

ҚО ББД ОӘО
УМЦ РО КО

**Қарағанды облысында білім беруді
дамытудың оқу - әдістемелік орталығы**

**«БІРТҰТАС ТӘРБИЕ БАҒДАРЛАМАСЫН» ІСКЕ
АСЫРУДА ӨСКЕЛЕҢ ҰРПАҚТЫҢ
ЖАЛПЫАДАМЗАТТЫҚ ӨМІРЛІК
ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ДАМУ»**

**Білім беру қызметкерлерінің облыстық ғылыми -
практикалық конференциясының материалдары
14 мамыр**

II-бөлім

**«РАЗВИТИЕ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЖИЗНЕННЫХ
ЦЕННОСТЕЙ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ
В РАМКАХ РЕАЛИЗАЦИИ
«ПРОГРАММЫ ЦЕЛОСТНОГО ВОСПИТАНИЯ»**

**Материалы областной научно - практической
конференции работников образования**

14 мая

Часть II

Қарағанды 2024

**«БІРТҮТАС ТӘРБИЕ БАҒДАРЛАМАСЫН» ІСКЕ АСЫРУДА ӨСКЕЛЕҢ
ҰРПАҚТЫҢ ЖАЛПЫАДАМЗАТТЫҚ ӨМІРЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН
ДАМУ»**

*Білім беру қызметкерлерінің облыстық ғылыми-практикалық
конференциясының материалдары
14 мамыр*

II-бөлім

**«РАЗВИТИЕ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЖИЗНЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ
ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ В РАМКАХ РЕАЛИЗАЦИИ
«ПРОГРАММЫ ЦЕЛОСТНОГО ВОСПИТАНИЯ»**

*Материалы областной научно-практической конференции
работников образования*

14 мая

Часть II

Қарағанды 2024

«Біртұтас тәрбие бағдарламасын» іске асыруда өскелең ұрпақтың жалпыадамзаттық өмірлік құндылықтарын дамыту: Білім беру қызметкерлерінің обл. ғыл.-практ. конф. материалдары: II-б.- Қарағанды, 2024-474 бет.

Развитие общечеловеческих жизненных ценностей подрастающего поколения в рамках реализации «Программы целостного воспитания»: Материалы обл. науч.-практ. конф. работников образования: Ч.II.-Караганда, 2024-474 с.

Редакционная коллегия

Абдикерова Б.Х., Казтаев Р.К., Нартова Т. Г., Мукашева Г.Г, Суртубаева Д.А., Казиева А.А., Сартаева Ж. А., Тулепбекова С.К., Сулейманова Г.О., Тукбаева З.И., Жаркеева Г.Б., Айтжанова Ж.А, Кусайнова Н.С., Цой К.П., Шахар С.А., Какенбекова А.А., Калмагамбетова А.Х., Илюхина Т.М., Шубакова К.И., Тунгушбаева А.С., Жумабаева Ж.Б., Дауыпбаева У.Т., Рахметова С. Б., Кнашина А.А., Баймаганбетова Т.М., Есжанова Ш.И., Зубарева И.А., Утянова Н. М., Шаяхметова С. О.

ISBN 978-601-80928-9-3

Жинақта Қарағанды облысы білім беру қызметкерлерінің облыстық ғылыми-практикалық конференция материалдары басылған.

Білім беру мекемелерінің басшылары мен пән мұғалімдеріне, психологтарға, әлеуметтік педагогтерге, тәрбиешілерге, арнайы түзету мектептеріне, әр деңгейдегі әдіскер мамандарға арналған.

В сборнике публикуются материалы областной научно-практической конференции работников образования Карагандинской области.

Предназначен для руководителей организаций образования, учителей предметников, психологов, социальных педагогов, работников коррекционных/специализированных школ-интернатов, методических служб разного уровня.

СОДЕРЖАНИЕ

Мукашева Г.Г.	14
РАЗВИТИЕ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ПРОГРАММУ ЦЕЛОСТНОГО ВОСПИТАНИЯ	
Сартаева Ж.А.	16
РАЗВИТИЕ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЖИЗНЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ И ИДЕОЛОГИЯ ВОСПИТАНИЯ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ	
Легостаева А.А.	19
КОМПЛЕКСНЫЕ ДЕЛОВЫЕ ИГРЫ, КАК АКТУАЛЬНЫЙ МЕТОД ПРИ ИЗУЧЕНИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН СТУДЕНТАМИ КОЛЛЕДЖЕЙ	
Лейхнер Т. А.	22
МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО РАБОТЕ С ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В УСЛОВИЯХ ХОРЕОГРАФИЧЕСКОГО КОЛЛЕКТИВА	
Лекерова Ж.Ж.	25
ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ЖАСӨСПІРІМДЕР ПСИХОЛОГИЯСЫНДА ТИІМДІ ҚОЛДАНУ ЖОЛДАРЫ	
Ливинец Н.П.	27
МЛАДШИЙ ШКОЛЬНЫЙ ВОЗРАСТ – СЕНСИТИВНЫЙ ПЕРИОД ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ	
Литвинова Ю.К.	30
ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ ОСОЗНАННОГО ЧТЕНИЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	
Лотц М.Р.	33
РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ НА ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ТРЕНИНГАХ	
Лытнева Е.Г., Чернобук Л.Г.	36
РАЗВИТИЕ ЛИДЕРСТВА ЧЕРЕЗ РАБОТУ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СООБЩЕСТВА	
Магавьянова К.С., Кузнецова Е. В.	39
ИНТЕРНЕТ-АДДИКЦИЯ КАК ФАКТОР, ПРЕПЯТСТВУЮЩИЙ РАЗВИТИЮ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ	
Мағауина Г. Е.	41
ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР АРҚЫЛЫ ПАТРИОТИЗМДІ ТӘРБИЕЛЕУ	
Мадешова А.А.	44
КӘСІБИ МАМАН ДАЯРЛАУДАҒЫ ҚҰНДЫЛЫҚҚА НЕГІЗДЕЛГЕН БІЛІМ МЕН ТӘРБИЕНІҢ АЛҒЫШАРТЫ	
Маженова Г.Т. Бесжигитова С.Т.	46
РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТИ РЕБЕНКА С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ	
Макеева Е.Н., Сыздыков Т.К.	49
ФОРМИРОВАНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ ЧЕРЕЗ ТЕАТРАЛИЗОВАННУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ	
Макенова Г.Б.	52
РАЗВИТИЕ ПЕВЧЕСКИХ НАВЫКОВ У ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	
Малаева А. М., Жуздибаева А. Б.	55
АРНАЙЫ ЖӘНЕ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІҢ НЕГІЗГІ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫ	
Мамажанова Б.К., Тилемисов Ж.А.	58
ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІГІ БАР БАЛАЛАРҒА ҚАЗАҚ ТІЛІН ҮЙРЕТУ АРҚЫЛЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ НАСИХАТТАУ	
Мамедова Р.И., Семенюта Н.Л.	60
РАБОЧИЙ ЛИСТ КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ ИНСТРУМЕНТ АКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ	
Марушевская Т.В.	62
РАЗВИТИЕ КООРДИНАЦИОННЫХ СПОСОБНОСТЕЙ У ДЕТЕЙ С ООП В	

НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ.	
Марущак Е.А.	65
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОГРАММ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА УРОКАХ ИСТОРИИ: СОВРЕМЕННЫЕ РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ	
Маякина Г.С.	67
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ - МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАНЫҢ ТАБЫСТЫ ҚЫЗМЕТІНІҢ НЕГІЗІ	
Мерембаева Г.Т.	69
БІЗ - ОҚЫРМАН ҚАЗАҚСТАН!	
Микрюкова О.Н.	72
ФОРМИРОВАНИЕ ВЫРАЗИТЕЛЬНЫХ СРЕДСТВ РЕЧИ У ДЕТЕЙ С ТЯЖЕЛЫМИ НАРУШЕНИЯМИ РЕЧИ	
Мильбрант Н.В.	74
ФОРМИРОВАНИЕ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ ПОДРОСТКОВ ЧЕРЕЗ ИХ УЧАСТИЕ В ИНФОРМАЦИОННО – ПРОПАГАНДИСТСКОЙ ГРУППЕ	
Миронова И.В.	77
РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ КРИТИЧЕСКОГО ЧТЕНИЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	
Мирошниченко К.В.	80
ЛОГИЧЕСКИЙ ТУРНИР	
Михневич Н.А.	81
ФОРМИРОВАНИЕ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ КАЧЕСТВ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Монтаева А.К., Ошыбаева З.Ж.	83
ОТБАСЫ ТӘРБИЕСІ - ҰЛТ БОЛАШАҒЫ	
Мугманова И.М	85
ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОЕ ТВОРЧЕСТВО КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ	
Мукушева Б.М.	88
ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА В КЛАССЕ С ДЕТЬМИ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ	
Мукушова С.З.	91
БҮГІНГІ БІЛІМ БЕРУ: ТҰЛҒАНЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАҒЫТТАП ОҚЫТУ	
Муртазина Н.Н.	94
ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ УМЕНИЙ У ДЕТЕЙ С НАРУШЕНИЕМ ЗРЕНИЯ	
Мусилимова С.Т.	96
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖОБАЛАР АЯСЫНДА ЖЕКЕ ТҰЛҒА БОЙЫНДА ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ДАМУ	
Мусина Ш.Ж.	99
САРЫАРКА В ЭПОХУ БРОНЗЫ	
Мустафина Ж.А.	101
ТАРИХ ПӘНІН ҚҰНДЫЛЫҚҚА БАҒЫТТАП ОҚЫТУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	
Мустафина А.С.	105
ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР -- МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ҮЙРЕНУДІҢ БАСТЫ УӘЖДЕМЕСІ	
Мусуркепова А.К.	107
ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДІ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН БАЛАЛАРДЫ ӘЛЕУМЕТТЕНДІРУ	
Муханмедина Л. Т.	109
«ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚ -ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ БАСТАУЫ»	
Мухсинова А.М.	111
ОҚУШЫЛАРҒА РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕ БЕРУ	
Мұқан А.Т., Жакеева А.Е.	113
СЕНСОРНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ ИНСТРУМЕНТ НА КОРРЕКЦИОННЫХ ЗАНЯТИЯХ	

Мырзашева А.Б.	117
ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ЖАЗЫЛЫМ ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ	
Мякушко Ю.С., Птицына Е.И.	119
ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН ДЛЯ СТУДЕНТОВ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ	
Машрапова Л. Х.	121
САБАҚ ЖОСПАРЛАУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	
Мукушева Б. М.	123
МАТЕМАТИКА – КҮНДЕЛІКТІ ӨМІРДЕ	
Макижанова А. К.	125
МАТЕМАТИКА САБАҒЫН ОҚЫТУ КЕЗІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ-ІЗДЕНУШІЛІК ҚАБІЛЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	128
Макижанова А. К.	
МҰҒАЛІМ МЕН ОҚУШЫНЫҢ НӘТИЖЕЛІ ҰНТЫМАСТЫҚ ІС-ӘРЕКЕТІН ДАМУДА ДИОЛОГТІК ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ	131
Ныязбекова А. К.	
МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯНЫ ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТАРЫН АРТТЫРУ	
Надина А.А.	135
ИЗУЧЕНИЕ СТАТИСТИЧЕСКОЙ ФИЗИКИ В ШКОЛЕ: РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧАЩИХСЯ	
Накенова Г.Е.	137
САБАҚТА ОЙЫН АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ БЕЛСЕНДІЛІГІ МЕН ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ	
Нигматова С.К., Рахметова Б.К.	139
ОРГАНИЗАЦИЯ РАБОТЫ ПО ЭКОЛОГИЧЕСКОМУ ВОСПИТАНИЮ С ДЕТЬМИ ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	
Ничипуренко Е.В.	142
РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ 4К ЧЕРЕЗ ОРГАНИЗАЦИЮ СОТРУДНИЧЕСТВА В КЛАССЕ И НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	
Носова О.В.	145
РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Нурғалиева А.М.	148
РОЛЬ КРАЕВЕДЕНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ НРАВСТВЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ	
Нуржанова А.Г.	151
АҚПАРАТТЫ ҰРПАҚТЫҢ САРА ЖОЛЫ	
Нурманбетова А.К., Сейсембаева Ж.К.	153
ВОСПИТАНИЕ ПАТРИОТИЗМА НА ОСНОВЕ ТРАДИЦИЙ КАЗАХСКОГО НАРОДА У ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ	
Нурмухаметова Г.М.	155
ВОСПИТАНИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ С ПОМОЩЬЮ РОСПИСИ ДЕРЕВЯННОГО СПИЛА	
Нұрғалиева Қ.А.	158
АБАЙТАНУ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЖАЛПЫАДАМЗАТТЫҚ ӨМІРЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ДАМУ, ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТАРЫН ЖЕТІЛДІРУ	
Окасова Б.К.	161
ИССЛЕДОВАНИЕ ДОМИНИРУЮЩИХ МОТИВОВ ОДАРЁННЫХ В СПОРТЕ ДЕТЕЙ	
Олжакельды Г.О.	164
ФИЗИКА САБАҒЫНДА ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҮЗІНДЕ ПАЙДАЛАНЫП, ЕСЕПТЕРДІ ШЫҒАРЫП ҮЙРЕНУ	
Омарова А.А., Арыстанбекова П.А.	168
ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚҚА НЕГІЗДЕЛГЕН БІЛІМ БЕРУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫСЫНЫҢ ТІЛ БАЙЛЫҒЫН ДАМУ	
Омарова Д.Т., Алимбаева Д. А.	171

ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫНДА ҚАБІЛЕТІ ЖОҒАРЫ БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ЖҮРГІЗУ БАРЫСЫНДА ЗЕРТТЕУШІЛІК ӘРЕКЕТТІ ПАЙДАЛАНУ	
Омарова У.Г.	174
БІРТҮТАС ТӘРБИЕ БАҒДАРЛАМАСЫ:ҮЗДІКСІЗ ТӘРБИЕ ЖҮЙЕСІ	
Омирбаева Д. М.	176
«МЕДИЦИНА СЫНЫБЫ» ЖОБАСЫ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ БОЙЫНА ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ДӘРІПТЕУ	
Оспанова Ж.Н.	178
ТҰЛҒАНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ МАҢЫЗЫ	
Оспанова А.К.	180
ЖАҢА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ИНФОРМАТИКА САБАҒЫ БАРЫСЫНДА ТИІМДІ ҚОЛДАНУ	
Оспанова Г.Е.	185
ҚИЫН ЖАҒДАЙҒА ТАП БОЛҒАН ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДІ ҚҰРАҚ ҚҰРАУ АРҚЫЛЫ ЕҢБЕККЕ БАУЛУ	
Өмірзақова А. Е.	187
ХАЛЫҚ ПЕДАГОГИКАСЫ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ТІЛ БАЙЛЫҒЫН АРТТЫРУ	
Пахомова О. Б., Марченко Н.А.	189
НОВАЯ ФОРМА СЕМЕЙНОГО ЧТЕНИЯ: БИБЛИОНОЧЬ В ГИМНАЗИИ	
Пашинская Е.А., Невиннова Е.А.	192
О РОЛИ ВНЕУРОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ЦЕННОСТНОМ ВОСПИТАНИИ И ОБУЧЕНИИ	
Пескова Т.А.	194
ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ ПОДХОД В ИНКЛЮЗИВНОМ ОБУЧЕНИИ	
Попкова Е.Н.	196
КАК ДЕТИ УЧАТСЯ СОСТАВЛЯТЬ СКАЗКИ	
Попова О.Н.	199
ОТ ПЛАНИРОВАНИЯ ДО ДЕГУСТАЦИИ	
Постернак У.В.	202
ВКЛЮЧЕНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ СЕНСОРНОЙ ИНТЕГРАЦИИ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС В СПЕЦИАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Потапова Е.Ф., Прокопьев С.В.	205
«РЕАЛИЗАЦИЯ ЦЕЛОСТНОГО ПЛАНА ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ ЧЕРЕЗ ИННОВАЦИОННЫЕ СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ПРОЕКТЫ В УСЛОВИЯХ ДЕТСКОГО ДОМА»	
Пяткина Н.М.	208
ВОСПИТАНИЕ ОСНОВАННОЕ НА ЦЕННОСТЯХ	
Раенко В.В.	211
ПРИМЕНЕНИЕ МОБИЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ МАТЕМАТИКИ	
Рахимбеков Ш.Р.	214
ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҒЫМЫЗ - ҚОЛӨНЕРДЕ	
Рахимберлина Ж.Е., Адамбай Г.Б.	218
ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫНДА ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР АРҚЫЛЫ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІККЕ ТӘРБИЕЛЕУ	
Романовская Л.В.	221
ФОРМИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ЭЛЕМЕНТОВ ЛОГИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Руденко К.Б.	223
ПРАКТИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МИНИ-ЛЕКЦИЙ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ АНСАМБЛЯ СПОРТИВНОГО БАЛЬНОГО ТАНЦА	
Русланқызы А.	225
ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МҮМКІНДІКТЕРІ	
Рысбекова М.С.	228
ГРАМОТНОСТЬ ЧТЕНИЯ КАК ЗАЛОГ УСПЕШНОГО ОБУЧЕНИЯ МЛАДШЕГО	

ШКОЛЬНИКА	
Сабирова А.К., Кайралапова Р.К.	231
ОБ ОСНОВНЫХ АСПЕКТАХ ЛОГОПЕДИЧЕСКОГО ОБСЛЕДОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ПСИХОЛОГО-МЕДИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОНСУЛЬТАЦИИ	
Савина И.Н.	233
СИСТЕМНО- ДЕЯТЕЛЬНОСТНЫЙ ПОДХОД НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Сагатова А.Б., Бейсенбекова А.Ж.	235
ҚҰНДЫЛЫҚҚА НЕГІЗДЕЛГЕН БІЛІМ – ЗАМАН ТАЛАБЫ	
Сайгушева Н. Ю.	237
РЕАЛИЗАЦИЯ СОЦИАЛЬНОГО ПРОЕКТА «МАСТЕРСКАЯ РУКОДЕЛИЯ: АРТ-ТЕКСТИЛЬ» НА УРОКАХ ПРИКЛАДНОЙ КОМПОЗИЦИИ В ДЕТСКОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ШКОЛЕ	
Сандалиди Л.С.	239
РЕАЛИЗАЦИЯ ПРОГРАММЫ ВОСПИТАНИЯ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ И ХИМИИ	
Саней А., Мукушева Б.М.	242
ЖАС ҰРПАҚТЫ ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТЫҢ МАҢЫЗЫ	
Сатиев М.А.	247
«ЖАЛПЫ АДАМЗАТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР – ӘСКЕРИ ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕНІҢ ҚАЙНАР КӨЗІ»	
Саттаров Т.К.	249
ПЕДАГОГ-ПСИХОЛОГТЫҢ ТҮЗЕТУ-ДАМУ БАҒДАРЛАМАСЫ «ОҚУДЫ ҮЙРЕНЕМІЗ»	
Сатыбалдина Г.Б.	252
ПРИМЕРЫ ПРИМЕНЕНИЯ ДЕБАТНОЙ ТЕХНОЛОГИИ И ОНЛАЙН - ПЛАТФОРМ НА УРОКАХ ИСТОРИИ, В РАМКАХ РАЗВИТИЯ ЦЕННОСТНО – СМЫСЛОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ЛИЧНОСТИ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ ВЫБОРУ	
Сейсембекова А.Т.	256
ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУДЕГІ ТУРИСТІК-ӨЛКЕТАНУ БАҒЫТЫ	
Сейсенбаева Г.А., Жашенова Д.М.	258
ӘДЕБИЕТТІК ОҚУ ПӘНІН ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Сейтбекова Г.С.	261
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ҚҰНДЫЛЫҚ БАҒДАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МОДЕЛІ	
Секишева Д.Т.	263
«ДОПОЛНИТЕЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК РЕСУРС ТВОРЧЕСКОГО И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ»	
Сембаева Б.С.	266
БҮГІНІ БІЛІМ БЕРУ: ТҰЛҒАНЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАҒЫТТАП ОҚЫТУ	
Сембекова О.К.	269
ФОРМИРОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТИРОВ В ОБРАЗОВАНИИ	
Семенюта Н.Л., Мамедова Р.И.	273
СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ И ПРИЕМЫ АКТИВИЗАЦИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ	
Сергиенко Н.Н.	275
ДЕСТРУКЦИИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГА И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ КЛИМАТ ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ	
Серкенова Н.Д.	279
ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУДЕ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУ	
Серченя О.Н.	281
ОСОБЕННОСТИ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ С ДЕТЬМИ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ	
Силаева Е.А.	283
РЕАЛИЗАЦИЯ «ЕДИНОЙ ПРОГРАММЫ ВОСПИТАНИЯ» НА УРОКАХ МУЗЫКИ В	

ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Скуридова Е.А., Терекбаева Р.Х.	286
КОРРЕКЦИОННО - ВОСПИТАТЕЛЬНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ В СПЕЦИАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Слюсаренко Е.П.	289
«ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПОДГОТОВКИ ЮНЫХ ФУТБОЛИСТОВ НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ»	
Смагулов Т.Б.	291
ФОРМИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНО-ДУХОВНЫХ ЦЕННОСТЕЙ НА УРОКАХ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА ОБУЧАЮЩИХСЯ 7-8 КЛАССОВ	
Смакова Г. А.	294
ҰЛТТЫҚ МҰРА АРҚЫЛЫ ӘДЕПТІЛІККЕ ТӘРБИЕЛЕУ	
Смахова Г.А.	296
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН МӘТІНДЕР АРҚЫЛЫ ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ, ҚҰНДЫЛЫҚҚА ТӘРБИЕЛЕУ	
Сон Е.Г.	298
РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ ЧК НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ	
Спабекова Б.А.	301
ГЕОМЕТРИЯ ПӘНІН ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАҒЫТТАП ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІ	
Спатаева Ш.С.	304
ТАРИХ ПӘНІН МЕҢГЕРУДЕ МӘТІН МЕН ТІРЕК – СЫЗБА АРҚЫЛЫ ОҚЫТУДЫҢ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР ЖҮЙЕСІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ТИІМДІЛІГІ	
Спиридонова Т. В., Пенькова О. И.	308
РАЗВИТИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО СОПРОВОЖДЕНИЯ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ШКОЛЕ	
Столярская Ю.И.	311
ПРИМЕНЕНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБУЧЕНИЯ ПО ФИЗИКЕ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ	
Сулейманова Г.О.	314
БІЛІМ БЕРІ ҮДЕРІСІНДЕ STEAM ТӘСІЛДЕРІН ҚОЛДАНУ	
Сулейменова Г.А.	318
СОВРЕМЕННАЯ СИСТЕМА ОБРАЗОВАНИЯ: ОБУЧЕНИЕ, ОСНОВАННОЕ НА ЦЕННОСТЯХ НА ЗАНЯТИЯХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ	
Султанова Е.А.	320
ДОПОЛНИТЕЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК РЕСУРС ТВОРЧЕСКОГО И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ	
Сусуева Е.П.	323
РОЛЬ УЧИТЕЛЯ - ДЕФЕКТОЛОГА ПРИ ОБСЛЕДОВАНИИ ИГРОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В ПМПК	
Сыздыков Т.К., Усольцева О.В.	326
УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ – ОСНОВА СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА	
Сыздыкова Ж.В.	329
БАЛА ТӘРБИЕСІ – ҰЛТ ТӘРБИЕСІНІҢ БАСТАУЫ	
Сыздыкова С.Р.	332
МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ӨЗГЕ ҰЛТ ОҚУШЫЛАРЫНА ҮЙРЕТУДІҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ	
Сыскина А.В., Шумилина О.Н.	334
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЧАСОВ ВАРИАТИВНОГО КОМПОНЕНТА И КРУЖКОВЫХ ЗАНЯТИЙ КАК РЕСУРС ЭМОЦИОНАЛЬНОГО И ТВОРЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ	
Сармантаева Т. К.	337
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН БЕЛСЕНДІ ОҚЫТУДЫҢ ӨЗІНДІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	
Сакимова С. О., Рахимбаева М. С.	339
БАСТАУЫШ СЫНЫПТА НӘТИЖЕЛІ БІЛІМ БЕРУ: ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР, ШЕШУ ЖОЛДАРЫ	

Сакимова М. О.	341
ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯ КАК ФОРМА ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ	346
Секебаева Л. Р.	
ИНФОРМАТИКА ЖӘНЕ АКТ САБАҚТАРЫНДА LEARNINGAPPS.ORG СЕРВИСІН ҚОЛДАНУ МҮМКІНДІКТЕРІ	348
Сулейменова М. А.	
ОРГАНИЗАЦИЯ РЕФЛЕКСИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ	351
Тулеуова А. К.	
САБАҚТЫ ЗЕРТТЕУ: ҚАЗАҚСТАНДЫҚ МЕКТЕПТЕРДІҢ ТӘЖІРИБЕСІ	353
Торина М. Б.	
ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ЖАҢАШЫЛ ӘДІС - ТӘСІЛДЕРДІ ПАЙДАЛАНУ ТИІМДІЛІГІ	354
Тусупова Г. К.	
АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ИНФОРМАТИКА ПӘНІНЕ ДЕГЕН ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ	355
Тулеуова К. К.	358
ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕГІ ПЕДАГОГ ҚЫЗМЕТІНІҢ ИІРІМДЕРІ	361
Тусенова А. Н.	
БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕ ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУ	363
Тажобеков С.Д.	363
САБАҚТА ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРДЫ ӘДІС-ТӘСІЛ РЕТІНДЕ ҚОЛДАНУ	365
Тайти С.В.	
«АКТИВИЗАЦИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В РАМКАХ «ПРОГРАММЫ ЦЕЛОСТНОГО ВОСПИТАНИЯ» И ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ У УЧАЩИХСЯ СРЕДНЕГО И СТАРШЕГО ЗВЕНА»	368
Темерева Н.П.	
ВЛИЯНИЕ МУЗЫКАЛЬНОГО РЕПЕРТУАРА НА УРОКАХ БАЯНА В ДУХОВНОМ РАЗВИТИИ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ	371
Тергеубаева К.А., Жуманова Г.М.	
ЖАЛПЫАДАМЗАТТЫҚ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚАРДЫ БОЙЫНА СІңІРГЕН ҰРПАҚ ТӘРБИЕЛЕУ	373
Тәңірберген З.Т.	
ТҰЛҒАНЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАҒЫТТАП ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУ	375
Тилеубаева К.О.	
ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫН ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРМЕН БАЙЛАНЫСТЫРА ОҚЫТУ	377
Тілеубек А.	
АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҒЫНДА ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ	379
Тлемисова В.В.	
РАЗВИТИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ МУЖЕСТВА	382
Тойбекова Р.А.	
ПЕДАГОГТАРДЫҢ БІЛІМ БЕРУДІ ӨЗГЕРТЕТІН ЦИФРЛЫҚ БІЛІКТІЛІГІ	385
Токейбекова А.К., Кусанов А.К.	
ЦЕННОСТНО-СМЫСЛОВАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ ЛИЧНОСТИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ВЫБОРЕ	388
Толеуов А.Р.	
ВОСПИТАНИЕ КУЛЬТУРНОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ ЧЕРЕЗ ИЗУЧЕНИЕ РУССКОГО ЯЗЫКА	391
Толеуова Г.М.	
«БИОЛОГИЯ ПӘНІНЕН ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫ АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ	395
Торгаева А.К.	

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫМЕН ЖОБА ЖАЗУ АРҚЫЛЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ БОЙЛАРЫНА СІңІРУ	
Торбекова С.С.	398
ХИМИЯ ПӘНІН ОҚЫТУ БАРЫСЫНДА САЛАУАТТЫ ӨМІР САЛТЫНЫҢ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Торина М. Б., Елеукешова Н.Е.	401
КӨРКЕМ ШЫҒАРМАНЫҢ ТҰЛҒА ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ РӨЛІ	
Тузова И.В.	404
ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ПЕДАГОГА И РОДИТЕЛЕЙ В РЕАЛИЗАЦИИ МОДЕЛИ ВОСПИТАНИЯ В СПЕЦИАЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ	
Туленбаева Б.А.	407
РОЛЬ ЛОГОПЕДА В ПСИХОЛОГО-МЕДИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОНСУЛЬТАЦИИ С ПОЗИЦИИ ЕДИНОГО МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОГО ПОДХОДА	
Тулепбекова С.К.	410
РЕАЛИЗАЦИЯ ПРОЕКТА «ТУҒАН ӨЛКЕ СЫРЛАРЫ»	
Тулеуханова С.К.	412
РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ	
Тулешова К. А., Тарыбаева А. К., Ибраева Ж. Б.	415
ВИРТУАЛДЫ ТУР ОҚУШЫЛАРДЫ ТУҒАН ӨЛКЕМЕН ТАНЫСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ	
Тургумбеков А.Б.	419
ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕДЕГІ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ МАҢЫЗЫ	
Турсунова Ж.А., Нуржаева З.У.	421
СОТРУДНИЧЕСТВО С РОДИТЕЛЯМИ ОДНО ИЗ НАПРАВЛЕНИЙ В ВОСПИТАНИИ ЦЕННОСТЕЙ, У ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	
Турысбекова В.М., Турысбекова С.М.	425
РОЛЬ АРТ-ТЕРАПИИ В РАБОТЕ С ВОСПИТАННИКАМИ ДЕТСКОГО ДОМА	
Тусупбекова Р.А., Макишова Г.Н.	427
ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІГІ БАР БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫ ОҚЫТУДА «ЖАРАТЫЛЫСТАНУ» САБАҒЫНДА ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ГАДЖЕТ ПЕН QR КОДТЫ ҚОЛДАНУ	
Тушина С.Ю.	430
ДАВАЙТЕ ПОТАНЦУЕМ!	
Тюрина В.П., Малахова О.В.	433
БАЗОВЫЕ ЦЕННОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ 1 КЛАССА С УМЕРЕННЫМ НАРУШЕНИЕМ ИНТЕЛЛЕКТА	
Уатаева Г.С.	436
ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУ МЕН ШЕШІМ ҚАБЫЛДАУДЫ ДАМЫТУҒА МАТЕМАТИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДІҢ ҚОСҚАН ҮЛЕСІ	
Уашев А.К.	439
УЧИМ ДЕТЕЙ СТРАТЕГИИ, ТЕРПЕНИЮ И АНАЛИТИЧЕСКОМУ МЫШЛЕНИЮ	
Узакбаева А.М.	442
ФОРМИРОВАНИЕ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ У УЧАЩИХСЯ С НАРУШЕНИЕМ ЗРЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ	
Умарова К.	445
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ «ДЕБАТЫ» В ПРЕПОДАВАНИИ БИОЛОГИИ	
Усайнова С. М.	447
ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫНДА САРАЛАП ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ	
Филиппова И. А., Коженовская М. Н.	450
АКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Финько О. В.	

МЕЖПРЕДМЕТНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ ПО РАЗВИТИЮ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	452
Фесенко О.Н.	454
ПРОИЗВОЛЬНОСТЬ И СПОСОБНОСТЬ К САМОРЕГУЛЯЦИИ УЧАЩИХСЯ КАК НОВЫЕ АДАПТАЦИОННЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ПРИ ПЕРЕХОДЕ В СРЕДНЕЕ ЗВЕНО	
Филатова С.И.	457
ОБУЧЕНИЕ РУССКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЕ, ОСНОВАННОЕ НА ЦЕННОСТЯХ	
Фишер Е.Б.	460
ПРИЁМЫ РАЗВИТИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ	
Фогельгезанг В.В., Мельникова М.Ю.	461
РЕЧЕВЫЕ ПАТТЕРНЫ КАК СПОСОБ РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	
Хасенова С.Т., Файзуллина И.К.	465
ХИМИЯ ПӘНІН ОҚУ ҮРДСІНДЕ ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАҒЫТТАП ОҚЫТУ	
Храмкова Ю. А., Капучи О. М.	467
ВЛИЯНИЕ МУЗЫКИ НА РАЗВИТИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	
Хуаныш А.	469
ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚ-ТӘРБИЕНІҢ ТҮПҚАЗЫҒЫ	
Харитонов Л.М., Цой К.П.	471
СЕМЕЙНЫЕ ЦЕННОСТИ В СОВРЕМЕННОМ РОМАНЕ	
Хамитов Қ. У.	474
ТАРИХ ПӘНІН ОҚЫТУДА САРАЛАУ ТӘСІЛДЕРІНІҢ ТИІМДІЛІГІ	
Халыкова М. А.	477
МЕКТЕПТЕ ИНФОРМАТИКАНЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА НЕГІЗДЕП ОҚЫТУ	
Хасенова Г. А.	479
ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА АҚПАРАТТЫҚ- КОММУНИКАТИВТІК ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ПАЙДАЛАНУ НӘТИЖЕГЕ БІЛІМ БЕРУДІҢ ТИІМДІ	
Хасенова А.Т., Швец Т. В.	481
ФОРМИРОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ МЛАДШИХ КЛАССОВ	483
Цай Е.В., Ақынова А.Ә.	
РАЗВИТИЕ «БІЛІМАЛ»: СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ	
Циммер Т.Г.	487
ОРГАНИЗАЦИЯ РАБОТЫ «ШКОЛЫ ЮНОГО СУДЬИ» КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ СОВРЕМЕННОГО УЧЕНИКА	
Чайка Л.Г.	490
ВОЗВРАЩАЯСЬ К ИСТОКАМ: ПОДГОТОВКА ПОВАРОВ, ОСНОВАННАЯ НА ЦЕННОСТЯХ КАЗАХСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ КУХНИ	
Чернушенко Н.Е., Рейбандт О.В.	492
ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ, КАК ОДНО ИЗ НАПРАВЛЕНИЙ РАБОТЫ В ЦЕЛОСТНОЙ ПРОГРАММЕ ВОСПИТАНИЯ	
Чигур Т.П.	495
ФОРМИРОВАНИЕ ГОТОВНОСТИ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ САМООПРЕДЕЛЕНИЮ У ВОСПИТАННИКОВ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ	
Чикалова П.С., Ярымчук Т.Е.	498
НРАВСТВЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ НА КОРРЕКЦИОННЫХ ЗАНЯТИЯХ ПОСРЕДСТВОМ ИГР	
Чуланова В. Н.	500
АКТИВНЫЕ ФОРМЫ И МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И	

ЛИТЕРАТУРЫ	
Шакенова А.С., Сахиева К. Б	502
БҮГІНГІ БІЛІМ БЕРУ: ТҮЛҒАНЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАҒЫТТАП ОҚЫТУ	
Шакирова А.Ю.	505
ОРГАНИЗАЦИЯ УРОКОВ ИНФОРМАТИКИ В РАМКАХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	
Шах Л.А.	508
«ОБРАЗОВАНИЕ: СОБЛЮДЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ЭТИКИ – ОСНОВА ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СУБЪЕКТОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА»	
Шахатова Г.К.	510
БҮГІНГІ БІЛІМ БЕРУ: ТҮЛҒАНЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАҒЫТТАП ОҚЫТУ	
Шепеленко С.В.	512
ДУХОВНО-НРАВСТВЕННЫЕ ЦЕННОСТИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ВЫБОРЕ ЛИЧНОСТИ	
Шестова Д.В.	514
«РАЗВИТИЕ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЖИЗНЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ В РАМКАХ РЕАЛИЗАЦИИ «ПРОГРАММЫ ЦЕЛОСТНОГО ВОСПИТАНИЯ»»	
Шефер О.А	517
КРАЕВЕДЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СРЕДСТВО НРАВСТВЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ	
Шәкәрім Ж.Т.	520
«ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ - ЖЕКЕ ТҮЛҒАНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ЗИЯТКЕРЛІК ДАМУ РЕСУРСЫ»	
Шмик И.Э., Сагадиева С.С.	523
РАЗВИТИЕ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ В ДОПОЛНИТЕЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ	
Шнель Т.И., Сухотеплов Е.О.	526
РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В ЦЕЛЯХ ВОСПИТАНИЯ ЦЕННОСТИ «СТРЕМЛЕНИЕ»	
Шенгиспаева А. У.	529
ОҚЫТУДЫҢ АЛҒАШҚЫ ҚАДАМЫНДА ОҚУҒА ЖӘНЕ ОЙЛАУҒА ҮЙРЕТУ	
Шеркенова Б. К.	532
ИНФОРМАТИКА МҰҒАЛІМІНІҢ АКТ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІ	
Шектибаева Ә. А.	535
СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ИННОВАЦИИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА	538
Шайкенова А. К.	
ӘДЕБИЕТ САБАҒЫНДА ШЫҒАРМАЛАРДЫ ОҚЫТУДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЖАС ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ЕСКЕРУ ЖОЛДАРЫ	540
Шенгиспаева А. У.	
ОҚУШЫ БОЙЫНДА ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ	
Ыбытаева А. Е.	542
БАСТАУЫШ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫН МӘТІН ҚҰРАСТЫРУҒА DAҒДЫЛАНДЫРУ	
Ыбырай Н.Ш.	545
ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ САБАҚТАРЫНДА ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ (ЖИ) ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ПАЙДАЛАНУ МӘСЕЛЕСІ	
Эльсиева С.П.	548
РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ СОЦИАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ У ДЕТЕЙ С ООП КАК ФАКТОР СОЦИАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В УСЛОВИЯХ КАБИНЕТА ПСИХОЛОГА – ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОРРЕКЦИИ	

МУКАШЕВА ГУЛЬСЫМ ГАББАСОВНА

заведующая отделом дошкольного и общесреднего образования учебно-методического центра развития образования Карагандинской области

РАЗВИТИЕ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ПРОГРАММУ ЦЕЛОСТНОГО ВОСПИТАНИЯ

В настоящее время существенно изменилась роль педагога. Если раньше первостепенной задачей учителя была передача предметных знаний учащимся, обучение их умениям и навыкам, важным для освоения основ наук, то современные требования и изменения в мире требуют пересмотра позиции учителя и ставят перед ним более глобальные цели.

Прежде всего – центральной его задачей становится всестороннее развитие личности каждого учащегося, его духовное совершенствование, воспитание истинного гражданина своего Отечества, патриота своей Родины, принимающего и руководствующегося традиционными ценностями и обычаями. Важным направлением в работе современного учителя является развитие и воспитание общечеловеческих, национальных ценностей у обучающихся.

Воспитание – это основа качественного образования, которое ведет поколение к высоким идеалам. Оно заряжает душу человека добром и наполняет ее ценными человеческими качествами. Поколение, выросшее на национальных ценностях, будет великим.

С сентября этого года в организациях образования республики реализуется «Программа целостного воспитания», в основу которой легли разработки концептуальных основ воспитания в организациях образования. Концепция направлена на воспитание образованного, честного, благородного поколения, способного укрепить самобытность страны и создать справедливое общество, основанное на национальных ценностях.

В программу вошли три компонента ценностей воспитания: национальный интерес, совесть и стремление. Программа построена таким образом, что учитывает непрерывность воспитания начиная от рождения и до 18 лет. А также в программе отражены механизмы и пути реализации воспитания.

С целью организации обучения и воспитания в нашей области реализуются более сорока проектов, которые направлены на ценностно-ориентированное обучение и воспитание.

В дошкольных организациях реализуются проекты «Алғашқы ұстаз-ата-ана», «Әжемнің ертегісі», «Сиқырлы тақта», «Теніз жұлдыздары», направленные на активное привлечение родителей по приобщению детей к духовным и языковым ценностям через ознакомления с культурой родного. Для этого проводятся разнообразные акции, фестивали, форумы, челленджи с участием родителей и педагогов.

В прошлом учебном году прошла апробация республиканского пилотного проекта «Центры компетенций «Точки роста», «Два педагога в группе дошкольной организации в течение дня». Эксперимент показал, что выстраиваются теплые отношения педагога с детьми, траектория индивидуального внимания, что влияет на детско-родительские отношения, что подтверждает проявление доброты и уважения по отношению к друзьям, членам семьи.

В организациях среднего образования реализуется проект «Зейін» направленный на исследование функциональных навыков учащихся 4, 5-8 классов в области читательской, естественнонаучной, математической, информационной, финансовой грамотности. Во всех организациях области проводятся недели функциональной грамотности, основной целью, которых является развитие и формирования функциональной грамотности детей дошкольного и школьного возраста.

Компонент «Национальный интерес» представляет собой воспитание гордости национальным наследием и культурой. Так педагогический проект «Туған өлке сырлары» направлен на методическую поддержку уникального феномена Карагандинской области - краеведения, глубокого понимания особенностей природы, истории и культуры применяя информационно-коммуникационные технологии. Например, обучающиеся Каркаралинского района изучают в рамках проекта сакральные, заповедные места. Большая работа проводится в рамках виртуального музея, где дети изучают и пополняют свои знания о выдающихся людях-земляках – Касым Аманжолов, Мәди Бапиұлы, Тохтар Аубакиров.

Проект «Өнегелі өмір» раскрывает ценность проявления национальной культуры и бережного отношения к национальному наследию через встречи с известными личностями регионов. Например, организациями образования области проведено в онлайн-режиме 2533 встреч, в которых приняло участие более 49 104 учеников.

В ценности «Стремление», ключевым направлением является умение учиться критически и творчески мыслить. В связи с этим с января 2023 года в области реализуется проект «День логики», направленный на развитие креативного, нестандартного мышления учащихся начальных классов. Проект показал в каком направлении необходимо повышать профессиональную компетентность, как развивать творческий потенциал и повышать педагогическое мастерство учителей начальных классов.

Компонент ценности «Совесть» представлен ключевыми факторами, такими как честность, справедливость, порядочность, трудолюбие, верность своему слову, ответственность за свои действия и поступки, любовь и забота о своих родителях и старшем поколении.

В организациях образования области реализуются проекты школа дедушек «Өсиет», бабушек «Ғибрат», отцов «Ұлағат», матерей «Мейірім» и клубов мальчиков «Қаһарман» и девочек «Тұмар». Целью проектов является поднятие престижа семейных ценностей, повышение статуса семьи в обществе, распространение опыта семейного воспитания, развитие функциональной грамотности. Проведенный в рамках Международного дня семьи фестиваль семьи «Ұрпақтар сабақтастығы», охвативший более 3 тысячи участников, показал итоги совместной работы школы и семьи и лучшие практики школ.

Представленные практики были направлены на сохранение, возрождение и приумножение традиционных, духовно-нравственных и культурно-исторических ценностей через укрепление традиционной семьи на основе возрождения и развития связей поколений. Надо отметить, что данный фестиваль выявил и поддержал талантливых детей, самобытные творческие коллективы. Помог в формировании основ патриотизма через связь поколений, знания исторического родословия семьи, малой Родины и Отчизны. Например, Каркаралинский район общеобразовательная школа №4 села Коктас продемонстрировала виды вязания Акши, узорчатое ткачество с помощью метода наматывания Ши различными нитями, стирка овечьей шерсти, изготовление шерстяной пряжи.

В декабре в течение четырех дней был проведен ряд мероприятий, имеющих большое образовательное значение, в целях укрепления взаимоотношений и сотрудничества между родителями, педагогами и детьми, формирования национальных и семейных ценностей. В первый день в рамках ценности «Национальный интерес» педагоги и обучающиеся показали работы, через уважение к национальному наследию, формирование правовой и экологической культуры, служение на благо общества. Второй день прошел в рамках ценности «Совесть». Честность, справедливость, трудолюбие, ответственность были главными темами этого дня. А в третий день – ценность «Стремление» педагоги представили мастер-классы по темам охраны окружающей среды, эффективного планирования технологических и цифровых навыков, умения работать индивидуально и в команде, критического, творческого мышления и развития.

Организации образования провели дни открытых дверей, квест-игры, спектакли, встречу со знаменитыми личностями. Более 3000 учителей собрались на областном форуме, чтобы подвести итоги проделанной работы за три дня и обменяться опытом.

Вся работа организована с целью формирования уважения родителей, взрослых, умение прислушиваться к их наказаниям, ценить семейный лад, достойно исполнять свои обязанности перед семьей. Привитию качества таких как доброта, честь, совесть, достоинство, ответственность, чувство заботы и справедливости и правовую культуры. Бережного отношения к национальному достоянию, уважению казахского языка, национальным символам, сплоченности и национальному единству. Ценностного отношения к здоровью, здоровому образу жизни, чистоте ума и эмоциональной устойчивости. Воспитание бережного отношения к природе, национальному и культурному наследию.

Школа выступает не только очагом знаний и просвещения, но и выполняет воспитательные функции. Задача учителя наряду со знаниями прививать ученику гуманистические идеалы. Учитель – транслятор ценностей, именно он не только говорит об их важности школьникам, но, прежде всего, демонстрирует приверженность им в своем поведении, стиле и манере общения с учащимися, отношении к содержанию образования. Общеизвестно, что личный пример учителя способен увлечь детей. Так, учитель географии прививает любовь к родине, организуя походы, показывая фильмы о нашей великой стране, рассказывая о ее удивительных местах; учитель истории через рассказ об исторических событиях и личностях показывает, как развивалась история, закономерности сложившегося положения вещей; учитель русского языка через слово демонстрирует всё его богатство, показывает, как он дает возможность быть услышанным каждому школьнику. Преподавая предметы, непосредственно связанные с разными видами искусства (например, литературу, музыку, художественный труд), важно обращать внимание на достижения казахстанских деятелей, показывать их вклад в общее дело развития Казахстана как великого государства. Такой подход будет иметь не только эффект, которого и хотели достичь учителя – формирование личностных результатов обучения, но позволит учителю наладить дружеский контакт с обучающимися, понять их позицию, зачастую снять эмоциональное напряжение в отношениях.

Таким образом, сегодня миссия методиста, педагога значительно расширяется, появляется особая важность в трансляции надпредметного, традиционного содержания обучающихся, демонстрации традиционных казахстанских ценностей, которые будут способствовать межпредметной интеграции и станут основой развития обучающихся как гармоничной, разносторонней личности.

САРТАЕВА ЖАНСАЯ АХМЕДЬЯНОВНА

*КГКП «Учебно-методический центр развития образования Карагандинской области»,
г. Караганда*

РАЗВИТИЕ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЖИЗНЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ И ИДЕОЛОГИЯ ВОСПИТАНИЯ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ

Современные образовательные стандарты Республики Казахстан настаивают на необходимости обновления подходов к профессиональному образованию. Среди ключевых обновлений подчеркивается формирование у обучаемых жизненно важных компетенций и индивидуальных качеств личности, в которых особое внимание уделяется общечеловеческим ценностям. Всегда и везде формированию этих ценностей придавалось огромное значение, поскольку они служат основой для успешного межнационального взаимодействия. Эти ценности включают в себя нравственные качества, чувство справедливости, духовность, заботу о здоровье, стремление к миру и гармонии.

В эпоху глобализации и постоянных изменений в экологии, экономике, а также нарастающих межнациональных и межрелигиозных конфликтов становится явным, что молодое поколение отдаляется от духовных ценностей, а материальные блага, такие как деньги, недвижимость, автомобили, начинают занимать центральное место в их жизни. Это

представляет новые вызовы для системы образования в воспитании молодежи, способной противостоять мировым духовным кризисам. Известный педагог и профессор Э. Мамбетакунов подчеркивает важность вклада каждого народа в мировую культурную сокровищницу и роль воспитания и культуры в подготовке молодежи к жизни в быстро меняющемся мире. Он говорит: «Когда речь заходит о мировом образовании, воспитании и культуре, важно понимать, что вклад каждого народа в глобальное культурное наследие не может быть однозначно оценен или ранжирован. Попытки ранжирования народов по этому критерию - это проявление узкого взгляда и часто приводит к недооценке или недооценке важности вклада каждой культуры» [4, с. 116].

В настоящее время возросла потребность в большем удельном весе общечеловеческих ценностей в процессе воспитания молодого поколения. Это обусловлено несколькими факторами, включая уникальные и все более распространенные миграционные тенденции и стремительное развитие общественных отношений, требующих от индивидов повышенной адаптивности.

В контексте школьного образования последние исследования показывают тревожные тенденции. Влияние интернет-ресурсов и смены экономических парадигм, в большей степени, оказывает негативное воздействие на характеры не только подростков, но и учеников начальных классов. Наблюдаются проявления нетипичных для детей этого возраста черт, таких как грубость, жестокость и индивидуализм. Поэтому возникает необходимость обращать внимание на формирование общечеловеческих ценностей уже с момента поступления детей в школу. Это подразумевает не только учение их писать и читать, но и начало воспитания в них понимания и уважения к общечеловеческим ценностям на доступном для них уровне.

В последние годы отмечается явное превосходство материальных ценностей над духовными, а также индивидуальных интересов перед общественными. Этот тревожный тренд вызывает озабоченность в мировом сообществе. Сегодня человечество продвигается вперед стремительными темпами: доступ к образованию практически у всех, а средства для физического и интеллектуального развития человека доступны на каждом шагу. Несомненно, это приводит к повышению технического и интеллектуального уровня общества.

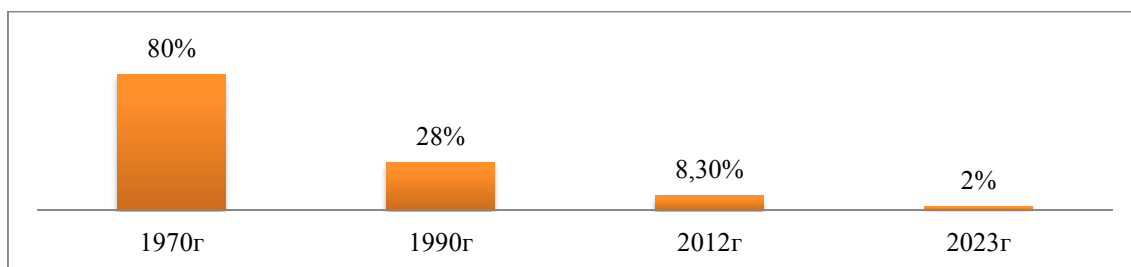
Однако, внезапно для всех нас, как нации, так и индивидуума, столкнувшись с реальной угрозой исчезновения, мы осознали, что человечество находится в тупике не только в политическом, экономическом и экологическом аспектах, но и, что самое страшное, в духовно-нравственном плане. Как мы пришли к такой ситуации? Хотя уровень ума и интеллекта значительно возрос по сравнению с прошлыми эпохами, оказалось, что быть умным и образованным недостаточно. Есть более глубокие и важные качества, которые определяют, что такое быть человеком.

С изменением общественных отношений меняется и ранг духовных и нравственных ценностей людей. Однако, я считаю, что существуют ценности, которые должны оставаться неизменными независимо от обстоятельств.

Проведенный анализ показал, что в предпочтениях молодежи Казахстана происходит сдвиг в сторону приоритета материальных ценностей перед духовными. Например, результаты опросов, проведенных в разные периоды времени, свидетельствуют о заметном изменении в отношении к любви к родине. В середине 1970-х годов 80% опрошенных молодых людей указали любовь к родине как свою главную жизненную ценность. Однако, через десять лет после обретения независимости этот процент сократился до 28%, а через двенадцать лет - до всего 8,3%.

Одновременно с этим, почти все опрошенные молодые люди в 2012 году выделяют материальное благополучие как основной приоритет человеческого существования. Экс-министр образования и науки Республики Казахстан, Ерлан Кенжеғалиұлы Сағадиев, отмечает, что такие ценности, как любовь к ближнему и государству, теряют свою значимость. Например, если в 1970-е годы 20% опрошиваемых были готовы прыгнуть в

воду, чтобы спасти утопающего, то в последние годы только 2% выразили готовность оказать помощь в подобной ситуации.

Общечеловеческие ценности представляют собой универсальные принципы, которые одинаково важны для всех людей, независимо от их культурного, религиозного или этнического происхождения. Истоки этих ценностей лежат в народных песнях, музыке и стихах, которые заложены еще в детстве. Они принимаются не только умом, но и чувствами, и поэтому их следует внушать с самого раннего возраста. Только такие ценности, как любовь к ближнему, уважение к старшим, и открытость к миру и другим культурам, могут стать основой гармоничного человеческого общества.

Сегодня актуальным является вопрос о том, как сохранить человеческое достоинство и мудрость, несмотря на значительные научные и технологические достижения. Великий писатель Чингиз Айтматов поднимал этот вопрос в своих произведениях, вопрошая, как человек может остаться человеком. Поэтому важно обучение и воспитание, направленные на развитие общечеловеческих ценностей, которые способны преодолеть мировые проблемы. Предоставление молодежи не только навыков для жизни, но и ценностей, таких как щедрость, гуманность и толерантность, имеет ключевое значение для создания гармоничного общества.

По мнению исследователя Г. У. Соронкулова, в наше время растет важность ценности, известной как толерантность. Он замечает, что это понятие не всегда трактуется точно и полно в современных словарях, часто сводясь к простому терпимому отношению к чужим мнениям и верованиям [3]. Академик С. С. Аверинцев предлагает более широкое понимание толерантности как открытости, готовности к взаимодействию и стремления к принятию различий, сохраняя при этом свою индивидуальность и способность к конструктивному диалогу. Эти человеческие качества, хоть и ценные, но становятся все реже встречающимися в наше время.

В свете активизации процесса миграции народов эти качества становятся особенно важными. Поэтому необходимо уделить особое внимание развитию толерантности, включая этнотолерантность, среди нашей молодежи [5].

Подлинное образование не заключается в простом запоминании фактов, а в способности к творческому применению полученных знаний и умений в повседневной жизни, в умении гибко адаптироваться к изменяющимся условиям. Часто критикуется советская система образования за ее идеологизированность и ориентацию на коммунистические идеалы. Однако, мои личные наблюдения за представителями старшего поколения показывают, что они обладают не только хорошим образованием, но и коллективистским воспитанием. Можно сравнить их с французским классицизмом, о котором говорил В. Р. Гриб, отмечая, что культура той эпохи создала тип человека, умеющего жить согласно общим правилам, умеющего уважать других и себя самого [6].

Следовательно, в современном образовании необходимо разработать новую концепцию, основанную на общечеловеческих ценностях. Это не означает отказа от академических дисциплин, а скорее их дополнение новым содержанием, учитывающим общечеловеческие ценности.

В XXI веке процессы глобализации достигли нового уровня, и количество глобальных проблем значительно увеличилось. Духовный кризис охватил всё человечество. Недостаточно подготовленные к предотвращению или хотя бы смягчению духовного

кризиса, мы столкнулись с рядом негативных явлений: наркомания расцвела, количество людей, подвергнутых рабству, выросло до 4 миллионов, более 50 миллионов совершили суициды. На сегодняшний день в мире проживает около 90 миллионов брошенных детей, нищих и бездомных, а число пожилых людей, оставшихся без попечения, стремительно растет [2].

В свете вышеизложенных причин необходимо незамедлительно приступить к воспитанию в детях гуманизма, толерантности, ответственности за близких и способности действовать в сотрудничестве с другими людьми, другими словами, формировать в молодом поколении общечеловеческие ценности.

В 1996 году на пленарной сессии ЮНЕСКО французский исследователь Ж. Деллор предложил четыре основных принципа для внедрения в систему образования:

1. Обеспечить усвоение знаний и навыков.
2. Развить умение применять эти знания и навыки на практике.
3. Уважать общепринятые ценности и уметь жить вместе с другими.
4. Воспитывать чувство личной ответственности, самостоятельность и самодостаточность [1].

Следовательно, вне зависимости от культурных особенностей, религиозной принадлежности или уровня развития, наша цель - формирование у подрастающего поколения общечеловеческих жизненных ценностей. Только таким образом человечество сможет преодолеть нарастающий духовный кризис. В этой важной миссии ключевую роль должны играть будущие педагоги. Поэтому в образовательных системах всего мира возникают вопросы о пересмотре учебных программ с учетом вышеупомянутых принципов, выдвинутых Ж. Деллором.

Литература:

1. Деллор Ж. Образование: сокрытое сокровище. Париж, 1996. 31 с.
2. Жумабаева Г. А. Роль религиозного образования в духовном развитии человечества. Алматы, 2023.
3. Локшина С. М. Краткий словарь иностранных слов. М.: Русский язык, 2018.
4. Мамбетакунов Э. М. Природа, знания и время. Бишкек: Университет, 2022. 116 с.
5. Талызина Н.Ф. Педагогическая психология. - М., 2019.
6. Скотов Н. Н. Пушкин: Очерк жизни и творчества. Л.: Детская литература, 1990.

ЛЕГОСТАЕВА А.А.

КГКП «Карагандинский колледж питания и сервиса» г.Караганда

КОМПЛЕКСНЫЕ ДЕЛОВЫЕ ИГРЫ, КАК АКТУАЛЬНЫЙ МЕТОД ПРИ ИЗУЧЕНИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН СТУДЕНТАМИ КОЛЛЕДЖЕЙ

Одним из важнейших условий повышения качества подготовки специалистов является внедрение новых форм и методов обучения с применением информационных и коммуникационных технологий. Это повысит качество и доступность образования, усилит связь между разными уровнями образования, а также ускорит процесс интеграции образования, науки и производства.

Наиболее перспективной формой подготовки специалистов наряду с традиционными, широко распространенными (лекциями, семинарами) является комплексная деловая игра, которая дает возможность студентам включиться в изучаемую ситуацию, побуждает к активным действиям, к переживанию состояния успеха и к мотивации своего поведения.

Деловая игра сочетает в себе качества игры и учебно-диагностического процесса, представляет собой разновидность непродуктивной деятельности, главным мотивом которой есть не результат, а сам процесс. Прежде всего, комплексная деловая игра опирается на

теоретические знания и является логическим продолжением учебного процесса по закреплению изученного материала на практике.

Почему именно «комплексная» деловая игра? В системе подготовки квалифицированных, конкурентноспособных специалистов, связь между дисциплинами экономического характера, проведение параллели в решении сквозной задачи. Также интенсивное взаимодействие студентов, живой обмен мнениями между ними приводит к прочности партнерских взаимоотношений по направлению: студент-преподаватель, студент – студент, преподаватель – преподаватель.

При проведении деловой игры задействованы преподаватели специальных дисциплин, а также группа студентов. Деловая игра это имитированный процесс с погружением в рабочую ситуацию. Проблемность и решение которой, будет носить практическую ценность прежде всего для студентов. А преподаватель будет направлять, подталкивать к реализации в игре цепочки решений, помогать анализировать.

В частности в последние годы, в нашей стране была проведена большая работа по реформированию бухгалтерского учета и финансовой отчетности. Особое внимание уделено ознакомлению обучающихся с основами предпринимательской деятельности. На сегодняшний день финансовая грамотность — это залог финансового благосостояния. Об этом говорят эксперты по финансовым вопросам, бизнес-коучи, бизнес-тренеры и т.д.

Бодо Шефер — финансовый консультант номер один в Европе, писатель и бизнесмен. Он является непревзойденным практиком в области тайм-менеджмента и по управлению финансами, обладает неординарным мышлением, за что и получил широкую известность, а за его вклад в финансовую грамотность его окрестили «Финансовым Моцартом». Его цитату можно взять за основу при проведении деловой игры: «Никогда не задавайте себе вопрос, справитесь ли вы с заданием. Вопрос должен звучать по-другому: «Каким образом я справляюсь с ним?»

Комплексная деловая игра по специальным дисциплинам экономического характера рекомендуется проводить по итогам учебной практики. Исходя из опыта работы для специальности 0518000 «Учет и аудит» 3 курс обучения комплексная деловая проводится по дисциплинам: «Финансовый учет», «Аудит», «Анализ финансовой отчетности». Продолжительность занятия может составлять 180 минут. При разработке поурочного плана включаю следующие задачи деловой игры:

- обеспечить максимальное вовлечение студентов в деловую игру;

углубить и систематизировать знания участников в области изучаемых дисциплин: финансового учета, анализа финансовой отчетности и аудита;

освоить участниками навыки выявления, анализа и решения конкретных проблем на основе исследования бухгалтерского баланса;

- овладеть навыками решения нестандартных производственных ситуаций;
- сформировать навык работы в команде, основанной на принципе сотрудничества;
- осуществить межпредметную связь спецдисциплин по специальности «Учет и аудит».

В задания для деловой игры входят следующие моменты: расчет основных показателей для составления финансовой отчетности на основании бухгалтерских данных, формирование формы №1,2,3,4 и пояснительной записки к ним.

В своей практике часто применяю деловую игру с имитацией деятельности на производстве. Как пример, одно из занятий в форме деловой игры - «Производство шляп». Группа была поделена на 3 команды, количество участников каждой команды - 4 человека. Название команды выбирали участники самостоятельно: Актив, Баланс, Ликвиды. Цель – создание своего производства шляп при минимальных затратах, а также выплата кредитов и заработной платы сотрудникам. Перед участникам на доске висит график производства, который начинается с четверга, цикл состоит из 4 недель. Жюри строго следит за временем, которое отводится на производство, подсчет затрат, выплаты кредита и заработной платы, стоимость аренды. Все дни распределены и действуют штрафные санкции, если студенты выполняют работу не по графику. Предусмотрены поощрения: покупка товаров в магазине,

поход в кино. Студенты должны так распределить свои денежные средства, чтобы не уйти в убыток и не стать банкротом раньше окончания цикла.

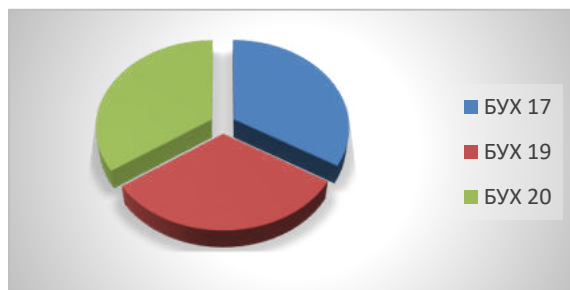
Критерием эффективности занятия является, умение анализировать и оценить производственную ситуацию и принимать правильное решение. В игре в течение небольшого отрезка времени концентрируется решение нескольких производственных задач по спец. дисциплинам.

Научить студентов ориентироваться в различных ситуациях, учитывать возможности и состояние других участников, устанавливать с ними контакты, влиять на их интересы. Это важные задачи для преподавателя.

Второй вариант проведения деловой игры – игра на основе проблемных ситуаций возникающих в текущем процессе хозяйственной деятельности. При проведении организационного момента, необходимо распределить студентов по командам. Каждая команда является предприятием на самостоятельном балансе. Предприятиям ставится задача, проецируемая на экран. Сообщается о назначении служебных лиц: аудиторов, руководителя, главного бухгалтера, внутреннего аудитора, экономиста, бухгалтеров предприятия из числа студентов. В данном случае студенты работают только с данными задачи, обрабатывают и составляют бухгалтерские документы.

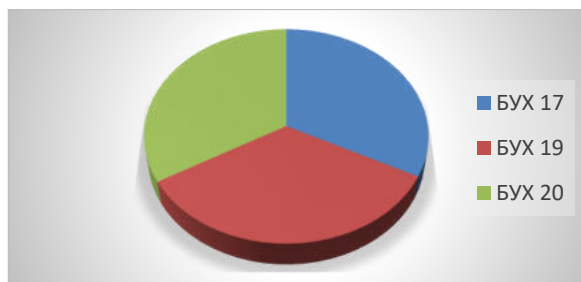
Студенты применяют знания при расчете и анализе ручным способом, а также показывают технику владения программой 1С Бухгалтерия. Универсальный программный продукт, который необходим в работе бухгалтеров на сегодняшний день. В программе студенты проводят расчет по сквозной задаче, делают сводные отчеты, а затем анализируют данные.

Для того чтобы оценить эффективность деловой игры, в сравнении приведены % качества по трем группам. При сопоставлении данных % качества знаний студентов по итогам теоретического обучения и итогам деловой игры, были получены следующие результаты:

% качества знаний по итогам теоретического обучения

По данным диаграммы, мы можем сделать следующий вывод: средний результат качества знаний студентов до деловой игры составил 71,3%. Показатели знаний по теоретическому обучению у групп были в пределах 68-75 баллов.

% качества знаний по итогам деловой игры

По результатам после деловой игры, средний процент качества знаний студентов составил 83%. При проведении рефлексии студентов, были выделены такие ответы: во время деловой игры мне было интересно применять свои теоретические знания и оформлять бухгалтерские документы, сопоставлять данные в таблице, анализировать показатели, работать в 1С Бухгалтерии.

Важный момент при проведении комплексной деловой игры в том, что студенты должны сделать вывод по всем дисциплинам экономического характера. Межпредметная связь проходит, через всю комплексную деловую игру. Во время деловой игры студенты сопоставляют бухгалтерские и экономические данные. Результаты отражают во всех формах финансовой отчетности. Аудиторы делают полный анализ ситуации на предприятии. Главный бухгалтер, бухгалтер и экономист, принимают управленческие решения по ликвидации потерь предприятием. Оценивание проводится всех студентов, т.к. в процессе игры, распределены обязанности в каждом направлении. Преподаватели задают вопросы при анализе хозяйственной деятельности экономического субъекта: наличие дебиторской задолженности для предприятия положительно или отрицательно, поясните? Вопросы налогообложения, актуальны и были с интересом рассмотрены, т.к. расчету и уплате налогов на сегодняшний день уделено очень много внимания.

Проведение комплексной деловой игры по специальным дисциплинам, показало, что у студентов появляется интерес к избранной профессии, ускоряется работоспособность, появляется дух соперничества, коммуницируют между собой, развивается творческое мышление. При выпуске студентов проводится всегда тестирование выпускников, в котором каждый год 40-55% отмечают, что полезный и интересный момент при обучении является деловая игра по специальности.

Таким образом, комплексные деловые игры эффективны при подготовке специалистов по экономическим дисциплинам. Этапность организации, содержание игры, единство всей совокупности компонентов очень значимо. Развивается познавательная активность обучающихся, повышается мотивация к освоению профессиональных и инновационных знаний, развиваются навыки сотрудничества и чувства коллективной ответственности, самооценка, коммуникативные умения преподавателя.

Литература:

1. Закон Республики Казахстан «О бухгалтерском учете и финансовой отчетности» 27.02.2008 г.
2. Бодо Шефер. Путь к финансовой свободе. Бизнес книги 2020

ЛЕЙХНЕР Т. А.

КГКП «Дворец школьников – клуб ЮНЕСКО» г. Караганда

МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО РАБОТЕ С ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В УСЛОВИЯХ ХОРЕОГРАФИЧЕСКОГО КОЛЛЕКТИВА

Процесс обучения детей в хореографическом ансамбле – это, прежде всего процесс развития личности ребенка, раскрытие его индивидуальности и стимулирование его самостоятельного творчества.

Уникальные психофизиологические возможности детей 5-6 лет позволяют считать этот возраст самым благоприятным периодом для формирования творческих способностей у учащихся с помощью искусства: образно-ритмические и танцевально-двигательные упражнения формируют целостность движений детей, активизируют развитие воображения. Несовершенство двигательной сферы, вялость мышечного тонуса, или наоборот, гипертонус, плохая координация, неловкость движений постепенно преодолеваются благодаря включения в учебный процесс музыкально-ритмических упражнений и музыкально-танцевальных игр. Системное их использование способствует формированию двигательного

самоконтроля и устойчивости внимания. Упражнения должны быть просты, доступны, наглядны, и в то же время иметь далекую перспективу.

Целью данной статьи является освещение методических рекомендаций по работе с детьми 5-6 лет в условиях хореографического коллектива на примере опыта Образцового хореографического ансамбля «Волшебная страна» Дворца школьников г. Караганды.

Задачи:

1. Описать методические рекомендации по работе с детьми дошкольного возраста в условиях хореографического коллектива.
2. Показать роль взаимодействия семьи и педагогов в развитии физического здоровья ребенка.

Основной задачей подготовительного этапа обучения детей в хореографическом ансамбле является воспитание музыкальности, развитие умения слушать, понимать и правильно реагировать на различную музыку – быструю, медленную, веселую, грустную. С первых же занятий у детей должны активизироваться связи между музыкой и движением.

Исходя из особенностей ведущей деятельности детей 5-6 лет, основным методом обучения должна быть игра. Игры для детей имеют исключительное значение: игра для них – учеба, игра для них – труд, игра для них – серьезная форма воспитания. В игре ребенок развивает свою сообразительность, воображение, координацию, находчивость, инициативу, ориентацию в пространстве. В процессе игры они понимают, почему важно соблюдать правила, так как без них игра не сможет пройти успешно.

Каждое занятие на данном этапе должно быть не похоже на предыдущее, а основной девиз любого ритмического занятия – двигаться, как подсказывает музыка, идти от музыки к движению, творчески отображая музыкальные впечатления. Очень важным в этом процессе является артистизм педагога, его способность перевоплощаться в предлагаемые детям образы. В такой атмосфере дети легче понимают условие предложенного педагогом упражнения.

На занятиях в подготовительной группе ансамбля дети учатся не копировать движения товарищей, не механически подходить к выполнению поставленных педагогом задач, а действовать творчески, проявлять активность в нахождении новых вариантов учатся оценивать себя в сравнении с одноклассниками. Всю свою работу на занятии педагогу необходимо строить так, чтобы музыка переживалась детьми, не было равнодушных глаз, нейтральных поз, жестов, лиц.

Музыкально-танцевальные игры, как и любые другие требуют соблюдения правил, но для того, чтобы интерес к ним не пропадал в запасе у педагога, их должно быть достаточное количество, для чередования. Очень важно не шаблонизировать игры, а давать простор детской инициативе, не ограничивать их свободу или навязывать им определенные игры, действуя аккуратно и тактично, чтобы дети добровольно соглашались.

Условно музыкально-танцевальные игры можно разделить на две группы:

- музыкально-танцевальные игры, направленные на развитие ловкости, внимания и музыкальности: «Иголочка, ниточка, узелок»; «Огуречик»; «Плетень»; «Третий лишний».
- музыкально-танцевальные игры, направленные на развитие координации и умения ориентироваться в пространстве: «Паровозик»; «Ищи»; «Бинго»; «Лавата».

Приведем пример описания одной из музыкально-танцевальных игр, применяемых нами на практике. Это игра «Иголочка, ниточка, узелок». Цель игры: развивать умение точного выполнения команды, ловкость, внимание, музыкальность. Музыкальное сопровождение: польки, плясовые русские мелодии.

Описание: дети строят один большой круг, взявшись за руки, этот круг мы условно назовем «дырявый носок». В центр круга заходят три ребенка и встают друг за другом, первый – «иглолочка», второй – «ниточка», третий – «узелок» - это команда «рукодельница». На вступление команда «дырявый носок» поднимает руки вверх, таким образом, чтобы между участниками получились интервалы, а команда «рукодельница» должна двигаться бегом на высоких полупальцах, следуя за «иглолочкой» в каждый интервал, до тех пор, пока

музыка не остановиться. Только музыка остановилась, те дети, которые находились в команде «дырявый носок» должны опустить руки вниз и поймать участников команды «рукодельница». Если удалось поймать хоть одного участника команды «рукодельница», эта команда меняется на другую, если нет – играем еще раз.

Методические рекомендации: чтобы игра была организованной, педагог тоже встает в круг и по часовой стрелке от левой руки педагога начинаем играть. Когда первая команда «рукодельница» отыграла, она встает в круг по правую руку педагога и так далее.

Если не хватает одного участника в команде «рукодельница», сам педагог тоже подключается к игре в роли «узелка», если наоборот участников больше на одного, то в команде «рукодельница» будет два «узелка». Когда дети хорошо усвоят игру, можно ускорить темп музыки, также необходимо менять музыку и неожиданно обрывать ее в разных местах.

Выше представленные игры направлены также на создание позитивного эмоционального фона в группе, развитие умения работы в команде и закрепление умения детей самостоятельно менять движения со сменой музыкальных фраз, четко реагировать на начало и окончание звучания музыки.

Музыкально-танцевальные игры могут проводиться не только на уроках ритмики и хореографии, а также на массовых мероприятиях, на различных праздниках, как в помещении, так и на открытой площадке.

Выбор игры непосредственно зависит от места ее проведения. В небольшом танцевальном классе проводятся игры преимущественно с линейным построением, игры, в которых играющие участвуют поочередно. В большом зале или на площадке можно проводить игры с бегом врассыпную. Во время прогулок и экскурсий за город используются игры на местности.

Педагог обязан, наметив игру, предварительно продумать весь процесс игры и предвидеть, какие ее моменты могут вызвать наибольшую активность или наоборот падение интереса, чтобы заранее продумать, как предотвратить эти нежелательные явления. Педагог, хорошо знающий детей, предварительно намечает, кому из играющих быть капитаном, первым водящим, какую роль отвести наименее организованным детям, как вовлечь в игру слабых и пассивных игроков.

Важно, чтобы обстановка способствовала правильному процессу игры, развитию детского творчества, привитию организаторских способностей, хорошему усвоению правил, товарищескому поведению в игре, проявлению своих индивидуальных способностей.

Успех игры в значительной мере зависит от ее объяснения. Рассказ должен быть кратким. Исключение составляют игры для детей дошкольного и младшего школьного возрастов, которые можно объяснить в сказочной, увлекательной форме. Рассказ должен быть логичным, последовательным. Рекомендуется придерживаться следующего плана изложения: 1) название игры; 2) роль играющих и их места расположения; 3) ход игры; 4) цель; 5) ее правила. Рассказ не должен быть монотонным. Объяснять игру следует спокойным голосом, иногда повышая или понижая его, чтобы обратить внимание учащихся на тот или другой момент содержания. В рассказе не следует употреблять сложных терминов. Новые понятия, новые слова необходимо объяснять.

Для того, чтобы процесс обучения был непрерывным к нему предлагается подключать родителей. Учитывая занятость родителей, автором предлагается следующий выход из положения: воспользоваться минутами, пока родители ведут своих детей домой, держа их за руку и находясь в непосредственном контакте с ними. Большинство этих рекомендаций и домашних заданий можно и нужно исполнять по дороге домой, прямо на улице или дома привлекая к этому членов семьи:

1. Упражнения на развитие координации и реакции движения и речи. Эти упражнения помогают развить координацию движения ног, разделить музыкальную фразу и в дальнейшем помогут ребенку работать в классе под музыку грамотно. При выполнении этих заданий необходимо считать вслух вместе, на один счет одно движение.

2. Упражнение на развитие музыкального ритма. Счет всегда идет до четырех, но каждый раз на определенный счет надо хлопнуть, прыгнуть или топнуть. Это задание может выполняться при ходьбе, сидя, стоя, вместе и по очереди. Можно к этому заданию подключить всех членов семьи и выявить у кого лучше, пусть в этой игре-задании ребенок проявит себя как «учитель», попробует сам объяснить и оценить всех членов семьи.

3. Правила хореографии. По дороге домой родители могут повторять со своими детьми правила хореографии. Необходимо обязательно разговаривать с ребенком, интересоваться была ли новая тема, что получилось, что нет, просить ребенка объяснить и научить, проявлять интерес и пытаться повторить за ним упражнения. Создать ситуацию «Ребенок – педагог, родитель – ученик».

4. Упражнения на гибкость и растяжку. Упражнения на растяжку и гибкость улучшают кровообращение организма, повышают эластичность мышц, помогают снять стресс, уменьшают боль в спине и напряжение в мышцах. Каждый может придумать упражнения для растяжки сам, их основой должны являться наклоны, повороты, вращения.

Выполнение предложенных игр, упражнений и рекомендаций способствует лучшему пониманию родителями специфики учебного процесса в хореографическом коллективе, способствует более ответственному отношению к занятиям и собственному физическому и духовному развитию.

В совокупности использование рассматриваемых подходов к организации учебного процесса с детьми 5-6 летнего возраста в условиях хореографического ансамбля делают его ярким и продуктивным, способствует мотивации детей на продолжение занятий в коллективе.

Литература

1. Абукаликова, Н. А. Движение и игра в детском саду: методика преподавания ритмики и пластики. Алматы, 2015.
2. Базарбекова, Г. А. Методика обучения подвижным играм дошкольников. Астана, 2018.
3. Куанышбаева, Ш. К. Развитие подвижных игр у детей дошкольного возраста в процессе занятий ритмикой. Алматы, 2017.
4. Сарсенбаев, А. С. Использование подвижных игр на уроках ритмики для развития музыкально-двигательной способности детей. Нур-Султан, 2019.
5. Тлеужанова, А. Р. Особенности структуры и методики ритмических занятий с использованием подвижных игр в дошкольном образовании. Алматы, 2020.

ЛЕКЕРОВА ЖАНСАЯ ЖАНАХМЕТОВНА

*Ә.Мусин атындағы Балқаш гуманитарлы-техникалық колледжі,
Балқаш қаласы*

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ЖАСӨСПІРІМДЕР ПСИХОЛОГИЯСЫНДА ТИІМДІ ҚОЛДАНУ ЖОЛДАРЫ

Ұлтымыздың ою-өрнектері - қазақ халқының ауыз әдебиеті сияқты мәдени құндылық, өшпес мұрамыз. Болашақ ұрпаққа ұмыт болып бара жатқан осы өнерді таныстырып қана қоймай, оны қолөнер, сурет, сәулет өнері және өндіріс салаларына енгізе отырып, осы өнерді қайта жаңғырту, оған жаңа мазмұн беру жаңашыл технологиямен байланыстырып, оған екінші тыныс беру басты мақсат болып табылады. Қазақ халқының ұлт ретіндегі пішін-келбетін өзіне ғана тән ою-өрнегінсіз елестету мүмкін емес. Біздің ою-өрнегіміз халқымызбен бірге қилы-қилы замандарды, небір қиын кездерді бастан өткеріп келе жатқан ең ежелгі өнер түрі. Оның бастауы ата-бабамыздың қолы икемге келіп, басына қиял қонған кезден басталып, сонау ғұн, сақ замандарында қазіргі қазақ оюы деп танылатын таңбаның алғашқы табы айқындалатын тұстардан айырылып бүгінгі күнге қазақтан басқа ешбір ұлтқа

телінбейтіндей көркем ерекшелігімен жетіп отыр. Осы айтулы ою өрнектердің адам жанына, психологиясына, эстетикалық талғамына әсер ететінін ескерсек, сабақ барысында кіріктірілген сабақтар арқылы жас жеткіншектердің жарқын өмір салтын қалыптастыруға болады. Жасөспірімдік шақты еске алғанда сол жастағы адамдардың тез ашуланып, көңіл-күйі құбылып, эмоцияға тез беріліп кететін кезеңі екені еске түседі. Бұл жастағы оқушылардың психологиялық жай күйі тебіренгіш, тез жараланғыш, эмоционалды болады.

Көңіл-күй құбылуы мен жүйке бұзылыстары қаншалықты көп болса, соншалықты тұлғалық мінезі де біршама қиындықтар тудырып жатады.

Жасөспірімдердің эмоциялық күйі туралы мақаланы оқи отырып, зерделей келе, оны жақсарту үшін арт терапиядағы танымал әдіс мандала терапиясын ғалымдардың зерттеулерінде оқып таныстым. «Мандала» сөзі көне үнді тілінен аударғанда «шеңбер» деген мағынаны береді. Бұл символдың өзі сакральды болып келеді. Ғалымдар осы мандала терапиясы арқылы адамның қорқыныштарын жеңіп, оның ішкі «әлеміне» үңілуге болатынын анықтады. Дөңгелек ішіндегі белгілер мен түстердің алуан түрлілігі терапия ретінде көмек беріп, тұлға ретінде қалыптасып, өсуіне әсер еткен, тіпті символдың өзіне тән ерекшелігі және сиқыры бар деп сенеді. Шеңбер мистикалық, рухани және шынайы әлеммен байланыстырушы белгі деп сипатталған. Талдай келе шеңбер дегеніміз, белгілі бір өрнек, бір сөзбен айтқанда шеңбердің өзі – жеке дара іргелі белгі, басы мен аяғы жоқ идеалды геометриялық фигура десек қателеспейміз. Сонымен қоса, барлық халықтардың мәдениетінде кездесетінін де білеміз. Қазақ халқының күнделікті тұрмысында, әшекейлерінде және киімдерінде, жиһаздарында пайдаланатын оюлары өткен мен бүгінді байланыстыратын таңбалар болып табылады. Ұлтымыздың ою-өрнектерінде ескі мифтер, аңыз-ертегілердегідей сан ғасырлық тарих пен сырды айқындайтын мән мен белгілер жасырылған. Бұл өрнектердің негізгі мағынасы сән беру ғана емес, қазақ халқы табиғатпен тығыз байланыста болған кезеңдерде осы ою-өрнектер қиындықтар мен қайғы-қасіреттен сақтайтын тұмар секілді қызмет атқарып, иесіне сәттілік пен бақыт әкеледі деп сенді [3]

Жасөспірімдер бұл кезеңде өзін өзі жан жақты жетілдіруді армандайды, бірақ өзін ешкімге тәрбиелеткісі келмейді. Біреуден ақыл кеңес, көмек сұраудың қажет екенін білсе де, үлкендермен ересектерге тәуелді болуды жаратпайды. Арман мен тілек көп болғанымен, оларға жететін күш, тәжірибе, мүмкіндік шектеулі. Жасөспірімдердің сыйымсыз мінездері, тітіркенгіштері, оспадарсыздықтары мен өздерін ұстай білмейтін қасиеттері де жиі кездесіп қалып жатады. Сондықтан, бұл уақытта оларды өздерін ұстай білуге тәрбиелеп, ерік күштерін шыңдауға үйреткен жөн. Ежелгі уақытта ою-өрнек салттық мәнге ие болды. Қазіргі кезде де жасөспірімдер арасында белгілі бір білезіктер тағу арқылы сенім артуы, достық байланысты нығайтады деген тұжырымдары олардың бейсанасында қалыптасқанын көреміз. Мысалы, ұлтымыздағы күн, ай, аспан символдары бар күн шеңберлері бар қола және күміс тұмарлар болмысызды айқындайтын тұмарлар болды. Жаңадан өсіп ержетіп келе жатқан жасөспірімдерге бұрында тұмар тағу арқылы бақыт пен өркендеудің символы, діни идеялардың нышаны болды. Барлық дерлік ою-өрнектер өз уақытында белгілі бір жолды көрсетіп, бойтұмар ретінде пайдаланылды, мұның барлығы ұлттық ою өрнектің жасөспірім, бозбала, бойжеткен шақта тәрбиелеуде маңызға ие екендігін көрсетіп отыр.

Жасөспірімдердің өтпелі кезеңінде эмоциялық шаршау, түрлі жану процестері жүзеге асып жатады. Сол уақытта өзіне өзі көмек берудің алты сатысы жаттығуын ұсынамын:

1. Өзіне-өзі физикалық көмек беру: дұрыс тамақтану, аз жүктеме, ұйқы балансын сақтау, спортпен шұғылдану, суға, моншаға түсу, сабырлы, байсалды адамдармен араласу;
2. Өзіне-өзі психологиялық тұрғыда көмек беру: достармен бірге уақыт өткізу, айналадағыларға зиян мен залал келтірмей өзін өзі тану, әзілдесу, сүйікті істермен шұғылдану, хобби, арт терапия, визуализация.

Ою өрнегіміз, ұлттық құндылығымыз дәл осы арт терапия бағытына келетінін ескере отырып, жасөспірім, жеткіншек, студент, оқушы болсын, өнер мен құндылықтың сырын ашу арқылы адам жан дүниесінің үндесуін көре аламыз.

3. Өзі-өзіне рухани көмек беру: ойлану, толғану, басымдықтарды ретпен орналастыру, табиғат аясында серуендеу, медитация;
4. Кәсіби көмек көрсету: сабақ арасындағы түскі үзілістер, түскі ас ішу деген сияқты.

Ою-өрнектердің айтар ойы мен берер тәрбиесі психологиялық тұрғыда адам жанына көмегі мол деген зерттеушілердің ізденістері бар екен. Осы орайда айта кетерлігі, қазақ халқы әр оюға ерекше мән беріп, оның қайда, қандай бұйымда немесе қандай киім үлгісінде қалай қолданылуы керектігіне көп көңіл бөліп, ешқандай қателіктің кетпеуін жіті қадағалаған. Өйткені оюлар атауларына, көлеміне, пішініне, түр-түсіне қарай өзіндік мағына ие. Ұлттық құндылықты бойға сіңіріп, эмоциялық көңіл күйдің жақсаруына арналған жаттығудың бір түрімен бөліссем:

«Шаңырақ» шығармашылық-психологиялық жаттығуы.

Атауы: «Шаңырақ» көтеру

Түрі: тренинг

Қажетті материалдар: картон, ұзын жіп, ленталар, пластмасса, стақан, су

Мақсаты: жұмыс барысында орындаушы топтың ауызбіршілік пен келісім ішінде әрекет ету көзделеді.

Орындалуы: Қатты картоннан қиылған ою өрнекті дөңгелекке айналдыра ұзын жіптер байланады. (Шаңырақ суреті бейнеленген ағаш ленталармен байланған болуы да мүмкін); Ортадан жоғары шамасында су құйылған пластмасса стақан. Ашық алаңқайда шеңбердің үстіне су стақан қойылады. Оқушылар әрқайсысы бір жіптен ұстап шеңбер түрінде орналасып, барлығы бірауыздан стақандағы суды төкпестен, шаңырақты тең деңгейде жіптер арқылы биікке көтеруі қажет. Бұл тренинг арқылы жалпы шаңырақ ұғымының қадірі мен қасиеті ашылып, құндылық тұрғысынан адам жанын түсіну, бірлік пен ұжымдағы сыйластықты нығайтады.

Ғылым да заман да тіпті тұлғаның даму ерекшелігі де заман талабына сай өзгеріске ұшырап отыратынын ақпараттық заманда көріп отырмыз. Соған сәйкес ғасыр бұрын пайда болған әдістерді ұлттық нақышта икемдеу және оны қолданысқа енгізу этнопсихологияның да қатарласа дамуына өз септігін тигізеді. Ұлттық ою-өрнектердің терең мағынасын және мәдениетіміздің киесі мен мәнін психология саласында өз ұрпақтарымыздың эмоциялық күйін жақсарту мақсатында пайдалану ұтымды болады. Эмоциялық күйін жақсарту барысында өскелең ұрпақтың бойында ұлттық мәдениет пен қазақ халқының өмірі мен құндылықтарына ерекше махаббатты оятып, ата текке деген құрметті қалыптастыру маңызды болып саналады. Ұлттық ою өрнектер терапиясы арқылы адам жанына терең бойлап, рухани шабыт алуға болады.

Әдебиеттер:

1. “Қазақстан”: Ұлттық энциклопедия/Бас редактор Ә. Нысанбаев – Алматы “Қазақ энциклопедиясы” Бас редакциясы, 1998
2. Арынов Қ.Қ. Архитектура зданий ремесленных центров: монография. – Астана: ИП «Дана» издательство, 2018- 271 с.: ил.
3. Жасөспірімдердің эмоциялық күйіне ұлттық ою өрнекті терапиясы арқылы әсер етудің теориялық аспектілері. КазҰПУ хабаршысы, Психология» сериясы No1(70) 2022ж.

ЛИВИНЕЦ Н.П.

СОШ № 74, г. Караганда

МЛАДШИЙ ШКОЛЬНЫЙ ВОЗРАСТ – СЕНСИТИВНЫЙ ПЕРИОД ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ

Тема духовно-нравственного развития детей на современном этапе очень актуальна, поскольку сейчас материальные ценности доминируют над духовными, у людей искажены представления о доброте, милосердии, великодушии, справедливости, гражданственности и

патриотизме. В жизни каждого человека есть периоды, в которых создаются наиболее благоприятные условия для формирования у него определенных психологических свойств. Духовно – нравственная сфера человека – это очень тонкая, нежная материя, требующая длительного и кропотливого труда. Младший школьный возраст как раз тот сенситивный период, в котором происходит не только понимание добра и зла, но и добродетелей, таких как честь, достоинство, совесть, долг, ответственность и свобода; период позитивных преобразований в становлении личности ребенка. В этом возрасте дети наиболее чувствительны, активны и открыты для изучения нового, любопытны и стремятся учиться, развивается воображение и культурное образование. Учащиеся стараются правильно выполнять поставленную задачу, любое действие совершают с искренними намерениями, проявляют заботу о животных и природе, склонны проявлять доброту к детям младше себя. Именно поэтому, опираясь на Программу целостного воспитания, в моей работе много времени отводится воспитанию трудолюбивых, честных, сознательных, созидательных маленьких граждан, будущих строителей нашего государства, готовых к принятию ответственности за судьбу страны и ее безопасности. А чтобы достичь высоких результатов, воспитательную работу планирую на принципах системности, последовательности и целостности.

Ведущим видом деятельности младшего школьника является обучение, но мы знаем, что воспитание – это основа качественного образования, которое ведет поколение к высоким идеалам. Оно заряжает душу человека добром и наполняет ее ценными человеческими качествами. А настоящее время – это эпоха творческого поколения в меняющемся мире. Поколение, выросшее на национальных ценностях, будет великим. Концепцией данной программы является воспитание образованного, честного, благородного поколения, способного укрепить самобытность страны и создать справедливое общество, основанное на национальных ценностях, таких как национальный интерес, совесть и стремление.[1] Именно интеграция обучения и воспитания дает высокую эффективность в работе педагога с обучающимися. Кроме этого, в младшем школьном возрасте огромная роль в воспитании общечеловеческих ценностей отводится семье. Поэтому, работая в начальной школе, всю внеклассную деятельность мы проводим в купе с родителями. Как говорится в стихотворении средневекового писателя Себастьяна Бранта: «Ребенок учится тому, что видит у себя в дому. Родители пример тому». Стихотворению уже 200 лет, а оно до сих пор остается актуальным. Работая с семьей и над развитием семейных ценностей, мы закладываем первую ступеньку духовного развития. Работу по формированию семейных ценностей совместно с педагогом – психологом мы начинаем с диагностики, целью которой является выявление степени сформированности ценностных ориентаций детей и родителей, особенностей семейного воспитания, наличие семейных традиций. В дальнейшем на уроках «Познания мира», «Музыки», «Естествознание» рассматриваем вопросы семейных ценностей. Например, «Познание мира» осуществляется как совместный проект, который реализуется через взаимодействие взрослого и ребенка в семье: изготовление поделок из овощей и фруктов; совместное чтение произведения, которое не только сближает всех членов семьи, но и обогащает детей и родителей знаниями о семье, чистоте отношений, совести, добре и зле; выращивание лука и проведение различных опытов, а также совместные экологические действия: изготовление скворечников к 1 апреля, уборка снега в своем дворе и прочее. Изучение пословиц и поговорок о семье, выполнение творческих письменных работ, а также традиционные классные часы и спортивные мероприятия, праздничные программы – все это способствует формированию семейных ценностей.

Развешивание скворечников, совместно с родителями

Так как основными приоритетами в учебно-воспитательном процессе в организациях образования являются: обеспечение благополучия детей, уважение и доверие к личности ребенка, обеспечение защиты прав детей, то очень важно начинать формирование такой ценности как совесть. Совесть, выступая основой нравственного сознания, оказывает влияние на систему ценностей, моральный выбор, проявляясь в конкретных поступках.[2] Из своего опыта работы, могу заметить, что дети в младших классах не понимают всю суть совести, а отождествляют ее со стыдом. Примерно к пяти годам у детей появляется так называемый критический внутренний голос в виде оценки «хорошо» — «плохо». А способность следовать этому внутреннему голосу, воздерживаясь от ошибочного поведения даже в отсутствие взрослого, развивается к 9—10 годам. Это связано и с формированием самосознания, рефлексии, развитием интеллекта, повышением уровня самоконтроля. Именно поэтому младший школьный возраст является наиболее благоприятным периодом воздействия для привития наиболее правильного на мой взгляд понимания совести. Какие же пути формирования совести использую в своей работе? В первую очередь, этот опять же работа с семьей. Развитие совести тесно связано с развитием привязанности: ребенок любит своих родителей — и боится их огорчить, доверяет им — и делает так, как они сказали, копирует образцы поведения и выполнения задания, предложенные взрослым. Моральные ценности «растут» из усвоения родительского одобрения-неодобрения. Именно семья учит ребенка каким-то моральным, духовным ценностям, прививает определённый образ жизни. Объясняю родителям как вести себя с детьми, провожу беседы о том, что каждое произнесенное ими слово, каждый их поступок воспринимается детьми, что может в последующем повлиять на всю последующую жизнь их детей. Для формирования этой ценности не нужны специальные уроки. Уроки дает сама жизнь. Каждый день на переменах, уроках, во время ухода домой с детьми происходят те или иные ситуации, разбирая которые мы делаем выводы: как совершен тот или иной поступок или проступок, по совести или нет. На мой взгляд, это самые ценные практические уроки, дающие положительный результат ненавязчиво с приобретением социальных навыков. Именно в среде общения — школе, компании сверстников — ребенок впитывает те нормы и ценности, которые в этой среде главенствуют, а затем постепенно анализирует их и приспосабливает к своим жизненным целям.

Воспитание стремления у обучающихся младшего школьного возраста подразумевается через умение критически и творчески мыслить; общаться и стремиться к труду и саморазвитию; работать индивидуально и в команде; уметь устанавливать правильные отношения; быть физически активным. Все эти направления также закладываются в этом возрасте.

Классный час на тему «Знаешь ли ты правила дорожного движения?»

Данные задачи реализуются в моей работе через классные часы: «Вредные привычки и их влияние на здоровье», «Знаешь ли ты правила дорожного движения?», «Культура, здоровье и правильное питание», т.е. воспитание у детей стремления к здоровому образу жизни, желания заботиться о своем здоровье, основанное на их заинтересованности в учебе, в выборе любимого дела в соответствии со своими склонностями и собственными интересами[3]; краткосрочную проектную деятельность как на уроках, так и внеурочной деятельности детей, например, информационные проекты, направлены на сбор информации о том или ином предмете, например, «Родословная моей семьи», развивает умение анализировать и делать обобщения; творческие проекты в виде создания продукта как картины, поделки, совместно с родителями создание видеоролика; исследовательские проекты в проведении различных экспериментов, например, посадка цветочных растений, таяние снега на сковородке, учат ребят поисково – творческой деятельности, выстраиванию системы взаимоотношений с людьми (между одноклассниками, между учеником и учителем).

Таким образом, можно сделать вывод, что общечеловеческие ценности как личностное образование начинают складываться в младшем школьном возрасте, когда ребенок сенситивен для восприятия значимых для него предметов и явлений социальной жизни. И закончить статью хочется словами персидского мыслителя Саади Ширази: «Покинут счастьем будет тот, кого ребёнком плохо воспитали. Побег зелёный выпрямить легко, сухую ветвь один огонь исправит», которые еще раз подтверждают, что духовно – нравственные ценности нужно начинать воспитывать с раннего возраста.

Литература.

1. «Об утверждении «Единой программы воспитания» в организациях образования за исключением высших учебных заведений», Приложение 1 к приказу Министра просвещения Р К, Астана, 2023 г
2. Ерофеева М. А., Азорская М. П., Исследование феномена совести у младших школьников, г. Коломна, 2016 г
3. Ишухина Елена Витальевна. Формирование здорового образа жизни младших школьников: Дис. ... канд. пед. наук.- Шуя, 2000. – 171 с.

ЛИТВИНОВА Ю.К.

КГУ «Школа-лицей им.А.Ермекова», г. Балхаш

ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ ОСОЗНАННОГО ЧТЕНИЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Функциональная грамотность в учебной деятельности является способностью учеников применять свои знания, приобретенные в школе, для решения повседневных задач. Чтобы стать успешным в обучении, ребенок должен обладать навыками работы с

информацией: уметь находить нужную информацию, отделять ненужное от необходимого, анализировать, обобщать и проверять факты. И, что очень важно, он должен уметь применять полученные знания на практике, используя свой собственный опыт. Данный навык должен формироваться на каждом из учебных предметов в школе.

Под осознанным чтением понимают такое качество чтения, при котором происходит осознание содержания, структуры и формы произведения. Бессознательное прочтение заученных слов без осмысленного перевода их значения может снизить мотивацию для дальнейшего изучения английского языка и развития лингвистических навыков, так как это является основной проблемой осознанного чтения на уроках.

Процесс обучения английскому языку в КГУ «Школа-лицей им. А. Ермакова» г.Балхаш приобретает особое значение и связано это с повышением качества языковой подготовки, что является одной из основных задач в воспитании и обучении всесторонне развитой личности. Преподавание английского языка – это организованный, контролируемый процесс, в котором в результате взаимодействия преподавателей и учащихся конкретный опыт воспроизводится и усваивается для достижения конкретных целей.

Таким образом, было проведено личное исследований Action research. В начале учебного года в 6А классе было проведено вводное анкетирование с целью установления мотивации к осознанному чтению. В анкетировании приняло участие 12 учащихся. Было установлено, что 1 ученик имеет низкую мотивацию; 6 учеников средне мотивированы; 5 учеников - высокомотивированы.

Педагог поставил перед собой задачу повысить качество преподавания английского языка и сформировать навыки осознанного общения. Для достижения этой цели педагог стал использовать активные формы работы, направленные на формирование навыков осознания прочитанного текста.

T/F Auction

Упражнение "true и false"-это быстрый тест на понимание прочитанного. Однако вы можете сделать это упражнение более интересным, превратив его в настоящий аукцион. Разделите учеников на команды и раздайте им символ T/F и карточку с предложением.

Вы зачитываете предложения, и у каждой команды есть 30 секунд, чтобы решить, правдивы они или нет. Затем студенты поднимают табличку с выбранной буквой, а также карточку с числом, которое они готовы поставить на свой ответ.

Если ответ группы верен, сумма ставки идет в копилку, в противном случае она вычитается из счета команды. По результатам подсчета, записанным на доске, определяется команда - победительница, когда все предложения будут закончены.

T	10	200	40
	60	80	100
F			

Jumbled paragraphs

Разделите текст на абзацы, чтобы каждая группа учащихся получила свой абзац для чтения. Предоставьте им достаточно времени, чтобы ознакомиться с прочитанной частью текста.

Затем попросите учеников в каждой группе пересказать то, что они прочитали, не показывая свою карточку. Задача каждой группы состоит в том, чтобы определить правильную последовательность событий на основе прослушанных отрывков.

What's in a title?

Разделите учащихся на группы, которые получают разные отрывки. В учебниках часто есть раздел, где нам приходится читать два-три текста по одной и той же теме. Главное, чтобы эти тексты не имели заголовков.

Группы просматривают свои тексты и вместе придумывают название и записывают его на карточке. Затем группа меняет карточки местами и угадывает содержание текста на основе полученных заголовков.

После этого каждая команда высказала свой вариант развития событий и получила для чтения оригинальный текст, выберите победителя.

С их помощью вы сможете на этом этапе переключить внимание студентов на коммуникативную часть урока, что поможет им не потерять мотивацию и желание дочитать текст. Особенно, если это еще и приведет к победе его команду.

Story Reconstruction

Это задание также подходит для этапа осознания текста. Заранее найдите картинки, связанные с событием из текста (около 4-6 картинок).

Разделите учащихся на группы и покажите первую половину изображения первой группе, а оставшиеся — другой половине. Пока вы работаете с одной группой, попросите других учеников закрыть глаза или отвернуться.

После этого учащиеся работают в небольших группах, обмениваясь информацией, которую они видят на картинках, и пытаются составить свои собственные представления о тексте, который они собираются прочитать. Итак, каждая команда делится своим предположением, а затем вы начинаете использовать сам текст, чтобы определить победителя среди ваших команд.

Debates

Идея организации дебатов особенно важна, если вы работаете с классом или группой. Спорное высказывание, которое станет предметом обсуждения, стоит выделить из текста.

Вы также можете выйти за рамки текста и выбрать актуальный для современности вопрос.

Работа с применением активных форм работы по формированию навыков осознанного чтения проводилась регулярно в течение 4-х месяцев.

Повторное анкетирование среди обучающихся 6А класса проведено в декабре 2023 года. В анкетировании приняло участие 12 учащихся. По итогам ответов, обучающихся установлено, что мотивация ребят повысилась: 1 ученик имеет низкую мотивацию; 5 учеников средне мотивированы; 6 учеников - высокомотивированы.

На основе вышеизложенного можно сделать вывод, что используемые педагогом формы работы с текстом способствуют формированию навыков осознанного чтения на уроках английского языка. Поэтому творчество и креативность учителя, использование различных интересных заданий, которые соответствуют тому или иному возрасту обучающихся, приводит к формированию положительной мотивации. А это, безусловно, отражается и на осознанности чтения, что в свою очередь, влияет и на повышение качества знаний.

Литература:

1. Абдулаева О.А., Киселев Ю.П., Алексашина И.Ю. Формирование и оценка функциональной грамотности учащихся. 2021.
2. Брайан Трейси: Мотивация. 2014.
3. Заир-Бек С.И. Развитие критического мышления на уроке: пособие для учителей общеобразовательных учреждений. – М.: Просвещение, 2011.
4. Маркова А.К., Матис Т.А., Орлов А.Б. Примерная программа психологического изучения учителем мотивации учения школьников // Формирование мотивации учения: Книга для учителя. М.: Просвещение, 1990.
5. Мосунова Л.А. Структура и развитие смыслового понимания художественного текста. – М., 2006.
6. Фридман Л. М., Кулагина И. Ю. Мотивация учения. //Психологический справочник учителя. М.: Просвещение, 1991.

РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ НА ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ТРЕНИНГАХ

Современная школа направлена на развитие у учащихся различных компетенций. Одним из видов, являются коммуникативные компетенции. Они связаны с «ценностными ориентирами ученика, его способностью видеть и понимать окружающий мир, ориентироваться в нем, осознавать свою роль и предназначение, уметь выбирать установки для своих действий и поступков, принимать решения, взаимодействовать с окружающими», помимо этого, данная компетенция связана с выбором дальнейшего профессионального жизненного пути ученика.

Современные дети и подростки, являются детьми BANI мира, они мало общаются с родителями, сверстниками, заменяя живое общение на интерактивное. Данная ситуация приводит к тому, что они с трудом могут выразить свои мысли, а также забывают о правилах уважительного отношения к оппоненту. Как в этих условиях обучающимся научиться выбирать смысловые установки для своих действий и поступков, принимать решения и осознавать, что за них они несут ответственность? Одним из возможных вариантов решения является проведение коммуникативных тренингов с целью развития компетенций учащихся, как ценностно-смысловых, так и коммуникативных.

В основе развития компетенции обучающихся методами коммуникативного обучения лежат следующие идеи: - обоснование коммуникативного подхода И.А. Зимней (1991г.); - практическая реализация в работах Л.И. Бим (2002 г.).

Под коммуникативностью мы понимаем, оптимальность обучения с точки зрения эффективности воздействия участников. **Коммуникативность** (лат *communication* - акт общения, связь между двумя и более индивидами, основанная на взаимопонимании) следовательно, в основе всех методов коммуникативного обучения должно лежать умение установить связи, находить успешные формы общения при взаимодействии.

✓ **Коммуникативное обучение** представляет собой преподавание, организованное на основе заданий коммуникативного характера.

Далее, поговорим о принципах коммуникативно-ориентированного обучения, которые основываются на:

1. Речевую направленность через общение. Это означает практическую ориентацию занятия. Научить говорить можно только говоря, слушать – слушая, слышать - понимая.

2. Функциональность. Функциональность предполагает, что как слова, так и грамматические формы усваиваются сразу в деятельности.

3. Ситуативность, ролевую организацию общения. Принципиально важным является отбор и организация материала на основе ситуации и проблем общения, которые интересуют учащихся каждого возраста.

4. Новизне. Она проявляется в различных компонентах занятия. Это, прежде всего, новизна речевых ситуаций (смена предмета общения, проблемы обсуждения, речевого партнера, условия общения и т.д.).

5. Личностную ориентацию общения. Безликой речи не бывает, речь всегда индивидуальна.

6. Коллективном взаимодействии. А именно, на таком способе организации процесса, при котором участники активно взаимодействуют друг с другом, и условием успеха каждого являются успехи членов команды.

7. Моделировании. Содержательную сторону общения должны составлять проблемы, а не темы.

Одним из важнейших умений современной личности являются коммуникативные умения. Владение коммуникативными компетенциями на высоком уровне позволит человеку эффективно взаимодействовать с другими людьми при различных видах

деятельности. Теоретические основы формирования коммуникативных умений личности в философском аспекте рассматривались в трудах А.А. Бодалева, А.А. Брудного, Л.С. Выготского, И.А. Зимней и др.

Принципиальный подход к решению данной проблемы представлен в трудах Л.С. Выготского, который рассматривал общение в качестве главного условия личностного развития и воспитания детей. Исходя из концепции Л.С. Выготского, можно утверждать, что формирование и развитие коммуникативных умений детей является одной из приоритетных задач школы, так как результативность и качество процесса общения в большей степени зависит от уровня развития коммуникативных умений субъектов общения.

Развитие коммуникативных умений школьников - чрезвычайно актуальная область, так как уровень развития данных умений, влияет не только на результативность процесса познания детей, но и на процесс их социализации и развития личности в целом.

В нашей школе специалистами Психологической службы в рамках плана деятельности поэтапно проводятся коммуникативные тренинги с учащимися школы с целью развития коммуникативных умений, знаний, способностей, а также воспитания коммуникабельной личности.

Занятия в младшем звене соответствуют возрастным особенностям детей. Совместная деятельность в Т-группах направлена на установление положительного социально-психологического климата в ученической среде, способствующей наибольшей эффективности занятий. Ребята активно участвуют в развивающих упражнениях: «Нетрадиционное приветствие», «Спутанные цепочки», «Моль», «Коллективный счёт», «Зеркало», «Переходы». Помимо этого, ученики выполняют психологическую методику «Кто прав?» (Г.А. Цукермана) с целью выявления сформированности действий, направленных на учет позиции собеседника.

Основной целью коммуникативных тренингов для учащихся среднего звена выступает актуализация внешних и внутренних ресурсов личности, формирование жизнестойкого поведения, сплочение коллектива, развитие эмпатии, сотрудничества. Ребята активно принимают участие в упражнениях: «Приветствие», упражнение «Продолжи фразу», диагностическое упражнение «Лестница коммуникативных умений», упражнение «Черты личности, способствующие эффективному общению».

Говоря о развитии коммуникативных компетенций, можно отметить, что в рамках психологического сопровождения с учащимися нашей школы проводятся психологические тренинги по развитию гибких навыков поведения (резильентности). Основные цели тренинговых занятий - развитие умений перевоплощения и вхождения в необычную роль; эмоциональная поддержка; развитие эмпатических умений; тренировка гибкости поведения; развитие сотрудничества.

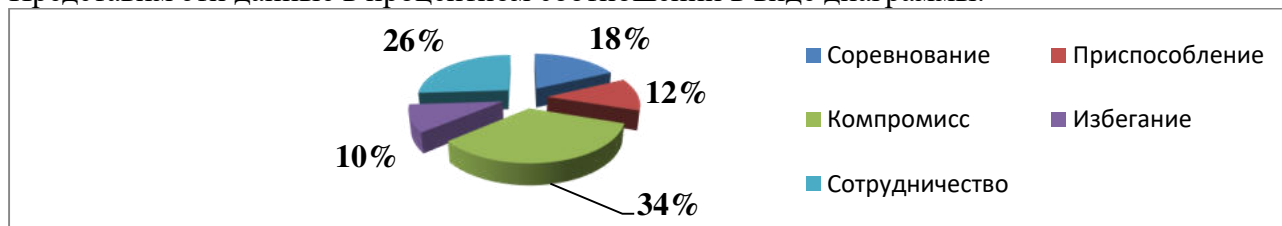
В процессе взаимодействия с детьми, наблюдая за развитием их коммуникативных умений (способностью устанавливать контакты, умением слушать, слышать, умением отстаивать свое мнение, умением сотрудничать, сопереживать), поминаешь практическую значимость совместно проделанной работы.

В связи с поставленными задачами нами было проведено исследование с целью изучения личностной предрасположенности к типам поведения подростков; выделения личностной характеристики, описывающей то, в какой степени подросток ощущает себя активным субъектом собственной деятельности. В качестве методик исследования были выбраны следующие:

1. Тест описания поведения К.Томаса.
2. Методика оценки уровня субъективного контроля (УСК).

Исследование было проведено среди подростков 11-16 лет, в выборку вошли 61 ученик 6-10-х классов. Подросткам было предложено ответить на вопросы тестов, оценивающих их коммуникативные навыки. После проведения исследования, полученные данные были обработаны и систематизированы.

Исходя из полученных данных, следует, что большинство ответов учащихся попадают в шкалу компромисс, затем сотрудничество, соревнование, приспособление и избегание. Представим эти данные в процентном соотношении в виде диаграммы.

В диаграмме отчетливо видны приоритеты подростков в выборе ими того или иного способа урегулирования конфликтов. Таким образом, 34% школьников предпочитают решать конфликты, идя на компромисс. В конфликтных ситуациях они находят такое решение, которое будет выгодно как им самим, так и противоположной стороне. На второй и третьей позиции располагаются - сотрудничество и соревнование.

Выводы: 1. Большинство опрошенных подростков предпочитают такой способ урегулирования конфликтов, как компромисс. Также отдают предпочтение сотрудничеству и соревнованию. 2. У подростков с высоким уровнем коммуникативных способностей наблюдается наибольший показатель по шкалам: интернальности в области межличностных отношений; общей интернальности; интернальности в области учебных отношений. 3. Подростки с высокими коммуникативными способностями обнаруживают более высокие показатели общей осмысленности жизни.

Наиболее оптимальным периодом для развития коммуникативных умений, активного обучения социальному поведению, искусству общения детей друг с другом, усвоение навыков речи является младший школьный возраст. Этот возраст благоприятен для овладения коммуникативными навыками в силу чуткости общения.

Формирование коммуникативных умений учащихся - поэтапная работа, которая включает:

- ✓ освоение правил работы в группе, так как они помогают детям научиться общаться и взаимодействовать друг с другом;
- ✓ принятие во внимание межличностных отношений учащихся, так как успех работы зависит от дружеских отношений между учениками;
- ✓ организация сотрудничества, поскольку обучение в сотрудничестве создает условия для позитивного взаимодействия учащихся в процессе достижения общей цели.

Литература:

1. Андреева Г. М. Взаимосвязь общения и деятельности // Общение и оптимизация совместной деятельности. /М.: «Просвещение» – 1985.
2. Асмолов А. Г. Формирование универсальных учебных действий в основной школе: от действия к мысли" / М.: «Просвещение». – 2011.
3. Байбородова Л.В. Взаимодействие педагогов и учащихся в школьном коллективе/ М.: «Просвещение» – 1991.
4. Батыршев А.В. Организационные и коммуникативные качества личности/ М.: Изд. центр «Академия» – 1998.
5. Бодалев А. А. Психология общения/ М.: Изд. центр «Академия» – 1996.
6. Дьяченко В. К. Сотрудничество в обучении/ М.: Педагогика – 1991.
7. Левицкая Ю.Л. Развитие коммуникативных навыков у детей младшего школьного возраста / Справочник педагога психолога. – 2011. – №1.
8. Ссылки на психологические занятия в КГУ ОШ №2:
<https://www.facebook.com/share/p/FUJX6DeAXFu5vFZ9/?mibextid=CTbP7E>
<https://www.facebook.com/share/p/DxxJeej225nnnNLe/?mibextid=Zmo65R>
<https://www.facebook.com/share/p/emuibCBgZxhndHQj/?mibextid=CTbP7E>
<https://www.facebook.com/share/p/ey2A3hSm9CzZTd94/?mibextid=CTbP7E>
<https://www.facebook.com/share/p/BYG8aDVjfrMqgZn3/?mibextid=CTbP7E>

ЛЫТНЕВА ЕЛЕНА ГЕОРГИЕВНА
ЧЕРНОБУК ЛЮДМИЛА ГРИГОРЬЕВНА
КГУ «Гимназия № 1», город Караганда

**РАЗВИТИЕ ЛИДЕРСТВА ЧЕРЕЗ РАБОТУ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СООБЩЕСТВА**

Одной из задач Плана развития гимназии является совершенствование практики преподавания с использованием стратегий развития функциональной грамотности одаренных учащихся через внедрение подхода Lesson Study.

Проблема исследования: как участие педагогов в Lesson Study на протяжении нескольких лет способствовало развитию лидерства педагогов.

Цель исследования последнего года: развитие функциональной грамотности учащихся через внедрение подхода Lesson Study.

В течение семи лет в гимназии проводят исследование урока. Каждый год – это организация нескольких фокус-групп, которые занимаются решением проблем одного класса, выбором методов и их улучшением для целой параллели. Как результат всегда отмечаются успехи обучения учащихся, навыки, приобретенные учителями. В первую очередь всегда отмечается улучшение навыка наблюдения, учителя видят учащегося и его действия, с другой стороны. И на последующих уроках в классе учитель обращает внимание на то, что он раньше и не замечал. Полученная информация нуждается в анализе, следовательно, навыки рефлексии тоже улучшаются.

Считаем, что организация работы сетевых сообществ внутри гимназии на основе взаимообучения, проведения Исследования в действии и Lesson study положительно повлияло на развитие лидерства.

Для оценивания эффективности влияния Lesson study на развитие лидерства, использовались те же методы, что и для исследования учеников: анкетирование педагогов, индивидуальные беседы, анализ участия (индивидуального и группового) в мероприятиях на уровне школы, города, области.

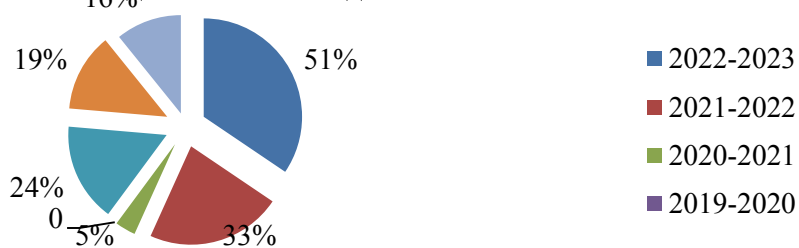
Увеличивалось количество групп, участвующих в Исследовании урока из года в год.

Количество фокус-групп, использующих подход Lesson Study

Менялась доля, участвующих педагогов.

Участие педагогов в исследовании

Рост, личный опыт, участие.

Во скольких Lesson study вы принимали участие

Для всех педагогов гимназии было проведено анкетирование, которое позволило выявить педагогов, считающих себя лидерами не только класса, но и школы.

Изменение каких навыков Вы отметили у себя?

Участники опроса отмечали изменение своих навыков.

В процессе реализации проекта проявление лидерских качеств наблюдалось на каждом этапе исследования, начиная от изучения проблемы, выбора темы и формулирования цели исследования, и заканчивая планированием трех циклов, рефлексивным отчетом и рекомендациями. От коммуникативных навыков лидера зависит успех всего исследования. Наблюдался дефицит времени и частично педагогическое выгорание. Проведение исследования психологом гимназии подтвердило данный факт. Однако успех, который наблюдала группа в прогрессе учеников, вдохновлял на дальнейшую работу педагогического сообщества по улучшению урока. Такие навыки как юмор, эмоциональная подача материала, использование мнемотехник определили успех исследований и развитие лидерства. Особые качества лидеров, такие как творчество, увлеченность, использование новых ИКТ технологий, повлияли на деятельность фокус-групп и совершенствование методики планирования уроков. Каждый урок проведен, как педагогическое искусство. Неудачные моменты усовершенствовались на 2 и 3 циклах. Мастерство каждого учителя, который брал на себя ответственность, совершенствовалось из урока в урок.

Возникали трудности и барьеры, которые приходилось преодолевать в течение нескольких циклов. Руководители групп проявили себя лидерами, отмечается развитие soft skills (гибких навыков) работы в профессиональном педагогическом сообществе.

В течение 7 лет учителя, которые проводили уроки, готовили рефлексивные отчеты и публиковали статьи в педагогических журналах, постепенно становились руководителями фокус-групп и повышали свою категорию и педагогическое мастерство.

Были ли успешные исследования? (Исследования, в которых был достигнут запланированный результат в обучении учащихся)

Значимые результаты исследования:

- Проведение педагогами индивидуальных Исследований в действии (дополнительно к участию в Lesson Study), как подтверждение тех выводов, к которым пришли на обсуждении урока;
- Проведение уроков по желанию самих педагогов вне составленного графика для получения запланированных результатов;
- Инициатива по проведению новых исследований (4 педагога);
- Планирование педагогами тем выступления на педагогическом совете (3 выступления), проведение обучающего семинара (1 педагог), решили изучить подробный курс по Исследованиям (4 педагога).

Краткие выводы и рекомендации:

1. Организация Lesson Study на уровне организации образования создает условия для проявления лидерства.
2. Исследования этого года – достигнутые результаты, повышение мотивации к развитию и лидерству. Часть педагогов продолжают совершенствование практики после завершения цикла и отчета о результатах, 5 педагогов готовы обучать других, 9 – сами пройти обучение (без необходимости сертификата)
3. Создавать условия для лидеров через использование подхода Lesson Study в практике гимназии. При этом побуждать к началу действий как можно больше участников, предоставлять выбор руководителя самой группе, лидеры проявятся сразу. Поощрять желание представить результаты на обозрение.

Участие в I Национальной Постерной конференции Lesson Study «От рефлексивной практики к устойчивому развитию» в апреле 2023 года в г.Астана и областной августовской конференции 2023 года в НИИШ «Исследование урока: от идеи к практике» помогло реализовать лидерские качества участникам фокус-групп в гимназии.

Литература:

1. Dudley, P. Каким образом Лессон Стади определяет основное содержание знаний и обучения учителя для создания значительных перемен в профессиональной практике. 2011 г.;
2. Ж.М. Мамерханова, З.К.Разбекова. Использование подхода «Lesson Study» в период проведения «Практики в школе». Караганда: РИО ИПК ПР.- 2015;
3. Dudley, P. Lesson study in England: from school networks to national policy. Lesson study в Англии: от школьных сетевых сообществ до государственной политики - 2008 г.

**МАГАВЬЯНОВА КАРИНА САМАЛОВНА
КУЗНЕЦОВА ЕКАТЕРИНА ВАЛЕРЬЕВНА**

*КГУ «Общеобразовательная школа №86», г. Караганда
КГУ «Гимназия имени Каныши Сатпаева», г. Караганда*

**ИНТЕРНЕТ-АДДИКЦИЯ КАК ФАКТОР, ПРЕПЯТСТВУЮЩИЙ РАЗВИТИЮ
КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ**

Информационная среда играет большую роль не только в жизни взрослого человека, но и в жизни современного школьника. В данной работе мы рассмотрим феномен Интернет-зависимости в младшем подростковом возрасте. Результаты могут быть полезны школьным психологам для профилактики Интернет-зависимости в подростковом возрасте, а также в рамках психологического консультирования пользователей сети Интернет.

Известно, что на сегодняшний день Интернет стал новым слоем повседневной реальности и сферой жизнедеятельности огромного числа людей, в том числе и школьников.

Интернет-аддикция, то есть интернет-зависимость, вносит свой вклад в формирование целого ряда таких психологических проблем, как конфликтное и непоследовательное поведение, трудности адаптации в социальной жизни, хроническая депрессия, предпочтение виртуального пространства реальной жизни, утрата способности контролировать время своего использования компьютера, появление чувства неудовлетворения при отсутствии возможности использования сети Интернет. Используя сеть Интернет, подросток, вместо того, чтобы «думать» и «учить», предпочитает «искать».

Новизна темы исследования заключается в том, что на сегодняшний день есть много исследований в области Интернет-аддикции, но редко кто из авторов рассматривает данную проблему в возрасте младшего подросткового возраста.

Актуальность исследования психологических последствий Интернет-зависимости в подростковом возрасте определяется, во-первых, постоянным увеличением числа подростков - пользователей сети Интернет, во-вторых, тем, что чрезмерное пристрастие к сети Интернет разрушающе действует на ребенка, вызывает отрицательное воздействие на психику; в-третьих, отсутствием глубоких исследований в этой области в силу относительной новизны феномена Интернет-зависимости.

Практическая значимость исследования состоит в следующем: результаты могут быть полезны школьным психологам для профилактики Интернет-зависимости в подростковом возрасте, а также в рамках психологического консультирования пользователей сети Интернет.

Цель данной работы заключается в том, чтобы дать сравнительную характеристику коммуникативных сфер младших подростков с Интернет-аддикцией и без Интернет-аддикции.

Исследование в общем объеме продолжалось в течение двух месяцев в общеобразовательной школе №86 в 5,6,7 классах. Общее количество испытуемых в исследовании - 157 школьников (80 девочек и 77 мальчиков) в возрасте младшего подросткового возраста (11-14 лет). При проведении исследовательской работы испытуемым предоставлялись методики с прикрепленными бланками. Сложностей во взаимодействии со школьниками не возникало, респонденты старались отвечать вдумчиво и правдиво, в случае непонимания вопросов методик задавали вопросы, просили разъяснения.

В ходе исследования были использованы следующие методики:

1. Тест-опросник определения интернет-аддикции Кимберли Янг (в адаптации В.А. Буровой);
2. Опросник «Шкала Интернет-зависимости» А. Жичкиной;
3. Опросник В.Ф. Рошаховского для выявления уровня общительности (коммуникабельности);
4. Опросник межличностных отношений (ОМО) А. А. Рукавишникова.

По итогам исследования можно сделать следующие выводы:

В начале исследования было определено общее количество подростков с выраженной Интернет-аддикцией. Было выявлено 32 Интернет-аддикта. 20% испытуемых являются Интернет-аддиктами, 80% не присущ данный вид зависимости.

1. Исследование по изучению коммуникативной сферы младших подростков с Интернет-аддикцией и без нее.

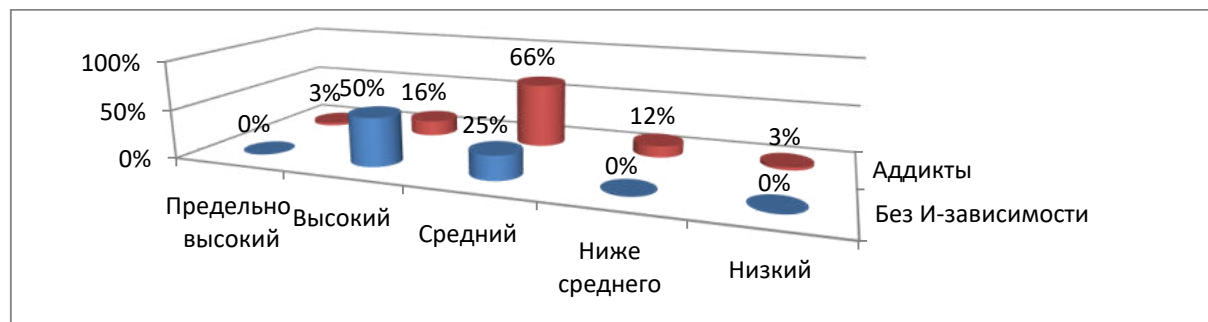

Рисунок 1. Уровни коммуникабельности подростков с интернет-зависимостью и без нее.

Предельно высокий уровень коммуникабельности обнаружен у одного Интернет-аддикта (3%). Данный уровень общительности носит болезненный характер. Человек говорлив, многословен, вмешивается в дела, не имеющие к нему отношения. Вспыльчив, обидчив, нередко бывает необъективен. Данному подростку можно рекомендовать воспитывать в себе терпение и сдержанность, уважительнее относиться к людям.

Среди подростков без зависимости от сети Интернет 25% имеют данный уровень коммуникабельности.

Высокий уровень общительности обнаружен у 16% испытуемых (5 человек). Такой человек любит принимать участие во всех дискуссиях, хотя серьезные темы могут вызвать у него скуку и даже хандру. Охотно берет слово по любому вопросу, даже если имеет о нем поверхностное представление. Любит быть в центре внимания, никому не отказывает в просьбах, хотя не всегда может их выполнить. Можно рекомендовать развивать усидчивость, терпение и настойчивость при столкновении с трудностями. Среди подростков без зависимости от Интернета 50% имеют данный уровень коммуникабельности.

Средний уровень коммуникабельности свойственен 66% подростков (21 человек). Такой человек любознателен, охотно слушает интересного собеседника, достаточно терпелив, отстаивает свою точку зрения спокойно. Без переживаний идет на встречу с новыми людьми. В то же время не любит шумных компаний; экстравагантные выходки и многословие могут вызвать раздражение.

Среди подростков без зависимости от Интернет 25% имеют данный уровень коммуникабельности.

Ниже нормы коммуникабельность у 12% Интернет-зависимых респондентов (14 человек). Данный человек известной степени общителен, в незнакомой обстановке чувствует себя вполне уверенно. Новые проблемы его не пугают. И все же с новыми людьми сходится с оглядкой, в спорах и диспутах участвует неохотно.

Низкий уровень коммуникабельности наблюдается у одного школьника с аддикцией (3%). Его можно описать как замкнутого, неразговорчивого. Он предпочитает одиночество и поэтому имеет мало друзей.

Таким образом, подтвердилось предположение, что уровень общительности младших подростков с Интернет-аддикцией ниже уровня общительности младших подростков без Интернет-аддикции. У подростков без интернет-аддикции уровни ниже среднего и низкий не наблюдаются.

2. Степень ориентации в социальной среде подростков с Интернет-аддикцией и без нее.

В исследовании подростков получены следующие результаты: 47% аддиктов (и 56% подростков без Интернет-аддикции) активно стремятся принадлежать к различным группам, быть включенными, как можно чаще находиться среди людей; аддикты стремятся принимать окружающих, чтобы они в свою очередь, принимали участие в их деятельности, проявляли к ним интерес. 59% аддиктов (и 56% подростков без Интернет-аддикции) имеют тенденцию общаться с малым количеством людей, не проявляют поведения, направленного на поиски контактов, а также не стремятся принадлежать к каким-либо группам.

Таким образом, подтвердилось предположение, что младшие подростки с Интернет-аддикцией и без нее обладают разной степенью ориентации в социальной среде. Можно сделать вывод, что уровень адаптации к своему социальному окружению у подростков без Интернет-аддикции выше, чем у аддиктивных подростков.

Подтвердилась гипотеза о том, что уровень адаптации к своему социальному окружению у младших подростков с Интернет-аддикцией ниже, чем у подростков без зависимости от Интернета.

Данные представленного исследования могут быть полезны школьным психологам для проведения профилактики Интернет-зависимости среди учащихся.

Литература:

1. Аверин В.А. Психология детей и подростков. М.: ВЛАДОС, 2008–325 с.
2. Белинская Е., Жичкина А. Современные исследования виртуальной коммуникации: проблемы, гипотезы, результаты. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004–165 с.
3. Бюлер Ш. Что такое пубертатный период//Психология подростка. Хрестоматия. Сост. Фролов Ю.И. – М.: Российское педагогическое агенство, 1997-526 с.
4. Войскунский А.Е. Психологические исследования феномена интернет-аддикции. – <http://www.psychology.ru/internet/ecology/04.stm>.
5. Фрейд А. Психология «Я» и защитные механизмы. М.: Педагогика-Пресс, 1993.-144 с.
6. Эльконин Д.Б., Драгунова Т.В. Возрастные и индивидуальные особенности младших подростков. М.: Просвещение, 1967.–360 с.

МАҒАУИНА Г. Е.

Балқаш қ., Сәкен Сейфуллин атындағы 7 мектеп-гимназиясы

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР АРҚЫЛЫ ПАТРИОТИЗМДІ ТӘРБИЕЛЕУ

Андатпа: мақалада бастауыш сынып оқушыларын ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеу туралы сөз етіледі. Себебі рухани-адамгершілік дамудың, жеке тұлғаны тәрбиелеу мен әлеуметтендірудің негізі болып табылатын ұлттық құндылықтар қазақ халқының ұрпақтан-ұрпаққа берілетін және елдердің тиімді дамуын қамтамасыз ететін діни, мәдени, әлеуметтік және тарихи, отбасылық дәстүрлерінде сақталатын негізгі ұлттық құндылықтар болып табылады.

Түйін сөз: білім, тәрбие, ұлттық құндылықтар, даму, бастауыш сынып оқушылары.

Қазіргі уақытта білім жылдам қарқынмен дамып келеді. Педагогикалық процестегі тиімді бағыттар мен жаңа әдістер мен инновациялық әдістер соның дәлелі. Соған қарамастан, жаһандану дәуірінде әр мемлекет өзінің менталитеті мен өзіндік ерекшелігін, ұлттық құндылықтарын сақтайды.

Ұлттық құндылықтар-бұл біздің дәстүрлеріміз, халқымыздың мәдениеті мен өнері. Жаңа ұрпақты тәрбиелеудегі озық технологияларды пайдалана отырып, ұлттық құндылықтарды байланыстыру маңызды. Педагогикалық білім беру және оқушыны ұлттық мақтаныш рухында тәрбиелеу тарих әлеміне көз жүгіртуге мүмкіндік береді. Ұлттық құндылықтарға негізделген адамгершілік білім – балаға жетілу үшін берік негіз береді.

Песталотци атап өткендей: «ұлттық тілде оқыту әдістері ақыл мен ойлаудың қалыптасуына, оның дұрыс дамуына ықпал етеді» [1, 218 б.].

Ұлттық құндылықтарды қалыптастыру арқылы оқушылардың бойынан елін сүйетін азамат тәрбиелеп шығамыз деп сенемін. Әрине, патриотизм-бұл Отанға деген шынайы сүйіспеншілік, өз Отанына деген адалдық, сонымен қатар оның мүдделеріне қызмет етуге деген ұмтылыс және жанқиярлыққа дейін оны қорғауға үнемі дайын болу.

Өздеріңіз білетіндей, патриотизм әрқашан нақты, нақты объектілер мен субъектілерге бағытталған. Патриотизм біздің мемлекетіміздің өміршеңдігінің адамгершілік негізі болып табылады және қазақстандық қоғамды дамытудың маңызды ішкі жұмылдырушы ресурсы, отандық жастардың белсенді азаматтық ұстанымы, оның тәуелсіз Қазақстанға шынайы жанқиярлықпен қызмет етуге дайындығы ретінде әрекет етеді. Патриотизмде қазақ халқының және ұлттық диаспоралардың үздік ұлттық дәстүрлері ортақ және біртұтас Отанымызға қызмет етуге адалдықпен үйлесімді және органикалық түрде үйлеседі. Неліктен жастар патриотизмі тұрақты дамып келе жатқан демократиялық елдің кепілі болып табылады. Біз, Қазақстанның болашағы, дамыған мемлекеттің қалыптасуындағы алдыңғыларымыздың ісін жалғастыруға тиіспіз. Жастар патриотизмі келісім, өзара көмек, парыз және жауапкершілік сезімі, толеранттылық сияқты ұғымдарды қамтиды [2, 208 б.].

Бүгін, Қазақстан дамудың жаңа кезеңінің қарсаңында тұрған кезде, еліміздің колледж студенттері, жаңа ұрпақ, ешкім сияқты, патриотизмнің терең сезімі арқылы елдің бақытты және бейбіт болашағы үшін жауапкершілікті сезінуі тиіс. Біз көпұлтты және көп мәдениетті ортада өмір сүруді, басқа мәдениеттердің өзіндік ерекшелігін түсінуді, олардың дәстүрлерін, сенімдері мен нанымдарын құрметтеуді үйренген кезде ғана бейбітшілік пен келісімді құра аламыз.

Барлық педагог құрамының күш-жігерін біріктіру, олардың оқушылармен жұмысын үйлестіру үшін патриоттық тәрбие саласындағы бірыңғай саясат және осы саясатқа сәйкес келетін осы көп қырлы жұмысты біріктіруге және үйлестіруге қабілетті студенттерге патриоттық тәрбие берудің кешенді шараларының жүйесі қажет. Бұл жүйе оқу орнының барлық бөлімшелерін, барлық деңгейдегі тәрбие қызметінің нормативтік құқықтық базасын, сондай-ақ оқушылардың патриоттық сезімдері мен санасын қалыптастыру жөніндегі іс-шаралар кешенін қамтуы тиіс [3, 123 б.].

Мектепке патриоттық тәрбиені ұйымдастырудың шарттарының бірі оқушылардың халықтың рухани өмірінде, оның салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарында жасырылған Отанның мәнін, ұрпақтан-ұрпаққа берілетін тарихи жадыны, кеңістіктік-географиялық көріністерде білуге үйрету, студенттерге тірі және тікелей рухани тәжірибе алу үшін жағдай жасау қажеттілігі болып табылады. Сіз өз Отаныңыздың сөзсіз артықшылықтарына көз жеткізе аласыз.

Мен ұлттық құндылықтарды әр сабағыма арқау етемін. Себебі күнделікті оны көріп, пайдаланып, естіген сайын оқушының санасында оған деген құрметі оянары сөзсіз. Мәселен, сабағымызды халық биі «Қара жорғадан» бастау арқылы балалардың ертеден келе жатқан халық биінің қимылдарын үйреніп қана қоймай, ұлттық музыкамызға деген сый-құрметін арттырамыз. (1-сурет).

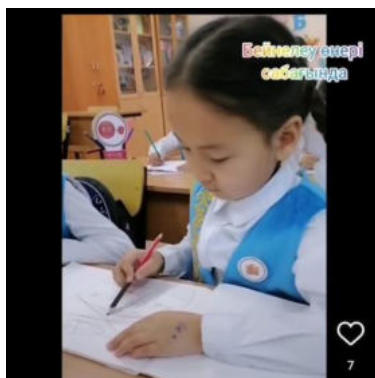

1-сурет.

Бейнелеу өнері сабағында ұлттық құндылықтарымыздың бейнесін салғызу арқылы балаларға халқымыздың киелі үйі жайлы мәлімет береміз. Әрі балалар киіз бөліктерімен таныса отырып, оны өздері бейнелей отырып, естеріне сақтайды. (2, 3-сурет).

2-сурет.

3-сурет.

Текемет пазылын құрау арқылы арифметикалық оқуға жаттығып жүрміз. Балалар топпен жұмыс барысында жасырынған сөздерді оқи отырып, текеметті жылдам құруға тырысады. Бұл ойын арқылы балалар шапшаңдыққа үйрене отырып, қазақ халқының жиһазының бір бөлігіне арналған текемет жайлы де мәлімет алады. (4,5-сурет).

4-сурет

5-сурет

Осы сабақ барысында жасалған бұл жұмыстардан басқа тәрбие сағаттарында ұлттық ойындарды ойнатамын. Олар: асық ату, ханталапай, ақсерек-көксерек, теңге алу, сақина салу сияқты бұрыннан келе жатқан ойындармен қоса, ұмытылып кетіп, қайта жанданып жатқан бестемше ойындары да бар.

Ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеу-бұл ең күрделі процесс, және оның тетіктерінің бірі-ұрпақтан-ұрпаққа берілетін және нақты өмірлік шындықта игерілетін қоғамның лайықты мүшесін тәрбиелеудің халықтық жинақталған әдістері мен әдістерін білім беру жүйесіне енгізу. Бұл әлеуметтік тәжірибені, жеке және әлеуметтік мінез-құлық нормаларын, дәстүрлі өмір салтын және этникалық идеологияны жеткізу деген сөз емес пе? Осы жолда педагогқа ауыр жүк артылары сөзсіз. Баланы жан-жақты дамып, елінің патриоты ету-педагогтың тізгінінде [4, 198 б.].

Ұрпақтан ұрпаққа жалғасып келе жатқан салт-дәстүрімізді дәріптеп, оны әрі қарай жалғастыру болашақтың еншісінде. Сол себепті болашақ өскелең ұрпақ қолында болғандықтан, ұлттық құндылықтарымызды дәріптеуді бастауыш сыныптан бастау алу керек деп ойлаймын. Өскелең ұрпақты ұлттық рухта тәрбиелеп өсірсек, келешекте олар тілін сүйетін, өз өткенін, мәдениетін, өнерін, әдет-ғұрпын жақсы білетін саналы ұрпақ болады деген сенімдеміз.

Осылайша, оқу-тәрбие процесінде ұлттық тәрбие құралдарын пайдаланудың маңыздылығы сөзсіз. Олар халықтық педагогика идеялары негізінде бастауыш сынып оқушыларын адамгершілік-эстетикалық тәрбиелеу мазмұнының негізі болып табылады.

Демек, ұрпақтар сабақтастығымен мирас болып келе жатқан ұлттық құндылықтарымызды кеңінен насихаттау бізге ауадай қажет екендігін уақыт көрсетуде.

Әдебиеттер:

1. Бір автор кітабы: Табылдиев Ә. Қазақ этнопедагогикасы. –Алматы, 2001. – 218 б.
2. Қожахметова К.Ж. Халық педагогикасын зерттеудегі кейбір ғылыми және теориялық мәселелері. –Алматы, 1993. – 208 б.
3. Ш.Уәлиханов Қазақ шежіресі.Таңдамалы шығармалар. -Алматы, 1985. – 123 б.
4. С. Кенжеахметұлы Қазақ халқының салт-дәстүрлері. -Алматы: «Ана тілі», 2006. – 198 б.

МАДЕШОВА А.А.

«Қарағанды жоғары гуманитарлық колледжі» КМҚК

КӘСІБИ МАМАН ДАЯРЛАУДАҒЫ ҚҰНДЫЛЫҚҚА НЕГІЗДЕЛГЕН БІЛІМ МЕН ТӘРБИЕНІҢ АЛҒЫШАРТЫ

Бүгінгі таңда білім беру жүйесінде жаңа реформалар жүргізілуде және педагогтерге балаларды оқыту мен тәрбиелеу процесінде жаңа талаптар қойылуда. Соның бірі педагогтің кәсіби-құндылық қасиеттері жөнінде көп мәселе туындайды. Егер мұғалімнің кәсіби қызметін оқу-тәрбие міндеттері тізбегінің үздіксіз шешімі ретінде қарастыратын болсақ, онда оның тиімділігі көбінесе мұғалімнің педагогикалық құндылықтарының қалыптасу дәрежесімен анықталатынын атап өткен жөн.

Педагогикалық құндылықтар шынайы, өйткені олар тарихи түрде қоғамның, білім берудің, педагогика ғылымында қоғамдық сананың нысаны ретінде қалыптасады. Педагогикалық маманды дайындау және жүзеге асыру процесінде мұғалім педагогикалық құндылықтарды игереді, оларды субъективті етеді.

Болашақ педагогтерді кәсіби даярлаудың тиімділігі олардың болашақ кәсіби қызметке құндылық қатынасының қалыптасу дәрежесіне тікелей байланысты. Шынында да, болашақ маманды оқыту тұлғаның осы қызметпен белсенді айналысуға деген ұмтылысын тудыратын күшті, жарқын мотивтері болған кезде ғана нәтижелі болады.

Кәсіби қызметке құндылық қатынасы-кәсіби және моральдық өзін-өзі тануға негізделген тұлғаның интеграцияланған сапасы, оның маңыздылығы кәсіби білімді, дағдыларды игеруде белсенділік танытуға итермелейді.

Ақыл-ойдың заңғар биігі білімде. Құндылықтарға негізделген білім алған шәкірт өзінің мақсатын, өмірдегі орнын, тіпті кемшілігін де біледі. Және сол кемшілігін жөндеуге саналы түрде талпынып, өзін жан-жақты дамытады. Қоғамдағы адамдар жасаған рухани, материалдық, мәдени құндылықтардың алмасуы оқыту процесі арқылы жүзеге асырылады. Соның ішінде сын тұрғысынан ойлау жобасы арқылы оқыту саналы процесс екенін айтқым келеді. Интеллектуалдық деңгейі жоғары тұлғаны қалыптастыру үшін, оқытып қана қою жеткіліксіз. Оны тұлға ретінде жан-жақты дамытуға қолайлы, оқытудың шығармашылық түрін жасау қажет, яғни шығармашылық оқу әрекетін туғызу қажет.

Студенттердің болашақ педагогикалық мамандыққа құндылық қатынасын қалыптастыру жүйесінде мамандарды даярлау процесінде жасалған жағдайлар маңызды орын алады. Студенттердің болашақ педагогикалық кәсібіне құндылық қатынасын қалыптастырудың тиімділігі келесі педагогикалық шарттардың жиынтығын сақтау арқылы қамтамасыз етілуі мүмкін:

- болашақ педагогтердің субъективті тәжірибесін білім беру жағдайының құрылымына енгізу, оны өзгерту және байыту;
- оқу-кәсіптік қызметтің бірлескен нысандарын кеңінен қолдану;
- студенттердің рефлексивті ұстанымын олардың кәсіби және жеке мүмкіндіктеріне жүгіну ретінде дамыту;
- болашақ мамандыққа оң бағдар беруді ынталандыру.

Болашақ тәрбиешілердің субъективті тәжірибесін білім беру жағдайының құрылымына енгізу, сабақтарда алынған білім мен дағдыларды практика кезінде қалыптасқан практикалық білім мен дағдылармен байланыстыру қажеттілігін болжайды, студенттің мұғалімнің кәсіби қызметін модельдейтін іс-әрекетке қосылуын анықтайды. Осы шартты іске асыру үшін студенттер қалыптасқан білім жүйесіне, кәсіби-педагогикалық қызметтің мәні туралы қалыптасқан идеяларға сәйкес оқуға, осы қызмет түріне, олар жұмыс істейтін адамдарға, қоршаған шындыққа деген көзқарасын түсінуге тиіс тапсырмалар, жағдайлар жүйесін құру маңызды.

Оқу-кәсіптік қызметтің бірлескен нысандарын кеңінен қолданудан тұратын педагогикалық жағдай студенттердің дамушы сипатын қалыптастыруға көмектеседі. Оны іске асыру жүйесінің негізгі компоненттері: мотив пен мақсат қатынастары; қызмет пен іс-әрекет қатынастары; жоспарлау мен жүзеге асырудағы психикалық рефлексияның реттеуші рөлінің қатынастары және осы жүйенің құрамдас бөліктері мотив, мақсат, модель, жоспар, әрекеттер, ағымдағы ақпаратты өңдеу процестері, шешім қабылдау, нәтижелерді тексеру және әрекеттерді түзету болып табылады. Қарастырылып отырған шартты іске асыру проблемалық жағдайларды, кәсіби-педагогикалық міндеттерді, пікірталастарды, жағдайларды ойнауды қамтиды. Бір жағынан, бұл қызмет бағыты студенттер мен мұғалімнің бір-бірімен өзара әрекеттесуінің гуманистік бағдарланған атмосферасын жасайды, ал екінші жағынан студенттерге өз пікірлерін айтуға, пайымдауға, өз пікірлерін білдіруге, өз көзқарастарын негіздеуге, құбылыстарды, әрекеттер мен дәлелдерді бағалауға, өз көзқарастарын білдіруге мүмкіндік береді. Білім алушылардың алған білімдерін пайдалануы, бағалау пайымдауларымен жұмыс істеуі, өз өмірлерінен мысалдар келтіруі, белгілі бір педагогикалық проблемаға негізделген жағдайлардың дамуын игерілген білім мен түсініктерге сәйкес жобалау мүмкіндігі болуы маңызды.

Студенттердің рефлексивті ұстанымын олардың кәсіби және жеке мүмкіндіктеріне жүгіну ретінде дамыту студенттердің кәсіби және педагогикалық білімді практикада зерттеу және қолдану туралы түсінігімен байланысты. Біз кәсіби дайындықта рефлексияны жүзеге асыру болашақ тәрбиешілердің өзінің оқу іс-әрекетін талдауға жетелейтінін және оны бағалауға итермелейтінін анықтадық. Осы шартты іске асыру студенттерде интроспекция актілерінің пайда болуына ықпал ететін орта құруды қамтамасыз ететін рефлексивті процестерді өзектендіруді, студенттерді бағдарлау-практикалық қызметке, студенттерге проблеманы (құбылыстарды, жағдайларды) бағалау еркіндігі, мәселені оңтайлы шешу жолдарын іздеу еркіндігі, мәселені шешуді таңдау еркіндігі берілген тапсырмалар мен жағдайлар жүйесіне қосуды, жобалауды көздейді.

Ұжымдық шығармашылық әрекеттер, тәрбие сағаттары, шеберлік сыныптары сияқты қызмет түрлерін ұйымдастыру осы мәселенің орындалуын қамтамасыз етуге ықпал етеді.

Құндылықтарға негізделген білім мен тәрбие жүйесінде патриотизм, еңбексүйгіштік, ашықтық, прагматизм сынды басты құндылықтар сіңіріледі. Сөзімнің дәлелі ретінде, біздің білім беру ұйымының әлеуметтік серіктестермен «Мектеп жасына дейінгі балалардың есте сақтауын дамытуда эйдетика әдісін қолдану» тақырыбында ұйымдастырылған форсайт-сессиясында, студенттер теориядан практикаға сүйене отырып, сыни ойлау, шығармашылық, командада жұмыс істеу дағдыларын көрсете алды. Айта кетейік, форсайт-сессияны өткізу нәтижесінде білім беру ұйымдарында студенттердің бойында, азаматтық сана-сезім, толеранттылық, жалпы және құқықтық мәдениет, салауатты өмір салты, шығармашылық қабілеттерін жүзеге асыру, өзін-өзі кәсіби анықтауды қалыптастыру және бос уақытты тиімді қамтамасыз ету бойынша сатыларының көрінісі күтілді.

Құндылықтар әлемі – мәдениет әлемі. Бала бойына құндылықтарды дарытуда бізге көмекке келетін бірден-бір құрал біздің ауыз әдебиеті үлгілері. Парасаттылыққа тәрбиелейтін тоқсан ауыз сөздің түйіні мақал-мәтелдеріміз, жақсылық пен ізгілікке құрылған, қиялға қанат бітіретін ертегілеріміз, батырлыққа баулитын, елді қорғауға шақыратын батырлар жырлары, ойдың ұшқырлығы мен есте сақтауды дамытатын ойындар, көркем, тапқыр сөйлеуге жетелейтін шешендік сөз үлгілеріміз – бұның барлығы санасына

асыл қасиеттерді жинақтауда таптырмас атадан қалған мұралар екенін қатысушылар форсайт-сессия тақырыбының тренды екенін дәлелдеді. Әлеуметтік серіктестерде мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеудегі әдіс-тәсілдері, мәселені шешу жолдары және өздерінің жинақталған білім қорымен бөлісті. Ал студенттер мектеп жасына дейінгі балалардың есте сақтауын, жалпы танымдық үрдістерінің дамуын арттыратын құндылықтарға негізделген заманауи ойындар әзірлеп, қатысушылар назарына ұсынды.

Үйдің берік болмағы іргетасынан дейді халқымыз. Ал барлық білім беру жүйесінің іргетасы балабақша екенін баршамыз білеміз. Сондықтан қазіргі білім беру жүйесі жалпы адамзаттық және ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген, заманауи білімді меңгерген, бәсекеге қабілетті, салауатты ұрпақ тәрбиелеу біздің тәрбиешілердің тізгінінде екенін ұмытпайық.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. С.Ұзақбаева. Тамыры терең тәрбие (қазақтың халық педагогикасындағы эстетикалық тәрбие) // Алматы, 1995.
2. Мырзахан А. Ел болудың жолы – ұлттық тәрбие // «Ана тілі», 20 қазан, 2011.
3. Оқушы бойында ұлттық құндылықтарды қалыптастыруда мектеп пен ата-ананың рөлі // <http://40.astana-mektep.kz/>
4. І.Қ.Бөлеев «Болашақ мұғалімдерді оқушыларға ұлттық тәрбие беруге кәсіби дайындау». - Алматы, 2004.

МАЖЕНОВА Г.Т., БЕСЖИГИТОВА С.Т.

КГУ «Специальная школа – интернат №9» УОКО, г.Сарань

РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТИ РЕБЕНКА С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Работая с «особенными» школьниками, понимаем, что это особенные дети. У них свой мир, свое понимание. А главная задача в работе с такими детьми открыть дверь в этот мир, научить общаться, воспринимать себя в этом мире, воспитать духовно-нравственные качества, развивать творческие способности.

Ребенок развивается как личность под воздействием окружающей среды. В понятие «среда» входит сложная система внешних обстоятельств, необходимых для жизни и развития человеческого индивида. К этим обстоятельствам относятся как естественные, так и общественные условия его жизни.

Среда должна быть не просто «обстановкой», а источником детского развития. Под коррекционной средой подразумевается совокупность условий, влияющих на коррекционный процесс. Среда оказывает влияние на уровень, на эффективность коррекционного процесса, но в разной степени. Она обуславливает цели специального образования:

- 1) развитие личности ребёнка, имеющего проблемы в развитии, компенсацию дефекта;
- 2) усвоение социального опыта, так как цель коррекционной работы непосредственно связана с результатом (компенсацией);
- 3) поиск более эффективных путей для развития личности ребенка.

Для этого в школе – интернате создается такая коррекционно-развивающая среда, которая помогает максимально компенсировать недостатки развития. Социально – бытовые условия организуются с учетом конкретных потребностей ребенка: наличие адекватно оборудованного пространства школьного учреждения, рабочего места ребенка, мастерских, спален, благоустройство территории и т.д.

Образовательная среда является ведущим фактором в развитии личности детей. Среда организована так, что она побуждает детей взаимодействовать с различными её элементами, повышая тем самым функциональную активность ребёнка. В основу работы по созданию коррекционной системы обучения положена идея большей её эффективности

для общего развития детей, для расширения рамок коррекционной работы над личностью и, тем самым, создавать условия для более успешного овладения пройденного материала, максимального раскрытия потенциальных возможностей личности ребёнка.

Кабинеты оборудованы по всем методическим требованиям специальной школы, в них ведутся как индивидуальные, так и фронтальные коррекционно-развивающие занятия с детьми. Школа-интернат предоставляет ребёнку возможность не только изучать и познавать окружающий мир, но и жить в гармонии с ним, получать удовольствие от разнообразия своей деятельности в классе, т.к. большую часть времени обучающийся проживает здесь.

Школа должна помочь ребенку осознать свое «Я», обогатить его, определить свою социальную роль в отношениях с внешним миром и найти в нем свое место. Для ученика с ООП важнее, чем для нормотипичного, спокойная обстановка, систематичность требований, четкое выполнение режима дня – всё, что создает и закрепляет у детей необходимые положительные привычки.

Программы обучения составляются учителем - дефектологом после направленного изучения (обследования) возможностей детей психологом, учителем-логопедом, социальным педагогом. Организация обучения на уроках строится таким образом, чтобы расширились рамки коррекционной работы над личностью ребенка и тем самым создавались условия для более успешного овладения ими программного материала. Направляющая и регламентирующая роль по отношению к процессу обучения принадлежит дидактическим принципам: наглядности, сознательности, систематичности и пр.

В настоящее время современные коррекционно-развивающие технологии обучения и воспитания детей с ООП, направлены на развитие и коррекцию психических и физических недостатков детей, способствующие усвоению знаний, умений и навыков, необходимые для повышения их жизненной компетентности состоят из следующих основных методических совокупностей:

1. Технология дифференцированного (разноуровневого) обучения
2. Технология индивидуализации обучения –
3. Технология проблемного обучения
4. Технология проектного обучения
5. Технология исследовательского обучения
6. Личностно-ориентированное обучение
7. Технология игрового обучения
8. Информационные технологии
9. Здоровьесберегающие технологии

Коррекционные технологии: арт – терапия как один из видов здоровьесберегающей технологии (способствует снятию нервно – психического напряжения, и приносит ребенку эстетическую радость, положительную энергетику, благоприятно влияющую на здоровье, самочувствие и формирование личностных качеств).

Виды и методы арт-терапии:

1. изотерапия (тематическое рисование, рисование на мокрой бумаге; монотипии, рисование с использованием техники раздувания краски и др., с целью ослабления эмоционального возбуждения);

2. игротерапия – помогает школьнику осознать себя как личность, поднять самооценку, отреагировать все негативные внутренние эмоции, понизить тревожность, ощущение вины и беспокойства;

3. смехотерапия (обыгрывание потешек, чтение юмористических стихов, проведение минуток смеха, игры в смешные слова);

4. музыкотерапия (записи на магнитофоне, прослушивание пластинок, игра на музыкальных инструментах, пение и др.);

5. сказкотерапия (логосказки: пальчиковые, артикуляционные, фонетические, сказки по обучению грамоте, сказки, способствующие формированию связной речи, лексико – грамматические сказки);

6. драматерапия активизирует движения органов артикуляционного аппарата, формируют лексико-грамматический строй речи, развивают общую и мелкую моторику пальцев рук, координацию движений, психические процессы (воображение, эмоционально-волевую сферу, внимание, восприятие), творческие способности;

7. песочная терапия - развивает творческое мышление, воображение, мелкую моторику рук, более интенсивно и гармонично происходит развитие познавательных процессов, существенно повышается мотивация ребенка к занятиям, происходит гармонизация психоэмоционального состояния ребенка.

Использование перечисленных видов арт – терапии в комплексе способствует полноценному и всестороннему развитию школьников.

Таким образом, необходимо отметить, что одна и та же технология в руках разных исполнителей может каждый раз выглядеть по-иному.

Результаты, достигнутые разными педагогами, использующими одну и ту же технологию, будут различными, т.к. выбор той или иной технологии зависит от многих факторов: личностные качества учителя, особенности контингента учащихся, их возраста, их общего настроения и психологического климата в классе, от их уровня подготовленности, темы занятия и т.д. На сегодняшний день существует достаточно большое количество технологий обучения, как традиционных, так и инновационных. Нельзя сказать, что какая-то из них лучше, а другая хуже, но самым оптимальным вариантом является использование смеси этих технологий.

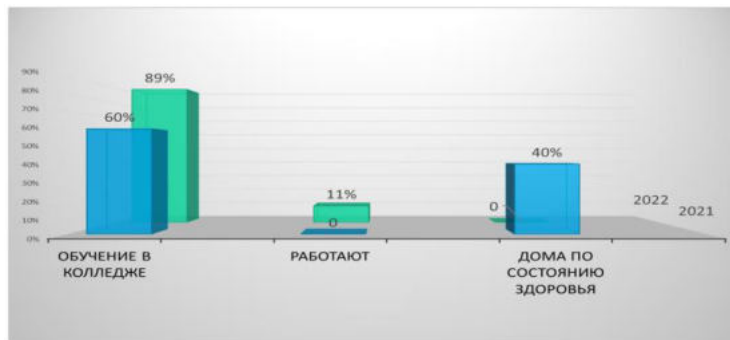
Главным принципом достижения эффективности обучения и воспитания при использовании инновационных технологий является индивидуальный подход к каждому ребенку с учетом его возрастных, речевых и психофизических возможностей, также с учетом быстрой психической и физической истощаемости детей с ООП.

Личность человека формируется в его деятельности. Трудовое воспитание следует рассматривать как важнейший фактор формирования личности. Это положение относится ко всем детям и подросткам. По отношению к детям с неполноценной либо ослабленной нервной системой труд представляет собой также и весьма значительное корригирующее восстановительное средство. Обучение какой-либо профессии — одна из важнейших задач коррекционной школы. Труд способствует развитию критичности детей, укреплению навыков самоконтроля и повышению самооценки. В процессе изготовления какой-либо вещи (табуретка, платье) ребенок видит свои достижения и замечает свои ошибки. Успешное изготовление вещи укрепляет веру в собственные возможности. Самостоятельное изготовление вещей способствует развитию положительной направленности личности обучающегося. Программа обучения в коррекционной школе-интернате построена так, что позволяет максимально компенсировать недостатки развития детей.

Проводится работа по активизации взаимодействия педагогов школы-интерната с мастерами производственного обучения технического профессионального образования для преемственности в образовательной и воспитательной деятельности. И как итог - эффективное трудоустройство выпускников и успешная социализация обучающихся в современном обществе.

По диаграмме виден рост показателя «Обучение в колледжах» наших выпускников в 2022 году по сравнению с 2021 годом.

С 2021 года школа-интернат начала работу по новой Программе

развития школы, определяющей стратегию и приоритетные направления развития школы на 2021-2026 годы.

Основные идеи Программы:

1. Организация Центра компетенций.
2. Разработка системы развития профессионально-трудовых компетенций обучающихся.

3. Обновление и разработка программ кружковой работы.

4. Открытие новых профилей по трудовому обучению.

созданы творческие группы воспитателей школы для разработки и модификации программно-методического и дидактического обеспечения через создание программ по кружковой работе для начального, среднего и старшего звена: ресторанный сервис, туризм, экскурсионные услуги, журналист, репортер, фотограф, клининг – сервис, флористика, дизайн интерьера, декоративно-прикладное искусство, ландшафтный дизайн.

Воспитание и обучение детей – интересный, увлекательный и в то же время, очень большой труд, требующий от педагога профессионализма, терпения, трудолюбия. А если ты работаешь с «особыми» детьми, эти качества умножаются на два.

Литература:

1. Борщанская А.К. «К созданию специальной коррекционно-развивающей среды в школе VIII вида», Дефектология №2, 2002г., стр. 31

2. Аналитический научно-методический центр «Развитие и коррекция». «Коррекционно-развивающая система развития и обучения детей-инвалидов в условиях специальных учреждений» (методическое пособие для учителя). М., 2001г.

3. Рубинштейн С. Я. Психология умственно отсталого школьника: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2111 "Дефектология".-- 3-е изд., перераб. и доп.-М.: Просвещение, 1986.-192 с.

МАКЕЕВА Е.Н.

СЫЗДЫКОВ Т.К.

КГУ «Специальная школа-интернат №8», г.Темиртау

ФОРМИРОВАНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ ЧЕРЕЗ ТЕАТРАЛИЗОВАННУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Быть или не быть театру в школе? Вот в чем вопрос! Безусловно, быть! Приобщение детей с особыми образовательными потребностями к театрализованной деятельности способствует освоению мира человеческих чувств, создает максимально благоприятные условия для развития коммуникативных и социальных навыков.

В рамках Единой программы воспитания, для формирования бережного отношения к природе, экономному и эффективному использованию природных ресурсов, в школе-интернате действует театральная студия «Зеленая планета», которая создает предпосылки для формирования и раскрытия творческих способностей детей, воспитание целостной, всесторонне развитой личности. Больше 14 лет сказки экологической направленности идут на сцене школьного театра.

Почему сказки? Сказкотерапия - самый детский метод психологии, и, конечно, один из самых древних. Работая через сказку, игру, можно внедрить в сознание ребенка привычки экологически грамотного поведения. Народная мудрость в форме сказки формирует у детей сознательное отношение к своей Земле, стремление сохранить её в чистоте. Воспитанники, ненавязчиво, через героев сказок, учатся думать, действовать, делать выводы.

Пусть многие рекомендации и предложения по защите окружающей среды произнесены словами персонажей сказок, эти слова будут услышаны как актерами, так и зрителями театра, будут способствовать развитию интереса у подрастающего поколения к

экологическим проблемам. Сказочные персонажи взаимодействуют, спорят, не соглашаются или уступают, грустят или веселятся. Ребенок получает и запоминает все эти приемы взаимодействия с окружением. Сопереживание героям инсценировок **развивает чувства ребёнка**, представления о плохих и хороших человеческих качествах.

Зрителям школы были представлены авторские сказки: «Репка из мусорной кучи», «Зелёный патруль», «Берегите Ёлочку», «Сказка про лампочку», «История о маленьком сайгаке». Сказка «Перекасти-поле» поставлена по мотивам устного казахского творчества.

С 2018 года школа является ресурсной площадкой по формированию экологической культуры среди областных специальных школ Карагандинской области. В работе школьного театра появляются новые направления:

«Перекасти- поле»

«Агитбригада»

-агитбригада- с 2018 года школа стала инициатором проведения областного конкурса экологических агитбригад специальных организаций образования Карагандинской области. Конкурс проводился даже в период пандемии, в онлайн – формате.

-кукольный театр «Сундучок сказок» - зародился в период дистанционного обучения, как форма активизации работы с воспитанниками в домашних условиях. Сначала были читки сказок с персонажами, затем персонажи переключались в работу экологического направления– сказочные герои принимали участие в акциях, зумах, встречались с ребятами на воспитательных мероприятиях. В репертуаре появились сказки и легенды об истории Казахстана, такие как « Наурыз », «Хитрый Алдар-Косе», «Легенда о домбре».

- пальчиковый театр – возник как форма работы с малышами из начальной школы. Куклы для пальчикового театра сделаны из натурального материала - шерсти, с использованием техник сухого и мокрого валяния. В изготовлении геров сказок принимают участие и ребята школы. Они с удовольствием делают элементы кукол, которые превращаются в симпатичных героев небольших постановок.

Платковый театр

- платковый театр объединил дополнительное образование и трудовое обучение. Для изготовления костюмов для платкового театра мы руководствовались одним из правил экологического воспитания - использовали повторно предметы и материалы, дали вторую жизнь ненужным вещам. Неоценимую помощь в изготовлении костюмов оказала учитель трудового обучения Курлыкова Людмила Владимировна. Вместе с детьми на уроках швейного дела была создана коллекция платковых кукол к сказке Елены Журек

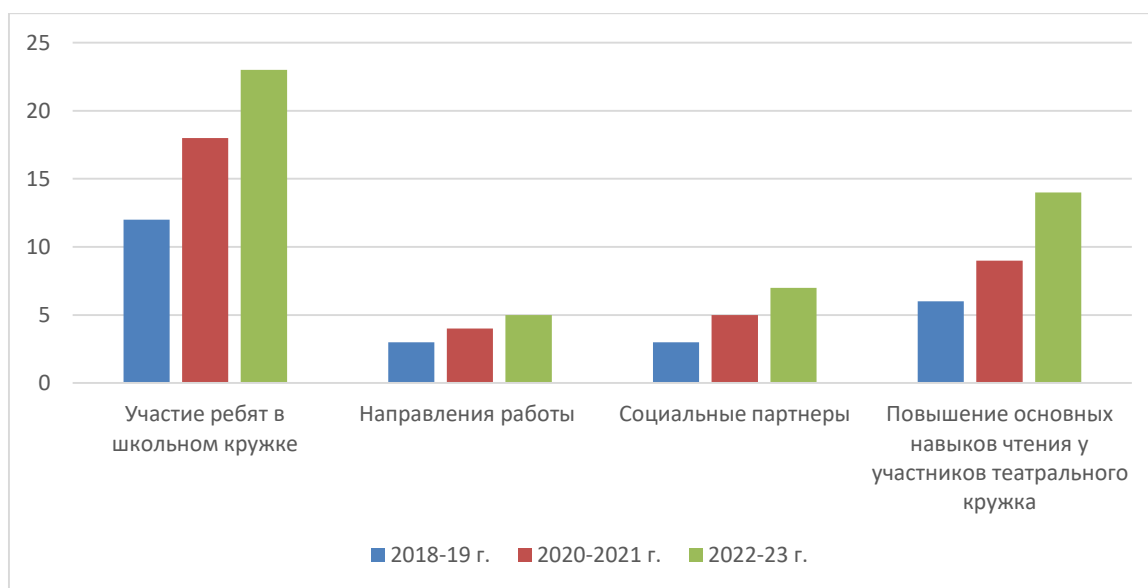
«Хранимиры». Данная постановка заняла 1 место в областном конкурсе экопроектов конференции «Экология и дети».

Со своими постановками воспитанники школы выезжали в детский сад «Айгөлек», который является нашим социальным партнером.

Элементы театрализации так же применяются на уроках и занятиях. С помощницей-змеёй Шипой на занятиях по коррекции речи всегда интересней и веселее. У Шипы подвижный язык, ребята с удовольствием повторяют за ней артикуляционную и пальчиковую гимнастику, запоминают направление кончика языка при постановке звуков.

Не так давно мы нашли новых друзей – коллектив Театра для детей и юношества города Темиртау. Взрослые люди, занятые серьезными делами, смогли найти время и душевное тепло для воспитанников нашего интерната. Воспитанники неоднократно посещали не только спектакли в качестве зрителей. Для них неоднократно проводились мастер – классы и экскурсии сотрудниками театра: в швейный цех, в бутафорский цех, в костюмерную. Там ребят обучали изготавливать предметы для оформления сцены из подручных материалов, рассказывали об истории создания эскизов, воспитанники пробовали самостоятельно шить костюмы.

Выезд школьников за пределы школы, обсуждение с ними проблем экологии, участие в интервью с журналистами города - позволяет формировать опыт социальных навыков поведения, помогает преодолеть **ребенку робость**, неуверенность в себе, застенчивость.

Положительная динамика в работе театрального кружка

Театральный кружок имеет большое значение для развития ребенка с особыми образовательными потребностями. Вот некоторые положительные моменты, которые может предоставить театральное искусство таким детям:

1. Развитие коммуникационных навыков: Работа в театральном кружке помогает детям с особыми образовательными потребностями улучшить свои навыки коммуникации. Они учатся выражать свои мысли и чувства через речь, жесты, выражение лица и тела.

2. Улучшение социальных навыков: Участие в театральных представлениях и совместная работа с другими участниками кружка способствует развитию социальных навыков, таких как сотрудничество, уважение к другим, умение работать в группе.

3. Развитие креативности и воображения: Ребенку с особыми образовательными потребностями театральное искусство предоставляет возможность развивать свою креативность и воображение. Они могут играть разные роли, создавать истории и использовать свои творческие способности.

4. Улучшение самооценки и самоуверенности: Участие в театральных представлениях помогает детям с особыми образовательными потребностями повысить свою самооценку и самоуверенность. Исполнение на сцене и получение аплодисментов публики может укрепить их уверенность в себе и убедить их в своих способностях.

5. Развитие актерского мастерства: Работа над актерским искусством в театральном кружке помогает детям развить свои актерские навыки, такие как выражение эмоций, использование голоса и тела, мимика и т. д.

6. Формирование навыков решения проблем: Театральные постановки требуют решения различных творческих и организационных проблем. Участие в театральном кружке помогает детям развить навыки решения проблем, логического мышления и критического анализа.

В целом, театральный кружок предоставляет детям с особыми образовательными потребностями возможность развить широкий спектр навыков и качеств, которые могут положительно повлиять на их развитие и будущие успехи в жизни.

Литература:

1. Жулина Е.В. Значение театрализованной деятельности и среды в психическом развитии дошкольников с недостатками речи // Логопед. - 2008.

2. Петрова Т.И., Сергеева Е.Л., Петрова Е.С. Театрализованные игры в детском саду. - М., 2000.

3. Рыбакова, Е.В. Театральная деятельность как средство формирования универсальных учебных действий // Авторский инновационный проект [Текст] / Е.В. Рыбакова – 2014. URL: <http://pandia.ru/text/>. Дата обращения: 15.02.2017.

МАКЕНОВА Г.Б.

КГКП «Дворец школьников» г. Караганда

РАЗВИТИЕ ПЕВЧЕСКИХ НАВЫКОВ У ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Пение и музыкальное развитие играют важную роль в жизни детей, особенно в старшем дошкольном возрасте. Этот период является критическим для формирования множества навыков и способностей, включая развитие речи, социальных навыков, а также общего когнитивного развития.

В современном обществе, где стремительно развивается цифровая культура и технологии, развитие музыкальных навыков, в том числе певческих, остается крайне важным аспектом воспитания и обучения детей. Музыкальное воспитание способствует не только раскрытию творческого потенциала ребенка, но и формирует его как личность, развивая эмоциональный интеллект, воображение и способность к самовыражению.

Певческие навыки представляют собой комплекс умений и навыков, связанных с производством звуков голосом с целью исполнения музыкальных произведений или выражения собственных мыслей и эмоций через пение. Эти навыки включают в себя правильное дыхание, артикуляцию, интонацию, ритмическую точность, а также способность контролировать высоту и силу голоса.

Для того чтобы развивать певческие способности у детей необходимо учитывать психологические и педагогические аспекты:

Педагогические методики развития певческих навыков часто основаны на игровом подходе, который делает процесс обучения более увлекательным и эффективным для детей. Музыкальные игры и задания позволяют детям учиться петь и экспериментировать с голосом в игровой форме.

Для того чтобы разнообразить занятия и стимулировать развитие певческих навыков у детей старшего дошкольного возраста на занятиях используются разнообразные

музыкальные материалы, такие как песни, игры с ритмом, музыкальные инструменты и звуки природы.

Также при планировании и проведении занятий по развитию певческих способностей необходимо учитывать индивидуальные особенности каждого ребенка. Это позволяет адаптировать программу обучения под потребности и интересы каждого ребенка и максимально раскрыть их музыкальный потенциал.

Важным аспектом педагогической работы является поддержка и похвала детей за их усилия и достижения в развитии певческих навыков. Положительная обратная связь мотивирует детей к дальнейшему развитию и улучшению своих музыкальных способностей.

Пение позволяет детям выразить свои эмоции и чувства через музыку. Они могут переживать радость, грусть, восторг или тревогу, исполняя разные музыкальные произведения, что способствует их эмоциональному развитию и самовыражению.

Пение стимулирует творческое мышление и воображение у детей, так как они могут интерпретировать музыку и тексты песен своим уникальным образом. Это развивает их способность к абстрактному мышлению и креативному самовыражению.

Существует множество музыкальных игр и упражнений, которые могут помочь детям старшего дошкольного возраста развить свой голос и слух. Вот некоторые из тех, которые можно применять на занятии:

Игры на развитие дыхания:

- "Вдох-выдох". Дети совершают глубокий вдох через нос, затем медленно выдыхают через рот. Это помогает развить контроль над дыханием.
- "Дуем на бумажный шарик". Дети пытаются подуть на бумажный шарик так, чтобы он остался на ладони педагога. Это упражнение развивает силу и контроль дыхания.

Упражнения на артикуляцию и произношение:

- "Мысли в голове". Дети произносят слова и фразы, стараясь проработать каждый звук и букву в слове.
- "Зеркальное отражение". Дети повторяют за педагогом различные звуки, учитывая интонацию и артикуляцию.

Игры на развитие мелодичности и интонации:

- "Пение с подражанием". Дети повторяют мелодии или фразы, которые педагог поет с различными интонациями.
- "Мелодическая эхо-игра". Педагог поет короткую мелодию, а дети повторяют её с тем же ритмом и интонацией.

Упражнения на развитие слухового восприятия:

- "Угадай мелодию". Дети слушают кусочек мелодии и пытаются угадать её или продолжить.
- "Сравни звуки". Педагог проигрывает различные звуки (например, пение птицы, шум моря) и дети пытаются определить, что это за звук и где он происходит.

Игры на развитие ритмического чувства:

- "Танцуй под музыку". Дети танцуют под разные музыкальные ритмы, пытаясь следовать за ритмом мелодии.
- "Импровизация с ритмом". Дети используют различные музыкальные инструменты или свой собственный телесный ритм для создания музыкальных ритмов и мелодий.

Работа с ритмом. Педагог показывает детям движения, соответствующие определенному ритму (например, хлопки в ладоши, топание ногами, постукивание по столу). Дети повторяют эти движения, следуя за ритмом, который педагог создает или воспроизводит с помощью музыкального инструмента.

Ритмические игры с использованием музыкальных инструментов. Дети садятся в круг и получают различные ритмические инструменты (тамбурин, маракасы, бубен и т. д.). Педагог начинает ритм, а дети поочередно повторяют его, создавая музыкальный раунд.

Работа с мелодией. Педагог поет короткую мелодию, а дети повторяют ее за ним. Затем дети и педагог чередуются, исполняя разные мелодии в форме эха.

Импровизация мелодии. Детям предлагается создать свою собственную мелодию, используя знакомые музыкальные элементы (например, музыкальные ноты до, ре, ми). Педагог может дать начальную мелодическую фразу, а дети продолжают ее, добавляя свои собственные идеи.

Мелодические игры с использованием музыкальных инструментов. Дети используют музыкальные инструменты (например, металлофон, ксилофон) для воспроизведения мелодий, которые они слышат от педагога или которые они создают сами.

Эти игры и упражнения не только развивают музыкальные навыки у детей, но и делают процесс обучения увлекательным и интересным. Кроме того, они способствуют развитию социальных навыков, таких как сотрудничество и коммуникация, а также помогают детям развивать уверенность в себе и самовыражение через музыку.

Систематические занятия музыкой и пением способствуют развитию основных музыкальных навыков, таких как интонация, ритмическая точность, артикуляция и музыкальный слух. Дети, участвующие в таких занятиях, становятся более музыкально грамотными и уверенными в своих музыкальных способностях.

Все это подтверждается небольшим исследованием, проведенным в течение 3 месяцев. В рамках данного исследования мы поставили перед собой задачу изучить влияние специальных упражнений и приемов на развитие певческих навыков у детей дошкольного возраста. Наша работа была направлена на определение эффективности данных методик и их влияния на общее музыкальное развитие детей. Для достижения этой цели мы провели наблюдения, тестирование и анализ результатов у двух групп детей: одной, которой были применены специальные упражнения и приемы, и другой, на которой такие упражнения не применялись.

В исследовании принимали участие дети одного возраста, но из двух разных групп. Одна из групп была экспериментальная вторая – контрольная.

Экспериментальной группе были предложены специальные музыкальные упражнения и приемы, направленные на развитие певческих навыков. Это были разные упражнения, в том числе приведенные выше, а контрольная группа не получала этих упражнений и приемов, а продолжала обычные занятия по общеобразовательной программе. Во время исследования проводились регулярные занятия с детьми обеих групп. Записывались наблюдения за реакциями детей на уроках, их уровень активности и вовлеченности в упражнения. После завершения исследования проводился анализ собранных данных, которые представлены в мониторинге.

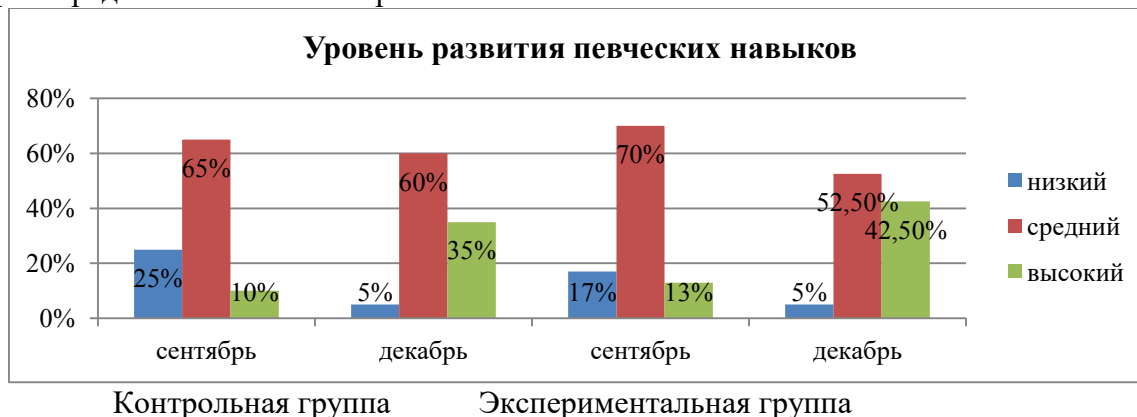

Диаграмма. «Уровень развития певческих навыков на музыкальных занятиях у детей старшего дошкольного возраста»

Данные диагностики показывают, что экспериментальная работа с детьми дала положительный результат. Наглядно рост показателей детей с высоким уровнем развития. Если на сентябрь 2023 года он составил – 12.5% от общего количества детей, то на декабрь 2023 года – показатели увеличились и составили 42.5%. Наличие детей с низким уровнем музыкального развития объясняется плохой посещаемостью некоторых детей, состоянием здоровья некоторых воспитанников и непродолжительным временем, используемым для эксперимента.

Эти положительные изменения, обусловленные систематическими занятиями музыкой и пением, подтверждают значимость музыкального образования в развитии детей старшего дошкольного возраста. Включение музыкальных занятий в образовательные программы может способствовать всестороннему развитию детей и подготовке их к успешной адаптации в социуме.

Дальнейшие перспективы исследований в этой области включают изучение более конкретных механизмов влияния музыки и пения на различные аспекты развития детей, а также определение оптимальных методов и подходов к музыкальному образованию в дошкольном возрасте. Кроме того, необходимо проводить более широкие и длительные исследования, чтобы оценить долгосрочные эффекты музыкального обучения на развитие детей в будущем.

Таким образом, развитие певческих навыков у детей старшего дошкольного возраста играет ключевую роль в их общем развитии и благополучии. Систематические занятия музыкой и пением являются эффективным способом стимулировать развитие детей и придавать им уверенность в себе, а дальнейшие исследования в этой области помогут улучшить практику и максимизировать пользу от музыкального образования в раннем детстве.

Литература

1. <https://asnova-muz.ru/blog/>

МАЛАЕВА АЙСУЛУ МУХТАРОВНА
ЖУЗДИБАЕВА АКБОТА БАКИТЖАНОВНА
«Теміртау жоғары политехникалық колледжі» КМҚК, Теміртау қ.

АРНАЙЫ ЖӘНЕ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІҢ НЕГІЗГІ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫ

«Адам көркі- ақыл»

Мұқтар Әуезов

Арнайы және инклюзивті білім беру – балалардың физикалық, психикалық, интеллектуалдық, мәдени, этникалық, тілдік және басқа да ерекшеліктеріне қарамастан өз қатарларымен, білім беру ордаларында білім алу. «Адам көркін – ақыл ашады» – деп Мұқтар Әуезов атамыз бекер айтпаған. Себебі жас ерекшелігіне, жынысына, ұлтына, дініне, басқа да ерекшеліктеріне қарамастан, әр адам ақыл алуға, оқуға, өзінің жарқын болашағын көрікті етуге құқылы.

Бүгін біз ерекше қажеттіліктері бар балаларды жалпы білім беретін оқу орындарында біріктіру туралы айтатын болсақ, бұл балалар жалпы білім беретін мекемелерде қалыпты жағдайда оқиды. Инклюзивті балалардың ерекше қажеттіліктерін ескере отырып, осы балалардың дамуы өздерінің қатарластарымен өздерін теңдей ұстап, дамуына ықпал етеді және олардың мүмкіншіліктерін одан әрі аша түседі.

Ерекше қажеттіліктері бар балаларды жалпы білім беретін мекемелерге қосу аясын белгілі бір дәрежеде кеңейтуге болады. Шындығында, біз қазір мұндай балалар санының күннен-күнге көбеюімен және жалпы білім беретін мектептердің оқушылар санын көбейтуге бағытталуымен бетпе - бет келіп отырмыз.

Қазақстан Республикасының Конституциясына сәйкес еліміздің барлық азаматтары мемлекеттік мекемелерде, сондай-ақ жоғары оқу орындарында конкурстық негізде тегін орта білім алуға құқылы. Бірақ соңғы кезге дейін мүмкіндігі шектеулі балалар қалыпты оқу орындарында оқи алмады. Олар балаларды әлеуметтендіру мен қоғамға бейімдеудің қажетті деңгейін қамтамасыз етпеген үйдегі оқытуға немесе мамандандырылған орталықтарға жіберілді. Бұл мәселе Қазақстанда инклюзивті білім беруді дамытудың басталуымен алға жылжыды.

Инклюзивті білім беру – қазіргі өмір талабы және халықаралық стандарт. Қазақстанда инклюзивті білім беруді қажет ететін 160 мыңнан астам мүмкіндігі шектеулі бала бар. Олардың 23%-ға жуығы ғана мұндай оқу үдерісіне қатысады.

Қазіргі білім беру жүйесі, ең алдымен, белгілі бір талаптарға сай келетін және барлығына ортақ бағдарлама бойынша оқуға қабілетті оқушыларға бағытталған. Осының салдарынан мүмкіндігі шектеулі балалардың жалпы білім беру үдерісіне қатысуға мүмкіндіктері мен жағдайлары жоқ. Бұл мәселені шешуге инклюзивті білім көмектеседі. Өйткені, мүмкіндігі шектеулі балаларды оқыту мәселесі қазіргі Қазақстандық қоғамдағы ең өзекті мәселелердің бірі болып табылады.

Инклюзивті білім беру жалпы білім берудің даму кезеңін білдіреді, онда білім алу мүмкіндігі әрбір адамға, әсіресе мүмкіндігі шектеулі балаларға қолжетімді. Шет елдерде мұндай білім беру ұзақ уақыт бойы дамып келеді және заң жүзінде бекітілген. Инклюзивті білім берудің мәні - балаларға қатысты ешқандай кемсітушілікке жол бермейтін, сонымен қатар білім беру ортасында адамдарға қажетті қажетті жағдайларды жүзеге асыруға көмектесетін көзқарастар жүйесі.

Табыс өлшемдері (біз құндылықтарымызды қалай білеміз нанымдар мен қағидалар іс жүзінде жүзеге асырылады) немесе табыс көрсеткіштері жергілікті мәдени ерекшеліктер мен бар жағдайларды ескере отырып, бірлесіп анықталуы керек.

Негізгі құндылықтар (біз маңызды және лайықты деп санаймыз) және нанымдар (біз дұрыс деп санаймыз): Адамдардың сенімдері мен құндылықтары терең сіңген және оларды өзгерту қиын. Инклюзияға қатысты келтірілген негізгі кедергілердің бірі «теріс көзқарастар» болып табылады, ал көзқарастар құндылықтар мен сенімдердің жиынтығы болып табылады. Адамдар тәжірибеде қосудың оң рөлін көре алатын болса, жиі жағымсыз көзқарастар өзгереді.

Инклюзивті білім берудің негізгі құндылықтары барлық мәдениеттерде, философияларда және діндерде кездеседі және халықаралық адам құқықтары жөніндегі құжаттардың негізгі баптарының көпшілігінде көрініс табады.

Өкінішке орай, көптеген мәдениеттерде кемсітушілік пен қудалау жиі кездеседі. Көбінесе надандық, қорқыныш және білімсіздік адамдардың осы құндылықтарға сенуіне немесе өмірінде оларды басшылыққа алуына кедергі келтіреді.

Білім, қауіпсіздік және қысымнан азаттық мұндай надандық пен қорқыныштың себептерін жоюға көмектеседі, бұл адамдарға жоғары құндылықтарды ұстануға және оларды іс жүзінде қорғауға көмектеседі. Осылайша, білім адам өмірінің мәні, бұлағы, қайнар көзі екеніне тағы да, көзімізді жеткіземіз.

Инклюзивті білім беру – бұл барлық балалардың айырмашылықтары мен олардың оқу қабілетінің құндылығын мойындау, бұл дамуында проблемалары бар әр баланың ғана емес, сонымен қатар белгілі бір этникалық топқа жататын балалардың қажеттіліктерін ескеретін икемді жүйе.

Инклюзивті білім беру мәселесі бойынша келесі принциптері зерттеулерді талдау мүмкіндік береді:

- барлық студенттер мен мұғалімдердің қоғам үшін бірдей құндылығын мойындау;
- жергілікті мектептердің мәдени өміріне оқушылардың қатысу дәрежесін арттыру және бір мезгілде кейбір оқушылардың жалпы мектеп өмірінен оқшаулану деңгейін төмендету;

- мектептің жұмыс істеу әдістерін мектеп жанында тұратын барлық оқушылардың әртүрлі қажеттіліктерін толық қанағаттандыра алатындай етіп қайта құру;
- мүмкіндігі шектеулі немесе ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушыларды ғана емес, барлық оқушылардың оқуға және мектеп өміріне толық қатысуына кедергілерді жою;
- кедергілерді жеңу және жақсарту әрекеттерін талдау және зерттеу
- мектептердің жекелеген оқушылар үшін қолжетімділігі, жалпы мектептегі барлық оқушылардың игілігіне бағытталған реформалар мен өзгерістерді жүзеге асыру;
- оқушылар арасындағы айырмашылықтар ықпал ететін ресурстар болып табылады;
- оқушылардың мектепте білім алу құқығын тану;
- оқушылар үшін де, мұғалімдер үшін де жалпы мектептердегі жағдайды жақсарту;
- мектептер арасындағы қолдау және ынтымақтастық қарым-қатынастарын дамыту және жергілікті қауымдастықтар;

Бұл принциптердің мәні мектеп маңында тұратын барлық балаларға мектептегі білімнің қолжетімділігінде. Мүмкіндігі шектеулі оқушылардың мектептерге физикалық қолжетімділігін қамтамасыз ету керек – көлік, пандустар, көтергіштер.

Оқу бағдарламасының құрылымын мүмкіндігінше мобильді болатындай етіп құру қажет, ал білім беру әдістерінің әртүрлілігі барлық студенттердің қажеттіліктерін қанағаттандыруға мүмкіндік береді. Студенттің денсаулығы мен даму мүмкіндіктеріне қарамастан оның жеке басын қалыптастыратын сыныптан тыс жұмыстардың ерекше маңызы бар.

Инклюзивті білім беру балалар мектеп үшін емес, мектеп балалар үшін құрылады деген ұстанымға негізделеді, яғни. Мектеп балалардың қажеттіліктерін ескеруі керек, балалар мектеп белгілеген сол немесе басқа шеңберге сәйкес келмеуі керек. Бұған дейін типтік ережелерде бекітілген интеграцияланған білім беру болды, ал мүгедек балаларды қарапайым мектептерде оқыту процесі «интегралды білім беру» деп аталды. Бірақ мүгедектер қауымы мен мүгедек балалардың ата-аналары интеграцияланған білім беруді ұнатпады. Өйткені, бұл: ауру адам бар, ол басқалар сияқты емес, басқаша және қалыпты қоғам бар және бұл ауру адам осы қалыпты қоғамға қандай да бір түрде қосылуы керек дегенді білдірді.

Біздің жеке тәжірибемізбен айтар болсақ, Теміртау жоғары политехникалық колледжінде 5 оқушы үйде білім алады. Оқытушылар әр тақырыпты чат арқылы, түсіндіреді және тапсырмалар беріп, кері байланыста отырады. Колледж психологтары мен кураторлары, мекеме басшылары мерекелерде құттықтау тілектерімен барып, көрісіп тұрады. Оқушылардың өмірге деген көзқарастарын жетілдіру мақсатында психологтар диагностика, кеңес беру, қолдау, сұхбаттасу өткізіп тұрады. Ал 22 оқушы колледжге келіп қатарластарымен бірге білім алады. Колледж ішілік жоспарға сәйкес, бұл оқушылармен тренинг сабақтар, әртүрлі дөңгелек үстелдер, сұхбаттар жүргізіледі.

Қорыта айтқанда, қазіргі таңда ерекше балалардың өмірімен таныса келе, олардың әлеуметіне қажетті және қолайлы жағдай жасау – біздің жұмысымыздың мәні. Мемлекетіміздің әрбір азаматы – ұлттық құндылықтарымыз, әрбір мүмкіндігі шектеулі балалардың сапалы білім алып, тәрбиелі болашақ өсіру біздің міндетіміз. Қазіргі жастар – ертеңгі болашақ!

Әдебиеттер:

1. Андрианова Е.И. Инклюзивті білім: сипаттамасы, мәні, мәселелері // Новгу хабаршысы 2019. №2 (93).
2. Алехина С.В. Инклюзивті білім берудің қазіргі кезеңі Мәскеу/ /инклюзивті білім беру. Т. 2. М.: "мектеп кітабы"орталығы, 2017- С. 6-11.
3. Афонькина Ю.А. Парадигмадағы инклюзивті білім беру принциптері әлеуметтік өзара әрекеттесу/ /гуманитарлық ғылыми хабаршы. 2017. Noll. С.16-20.
4. Беткер Л.М. Балаларға инклюзивті білім беру принциптері жалпы білім берудегі денсаулық мүмкіндіктері шектеулі/ /қорқыту хабаршысы. 2014. №3 (18).

5. Богомолова Е.А., Арпентьева М.Р. Ресейдегі инклюзивті білім: инклюзия туралы мұғалімдердің идеяларын зерттеу тәжірибесі. Қазіргі әлемдегі кәсіптік білім. 2017. 7(4). - С. 1516-1524.
6. Иванов Е.В.О инклюзивті дамуды стратегиялық жоспарлау білім (Ұлы Новгород мысалында) / Новгород Мемлекеттік бірегей университетінің хабаршысы.2015.№5(88).-С. 44.
- 7.Неретина Т.Г., Кружилина Т.В., Орехова Т.Ф. Ресейдегі инклюзивті білім берудің мәселелері мен болашағы // Гуманитарлық-педагогикалық зерттеулер. 2018. №2.
8. Студеникина, О. В. Инклюзивті білім берудің ерекшелігі / О.В. Студеникина. - Мәтін: тікелей / / қазіргі педагогиканың өзекті мәселелері: X халықаралық материалдар. ғылыми. конф. (г. Самара, март 2017 г.). — Самара: ООО "Издательство АСГАРД", 2017. — С. 17-21.
9. Сыромятникова,Л.И.Инклюзивті білім берудің өзектілігі қазіргі әлемде/Л.И. Сыромятникова, Л.П.Борисова. - Мәтін: тікелей / Жас ғалым.-2016.-№5 (109).—С. 741-743.

МАМАЖАНОВА Б.К.,ТИЛЕМИСОВ Ж.А.

*«Ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларды қолдау орталығы»КММ
Қарағанды қаласы*

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІГІ БАР БАЛАЛАРҒА ҚАЗАҚ ТІЛІН ҮЙРЕТУ АРҚЫЛЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ НАСИХАТТАУ

Қазіргі кезде еліміздің білім беру ісінде түбірлі өзгерістер болып жатқаны мәлім. Ал бүгінгі таңда мұғалімнің ең қасиетті міндеті-рухани бай, жан-жақты дамыған жеке, дарынды тұлғаны қалыптастыру. Рухани байлық ең алдымен әр халықтың ұлттық әдет-салты, мәдениеті, өнері және шыққан түп тамырында жататыны белгілі.Сол ұлттық құндылықтарды бүкіл адамзаттың өз ұрпағын тәрбиелеудегі білім берудегі озық ұстанымдармен байланыстыра отырып, әр баланың қабілетін, талантын ашып, өзіне-өзінің сенімін нығайтып, өзіне жол ашуына түрткі жасауымыз қажет.

Балаларға қоғамдық қатынастар әлемін түсінуге, туған өлкенің ұлттық мәдениетіне қосылуға, қазақстандық қоғамның азаматы ретінде өздері туралы түсінік қалыптастыруға көмектесу үшін ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың білімі мен дағдыларын бастапқы кезеңде қалыптастыру қажет. Өзге ұлт өкілді ерекше білім беру қажеттілігі бар тәрбиеленушілерге халқымыздың ұлттық құндылықтарын үйрету үшін-қазақ тілі туралы түсініктерін қалыптастыру бірінші орында тұр. Осыған орай, біз жүргізген сауалнамалар мен зерттеулердің нәтижесіне сай, тәрбиеленушілердің мемлекеттік тіл-қазақ тілін меңгеру деңгейінің төмендігі анықталды.

Өзге ұлт өкілді ерекше білім беру қажеттілігі бар тәрбиеленушілерінің қазақ тілін меңгеруінің деңгейінің төмендігін ескере келе, ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларды қолдау орталығының дамуының 2022-2025 жылдарға арналған стратегиялық жоспарында

көрсетілген «Қол жеткізу нүктесі» жобасы жүзеге асырылып жатыр. Осы жоба аясында 2021 жылы «Қазақ тілі» мектебі ұйымдастырылды.

«Қазақ тілі» мектебінің мақсаты: қолдау орталығының тәрбиеленушілерінің қазақ тілін үйретіп, жетік меңгеруіне жағдай жасау. Өзге ұлт өкілді ерекше білім беру қажеттілігі бар тәрбиеленушілерге қазақ тілін меңгеріп қана қоймай, ұлттық құндылықтарды насихаттау арқылы, тәрбие мен білімді үйлестіре оқытып жатырмыз.

Ерекше білім беруге қажеттіліктері бар оқушыларды жалпы білім беру ұйымына қосу мүмкіндіктері (түрлері) білім беру жүйесінің қолданыстағы нормативтік құжаттарымен бекітілген. Ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 12 қаңтардағы № 4 бұйрығы негізге алынды.

Білім алушылар: ерекше білім беру қажеттілігі бар 12-15 жас аралығындағы 15 бала. 8 ұл және 7 қыз. Ұлттық құрамы: 10 орыс, 3 украин, 1 татар, 1 белорус.

Тәрбие мен білім-қоғам дамуының органикалық бөлігі. Сондықтан дұрыс ұйымдастырылған тәрбие-тұтастай алғанда қазақстандық қоғамның даму перспективасы.

Тәрбиеленушілердің ұлттық сана-сезімінің, менталитетінің, азаматтығы мен патриотизмінің деңгейін көтеру халықтың тарихын, әдет-ғұрпы мен салт-дәстүрін білу қажеттілігін, әсіресе мемлекеттік тілді саналы түрде зерделеуді кейінгі өмірде табысқа жетудің шарттарының бірі ретінде білдіру керек.

«Қол жеткізу нүктесі» жобасы аясындағы тәрбиенің негізінде руханият, қазақ халқының тарихи келбеті мен шығармашылық әктісіне деген сүйіспеншілік, әлеуметтік жауапкершілік, қазақстандық қоғамның игілігі үшін еңбекке дайындық және бірлік сезімі, азаматтық теңдік пен толеранттылық сияқты құндылықтар жатыр. Әр сабақта балаларды тәрбиелеуге үлкен көңіл бөлуге мүмкіндік беретін пән ретінде қазақ тілі сабақтары адамгершілігі жоғары, үйлесімді және рухани салауатты тұлғаның қалыптасуы мен даму процесіне барынша ықпал етеді.

Орыс тілі сабақтарынан айтарлықтай ерекшеленетін қазақ тілі сабақтарының тақырыбын тұжырымдаудың өзі сабақтың тәрбиелік бағытын көрсетеді.

Тілдік материалды айқын тәрбиелік бояумен қолдану азаматтың қасиеттерін қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Мұндай материал мейірімділік, адамгершілік, ар-ождан және Отанға деген сүйіспеншілік, шығармашылық жұмыстар туралы мәтіндер бола алады.

Қазақ тілін оқыту процесінде әртүрлі тақырыптарды зерттеуде қолданылатын мақал-мәтелдер мен афоризмдердің тәрбиелік маңызы зор. Мысалы:

- отбасы туралы - «Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілерсің».
- Отан туралы - «Отан отбасынан басталады».

Қазақ тілі сабағында етістіктің болымсыз түрін өткенде «Қыздарға кеңес» және «Ұлдарға кеңес» атты қалташықтардағы, «Қатты күлме», «Үйдің ішінде ысқырма», «Ақты төкпе», «Үлкендердің алдын кесіп өтпе» т.б.сол сияқты тыйым кеңестерді оқытып, талдау арқылы оқушының бойына ұлтымызға тән инабаттылық, сыпайлық, үлкенді сыйлау сияқты қасиеттерді бойларына сіңіртеміз.

«Сәлем – сөздің анасы», «Бамамен жер көгерер», «Шипалы сусын – дертке ем» деген тақырыптарда өткен тәрбие сағаттарымызда бала бойына ұлттық құндылықтарды сіңіре отырып, адамгершілікке, шыншылдыққа, салаутты өмір салтын ұстануға бағыттауды мақсат еттік. Өйткені, ұлттық рух бала бойына тілмен, дәстүрмен, өнермен сіңеді.

Қорытындылай келе, «Қол жеткізу нүктесі» жобасының құрамдас бөлігі контекстінде өскелең ұрпақтың ұлттық сана-сезімін қалыптастыру «Мен - Қазақстан Республикасының азаматымын» бейнесін қалыптастыруға бағытталуы тиіс. Педагогтердің міндеті-дамыған рухани - адамгершілік қасиеттері мен ел тағдыры үшін жауапкершілік сезімі бар, ынтымақтастық пен мәдениетаралық өзара іс-қимылға қабілетті тұлғаны қалыптастыру

Әдебиеттер:

1. Аяпова Т. Т. Қазақ тілі (Үй кітабы) Алматы, 1998.-76б.
 2. Бектуров Ш.К., Бектурова А.Ш. Казахский язык для всех. Алматы:Атамұра, 2004-720б .
 3. Қадашева Қ. Қазақ тілін: оқытудың тиімді әдістемелері.- Алматы, Мектеп 2005-220б.
 4. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің «Бір тұтас тәрбие бағдарламасы» нұсқаулығы
 5. Дубовицкая Т.Д. Методика диагностики направленности учебной мотивации // Психологическая наука и образование. 2002. Том 7. № 2. С. 42–45.
- Интернет ресурстар:
- Портал психологических изданий PsyJournals.ru— https://psyjournals.ru/psyedu/2002/n2/Dubovitskaja_full.shtml[Методика диагностики направленности учебной мотивации - Психологическая наука и образование - 2002. Том 7, № 2]
<https://adebiportal.kz>

МАМЕДОВА Р.И., СЕМЕНЮТА Н.Л.

КТУ «Специальная школа-интернат №9» УОКО, г. Сарань

РАБОЧИЙ ЛИСТ КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ ИНСТРУМЕНТ АКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ

В настоящее время одной из главных задач образования в школе является обучение учащихся работе с различными источниками информации. Современный урок должен быть интересным и содержательным для учеников с разными способностями в обучении. Одним из эффективных способов активизации познавательной деятельности учащихся на уроке является использование рабочих листов. **Рабочий лист – это специально разработанный ресурс с определённой системой заданий.**

Рабочий лист даёт возможность организовать продуктивную работу с позиции активного обучения учащихся с учебным материалом на уроке, помогает активизировать учеников на любом этапе урока, является замечательным средством получения обратной связи.

Чем хороши рабочие листы:

- их наличие решает проблему отсутствия учебников по предмету;
- заменяют наглядность, которой не хватает;
- это система заданий, которая позволит отработать тему и будет развивать ученика;
- в содержание рабочего листа можно включать задания на осмысление информации;
- включение заданий разного уровня сложности, требующие умения анализировать, сравнивать, применять знания в новых ситуациях, находить информацию в дополнительных источниках;
- информация представлена в разных видах (схема, таблица, рисунок, текст, диаграмма и т.д.);
- педагог имеет возможность оценить как каждый вид работы в отдельности, так и выполнение работы в целом, видеть пробелы в изучении темы, вносить коррективы в образовательный процесс.

В рабочем листе прописан алгоритм действий на уроке, в нём может содержаться теоретический материал, а также практическая работа.

Содержание и наполнение рабочих листов могут быть различными в зависимости от возраста учеников и уровня подготовки класса. Рабочие листы могут быть дифференцированными или предоставлять возможность выбора заданий для учеников разного уровня подготовки. Интересным решением является использование QR-кодов в рабочих листах, которые позволяют ученикам получить дополнительную информацию по

изучаемому материалу, такую как виртуальные экскурсии, просмотр фильмов, прохождение квестов или решение ребусов. Также возможно использование рабочих листов в виде интерактивных плакатов. На интерактивной доске у детей есть возможность посмотреть обучающий фильм, мультфильм, поиграть в игру, отгадать ребус или кроссворд и многое другое.

В рабочем листе учитель реализует дифференцированный подход к обучающимся, подбирая задания с разным уровнем сложности. Рабочий лист с разнообразными интересными заданиями, красочно необычно оформленный способствует повышению мотивации учащихся.

Использование рабочих листов на уроках помогает достигнуть следующих целей:

- учет возрастных особенностей;
- дифференциация процесса обучения через включение разноуровневых заданий;
- интеграция материала;
 - повышение концентрации внимания учащихся на изучаемом материале;
 - вовлечение каждого ученика в активную деятельность;
 - облегчение запоминания материала за счет активизации всех видов памяти;
- возможность проработать материал как дома, так и на уроке.

Использование рабочих листов позволяет учителю расширить свои действия и решить множество задач, открывая новые возможности.

Однако сам процесс разработки и подготовки рабочего листа весьма трудоёмкий.

Существует несколько видов рабочих листов. Рабочий лист Summary представляет собой сжатое изложение материала или обобщение информации. Он содержит краткую выжимку основных идей или главного содержания, и помогает избежать излишней детализации и ненужных подробностей.

Рабочий лист активное чтение представляет собой систему заданий, которые выполняются до и после ознакомления с информацией (текстом) с целью осознанного восприятия. Основная цель активного чтения - полное и точное понимание содержания, улавливание всех деталей и практическое осмысление извлеченной информации.

Рабочий лист самостоятельной работы представляет собой задания и четкие инструкции, которые выполняются самостоятельно. Такие листы хорошо вписываются в формат урока для обобщения и повторения материала. Главное правило при составлении рабочих листов самостоятельной работы - использовать форму задания, которая знакома детям.

Исследовательский рабочий лист – рабочий лист для организации и проведения исследования.

Рабочий лист storuboard представляет собой визуальный план основных событий урока. Он состоит из информационных блоков, включающих изображения, иллюстрации и текст. Весь план урока представлен в виде картинок. Главная цель этого метода - сформировать общее понимание материала. Для этого не требуются красивые рисунки, достаточно ключевых зарисовок с комментариями.

Рабочий лист навигатор – система последовательных заданий по изучаемой теме, составленная с целью сопровождения изучения/закрепления материала урока. Сопровождает весь урок. Его можно использовать на любом предмете.

Работу с рабочим листом можно организовать индивидуально, в парах, группах, фронтально с классом.

На уроке проходит большая работа с рабочим листом, которая позволяет активизировать познавательные процессы учащихся.

Рабочий лист в виде интерактивного плаката позволяет вовлечь ребенка в процессе обучения с помощью интерактивных элементов, сделать информацию максимально наглядной с помощью мультимедиа и интересной. Он также помогает сделать работу

структурированной и четкой, подходит для использования, как на бумаге, так и на интерактивной панели. Рабочий лист в виде интерактивного плаката является средством мотивации учащихся к учебной деятельности

Однако есть и недостатки: имеющиеся готовые плакаты не всегда удобны для педагогов, создание их самостоятельно требует много времени, которого не всегда хватает, и не все школы имеют необходимое оборудование для использования интерактивных плакатов.

Предлагаем пример рабочего листа по социально-бытовой ориентировке.

Рабочий лист навигатор

Литература:

1. Миренкова В.Е. Рабочий лист как средство организации самостоятельной познавательной деятельности в естественно-научном образовании // Ценности и смыслы. 2021.
2. Полосина И.В. Применение рабочих листов на уроке для организации индивидуальной работы учащихся. – Электронный ресурс <https://urok.1sept.ru/articles/693356>.
3. Шеховец М.Д. Роль рабочего листа в управлении познавательной деятельностью учащихся, ориентированной на повышение результативности учебного процесса. – Электронный ресурс https://infourok.ru/issledovatel'skaya_rabota_rol_rabochego_list_a_v_upravlenii_poznavatelnoy_deyatelnosti-139669.htm.

МАРУШЕВСКАЯ Т.В.

КГУ ОШ 25 г.Караганда

РАЗВИТИЕ КООРДИНАЦИОННЫХ СПОСОБНОСТЕЙ У ДЕТЕЙ С ООП В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Основным средством воспитания координационных способностей у детей с ООП, являются физические упражнения умеренной координационной сложности и содержащие элементы новизны. Сложность физических упражнений можно увеличить за счет изменения пространственных, временных и динамических параметров, а также за счет внешних условий, изменяя порядок расположения снарядов, их вес, высоту; изменяя площадь опоры или увеличивая ее подвижность в упражнениях на равновесие и т.п.; комбинируя двигательные действия. В связи с этим одной из главных задач, которую нужно решать на уроках физической культуры, является обеспечение разностороннего развития координационных (ориентирование в пространстве, быстрота и точность реагирования на сигналы, ритм, равновесие, точность воспроизведения и дифференцирование силовых,

временных и пространственных параметров движения) способностей занимающихся детей.[5]

Наиболее широкую и доступную группу средств, для воспитания координационных способностей, составляют общеподготовительные гимнастические упражнения динамического характера, одновременно охватывающие основные группы мышц. Это упражнения без предметов и с предметами (мячами, гимнастическими палками, скакалками, булавами и др.), относительно простые и достаточно сложные, выполняемые в измененных условиях, при различных положениях тела или его частей, в разные стороны: элементы акробатики (кувырки, различные перекаты и др.), упражнения в равновесии. Особую группу средств составляют упражнения с преимущественной направленностью на отдельные психофизиологические функции, обеспечивающие управление и регуляцию двигательных действий. Это упражнения по выработке чувства пространства, времени, степени развиваемых мышечных усилий. Упражнения, направленные на развитие координационных способностей, эффективны до тех пор, пока они не будут выполняться автоматически. Затем они теряют свою ценность, так как любое, освоенное до навыка и выполняемое в одних и тех же постоянных условиях двигательное действие не стимулирует дальнейшего развития координационных способностей.[22]

Выполнение координационных упражнений следует планировать на первую половину основной части занятия, поскольку они быстро ведут к утомлению. Для развития координационных способностей используется широкий круг методических приемов, направленных на коррекцию и совершенствование согласованности движений отдельных звеньев тела, дифференциации усилий, пространства и времени, расслабления, равновесия, мелкой моторики, ритмичности движений и др. И простые, и сложные упражнения требуют координации: в одном случае нужно точно воспроизвести какое-либо движение или позу, в другом - зрительно отмерить расстояние и попасть в нужную цель, в третьем - рассчитать усилие, в четвертом - точно воспроизвести заданный ритм движения. Проявление координации многолико и всегда выражается в качестве выполнения упражнения, т. е. насколько точно оно соответствует поставленной задаче.[37] Но техника физических упражнений имеет не одну, а несколько характеристик: временную (время реакции, время движения, темп), пространственную (исходное положение, поза, перемещение тела и его звеньев в пространстве, отличающихся направлением, амплитудой, траекторией), пространственно-временную (скорость, ускорение), динамическую (усилия), ритмическую (соразмерность усилий во времени и пространстве). Управлять всеми характеристиками одновременно человек с сенсорными, двигательными, интеллектуальными нарушениями не способен, так как результатом дефекта явилось либо рассогласование между различными функциями, либо отсутствие или недостаток сенсорной информации, либо дескоординация между регулирующими и исполнительными системами организма. Чем тяжелее нарушение, тем грубее ошибки в координации. Для их коррекции и развития используются следующие методические приемы:

- элементы новизны в изучаемом физическом упражнении (изменение исходного положения, направления, темпа, усилий, скорости, амплитуды, привычных условий и др.);
- симметричные и асимметричные движения;
- релаксационные упражнения, смена напряжения и расслабления мышц;
- упражнения на реагирующую способность (сигналы разной модальности на слуховой и зрительный аппарат);
- упражнения на раздражение вестибулярного аппарата (повороты, наклоны, вращения, внезапные остановки, упражнения на ограниченной, повышенной или подвижной опоре);
- упражнения на точность различения мышечных усилий, временных отрезков и расстояния (использование тренажеров для «прочувствования» всех параметров движения, предметных или символических ориентиров,
- указывающих направление, амплитуду, траекторию, время движения, длину и количество шагов);

- упражнения на дифференцировку зрительных и слуховых сигналов по силе, расстоянию, направлению;
- воспроизведение заданного ритма движений (под музыку, голос, хлопки и т. п.);
- пространственная ориентация на основе кинестетических, тактильных, зрительных, слуховых ощущений (в зависимости от сохранности сенсорных систем);
- упражнения на мелкую моторику кисти (жонглирование предметами, пальчиковая гимнастика и др.);
- парные и групповые упражнения, требующие согласованности совместных действий.

Для развития координационных способностей активно применяется нейрогимнастика, направленная на одновременную работу рук, ног, глаз, то есть на интеграцию деятельности сразу двух полушарий: левого и правого. Гимнастика улучшает координацию движений, навыков чтения, письма, разговорной речи. [1,с3] При постоянных занятиях ребенок развивает навык пространственного ориентирования. В зависимости от индивидуальных способностей ребенка следует постепенно усложнять задание – например, ускорить темп выполнения. Важно, чтобы каждое упражнение выполнялось точно и правильно. Чтобы дети не утратили интерес, упражнения можно комбинировать и менять местами. В одну тренировку не надо включать «все и сразу», 5-6 качественно выполненных заданий вполне достаточно.[3с,184]

Пример таких упражнений-игр(их множество):«Кулак – ребро – ладонь», «Начинаем рисовать», «Начинаем рисовать усложненный вариант», «Упражнение «Капитан», «Лягушка», «Ухо – нос», «Блинчики», Упражнение «Гриб-Полянка» и т.д.

Дыхательные упражнения, которые улучшают ритмику организма, развивают координацию, самоконтроль и произвольность.

«Задуть свечу», «Качание головой», «Дыхание носом», «Пловец» и т.д.

Упражнения и игры с мячом:

С мячом можно проводить игры и упражнения, как индивидуальные, парные, так и групповые, командные, общие. Они могут быть разными:

- перекаты между ладонями вперед, назад;
- подбрасывание мяча руками над собой, за спину;
- подбрасывание над собой с хлопком и отскоком от пола;
- подбрасывать и перекидывать с одной руки на другую;
- сбивать мишень;
- бросать в стену-ловить двумя руками, одной рукой;
- перепрыгивать через мяч и т.д. Чем более разнообразнее по размеру вес у мяча вы используете, тем больше вы создаете условий для развития ребенка.

«Нейроскакалка», «Полоса препятствий», «Бревнышки»,«Поменять местами», «Прыжки по следам», « Переставь на другую сторону» и т.д.

Польза применения этих упражнений в следующем:

- улучшает моторику, как мелкую, так и крупную;
- помогает координировать движения;
- повышает продуктивную работоспособность;
- стимулирует развитие памяти и мыслительной деятельности;
- снижает утомляемость.

В качестве средств развития координационных способностей у детей с ООП нужно активно использовать подвижные игры, направленные на развитие статического равновесия, ориентировки в пространстве, дифференцировки усилий, быстроты реакции, ритмичности, коррекции элементарных движений, устойчивости вестибулярного аппарата и др.[4]

Подвижные игры на развитие координации у детей с ООП:

«Поймай комара», «Канатоходец», «Гусеница», «Удочка», «Скворечники», «Кот и мыши», «У медведя во бору» и т.д.

Какую проблему решают подбор подвижных игр:

- спортивные навыки, координацию;

- навыки балансирования;
- общую моторику;
- осознание схемы собственного тела;
- эмоционально - волевую сферу;
- концентрацию внимания.

Краткие рекомендации при подборе подвижных игр на развитие координации:

- необходимо учитывать возрастные особенности детей, помнить о зоне ближнего и ближайшего развития;
- с целью избежания быстрого утомления, типичного для детей с ООП, целесообразно переключать детей с одного вида деятельности на другой, разнообразить виды занятий, использовать различные виды деятельности;
- при смене видов деятельности или задания необходимо убедиться в том, что ребенок понял учителя;
- краткость и выразительность обращения (инструкции, просьбы, комментария, сообщения);
- заданное количество повторений, обращение в медленном темпе, с выделением пауз для ожидаемой реакции ребенка;

Литература:

1. Холодов Ж.К., Кузнецов В.С. Теория и методика физического воспитания и спорта; 2005г.
2. Нейрогимнастика в коррекционно-развивающей деятельности с детьми младшего школьного возраста. Образование, педагогика/ Журнал «Актуальные исследования» 2021г.
3. Л.В.Былеева, И.М. Коротков. Подвижные игры. Пособия для институтов физической культуры. Москва «Физкультура и спорт» 1982г.
4. Холодов Ж.К., Кузнецов В.С. Теория и методика физического воспитания и спорта. Учебное пособие. М. Издательский центр. «Академия» 2001г.

МАРУЩАК Е.А.

*КГУ «Школа-центр дополнительного образования № 13»
города Караганды*

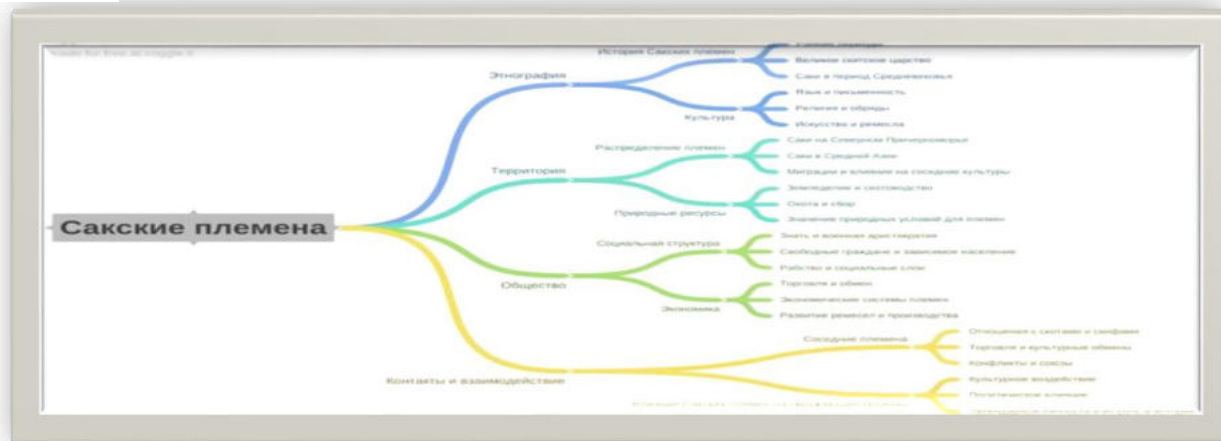
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОГРАММ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА УРОКАХ ИСТОРИИ: СОВРЕМЕННЫЕ РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Повышение квалификации педагогических работников имеет несколько основных целей: совершенствование профессиональной компетентности, повышение эффективности педагогической деятельности, повышение уровня теоретических знаний. Педагог школы обязан повышать свой уровень квалификации постоянно. Однако, международные компетенции современного педагога требуют совокупности традиционных профессиональных знаний дисциплины и новых навыков работы с современными технологиями с помощью искусственного интеллекта и применения их в образовательном процессе. А также использование цифровых образовательных ресурсов и платформ позволяет педагогу создавать интерактивные уроки, проводить виртуальные экскурсии, организовывать онлайн-обучение. Создание и применение искусственного интеллекта в образовательном процессе позволяет педагогу автоматизировать рутинные задачи, создавать персонализированные образовательные программы, обеспечивать обратную связь учащимся. В КГУ «ШЦДО № 13» несколько педагогов школы, включая членов администрации, обучились в 2024 году на курсах повышения квалификации “Искусственный Интеллект в профессиональной жизни современного педагога”, организованной образовательной группой FEYDEY (Швейцария).

Это новый тип курсов для педагогов школы, который позволяет адаптировать, персонализировать учебные материалы и методики к индивидуальным потребностям каждого учащегося, что способствует более эффективному усвоению материала, повышает мотивацию к обучению, качество знаний по предметам.

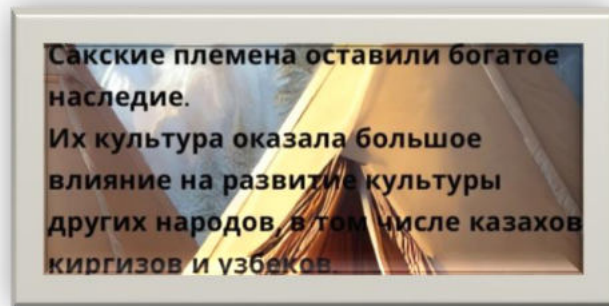
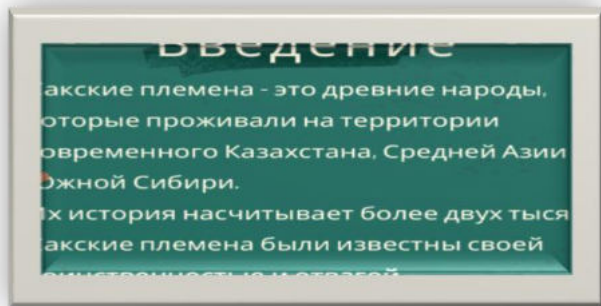
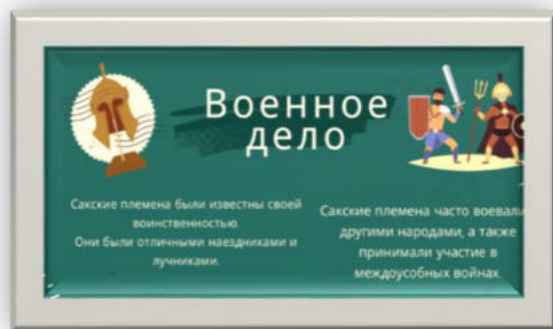
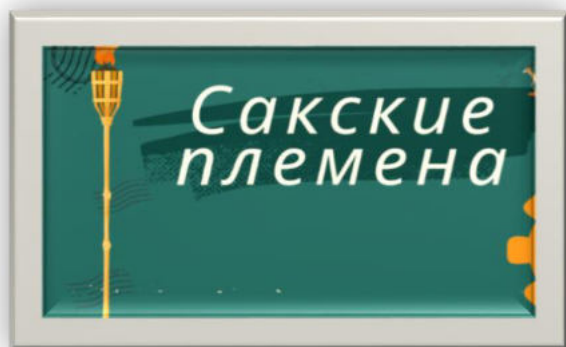
На курсах повышения квалификации изучались программы GPT chat, Bard, Leonardo AI, Veed.io, Elevenlabs, Canva и Coggle.it, pandoc.org. После окончания курсов учителя школы начали успешное внедрение полученных знаний на практике.

Используя сайт coggle.it мной подготовлены ментальные карты по теме «Сакские племена».

В программе Gpt chat составлялись краткосрочные планы по истории Казахстана по теме «Сакские племена». По составленному заранее набору терминов и дат в программе quizlet.com. формировались индивидуальные карточки для учащихся 5 класса, используя дифференцированный подход и тестовые задания.

В программе Canva к урокам были подготовлены презентации урока по теме «Сакские племена». Чтобы сделать урок более интерактивным и познавательным, использовался инновационный инструмент – искусственный интеллект Leonardo AI.

Промпты для презентации использовались из Leonardo AI, также создано видео в программе veed.io. , и озвучено данное видео было в программе Elevenlabs.io. По завершении практического задания проведено обсуждение, в ходе которого ученики делились своими впечатлениями и выводами. Многие отметили, что благодаря интерактивному сценарию, созданному Leonardo AI, они лучше усвоили материал и почувствовали насколько важно быть осведомленным в истории. Интегрируя эти инструменты в учебный процесс, обогащаются знания учащихся о современных технологиях, и развивается их критическое мышление, креативность и технические навыки.

Полученные навыки и знания на курсах повышения квалификации позволят улучшить качество преподавания за счет: оптимизации времени и качества подготовки к урокам, вовлечения пассивных школьников в урок, использования ресурсов искусственного интеллекта в качестве мотивационного элемента;

Программы ИИ позволяют разнообразить подачу информации, использовать иллюстративный материал к изучаемому материалу (визуализация исторических личностей , исторических и географических карт , заданий , что позволяет создать продуцирование уникальных изображений для презентаций без нарушения авторских прав.

Рекомендую своим коллегам обучиться новым технологиям и использовать ИИ как профессиональный личный ассистент с целью использования его своим качественным помощником. Технология голосового помощника в зависимости от выбранной образовательной функции нравится учащимся и становится отличным ассистентом в обучении учащихся. Это позволит сэкономить время и сосредоточиться на творческой стороне обучения. А также ИИ может помочь проводить объективную и беспристрастную оценку знаний учащихся, отслеживать их прогресс и принимать обоснованные решения о дальнейшем обучении.

Программы ИИ возможно применять и в административной работе, при проведении педагогических советов, совещаний при директоре, ВШК, семинаров городского и областного уровня.

В нашей школе будет применен каскадный способ обучения учителей для овладения навыками ИИ всеми членами коллектива. Учителя, прошедшие обучение , передадут полученные знания своим коллегам, что позволит успешно освоить новые навыки работы с современными технологиями с помощью искусственного интеллекта и применения их в образовательном процессе.

МАЯКИНА Г.С.

№40 НОМ жанындағы « Балбөбек» шағын орталығы,Қарағанды қ.

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ - МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАНЫҢ ТАБЫСТЫ ҚЫЗМЕТІНІҢ НЕГІЗІ

Қазіргі қоғамда функционалдық сауаттылық баланың дамуында маңызды рөл атқарады. Бұл табысты оқытудың негізі болып табылады және балаларға қоршаған әлеммен тиімді қарым-қатынас жасауға мүмкіндік береді.

Бұл мақалада біз мектеп жасына дейінгі баланың функционалдық сауаттылығы дегеніміз не, ол неге маңызды және оны қалай дамыту керектігін қарастырамыз.

Баланың қоршаған әлеммен тиімді қарым-қатынас жасауы, өзгерістерге тез бейімделуі және қоғамда толыққанды жұмыс істеу қабілеті - функционалдық сауаттылық болып табылады. Ол білім мен білік дағдыларын алуға, қолдануға және бағалауға, өзін-өзі дамыту барысында жүзеге асыруға дайындықты, сондай-ақ осы дағдыларды әртүрлі өмірлік жағдайларда дұрыс пайдалану, басқалармен қарым-қатынас жасау, нұсқауларды орындау,

объектілер мен оқиғаларды сипаттау, сондай-ақ туындаған мәселелердің шешімін іздеу қабілетін қамтиды. Функционалды сауаттылық ұғымына *оқу сауаттылығы, математикалық сауаттылық, жаратылыстану, қаржылық сауаттылық, ақпараттық сауаттылық, жаһандық құзіреттілік, креативті ойлау* жататындығы баршамызға белгілі.

Мектеп жасына дейінгі балалардың функционалды сауаттылығын дамытудың бірқатар жағымды жақтары бар. Ең алдымен, бұл баланың құрдастарымен және ересектермен қарым-қатынас жасауына көмектесетін әлеуметтік дағдыларды дамытуға ықпал етеді. Функционалды сауаттылығы дамыған бала өз идеялары мен сезімдерін нақты және түсінікті түрде жеткізе алады, сонымен қатар басқалардың айтқанын дұрыс қабылдап, түсіне алады. Сонымен қатар, функционалды сауаттылық мектепте жақсы оқуға жетелейді. Бұл дағдыға ие балалар жаңа білімді тезірек меңгереді және оқу тапсырмаларын өз беттерімен орындайды. Олар мұғалімнің айтқандарын жетік түсінеді, сұрақтар қоя алады және оқу тақырыптарын талқылауға белсене қатысады. Бұл оларға білім беру процесіне белсенді қатысуға және жақсы нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді. Соңында, мектеп жасына дейінгі баланың функционалды сауаттылығын қалыптастыру оның тәуелсіздігі мен өзіне деген сенімділігін дамытады. Күнделікті мәселелерді шешу үшін өз білімін қолдана алатын бала өзін сенімді сезінеді және әртүрлі жағдайларда жеңіске жете алады.

Мен өзімнің педагогикалық жұмысымда балалардың оқу іс-әрекетін белсендіретін, ойлаудың тәуелсіздігін тәрбиелейтін, оқу процесінде білімді қолдануға үйрететін әртүрлі тәсілдер мен әдістерді өзімнің тәжірибемде қолданамын. Олар: ойын жаттығулары, дидактикалық ойындар, басқатырғыш ойындары, логикалық жұмбақтар, математикалық КВН, ертегі кейіпкерінің келуі (Буратино, орман тұрғындары, мультфильм кейіпкері), көмек сұрайтын хат, сәлемдеме, сиқырлы затты енгізу (қорап, сиқырлы таяқша).

Мен өз жұмысымда ләпбукты жиі қолданамын. Бұл маған әр баланың жеке ерекшеліктеріне негізделген іс-әрекеттерді құруға, бала өзінің білім мазмұнын таңдауда белсенді болатын жағдайлар жасауға мүмкіндік береді. Балалар бос уақытында ләпбук көмегімен математикалық ойындармен айналысқанды ұнатады.

Мектеп жасына дейінгі балаларды оқыту мен дамытуда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану бүгінгі таңда басым және зерттелетін бағыттардың бірі болып табылады. Мен балаларды қарапайым математикалық түсініктермен таныстыру кезінде компьютерлік технологияны белсенді қолданамын. Компьютерлік технологияларды дәстүрлі әдістермен бірге қолданамын, әдеттегі ойындар мен білім беру қызметін алмастырмай, оларды толықтырып, олардың құрылымына еніп, педагогикалық процесті жаңа мүмкіндіктермен байытамын. Компьютерлік ойындар нақты математикалық мазмұнды бекітуге, нақтылауға көмектеседі, визуалды ойлауды жетілдіруге ықпал етеді, логикалық ойлаудың қарапайым формаларын қалыптастырады, пәндерді талдауға, салыстыруға, жалпылауға үйретеді, оқу тапсырмасына назар аударуды, шарттарды есте сақтауды, оларды дұрыс орындауды талап етеді; баланы алған математикалық білімдері мен идеяларын күнделікті өмірде қолдануға үйретуге мүмкіндік береді.

Мысалы, балаларды сандармен таныстыру барысында балаларға әртүрлі ойындар беремін, мысалы, "Пластининнен сан жаса", "Бұл сан неге ұқсайды?", "Бізді қоршап тұрған санды еске түсіретін заттарды тап". Балалар математикалық мазмұндағы жұмбақтарды шешуді, сандар туралы өлеңдерді үйренеді, сандары бар ертегілермен танысады. "Санды бейнелеу" ойынында балалар санды қолдарымен, саусақтарымен көрсетеді. Жұпта жұмыс істегенде, балалар бір-бірінің артына немесе алақанына сандарды жазғанды ұнатады, сонымен қатар оларды санау таяқшаларынан да көрсетеді.

Функционалды сауаттылықты арттыруға арналған ойын және коммуникативтік тәсілдер: интерактивті ойындарға және бірлескен іс-шараларға қатысу әлеуметтік дағдыларды дамытуға және ниеттерді жүзеге асыру үшін тілді қолдану қабілетіне ықпал етеді. Мысалы, *"Дүкен"* ойынында бала сатушымен сөйлеседі, сұрақтар қоя алады және

тауарларды сипаттайды. Мұндай әрекеттер балаларға нақты мәселелерді шешу және мақсаттарына жету үшін тілді қалай қолдану керектігін түсінуге көмектеседі.

Кітап оқу және талқылау: кітап оқу балалардың сөздік қорын кеңейтуге көмектеседі және олардың түсіну қабілетін жақсартады. Оқуды аяқтағаннан кейін сіз балаңызбен кітаптың мазмұны туралы сөйлесіп, сұрақтар қойып, оған өз ойлары мен әсерлерін білдіруге шақыра аласыз. Бұл процесс балаға ақпаратты түсіну және түсіндіру дағдыларын, сондай-ақ өз идеяларын тұжырымдау қабілетін де дамытуға жетелейді.

Практикалық сабақтар: баланы тілді әртүрлі контексте қолдануға үйрету де өте маңызды. Мысалы, сіз баладан ойын кезінде өз әрекеттерін сипаттауды немесе мұражайға немесе бір жерге барғаннан кейін өз сезімдерін жеткізуді сұрай аласыз. Бұл оған тілдің қарым-қатынас құралы және өз идеяларын білдіру тәсілі екенін түсінуге көмектеседі.

Әр түрлі тілдік құралдарды қолдану: балаға өлеңдер, жұмбақтар, жаңылтпаштар мен әндер сияқты әртүрлі тілдік құралдарды айтуына қолдау көрсетіңіз. Сонда бала өзінің шығармашылығы мен тілдік қарым-қатынас жасау шеберлігін дамыта алады. Мысалы, баланы белгілі бір сөзге рифма жасауға немесе ән айтуға шақыратын болсаңыз, бұл әрекеттер оған шығармашылық ойлауды және қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

Осылайша, тәрбиешілер үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдерді қолдана отырып, баланың функционалдық сауаттылығын дамытуды қолдау маңызды. Мектепке дейінгі жастан бастап функционалды сауаттылық компоненттерін сәтті игеру баланың үнемі өзгеріп отыратын әлемде бейімделіп, өз орнын таба алатын бастамашыл, тәуелсіз, әлеуметтік жауапты тұлға болуына көмектеседі. Ол бұл дағдыларды неғұрлым ерте дамыта бастаса, соғұрлым ол мектеп өміріне тезірек бейімделіп, оқуда жетістікке жете алады.

Әдебиеттер:

1. Ильясов С. «Танымдық белсенділікті дамыту — өзекті мәселе», «Қазақстан мектебі» журналы №2-2011 ж, 66-67 беттер.

2. Ембергенова Ә.С. Мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың танымдық құзыреттілігін дамытуға ықпал ететін ойындар.

3. Даулетова Н.А «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру әдістері» Атырау.2019ж

МЕРЕМБАЕВА Г.Т.

Қарағанды қаласы, «№64 негізгі орта мектебі» КММ

БІЗ - ОҚЫРМАН ҚАЗАҚСТАН!

Қазіргі әлемге жылдам өзгерістер, жаһандық тұрақсыздық, әртүрлі сын қатерлер тән. Бұл ақпарат кеңістігінде еркін таралып, әлеуметтік желілер арқылы балалардың санасын жаулауда. Интернет кеңістігі баланың тәрбиесі мен мінез-құлқына, әдебіне әсер етіп, түрлі субмәдениеттердің белгілі бір басымдыққа ие болуына әкеп соқты. Қазақстан Республикасының Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Ұлттық статистика бюросы жариялаған мәліметтерге назар аударсақ, кәмелетке толмағандар арасында ұрлықтың, зорлау және зорлауға оқталу фактілерінің артып келе жатқандығын байқауға болады. Оқу бүгінгі күні жалпы мәдени, эстетикалық немесе эмоционалдық емес, ақпараттық-прагматикалық қажеттіліктерді қанағаттандыруға көбірек бағдарланады.

Сонымен қатар, оқу әмбебап мәдениеттану техникасы ретінде білім берудің, әлеуметтендірудің және тұлғаның дамуының маңызды құралы болып қала береді. Зерттеушілер тек оқырман қоғам «ойлайтын қоғам» болып табылады деген қорытынды жасауда. Оқу дамыған және әлеуметтік құнды адамның сапасын қалыптастырады. Адам бұл жағдайды толық, дұрыс бағалай білетін, тез дұрыс шешім қабылдай алатын, жадының үлкен көлемі бар, сөзді жақсы меңгере алатын, дәлірек айтқанда, жазу еркін және т. б.

Тәрбие – ұрпақты биік мұратқа жетелейтін сапалы білімнің тұғыры. Адам жанын игілікпен, ізгілікпен қуаттандырып, адами құнды қасиеттермен қанаттандырады. Ал, қазіргі

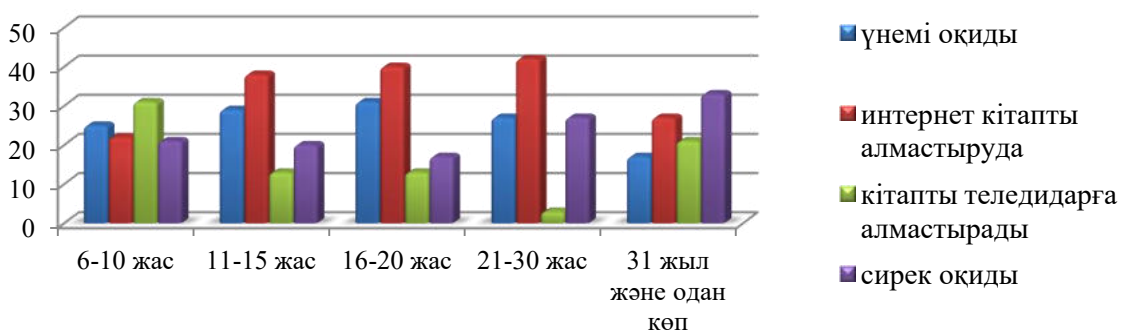
уақыт – өзгермелі әлемдегі жасампаз ұрпақтың дәуірі. Ұлттық құндылықтармен сусындап өскен ұрпақ ұлағатты болмақ. Ұлағатты ұрпақ ұлттың сапасын құрайды. Ал ар-ұят, намыс, адалдық, отаншылдық, жауапкершілік, әдептілік пен инабаттылық, мейірімділік пен бауырмалдық, отбасына сүйіспеншілік, үлкенге құрмет, кішіге ізетті болу қасиеттері берік қалыптасқан жасампаз азаматты тәрбиелеу маңызды. Еліміздің өркендеп дамуы үшін халқын сүйетін, мемлекет мүддесін жоғары ұстайтын, білімді де адал ұрпақ тәрбиелеу аса өзекті мәселелердің бірі ретінде үнемі назарда ұстауды қажет етеді. Функционалдық сауатсыздық ерте, бастауыш сыныптарда балаларды оқуға және жазуға үйреткеннен кейін пайда болады. Кітапханаға ешқашан келмеген және оқулықтан басқа ештеңе оқымайтын үшінші сынып оқушысы — тағы бір ертеңгі әлеуетті сауатсыз. Ғалымдардың мәліметтері бойынша, 8 сыныпта оқушылардың 60% - ы оқу мен жазу дағдыларына ие емес. Бітірушілердің үштен бірі оқу сияқты негізгі ақпаратты пайдалана алмайды. Балаларда кітаптардың, газеттердің, журналдардың, электрондық ақпарат жеткізгіштердің құндылығы мен өзіндік мәнін ұғыну тәрбиеленуі тиіс.

Дамыған елдерде тек оқырман қоғам ойлайтын бола алатынын түсінді. «Адам ойының ең жаңа жетістіктерін қолданғысы келетін қоғамға ойлайтын адамдардың көбірек болуы керек» Ал балалар оқуларын басқаруда тиімді нәтижелерге қол жеткізу тек кітапхананың, мектептің және отбасының тығыз ынтымақтастығында ғана мүмкін болады.

Сондықтан да біздің елімізде бесінші рет «Бір ел - бір кітап» акциясы өткізілуде. Аталған акцияның мақсаты-оқырман мәдениетін қолдау және дамыту, тарихи-мәдени және рухани мұраны сақтау, ана тіліне ұқыпты қарау.

Біздің мектепте уақытты өткізбей, мектеп оқушыларының қызығушылығын арттыру мақсатында іс-шаралар бағдарламасын әзірледік. Осы бағдарламаның шеңберінде ауыл тұрғындары арасында әлеуметтік сауалнама жүргізілді, мұғалімдер, оқушылар мен олардың ата-аналары үшін сауалнама жасалды. Сауалнамалардың нәтижелері бүгінгі күні қай жанрлардың кітаптары басымдыққа ие екендігін және оқырмандардың қандай әдебиеттерге толық талап етілмейтінін көрсетті. Сондай-ақ, сұралғандардың қайсысы кітапқа үнемі жүгінетінін, ал кім оқуға балама тапқанын есептей алды. Сауалнамаға түрлі жастағы 928 адам қатысты.

Әлеуметтік сауалнама нәтижелері

Сауалнама қорытындысы шығарылғаннан кейін мектеп кітапханасының көмегімен қазақ және орыс тілдерінде түрлі кітаптар көрмесі өткізілді. Кітап көрмесіне жалпы назар аудару үшін оқушылар өздері қатысып, ұсынылған шығармаларға иллюстрациялар салды, оқылған кітаптар бойынша алған әсерлерімен бөлісті, қысқаша пікірлер мен рецензиялар жазды.

Әр сынып үшін жеке білім беру бағыттары әзірленді, олардың станциялары балалардың жасына сәйкес түрлі кітаптар болды. Осылайша, сыныптарда бәсекелестік үшін жағдай жасалды. Тіпті ең әлсіз дәлелді оқушылар соңғы станцияға жету үшін маршрутқа көрсетілген барлық шығармаларды жылдам оқуға тырысты. Бағдарламаны іске асырудың осы кезеңінде балалар үй және мектеп кітапханасының кітаптарының жетіспейтінін түсіне бастады, өйткені олар кент кітапханасына белсенді түрде жазылып, мәтіндердің электрондық нұсқаларымен алмаса бастады.

Сол кезде біз ақпарат алмасудың заманауи тәсілін қолдануды шештік: электрондық Book-crossing, бұл акция ешкімді бей-жай қалдырмады. Балалар сүйікті жазушылардың кітаптарын дискілерге жазып, электронды тасымалдағыштармен қуана-қуана бөлісті. Кітапханаға қандай да бір кітапқа келген кез келген оқушы электронды немесе баспа нұсқасын таңдай алды. Осындай сыйлықтар барлығының көңілінен шықты. Көптеген балалар оларға көңіл бөле отырып, алынған ақпарат үшін және қызықты кітаптарды оқуға ғана емес, сонымен қатар өз туыстарымен және достарымен танысуға мүмкіндік берген үшін алғыстарын білдірді. Осы кезеңде оқушыларға қайталама сауалнама жүргізілді, оның нәтижелері өте қуантады: классикалық әдебиетпен әуестену 23% - ға артты. Біздің мектептің көптеген оқушылары оқылған шығармалар туралы әсерлерімен бөлісіп қана қоймай, өздері де авторлар ретінде сөз сөйледі. Жоғары сынып оқушылары біздің өмірімізде кітаптың баға жетпес рөлін дәріптейтін көптеген әдеби сыни мақалалар, өлеңдер және т.б жазды.

Бағдарламаны аяқтай отырып, балалар «әдеби кеш» ұйымдастыруды ұсынды, онда қазақ және орыс тілдерінде оқылған шығармалардың сахналануы ұсынылды. Балалар осы жұмысқа қызығушылықпен кірісті, олар өздері ұнаған шығармалардан кейін сахнаға қою үшін үзінділерді тандап қана қоймай, спектакльге музыкалық сүйемелдеуді өздері де тандап алды, өздері қол астындағы материалдардан костюмдер жасады. Және, мүмкін, біздің бағдарламаның ең үлкен жетістігі-бұл жұмысқа ата-аналарды тарту.

Сахнада екі түрлі буын құрылды. Барлығында олардың сабақтастығы сезілді. Білім алушылар ата-аналарымен бірге әлемге танымал авторлардың шығармаларынан үзінділерді дауыстап оқып, әр шығарманың бүгінгі күндегі маңыздылығы туралы ой қозғап, әсерлерімен бөлісті. Жастар шығармадан театрландырылған үзінділер көрсетті. Мұның бәрі аудиториядан ешкімді бей-жай қалдырмады.

Ұсынымдар:

- тәрбиелік іс-шаралардың маз мұны, форматы, көркемдік стилі, ұсынылу тәртібі қазіргі балалардың жас және психологиялық ерекшеліктеріне, қызығушылықтарына, қабылдауына сәйкес болуы;
- қысқа және ұзақ мерзімде іске асырылатын тақырыптық жобаларды жос парлау арқылы тәрбие жұмысының жүйелілігін, бірізділігін, тұтас тығын қамтамасыз ету;
- халық ауыз әдебиеті үлгілері, көркем шығармалар тәрбиелік шаралар мен жобалардың мазмұнын қамтамасыз ететін дереккөзі ретінде қолдану;
- қазақ халқының мақал-мәтелдері, тыйым сөздері бас тауыш сынып білім алушы - ларының мінез-құлық әдебі мен өзіне-өзі ұстау мәдениетін қалыптастырудың құралдарының бірі ретінде қолдану;

«Біз – оқырман Қазақстанды қолдаймыз» бағдарламасының бастапқы кезеңінің қорытындысы біздің мектеп оқушылары мен кенттің басқа да мектептерінің оқушылары үшін жасалған буклеттер, сондай-ақ ата-аналар мен мұғалімдерге арналған жадынамалар болды. Бағдарламаны жүзеге асыру әлі аяқталған жоқ, біздің мектеп оқырмандарының белсендісі болашақта оқырмандар мен қызығушылық танытқан адамдардың аудиториясын тартатын кітаппен жұмыс жасаудың көптеген инновациялық әдістері мен формаларын әзірледі. Біз оқырман Қазақстан!

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың «Қазақстан-2050» Стратегиясы-қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы 14.12.2012. Государственная Программа развития образования Республики Казахстана 2011-2020 годы от 7 декабря 2010 года.
2. Функционалдық сауаттылықты дамыту бойынша 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары. Компетенции в образовании: опыт проектирования: сб. науч. тр. / Под ред. А.В. Хуторского. – М.: Научно-внедренческое предприятие «ИНЭК», 2007. – 327 с.
3. Перминова Л. М. функционалдық сауаттылық/ сауатсыздық әлеуметтік-педагогикалық құбылыс ретінде. – М., 2003

ФОРМИРОВАНИЕ ВЫРАЗИТЕЛЬНЫХ СРЕДСТВ РЕЧИ У ДЕТЕЙ С ТЯЖЕЛЫМИ НАРУШЕНИЯМИ РЕЧИ

Невозможно представить нашу жизнь без речи. Человек на протяжении всей жизни пользуется этим «бессмертным даром». Через речь мы передаем знания, обмениваемся информацией, делимся опытом. Это информационный аспект. Но нельзя забывать, что речь является инструментом для выражения эмоций. Эмоциональность языка усиливает воздействие на слушателя, облегчает восприятие сказанного, передает настроение.

Искусство словесного мастерства возникло на земле Древней Эллады и требовало от говорящего стройности мысли, возвышенному, эмоциональному образу слова. И в наши дни с большим интересом слушаем того, кто владеет яркой выразительной речью.

Человек всю жизнь совершенствует свою речь, овладевая богатствами языка. Благоприятным периодом развития речи является период обучения в школе. В процессе обучения педагог создает максимальные условия для развития речевой деятельности, для общения, для яркого выражения мыслей обучающихся. Усваивая родной язык, школьники овладевают важнейшей формой речевого общения – устной речью. Речевое общение предполагает владение такими компетенциями как:

- понимание речи,
- активная речь,
- культура речи.

Каждая компетенция предполагает владение ребенком эмоционально-выразительными средствами общения.

Коррекция нарушений речевого развития является одним из самых важных приобретений воспитанников нашей школы и является основой для дальнейшего успешного обучения.

Но, к сожалению, устная речь детей, даже при исправленном звукопроизношении порой остается неясной, малопонятной, невыразительной. Речь детей «бесцветна». Причина – это нарушение просодической стороны речи.

Так что же такое просодическая сторона речи и почему так важна и необходима коррекционная работа по формированию выразительных средств речи.

Просодия – это набор языковых средств, которые обеспечивают умением изменять голос, ускорять и замедлять темп речи, использовать паузы, выделять голосом отдельное слово или группу слов, предавать голосу эмоционально-экспрессивную окраску.

По мнению Жинкина Н.И. (советский лингвист и психолог, действительный член Академии художественных наук), просодия является наивысшим уровнем развития языка, нарушение просодической стороны речи – стойкий признак нарушения речи и с большим трудом поддается коррекции.

Работа по формированию просодической стороны речи актуальна в современных условиях, потому что нарушения со стороны просодической стороны речи, если их вовремя не исправить, вызывают трудности общения с окружающими, а в дальнейшем провоцируют изменения личности, ведут к возникновению у детей закомплексованности, мешая им учиться и в полной мере раскрыть свои природные способности и интеллектуальные возможности.

Но, к большому сожалению, вопросу коррекции просодики не уделяется должного внимания, сама работа порой носит фрагментарный характер.

Каждый педагог должен понимать, нарушения со стороны просодической речи в большей или меньшей степени являются препятствием полноценному формированию коммуникативных возможностей, усвоению учебной программы и требует целенаправленной коррекционно-педагогической работы.

Коррекционная работа по преодолению нарушений устной речи будет протекать намного эффективнее, если на занятиях будут использованы специальные упражнения по формированию темпо-ритмической структуры речи, модуляции голоса по силе и высоте, интонации, логического ударения и речевого дыхания. Работу по воспитанию просодической стороны речи можно осуществлять на любом этапе коррекционной работы с логопедом, учебных занятиях, воспитательных мероприятиях, в момент свободного общения между детьми и коммуникации со взрослым. Работу можно начинать с приходом ребенка в школу и заканчивать при возвращении домой. Дети с тяжелыми нарушениями речи испытывают значительные трудности в понимании категорий выразительных средств речи и тем более в их использовании.

В специальной школе-интернате ведущая роль в организации и осуществлении коррекционной работы по устранению недостатков устной речи принадлежит логопеду. Логопед, как специалист, знает речевые и психологические особенности и возможности детей с речевой патологией, владеет методами и приёмами формирования правильных речевых навыков у детей с речевой патологией в том числе и интонационно-выразительной стороны речи.

Практическая работа по формированию интонационно-выразительной речи показала, что огромным стимулом для развития и совершенствования выразительной речи является театральная деятельность. Инсценировки анекдотов из жизни школьника, шуточные диалоги («Знакомство двух букв», диалог Знайки и Незнайки), диалоги жителей незнакомой цивилизации, где общение происходит на незнакомом языке, а информацию необходимо передать их с помощью движений, жестов, мимики, средств выразительности вызывают у детей живой интерес. Входя в образ, ребенок свободно общается, становится активным, уверенным.

Интересный вариант игры «Башмачок». К обуви обучающегося прикрепляются символы интонаций. Перед ребенком стоит задача: пройти по дорожке междометий, слов и четко, ясно, выразительно произнести слова с соответствующей интонацией.

У каждого педагога есть своя копилка упражнений, которую он использует в работе. Самое главное нельзя забывать, что проводить работу необходимо систематически, ежедневно. Необходимо помнить и знать: если ребенок не слышит яркую эмоциональную речь, то и его речь будет невыразительной. Речь педагога – образец для ребенка. Хорошей тренировкой по воспитанию интонационно окрашенной речи является прослушивание детьми детских сказок, стихотворений. Сюжет детских произведений, образная речь педагога вызывают эмоциональный отклик у детей, интерес к языковым средствам, потребность в выразительной речи у самих детей.

В процессе работы над выразительными средствами речи у детей с тяжелыми нарушениями речи активизируется словарь, совершенствуется звуковая культура речи, формируются навыки речевой коммуникации.

Проводимая работа не только улучшает качество звучащей речи, но несет компенсаторную нагрузку: развитие слуховой памяти, концентрации внимания, способствует развитию эмоций у ребенка. Выполнение заданий тесно связано с развитием познавательной деятельности, с выработкой умения наблюдать, сравнивать и обобщать. Занятия по воспитанию просодических элементов речи вызывают развитие эмоциональной отзывчивости у детей, способствуют формированию творческой активности.

Результат: умение ребенка ярко образно выразить свои мысли является одним из основных направлений коррекционной работы. Вне речи немыслимо овладение ребёнком знаниями и формированием его сознания, без речи невозможно освоить ни одну область профессионального и общечеловеческого знания.

Литература:

- 1.Бородич А.М. Методика развития речи детей. Москва,Просвещение, 1981.
- 2.Антонова Л.Г. Развитие речи «Уроки риторики». Ярославль, «Академия развития», 1997

- 3.Бабина, Г. В. Состояние интонационной стороны речи у младших школьников с дизартрией, СПб., 2003.
- 4.Львов М.Р. Методика развития речи младших школьников. Москва, Просвещение, 1985

МИЛЬБРАНТ НАТАЛЬЯ ВЛАДИМИРОВНА
КГУ «ШИММС», г. Балхаш

ФОРМИРОВАНИЕ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ ПОДРОСТКОВ ЧЕРЕЗ ИХ УЧАСТИЕ В ИНФОРМАЦИОННО – ПРОПАГАНДИСТСКОЙ ГРУППЕ

Воспитательная работа в организациях среднего образования Республики Казахстан реализуется на основе единой программы воспитания, целью которой является воспитание добросовестного гражданина на основе общечеловеческих и национальных ценностей.

Воспитание гражданина, обладающего качествами достоинства, чести, верности, патриотизма, ответственности, порядочности, доброты и братства, проявляющего любовь к семье, уважение к старшим, к труду, не допускающего насилия и агрессии - гарант благополучия развития нашей страны. Положительный эффект в реализации ценностей воспитания юных казахстанцев «Ұлттық мүдде», «Ар-ұят» и «Талап», дает их активное участие в ИПГ.

ИПГ или агитбригада – это творческая, информационно – пропагандистская группа, выступающая по различной тематике и затрагивающая актуальные аспекты времени, проявляя гражданскую активность и жизненную позицию. Вовлечение детей к участию в ИПГ, направлены на то, чтобы они почувствовали себя важным поколением для будущего страны, осознанному пониманию ответственности, воспитанности, а также повышению их активности в общественной жизни школы, города. Организацию такой формы работы, как школьная информационно – пропагандистская группа, считаю актуальной и действенной в работе по формированию граждан с активной жизненной позицией.

ИПГ выполняет специфические функции. Её назначение – передать в художественно-агитационной форме важные события жизни. Характерная черта ИПГ или агитбригады и условия успеха в ее деятельности заключаются в тесной связи с участниками группы и опоре на тематический материал, конкретные факты и информацию. Выступления ИПГ отличаются динамичностью, оперативностью, мобильностью. В основе выступления – документальный сценарий. Документ и факт – активные и убедительные средства выступления ИПГ. Здесь, как и в любом творческом театрализованном коллективе, результат зависит от множества факторов: от сценария, от музыкального оформления, от режиссуры, от актерского исполнения, как индивидуального, так и коллективного. Результат своего труда члены дружного коллектива ИПГ могут увидеть сразу в глазах своих зрителей, в их реакциях и эмоциях. Как правило, выступление ИПГ является беспроблемным вариантом для тех педагогов, кто хотел бы получить так необходимую в работе с детьми ситуацию успеха. Одно успешное выступление уже надежно гарантирует активность и ответственное поведение всех членов группы в последующий период.

Благоприятная атмосфера в коллективе располагает к тому, что постепенно дети начинают проявлять инициативу, становятся соавторами педагога, предлагая выбор актуальной темы, разработку сюжетной линии, подбор музыкального репертуара и т.д.

Немаловажным условием успешного и яркого выступления является подготовительный этап, в который входит выполнение специальных упражнений. Здесь успешно используются задания и упражнения на дыхание, дикцию и артикуляцию, мимику и пантомимику, на развитие координации для сценических движений, интонационные упражнения и т.д. Во время репетиций дети оказывают друг другу поддержку, помощь в

заучивании текстов, отработке сценических движений. Так дети приобретают опыт общения, взаимовыручки, поддержки.

Важным моментом в успешном выступлении являются атрибуты. Ими могут быть что угодно, и даже простые шарфики могут превратиться в объёмную фигуру корабля с парусами или нечто другое. Много всего можно придумать. Главное педагогу не бояться и экспериментировать. Зрелищность – важный момент, главное включить фантазию.

Успешное выступление школьной агитбригады в конкурсах, фестивалях, смотрах различных уровней способствуют сплочению школьного коллектива, укреплению традиций школы, утверждению благоприятного социально-психологического климата в ней. После очередных побед у детей уже появляется здоровый азарт не спускать своих позиций. Это ли не формирование общенациональных ценностей, это ли не стимул для дальнейшей работы?

В целях занятости и привлечения, учащихся к внеурочной деятельности, а также для участия в проведении традиционных и тематических мероприятий, мной был организован школьный творческий коллектив информационно-пропагандистской группы или школьная агитбригада, где дети смогли ощутить творческую атмосферу и чувство чего-то необычного, чего они не видят на традиционных уроках. Им нравится, что в творческом пространстве можно проявить свою активность, поспорить и общаться с педагогом-взрослым. В репертуаре нашей школьной группы имеется достаточное количество авторских тематических сценариев, получившие высокую оценку на конкурсах городского и областного уровней среди школьных ИПГ. Участники нашей ИПГ побывали в образах художников и карандашей, были строителями и киносъемщиками (рис.1,2).

Рис.1

Рис.2

В течение каждого учебного года среди участников ИПГ проводятся исследования в виде опросников, анкетирования, с целью выяснения личного отношения детей к занятиям и комфорта в группе (рис.3), выявления знаниевого компонента патриотизма у подростков (рис.4), а также совместно с психологом, социальным педагогом, заместителями директора по учебно-методической и воспитательной работе школы, сопоставляются данные психолого-педагогических диагностик.

Рис.3

Наибольший интерес для изучения представляют вопросы, указанные на рисунке 1. По итогам анкетирования 88% опрошенных учащихся устают от школьных занятий, 80% считают, что занятия в ИПГ помогают снять эмоциональное напряжение и отдохнуть от учебного процесса, 100% учащихся удовлетворены качеством занятий в ИПГ, 80% - удовлетворены атмосферой в группе, 15% - нравится выступать и занимать призовые места, 5% желали бы развиваться в этом направлении дальше, 70% учащимся интересны все виды предлагаемых мероприятий, где участвует ИПГ, 20% - заинтересованы в постановке сценария на конкурсы, 10% - видят себя активными участниками и главными действующими лицами в постановке сценария на школьных мероприятиях. По данным результатам можно сделать вывод, что занятия в ИПГ помогают ребятам отвлечься от обыденных школьных занятий и окунуться в иной мир – мир постановки сюжета, движения, фантазии, воображения. Всем нравится общаться, помогать друг другу и каждому комфортно находиться в коллективе.

Большую ценность в работе со школьной агитбригадой составляют выступления, направленные на воспитание гражданственности и патриотизма личности школьника. Исследование в виде опросника «Патриотизм – это...» среди учащихся школы и участниками ИПГ проводилось, предварительно поделив школьников на экспериментальную и основную группы (рис.4).

По результатам, все опрашиваемые определили патриотизм, как любовь к Родине, готовность ее защищать. Высокие показатели отмечены в представлениях учащихся о патриотизме, как о стремление служить интересам Отечества (100% и 96% соответственно) и как о преданности своему народу (100% и 92% соответственно). Особенное внимание стоит уделить тому, что 30% учащихся соотнесли понятие «патриотизм» с «источником творческого начала», хотя ни один учащийся из основной группы не видит этого.

С готовностью и умением идти на контакты с лицами других национальностей патриотизм

№ п.п.	Предложенные высказывания	Количество выборов (%)	
		ЭГ	ОГ
1.	любовь к Родине	100	100
2.	готовность защищать свою Родину	100	100
3.	стремление служить интересам страны	100	96
4.	уважение к историческому прошлому, национальным и культурным традициям	100	83
5.	способ сохранения независимости, государственного суверенитета	81	40
6.	преданность своей стране, своему народу	100	92
7.	национальное достоинство	56	33
8.	сознание гражданской ответственности	86	57
9.	готовность и умение идти на контакты с лицами других национальностей	34	16
10.	уважение государственных символов, традиций своего народа и страны	84	50
11.	бережное отношение к природе родного края	92	84
12.	чувство единства с согражданами, сопричастности их судьбе	63	25
13.	источник мужества и героизма	95	70
14.	источник творческого начала	30	-

ассоциируют 34% опрошенных экспериментальной группы и 16% основной группы. Этот факт очень важен, поскольку развитие толерантности и культуры межнационального общения крайне необходимо поликультурной и многонациональной стране, как Казахстан.

Анализируя психолого-педагогические диагностические данные, данные по профилактике правонарушений, участие детей в ИПГ привело к тому, что у большинства детей снизились напряженность, нетерпимость, агрессивность, а также оно повлияло на снижение количества правонарушений среди подростков, повысилось их

(Рис.4)

участие во внеурочной деятельности, существенно выросли качество освоения школьной учебной программы, собственная самооценка, статус в глазах сверстников, педагогов, родителей.

Таким образом, показателем эффективности работы школьной информационно-пропагандистской группы являются способность приобретения учащимися правильно поставленной речи, опыта общения, взаимовыручки, поддержки, повышение успеваемости по предметам, профессиональное самоопределение и правильный выбор их дальнейшего жизненного пути. Организация работы информационно-пропагандистской группы в школе -

это как раз то самое, которое является вполне современным средством воспитания и формирования общенациональных ценностей подростков.

МИРОНОВА ИРИНА ВЛАДИМИРОВНА

КГУ ОШ №6, г.Сарань

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ КРИТИЧЕСКОГО ЧТЕНИЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Критическое чтение – это не просто погружение в текст, это процесс активного анализа и оценки информации, представленной в письменной форме. Для тех, кто изучает английский язык, эта компетенция особенно важна. Она помогает не только лучше понимать смысл прочитанного, но и развивает способность критически мыслить, что является неотъемлемой частью эффективного общения.

В современном мире, где мы постоянно сталкиваемся с огромным потоком информации, умение критически оценивать тексты становится ключевым навыком. Мы ежедневно читаем новости, статьи, блоги, общаемся в социальных сетях, где каждый автор пытается донести свою точку зрения. В таких условиях критическое чтение помогает отличать факты от мнений, правду от манипуляции, а также формировать собственную, обоснованную позицию.

В эпоху информационных технологий, когда доступ к информации практически безграничен, особенно важно уметь анализировать и критически относиться к прочитанному. Это не только помогает лучше ориентироваться в потоке данных, но и развивает интеллектуальные способности, учит думать независимо и принимать обоснованные решения.

Критическое чтение на уроках английского языка открывает новые горизонты для учащихся. Оно не только способствует улучшению языковых навыков, но и формирует качества, необходимые для успешного общения и профессионального развития в современном мире. Умение анализировать тексты, выявлять ключевые идеи, устанавливать связи и делать выводы – все это навыки, которые будут полезны не только в процессе изучения языка, но и в повседневной жизни.

Развитие навыков критического чтения на уроках английского языка требует применения разнообразных и динамичных методик обучения. Центральное место среди них занимают интерактивные методы, которые включают групповые обсуждения, ролевые игры и дебаты. Эти подходы способствуют не только улучшению понимания текста, но и развитию коммуникативных навыков, умения работать в команде и выражать собственную точку зрения.

Групповые обсуждения являются одним из самых эффективных способов обучения критическому чтению. В процессе обсуждения учащиеся делятся своими мыслями и интерпретациями прочитанного, учатся слушать других и аргументированно отстаивать свою точку зрения. Это способствует развитию критического мышления и позволяет учащимся увидеть множество перспектив анализа одного и того же материала.

Ролевые игры и дебаты также являются важным инструментом в обучении критическому чтению. Они позволяют учащимся «вжиться» в роль определенного персонажа или эксперта, понять его мотивы и точку зрения. Такой подход помогает глубже понять содержание текста и развивает способность анализировать различные аспекты проблемы.

Выбор подходящих текстов для критического анализа играет ключевую роль в обучении. Разнообразие жанров и тем помогает учащимся развивать навыки критического чтения в различных контекстах. Новостные статьи, научные публикации и художественная литература предлагают разные типы текстов для анализа, каждый из которых требует своего подхода и методики.

Например, анализ статьи о глобальных изменениях климата может включать оценку достоверности исследований, представленных в тексте, а также различных точек зрения на эту проблему. Учащиеся могут обсуждать, как разные источники информации представляют одну и ту же проблему, выявлять возможные предвзятости и аргументировать свою позицию по данному вопросу.

Чтение - это не только процесс восприятия и понимания текста, но и важный инструмент для развития критического мышления. Одним из ключевых аспектов в этом процессе является обучение учащихся техникам аннотирования и заметок. Эти навыки помогают выделять ключевые идеи, задавать вопросы и активно взаимодействовать с текстом, что способствует глубокому пониманию и критическому анализу прочитанного.

Аннотирование и ведение заметок во время чтения позволяют учащимся не только фиксировать важные моменты в тексте, но и развивать мыслительные процессы, связанные с анализом и интерпретацией информации. Это требует активной работы мозга: учащиеся должны уметь отличать главное от второстепенного, выявлять основные аргументы и идеи, а также формулировать собственные вопросы и размышления по поводу прочитанного.

Критический анализ и интерпретация текста - еще один важный аспект в обучении критическому чтению. Это включает в себя не только понимание того, что написано, но и способность анализировать, как и почему это было написано. Учащиеся учатся оценивать аргументы, выявлять предвзятость и предположения, а также проверять достоверность информации. В этом процессе большое значение имеет умение отделять факты от мнений и критически относиться к источникам информации.

Применение этих навыков можно продемонстрировать на примере исследования различных точек зрения на культурные традиции, представленные в англоязычных новеллах. Анализ таких текстов позволяет учащимся погрузиться в разнообразный мир культурных особенностей и взглядов. Через процесс чтения и анализа новелл учащиеся могут изучать, как разные авторы представляют культурные традиции, какие аргументы и приемы они используют для передачи своих идей, и какие предположения и предвзятость могут быть включены в эти тексты.

Такой подход позволяет учащимся не только углубить свои знания о различных культурах и традициях, но и развить умение критически анализировать литературные произведения. Они учатся выявлять неявные смыслы, понимать мотивы и цели авторов, а также формировать собственные выводы и мнения на основе прочитанного.

Проведение практических занятий по развитию навыков критического чтения в школьном классе оказалось захватывающим и познавательным опытом. Мы начали с группового анализа текста, разделив класс на малые группы. Каждой группе был предоставлен отрывок из англоязычного текста, включая новостные статьи, научные публикации и отрывки из художественных книг.

Учащиеся активно включились в процесс анализа текстов. Они обсуждали ключевые идеи, аргументы автора и искали возможные предвзятости или предположения, содержащиеся в тексте. В ходе обсуждения каждый ученик делал аннотации и заметки на полях, что помогло им лучше структурировать информацию и выразить свои мысли.

По завершении анализа каждая группа представила свой анализ классу. Было интересно наблюдать, как разные группы подходили к одному и тому же тексту с различных точек зрения. Некоторые учащиеся сосредоточились на стиле написания и языковых особенностях, в то время как другие акцентировали внимание на содержании и аргументации автора. Обсуждение после презентаций показало, как учащиеся развивают свои навыки критического мышления, а также умение аргументировать свою точку зрения и воспринимать чужую.

Далее мы перешли к критическому разбору новостных статей. Каждый ученик выбрал новостную статью на английском языке по актуальной теме. Затем учащиеся провели анализ структуры статей, стиля написания, источников информации, а также выделили факты и

мнения. Эта работа требовала от них внимательности и критического подхода, поскольку новостные статьи часто содержат смешение фактов и авторских суждений.

После завершения анализа учащиеся подготовили презентации или письменные отчеты, в которых они изложили свои выводы. Во время презентаций учащиеся демонстрировали глубокое понимание анализируемых материалов, высказывая свои идеи и критически оценивая прочитанное. Обсуждение в классе после презентаций было насыщенным и содержательным. Ученики задавали друг другу вопросы, обсуждали различные точки зрения и анализировали, как разные источники представляют одну и ту же информацию.

Эти практические занятия оказались чрезвычайно полезными для развития критических навыков чтения у учащихся.

Практическое применение критического чтения в образовательном процессе открывает широкие возможности для развития учащихся. Особенно эффективным является использование проектного подхода, который позволяет применять навыки критического чтения в реальных исследовательских задачах.

Один из наиболее увлекательных и полезных способов реализации этого подхода — разработка проектов и исследований, направленных на изучение актуальных тем. Учащиеся, работая над проектами, могут исследовать разнообразные вопросы, начиная от экологии и заканчивая политическими и социальными изменениями. Это не только способствует глубокому пониманию изучаемых вопросов, но и развивает умение критически анализировать информацию, выделять главное и делать обоснованные выводы.

Представим, что учащиеся решили исследовать влияние глобального потепления на экосистему своего региона. В рамках проекта они изучают научные статьи, анализируют данные метеорологических наблюдений и результаты экологических исследований. Работа над проектом включает в себя сбор информации, выделение ключевых моментов, сравнительный анализ различных источников и формулирование собственных выводов. Учащиеся учатся не только критически оценивать информацию, но и презентовать свои результаты, что развивает их коммуникативные навыки.

Важной частью процесса обучения является обратная связь и оценка. Учителя могут использовать различные методы для оценки прогресса учащихся в критическом чтении и исследовательской работе. Оценка может основываться не только на конечном продукте, но и на процессе работы над проектом, включая активность учащихся в обсуждениях, их способность анализировать информацию и презентовать результаты. Конструктивная обратная связь помогает учащимся понять свои сильные стороны и области для улучшения.

Работа над проектами не только способствует развитию навыков критического чтения, но и вносит значимый вклад в формирование исследовательских навыков учащихся. Они учатся работать как в команде, так и самостоятельно, развивая при этом не только академические, но и личностные качества.

В конечном итоге, практическое применение критического чтения через проектную деятельность обеспечивает учащимся ценный опыт, который они могут применить в реальной жизни. Это позволяет им не только глубже понять изучаемые темы, но и развивает их как осознанных и критически мыслящих индивидов, способных анализировать информацию и делать обоснованные выводы.

Литература:

1. Абдуллин, С.М. История Казахстана: от древнейших времен до наших дней. — Алматы: Аруна, 2018. — 352 с.
2. Байтасов, Т.А. Экономика Казахстана: новый этап развития. — Нур-Султан: Фолиант, 2020. — 264 с.
3. Каримов, Я.И. Литература Казахстана в XX веке. — Алматы: Жазушы, 2017. — 198 с.
4. Мухамеджанова, Р.Ж. Экология Казахстана: вызовы и решения. — Алматы: Казах университета, 2019. — 176 с.
5. Нургалиева, Л.К. Культурное наследие Казахстана. — Нур-Султан: Дом печати, 2021. — 320 с.

МИРОШНИЧЕНКО К.В.

ТОО Комплекс школа ясли сад «Бахыт», город Сарань

ЛОГИЧЕСКИЙ ТУРНИР

Одной из основных задач современной школы является формирование и развитие абстрактного и логического мышления человека

Одним из эффективных способов развития мышления является решение школьниками логических задач. Мы очень много применяем дидактических игр на уроке с целью активизировать работу учащихся, разнообразить виды деятельности на уроке. И вот прозвенел звонок на перемену. Чем заняты наши дети? Кто-то рисует, кто-то бродит по кабинету, не зная, чем себя занять, кто-то бегает. Они также играют, но играют постоянно в «свободные игры» - игры «в кого-то», «во что-то». Источником этих игр в настоящее время является телевидение, компьютер. Получая наглядные зрительные примеры поступков, дети подражают им, интерпретируют их по-своему, порой не всегда положительно. Досуг во время перемены — тема всегда актуальная. Дети не всегда правильно и с пользой планируют свое время на переменах. А что же тогда делать? Поэтому я считаю, что классный руководитель должен понимать, что игры для начальной школы на переменах — это не только источник веселых эмоций для детей, но и возможность отдохнуть и развлечься с пользой, и должен направлять их в правильное русло. Через игру можно продолжить сплочивать коллектив, учить уступать в некоторых ситуациях, что способствует полноценному развитию личности ребёнка. Она полностью удовлетворяет их потребность в движении, действии, общении и познании. Это доступный мир, где любая мечта и задумка становится реальностью. Ведущая педагогическая идея моего опыта заключается в том, что на переменах мы с учащимися продолжаем осуществлять цели и задачи, поставленные на предыдущем уроке, используя интеллектуальные игры.

Эти игры ориентированы на развитие нестандартного самостоятельного мышления, логики, интуиции, чувства юмора, интеллектуальной реакции.

Среди основных уроков в нашей школе преподается урок «Шахматы». Дети с увлечением посещают данный урок и, как альтернативу я разработала игру "Логический турнир", который способствует интеллектуальному развитию детей. За основу этой игры я взяла многим известную игру «Ход конем». Цель данной игры развивать логические структуры мышления, формировать опыт работы в паре, контролировать соперника.

Для более активных учащихся я использую схему шахматной доски, изображенную на полу. Количество играющих в эту игру не более двух человек. Ребята занимают любую понравившуюся клетку на игровом поле, и поочередно делают «ход конем». На выбранную клетку ученик переходит и наклеивает стикер. Игра заканчивается, когда у обоих участников нет способов двигаться дальше, выигрывает тот, кто смог занять большее количество клеток. (фото 1) Так же эту игру можно использовать для закрепления целей и задач по изученным материалам на предыдущем уроке. Я заранее готовлю доску. На нее выкладываются буквы, определяю расположение фигуры «конь». Ребята передвигая фигуру собирают буквы в слово, в которых зашифрованы термины с прошедшего урока, тем самым закрепляют изученный материал. (фото 2)

Регулярное проведение игр на перемене хорошо восстанавливает работоспособность, благоприятно отражается на состоянии и самочувствии учеников. Они спокойнее ведут себя в классе, внимательнее слушают учителя. Их организация показывает, что ученики учатся проводить своё свободное время весело, продуктивно, а это положительно влияет на работоспособность учащихся в течение последующих уроков.

Свою статью хочу закончить словами Василия Сухомлинского: «Игра — это искра, зажигающая огонек пытливости и любознательности».

Фото 1

Фото 2

МИХНЕВИЧ Н.А.
ОСШ №73, г.Караганды

ФОРМИРОВАНИЕ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ КАЧЕСТВ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Одной из главных задач современного общества является воспитание подрастающего поколения, которое будет принимать ответственность за свои поступки, свою жизнь и ее безопасность. Образование – это такая система воспитания, которая обязательно приведет это поколение к высшему совершенству духовных ценностей. Оно наполняет людей красотой и заполняет ее ценными общечеловеческими качествами. А наша эпоха – это время творческого будущего в постоянно изменяющемся мире. Ценным будет поколение, которое вырастет с национальными ценностями.

Общечеловеческие ценности – система использования нравственных целей, которые связаны с гуманизмом, достоинством личности и справедливости, которые будут направлять людей на то, чтобы их жизнь строилась на трех основных качествах: честность, ответственность и сознательность. Для воспитания общечеловеческих ценностей, конечно, большое значение имеет семейное воспитание. Но младшие школьники большую часть времени проводят в школе, и именно, на уроках идет формирование общечеловеческих ценностей.

В первую очередь формирование общечеловеческих ценностей на уроках осуществляется через материал учебников по учебным предметам: литературное чтение, русский язык, естествознание, математика.

Разбор и анализ прочитанных и прослушанных произведений на уроках литературного чтения, таких как: сказки, стихотворения, статьи и другие, помогают ученикам в полной мере понять и оценить нравственные поступки людей. После прослушивания и прочитывания произведений детям дается возможность сделать анализ произведения с помощью поставленных вопросов учителя о дружбе, честности, справедливости и патриотизме. Календарно-тематическое планирование и смысл произведений отражают различные стороны жизненного опыта учеников, помогают приобрести более глубокие знания, усвоить важные человеческие ценности, сформировать нравственные чувства. В обновленном содержании образования Республики Казахстан темы по предметам разделены

по разделам. Например, в разделе «Моя семья и друзья» школьники знакомятся с произведениями авторов Сагынғали Сеитов «Наш ата», Сергей Есенин «Бабушкины сказки», которые воспитывают не только уважение к старшему поколению, но и формируют у детей любовь и заботу к родным и природе. Над развитием взаимопомощи, общительности, дружелюбности помогают произведения о дружбе: Виктор Голявкин «Настоящая дружба», Сергей Михалков «Как друзья познаются». Эти произведения помогают понять детям значение дружбы в жизни человека. Также в изучении программы предусмотрены произведения о патриотизме, любви к родному краю, которые раскрывают красоты Казахстана в разделах «Мой родной край» и «Окружающая среда». При чтении и анализе произведений Толеген Айбергенов «Моя республика», школьники узнают, как велика наша республика; Мухтар Ауэзов «Степной пейзаж», Сакен Сейфуллин «Кокшетау» - ребята восхищаются красотой родной страны. Такие произведения развивают чувство гордости, любви к своей стране, заботе окружающего мира. При чтении произведений из раздела «Традиции и фольклор» младшие школьники приобщаются к народным традициям, что представляет собой важнейший аспект патриотического воспитания. Правильно организованная работа на уроке помогает высоко пронять нравственные идеалы, помогают воспитывать положительные черты характера детей.

Формирование общечеловеческих ценностей на уроках русского языка проходит через работу с пословицами и поговорками, которые помогают формировать различные аспекты общечеловеческих черт характера. Например, при каллиграфической минутке в учебнике дается пословица, ученикам предлагается прочитать ее и объяснить смысл, а также привести примеры ее применения. Пословицы и поговорки даются по разным темам «Родина», «Дружба», «Здоровье» и другие.

На уроках математики есть задачи, содержание которых воспитывает добрые отношения между сверстниками, помощь старшим и стремление совершать добрые дела. Например, в 1 классе даны картинки и к ним задания:

- Асель и Арман помогали маме лепить пельмени. Рассмотрите рисунок и посчитайте пельмени. Сколько десятков пельменей у них получилось?
- Дети рисуют города Казахстана. Как им разделить поровну баночки с красками разного цвета?

На уроках познания мира дети учатся помогать друг другу, приходить на помощь в сложных ситуациях. В программе 2 класса есть темы «Чему нас учат родные», «Как нужно дружить», «Как стать сильным и ловким», которые помогают школьникам получить азы общения в окружающем социуме.

Уроки естествознания формируют у ребят доброжелательное и уважительное отношение к природе и братьям нашим меньшим. Так как, ученики, которые не обижают животных или не причиняют вред природе, не будут обижать и других людей.

Формирование общечеловеческих ценностей практически осуществляется на каждом этапе урока – это зависит от подготовки учителя к уроку. Для воспитания общечеловеческих ценностей при организационном моменте используются разные упражнения. Например, упражнение «Подари улыбку», при котором дети говорят друг другу комплименты, чтобы вызвать улыбку; упражнение «Зеркало» - дети, стоя лицом к друг другу повторяют эмоции и движения своего партнера.

Во время проведения групповой и парной работы на уроке у детей формируются чувство взаимопомощи, доброжелательность в отношениях между детьми, крепчают цепи дружбы, появляются новые принципы поведения. Ситуация взаимопомощи – результат работы сотрудничества на уроках. Групповая работа – метод, используемый для решения сложных проблем, которые требуют коллективного решения. Когда дети работают совместно, они чувствуют значительную эмоциональную и интеллектуальную поддержку.

Человек, по мнению В. Сухомлинского, всегда является наивысшей ценностью. Он писал, что «мир вступает в век Человека. Более, чем, когда бы то ни было, мы обязаны думать сейчас о том, что мы вкладываем в душу человека»

В современном мире общечеловеческие ценности понимаются по-новому, в котором царят взаимопонимание и взаимоуважение. Хочется верить, что все, что мы вкладываем в души наших детей, принесет в будущем плоды добра, справедливости, чуткости, взаимопомощи. И, самое главное, формирование общечеловеческих ценностей может реализовать такой желанный многими мир во всем мире!

Литература:

1. Аверина Н.Г. О духовно-нравственном воспитании младших школьников. Начальная школа №4. 2005
2. Алексеев В.Г. Ценностные ориентации личности и проблема их формирования. Москва. 1979
3. Бондаревская Е.В. Ценностные основания личностно-ориентированного воспитания. Педагогика. 1995
4. Виноградова Н.Ф. Духовно-нравственное воспитание младших школьников в современных условиях. Учительская газета №44. 2011 г
5. Качурин М.Г. Восприятие учащимися литературного произведения и методика школьного анализа. Л. 1972
6. Сухомлинский В.А. Избранные педагогические сочинения. М:Просвещение. 2012

МОНТАЕВА А.К., ОШЫБАЕВА З.Ж.

*М.Жұмабаев атындағы гимназиясы
Қарағанды қаласы*

ОТБАСЫ ТӘРБИЕСІ - ҰЛТ БОЛАШАҒЫ

Ұлт пен мемлекеттің бәсекеге қабілеттілігінің кепілі - білім. Сондықтан да ол - адамзаттың сарқылмас қазынасы. Адамзат тек білім арқылы ғана өзінің көздеген мақсатына жетеді, біліммен ғана басқалардан озады. Ұлы жазушымыз М.Әуезов «Ұлт пен ұлтты, адам мен адамды теңестіретін нәрсе - білім», деп тегін айтпаған. Ойшылдық, көрегендік, адамгершілік, парасаттылық- бәрі де біліммен тікелей байланысты.

Сапалы білімнің тұғыры - тәрбие. Ұрпаққа дұрыс тәрбие беру арқылы олардың бойына ұлттық құндылықтарды сіңірген жағдайда ғана ұрпақ ұлағатты болмақ. Тәрбиенің маңыздылығы отаншылдық, адалдық, жауапкершілік, сүйіспеншілік, ізденімпаздық, жан мен тәннің тазалығы сияқты қасиеттерге ие азаматты қалыптастыру.

«Біртұтас тәрбие бағдарламасы» - ұлттық, адами құндылықтарға негізделген. Оның мақсаты жалпы адамзаттық және ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген еңбекқор, адал, саналы, жасампаз азаматты тәрбиелеу. Бұл мақсатты жүзеге асыру үшін ата-ананың өсиетін тыңдауға, отбасы татулығы мен берекесін қадірлеуге және перзенттік парызын өтеуге деген міндеттер жүзеге асырылуы керек. Өзектілігі: адами және ұлттық құндылықты бойына сіңірген саналы азаматты тәрбиелеу.

Мектеп, отбасы, бала үштік одағы үнемі бір-бірімен сабақтасып тұрады. Бұлардың ішінде мектеп өскелең ұрпақты тәрбиелеу жүйесіндегі шешуші буын болып табылады. Оның жас ұрпақты тәрбиелеудегі рөлі өте зор. Мектеп еш уақытта отбасынан, қоғамнан бөлінген емес. Оның іс-әрекеті отбасымен, жұртшылықпен, еңбек ұжымдарымен тығыз байланысты. Міне, мектептің үлкен тәрбиелік қызметі осында.

Біртұтас тәрбиенің бір бөлігі – отбасы. **Ал, отбасы елдің дамуына үлкен үлес қосады. Бала ең алғаш отбасы тәрбиесін бойына сіңіреді.** «Отбасы – табиғат сыйлаған кереметтердің бірі», - десек артық емес. Ол - бала тәрбиесінің негізгі құралы. Оның ер жетіп өсуі мен алғашқы адамгершілік белгілері отбасында қалыптасады.

Ата-ана және отбасы мүшелері жас нәресте дүниеге келген күннен бастап, оның өміріне қамқорлық жасап , болашағын жоспарлайды. Саналы азамат болып өсуі үшін қажетті жағдай жасайды. Жеке адамның бойындағы ар-ұяты, ақыл-ойы, адамгершілігі, басқа адамдармен

қарым-қатынасы мен мәдениетті тәрбиеленуі отбасында қалыптасады. Сондықтан да отбасы өте қажетті, басқа ешнәрсемен ауыстыруға болмайтын баспалдақ.

Отбасының басты қазығы, алтын тіреу діңгегі - бала. Баланың тәрбиелі болып өсуіне отбасының әсері мол. Ата- ана береке - бірлік, сүйіспеншілікпен баланы тәрбиелесе, босағасы берік, шаңырағы биік отбасына айналары сөзсіз.

Ендеше, отбасы:

- оқыту мен тәрбие жұмысындағы мектептің одақтасы;
- бұл қоғамдық тәрбиенің бір бөлігі;
- баланың қажеттігін толық қанағаттандыру, оны дене және ой еңбегіне үйрету, күн тәртібін дұрыс реттеуге, салауатты өмір сүруге, адал болуға тәрбиелеу, жақсылықты үйретуге, жамандықтан жиренуге үйрету, бойындаа жастайынан мәдени құндылықтар мен адамгершілік қасиеттерді қалыптастыру;
- өркениетті, зайырлы, құқықты қоғамның азаматын тәрбиелеуде мемлекеттің негізгі буыны;
- болашақ ұрпақтың бойында ең құнды адамгершілік қасиеттерді қалыптастыратын қоғамның ажырамайтын басты тірек - арқауы;
- жеке тұлғаны әлеуметтендіру міндетін жүзеге асырушы;
- болашақ жас азаматтың дене жетілуіне, шынығуына, рухани және адами дамуына, ең құнды жалпы адамзаттық құндылықтарды және ұлттық рухани байлықты бағалауға, еңбек ету дағдысын тәрбиелеуге ықпал жасаушы;
- бала тәрбиесінде адамзат қоғамның тарихындағы ғасырлар сынынан мүдірмей өткен ұлттық дәстүрді жалғастырушы;
- баланың мамандықты еркін және саналы таңдауына ықпал жасаушы;
- өзінің ұрпағын болашақ отбасылық өмірге дайындаушы;

Бала - еліміздің болашағы. Қоғамға дені сау, тәрбиелі, білімді, құзырлы, бәсекеге қабілетті ұрпақты тәрбиелеу ата-ана мен мектептің басты міндеті.

Осы орайда, ҚР Оқу-ағарту министрі Ғани Бейсенбаевтың: "Бала тәрбиесі – бүкіл қоғамның міндеті. Өскелең ұрпаққа ерекше көңіл бөліп, оларды игі істерге бағыттауымыз керек. Барлық оқу орындарында оқу-тәрбие процесін тиімді ұйымдастыру, балалардың бойына адами құндылықтарды сіңіру, мектеп пен отбасының өзара байланысын нығайту маңызды. Мектептердегі біртұтас тәрбие бағдарламасы осы мақсаттарға жетудің тиімді құралдарының біріне айналады", – деген мәлімдемесін жариялай отыра, мектебімізде бірқатар жұмыстар атқарылып отырғанын атап өтуге болады.

Мектебімізде жыл сайын ата-аналармен әртүрлі жұмыс түрлері өткізіліп келеді. Биылғы оқу жылының ерекшелігіне мектебіміздің жанынан құрылған «Әжелер мектебі», «Аталар мектебі», «Аналар мектебі», «Әкелер мектебі», «Ағалар мектебі» құрылуын атап өтуге болады. Осы аталған мектептерде ұлттық мүдде, ар- ұят, талап сияқты құндылықтар бойынша жұмыстар жүйелі жүргізілуде. Аталған мектептерге сыныптан белсенді әже, ата, ана және әке сайланып, жоспарланған іс-шараларға белсене қатысып, бала тәрбиесі жайында өзара тәжірибе алмасып келеді. Мұндағы бала тәрбиесі бойынша қарастырылған барлық тақырыптар өзектілігімен ата-аналардың көңілінен шығуда. Әрбір жиналыста қарастырылған тақырыптар мен тапсырмаларды ата-аналар бала тәрбиесіне тиімді қолданып, ақыл-кеңес ретінде қабылдап, өз ризашылықтарын білдіріп келеді. Сонымен қатар, сол мектептерде қаралған мәселелерді сыныптың жиналысында басқа ата - аналарға оның қаншалықты құнды екенін сауатты түрде дер кезінде жеткізіп отырады.

Ұлттық мүдде, ар-ұят, талап бойынша құндылықтарды оқушы бойына дарыту үшін «Мектеп, оқушы, ата-ана» үштік одағы өзара тығыз жұмыс жасауымен қатар, ата-ана жиналысы мен сынып сағаттарында да жүйелі жұмыс атқарылып келеді. Ата-ана жиналысында топтық жұмысты ұйымдастыру арқылы құндылыққа байланысты тапсырмаларды бірлесе орындауға мүмкіндік тудырылады. Нәтижесінде топ ата-аналарды жақындастырады, ой-пікірін еркін айтуға, өзара ынтымақтаса бір шешімге келуге септігін тигізеді. Жас ата-аналарға бала тәрбиесіне байланысты ақыл-кеңестер беріледі.

Сынып сағаттарында құндылықтар кеңінен дәріптеліп, оқушыға бағыт-бағдар беріліп отырса, ал кез келген пәнді оқыту барысында сол құндылыққа негізделген білім беру үшін оны сабақтың тақырыбына сай икемдеп, негізгі ұстанымы ретінде қолдану мұғалімдердің басты міндеті болып табылады.

Қорыта келе, адам өмірінде ар мен адамгершілік арасында адамзат баласына мүдделі рух кемелділігінің бөлшегі-құндылық деген тұжырымды басшылыққа ала отырып, олардың маңыздылығына назар аударайық. Тәрбие құндылығы-кез келген адамның ойын, ниетін түзетіп, «тұлға» дәрежесіне дейін өсіреді. Білім құндылығы-адамның көкірегін оятып, көзі ашық, білімді, ізденімпаз тұлға ретінде қалыптастырады. Бүгінгі таңда тәуелсіз еліміздің тұғыры биік, алдыңғы қатарлы дамыған ел болуы үшін барлық жоғары айтылған құндылықтарды оқушы бойына сіңіре білуіміз керек. ҚР Президенті Тоқаев Қ.К «Әділетті Қазақстан – Адал азамат» атты II Ұлттық құрылтайда сөйлеген сөзінде: «Адал азаматқа тән қасиеттер әрбір жастың бойынан табылуы керек, ұрпақтың бойында жаман әдет болса, бұл үлкендердің кінәсі»-дей келе, рухы мықты, ұлттық намысы мен адамгершілігі жоғары қалыптасқан ұрпақты отбасы мен мектеп тәрбиелеу керек. Осыны іске асыру үшін біртұтас тәрбие бағдарламасы арқылы қол жеткізуге болады.

Әдебиеттер:

1. Қосақова Г. Баланың бас ұстазы – ата-анасы //Бала тәрбиесі. – 2005. №5 Миркенова Г. Отбасы тәрбиесінің маңызы //Бастауыш мектеп. – 2005. №7 Мұқашева Ғ. Тәрбиенің бастауы - отбасынан //Бала тәрбиесі. 2005. №2
2. Қоянбаев Ж. Балаларды семьяда тәрбиелеу. – Алматы: Білім, 1997.
- 3.Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі әзірлеген «Біртұтас тәрбие бағдарламасы»

Informburo.kz

<https://informburo.kz/kaz/newskaz/khazakhstannyng-bilim-beru-ujymdarynda-birtutas-taerbie-baghdarlamasy-engiziledi>

Құсайынов, А. Қ. және т.б. Ұрпақ тәрбиесіндегі құндылықтар негізі: әдістемелік нұсқаулықтар жинағы [Мәтін]. I бөлім. – Алматы: ПҒА, 2022. –202 б.

Құсайынов, А. Қ. және т.б. Ұрпақ тәрбиесіндегі құндылықтар негізі: әдістемелік нұсқаулықтар жинағы [Мәтін]. II бөлім. – Алматы: ПҒА, 2022. –186 б.

Құсайынов, А. Қ. және т.б. Ұрпақ тәрбиесіндегі құндылықтар негізі: әдістемелік нұсқаулықтар жинағы [Мәтін]. III бөлім. – Алматы: ПҒА, 2022. –168 б.

<https://kk.wikipedia.org>

МУГМАНОВА И.М

КГКП «Дворец школьников имени Ағыбай батыра» г.Балхаш

ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОЕ ТВОРЧЕСТВО КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Сегодня в обществе огромное внимание уделяется детям с ограниченными возможностями здоровья. В соответствии с «Конвенцией о правах ребенка» (1989) и «Всемирной декларацией об обеспечении выживания, защиты и развития детей» (1993) каждому ребенку должно быть гарантировано право на развитие, воспитание и образование с учетом его индивидуальных возможностей. Идет поиск решения проблемы: как сделать так, чтобы особенные дети могли вести полноценную и достойную жизнь.

26 июня 2021 года Президент РК Қасым-Жомарт Тоқаев подписал закон об инклюзивном образовании, который направлен на реализацию прав лиц с особыми образовательными потребностями на доступное образование без дискриминации и обеспечение их инклюзивным образованием на всех уровнях обучения. На сегодня

инклюзивное образование - наиболее передовая система обучения детей с ограниченными возможностями здоровья, основанная на совместном обучении здоровых детей и детей-инвалидов. При совместном обучении дети учатся жить вместе, стираются границы между инвалидами и здоровыми детьми.

В Казахстане на 2023 год насчитывается более 188 144 тыс детей с особыми потребностями (zakon.kz, 23 марта 2023 года) которые получили возможность на равных условиях получать знания или же посещать разнообразные секции и кружки по направлениям которые доступны в дополнительном образовании. Особые образовательные потребности – это понятие получившее распространение в большинстве стран мирового сообщества. Дети с ООП не самостоятельны, они лишены обширных контактов и не имеют опыта от других сверстников. Их возможности приобретения навыков, желания к различным видам деятельности сильно ограничены, часто они не могут выразить свои переживания и страхи это приводит к возрастанию эмоциональной нагрузки, как следствие, к возникновению поведенческих нарушений

Важное значение в усвоении новых знаний и видов деятельности имеет творческое развитие детей с особыми потребностями. Творчество или творческая деятельность – это любая теоретическая практическая деятельность человека, в которой возникают новые результаты. Как говорил Выготский, "как электричество действует и проявляется не только там, где величественная гроза и ослепительная молния, но и в лампочке карманного фонаря, так точно и творчество на деле существует не только там, где оно создает великие исторические произведения, но и везде там, где человек воображает, комбинирует, изменяет и создает что-либо новое, какой бы крупницей ни казалось это новое по сравнению с созданиями гениев"

Творческая деятельность для развития особенных детей в организациях дополнительного образования оказывает существенное влияние на формирование личности ребенка и его общественной активности. Основной целью дополнительного образования в работе с детьми с ООП в целом направлена на воспитание и социализацию личности подростка, коррекцию его психических и физических функций, выявление, развитие и поддержание творческих способностей.

Имея опыт работы с особенными детьми могу сказать, что всем особенным детям в первую очередь необходимы простые вещи: внимание, любовь, понимание, возможность творить, т.е. приобщение к образному восприятию и пониманию окружающего мира. Занятия в группе декоративно прикладного творчества студии «Креатив» направлены на развитие воображения, фантазии, творческого мышления детей. Кружок посещают около 20 воспитанников с нарушениями интеллекта, с речевыми нарушениями, с нарушениями опорно-двигательного аппарата, с сложной структурой нарушений, с эмоционально-волевыми нарушениями и дети с аутизмом. 14 из них занимается на базе спец-интерната для детей с ограниченными возможностями здоровья, и так как инклюзивное образование понимается как создание условий для совместного обучения детей с ограниченными возможностями и их здоровых сверстников 6 девочек посещают кружок вместе с обычными детьми во Дворце школьников.

Работая с детьми использую разнообразные техники рукоделия, которые включены в программу кружка: это традиционные (бумагопластика, лепка, рукоделие, работа с гипсом) и нетрадиционные (тестопластика, бисероплетение, рисование пластилином, рисование солью, технику «Декупаж», комбинированная аппликация – где используем разные текстильные материалы такие как: войлок, ткани, кружева, атласные ленточки, и т.д.). Постоянная, кропотливая работа над изготавливаемым изделием декоративно развивает мелкую моторику рук у детей с ООП, это благоприятно сказывается на развитии речи, мышления, памяти, внимания, дети получают опыт в практической деятельности. Это вызывает большой интерес и даёт поле для творчества и воображения. Ведь все необычное привлекает внимание детей, заставляет их удивляться, помогают вырабатывать собственный стиль каждого ребенка, они получают возможность самовыражаться и реализовать свои идеи при

изготовлении того или иного изделия. Одним из главных преимуществ инклюзивного образования является то, что воспитанники видят результат своего творчества и могут сравнивать свои успехи с успехами других детей и найти применение в жизни, например, сделать подарок другу, родителям, и тем самым принести частичку радости своим родным, украсить своей работой интерьер своей квартиры т. д.

Сравнивая детей в начале и конце учебного года чувствуется разница в поведенческом и эмоциональном плане. При проведении первых занятий, первых их посещений кружка дети, с которыми я провожу занятия более скованные, молчаливые, чувствуется тревожность, они очень часто несобранные. Им трудно освоить простейшие навыки лепки, или рукоделия. Они расстраивались. Были дети которые выходили из класса и с переживаниями стояли под дверьми не веря в свои силы. Ведь у них нет широких контактов, и обмена опытом от других сверстников, которые есть у обычного ребенка. Их мотивация к различным видам деятельности и возможности приобретения навыков сильно ограничены.

В процессе постепенной адаптации в кружке, на основе проделанной работы я увидела, что при правильной подаче материала и поддержке педагога дети вливались в работу, увлекаясь творчеством. Посещая занятия у детей со временем формируется необходимые для творчества качества: исчезает неуверенность, страх неудачи, появляются самоуважение, уверенность в своих силах, самоутверждение. А без этого нет места творчеству, нет возможности создать что-то свое.

Все виды разнообразного ДПИ посильны воспитанникам, сложность одного задания можно варьировать. Дети могут добиваться результатов и переходить от простого к более сложному выполнению задания. И одним из условий правильного усвоения навыка является подача материала

Для успешной и продуктивной работы я использую следующие педагогические технологии;

- здоровьесберегающие (физкультминутки, зрительная гимнастика, пальчиковая гимнастика),
- игровые (словесные игры, шарады, ребусы, кроссворды с помощью которых лучше проходит понимание материала.),
- использование ИКТ – развивает познавательную активность, творчество.
- разнообразные онлайн платформы для того чтобы мои занятия были понятны и доступны при объяснении новой темы.

У ребенка с ООП, не занимающегося дополнительным образованием, не происходит обмена жизненных навыков, позволяющих ему существовать со своими особенностями во взрослой жизни, поэтому цель моей работы заключалась не только в том, чтобы познакомить детей с различными видами техник ДПИ, но и развить у них творческое воображение, фантазию, выработать у них умения и навыки работы с различными материалами, в различных техниках. Считаю, что начинать работу с «особыми» детьми нужно с формирования положительного эмоционального настроя. Это удается, когда я применяю диалоговые формы общения. Встреча с детьми всегда начинается с доверительного и доброжелательного общения (обнимашек). Каждый ребенок работает в своем темпе, в соответствии со своими возможностями.

Работая индивидуально с каждым ребенком проявляю заботу о настроении и работоспособности детей, стараюсь создавать особую атмосферу внимания и доверия. В ходе занятий часто применяю коллективные формы обсуждения выполняемых работ. Хвалю детей: молодец, сумел показать свои «задумки»; сегодня ты нас очень порадовал и т.д. В конце каждого занятия также обращаю внимание детей на достигнутый им результат. Каждого ребенка учу оценивать и анализировать свой результат. Положительная оценка работы ребёнка является для него важным стимулом. Необходимо отметить недостатки, но похвала должна и начинаться, и завершать оценку. Очень радуется, что со временем работа для детей стала доставлять много радости и удовлетворения, у воспитанников появилось желание творить, создавать свои собственные изделия.

Так же, интересным для детей видом защиты своей работы являются мобильные studio— с помощью которого мы создаем видеоролик из отдельных фотоснимков. Дети создают сами небольшие мультфильмы, как мы в детстве рисовали на блокнотах персонажа с изменениями в движении, здесь же они используют покадровую съемку тем самым получая видеоряд из фотографий которые одним нажатием кнопки превращаются в анимацию. Такая работа очень интересна детям, и они бывают в восторге от результата.

Результатами деятельности кружка и самое главное труда воспитанников, являются участие детей с ООП в конкурсах различного уровня где они занимают призовые места. С детьми так же провели городской мастер–класс на тему: «Мыловарение». Здесь дети с ООП создавали мыло ручной работы своими руками. На занятии присутствовали представители из школ города и еще один мастер-класс Областного уровня на тему «Изготовление магнита в технике «Декупаж»» на котором дети создавали сувениры-магниты, применяя все свои способности и умения на практике. Дети получили позитивные отклики о своей работе. Не маловажную роль в развитии детей имеют выставки поделок детского творчества, где дети выставляют свои работы. Такие выставки организуют ежегодно.

В результате многолетнего опыта, сделала вывод, что залогом успешного развития детей является творческий рост педагога, воспитание собственной креативности и самообразования

В. А. Сухомлинский писал, что ребенок по своей природе — пытливый исследователь, открыватель мира. Так пусть перед ним открывается чудесный мир в живых красках, ярких и трепетных звуках, в сказке и игре, в собственном творчестве, в стремлении делать добро людям. Через сказку, фантазию, игру, через неповторимое детское творчество — верная дорога к сердцу ребенка.

Литература:

1. Практики работы с детьми с ограниченными возможностями здоровья в общеобразовательной школе. – СПб :КАРО, 2021. – 160 с.
2. Волкова Т.В., Прочухаева М.М. «Организация инклюзивной образовательной среды в ДОО». 2019 г
3. Елисеева И.Г., Ерсарина А.К «Психолого-педагогическое сопровождение детей с особыми образовательными потребностями в общеобразовательной школе» метод. рекомендации. - Алматы: ННПЦ КП, 2019. - 118с.
4. Мовкебаева З. А. Стратегии подготовки педагогов к инклюзивному образованию в Республике Казахстан . Инклюзия в университетах: глобальные тренды и локальные стратегии . 2020.

Интернет ресурсы:

<https://studfile.net/preview/2230436/>

<https://86ds7-nyagan.edusite.ru/p218aa1.html>

<https://elib.psu.by/bitstream/123456789/20585/5/25-29.pdf>

МУКУШЕВА Б.М.

Топарская общеобразовательная школа, с. Кулаайгыр

ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА В КЛАССЕ С ДЕТЬМИ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Инклюзивное образование – требование XXI века. Согласно законодательству РК «Об образовании», инклюзивное образование определяется как «процесс, обеспечивающий равный доступ к образованию для всех обучающихся с учетом особых образовательных и индивидуальных возможностей».[1] В Государственной программе развития образования и

науки РК на 2020-2025 годы одной из задач является развитие инклюзивного образования. [2]

В классах общеобразовательных школ часто встречаются дети с особыми образовательными потребностями, в связи с чем учебные программы адаптируются под диагнозы детей и открывают доступ к безбарьерной среде обучения, приспособление образовательной среды к нуждам детей с ООП создают условия совместного обучения в процессе обучения со здоровыми сверстниками. Так как, умения и навыки детей с ООП должны отвечать требованиям XXI века, и они должны быть к ним приспособлены более или менее. Конечно же не стоит забывать о диагнозе детей. Детей с диагнозом ЗПР (задержка психического развития) более или менее можно приспособить к обычной жизни, при большой работе учителей, педагогов-дефектологов и родителей.

Какие методы и приемы обучения детей с ООП использую на уроках истории Казахстана.

На уроках истории Казахстана для реализации программы обучения по ГОСО и достижения поставленных целей на урок использую существующую практику детского тьютерства, то есть во время урока закрепляю за учеником с ООП одного сильного ученика, который осуществляет поддержку и корректирует действия ребенка с ООП. Так же, на протяжении урока со стороны учителя ведется наблюдение за данным учеником.

При наблюдении учащихся с диагнозом ЗПР отметила следующие проблемные зоны в обучении:

1. Проблема с концентрацией внимания.
2. Слабая память на даты и события.
3. Освоения материала при работе с текстом.
4. Формирование мысли, так как словарный запас детей очень скудный.

Для разрешения данных проблем для детей с ООП на каждый урок разрабатываю маршрутные листы, в которых зафиксированы основные этапы урока и конкретные задания для достижения цели обучения по теме и урока.

Так же для лучшего усвоения материала использую визуализацию проходимого материала через видео и презентацию. Вопросы по темам составляю на уровне простых вопросов, которые постепенно ведут ребенка к раскрытию основной идеи урока и цели.

Маршрутный лист урока ученика 5 класса ФИ ученика _____

Тема: Как характеризуют культуру саков находки из Берельского могильник?

Запишите тему и дату урока.

Прием «Займи позицию».

Я считаю, что курганы Бесшатыр и Шиликти являются царскими, потому что...

Закончите предложение, приводя доказательства.

- Как вы считаете, о каком кургане мы будем сегодня говорить?
- Какова будет цель урока?

ВНИМАТЕЛЬНО СЛУШАЙТЕ!

НЕ ОТВЛЕКАЙТЕСЬ!

БУДТЕ ВНИМАТЕЛЬНЫ!

Задание. 1 балл.

- Найдите на карте территорию расселения **аримаспы**.
- Какой могильник там расположен?
- Что такое могильник? Как вы думаете, кто там бы захоронен?

Карта расселения саков и их археологические памятники

Приложения 1

Дескриптор

Определяет территорию аримаспы;

Определяют местонахождение Берельского могильника;

Задания для детей с ООП должны быть понятными и точными, чтобы они смогли выполнить их. Так же использование иллюстрации дает им возможность запомнить их зрительно. Дескрипторы должны быть написаны точно.

В развивающемся мире важно коммуникация человека, особенно для детей с ООП сложно вступать в контакт с одноклассниками, так как они боятся быть непонятыми или обсмеянными. Для привития в них уверенности в классах с детьми с ООП часто организовываю групповые работы. При групповых работах стараюсь давать небольшие задачи для детей с ООП, например роль таймкипера, так же спикера, специально разрабатываю легкие вопросы, с которыми они могут справиться. Взаимодействуя с одноклассниками при групповой работе, заметила что дети с ООП стали раскрываться и более уверенно выражать свои мысли. Стали более активными и начали готовиться к домашним заданиям.

Одним из важных приемов во время проведения занятия является творческие задания направленные на развитие мышления и речи, и изложения материала в правильной последовательности, которые дети выполняют с очень большим желанием. Задание на тему «Жизнь древнейших людей» я составила задание следующим образом. Цель обучения: 5.1.2.1 – демонстрировать жизнь и быт первобытных людей в творческой форме. Цель урока: описать занятия и орудия труда, которые использовали древние люди.

Задание. Напишите рассказ на тему «Один день из жизни первобытного человека», следуя дескрипту.

Дескрипторы:

1. Описывает природу и внешний облик первобытного человека.
2. Описывает жилища первобытных людей
3. Описывает метод добычи пищи первобытными людьми.
4. Описывает орудия труда и их материал.
5. Делает вывод, в каком веке жить удобнее, в каменном веке или в нашем XXI веке.

С точными дескрипторами дети в правильной последовательности составляют рассказ и достигают цели обучения. Использование на уроках нестандартных приемов и методов обучения помогает повысить интерес к изучаемой теме и предмету. Наблюдая за прогрессом учеников в личностном развитии, могу сказать, что правильно подобранные методы и приемы обучения в классах, где есть дети с ООП, можно дать этим детям шанс на развитие и становлению их уверенными в себе личностями. Главное вселить в них надежду на светлое будущее, через свои уроки.

В заключении хочу сказать, если учитель создаст пространство для развития детей с ООП на своих уроках, регулируя объем задания и их уровень сложности, давая точные дескрипторы сможем содействовать их коммуникации в обществе, которая главной целью Инклюзивного образования во всем мире и в Казахстане.

Литература.

1. Закон Республики Казахстан от 27 июля 2007 года № 319-III.
2. Алехина С. В. Готовность педагогов как основной фактор успешности инклюзивного процесса в образовании / С. В. Алехина, М. Н. Алексеева, Е. Л. Агафонова // Психологическая наука и образование. - 2011. - N 1. - С. 83-92. - Библиогр.: с. 91

МУКУШОВА САМАЛ ЗАРЫКПАЕВНА

«Сәкен Сейфуллин атындағы гимназиясы» КММ, Қарағанды қаласы

БҮГІНГІ БІЛІМ БЕРУ: ТҮЛҒАНЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАҒЫТТАП ОҚЫТУ

Бүгінгі білім беру үрдісінде мектептегі жүйенің құрылымы – құндылыққа негізделген білім беруге бағыттталып отыр. Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеті - ұлттық және жалпы азаматтық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау; оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» - деп білім беру жүйесін одан әрі дамыту міндеттерін көздейді. Бұл міндеттерді шешу үшін, әрбір білім беру мекемедегі ұжымының, әрбір мұғалімнің күнделікті ізденісі арқылы, барлық жаңалықтар мен қайта құру, өзгерістерге батыл жол ашарлық жаңа практикаға, жаңа қарым-қатынасқа өту қажеттігі туындайды. Осы жайттарды ескере отырып қазіргідей жаһандану дәуірінде сабақ үдерісінде жаңа инновациялық технологияларды қолдана отырып, заманауи білім беру көзімен сабақ өткізу білім алушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады. Қазіргі таңда үздіксіз білім беру жүйесінде білім беруді дамыту, дүниежүзілік білім беру кеңістігіне кіру мақсатында елімізде білім берудің жаңа жүйесінде әрбір білім алушылардың өзіндік болмысын, көзқарасын, ойы мен санасын, бойындағы құндылықтарды қалыптастыру мақсатында жұмыс жасалуда. Білім беруді дамыту негізінде жалпы оқыту үрдісіне жүктеліп отырған жаңаша талап, міндеттер жоғарғы оқу орны оқытушыларына да қойылуда. Сондықтан оқытушы іс-әрекетін жаңа талап тұрғысынан ұйымдастыру білім мен ғылымды қатар алып жүруге мектеп табалдырығынан басталып, келешекте еңбекқорлыққа, істейтін жұмысына жауапкершілікпен қарауға және шығармашылыққа баулуға негізделген мектептің әртүрлі жобалары оқушыларды жан-жақты шыңдап, бойына құндылықтарды дарытуға тәрбиелеуде.

XXI ғасыр – ғылым мен техниканың дамыған кезеңі. Заман талабына сай қазіргі білім жүйесіндегі игі өзгерістер мен жаңалықтар соның нәтижесі. Бүгінгі білім беру үрдісінде жаңа ақпараттық технологияны пайдалану және оны мақсатты түрде жүзеге асыру - ақпараттық қоғам дәуірінің негізгі көзі.

Инновациялық технологияларды пайдалана отырып, оқыту процесін басқа көзқараста қарастыруға және сапалы нәтижелерге қол жеткізе отырып, тұлғаның қалыптасуының психологиялық механизмдерін меңгеруге болады.

География курсы оқыту кезінде, келесідей инновациялық технологияларды немесе олардың элементтерін пайдалануға болады:

1. Озыңқы оқыту тәсілі (әрбір білім алушыға шындықты немесе нәтижені іздеу жолдарын, амалдарын, құралдарын өздігінен анықтауға мүмкіндік беру).

Оқыту процесі кей кездері көбірек конспектілеуге негізделіп отырады, бұл материалды тереңірек меңгеру мақсатында уақыт үнемдеуге, сарамандық және лабораториялық жұмыстарды жасау кезінде оны одан әрі жетілдіре түсуге мүмкіндік береді.

Схемалар және кестелер (конспектілер) тақырыпты жылдам меңгеруіне, өз білімін жүйелендіруіне, логикалық ойлауды және ойын жеткізе білуді жетілдіруге және өз бетімен білім алу үшін ізденуге мүмкіндік береді.

2. Зерттеп оқыту әдісі (оқушыларды зерттеу негіздеріне үйрету).

Зерттеуді жүзеге асыру үрдісінде шығармашылық ойлау, бастамашылдық, негізделген тәуекелге қабілеттілік, өзіне деген сенімділік, өзін-өзі бағалау, бірлесе жұмыс істеуге икемділік, жетістіктер мотивациясы, жұмыстанудың жоғары белсенділігі сияқты қасиеттер дами түседі. Бұл қасиеттер индивидтің өзіндік жүзеге асырылуы үшін маңызды.

Зерттеу қызметті жүзеге асыру процесінде субъект жаңа идеяларды алға тартып, жаңа білім, қызмет әдіс-тәсілдерін тудыратын болғандықтан, ол негізінен, интеллектуалды-шығармашылық қызмет болып табылады.

Зерттеу жұмысы, көзқарасымен – бұл шығармашылық потенциалдың максималды ашылу мүмкіндігі.

Зерттеу жұмысын жүзеге асыру кезінде оқушы бойына келесідей құндылықтарды дарытады:

- идеяның ой қозғалысы (миға штурм), яғни өз білімін пайдалана отырып, өзіндік түсінік пен танымды қалыптастыру;
- презентациялық (жұмыс нәтижесі туралы ауызша баяндама (хабарлама) құру, жұмыс нәтижесін көрнекі презентациялаудың әдістері мен кескіндерін таңдау, көрнекілік құралдарын дайындау), яғни заманауи технологияның әдістерін пайдалана алуы;
- коммуникативті: басқаларды тыңдау және түсіну, өзін көрсету, өзара бітімгершілікке келу, топ ішінде бірлесіп әрекет ету, өзге оқушылардың ойына конструктивтік көзқараспен қарай алуы;
- ізденістік: ақпаратты каталогтар бойынша табу, гипермәтінде, ғаламторда контекстік іздеу, түйін сөздерді құру;
- ақпараттық: ақпаратты құрылымдау, негізгісін бөліп алу, ақпаратты қабылдау және беру, әртүрлі формада елестету, ақпараттарды реттеп сақтау және іздену қабілеттерін қалыптастырады;

3. Мәселелік оқыту әдісі (мәселені шешу әдістеріне үйрету, мәселенің шешу жолын өздігінен таңдауға жағдай жасау, өзіндік жүзеге асырылуға жағдай жасау).

Мәселелік оқыту – бұл мәселелік жағдайды туындатып, мәселелерді шешу бойынша жұмысын ұйымдастыра отырып, оқытушы тарапынан олардың өзіндік іздестіру қызметін дайын ғылыми жетістіктерді қорытуымен тиімді ұштастыруды қамтамасыз ететіндей оқыту.

4. Топтық шығармашылық іс-әрекет әдістері (шығармашылықта, зерттеу жұмысында, топта өзін-өзі жүзеге асыруы үшін жағдай жасау, оның бойына ұйымдастырушылық, көшбасшылық қабілетті дарыту). Жеке және топтық шығармашылық іс-әрекеті жеке басының мүмкіндіктерін, оқу тобының ерекшелігін анықтап, дамытуға мүмкіндік береді. Кез келген жұмыс барысында жетістікке жету позитивті «Мен» түсінігінің жеке бас концепциясының құрылуына мүмкіндік жасайды, баланың одан әрі өздігінен дамып, жетілуі бағытында жұмыстануына стимул болады.

5. Ақпараттық технологиялар (түрлі ақпарат көздерімен жұмыс жасауға, өздігінен білім алуға үйрету). Ақпараттық технологияларды қолданып оқыту кезінде оқушы мәтінмен жұмыс істеуге, графикалық нысандар, мәлімет қоймаларын құруға, электронды кестелерді пайдалануға үйренеді. Ақпараттық оқыту технологиясын сабақ барысында пайдалану кезінде оқу мотивациясы көтеріледі және танымдық қызығушылығы оянады, өзіндік жұмыс белсенділігі жоғары болады. Компьютер ақпараттық технологиялармен бірге оқу, шығармашылық бағытындағы түбегейлі жаңа мүмкіндіктерін ашады. Ақпараттық технологиялар адамның кәсіби қызметіндегі негізгі құралына айналатындай жағдай туады.

6. Қашықтықтан оқыту (желілік технологиялар мен ғаламторды пайдалану білім саласының интеллектуалды жүйесі ретінде, жеке әлеуметтік жүйе ретінде ақпараттық құқықтарын жүзеге асыруға мүмкіндік береді). Қашықтықтан оқыту төмендегі жағдайларға мүмкіндік береді:

- оқытуға кететін шығын мөлшерін азайтуға (орынжай жалдауға, оқу орнына және оқытушының баруына кететін шығындар мүлдем болмайды);
- саны бойынша көп оқушымен жұмыстануға;
- заманауи құрылғыларды, ауқымды электрондық кітапханаларды пайдалану нәтижесінде оқу сапасын жоғарылатуға;
- бірыңғай оқыту ортасын құруға (әсіресе корпоративті оқыту үшін маңызды).

7. Жобалар әдісі – біртіндеп қиындатылған тапсырмалармен жұмыстану кезінде өз білімін толықтырылатын білім беру жүйесі.

Оқытудың бұл моделі білім алушыларды қиын мәселелерді шешу процесіне баулиды. Жобалар білім алушыларды белсенді деңгейге – мәселелерді зерттеп, шешімін таба алатындай, өз іс-әрекетін құжаттай алады. Жоба бұл, оқытушының ресурстарды табуда кеңесші, көмекші рөлінде болып, өздігінен нақты зерттеулер жүргізіп, нақты сұрақтардың шешімдерін іздеп, дұрыс нәтижеге қол жеткізуге мүмкіндік беретін оқуды ұйымдастыру формасы.

8. Ақпараттық-коммуникациялар технологиясы. АКТ-мен жұмыс жасау арқылы оқытушының ақпараттық-коммуникациялық технологияларды тиімді пайдалана отырып, педагогикалық тапсырмаларды шеше білу және оған дайын болу кезінде көрінетін кәсіби біліктіліктің негізгі шарты болып табылады.

АКТ-ды пайдалану келесі мүмкіндіктерді тудырады:

- оқу үрдісіне мотивациялау деңгейін жоғарылатуға;
- әрдайым білім алушыларға қиындатылған жағдай туындату негізінде оның даму деңгейін жоғарылату;
- өткен материалды үнемі қайталау, білімді жүйелендіру;
- оқу үрдісі кезінде жылы шырайлы атмосфера жасау, әрбір білім алушыларға деген жеке көзқарас арқылы позитивті қарым-қатынас жасау.

9. Ұшқыр ойды дамыту әдісі. Бұл технология білім алушылардың ерекшеліктеріне ғана байланысты емес, олардың белсенділік таныту қажеттілігі туындайтын, өз таңдауы шеңберінде әрекет етіп, кедергілерден өту кезіндегі оқыту ортасын жасақтауға мүмкіндік береді, олардың даму мүмкіндігінің, коммуникативті қабілеті мен дағдыларының, жетістіктерінің жақын маңайында білім алуды қамтамасыз етеді. Бұл әдіс өз-өзіне іштей және сырттай баға беруге, басқалармен салыстыруға, баға беруге, өзін және ой-өрісін басқаруға, сөйлеу қабілетін дамытуға, өзіне қанағаттануға, шығармашылық мәртебесін көтеруге мүмкіндік береді.

Қазіргі заман мұғалімнен тек өз пәнінің терең білгірі болуы емес, тарихи танымдық, педагогикалық-психологиялық сауаттылық, саяси-экономикалық білімділік және ақпараттық сауаттылық талап етілуде. Ол заман ағымына сәйкес білім беруде жаңалыққа жаны құмар, шығармашылықпен жұмыс істеп, оқу мен тәрбие ісіне еніп, оқытудың осы тұрғыда ұйымдастырылуы әр оқушының жеке тұлғасындағы өзіндік ерекшеліктерін ескере отырып, терең білімнің, кәсіби дағдылардың негізінде еркін бағдарлай білуге, өзін-өзі дамытуға адамгершілік тұрғысынан жауапты шешімдерді қабылдауға қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыруға, яғни жеке тұлғаны қалыптастыруға негізделген, ақпаратты технологияны меңгерген, жылдам өзгеріп жататын бүгінгі заманға лайықты, жаңашыл тұлғаны қалыптастыруға жол ашады.

Әдебиеттер:

1. Бөлесев Қ. «Болашақ мұғалімдерді оқушыларға ұлттық тәрбие беруге кәсіби дайындау» Алматы, 2004
2. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы. Алматы 2008.

3. Сыдықов М.Е. Сыныптан тыс жұмыстарда жеткіншектердің адамгершілік құндылықтарын қалыптастырудың педагогикалық шарттары. 13.00.01 – п.ғ.к. автореф. - Түркістан, 2008. – 28 б
4. Сластенин В.А., Каширин В.П. «Психология и педагогика» Москва, 2004

МУРТАЗИНА Н.Н.
КТУ КППК №6, г. Караганда

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ УМЕНИЙ У ДЕТЕЙ С НАРУШЕНИЕМ ЗРЕНИЯ

Для детей с патологией органов зрения, нарушенное зрение остается основным средством восприятия, познания окружающей действительности. Сохранные анализаторы не заменяют зрительных функций, и зрительный анализатор является ведущим в учебном процессе. Не понимая характера имеющейся у ребенка патологии, большинство родителей, в том числе и педагогов, не придают ей особого значения.

Нарушение зрения, наступившее в раннем возрасте, приводит к заметному влиянию на психологическое развитие ребенка:

В поведении этой категории детей, возможны проявления агрессии, раздражительности, замкнутости. Им требуются специальные условия воспитания и обучения, так как они испытывают затруднения в игре, коммуникации со сверстниками и взрослыми, в приобретении учебных навыков.

Процесс формирования ребенка, как личности, происходит при взаимодействии с другими людьми. Адаптация к окружающей среде, уже с первых дней жизни, осуществляется специальными средствами на основе общения, которое выполняет функции развития, воспитания, обучения.

Общение – это процесс передачи и приема вербальной и невербальной информации, одно из условий развития ребенка, ключевой показатель развития личности, один из основных видов деятельности человека.

Психолого-педагогическая характеристика детей со зрительной патологией подтверждает, что эти дети инертны, как правило, не демонстрируют инициативу в общении. Вследствие чего, нарушается процесс межличностной коммуникации, что ведет к проблемам развития и обучения.

Формирование коммуникативных умений и навыков у детей с нарушением зрения происходит на всех видах специальной коррекционной деятельности:

- ✓ развитие зрительного восприятия;
- ✓ ориентировка в пространстве;
- ✓ развитие осязания и мелкой моторики;

- ✓ социально-бытовая ориентировка.

Формирование коммуникативных умений на своих занятиях, осуществляю через дидактические игры, разнообразные упражнения, интересные игровые задания. А также в процессе выполнения различных физкультминуток, пальчиковой гимнастики, массажа рук, гимнастики для глаз.

В разделе зрительного восприятия, как и в любом другом, рационально начинать с простых игр и упражнений. Например, простая игра покатаем мячик. Необходимо взять мяч (большого и маленького размера) желательно однотонный (красный, зеленый), предложить перекачивать, друг другу. В этой игре, помимо развития сенсорных эталонов – цвета, формы и величины еще устанавливается эмоциональный контакт, вырабатывается зрительно-моторная координация.

Игры с мыльными пузырями, позволяют изучать пространственную терминологию, развивают зрительное внимание, и вместе с этим «заражают» положительными эмоциями.

Широкое применение кубиков и других элементов, способствует формированию коммуникативных навыков, и позволяет достигать поставленных педагогом задач. Например, игра «Мой кубик, твой кубик», обучает ребенка, соблюдать очередность и аккуратность, при выполнении задания. Педагог первым ставит кубик, затем побуждает ребенка ставить кубик сверху, для постройки башни (высокой - низкой), либо в ряд по горизонтали, строительство дорожки (длинной - короткой).

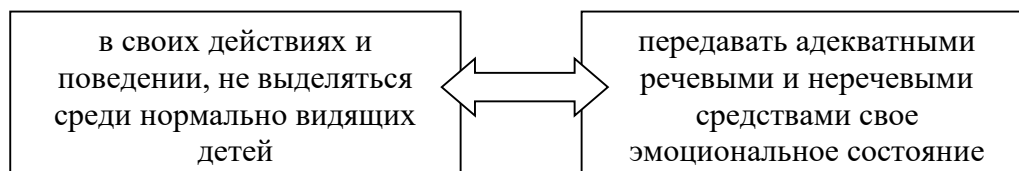
Социально-бытовая ориентировка представляет собой фундамент, для эффективного формирования коммуникативных умений. В программу по социально-бытовой ориентировке включены такие разделы:

Игра «Покажи части тела» формирует представления о частях своего тела. Педагог, называя части своего тела, показывает их на себе (касается рукой). Ребенок повторяет движения. Затем педагог начинает путать: называет одну часть тела, а показывает другую. А далее, уже следует добавить отработку, о расположении частей своего тела, затем впереди стоящего человека. Например: показать все части тела справа, слева.

Игра «Зеркало» помогает по мимике распознавать эмоциональные состояния (радость, грусть, злость). Можно в процессе игры усложнить задачу, попросив ребенка показать одно из эмоциональных состояний, а остальные повторят.

Детям со зрительной патологией, следует приобрести навык самостоятельно и правильно отражать, мимические и пантомимические действия, для того чтобы:

Хочется отметить, что трудности в коммуникации из-за неточного восприятия мимики собеседника, приводит к неполноценному межличностному общению и взаимодействию. Что в свою очередь, служит причиной снижения качества жизни ребенка.

В процессе работы с детьми с нарушением зрения, я как тифлопедагог, задействую все сохранные анализаторы, включаю в занятия игры и упражнения на развитие:

- ✓ слуха и слухового восприятия;
- ✓ тактильных ощущений;
- ✓ вкусового восприятия;
- ✓ обонятельного восприятия.

Сохранные анализаторы помогают не только в усвоении программного материала, но и в формировании коммуникативных навыков у детей с нарушением зрения. Слуховое восприятие помогает узнавать голоса сверстников или педагога, с которыми ребенок взаимодействует, а также звуки окружающего пространства. Развитие тактильных ощущений, позволяет детям, овладеть алгоритмом осязательного обследования различных объектов. Ребенок может использовать осязательную информацию в разных видах предметно-практической деятельности. Вкусовое и обонятельное восприятие взаимно дополняют друг друга. А игры способствуют развитию воображения, памяти, практической ориентировке.

В работе с детьми, имеющими нарушения зрения, необходимо уделять обучению тем, установленным нормам поведения и культуры общения, которые дают возможность, приобрести умения и навыки, способствующие их оптимальной социализации.

Эффективный процесс развития коммуникативных навыков у детей с патологией органов зрения, создает условия успешной социализации их в современный социум, адаптации к различным видам деятельности.

Литература:

1. Вишневецкая Т.А. Типовая учебная программа дошкольного воспитания и обучения детей с нарушением зрения. Алматы. 2010г.
2. Дружинина Л.А. Коррекционная работа в детских садах с нарушением зрения. Москва. 2006г.
3. Феоктистова В.А. Обучение и коррекция развития дошкольников с нарушенным зрением. С-Петербург. 1995г.

МУСИЛИМОВА САБИРА ТОЛЕУБЕКОВНА

«Қарқаралы қаласының Мәди Бәпиұлы атындағы №44 жалпы білім беретін тірек мектеп (ресурстық орталық) жанындағы интернаты» КММ

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖОБАЛАР АЯСЫНДА ЖЕКЕ ТҰЛҒА БОЙЫНДА ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ДАМУ

Бүгінгі білім беру жүйесінің құрылымы-тұлғаның құндылыққа бағыттап оқыту болып отыр. Ұлттық сана, ұлттық рух, ел мен жер құндылықтарын дәріптеп тәрбиелеу ұстаздың міндетті.

Жеке тұлғаны ұлттық құндылықтарға бағыттап оқыту білім берумен тәрбие жүйесінің өзекті ұстанымы болып табылады.

Жеке тұлғаның жан-жақты дамуы мектеп табалдырығынан бастау алып оның келешегімен жалғасуына, сүйікті ісі мен болашақ мамандығын таңдауына еңбек пен іскерлікке, шығармашылыққа баулуға негізделген педагогикалық жобалар оқушылардың білімін шыңдап, тәлім-тәрбиені бойына құндылық етіп дарытуға тәрбиелейді.

Осындай жоба мектебімізде 2014 жылдан бері жұмыс жасауда. Оқушылардың қызығушылығы мен бейімділігін дамытуға бағытталған «Жас орманшылар» мектеп орман шаруашылығы жобасы жұмыс жасауда. Мектеп орман шаруашылығы жұмысының негізгі бағыты мектеп білім алушыларына туған жеріне деген сүйіспеншіліктерін арттыру, табиғатының тазалығын сақтауға, жасыл желекті кеңейтуге баулу, еңбекке шыңдау, рухани білімдерін мен танымдық қабілеттерін арттыру, кәсіби бағдар беру болып табылады. Сонымен қатар жергілікті жердің орман қорын, орман құрылымын, климат, топырағын, орман шаруашылығын жете меңгеру.

Жоба жұмысы Қарқаралы Мемлекеттік Ұлттық табиғи паркімен (ҚМҰТП) тығыз байланыста. Мектеп орманшылар тобын құру мақсатында келісім шартқа отырып, мектеп орманшылар тобының арнайы бекітілген жарғысы, нұсқаулығы оқу жылына құрылып

бекітілді. Және де оқу – тәрбие үрдісінде Ұлттық табиғи паркімен біріге ұйымдастырылатын іс-шаралар жоспары бекітілген.

Бекітілген құжаттарды басшылыққа ала отырып, мектеп оқушыларының шығармашылық қабілеттері мен экологиялық білімдерін іске асыру үшін жағдай жасау, қазақстандық патриотизмді, азаматтық сананы, жалпы ұлттық құндылықтарды қалыптастыруда жүйелі жұмыс жүргізіліп жатыр.

Мектеп орманшылығының мақсат, міндеттерімен оқушыларды таныстырып жоспар бойынша жұмыс жүргізіледі. Ұйымдастырушылық жиын, сұхбаттау, мектеп бағдарламасы бойынша іс – шаралар, талдау бағыты бойынша ғылыми – тәжірбиелік шаралар өткізілуде. «Жас орманшыларды» ресми түрде қабылдау жұмыстары жоспар бойынша жүргізіледі.

«Жас орманшыларды» салтатты қабылдау сәті.

Жоба жоспары теориялық, практикалық бөлімдерден құрылған. Теориялық бөлімде жергілікті жердің орман қоры туралы жалпы мәлімет берілсе, практикалық бөлімде экскурсияға шығып фенеологиялық бақылаулар жүргізеді, орман типологиясымен танысады.

Білімалушыларға ҚМУТП қызметкерлерімен бірге практикалық сабақтар ұйымдастырылып: орман жамылғысы, ағаш жасын қалай анықтауға болатындығы, питомниктерде жас қарағайды отырғызу әдістерін, қарағай бүрлерін жинап, кептіріп тұқымдарын алу жолдарын үйренді.

Ағаш жасын анықтау прктикалық сабақ

Өсімдіктерге фенеологиялық бақылаулар жүргізіп өлкемізде өсетін реликті өсімдік сфагнум мүгіне, эндемик өсімдік Қарқаралы бөріқарақатына зерттеу жұмыстарын жүргізіп ғылыми ізденістері жүргізілді. Мектеп алды жылыжайда бақша өсімдіктерінің өсіру әдіс тәсілдерін меңгеру барысында практикалық дағдылары қалыптасты. Жалпы осы жұмыстарды орындау барысында білімалушылар теориялық-практикалық білімдерін ұштастырып өмірде тиімді қолдануды үйренді.

Сонымен қатар, мектеп ғимаратының жан – жағын көркейтіп гүлдендіру жұмыстары мен мектеп алды үлескіде жеміс ағаштарын, жылыжайда көкөністер отырғызу, күзде оларды жинап алу, тазалық жұмыстарын жасайды. ҚМҰТП-тің ұйымдастыруымен өткізілетін шаралар «Таза өзен» акциясы бойынша қаладағы «Кіші Қарқаралы» өзенін тазалау «Құстарға қамқорлық» акциясын ұйымдастырып білімалушылар құстарға жем салатын астаулар, үйшіктер жасап аулаларындағы ағаштарға және орман ағаштарына орналастырды. «Орманды өрттен қорғаймыз» акциясында өрт сөндірушілермен бірге практика жүзіндегі жұмыстарға араласып, атқарылған жұмыстар «Парктер шеруі» шарасында бағаланады.

«Парктер шеруі» акциясы

Осы жұмыстар бүгінгі күні өз жемісін беруде. Болашақта өз мамандығын айқындаған оқушылар Қарқаралы қаласындағы М.Әдекенов атындағы көпсалалы колледждегі «Орман шаруашылығын» бағыты бойынша білімін жалғастыруда. 2021 жылы 3 оқушы, 2022 жылы 5 оқушы, 2023 жылы 8 оқушы, Астана қаласындағы С.Сейфулин атындағы Аграрлық университетінде 2 оқушы (туризм бағыты) оқуға түскен.

Аталған жұмыстар «Рухани жаңғыру» бағдарламасының аясында VIII ашық аймақтық «Туған соқпақтар» виртуалды саяхат байқауы, «Балалар жылы» аясында өткен «Табиғатты аяла» жас өлкетанушылар мен эколог зерттеушілерінің республикалық форумы, «Жасыл мекен» Республикалық челленджі, облыстық аудандық көлемде өткізілетін ғылыми-практикалық конференциялар т.б ұйымдастырылып отыратын шараларға жұмыстары жіберіліп, қорғалып жүлделі I, II, III және дипломдар мен алғыс хаттарға ие болуда. «Туған өлке сырлары» атты облыстық форумда «Жас орманшылар» үйірмесінің атқарылып жүрген жұмыстарын көрсетіп, қорғалды.

Еліміздің баға жетпес байлығы – көз тартарлық табиғаты, орманы. Орман-тоғай – Жер-Ананың адамзатқа берген шексіз сыйы. Он сегіз мың ғаламдағы тіршілік атаулының құт мекені – табиғат, соның ішінде орман десек қателеспейміз. Сондықтан табиғатты аялау мен оның қадір-қасиетін сезіну – барша адамзатқа парыз.

Әдебиеттер:

1. Сборник научных материалов Караганда 2010
2. Ә.Бейсенова, Ж.Шілдебаев "Экология" 9 сынып оқулық Алматы «Мектеп» 2005
3. Ұ.Б.Асқарова "Экология және қоршаған ортаны қорғау" Оқу құралы
4. Әлімбеков. Табиғатты пайдалану және оны қорғау негіздері 2. «Табиғаттағы тепе-теңдік ғажайыптары» деген кітап
5. Р.Ә.Әлімқұлова. М.А. Төртенова Өсімдік-табиғат қазынасы

САРЫАРКА В ЭПОХУ БРОНЗЫ

Касым-Жомарт Токаев на Национальном курултае высказался о важности культивировать в детях общечеловеческие и национальные ценности, патриотизм, указал на важность воспитания подрастающего поколения. А для этого, по его словам, необходимо укрепить национальную идентичность, которые будут способствовать развитию патриотических чувств, любви к Родине, к истории народа, родного края.

Карагандинская область богата разнообразными памятниками историко-культурного наследия, которые отражают непрерывное историческое развитие, начиная с каменного века и до современности. Степи Сарыарки являются настоящей сокровищницей бронзового века, наполненной многочисленными и разнообразными памятниками этой эпохи. Вместе с величественными курганами древних вождей, встречаются многочисленные каменные оградки рядовых общинников, образующих огромные некрополи. Особняком расположены сакральные места и общеплеменные святилища, объединявшие этот древний народ. С каждым исследованным памятником тысячелетняя история Казахстана становится нам все ближе и понятнее, раскрывая свои тайны и загадки, а далекое прошлое - реальным и узнаваемым.

Сакральное пространство на протяжении тысячелетий передает духовные ценности, переходя от одного культурного сообщества к другому по правилам, действующим по понятиям культурных архетипов. Воздействие священного пространства имеет древнюю основу, которая возникает еще в архаичную эпоху, когда мышление было мифологичным и человек осознавал себя в связи с космосом, а не с историей. Несмотря на смену этнических звеньев, религиозных идей - эти законы формирования сакральных образов пространства существовали и существуют на протяжении веков.

В эпоху бронзы в местах, считавшихся сакральными, устраивали некрополи, которые, как правило, группировались вокруг крупного погребального сооружения духовного лидера, харизматичного военного предводителя или правителя, совмещающего светскую и духовную власть. На погребальном поле они, обычно, выделяются своими параметрами, отражающими их социальную значимость и культурно-хронологическую принадлежность. Так, для андроновского времени характерны большие курганы и ограды, для периода поздней бронзы – грандиозные каменные сооружения мавзолеевого типа.

Важной задачей современной школы является формирование творческого мышления и продуктивной деятельности учащихся для свободной реализации возможностей и способностей каждого ученика. Актуальным является использование в обучении приемов и методов, которые формируют умение самостоятельно добывать новые знания, собирать необходимую информацию, умение выдвигать гипотезы, делать выводы и умозаключения. Это все отражается в ключевом наборе моли 4К: развития креативности, критического мышления, коммуникабельности и умения работать в команде.

Метод проектов в современной школе составляет основную базу обучения, смысл которой заключается в создании условий для самостоятельного освоения учебного материала. Для учащихся особое значение представляют проекты, связанные с исследованием эпохи бронзы.

Учащиеся в своих проектах делятся через макеты, сделанные своими руками, архитектурой мавзолеев, изучают устройство х концентрических стен возведённых методом строительной кладки, с облицовкой по периметру вертикально установленными массивными гранитными плитами.

В настоящее время исследованы и созданы макеты мавзолеев Айбас-Дарасы, Дандыбай, Уйтас-Айдос. Они являются отражением высокой степени социальной и имущественной ранжированности, а также централизации общин, носителей бегазы-

дандыбаевской культурной традиций. Довольно интересно, что изучение и создание проектов мавзолеев зачастую привлекало учащихся 8-9 классов. Учащиеся приобрели особое отношение к сакральным ценностям, через «прикосновение» к своим легендарным предкам.

Обучающиеся для себя уяснили, что особая тщательность древних по отношению к устройству погребальных сооружений объясняется развитыми анимистическими представлениями и отождествлением понятий «дом живых» – «дом мёртвых», где само ограждение выполняло функцию маркировки сакрального пространства танатосферы (сферы смерти) и являлось отголоском процесса «доместикации» человеком окружающего пространства. Надмогильное сооружение представляет собой своеобразный барьер между мирами мертвых и живых, выполняя также оберегающую функцию от возможно зловредного воздействия мертвых.

Таким образом, можно считать, что мавзолеи бегазы-дандыбаевской культуры являются отражением традиционных для древних обществ мировоззренческих представлений, где каждый отдельный аспект несёт в себе глубокую сакральную функцию, показывая религиозный опыт предшествующих поколений и иллюстрируя непрерывность историко-культурного процесса, а также глубокую взаимосвязь времён в духовной культуре.

Характерной особенностью сакральной архитектуры социально-стратифицированных погребальных комплексов нуринской культуры является наличие двух-трех крупных концентрических сооружений, вписанных друг в друга и перекрытых курганной насыпью. Данная ритуальная задача решалась путем устройства округлых в плане оград из вертикально установленных плит или сооруженных методом строительной кладки из подобранного по размерности камня, а также устройством кольцевых рвов или округлых ям-западин. В центральной части обычно отмечается одиночное высокостатусное погребение.

Вписанные друг в друга концентрические окружности считаются изображением дневного светила – солнца. Близким или аналогичным способом изображалась головная часть «солнцеголовых» при их общей антропоморфности. Погребенный являлся своего рода символом солнечного божества и его живым воплощением на земле. Разница отмечается также в наскальном искусстве, где солнцеголовые антропоморфы гораздо выше и больше изображения обычных людей. «Гигантизм» подчеркивал их величие и божественную сущность.

Таким образом, можно говорить о широком распространении солярного культа, занимающего центральное место в мировоззренческой сфере нуринско-федоровского общества. Предполагается, что главной функцией правителя, олицетворявшего солнце, и небольшой группы его приближенных было отправление основного культа, то есть выполнение жреческих обязанностей. Однако, учитывая, что даже повседневно-бытовая жизнь воспринималась в древности через призму идеологических представлений, то воля правителя, а, следовательно, божества, являлась непререкаемым законом.

Оригинальность конструкции, ранее не встречающаяся в степях Казахстана, уже принесла ему всемирную известность. Информация об уникальной «степной пирамиде», размещенная в социальных сетях, вызвала обоснованный интерес не только специалистов, но и широкой общественности.

К разряду общеплеменных святилищ поздней бронзы, безусловно, относится ограда Шантимес, датируемая X в. до н.э., расположенная в Бухаржырауском районе. Она представляет собой гигантский четырехугольник, который внутри плотно вымощен камнем. Площадь составляет 1650 кв. м. Ориентирована углами по сторонам света. В центре отмечен небольшой курган. По периметру в древности были устроены многочисленные округлые каменные жертвенники и кострища, в которых найдены отдельные кости животных и человека, а также изделия из камня [3:46].

По конструкции эта сакральная ограда-платформа принципиально отличается от других сооружений, которые были рассчитаны на восприятие объекта в вертикальной проекции. Напротив, святилище Шантимес было спланировано и построено в горизонтально плоскости, предполагающей его восприятие сверху, с высоты неба, то есть было посвящено богам. Оно

являлось не погребальным сооружением, призванным увековечить память умершего, а было обращено к небесным божествам и выполняло функции важного ритуально-культового объекта храмового характера, построенного под открытым небом. Аналогичные принципы лежат в основе устройства курганов с «кусами».

Можно отметить, что эти разноплановые объекты служили своеобразными маркерами сакральных центров древней Сарыарки, являлись «местом силы», которое по религиозным представлениям древних считалось священным.

Осталось немало тайн и загадок, огромный интерес к которым проявляют не только научные круги, но и все слои населения. На необходимость воссоздания духовного пояса, хронологических связей, объединяющих разновременные сакральные объекты Казахстана в единое целое, указывает в своей статье «Каждая нация в мире по-своему уникальна. Мы должны это правильно понимать. Уникальность нашей нации должна заключаться в успешности. Чтобы быть успешными, нам нужно совершать конкретные дела, а не следовать громким лозунгам, живя в плену иллюзий. Это должно быть ясно и понятно всем гражданам. У нас должен быть четкий ответ на вопрос: «Каким образом мы станем успешной страной?». Качества, присущие ответственному гражданину, необходимо укоренить в сознании подрастающего поколения», – отметил президент РК Касым-Жомарт Токаев.

Исходя из вышесказанного, можно подвести итог о том, что изучение традиций заложенных в ярких памятниках бронзового века Сарыарки, сегодня выстраивают собственный имидж учащихся, укрепляющий в сознании чувство гордости за свою страну. Высокий уровень патриотизма - залог высокой конкурентоспособности нации. С развитием информационных технологий этот аспект становится особенно актуальным.

Литература:

1. Григорьев А.П., Телицын Н.Н., Фролов О.Б. Надпись Тимура 1391 г. // Историография и источниковедение истории стран Азии и Африки. Вып. 21: Межвуз. сб. / Под ред. Н. Н. Дьякова - СПб.: Изд-во С-Петербург. ун-та, 2004 - 160 с.
2. Семби М. Улытау // Краткий энциклопедический словарь исторических топонимов Казахстана / Сост. И.В. Ерофеева. - Алматы 2014. - 528 с.

МУСТАФИНА Ж.А.

«М.Жұмабаев атындағы гимназия» Қарағанды қаласы

ТАРИХ ПӘНІН ҚҰНДЫЛЫҚҚА БАҒЫТТАП ОҚЫТУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Өскелең ұрпақ тарихтан тағлым алмай, болашаққа нық қадам баса алмайды-деп дана халқымыз айтқандай, тарихқа көз жүгіртіп, оны сараламайынша ертеңгі күнге сенімді қадам жасауымыз мүмкін емес. Ал біздің бүгінгіміз осы тамыры тереңде жатқан тарихи жолдың негізінде қалыптасқаны анық. Сондықтанда еліміздің басшысы, президентімізде ұрпақ тәрбиесі мен біліміне аса үлкен жауапкершілікпен қарап, ұлттық құндылықтарды жас жеткіншектің бойына дарыту үшін тұжырымдамаларды жүзеге асырудың жолын салып бергендей.

Тәрбие-ұрпақты биік мұратқа жетелейтін сапалы білімнің тұғыры. Ұлттық құндылықтармен сусындап өскен ұрпақ ұлағатты болмақ. Дәл осы өскелең ұрпағымыз ұлттың сапасын құрайды. Сондықтан да қадір-қасиет, ар-намыс, адалдық, патриотизм, жауапкершілік, әдептілік, мейірімділік, сүйіспеншілік, үлкенге ізет, кішіге құрмет сияқты қасиеттерге ие шығармашыл азаматты тәрбиелеу маңызды. Міне, сондықтан Ұлттық құрылтайдың отырысында Мемлекет басшысы білім беру саласына қатысты бірқатар негізгі міндеттерге тоқталған болатын. «Ұлттық тәрбие – ел болашағы» тәрбиесінің тұжырымдамалық негіздері енгізіліп жатыр. Жаңа оқу жылынан бастап 2023-2025 жылдарға арналған Біртұтас тәрбие бағдарламасы іске асырылуда. Бұл құжат жалпы адамзаттық және ұлттық құндылықтар негізінде өскелең ұрпақты тәрбиелеу сапасын арттыруға

бағытталған. Өскелең жас ұрпақты рухани-адамгершілік қасиетке баулу, тәрбиелеу – барлық кезеңде өзекті. Білім беру барысында оқушыны құндылықтарға қарай баулып оқыту да өзекті мәселелердің бірі болып отыр. Біздің келешегіміз – жас ұрпақ, ал ұрпақ тәрбиесі адамзаттың мәңгілік тақырыбы.

Ел ертеңі болар бүгінгі балалар мен жасөспірімдерді тәрбиелеу, әлеуметтік тұрғыдан барынша қамтамасыз ету, толыққанды білім алуына жағдай жасау, олардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау Қазақ елінің ұлттық саясатының басты бағыттарының бірі.

Тәрбие мен оқыту өзара тығыз байланысты, бір бірінен бөліп алуға болмайтын біртұтас процесс. Білім беру ұйымдарындағы тәрбие пән мазмұны, сынып сағаттарының және мектептен, сыныптан тыс қосымша білім беру мазмұны арқылы жүзеге асады.

«Біртұтас тәрбие бағдарламасы» – ұлттық, адами құндылықтарға негізделген. Бұл құжатта білім беру ұйымдарындағы тәрбие жұмысын толыққанды жүзеге асыру үшін білім алушылардың бойында қалыптастырылуы тиіс құндылықтар мен тәрбиенің мақсаты, міндеттері айқындалады. Жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген, әлемдік озық білімді игерген саналы азаматты тәрбиелеу мақсаты көзделеді.

«Біртұтас тәрбие бағдарламасының» мақсаты: Жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген еңбекқор, адал, саналы, жасампаз азаматты тәрбиелеу.

Міндеттері:

1. Ата-ананың өсиетін тыңдауға, отбасы татулығы мен берекесін қадірлеуге, перзенттік парызын өтеуге тәрбиелеу. 2. Ұлттық мұраны қастерлеуге, қазақ тілін, мемлекеттік рәміздерді құрметтеуге, татулық, келісім, ынтымақ және ел бірлігін сақтауға, отаншылдық пен мемлекетшілдікке тәрбиелеу.

3. Жақсылыққа, игілікке бой түзеуге, абыройлыболуға, ар-ұждан, намыс, жауапкершілік, мейірімділік, қамқорлық пен Ұсыным әділдік қасиеттерін жоғары ұстауға баулу және құқықтық мәдениетін қалыптастыру.

4. Денсаулықты қадірлеуге, салауатты өмір салтын ұстануға, ойдың тазалығын және эмоционалды тұрақтылыққа баулу.

5. Табиғатқа, табиғи мұраға ұқыптылықпен қарауға және табиғи ресурстарды үнемді әрі тиімді қолдануға тәрбиелеу және еңбекқорлыққа баулу.

Ұлттық құндылықтар: ұлттық мүдде, ар-ұят, талап.

Қай заманда болмасын адамзат алдында тұратын ұлы міндет-өзінің өмірін жалғастырушы саналы ұрпақ тәрбиелеу. Ұрпақ тәрбиесі – ұлт болашағы, келешек қоғам тәрбиесі. Сол келешек қоғам иелерін жан-жақты жетілген, ақыл парасаты мол, мәдени-ғылыми өрісі озық етіп тәрбиелеу кезек күттірмейтін іс. Осы істі жоғары деңгейде жоспары түрде жүзеге асырушы мектеп болып табылады. Құндылықтарды тек кітаптар мен оқулықтардан үйрену мүмкін емес, ол көбіне адамнан адамға дариыды. Сондықтан біз мұғалімдер оқушылардың мінез-құлқы мен мәдениетін қалыптастыратын өзгеріс агентігі болып отырмыз. Әсіресе қазіргі таңда мұғалімдер балаларға тек академиялық білім берумен шектелмей, оқушылардың бойында әртүрлі өмір жағдайына тез бейімделе алатын машықтарды да дамыта білуі керек. Осы ретте біз «М.Жұмабаев атындағы гимназияда» үлкен жопары жобалар жүзеге асырылып жатыр. 2022-2023 оқу жылынан бастап құндылыққа негізделген тәрбие үрдісі аясында әрбір құндылыққа негіздеген айлықтар ұйымдастырылады. Оқу жылының басын, берекелі күз мезгілінде «Өнер кафедрасының» мұғалімдері «Ынтымақтастық» құндылығын оқушы бойына сеңірумен ашып берсе, қараша айында бастауыш сынып мұғалімдері адамдарға, қоршаған ортаға-табиғатқа құрметпен қарауды қалыптастыру арқылы «Құрмет» құндылығына арнап айлықтарын өткізген болатын. Төл мерекеміз «Тәуелсіздік күні» он алтыншы желтоқсан тағдыр мен тарих тоғысқан айда айында тарихшы мұғалімдерінің яғни біздің де «Отансүйгіштік» құндылығына негізделген айлығымыз басталды. Оқу мен тәрбиеге негізделген айлық жоспары бекітіліп, соның аясында жоғарыда айтып кеткен ұлттық мүдде, ар-ұят, талап құндылықтарына бағытталған ашық сабақтардан басталды. Қазақстан тарихы пәні бойынша 7 сыныптағы өткен сабақ

«Отарлау және ұлт-азаттық күрес» бөлімі бойынша «1836-1838 жылдардағы Бөкей Ордасындағы қазақтардың көтерілісі» тақырыбында өтті.

Өткен сабақты еске түсіру үшін «Сиқырлы кітаптардағы тапсырмалар» әдісі атты wordwall платформасымен сұралса, жаңа сабаққа көшу үшін ұнтаспадан «Жұмырқылыш» деп аталатын М.Өтемісұлының күйі тыңдалды. Күйді орындалмастан бұрын бірнеше ой қозғауға арналған сұрақтар қойылды:

-күйдің атауы?

-күйдің авторы кім деп ойлайсыздар?

-күйдің шығу тарихы туралы не білеміз? Оқушылар күйден шабыт алып қана қоймай, ұлттық рух оянада және әрине қызығушылық пайда болады. Сұрақтарға жауап беріліп, мұғалімнің толықтыруларынан кейін сабақтың тақырыбы айтылып, сабақ мақсаты таныстырылды. Тақырып ауқымды және өзіндік күрделіліктері болғандықтан тақырыпты зерттеу мен талдауға үлкен мән берілді. Бірінші топқа көтерілістің алғышарттары, басталу себептері мен көтерілісшілердің мақсатын анықтау тапсырмасы берілді.

Мәтінді орындауға берілетін критерийлер:

➤Көтерілістің алғышарттарын болжау;

➤Көтерілісшілердің мақсатын сипаттау;

➤Көтерілістің 3-5 себептерін көрсету;

Екінші топқа көтерілістің барысын талдау тапсырмасы берілді.

Мәтінді орындауға берілетін критерийлер:

➤Көтерілістің қозғаушы күші, басшылары;

➤Толыбай шатқалындағы Жәңгір ханмен кездесуі;

➤Қарауыл Бабажанұлының ауылын шауып кетуі;

➤Көтерілісшілердің Хан ордасын қамауға алуы;

Үшінші топқа шешуші шайқастар алаңы туралы талдау тапсырмасы берілді. Мәтінді орындауға берілетін критерийлер:

➤Тастөбе түбіндегі шайқас;

➤Көтерілісшілердің күш біріктіру әркеті

Төртінші топқа көтерілістің жеңілу себептері мен тарихи маңызын анықтау тапсырмасы берілді. Мәтінді орындауға берілетін критерийлер:

➤ Көтерілістің жеңілу себептерін анықтау;

➤ Көтерілістің тарихи маңызын сипаттау.

Тақырып бастан аяқ толығымен ұлттық құндылықтарға тұнып тұрғандықтан, жетелуші сұрақтардың көмегі мен оқушының өзіндік пікірін тыңдау арқылы кез келген кезеңде ұлттық мүддеден бастап барлық құндылықтарды оқушы бойына қалыптастырып жатқандығымды байқаймыз. Сабақ соңында СВОТ талдау жасалынды. Бірінші топ күшті жақтарын жазды; Екінші топ әлсіз жақтарын жазды; Үшінші топ мүмкіндіктерін жазды; Төртінші топ қауіптерді жазды.

Құндылыққа негізделген айлық баарысындағы өткізілген әрбір ашық сабақ пен сыныптан іс-шаралар оқушының қызығушылығын ғана тудырып қоймай, сондайақ жаңа білімдерді жеңіл игеріп, алған білімін өмірде қолдана алатындай, тарих болса тағлым алатындай деңгейде есте сақтауына негіз болады.

Сыныптан тыс іс-шаралар қатарына 8 сынып оқушыларымен өткізілген «Алаштану» курсы бойынша өткен «Алаштану марафонын» айтуға болады. Сайыс түрінде өткен сабақта оқушыларды XXғасырда Қазақстан мүддесіне қызмет еткен зиялы қауым өкілдерінің өмірі мен қызметін дәріптеу арқылы қазақ халқының игілігі үшін қызмет етуге тәрбиелеу жүргізілді.

Қорыта келе 2023-2024 оқу жылында жүзеге асырылатын тәрбие жұмысының беталысын, құндылықтар негізінде тәрбие жұмысын ұйымдастыру өте тиімді болып табылады. Гимназиямызда мұғалімдер арасында әліде болса білім алушылардың бойында құндылықтарды пәндік мазмұн, сынып сағаттары мен сыныптан тыс әлеуметтік тәжірибелер арқылы дарытудың әдіс-тәсілдері таңдалып, меңгертіліп, өзара пікір алмасып, ойларын

ортаға салып, ертеңгі ұрпақты жан-жақты үйлесімді дамыған тұлға етіп тәрбиелеудің тиімді жолдары тандап алынууда.

Әдебиеттер:

1. Адилова Э.Т. Жастардың құндылық бағдарлар мәселелерін зерттеудің теориялық аспектілері // Қазіргі этнопсихологияның даму тенденциялары: тарихы, жағдайы және болашағы халықаралық ғыл.әдіс. конф. матер. Алматы, 2019.– 79-81 б.
2. Қазақстан Республикасының Президенті жанындағы Орталық коммуникациялар қызметі «Біртұтас тәрбие бағдарламасы енгізілді»
3. «Біртұтас тәрбие бағдарламасы» –ұлттық, адами құндылықтарға негізделген. Алматы, 2023ж.

7 «ә» сыныбы тарих сабағында

Топтық жұмыс барысында

Топтық жұмыс барысын

Жұмыстарын қорғау

Топта талқылау

«Алаштану» курсы бойынша сайыс сабақта

МУСТАФИНА АЛИЯ САТЫПАЛДЫНОВНА
Осакаров ауданы «№ 2 жалпы білім беру мектебі» КММ

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР -- МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ҮЙРЕНУДІҢ БАСТЫ УӘЖДЕМЕСІ

Мақалада өзге ұлттар өкілдерінің мемлекеттік тілді үйренудегі уәждемесі тілді үйренудегі басты аспекті ретінде қарастырылады.

В статье рассматривается мотивация представителей других национальностей в изучении государственного языка как ключевой аспект в изучении языка.

The article considers the motivation of representatives of other nationalities in the study of the state language as a key aspect in the study of the language.

Қазақ тілі – елдігімізді айқындайтын және сақтайтын қатынас құралы. Мемлекеттік тіл-халқымыздың идеологиясын рухани және мәдени бірлігін сақтайтын негіздердің бірі. Сарапшылар қалай бағаласа да кейінгі он жыл ішінде мемлекет және қоғам болып қазақ тілін түлетуде талай істер атқарылды. Алайда өміріміздің барлық саласындағы мемлекеттік тілдің толыққанды қолданылмауы алаңдатпай қоймайды. Себебі мемлекеттік тілді меңгеру Қазақстандық патриотизмнің құрамдас бөлігі болып табылады. Уақыт өте келе қазақ тілі Қазақстанда ұлтаралық қатынас тіліне айналуға тиіс. Қазақ тілі қазіргі уақытта дәстүрлі қазақ тілді оңтүстік және батыс облыстарда, ал орыс тілі бұрынғыдай солтүстік және орталық аймақтарда үстемдік етуде. Сонымен қатар соңғы кездерде заң шағару, мемлекеттік басқару, білім беру, ғылым, мәдениет, бұқаралық ақпарат құралдарында қазақ тілінің белсенді қолданысын көруге болады. Қазақ тілін меңгермей азаматтар Қазақстандық қоғамның мүшесі ретінде сезіну қиын екенін түсінді. Мектептерде қазақ тілінен сабақ беретін мұғалім болып, өзге ұлттардың өкілдері жұмыс істей бастады. Психология ғылымының заңдылықтарына сүйену тілдерді оқытуды жетілдіру үшін маңызы зор, ол пәнді оқытудың тиімді жолдары мен әдіс-тәсілдерін айқындап береді. Оқу орыс тілінде жүретін мектептерде қазақ тілі мемлекеттік тіл ретінде оқытылатындықтан, оның ана тіл ретінде оқыту ерекшеліктерінен ажырата білудің маңызы зор. Екінші тіл мен ана тілін оқыту- бір мазмұндағы үдеріс емес, олардың арасында айырмашылық бар. Осымен байланысты көрнекті психолог Л.Г.Выготский пайымдамасын келтірген орынды: «Ребенок усваивает родной язык неосознано, ненамеренно, а иностранный начинает с осознания и намеренности. Поэтому можно сказать, что развитие родного языка идет снизу вверх, а в то время как развитие иностранного языка сверху вниз»[2]. Бұдан екінші тілде сөйлеу тетігінің негізі психологиялық заңдылықтарды ескеруге баса мән беру керектігінің маңыздылығына көз жеткізуге болады.

Қазақ тілі пәнін оқытуда жағымды уәж тудыратын факторлардың бастысы – оқыту үдерісін қатысымға, екі жақты сөйлеуге (диалог) құру, яғни оқытуы интеракция жүйесіне құру, сондықтан оқу құралдарының мазмұны оқушының шығармашылық, коммуникативтік қабілетін, өздігінен жұмыс істеу дағдыларын дамытуға бағытталуы тиіс. Оқу орыс тілінде жүретін мектептердің жоғарғы сынып оқушыларына қазақ тілі пәнін меңгертуде оқу танымдық жағымды уәжді қалыптастырудың алғышарты тілді қатынас құралы ретінде қолдана білуге үйренуге сенімділігін, ынта жігерін, қызығушылығын тудыру. Бұл өз кезегінде оқу мазмұнының оқушының танымдық – шығармашылық белсенділігін арттыруға, оқытуда технологияландыруға, нәтижелендіруге, өзін-өзі дамытуға бағытталуы тиіс[5].

Екінші тілді үйренуде сөйлеу әрекетін орындау үшін оған итермелейтін түрткі уәж қажет. Психологияда мектептің жоғары сатысында оқитын 15-18 жасар оқушылар балаң жас дәуірін бастан кешеді. Бұл жаста олардың қоғамдағы белсенділігі артып, сана-сезімі өседі, ақыл-ойлары толысады, жедел даму үстінде болады, дүниетаным, көзқарастарының мазмұны жаңарып, тереңдейді, талғампаздық, көп білуге ұмтылушылық, өмірден өз орнын табуға қызығушылық басым болады. Осы кезеңде қазақ тілін үйренудің маңызды психологиялық элементі –білім алу уәжін түсінудің маңызы зор. Осы тұрғыдан келгенде, уәж субъективті (баға үшін оқу) және объективтілік сипат алады (өмірде қолдану, адамдармен қарым-

қатынас жасау, таным көкжиегін кеңейту, халықтың мәдениетін, әдебиетін, салтын білуге ынталылық, т.б.) [5].

Уәждеме - (мотивация) латынша «modeo-двигаю», яғни оқушыларды әрекетке итермелейтін күш. «Адамды әрекетке бағыттайтын, қажетін өтеуге талаптандыратын бір түрткі болады. Бұл түрткіні психологияда мотив (себеп) деп атайды»[3]. И.П.Подласый уәждерді «сыртқы» және «ішкі» деп бөле отырып, оқыту үдерісінде ішкі жағымды уәждің маңыздылығына баса мән береді [4]. Ішкі уәж- оқушының пәнге қызығушылығы, оны игеруге ықыласының артуы, білуге ұмтылуы. Жағымды уәж тудыру- оқу әрекетінің маңызды құрылымдық бөлігі, сондықтан оны тұрақты ету маңызды нәрсе. Уәж қызығушылықпен байланысты. «Қызығу – шындықтағы заттар мен құбылыстарды белсенділікпен танып-білуге бағытталған адамның біршама тұрақты жеке ерекшелігінің бір көрінісі»[3].

Оқу әрекетінде қызығушылықтың маңызы зор, себебі ол оқушының пән мазмұнын тиімді игеруіне көмектеседі, яғни оқу уәждемелерінің бірте-бірте өрістеп дамуына сәйкес қызығу да тұрақты бола бастайды. Л.С.Высотский осы турасында қызығушылықтың мәнін былай пайымдайды: «Педагогический закон гласит: прежде чем ты хочешь призвать ребенка к какой-либо деятельности, заинтересуй его ею, позаботься о том, чтобы обнаружить: что он готов к этой деятельности» [2].

Оқу танымдық уәждеме оқу әрекетінің құрамдас бөлігі, сондықтан білім беруде жағымды уәждеме қалыптастыру, пәнге қызығушылық тудыру мұғалімнің әдіскерлік шеберлігіне де байланысты.

Оқу орыс тілінде жүретін мектептегі Қазақ тілі пәнінің мақсаты –оқушылардың күнделікті қарым-қатынаста тілдік құралдарды дұрыс қолдануға, соның негізінде қазақша сөйлеуге, тындап-түсінуге, сауатты жазуға үйрету. Аталған пән бойынша оқу әрекетін қалыптастыруға итермелейтін уәждеме, ең алдымен танымдық қажеттілік, қызығушылықтың туындауы. Тілді өмір шындығына сәйкес әртүрлі жағдаяттарда қатысымдық (коммуникативтік) тұрғыда қолдана білу дағдыларын қалыптастыру – уәждің танымдық қажеттілікті қанағаттандыруы болып табылады, яғни «қажеттілік мотив тудырудың ең басты алғышарты болып саналады» [3].

Танымдық қажеттілік неден туындайды? Ол қазақ тілін жалаң теориялық басымдықпен оқыту емес, қатысымдық құралы ретінде, ұлттық мәдениетін, әдебиетін, салт-дәстүрін, тарихын т.б. игілік, құндылықтарын оқу арқылы меңгереді. Сонда ғана «білім оқушының танымдық қажетіне айналғанда ғана мотив бола бастайды» [3].

Тілдің шындық өмірдегі табиғи қызметін түсінуге мүмкіндік беретін білім мазмұнын іріктеу де оқу уәждемесінің қалыптасуына негіз болады. Тілді меңгертудің уәждемелік негізін қалыптастыруда шынайы өмірдегі тілдің табиғи қызметін игертудің, ауызекі тілде сөйлеу этикетінің түрлерін, қолданылуы жиі сөздер мен сөз тіркестерін, тұрақты тіркестерді меңгертудің маңызы зор [4].

Қазіргі уақытта мемлекеттік тілді оқыту адамдарда «жаңа тілдік жағдайда» бейімдеу ретінде болып отыр. Көп жағдайда мемлекеттік тілдің қызметі орыс тілінен аудармаға келтірілген. Бұл кезең өтіп, түпнұсқалар қазақ тілінде дайындалуы қажет. Осы күнге дейін оқытудың уәждемесін жетілдіру әдістемесі қолданылмаған еді. Егер адам өзінің қызметі бойынша жоғарлауын мемлекеттік тілді меңгеруімен байланыстырса тілді үйренуде нәтижеге жетер едік. Бұл әдіс кеңес дәуірінде орыс тілін үйренудің басты уәждемесі болған. Мемлекеттік тілдің дәрежесін тілді меңгеруді Қазақстандық патриотизмнің өмірлік қажеттілігіне айналдыру деңгейіне көтеруіміз керек.

Кеңес дәуірінің тәжірибесінен білетініміздей орыс тілін үйренудегі «мәжбүрлеуші уәждемеден басқа, осы кезеңдегі өзге ұлттардың ешбір оқулықтардың, оқытушылардың көмегісіз қазақ тілін еркін меңгеру деректері көптеп кездескен. Қазақ тілінде еркін сөйлей алатындар негізінен қазақтармен қоян-қолтық араласып келген ұлттардың өкілдері арасынан кездеседі. Бұл жағдай қазақ халқына, оның рухани байлығына және мәдениетіне «тәнті болу» уәждемесі бар екенін, ұлттық құндылықтарымыздың тілімізді үйренудің басты

уәждемесі болып табылатынын дәлелдейтіндей. Ұлтаралық келісімді және толеранттылықты сақтауға ұмтылған еліміздің мемлекеттік тілді үйретудегі басты уәждеме осы болмақ. Осындай уәждемеге негізделген үйренудің нәтижесі ғана баянды болады.

Әдебиеттер:

1. «Тілдерді қолдану мен дамытудың 2001-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы». жайындағы Елбасы Жарлығы.
2. Выготский Л.С. Мышление и речь. Сборн.соч. в 6 томах. 2-том, И.А. Зимняя, Б.А. Артемов, Б.Б. Беляева, А.А. Леонтьев, К. Оразбекова, Е. Суфиева т.б. М., 1982
3. Байтұрсынов А., Тіл тағылымы. Ана тілі, 1992
4. Шәкілікова С., Қазақбаева Д., т.б. Білім берудегі компетентілік тәсілі. //Қазақстан мектебі// 2004.№5
5. Абуханова Р.Н «Өзге тілді меңгеруде оқушылардың қатысымдық құзыреттілігін қалыптастырудың психологиялық негіздері» Алматы 2009.

МУСУРКЕПОВА А.К.

«Шет ауданының білім бөлімі» ММ

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДІ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН БАЛАЛАРДЫ ӘЛЕУМЕТТЕНДІРУ

Ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың қоғамға сәтті интеграциялануға жеткіліксіз дайындығы олардың денсаулық жағдайларына байланысты емес, баланың даму көзі ретінде қоғаммен және мәдениетпен байланысын бұзатын «Әлеуметтік дислокациямен» байланысты. «Дислокацияны» түзету «Ерекше» балалардың әртүрлі әлеуметтік рөлдерді, олардың мәнін, функционалдық сипаттамаларын, нақты жағдайларда қолданылуын игеру арқылы жүзеге асырылады. Ол үшін ерекше білім беруді қажет ететін балаларды әлеуметтендірудің негізгі шарты — толеранттылық рухында тәрбиеленген дені сау құрдастар тобының өміріне қатысу қажет. Сондықтан тек балабақшалар мен жалпы білім беретін мектептер оларға әлеуметтік оңалтуды, әлеуметтік бейімделуді және жеке дамуды қамтамасыз ете алады. Ерекше білім беруді қажет ететін балалардың әлеуметтенуі келесі деңгейлерде жүреді:

- Құрылымдық. Қарым-қатынас дағдыларын қолдана отырып және мектептегі тәртіп ережелерін сақтай отырып, қоғамда өзін дұрыс ұстай білу.
- Құндылық және моральдық-адамгершілік. Әлемде болып жатқан оқиғаларды бағалай білу.
- Оқу. Өзінің білім алу міндеттерін түсіну, жоспарлау және іске асыру қабілеті.
- Жеке даму. Әлеуметтік мәселелерді шешу үшін жауапкершілікті қабылдау.
- Рухани даму. Мәдени-тарихи құндылықтарды қабылдау және олардың тілектер мен мінез-құлыққа сәйкестігі.

Ерекше балаларды әлеуметтендіру тетігі-бұл әлеуметтік тәжірибені мәдени-тарихи жаңғыртудың тәсілі, шарты және формасы ретінде әрекет ету. Оның ішінде:

- 1.Оқу қызметі: негізгі/жалпы мектеп және қосымша білім беру.
- 2.Пәндік-практикалық қызмет.
- 3.Өзіне-өзі қызмет көрсету еңбегі.
4. Тұрмыстық құрылғыларды пайдалану. Жарықтандыруды, кереуетті дыбыстық басқару сияқты көмекші (көмекші) құрылғыларды пайдалану.
- 5.Көркем және қолданбалы еңбек.
- 6.Шығармашылық қызмет.
- 7.Спорт.

Ерекше білім беруді қажет ететін балаларды әлеуметтік бейімдеудегі білім беру жүйесінің міндеттері балаларды әлеуметтік бейімдеу олардың өзіне-өзі қызмет етудегі, қарым-қатынастағы, оқудағы, кәсіби дағдылар мен өмірлік критерийлерді меңгерудегі

қиындықтарымен тікелей байланысты. Зерттеулер, соның ішінде Л.Е. Данилюк, мынаны көрсетеді: мұндай балалар мен жасөспірімдерге «жақсы маманға» қарағанда «жақсы адам болу» маңыздырақ. Ал «жақсы және адал достардың болуы» «табысты және материалдық байлыққа ие болудан» гөрі тартымды. Олар ауруларды, жаман әдеттерді және басқаларға тәуелділікті қауіп деп санайды. Сондықтан «ерекше» балаларды қоғам өміріне қосу үшін келесі міндеттерді шешу қажет:

- Әлеуметтік бейімделудің арнайы бағдарламаларын әзірлеу.
- Көптеген әлеуметтік бейімделу, ресурстық қолдау орталықтарын құру.
- Тұлғаның интегративті қасиеттерін, оның ішінде дербестігін дамытатын оқыту технологияларын әзірлеу және енгізу.
- Оқу орындарында гуманистік қарым-қатынас стилін қамтамасыз ету.
- Үздіксіз қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыру.
- Даму ерекшеліктері бар балаларды арнайы педагогикалық көмекпен қамтуды кеңейту.
- Педагогикалық қолдауды қамтамасыз ету бастапқы әлеуметтену агенттері ретінде ата-аналардың инклюзивті құзыреттілігін қалыптастыру.

Ерекше білім беруді қажет ететін балаларды бейімдеудегі мұғалімдердің міндеттері денсаулығында ерекшеліктері бар балаларды әлеуметтік бейімдеу бойынша негізгі түзету және дамыту жұмыстары мектепке дейінгі білім беру мекемесі мен мектеп мұғалімдеріне жүктеледі. "Ерекше" тәрбиеленушілерде сыртқы әлеммен белсенді қарым-қатынас жасау дағдысын сәтті қалыптастыру үшін мұғалім ата-аналарымен және тәрбиешілерімен бірге оларды дәйекті және жан-жақты шеше отырып, келесі міндеттер тізімін қоюы керек.

1. Табиғи-мәдени:

- Физикалық дамуды қамтамасыз ету: қозғалыс белсенділігі, қозғалысты үйлестіру, күш белсенділігі.
- Салауатты өмір салты дағдыларын үйрету: дәрілік-медициналық препараттарды уақтылы қолдану, дене жаттығуларын орындау, оқу, еңбек және демалыс режимін сақтау, мүмкін болатын іс-әрекеттерді орындау.

2. Әлеуметтік-мәдени:

- Танымдық және оқу іс-әрекетінің мотивтерін құру және ынталандыру.
- Танымдық процестерді дамыту: есте сақтау, зейін, сөйлеу, логикалық ойлау.
- Сіздің дағдыларыңыз бен қабілеттеріңізді бағалауға үйрету.
- Айналадағы шындық туралы теориялық білімнің негізгі деңгейін игеруге көмектесу мүмкіндіктеріне деген сенімділік сезімін тәрбиелеу.

Осы бағытта, әлеуметтік-мәдени мәселелерді шешуде «Портфолио» педагогикалық технологиясы алуға болады. Оның мақсаты — ерекше білім беруді қажет ететін балаларға жеке көзқарасты қамтамасыз ету, тәуелсіздік пен өзін-өзі бағалау дағдыларын үйрету, баланың сабақта және сабақтан тыс жұмыстарда ілгерілеу динамикасы туралы ақпарат жинау, жоспарланған нәтижелер мен нақты қол жеткізілгендердің сәйкестік дәрежесін белгіленеді. «Портфолио» жинақталған материалдары бар папка болып табылады және бүкіл оқу уақытында жүргізіледі, ол бірінші сыныпта құрастырылады және бесінші сыныптың сынып жетекшісіне беріледі. «Портфолио» құрылымына әдетте «жеке ақпарат», «менің жетістіктерім», «жобалар мен зерттеулер», «менің шығармашылығым» (немесе оларды өзгерту) және бағалау парақтары кіреді. Балалар «Портфолионы» сынып жетекшісінің көмегімен жасайды және үнемі толықтырады, орындалған жұмыстарға өзіндік баға береді.

2. Моральдық-адамгершілік және құндылық-семантикалық.

- Моральдық-адамгершілік қасиеттердің негізін қалау.
- Қоғамға деген толерантты қатынасты тәрбиелеу.
- Құндылық-семантикалық бағдарларды құру және іске асыруға көмектесу.
- Тиісті өмірлік ұстанымды қалыптастыру.
- Қазіргі қоғамда қалыпты өмір сүру принциптерін түсіндіру және орындауға көмектесу.

3. Әлеуметтік-психологиялық.

- Жеке маңызды міндеттерді дәйекті шешу ретінде оқытуды ұйымдастыру.

- Шығармашылық белсенділік, жасампаздық, бәсекеге қабілеттілік арқылы құрдастар ұжымына кірігуге көмектесу.
- Жеке тұлғаның өзін-өзі тануын, өзін-өзі анықтауын, өзін-өзі тануын және өзін-өзі растауын қалыптастыру.
- Өзін-өзі бағалауды, өзін-өзі бағалауды және талап деңгейін арттыру.
- Оң нақты өзіндік тұжырымдаманы қалыптастыру.

Ерекше білім беруді қажет ететін балалардың сәтті әлеуметтенуінің көрсеткіші-адамның әлеуметтік мәртебесінің жоғарылауымен жаңа әлеуметтік ортаға бейімделуімен, өзіне деген сенімділік және өмірге психологиялық қанағаттанумен байқалады.

Әдебиеттер:

1. Божович, л.и. бала кезіндегі тұлға және оның қалыптасуы / л. и. Божович. – М.: Ағарту, 1968.
2. Брушлинский, а. в. субъект психологиясының мәселелері / А. В. Брушлинский. -М.: РҒА ЖК басылымы, 1994.
3. Битова а. л." зерттеудің ерекше баласы және көмек тәжірибесі " Интеграция және әлеуметтену мәселелері, Мәскеу 2000 ж
4. Войтик т. н. инклюзивті білім: мәселелер, шешу жолдары. МГППУ ИПИО, Мәскеу

МУХАНМЕДИНА ЛЯЗЗАТ ТЛЕУКАБЫЛОВНА

Қарағанды қаласы, №66 мектеп-лицейі

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚ - ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ БАСТАУЫ

Дана халқымыз: «Ұстазы жақсының - ұстамы жақсы» деп текке айтпаған. Менің осы ұстаздық жолды таңдауыма себепші болған жандар – анам мен әкем. «Ұрпақ тәрбиелеу, оны оқыту- үлкен мәртебе», - деп үнемі айтып отыратын. Қай кезеңде, қай қоғамда болсын, жеке тұлғаның қалыптасуы ұстаздан үлкен жауапкершілікті талап етеді. Өздігінен білім алатын, жан-жақты ізденетін, талпынатын, алдағы өмір жолын өзі болжай алатын саналы салиқалы, ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиеленген, рухани бай, зиялы да зерделі тұлға тәрбиелеу - ұстаздың қолында. Ал қоғамдағы жаңа өзгерістер ұстаздардың кәсіби біліміндегі жаңашылдықты талап етеді.

Мен қазақ тілі мен әдебиет пәні сабағынан дәріс беретіндіктен оқушыларыма ұлттық құндылық негіздерінің бірі- тілді жақсы меңгертуім керек, сондықтан Қасым шығармалары арқылы шәкірттерімді ұлттық құндылыққа тәрбиелеу және оқуға деген қызығушылықтарын арттыру мақсатында «Қасымтану» бағдарламасын құрастырдым.

Қазақ поэзиясының дауылпаз ақыны атанған Қасым Аманжолов шығармашылығы бүгінгі заман талабына сай қайта түлеп, жыл өткен сайын жаңғырып, ұрпақ тәрбиесіне өзіндік үлес қосып келеді.

Балалар — біздің болашақ,

Сүйсінеміз, сүйеміз.

Бұл болашақ тамаша-ақ!

Болашаққа иеміз, - деп жырлаған ақынның асқақ үні келешек ұрпағына деген ағалық бәйкүнә махаббаттың, кіршіксіз ақ пейілдің, асқан зор сүйіспеншіліктің куәсіндей. Оқушыларға ақын-жазушылардың шығармаларынан бұрын өмір деректерінен әңгіме өткізудің мәні өте зор. Өйткені әрбір халықтың әдебиеті мен тарихында өшпес мұра қалдырған ақын-жазушылардың өмір тарихы – оқушылар үшін үлкен өнеге. Осылайша, мен өзімнің шәкірттеріме ақиық ақын Қасымның шығармашылығымен таныстыруда тәрбиенің көзі ата-бабамыздан қалған мұралар мен дана сөздер екендігіне көз жеткіздім.

Бұл бағдарлама - ұлтымыздың ұлы перзенттерінің бірі, Алаштың дауылпаз ақыны, қуатты аудармашы, қарымды көсемсөзші, сұңғыла сыншы, талантты драматург, сырлы

сазгер Қасым Аманжоловтың шығармалары мектеп оқушыларын тәрбиелеуде қолданатын баға жетпес құрал.

«Ей, тәкаппар дүние,
Маған да бір қарашы!
Танисың ба сен мені?

Мен – қазақтың баласы!», - деген тұжырымы «Мәңгілік Ел» идеясымен астасып жатқандай. Қасым шығармалары оқушы бойында қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік, құрмет көрсету, ынтымақтастық, еңбек пен шығармашылық, ашықтық, өмірбойы білім алу тәрізді құндылықтарды дарытатыны сөзсіз.

Дауылпаз ақын Қасым тек қазақ әдебиеті тарихында емес, бүкіл қазақ халқының тарихындағы үлкен де ерен құбылыс. Тамаша ақынның, кемеңгер ойшылдың өмірі мен қайраткерлігі тарихи жағынан да әдебиет тұрғысынан да өте қызық. Сондықтан курс бағдарламасының басты мәселелерінің бірі - жасөспірімдерді Қасым өмірі, шығармашылығы арқылы тәрбиелеу, олардың Қасым шығармаларын оқуға деген құштарлығын, белсенділігін арттыру. Сондай-ақ, оқушы Қасым шығармаларындағы терең идеяны, құндылыққа негізделген адамгершілік, азаматтық сезімдерді мағыналық тұрғысынан талдай отырып, өмірде қолдана алады, өмірлік ұстанымы қалыптасады.

Осы орайда Қасымтану курсы жүргізудің қазақ әдебиеті пәні бойынша болашақта білімін жалғастырғысы келетін мектеп оқушылары үшін мәні зор. Еліміздің адамзат тарихында алатын орны, әдет - ғұрпы, салт – санасы, дәстүрі, ұлттық құндылықтары Қасым шығармаларынан көрініс табады.

Ұсынылып отырған бағдарлама 8-сынып оқушыларына арналған, аптасына бір рет, барлығы - 34 сағатқа жоспарланған. «Қасымтану» курсының мақсаты: дауылпаз ақын Қасымның шығармаларын жан-жақты таныту арқылы, халқымыздың әдебиетін, өнерін, салт-дәстүрін, мәдениетін, тілін ұлттық құндылық ретінде бағалайтын, елін сүйетін, түйгенін іс жүзінде қолдана алатын, өркениетті қоғамда өмір сүруге лайықты дара тұлға қалыптастыру.

Курсты оқытудың міндеттері:

- 1) Қасым шығармаларын оқып, білудің өзектілігін ұғындыру;
- 2) ақынның мұрат-мақсаттарын, көркем-әдеби туындыларының маңыздылығын түсіндіру арқылы оқушылардың ұлттық танымын қалыптастыру, шығармашылық қиялын дамыту;
- 3) автордың ұстанымын түсінуге баулу, көркем туындының тілдік ерекшеліктерін, идеялық мәнін талдауға, пікір алмасуға үйрету, оқушылардың өмірден өз орнын табуға бағыттау, ақынның шетел ақындарының шығармаларын аударудағы шеберлігіне тоқталу;
- 4) қазіргі қасымтанушы ғалымдардың ақын шығармаларын зерттеу, жинақтау, жариялау, насихаттау турасындағы жұмыстарынан хабардар ету арқылы зерттеушілікке баулу;
- 5) Ақын шығармалары арқылы кәсіби бағдар беру, мамандық таңдауға бағыттау. «Қасымтану» курсы бойынша балалар төмендегі білімдерді меңгеріп шығулары керек: Қасымның өмір сүрген ортасы, отбасы жөніндегі мәліметтер; Қасым мұрасының рухани көздері; Қасымның аудармашылығы; Қасым өлеңдерін жатқа оқи отырып талдау жасай білу; көркем әдеби тілде сөйлеу мәдениетін жетілдіру; зерттеушілік қабілетін ояту, ғылыми жұмысқа баулу: дарынды оқушылармен шығармашылық жұмыс жүргізу.

Сонымен қатар бағдарламада оқушылар мен мұғалімдерге үнемі бағыт - бағдар беріп, қосымша ізденуге арналған әдебиеттер тізімі ұсынылған. Бұл тізім арқылы оқушы өз бетімен ізденеді, ақынның шығармашылығын зерттейді, өлеңдерін жатқа оқиды. Қасымның отты жырларындағы отаншылдық сезім мен ұлттық рух идеясын түсінеді. Мәселен, қазақтың қайсар перзенті, батыр ұлына арналған «Бауыржан» атты өлеңінде мынадай өлең жолдары бар:

Бір дауыл сапырды кеп өрт теңізін,
Теңселтіп темір топан дүние жүзін.

Бетіне туған жердің өшпестей ғып,
Ер жазды өз қанымен жүрген ізін.
Нақ сол кез естідім мен ер дүбірін,
Атағы атын алып келді бұрын.
Үстінде туған елдің тұрды толқып,
«Бауыржан Момышұлы» деген бір үн.
Ақынның ақсұңқардай жүрегі бар,
Алқындым бір көруге болып құмар.
Көктемде күркіреген күн дауысын
Жер естіп, желкілдеген гүл ынтызар, -деп ақын өр Бауыржанның батыр бейнесін келер ұрпаққа ерекше бір сезіммен жырлайды.

Қасымның өлеңдерін оқушыларға нақышына келтіріп әдемілеп оқытудың өзі – өнер. Олар өлеңді мәнерлеп оқи білуі керек. Әдемі ырғақпен мәнерлетіп, мөлдіретіп оқылған өлеңнің оқушы ұғымына әсері керемет. Оқушы ән тыңдағандай әсер алады. Осы бағдарлама негізінде оқушыларымды қалалық, облыстық мәнерлеп оқу байқауларына дайындадым. 8-сынып оқушысы Ахмет Али қалалық «Сен неткен бақыттысың, келер ұрпақ!» атты байқауға Қасым Аманжоловтың 50-ден астам өлеңін жаттап, алғыс хат иесі атанды. Манашева Алина, Социал Күнай облыстық сайысқа белсене қатысып, жүлделі орындарды қанжығаларына байлады. Қазіргі таңда 6,8 сынып оқушылары ақиық ақынның өлең жолдарын жаттау үстінде. Алдағы уақытта ақынның өлеңдерін мәнерлеп оқу сайысына қатыстырамын.

Мінекей, шынында да, осы «Қасымтану» курсын оқыту арқылы шәкірттерімді білімнің биік шыңына жетелеймін, дауылпаз ақынның өлеңдерінің саналы ұрпақты ұлттық құндылыққа негіздеп тәрбиелеуде маңызы өте зор екеніне шүбә келтірмеймін.

Әдебиеттер:

1. Қасым шығармалары. «Жазушы» баспасы, 1988ж
2. Қасым Аманжолов «Дариға, сол қыз». Алматы «Атамұра» 2002ж
3. Қазақстан. Ұлттық энциклопедия. 1 т. - Алматы : Қазақ энциклопедиясы, 1998.
4. Аманжолов Қасым Рақымжанұлы // Қарағанды. - Алматы : Атамұра, 2006. - 120 б.
5. Gasym.kz сайты
6. «Сынып жетекшісі жұмысының мазмұны» Н.Қ.Тайтанова, Алматы, 2010ж

МУХСИНОВА А.М.

«№23 ЖББМ» КММ, Қарағанды қ.

ОҚУШЫЛАРҒА РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕ БЕРУ

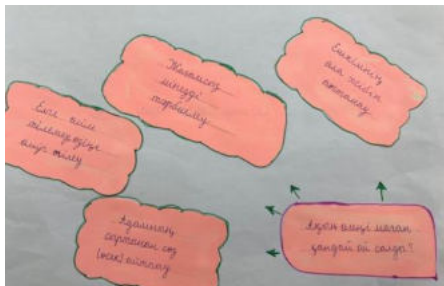
Құндылықтарға жүгіну – қазіргі заманауи кезеңнің басты ерекшелігі, білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың маңызды қағидаты.

Жалпыадамзаттық құндылықтарды тәрбиелеу дәстүрі адамзат мәдениетінің терең бастауларынан басталады. Бұл Протагор ("Адам - барлық нәрсенің өлшемі» деген өсиетімен танымал) және Сократ ("қырағылық", "әділеттілік" сияқты ұғымдарды анықтап, қорытындылады) және Платон жақсы өмір сүру мәселесінде «ақылды» жоғары деңгейге көтерген, "Ақыл, сезім мен ерік-жігерді тәрбиелеуді" таңдаған және батылдықты, төзімділікті, әділеттілікті тәрбиелеуге шақыру Аристотельден басталған.

Қазақтың арыс ұлдарының бірі Мағжан Жұмабаев «Педагогика» атты ғылыми еңбегінде «Бала – өсіп келе жатқан жас буын, елдің негізі болғандықтан, тәрбиесі артықша міндетті, аса ауыр...», - деп балалардағы "шынайы адамгершілікті" және "адамдарға деген нәзік сүйіспеншілікті" тәрбиенің басқа жақтарымен бірлікте тәрбиелеуге көп көңіл бөлді [1. 97].

Қазіргі өркениетті қоғамда құндылық бағдарларын қалыптастыру және дамыту тәрбиенің мақсаты болып табылады. Тұлғаның құндылық бағдарларын қалыптастыру ұзақ

және күрделі процесс болып табылады, ал мұнда білім беру маңызды рөл атқарады, өйткені, дамудың ең қуатты құралы – білім беру.

Мектептегі "Әдебиет" пәнінің басты мақсаты - оқушыларға осы әлемде өздерін табуға көмектесу. Жеке бейімділікке де, қоғамдық сұранысқа да сәйкес келетін адам болу. Рухани-адамгершілік тәрбие мәселесі барлық сабақтарда шешуші болуы керек, бірақ, менің ойымша, әдебиет сабақтарында адамның адамгершілік және рухани қасиеттерін тәрбиелеу оңайырақ. Өйткені, шығарманы талдай отырып, оқырман өз көзқарасын кейіпкерлердің

көзқарасымен еріксіз байланыстырады, кейіпкердің іс-әрекеттерін талдайды, өзінің мінез-құлқы туралы қорытынды жасайды. Оқушының руханилығын қалыптастыруда тек сабақтардың өзі ғана емес, сонымен қатар пән бойынша сабақтан тыс жұмыстар да үлкен рөл атқарады. Мектептегі оқушылардың сабақта және сабақтан тыс әрекетінде әдебиетті оқытуды ұйымдастыру жүйесіндегі рухани – адамгершілік тәрбие - менің педагогикалық қызметімнің басым бағыттарының бірі.

Рухани - адамгершілік тәрбиенің қалыптасуына ықпал ететін үрдістерге мыналар жатады:

- адамгершілік сезімдер (ар-ождан, парыз, сенім, жауапкершілік, азаматтық, патриотизм);
- адамгершілік келбеті (шыдамдылық, мейірімділік, жұмсақтық, ашуланшақтық);
- адамгершілік ұстанымы (жақсылық пен жамандықты ажырата білу, жанқиярлық сүйіспеншілікті көрсету, өмірлік сынақтарды жеңуге дайын болу);
- адамгершілік мінез-құлық (жанындағы адамдарға және Отанға қызмет етуге дайын болу, рухани парасаттылық, ізгі ниет көрсету).

Педагогиканың негізін қалаушылардың айтуынша, нағыз мұғалім мен оқушылар қарым-қатынастың ерекше жылулығы мен шынайылығымен байланысты, оның негізі мұғалімнің жеке басының рухани қасиеттері: сенім, махаббат, адалдық, ашықтық, даналық, жанның сұлулығы. Мұғалімнің сабақтағы міндеті – оқушылардың бойында осындай сұрақтар туралы ойлау қажеттілігін қалыптастыру, балалардың санасына қазақ әдебиеті рухани тәртіптің көптеген мәселелерін түсінуде көмекші бола алады деген ойды жеткізу. Классикалық әдебиеттің ең жақсы шығармаларын оқуға деген талғамды ояту - бұл баланы өмір жолындағы көптеген қателіктерден қорғау.

Мен өзімнің сабақтарымда сабақтың стандартты емес түрлерін диалог сабақ, рефлексиялық сабақ т.б. қолдануға тырысамын. Мұндай сабақтар оқушылардың ойлау қабілетін кеңейтеді, сөйлеуін, логикалық ойлауын, ассоциативті есте сақтау қабілетін дамытады, жасөспірімдердің шығармашылық және зерттеу мүмкіндіктерін дамытуға оңтайлы жағдай жасайды. Дұрыс таңдалған жұмыс пен әңгіменің тақырыбы, сауатты құрастырылған сұрақтар оқушылардың моральдық-адамгершілік санасын қалыптастыруға ықпал етеді. Осындай сабақтарда оқушылармен сөйлесуімнің қалай болатынын алдын ала болжау мүмкін емес болғандықтан, сабақтарды өткізу кезінде импровизация технологиясын пайдалану қажет. Кейде импровизация, күтпеген жерде жоғары нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді. Ол барлық қатысушыларды, тіпті, сабаққа қатысуға ынтасы төмен оқушыларды да әңгімеге тартуға көмектеседі. Мысалы, Сайын Мұратбековтің шығармашылығы бойынша сабақта басты міндеттердің бірі «Аян қандай бала?» талдауы арқылы оқушыларды жоғары адамгершілік қасиеттерге: жанашырлыққа, мақтанышқа, ізгілікке, адамдарға қызмет етуге тәрбиелеу болды. Балалардың әрқайсысы Аяның әрбір әрекетіне баға береді. Оқушылардың көпшілігі қазіргі шынайылықпен салыстыруға тырысады.

Сыныптан тыс іс-шараларда да әдеби шығармаларды пайдалану маңызды. Қазір инклюзивті білім беру туралы көп айтылады және саған ұқсамайтын адамды өзімен бірге қабылдауға дайын екендігі туралы айтылады. Әдебиет бізге толеранттық қарым-қатынасты

үйренуге мол мүмкіндік береді және де толерантты қарым-қатынасқа арналған шығармалармен сынып сағаттарында таныса отырып, балалар мүмкіндігі шектеулі жандардың өмірі туралы көптеген жаңалықтарды біліп, олардың тағдырына шынайы қызығушылық пен түсіністік танытады. Өзім сабақ беретін 6-сынып оқушысы Өскей Балауса – ерекше білімді қажет ететін оқушы. Назарларыңызға оқушының әдебиет сабағындағы «Ақын өлеңі маған қандай ой салды?» сұрағының төңірегінде жасаған шағын жобасын ұсынып отырмын. «Толеранттылық туралы» сынып сағатын ақын Фариза Оңғарсынованың «Бауырластық қағидасы» атты өлеңімен бастап, талқылау кезінде өзің ғана емес, жанындағылар да маңызды екенін түсіндіру арқылы толеранттылық туралы әңгімені жалғастыруға болады.

Сонымен қатар, сабақ барысында шағын жобалау әдісін пайдалану құндылығын жойған емес. Бұл әдіс зерттеу тақырыбына байланысты оқушының адамгершілік ұстанымын қалыптастыруға ықпал ете алады. Әдебиет сабағында кез келген жазушының шығармашылығын зерделеу, әдетте, оның өмірбаянының қызықты фактілерімен танысудан басталады. Мен әрдайым балалардың жазушылардың балалық шағының тарихын тыңдауға ерекше қызығушылық танытатынын байқадым. Мысалы, Бауыржан Момышұлының «Ұшқан ұя» шығармасында батырдың дара тұлғасын тану, өскен ортасы мен тәлім алған қайнар бұлағының көзін ашу және оның ұрпақ тәрбиесіне, көркем әдебиетке әсерін бағалау, шығарманың өн бойындағы құндылықтарды, мәселен: мақал-мәтелдер, салт-дәстүр, әдет-ғұрыпқа байланысты жазушының көзқарасы мен ой тұжырымдары ұрпақ тәрбиесіне керемет үлгі болатыны сөзсіз. Сабақтағы шағын ғана жобалау арқылы оқушылар өздерінің балалық шағын Б.Момышұлының өмірімен салыстыра алады.

Жазушылардың өмірбаянын бақылау оқушыларды осы авторлардың шығармаларының мазмұнына қатысты ойлар мен болжамдарға итермелейді. Осылайша, мұғалімнің бұрын берген ақпаратын оқушылар өздері алады. Бірақ, ең бастысы, оқушылардың өздері де бақылаушы бола бастайды. Кейбіреулер өздерінің алғашқы жазушылық қадамдарын жасауға да тырысады.

Қазіргі заманауи адам материалдық игіліктерге ұмтылып, ең басты нәрсені, мейірімділікті, жақындарына деген мейірімділік пен сүйіспеншілікті ұмытады. Әдебиет сабақтарында және сыныптан тыс іс-шараларда мәңгілік құндылықтар талқыланады. Қазақ әдебиетінен біз заманауи адамға ұқсас көптеген мысалдар табамыз. Ал мектеп бағдарламасының басым бөлігін құрайтын қазақ әдебиеті адамды тек мейірімділікпен ғана емес, сонымен бірге жанашыр, адамгершілігі жоғары, жақсылықтың күшіне шын жүректен сенетін адамды дәріптейді. Білім жеке маңызды сипатқа ие болуы керек деп ойлаймын.

Әдебиеттер.

1. Мағжан Жұмабаев. Көп томдық шығармалар жинағы, 3-том. Алматы «Жазушы» баспасы, 2003
2. Тұрсынғалиева С.Ч. Қазақ әдебиеті. Жалпы білім беретін мектептің 6-сыныбына арналған оқулық. Астана: «Арман-ПВ» баспасы, 2018.
3. Ильин Е.И. Искусство общения. – М., «Педагогика», 1982
Электронды ресурстар:
<http://www.kazakhdebieti.kz>
<https://zharar.info/index.php>

МҰҚАН А.Т., ЖАКЕЕВА А.Е.

КТУ ОШ №27, г.Караганда

**СЕНСОРНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ ИНСТРУМЕНТ НА
КОРРЕКЦИОННЫХ ЗАНЯТИЯХ**

Метод сенсорной интеграции разработан американским эрготерапевтом Джин Айрес и направлен на стимуляцию работы органов чувств в условиях координации различных сенсорных систем. Терапия предполагает воздействие на ребенка различными стимулами в специально смоделированной среде. Особое внимание уделяется синтезу ощущений, идущих от различных сенсорных систем. (тактильная-слуховая-зрительная-вкусовая-обонятельная).

Формы работы определяются целями игровых ситуаций, для которых характерно сочетание как традиционных приемов и методов, так и инновационных. Различные виды нарушений обработки сенсорной информации требуют дифференцированного подхода и индивидуального комплекса занятий и упражнений:

Коррекция нарушений тактильной чувствительности: игры с текстурами и песком, прилипающими и вязкими материалами, использование пальчиковых красок для рисования пальцами, пластилин, глину, организация игры в песочнице на детской площадке, оборудование сенсорных коробок, наполнение лотка песком, сухими бобами или крупой, или другими материалами и маленькими игрушками.

Коррекция вестибулярной чувствительности: качание на качелях; подвижные спортивные игры, включающие в себя раскачивание, скольжение, прыжки и другие активные движения; занятия на различных балансирах; преодоление полосы препятствий; занятия, стимулирующие координацию движений глаз, головы и рук: стрельба по мишени, игра с мячом, кидание предметов, настольный теннис.

Коррекция нарушений проприоцептивного чувства: массаж, упражнения на батуте, двигательная активность с использованием различных утяжелителей, растяжка, преодоление полосы препятствий, сдавливание частей тела.

Коррекция аудиальной дисфункции: слушание звуков природы (дождь, гром, шум волн, ветра, пение птиц) и определение источников звука; игры в прослушивание, сидя в тишине, идентификация звуков (шумит транспорт на улице, гудит холодильник, хлопает дверь и т.д.), определение откуда они доносятся; прослушивание музыки, специально предназначенной для того, чтобы способствовать расслаблению, сосредоточению, энергетическому подъему или творчеству; поощрение занятия музыкой; предоставление ребенку возможности трогать музыкальные инструменты, извлекать звуки; создание ровного нераздражающего звукового фона (белый шум), в качестве источника белого шума использовать настольный фонтанчик в виде скалы с водопадом или аквариум.

Коррекция дисфункции орального сигнала: питье чистой простой воды или газированной минеральной воды, чтобы ощутить пузырьки во рту; помощь ребенку в расширении вкусов, к которым он относится терпимо или которые любит и используем насыщенные вкусы, которыми он наслаждается, чтобы помочь преодолеть вялость и расшевелить его; игры в отгадывание вкусов, привлечение ребенка к приготовлению еды.

Коррекция нарушений обонятельной функции: изучение и запоминание запахов (ароматы и запахи окружающих вещей); использование запахов, чтобы снять напряжение, если ребенок переутомился; игры в отгадывание запахов.

Коррекция нарушений визуальной функции: избегание избыточных визуальных стимулов (раздражителей) уборка лишнего в корзины или за занавеску, или за закрытую дверцу шкафа; избегание игрушек, одежды, предметов, полотенец и т.д., окрашенных в цвета, которые вызывают беспокойство у ребенка; если ребенок кажется «ушедшим в себя» и с трудом отвечает на зрительную стимуляцию; добавка предметов ярких цветов, чтобы привлечь его зрительное внимание. Качественная коррекционная работа со всеми видами нарушений заключается в эффективной помощи ребенку в том, чтобы наладить нарушенный баланс в сенсорной системе. Тем самым специалист помогает ребенку освоить базовые навыки обучения, помогает освоить много эффективных способов взаимодействия с предметами и с близкими людьми.

Взаимодействия логопеда, специального педагога, психолога, учителей и родителей на коррекционных занятиях с целью комплексного воздействия сенсорной информации имеет важную роль на мозг ребенка.

Настроение детей, их психологическое состояние в конкретные моменты могут стать причиной варьирования методов, приемов и структуры взаимодействия педагога с детьми.

Психологическое воздействие конструируется путем создания дозированных по содержанию, объему, сложности, физическим, эмоциональным и психическим нагрузкам игровых ситуаций. Простые, но в то же время действенные методы сенсорной интеграции, помогают построить связь между ребенком.

Занятия в правильном сенсорном зале позволяют детям с особыми образовательными потребностями быстрее освоить и закрепить новые навыки.

Наши кабинеты оснащены специальными оборудованьями, пособиями и наборами средств стимулирующие разные сенсорные развития.

Стимулирующая среда сенсорной интеграции

Оборудование

Возможности

Стимулирующие вестибулярной системы и проприоцепции

Блоки для поддержания баланса

Бочка цилиндр

Балансир

Полусферы

Гамак

Платформа

Тоннель

Батут

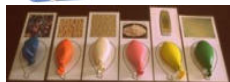
- стимуляция вестибулярной системы;
- развитие балансовой и визуальномоторной координации;
- развитие двусторонней координации;
- развитие моторного планирования;
- развитие крупной моторики;
- развитие способность пересекать среднюю линию тела;
- укрепления опорно-двигательного аппарата детей;
- развитие пространственной ориентации;
- координация отдельных частей тела;
- улучшение способности поддерживать равновесие, координацию глаз-рука.
- стимулирование восприятия ребёнком сигналов от мышц, связок, суставов, то есть проприоцептивную систему. Ребёнок станет лучше осознавать своё тело, оптимально рассчитывать прилагаемую силу;
- улучшение способности поддерживать равновесие, координацию глаз-рука.

Стимулирование тактильного восприятия

Сенсорная дорожка

Кинетическая масса

Стол игровой для рисования песком

Набор строительных кубиков

Панель тактильные мешочки

- массаж различными предметами снижает гиперчувствительность;
- улучшает способность использовать инструменты, силу рук, координацию визуальномоторного аппарата;
- рисование пальцами и перемещение игрушек улучшает мелкую моторику, визуальную моторную интеграцию;
- развивает способности, необходимые для движения глаз, рук, всего тела одновременно;
- одновременное использование обеих рук улучшает двустороннюю координацию;
- чем больше разнообразных тактильных стимулов и ощущений получает ребёнок, тем выше будет его терпимость к тактильной стимуляции. Он будет лучше различать на ощупь, из чего сделаны окружающие предметы, будет стремиться

Детское игровое
панно «Светящиеся
нити »

познавать.

Стимулирование зрительного восприятия

Панно «Звездное
небо»

Мольберт

Дидактическая
черепашка

Интерактивная панель
«Солнышко»

Интерактивная
светозвуковая панель
«Вращающиеся огни»

- массаж различными предметами снижает гиперчувствительность;
- улучшает способность использовать инструменты, силу рук, координацию визуально двигательного аппарата;
- рисование пальцами и перемещение игрушек улучшает малую моторику, визуально моторную интеграцию;
- развивает способности, необходимые для движения глаз, рук, всего тела одновременно;
- одновременное использование обеих рук улучшает двустороннюю координацию;
- чем больше разнообразных тактильных стимулов и ощущений получает ребёнок, тем выше будет его терпимость к тактильной стимуляции.

Стимулирование обоняния и вкусового восприятия

Емкости с запахами и
вкусами

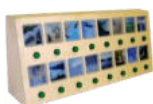
- улучшение обоняния и вкуса;
- некоторые ароматы влияют на улучшение способности запоминать и фокусировать, а другие помогают ребенку расслабиться;
- угадывание запаха и вкуса с закрытыми глазами развивает навыки визуализации.

Стимулирование слухового восприятия

Музыкальные и
шумовые
инструменты

Звуковая панель
«Звуки воды»

Интерактивная панель
«Угадай звук»

Настенное панно
«Водопад» звуки
воды, пение птиц

- реагирование на музыку и вопросы положительно влияет на обработку слуховых ощущений;
- улучшение внимания, памяти и слухового восприятия;
- интеграция зрения со слухом.

Каждая стимуляция имеет свою конкретную задачу, но если смотреть в целом, то можно сказать, что каждая из описанных выше стимуляций также затрагивает:

- улучшение эмоциональной безопасности;
- повышение самооценки;
- повышение социальных навыков;
- повышение коммуникации и языковых навыков.

Литература :

1. Айрес, Э. Дж. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем развития / Э. Дж. Айрес; [пер. с англ. Юлии Даре]. – М. : Теревинф, 2009. – 272 с.
2. Эльконин, Д. Б. Детская психология [Текст] / Д. Б. Эльконин - М., 2010 г.- 280с.
3. Пилюгина В.А. Сенсорные способности малыша: Игры на развитие восприятия цвета, формы, величины у детей раннего возраста: Кн. для воспитателей дет. сада и родителей [Текст] / В.А.Пилюгина. – М.: Просвещение: АО «Учебн.мет.», 1996.–112 с

МЫРЗАШЕВА А.Б.

ЖББМ КММ №59, Қарағанды қаласы

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ЖАЗЫЛЫМ DAҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Қазақ тілі сабағында оқушылардың жазылым дағдысын дамыту және арттыру - оқушыларды тәрбиелеу мен оқытуда, сондай-ақ жас ұрпақтың тіл сауаттылығын дамытуда, сауатты тұлға тәрбиелеуде маңызы зор.

Оқушыларға жазылым дағдысы арқылы ана тілін тиянақты меңгерту басты міндеттің бірі болып табылады.

«Жазылым» термині жазу деген мағынаны ғана емес, жаза білу, ойынды түсінікті болу үшін қағаз бетінде сауатты жеткізе білу дегенді білдіреді.

Жазылым дағдысының оқушылар үшін тиімділігі оқуға деген құштарлық артады, тіл мәдениеті, сөйлеу мәнері мен дағдысы дамиды. Продуктивті дағдылардың жетілуіне мүмкіндік береді. Жазылым мен оқылым дағдысының сапасын арттырады. Продуктивті дағдылардың жетілуіне мүмкіндік береді.

Жазылым әдістері келесі көрсеткіштер бойынша бағаланады:

- тақырыпты ақша білуі
- грамматикалық сауаттылығы
- өз ойын сын тұрғысынан дәлелдеуі
- қорытынды шешім шығарып көзқарасын дәлелдеуі

Сабақ барысында мұғалім сауатты жазуға бағытталған дағды-жазылым дағдысын қалыптастыруда мына міндеттерді ұстану керек деп ойлаймын:

➤ Айтылым дағдыларын арттыруға бағытталған шығармашылық тапсырмаларды орындау;

➤ Диалогтік оқытуға негізделген жұптық/топтық жұмыстар жүргізу;

➤ Монолог арқылы байланыстырып сөйлеу арқылы өз ойын сауатты жазуға үйрету ;

➤ Жазылым дағдыларын арттыруға арналған шығармашылық тапсырмаларды орындау;

Жазылым дағдысын мынадай әдіс-тәсілдер арқылы дамытуға болады:

- мәтінмен жұмыс,
- ертегі талдау және жазу ,
- кейіпкерге хат жазу,
- журналистикаға кіріспе,
- блогер болуға ұмтылу, өлең құрастыру
- TED X форматта сөйлеуге үйрену,
- эссе жазу

Жазылым дағдысын үйрету мақсатында осындай кемшіліктер толық немесе дұрыс бақыланбай қалады деп ойлаймын.

- мәтінмен жұмыс істеудің реттілігін сақтамау
- жазылымға дайындықтың болмауы
- оқылым стратегияларының қолданылмауы

- жазылымен мен оқылым байланыстырылмауы
- мақсаттарды жүзеге асыруда жоспардың жеткіліксіз болуы
- Эссе жазуда тек бір ғана құрылым пайдаланылуы
- кері байланыстың дұрыс берілмеуі

Жазылым дағдысы бойынша оқушылардың алған білімдерін жүйелеу, нақтылау, құзырлы ойлау қабілетін дамыту, шығармашылыққа бағыттау-сабақ процесіндегі үзілмес үрдіс болып қалыптасу керек деп ойлаймын.

Оқушылар эссе жазу арқылы ойын жүйелі жеткізуге, практикалық жұмыс арқылы өздігінен ізденуге, логикалық қабілетін дамыта отырып, өлең жазу машығына, қарапайым тапсырмадан креативті тапсырма жасауға, өз ойын регламент сақтап жүйелі TED X форматта қорғай алу сияқты қазіргі заман талабына сай, күнделікті өмірге қажетті білім-білік дағдыларын арттыруға мүмкіндік береді, құзырлы ойлау қабілетін дамытады.

Сонымен қатар оқушының жазылым дағдысын қалыптастыруда кітап оқу машығын қалыптастыру, арттыру өте үлкен орын алатыны белгілі. Себебі, бала кітап оқу арқылы сауатты жазуға да дағдыланады, сөздік қоры артады.

Қазақ тілі сабағында тапсырмалар және жаттығулар орындау кезінде қарапайым тапсырма ғана емес креативті тапсырмалар ұсынылу маңызды. Оқушы өз бетінше ізденіп, зерттеу жүргізуге дағдылануып, жорындаған тапсырмасын қағаз бетіне жүйелі, талапқа сай жаза білуі қажет. Өз іс-тәжірибемнен жинақталған, қазақ тілі сабағында қолдануға болатын төмендегідей тапсырмалар үлгісін ұсынамын.

Үлгі № 1

«Сөз детективтері»

Тапсырма: Тыңшы ретінде конвертті ашып, қағазда жазылған сөйлемдегі жоғалған сөз таптарын және сөз тіркестерін орнына қояды. Сөздің сөйлемдегі қызметін табады.

Әпкем кірпіш басыма гүрс ете қалды. Қызыл Айжан теледидарға тесіле қарап отыр екен. Бір кезде найзағайдан соң шыққан саңырауқұлақтай менің миыма керемет жаңбырдан кейін шыққан ойлар келе берді, келе берді.

Мысалы: Қызыл кірпіш басыма гүрс ете қалды. Есімді жисам әпкем Айжан теледидарға тесіле қарап отыр екен. Бір кезде жаңбырдан кейін шыққан саңырауқұлақтай найзағай ойлар миыма келе берді, келе берді.

Күтілетін нәтиже: Бұл тапсырма бойынша оқушының байланыстырып сөйлеу және жазу реттілігін сақтап жазу дағдысы артады.

Үлгі №2

-Идеяны ұста.

Тапсырма: Сапар мен парта мысалын эмоциямен оқы, тиісті тыныс белгісін қой.

Сұрақ: тез әрі жүйелі мазмұнда, визуализациялау арқылы әрі қарай не болатынын болжа.

Күтілетін нәтиже: Жазу сауаттылығына қойылатын басты талаптардың бірі- тыныс белгісін дұрыс қойып жазуды үйренеді.

Үлгі №3

«Күрделі» сөздер аукционы.

Тапсырма: Құрамында бір дауысты, бір дауыссыз дыбысы бар сөздерден басқа мағынадағы сөздерді көбірек ойлап тап.

Мысалы, «ер»-(көгеру, дереккөз, тер, жер, кереге)

Құрамында екі дауысты, бір дауыссыз дыбысы бар сөздерден басқа мағынадағы сөздерді көбірек ойлап тап «ірі»- (көзілдірік, ірімшік, іріту, өтірік ...) «ана»- (сана, даналық, ғана)

Күтілетін нәтиже: Оқушының бір сөзден бірнеше сөздерді тауып жаза алу дағдысы артады.

Үлгі: №4

Фанфик

Тапсырма: Шығарма үзінділерін қайта өңдеп креативті жазудағы «Фанфик» әдісі.

«Алтын сақа» ертегісі бойынша алғашқы бағыты - «Шығармадан тыс қалған көрініс» - бұл бағытта оқушылар «Шығармада тағы қандай оқиға болуы мүмкін?» деген сұраққа жауап бере отырып, өз ойларынан бірнеше оқиға қосып жазады. Тапсырмада оқиға желісін көркем сөздерді пайдалана отырып жазуға басымдылық беріледі.

Күтілетін нәтиже: оқушы жазылым мен оқылымды байланыстыра алуына жетелейді.

Үлгі №5

Мен-фантастикпін

Тапсырма:

«Мен құмырсқаға айналдым» тақырыбында шағын әңгіме құрап жаз.

Құрмалас сөйлемдер арқылы фантастикалық шағын әңгіме жаз.

Мысалы: Маған құмырсқаның өмірі өте қатты ұнайтын, ол еңбекшіл ғой. Бір кезде мен құмырсқаның көзіне қадала қарап тұрдым да, құмырсқаға айналып кеттім. Енді мен-құмырсқамын. Айналама қарасам, үйілген төбешіктер, дән тасыған құмырсқалар қаптап жүр. Кенет алдымнан құмырсқалар мектебі кездесе қалды. Мен қорқып, жапырақтың астына тығылдым. Олар мені тік көтеріп мектепке кіргізіп еңбек сабағына отырғызды. Мен қатты әсерленгенім соншалық, тез адам кейпіме еніп, көп еңбек еттім. Сөйтіп, адам кейпіме оралып, қазір еңбекқор бала болып шыға келдім.

Күтілетін нәтиже: Шығармашылық ой-қиялмен жаза білуді, сауатты мәтін жазуды үйренеді.

Жазылым төрт дағдының ішінде оқушының нәтижесін көрсететін, мұғалімнің өнім алатын дағдысы болып табылады. Сондықтан жазу мен жазбаша сөйлеуді жетік үйрету, графика мен орфографиялық дағдыларды шебер меңгерту-әр мұғалімнің басты міндеті.

Әдебиеттер:

1. <https://stud.kz/referat/show/101294>

МЯКУШКО Ю.С., ПТИЦЫНА Е.И.

*КГКП Карагандинский горно-индустриальный колледж
г. Караганда*

ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН ДЛЯ СТУДЕНТОВ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Данная тема на сегодняшний день является актуальной, так как мир вокруг нас меняется стремительно: даже если не вспоминать про глобальные проблемы, само общество сейчас стало другим – сформировался свободный рынок, профессии трансформировались, появились новые карьерные стратегии, и речь тут не только о фрилансе («свободный художник»).

Целью воспитания является воспитание трудолюбивого, честного, сознательного, созидательного гражданина на основе общечеловеческих и национальных ценностей [3]. Незыблемыми приоритетами учебно-воспитательного процесса в организациях образования являются обеспечение благополучия обучающихся, уважение и доверие к личности ребенка, обеспечение защиты прав детей [1]. Чтобы человек не потерялся в новом мире, его нужно по-новому учить, а значит, образование тоже должно стать другим. А вот каким именно? Качественные изменения в любой области нашей жизни, а тем более в образовании невозможны без формирования нового взгляда педагога на свое место и роль в учебном процессе. Без осмысления, нами педагогами, новых целей и задач в обновлённом содержании образования и технологии обучения, новых форм критериального оценивания в обучении это сделать наверно практически невозможно. Именно поэтому современному педагогу необходима открытость к восприятию методологии и содержания технического и

профессионального образования, к изменению программного и методического обеспечения образовательного процесса, к изменению целей и способов педагогической деятельности для работы со студентами с особыми образовательными потребностями.

Техническое и профессиональное образование должно стать местом социализации и адаптации молодежи к жизни. В нашем колледже с 2021 года осуществляется набор детей с особыми образовательными потребностями (ООП) по специальности «Строительство и эксплуатация зданий и сооружений». Студентам с ООП очень тяжело адаптироваться в обществе, поэтому наша прямая задача помочь им в этом.

По заключению ПМПК в колледже обучаются студенты с легкой умственной отсталостью. В период обучения они нуждаются в руководстве и помощи. У них постепенно формируются навыки физического труда. При трудоустройстве для них оптимальной является групповая форма труда с участием здоровых работников. В целях облегчения трудовой адаптации им рекомендуется выполнение однообразных операций.

Специфической особенностью является нарушение активного внимания, быстрая утомляемость, истощаемость волевого усилия. Навыки вырабатываются быстро, но они неустойчивы. Перед педагогом стоит сложная задача. Как обучить таких студентов?

Поэтому преподавателем спецдисциплины для квалификации мастер отделочных строительных работ были разработаны инструкционно – технологические карты для индивидуального обучения на занятиях. Например, модуль «Выполнение устройства наливных стяжек пола вручную и механизированным способом». Данный модуль сам по себе сложен даже для нормы студентов. Необходимо знать и понимать устройство стяжки пола, технологический процесс устройства наливных полов, знать назначение и применение материалов и инструментов, применяемых для наливного пола. Для студентов с УО усвоение данного модуля представляет особую сложность. В данном модуле можно рассмотреть темы, доступные для студентов с ООП, например, тема «Устройство 3Д полов». Она достаточно яркая, красочная и вполне привлекательна. В качестве задания для разработки технологического процесса устройства 3Д пола можно предложить выполнить следующее: подобрать эскизы 3Д пола для различных видов помещений (кухня, прихожая, холл, ванная комната, бассейн), чтобы задание было более интересным можно выполнить его в виде мозаики из обоев.

При предъявлении студенту инструкции очень важно, чтобы она была ему понятна, так как часто обучающемуся трудно понять многоступенчатую текстовую конструкцию. В этом случае, операции работы были разбиты на отдельные понятные шаги, устные комментарии продублированы письменными, включены фото для наглядности. Такие виды деятельности способствуют умению работать в дальнейшем на уроках специальной технологии по освоению технологических процессов в отделочных работах, при составлении ИТК. После объяснения теоретической части, для лучшего освоения материала, для умения распределять операции в соответствии с технологическими процессами, для понимания алгоритма действий, студенты сами составляют ИТК, что дает наибольший эффект в дальнейшем освоении трудовых приемов на уроках производственного обучения.

Также на уроках спецдисциплин применяются интерактивные методы обучения, которые направлены на обратную связь студент-педагог, студент-студент, на развитие коммуникативных навыков и профессиональных умений. Использование интерактивных методов помогает обучающимся с ООП глубже понять ценности воспитания и применять их в повседневной жизни [2].

Собирание разноуровневых пазлов с использованием интерактивной доски, викторины, анаграммы, кроссворды на учебных платформах Wordwall, Kahoot, Quizizz, Lerning.app усиливает эффект успешности усвоения учебного материала. С помощью этих ресурсов можно организовать дифференциацию и индивидуализацию обучения, создавая интерактивные или печатные упражнения с учетом возможностей каждого обучающегося с ООП. Решается основная задача – создаются условия, при которых каждый студент включается в образовательный процесс.

В такой игровой форме студентам с ООП легче и интереснее усваивать хотя бы элементарные знания по профессии. На уроках также улучшилась дисциплина, что способствует благоприятному психологическому климату. Появился интерес и как следствие, мотивация к спецдисциплине.

Итоговая аттестация для студентов с ООП проводится в виде творческой практической работы. Творческое задание в свою очередь включает два этапа.

1 этап - выполнение теоретического задания в форме билетов, состоящих из трех вопросов по специальной технологии.

2 этап - выполнение практического задания в виде декоративной штукатурки на мольберте с использованием сухих штукатурных смесей (творческая работа).

Практические задания в учебных мастерских дадут возможность студентам показать свои навыки в выполнении работ потенциальным работодателям. Работодатель может увидеть реальные способности студентов с ООП и дать возможность данным студентам трудоустроиться на производстве.

Таким образом, можно сделать вывод о том, что применение интерактивных методов в учебном процессе стимулирует студентов с ООП, что способствует повышению качества и эффективности обучения, воспитанию и формированию трансфессиональной личности, способной творчески мыслить, самостоятельно принимать решения, адаптироваться к изменениям, происходящим в современном обществе, открытой к коммуникативному диалогу и сотрудничеству, приобретению профессиональных компетенций.

Литература:

Интернет-ресурсы:

1. <https://ortcom.kz/ru/novosti/1695958444>
2. <https://www.zakon.kz/obshestvo/6412077-v-kazakhstane-razrabotali-edinuyu-programmu-vospitaniya-dlya-shkol-i-kolledzhey.html>
3. <https://rcdo.kz/publ/5392-sovremennye-informacionno-kommunikacionnye-tehnologii-v-obuchenii.html>

МАШРАПОВА ЛАЗЗАТ ХАМИТОВНА

Қарқаралы ауданы, Егіндібұлақ селосы «Қ.Смайылов атындағы ЖББ №43 тірек мектебі(РО) жанындағы интернат» КММ, қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

САБАҚ ЖОСПАРЛАУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Сабақ – педагогикалық туынды, мұғалімнің жұмысының көзге көрінетін негізгі бір бөлігі. Әрбір сабақ біртұтас педагогикалық үдерісті жүзеге асыруға бағытталады: оқыту, дамыту, тәрбиелеу. Сабақ сыныпқа кіргенге дейін оған алғашқы дайындықтан басталады және сабақ жоспарын дайындау – табысты сабақты құрылымдаудағы жауапты кезең. «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні бойынша оқу бағдарламасының мазмұны мен құрылымы, оқу мақсаттарының жүйесі туралы болмақ. Оқыту қазақ тілінде емес мектептерде бастауыш білім беру деңгейінде «Қазақ тілі» пәні ретінде, негізгі орта және жалпы білім беру деңгейлерінде «Қазақ тілі» мен «Әдебиеті» пәндері «Қазақ тілі мен әдебиеті» кіріктірілген пәні ретінде оқытылады. «Қазақ тілі» және «Қазақ әдебиеті» пәндерін біріктіріп оқытудың басты себебі – көркем шығарманы түсіну қиындығын жеңілдету. «Қазақ тілі» пәнін оқытудың мақсаты – оқушының коммуникативтік дағдыларын дамытып, қазақ тілін қадірлейтін, қоғамдық мәнін түсінетін тұлға қалыптастыру, осы тілде еркін сөйлесуге әрі сауатты жазуға үйрету «Қазақ тілі мен әдебиеті» кіріктірілген пәні – өзге тілде білім беретін мектептердегі оқу-тәрбие процесінің маңызды бөлігі болып табылады.

Қазақ тілі мен әдебиетінің тақырыптық және тілдік ортақтығы арасындағы өзара байланыстың күшейтілуі арқылы оқушылардың қазақ тілінің түрлі стильдерін бір оқу бағдарламасы аясында меңгеруіне ықпал етеді. Өйткені ортақ тақырып қазақ тілінен мен

әдебиеттен алынатын білімдердің ерекше синтезін жасайды. Оны меңгерту үшін жаңа деңгейдегі оқу - танымдық процесті Ұйымдастыратын әдістер мен тәсілдер жүйесі де айқындалуы керек. Оқушылар қазақ тілін үйрене отырып, айтылым, тыңдалым, оқылым және жазылым дағдыларымен қатар түсіну және жауап беру, анализ, салыстыру және бағалау дағдыларын дамытады, сонымен бірге оларды өмірде тиімді қолдана білуді үйренеді. Тілді меңгеру әлемдік деңгейде жаңа өзгерістерге бейім, жаңашыл, ұлттық құндылықтарды түсінетін жеке тұлға қалыптастыруға ықпал етеді.

Жаңартылған білім беру мазмұнын жүзеге асыруда оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін мектептерде «Қазақ тілі», «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні бойынша қолданылатын құжаттар:

- Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты;
- Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламалары (қосымшасы: ұзақ мерзімді жоспар);
- Пән бойынша оқу жоспары (орта мерзімді жоспар);
- Күнделікті сабақ жоспары (қысқа мерзімді жоспар);
- Пәнінің үлгілік оқу бағдарламасы Қазақстан Республикасы мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартына сәйкес әзірленді.

Мазмұны тұрғысынан оқу бағдарламалары оқушыны өзін-өзі оқыту субъектісі және тұлғааралық қарым-қатынас субъектісі ретінде тәрбиелеуде нақты оқу пәнінің қосатын үлесін айқындайды. Оқу бағдарламалары білім беру құндылықтарының өзара байланысы мен өзара шарттылығына негізделген тәрбиелеу мен оқытудың біртұтастығы қағидатын және нақты пәнді оқыту мақсаттарының жүйесі бар мектепті бітіргеннен кейінгі нәтижелерін іске асыруға мүмкіндік береді. Оқу бағдарламаларының тек пәндік білім мен білікке ғана емес, сонымен қатар кең ауқымды дағдылардың қалыптасуына бағытталғаны оның ерекше өзгешелігі болып табылады.

Оқыту мақсаттарының құрастырылған жүйесі: білімді функционалдық және шығармашылық қолдану, сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану, қарым қатынас жасаудың түрлі тәсілдерін қолдану, топпен және жеке дара жұмыс істей алу, мәселелерді шешу және шешімдер қабылдау сияқты кең ауқымды дағдыларын дамытуға негіз болады. Кең ауқымды дағдылар оқушының мектептегі білім алу тәжірибесінде де, келешекте мектепті бітіргеннен кейін де жетістігінің кепілі болып табылады. Үлгілік оқу бағдарламасы пәннің мақсатын, құндылықтарын белгілейді, мұғалімнің ұстанымдарын бағыттауы педагогикалық тәсілдерді қысқаша сипаттайды.

Оқу пәнінің мазмұны бөлімдер бойынша берілген. Бөлімдер бөлімшелерге бөлініп, әр бөлімшені оқып игеру сыныптар бойынша күтілетін нәтижелер: дағдылар немесе біліктер, білім немесе түсініктер түрінде оқу мақсаттары жүйесінде көрсетілген. Токсандағы бөлімдер және бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады. Оқу бағдарламасының негізі болып табылатын оқу мақсаттарының жүйесі оқу пәнінің мазмұнын анықтайды. Оқу мақсаттары арқылы мұғалімдер сөйлеу қызметінің төрт дағдысын (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) қалыптастырады, сонымен қатар, оқушының жетістігін бағалайды және оқытудың келесі кезеңі туралы ақпарат береді және оның жүйесі бірізді, оңайдан қиынға қарай, шиыршық қағидаты сақталып жасалған.

Оқу мақсаттары қолдануға, мониторинг жасауға тиімді болу үшін төрт саннан тұратын кодтық белгімен белгіленеді және коммуникативтік дағдылар түрлері бойынша оқу мақсаттары кешенді және түрлі нұсқада қолданыла алады. Бұл мақсаттар жеңілден қиынға, белгіліден белгісізге қағидатымен орналастырылған. Негізгі орта білім беру деңгейінде «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәнін кіріктіріп оқытуда жаңа әдістемелік логика ұсталынады, сабақты ұйымдастыру, ең алдымен, оқу материалының ерекшелігіне, сынып деңгейіне негізделеді. Жаңартылған коммуникативтік бағыт тек коммуникативтік әдістерді атап қана қоймайды, әрбір коммуникативтік әдісті іштей кіші бөлшектерге бөліп, олар кіші дағдылар – оқу мақсаты түрінде әрбір сыныпқа төменнен жоғары қарай дамып, күрделене түсетін спираль түрінде жүйелі құрастырылады.

Әдебиеттер:

1. Кемешова А.М. «Критериалды бағалау технологиясы». Астана. 2017.

МУКУШЕВА БАГДАТ МОТАЕВНА

*Нұра ауданы, Құланөтпес ауылы, «Ж. Аймауытұлы атындағы негізгі орта мектебі» КММ
бастауыш сынып мұғалімі*

МАТЕМАТИКА – КҮНДЕЛІКТІ ӨМІРДЕ

Еліміздің өркениетті елдер қатарынан көрінуі, ғылым мен техниканың дамуы үшін ғылым негіздерін тиянақты алып, оны дамытуға негізделген. Олай болса ғылымдардың іргетасы, білімнің бастауы болған математиканың нақты ғылымдар саласында, күнделікті адам өміріндегі мәні орасан зор. Математика-ұлы ғылым, адам ақылының ең бір асыл қабілеттерінің тамаша жемісі. Шәкірттерді білім нәрімен сусындататын, өмірдің асулары мен шыңдарына қажымай-талмай шығуына алғашқы жол нұсқаушысы – ұстазы. Математикасыз физика, химия, тіптен биология салаларын елестету мүмкін емес. Математиканы кез келген ғылым саласына енгізсеңіз, оған жан бітіп, бойына қан жүгіреді. Ол бізді қоршаған ортаны танып – білуге, заңдылықтарын анықтауға мүмкіндік береді. Санай білмей, сандарды қосуды, азайтуды, көбейтуді, бөлуді дұрыс орындай білмей тұрып адам қоғамының дамуы мүмкін деп ойлауға болмайды. Арифметикалық төрт амал, ауызша және жазбаша есептеу ережелері бастауыш сыныптардан бастап оқылады. Бұл ережелерді бір адам ойлап шығарған немесе тапқан емес. Арифметика күнделікті практика талаптарынан, адамдардың еңбектеніп әрекет жасауындағы өмірлік мұқтаждықтарынан туған. Бұл пән қай уақыттан да оқушыны еңбекке тәрбиелеудің құралы болып саналады. Оқушының білім деңгейін көтерудегі басты тұлға-ұстаз. Сондықтан пән мұғалімі оқушыға тек білім мен тәрбие беріп қана қоймай, оның болашағына жол сілтейтінін сезіне отырып, бала математикадан алған білімін ары қарай өмірде қолдана алатындай дәрежеге жеткізу керек.

Математика нақты ғылым болғандықтан ол барлық ғылымдармен байланысты, яғни бастауыш сыныпта әдебиеттік оқу, дүниетану, көркем еңбек, бейнелеу тіпті дене шынықтыру сабағында да қарапайым бой сергіту жаттығуларын орындағанда немесе спорттық ойындар, ұлттық ойындар барысында математиканы қолданамыз. Өмірдің өзі-математика. Есеп-қисапты ғылымда ғана емес, қарапайым өмірде де жиі. Бастауыш сыныптарда математиканы оқыту мектепте сабақ және сабақтан тыс жүргізілетін сабақтар формасында жүзеге асырылады. Сол себептен сабақтарда математиканы әрбір ұғымдарын күнделікті өмірмен байланыстыра, тиімділігін дәлелдей отырып өткізу балалардың математикаға деген ынтасын арттыруға, олардың өз бетінше жұмыс істей білу дағдысын тәрбиелеуге әсер ететіні сөзсіз. Сабақ балалар үшін қызықты өткенде, олардың оқу жұмысында да белсенділігі артып, өз бетінше жұмыс жасап, белсенділігін арттырғандығынан олардың пәнге деген ынтасы өседі. Сабақтарды өмірмен байланыстырып жоспарлау өтілген тақырыптарды қайталап пысықтауда және тарауды қорытындылауда тиімді болып табылады. Бұл сабақтарды өткізерде, өмірдегі оқиғалармен байланыстыруда оқушылардың жас ерекшелігін ескерген жөн.

Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінде 2016-2017оқу жылынан бастап жаңартылған білім беру мазмұнына көшу сатысы басталғанын білеміз. Жаңартылған білім беру бағдарламасының негізгі мақсаты – оқушыларды сындарлы оқытуға үйрету, әлемдік білім кеңістігіне қол жеткізу, инновациялық білім негіздерін терең меңгерту. Осы негізде 1-сынып математика оқулығына «Заттарды санау», «Заттар тобын салыстыру» тақырыбынан басталып геометриялық фигуралар, ұзындық өлшем бірлігі «см, дм», уақыт өлшемі, масса өлшемі, есеп, теңдеу, пиктограмма, диаграммалар тақырыптары қамтылған. Әрине бүгінгі күнде әлі де болса балабақшаға бармай бірден мектепке келетін 5-6 жастағы балаға бұл

тақырыптарды меңгеру оңайға соқпайтыны белгілі. Оқушылардың математикаға деген ынтасын арттыру үшін ең алдымен оқыту әдістерін дұрыс тандап алудың маңызы зор. Бастауыш сыныпта математикадан оқушылардың білім деңгейін көтеруде көрнекілік принциптерінің рөлі ерекше. Көрнекі түрде оқыту – оқушылардың тиісті бақылауларына сүйеніп оқыту, бірақ көрнекі оқыту дегенді тек көрнекі құралдарды пайдаланып отыру деп түсінбеу керек. Алдыңғы айтқандай көрнекілікпен оқыту арқылы білім сапасын арттырамыз, материалды жетік терең әрі тез, жеңіл түсінуіне ықпал жасаймыз.

Көрнекілікті қолдану оқушылардың білім сапасын арттырады, көрнекі құралды пайдалана отырып, мұғалімнің жетегімен, оқушылар өздігінен оңай қорытындылар жасай алады. Оқылатын материалды көрнекі құралдармен иллюстрациялау арифметикалық оқытудың бірінші күнінен бастап барлық оқу жылдарында қолданылып отырады. Заттың-бейнелік көрнекі құралдары мен таңбалы көрнекілікке бөлуге болады. Бейнелік көрнекі құралдар күнделікті сабақтарда қолданылса, таңбалы көрнекіліктер көбінесе пиктограмма құруда қолданылады.

Математикалық пәндер бағытының арасында кең интегративті мүмкіншіліктерге математикалық логика ие болады. Логикалық есептерді шығару-баланың ой-өрісін дамытатын негізгі құрал. Мысалы, екі адам шахматты 2 сағат ойнады. Бір адам неше сағат ойнайды?; 4 жұмыртқа 4 минут піссе, бір жұмыртқа неше минут піседі?; 2кг мақта ауыр ма, 2кг темір ауыр ма?; Алмұрт алмадан ауыр, ал алма шабдалыдан ауыр. Қайсысы ауыр алмұрт па әлде шабдалы ма? Бақытжанның 4 ұлы, олардың әрқайсысының туған қарындасы бар. Бақытжанның неше баласы бар? Дарина 5 жаста, ал Мадина Даринадан 2 жас кіші. Мадина неше жаста? Осындай есептер шығарудың басты мақсаттарының бірі – оқушының тереңнен ойлауын, жан- жақты ізденуін дамытады және күнделікті өмірде математиканы еркін пайдалана алуға үйретеді.

Оқудың белсенді әдістерінің бірі – оқушыларға өз бетімен жұмыс істете білу. Барлық сабақтың елеулі бөлігінде өз бетімен жұмыс істегенде оқушы жұмыстың мақсатын айқын түсіне білуі, оны орындауы, тексеруі және қателіктерді түзетуі сияқты өз бетімен істелетін жұмыстың жалпы әдістерін бірте-бірте игеріп алуы тиіс. Оларды ұштап, жетілдіріп отыру мұғалімнің міндеті деп білеміз. Өздігінен жұмыс істеуді оқушылардың сабақ үстіндегі қызметіне енгізу сабақтың құрылымына да, элементтеріне де әсерін тигізеді. Өзіндік жұмысты сыныпта жүргізу оқушыларға дағдыларын игертеді және олардың сабаққа деген ынтасын арттырады. Мектеп оқушыларының өз бетінше жұмыстарын ұйымдастырудың басты формасы – жұмыстарды орындау, ептілік, іскерлік, шеберлік дағдысын дамыту.

Қорыта айтқанда, математиканы еш уақытта күнделікті өмірден бөліп алып тастай алмайтынымызға көз жеткіздік. Бүгінгі күннің негізгі талабы баланы мектеп қабырғасын аттағаннан бастап жас ерекшелігіне сай математикадан алған білімдерін күнделікті өмірде қолдана отырып әлемнің бүтіндей бейнесін қабылдай алатын, шығармашыл, білімді, ізденімпаз, тапқыр, еліміздің ертеңін ойлайтын, бәсекеге қабілетті тұлға қалыптастыру, жаңаша ойлай алатын шығармашылық адамға айналдыру.

Адамның тұлғалық қалыптасуы – үздіксіз және күрделі процесс. Демек, оқушыға білім бере отырып, біз оқушының жан-жақты дамуына мүмкіндік жасауымыз қажет. Оқушылардың ұлы ғылым саласынан сапалы білім алуы тікелей мұғалімге яғни, мұғалімнің сабақ барысында оқушыларға білім беру мақсатымен жүргізілетін жұмыс түрлеріне байланысты. Бұл жұмыс түрлері әр сабақта қолданылып отырса оқушының білім сапасының ойдағыдай деңгейде нәтиже беретініне үлкен үміт артуымызға болады.

Еліміздің білім беру жүйесін жетілдіруде көзделіп отырған мақсаттардың ең негізгісі әрбір жеке тұлғаға білім алудың өмірлік жолын еркін таңдауына мүмкіндік туғызу. Сындарлы ойлайтын, өз мүмкіндіктеріне сенімді; әр түрлі әлеуметтік және өндірістік проблемаларды өз бетінше шешуге қабілетті тұлғаны дайындау үшін оқытудың сапасын жетілдіру аса маңызды мәселе болып табылады. Осы мақсатта білім негіздерін өз еркімен үйренетін, іс- әрекет мақсатын, міндетін, түрін, тәсілін, жағдайын өзінше түсініп, алған

білімін өмірде қолдана алатындай жағдайға оқушыны жеткізуіміз керек. Өркениетті ел қатарына қосылудың кілті – білімде болса, білімнің көзі — мектепте екенін ұмытпайық.

Әдебиеттер:

1. Берікханова А.Е. Педагогикалық мамандыққа кіріспе. Оқу құралы. 2009 ж.

МАКИЖАНОВА АЙЫМГУЛЬ КУАТЖАНОВНА

*Қарағанды қаласы, «Жақып Ақбаев атындағы жалпы білім беретін мектебі» КММ
математика пәні мұғалімі*

МАТЕМАТИКА САБАҒЫН ОҚЫТУ КЕЗІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ-ІЗДЕНУШІЛІК ҚАБІЛЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Қазіргі жағдайда мектептің негізгі міндеттерінің бірі-оқушылардың интеллектуалды дамуы, оқу үрдісінде баланың мүмкіндіктерін іске асыру үшін жағдай жасау. Математика пәнінің білім беру үрдісін жақсартудың әртүрлі әдістері бар, атап өтер болсақ, ол сабақ барысында зерттеу қызметі арқылы оқытуды ұйымдастыру. Зерттеу іс-әрекетінің элементтерін қолданудың өзіндік артықшылықтары бар және ол пәнді оқуға деген ынтаны арттыруға ықпал етеді. Сонымен қатар оқушылардың дағдыларын қалыптастыруға негіз береді және ең алдымен оқушылардың жеке қасиеттерін дамытуға бағыттайды. Математика пәнінде көптеген әртүрлі есептерді шешуге зерттеу тұрғысынан қарауға болады және осы пәнге оқушылардың танымдық қызығушылықтарын дамытуға көмектеседі. Оқушы теориялық білімді игереді, сонымен қатар оларды іс жүзінде қолдана алады.

Жалпы алғанда есеп шығару процесі оларды есептерді шығаруға үйрету құралы болатынын көрсетпейді. Ал зерттеу тапсырмалары – бұл мәселені қамтитын тапсырмалар. Оны шешу теориялық талдау жүргізуді талап етеді, олардың көмегімен оқушылар бұрын белгісіз білімді ашады. Маңыздысы, есептің шығару жолын өздігінен қалай іздестіруге болады, ол үшін не істеу керек, есептердің шешімін іздестірудің қандай жолдары мен әдістері бар? Осылайша есеп – әрбір оқушының ойының шыңдалуының негізгі құралы болып табылуы керек. Математикалық есептердің практикалық маңыздылығы: оқушылардың болашақтағы қызметіне дайындығына қажетті алған білімдерін практикалық қажеттеріне қолдану болып табылады.

Зерттеу қызметінің түрлері: Сабақ үрдісіндегі «іздеу сипатындағы практикалық жұмыстар», «кіріктірілген сабақтар», «оқытудың зерттеу әдісін қолдану», «зерттеу сипатындағы тапсырмалар», «қысқа мерзімді жеке зерттеу жобасы» қолдануға болады. Оқушылар көп жағдайда есептерді шығаруға ойланбайды, үлгі бойынша әрекет ете отырып, дұрыс жауап алумен ғана шектелетіні байқалып жатады. Білім алушылардың білім беру кеңістігін кеңейту, тереңдету тәсілі, бұл міндетті түрде практикалық іс-әрекет, онда білім алушылардың өздері міндеттер қояды, оларды жоспарлайды және шешеді. Өз іс-әрекеттерін бақылауды және өз нәтижелерін бағалауды жүзеге асырады.

Осы орайда 5-сыныпта «Ондық бөлшектерге амалдар қолдану» тақырыбын өткенде оқушыларды өз бетінше білім алуға, оны практикада қолдана білу қажеттігін тәрбиелеуге бағытталған тапсырмалар таңдап алу тиімді. Мысалы: Биіктігі 2,70м, ұзындығы 5,45м, ені 3,80м болатын қонақ бөлменің қабырғасына бір орамның бағасы 8500 теңге, өлшемі 1,06*10,05 болатын тұс қағаз жапсыру үшін қанша орам сатып алу керек және қанша теңге жұмсалған? Бөлмеде (1.60*1,30)м терезе және (2*90) м есік бар екенін ескеріңіз». Осы мазмұнды практикалық тапсырмаларды берудің мақсаты мектеп қабырғасынан шыққанда нақты проблемаларды шеше білуді қолдануға үйрету, өз жұмысының жемісін көруге ынталандыру арқылы үлкен өмірге дайындау.

Оқу тақырыптарының барлығы бірдей оқушыларды қызықтыра бермейді. Дегенмен танымдық қызығушылығын арттыру үшін тақырыптарды таңдап алуға болады. Мысалы: 5-

сыныпта «Натурал сандар тізбегі» тақырыбын өту барысында тұрмыста түрлі объектілердің орналасуын, істелетін жұмыстың орындалу ретін нөмірлеу қолданылады. Мысалы, көшедегі үйлердің орналасуы, оқушылардың сынып журналындағы тізімі, сабақ кестесіндегі пәндердің орналасу реті, сақтық банкісінде ақша салымшылардың дербес есепшот нөмірі бойынша салған ақшаларының мөлшері т.с.с. түсінік беріп, ары қарай зерттеу қызметі үшін «Фибоначчи тізбегі» тақырыбы беріледі. Тақырып бойынша материалды іздеу барысында оқушы жеке тәжірибеге ие болады және әртүрлі зерттеу әдістерімен жұмыс істеудің жаңа дағдыларын дамытады. Кез-келген зерттеу іс-әрекеті үрдісінде маңыздысы: оқушы тапсырманы зерттеуде ізденеді, қызығушылығы артады.

Сол сияқты ақпараттық бағдарлау біліктілігін қалыптастыру мақсатында «Диаграмма. Статистикалық мәліметтерді диаграммалар көмегімен кескіндеу» тақырыбын өту барысында информатика пәнімен кіріктіре өткізіп, пәнаралық байланысты жүзеге асыруға болады. Excel программасын пайдаланып жаңа материалды бекіту мақсатында оқушыларға өз сыныбының математика пәні бойынша тоқсандық, жылдық оқу үлгерім кестесін құрып, диаграммалар тұрғызуды және тиісті салыстыруларды орындауды тапсыруға болады. Оқушының бойындағы зерттеушілік қабілеті шығармашылықпен ұштасады. Шығармашылық өз бетімен ауқымды оқу материалын меңгеру.

Шығармашылық жұмыстары олардың танымдық белсенділіктерін, ойлау жүйесін арттыруға көмектеседі. 5-сыныпта «Шеңбер. Дөңгелек», «Пайыз» бөлімдерін қорытынды қайталау сабақтарында – оқушы білімін тереңдету, кеңейту мақсатында берілген тақырыпқа өз бетімен реферат, «Күнделікті пайыздық есептеулер» тақырыбымен шағын ғылыми жобалар қорғау тапсыру тиімді. Себебі: көзбен көріп, құлақпен естіп, еске сақтай отырып, ізденуге, танып білуге, түрлі мәселелерді шешіп білуге, ғылыми ізденіске жетелейді. Зерттеу жұмысына алынған шағын жобаны 5-6 сыныптарда белсенді, озық оқушылардың қатысуымен тікелей сабақта жеке, жұппен немесе шағын топ арасында жүргізуге болады. Оқу материалын қиын қабылдайтын оқушылар өз тобында бірге жұмыс істеуге, өзін-өзі дамытуға талпына алады.

Бұл әдіс арқылы оқыта отырып, төмендегі оң нәтижеге қол жеткізуге болады:

1. Оқушылардың ойлау қабілетін өзгертеді, жаңа жетістіктерді пайдалануға үйретеді.
2. Әр оқушының болашақ бәсекеге қабілеттілігін жетілдіреді.
3. Өздігінен үздіксіз білімін көтеру, өзін-өзі дамыту қажеттігін түсінеді.
4. Өзінің кәсіби қабілеттерін жарнамалауға дайын болады.

Зерттеу жұмыстары балаларды проблемаларды шешудің жолдарын ғана емес, сонымен қатар оларды өз бетінше анықтай алуына да итермелейді. Мысал ретінде 6-сыныптағы математика сабағында "Қарама-қарсы сандар" тақырыбын өту барысында қолдануға болады. Сабақтың бастапқы кезеңінде-проблемалық ситуация туғызу мақсатында оқушыларға төмендегідей сұрақ қойып: "иә" және "жоқ" деген сөздер қандай?. Қоршаған өмірдегі қарама – қайшылықтардың мысалдарын келтіруді ұсыну: жылу-суық, кіріс-шығыс, жеңіс-жеңілу, жақсылық-зұлымдық және т.б. арқылы оқушыларды қарама-қарсы сандар ұғымына жеткізу. Тақтаға нүктелері бар координаталық түзудің дайын үлгісі беріледі, оған қарама-қарсы сандарды жазады, ұқсас жұптардың мысалдарын келтіреді. Олардың сыртқы түрімен қалай ерекшеленетінін түсіндіреді, осындай сандардың аттарын ұсынады. Осыдан кейін оқушыларға "қарама-қарсы сандар" ұғымының анықтамасын тұжырымдау ұсынылады. Оқулыққа сүйенбей мұғалімнің көмегіне оқушылар қорытынды жасайды. Сол сияқты осы сыныпта "Масштаб" тақырыбын өту кезінде «масштаб» ұғымын географ, математик және фотограф тұрғысынан қарастыруды ұсынған жөн.

Оқушының білім, білік, икем дағдысын қалыптастыру өнім дайындау барысында іске асырылады. Информатика пән мұғалімінің қатысуымен PowerPoint бағдарламасын пайдаланып, қорытындылау сабағында әр оқушыға белгілі бір тақырыптар бойынша өмірлік жағдаяттар, басқа пәндермен байланысты өзін қызықтыратын мәселелер бойынша презентациялар жасауды тапсыру да тиімді. Өнім ретінде атап өтсек: «Ұлы математиктер» жайлы шағын бейнефильм, т.б.

Оқу процесінде ұйымдастырудың көптеген әдістері мен бағыттары бар, ол танымдық және практикалық сипаттағы қиын міндеттерді өз бетінше шешуден тұрады. Белгілі бір тарау немесе тақырыпты бекіту бөлімінде – теорияны практикада қолдану мақсатында 9-сыныпта геометрия пәні бойынша «Ұқсастық түрлендіруі. Гомотетия» тақырыбын алуға болады. Сабақ өту барысында ұқсастық және гомотетия ұғымын қолданып, практикалық есептерді шешу және оны әр түрлі мамандықта қолдануға болатындығына көз жеткізу, киім пішу арқылы есептік-практикалық жұмысты технология пәнімен кіріктіре жүргізуге болады. Ұқсастық түрлендіруі және гомотетия мектептегі геометрия курсына бар, бірақ гомотетия туралы жеткіліксіз айтылған. «Гомотетия» өте сирек пайдаланылады, бірақ іс жүзінде ол көптеген проблемаларды шешуге көмектеседі. Планиметриялық мәселелерді шешу тәжірибесін қолдану ой-қиял деңгейі мен логиканы арттырады. Ұқсастықты пайдаланатын нақты мысалдар туралы біледі деп сұрақ қоя отырып және гомотетияны тігінші мамандығына қолдануға болатындығын көрсетуге болады. Киім өлшемін алу үшін центрлі шеңбер (центрі ортақ, радиустары әр түрлі бірінің ішіне бірі салынған екі шеңбер), «Архимед спиралы», конус бетінің жасаушысы алынады. Қалған өлшемдерді технология пәні мұғалімінің қатысуымен алып, есептеулер жүргізіп, киімнің қажет бөлшектерін алуға болады. Бұдан мынандай қорытынды жасалады, математика тек математика пән мұғалімдеріне ғана емес, сонымен қатар басқа салалар мамандарына да қажет. Осы тәрізді ұғымдарды қалыптастырып алған соң «Ұқсастық түрлендіруі. Гомотетия» тақырыбын зерделеу, оның қыр-сырларын ашып, геометрия пәні тігіншілік мамандығымен байланысты екендігіне көз жеткізу. Шағын жоба жазуды, оған тақырыпты өзі таңдап алуын да ұсынуға болады. Бір қызығы, «Ұқсастық түрлендіруі. Гомотетия» тақырыбын түсініп алған соң ешқандай құралдарсыз тіректің биіктігі, пирамида, қоңырау мұнарасы, ағаш, өзен ені, көл, аңғар, арал ұзындығы, тоғанның тереңдігі және т.б. қол жетімсіз өлшемдерді өлшеуге болады. Өздігімен мысалдар мен есептер құрастыру және оны өздігімен шығару, жергілікті жағдайда өлшеу жұмыстарын жүргізуге берілетін тапсырмалар. Ой қорытуға арналған, дағды қалыптастыратын тапсырмалар үшін "Пифагор теоремасы" тақырыбындағы геометрия сабағының үзіндісін келтіруге болады.

Мотивациялық (бастапқы) тапсырма ретінде мен келесі сюжеттік тапсырмаларды аламын:

1."Велосипедші мен жаяу жүргінші бір елді мекеннен бір уақытта қарама-қарсы бағытта жүрді. Жаяу жүргінші шығысқа қарай 5 км/сағ жылдамдықпен жүрді, ал велосипедші батысқа қарай 12 км/сағ жылдамдықпен жүрді. "Оқушылар қиындықсыз жауап береді – 17 км.

2."Велосипедші мен жаяу жүргінші бір елді мекеннен бір уақытта әртүрлі бағыттарға аттанды. Жаяу жүргінші оңтүстікке қарай 5 км/сағ жылдамдықпен жүрді, ал велосипедші батысқа қарай 12 км/сағ жылдамдықпен жүрді. "Біз бұл сұраққа жауап бере аламыз ба? Екінші мәселені шешкен кезде мәселе туындады: тікбұрышты үшбұрыштың екі жағын біле отырып, үшінші жағын табуға бола ма? Тік бұрышты үшбұрыштың қабырғалары арасында қандай да бір қатынас (байланыс) бар ма?

Бұл мәселені шешу үшін оқушыларға қатарлар бойынша тапсырма ұсына отырып, зерттеу сипатындағы практикалық жұмысты ұйымдастыруға болады: 12 және 5 катеттері бар тікбұрышты үшбұрыштар салу; 6 және 8; 8 және 15 см және гипотенузаны өлшеу. Нәтижелер кестеге енгізіледі.

Кесте 1

	1 қатар	2 қатар	3 қатар
Катет а	12	6	8
Катет b	5	8	15
Гипотенуза с	13	10	17

Содан кейін оқушыларға тікбұрышты үшбұрыштардағы катеттің ұзындығы мен гипотенуза арасындағы байланысты формуламен білдіру ұсынылады. Оқушылардың бұл сұраққа жауап беруге тырысқаннан кейін мұғалім жауапқа тікелей байланысты тарихи анықтама береді. Бұл кезеңде олар сұрақтарға жауап бере отырып, мұғалімді есту арқылы ойлана алады, сыныптастарымен мәселелерді алқылай алады, сонымен бірге ортақ пікірге келеді. Осындай ұжымдық іс-әрекет барысында балалар теореманың ашылуына келеді. Тікбұрышты үшбұрыштың қабырғалары арасында тәуелділік орнатылғаннан кейін қорытынды теориялық негіздемені қажет етеді, яғни Пифагор теоремасы дәлелденеді.

Алайда, тәжірибе көрсеткендей, математика сабақтарында зерттеу элементтерін ұйымдастыру кейбір қиындықтармен бірге келеді, мысалы, оқушылардың әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс істеуді, жұмыс әдістерін анықтауды және қол жеткізілген нәтижелерге сүйене отырып, қорытындыларды тұжырымдауды қамтитын зерттеу процесін өз бетінше жүзеге асыруға дайын еместігі. Ол үшін оқу жылының басында күнтізбелік-тақырыптық жоспарларды құрастыру кезінде "зерттеуге" шығарылатын тақырыптарды бөліп, оларды қиындық деңгейіне қарай бөліп, оқушылардың мүмкіндіктерін, дереккөздер тізімін, жобаның кезең-кезеңімен орындалуын зерттеп, талдаған жөн. Осылайша, математика мұғаліміне оқушылардың қызығушылығын оятуға, олардың біліміне сәйкес келетін тапсырмаларды ұсынуға ерекше мүмкіндік беріледі.

Жоғарыда айтылғандардың барлығын қорытындылай келе, оқытуда зерттеушілік тәсілді қолданудың сөзсіз жағымды жақтарын тағы да атап өткім келеді. Оқу процесіне зерттеу қызметін енгізу арқылы математика сабақтарын ұйымдастыру оқушылардың әрқайсысының жеке, шығармашылық қасиеттерін дамытуға, оларға кәсіби салада да, одан тыс жерлерде де өмір сүру үшін қажетті дағдыларды алуға мүмкіндік береді. Зерттеу қызметі-бұл баланың қоршаған ортаны өз бетінше зерттеуге деген табиғи ұмтылысы негізінде құрылған ерекше қызмет түрі. Оның басты мақсаты-білім алушының адамзат мәдениетінің кез келген саласында қызметтің жаңа тәсілдерін өз бетінше, шығармашылықпен игеруге және қайта құруға дайындығы мен қабілетін қалыптастыру. Сабақ үрдісінде зерттеушілік тәсілді оқу үрдісіне жүйелі түрде дұрыс қолдану оқыту сапасын жылма-жыл жоғарылатып, оқушылар үлгеріміндегі кемшіліктерді дер кезінде ашуға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер:

1. Маркова В. Мектеп оқушыларының зерттеушілік іс-әрекеті қандай. 2007.
2. Поддьяков А.Н. Изденушілік мінез-құлық, интеллект және шығармашылық. 2002.

МАКИЖАНОВА АЙЫМГУЛЬ КУАТЖАНОВНА

*Қарағанды қаласы, «Жақып Ақбаев атындағы жалпы білім беретін мектебі» КММ
директордың оқу- ісі жөніндегі орынбасары*

МҰҒАЛІМ МЕН ОҚУШЫНЫҢ НӘТИЖЕЛІ ҰНТЫМАСТЫҚ ІС-ӘРЕКЕТІН ДАМУДА ДИОЛОГТІК ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

Диалог-сын тұрғысынан ойлауды дамытудың басты жолы. Әр сабақта қолданылатын әдістердің бірі сұрақ -жауап, оқушының өз ойын жеткізу, пікірін білдіру дағдысын жаттықтырады. Көптеген ұстаздар бұл әдісті ең жеңіл деп табады, алайда сұрақты орынды қоя білу, оқушының жауабын дұрыс қабылдай алудың өзі мұғалімнен кәсіби шеберлікті, төзімділік пен түсінушілікті қажет етеді. Сабақ барысында мұғалім оқушының білім деңгейін анықтау мақсатында қолданылатын сұрақтарды молынан пайдаланып, баланың ойын, идеясы мен көзқарасын білдіре алатын сауалдарға мән бөлмейтін жағдайлар көп кездеседі. Білім берудегі бүгінгі күннің талабы еркін, өзіндік дәлел-уәждерін нанымды жеткізе білетін, сыни пікір-көзқарастары жүйелі дамыған тұлғаны қалыптастыру болғандықтан, оқушыларға

пікірлерін білдіре алатындай етіп, сұрақ қоюды қолдануымыз шарт. Қазіргі таңда мемлекеттік тілді оқытуда жаңа идеяларды әр сабақта жан-жақты қолданып, жаңаша оқытудың тиімді жолдарын тауып, жүйелі түрде қолдану заман талабы.

Бүгінгі біздің шәкірттерімізге сапалы білім беріп, қоғамнан өз орындарын табуға, қоғамдық дәстүрлерді жалғастыруға дайындығы оларды қалыптастыру үрдісінің басты субъектінің бірі-мұғалімге, оның кәсіби шеберлігіне тікелей байланысты. Сондықтан, ұстаздар қауымы өз білімдерін үнемі жетілдіріп отыруы тиіс. К. Ушинский «Мұғалім - өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім. Оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімділігі жойылады», - деген даналығында. Сондықтан әрбір ұстаз білім беру барысында үздіксіз ізденуде болуы шарт. Сонымен, қазіргі заман талабына сай мұғалім «білім бұлағы» емес, «білім бұлағына» жеткізуші, яғни білім алу жетекшісі болуы тиіс.

Бүгінгі таңдағы білім беру – өсіп келе жатқан ұрпақтың ақыл-ойы мен дамуының, мәдениетінің деңгейін анықтаушы фактор. Білім берудің негізгі мақсатына қатысты қазіргі қоғамда жаңа ұғым пайда болды. Мұғалім ең алдымен оқушыда өзін-өзі дамыту қабілетін қалыптастыруға ат салысу керек. Өйткені, бұл тұлғаны ұлттық және әлемдік мәдениетке үйлесуге апаратын сара жол. Бүкіл дүние жүзіндегі болып жатқан осындай құндылықтардың өзгеруі жаңа ғасырға жас ұрпақты дайындау міндетімен байланысты. Біздің қоғамға жаңа мағлұматтарды қабылдап қана қоймай, оны ойлана отырып, ой елегінен өткізе білетін оқушылар керек. Яғни, оқушылар мағлұматтар мен идеяларды өз беттерімен, тәуелсіз меңгеріп, осы алған мәліметтері пайдалы болатындай ойланулары керек. Олар жаңа идеяларды әр түрлі көзқараспен зерттеп, шынайылығы мен пайдасын талқылап, идеяның жалпы құндылығын анықтай алулары қажет. Жиырма бірінші ғасырға аяқ басқан жас ұрпақты жарқын болашақта лайықты өмір сүруге жақсылап дайындау білім беру саласында қызмет атқарып жүрген кез-келген маман үшін кезек күттірмейтін мәселе. Сондықтан баланың білім алуға деген құштарлығын ояту үшін қазіргі заманда мұғалім көп ізденіп, сабақтың тиімді өтуіне жұмыс жасауы қажет. Білім сапасы оқушының білімге деген құштарлығымен, қызығушылығына тікелей байланысты. Диалогтік оқыту арқылы оқушылардың қызығушылығы артып, олардың білім деңгейі көтеріліп, сөйлеу мәдениеті қалыптастасады. Мұғалімдер оқытудың диалогтік әдістерін енгізуге арналған тәсілдерді тиімді педагогиканың бөлігі ретінде қарастырады. Мысалы, жауап алу және топпен жұмыс жасау арқылы. Тиімді педагогиканың басты тәсілі - әр оқушыны жеке тұлға ретінде қарастыру. Мұғалімнің міндеті барлық оқушылардың білім алу, мақсатқа жету мен сынып өміріне қатысу қабілеттерін арттыру үшін оны тұлға ретінде дамытуға ерекше назар аудару болып табылады. Әңгімелесу мұғалімдер балалардың оқуға деген ынтасын оята алатын пәрменді тетік. Сыныпта диалогті қолдану арқылы мұғалімдер балалардың білім алу сапасына үлкен ықпал ете алады. Балалардың білімі мен идеясын анықтауға бағытталған шынайы әрекет оларды оқыту үдерісіне мейлінше тартуға көмектеседі. Диалогтік әдістерді қолдану саласындағы теориялық білім, оларды жауап алу, шағын топтардағы жұмыс сияқты түрлерде қолдану балалардың білімін жақсартуына мүмкіндік береді. Оқушының білім деңгейін дамытуға әлеуметтік қолдау көрсетуде мұғалімнің рөлі ерекше. Егер де оқушылар көп оқыған, көп білетін адамдар мен және бұл рөлдер де сыныптастарымен мұғалімдері, достары, ата-аналарымен диалог жүргізуге мүмкіндік жасап, сұхбаттасып отырған жағдайларда білім беру жеңілдірек болмақ.

Қазіргі кездің өзінде оқушылардың бірлескен сұхбаты үлкен пайда әкелетініне көптеген дәлелдер бар. Оқушылардың тақырып бойынша өз ойларын білдіруге мүмкіндік береді, әртүрлі пікірлерді оқушылардың түсінуіне көмектеседі, оқушылардың өз ойларын, ұсыныстарын, көзқарастарын дәлелдеуіне көмектеседі. Мұғалім жағынан білім беру барысында сұрақ қою арқылы оқушылардың білім деңгейін түсінуге мүмкіндік туады.

Пікір алмасу оқушылармен диалог құру арқылы іске асады. Мерсердің зерттеуіне сәйкес, әңгімелесу оқушылардың білім алуының ажырамас бөлшегі болып табылады және әңгімелесудің үш түрі бар. 1. әңгіме-дебат 2. топтық әңгіме 3. зерттеушілік әңгіме Осылардың ішінен мен сабағымда жиі қолданылатыным топтық әңгіме және зерттеушілік

әңгіме. Барнс пен Мерсер зерттеушілік әңгіме мұғалімдердің оқушыларды әңгімеге тарту кезінде оларды өзара дамыту қажет болып табылатын әңгіменің түрі деп айтқан.

Ендеше, оқушылардың өзара әрекет дағдыларын дамытудың бір тәсілі топтарға берілген ортақ проблемалар арқылы түйінді шешімге келетіні анықталды. Мысалы, мәтіндерді оқып олардың негізгі идеясын анықтауда өзара кеңесіп, талдап, талқылап ортақ шешімге келіп, түсіндірді. Кластерге түсіріп, тақырыптарын қорғады. Оқушылардың өзара әрекет дағдыларын дамытудың тағы бір тәсілі оқушылардың бір-біріне сұрақ қоюы. Егер де сұрақ дұрыс қойылған болса сабақ берудің,білім берудің тиімді құралына айналып,оқушылардың білім алуына жағдай жасайды. Оқушылардың тақырыпты түсінуіне қол жеткізу үшін мұғалімдер қолданатын сұрақтың екі түрі бар:төмен дәрежелі сұрақ қою және жоғары дәрежелі сұрақ қою болып табылады. Сұрақты оқушылардың білім алу қабілеттеріне сәйкес құр , іс қажет және түрлі мүмкіндіктеріне қарай оқушылардың білім деңгейіне қарай сұрақтарды саралауға болады. Оқушының білім алуын қолдау үшін сұрақтар түрткі болу, сынақтан өткізу және қайта бағыттау сұрақтары болуы мүмкін.

Түрткі болуға арналған сұрақтар бірінші жауап алу үшін және оқушының жауабын түзету үшін қажет. Сұрақты қарапайым етіп қою өткен тақырыпқа оралу ойға салу, дұрысын қабылдап және толық жауап беруге жол сілтейді. Сынақтан өткізу сұрақтары оқушыларға толық жауап беруге, өз ойларын анық білдіруге, өз ойын дамытуға көмектесетіндей болып құрылады. Қайта бағыттау сұрақтары басқа оқушыларға сұрақты қайта бағыттау. Сабақта диалогты оқыту оқушыларды тақырып бойынша сындарлы сөйлеуге ынталандырады,қызығушылығын анықтайды, білімге деген құштарлығын дамытады, зерттеуге жол ашады, сыни тұрғыдан ойлауға көмек береді, бірін бірін тыңдауға, пікірлерін құрметтеуге, бағалауға, ойларын жинақтауға,саралап қорытындылауға мүмкіндік болады. Басында қойылатын сұрақтар ғана емес, сонымен оқушылардың жауаптарымен мұқият танысқаннан кейін туындайтын сұрақтың да маңызы зор. Диалогты әңгімеде мұғалім сұрақтары және оларға берілген жауаптар ғана емес, сонымен қатар оқушылардың сұрақтары да маңызды. Тіл үйренуші үшін диалогтың маңызы өте зор. Күнделікті бала өмірінде жиі қолданыста жүрген сөздерді пайдалана отырып сөйлесу тілді тез меңгеруге мүмкіндік береді. Қазақ тілінде сөйлеуге үйрету сапалы болу үшін диалогты әр түрлі жағдаятта ұйымдастыру керек. Әсіресе, жұп пен жұптың, топ пентоптың арасындағы диалогтарды енгізген ұтымды. Оқушылар тілдесу арқылы ой бөліседі, жөн сұрасады. Оқушылардың ауызекі сөйлеу тілін дамытатын әдістердің бір түрі топтық жұмыс болып табылады. Бала алдымен тапсырманы жеке орындайды,содан соң жұпта, топта талқылайды.

Яғни, олардың шығармашылық белсенділіктері дамиды, өз ойларын толық жеткізуге машықтанаады, сөздік қорлары молаяды. Мен қазақ тілі мен қазақ әдебиетінен орыс сыныптарына сабақ беремін. Осы орайда мен өз тәжірибемде көбінесе диалогтық оқытуға көп көңіл бөлемін. Диалог екі үш адамның қарым- қатынастағы сөзі, сұрақ жауап әдісі. Менің тәжірибемде диалогты оқытудың маңызы мен рөлі көп. Өзге ұлт өкілдерінің сөйлеу дағдыларын қалыптастыруда диалогтік оқыту, оқушының білім деңгейін дамытуға, білім беруге көп жеңілдік жасайды. Күнделікті сабақтарымда диалогтік оқытуды оқушы мен оқушы, мұғалім мен оқушы арасында жүргізіп отырамын. Диалогтық әдіс тәсілдің сабақта тиімді екеніне көзім жетті. Диалогтық әдісті қолданғанда бала өз ойын біреуге жетік жеткізе алады. Бұл әдіс материалды есте сақтауына себін тигізеді, баланың сөздік қорын дамытады. Мұғалім баланың алған білімі жөнінде тереңірек мәлімет ала алады. Диалогтік әдісті жұппен жүргізген тиімдірек пе деп ойлаймын. Жақсы оқитын оқушылар мен нашар оқитын оқушылар бір жұпта жұмыс жасауда нашар оқитын оқушылар жақсы жауап береді.Оқушылар бір-бірін білім алуға жетелейді. Жұппен талдау жасап болғаннан кейін оқушылар өз түсінгендерін топпен талқылап, өз дәлелдерімен пікір алмасады. Бұл оқушылардың өзара топтық әңгіме арқылы ой - пікірлерін қалыптастырып, сыни тұрғыдан ойлауын дамытады. Сабақ барысында оқушыларға әр түрлі мазмұндағы сұрақтар қоюға тырыстым. Әсіресе сұрақтардың оқушы ойлауын дамыту мақсатында қойылуына ерекше назар аударамын. Бұл әдісті сабақтың кезеңдерінің барлығынан көруге болады.

Жаңа тақырыпқа көшпес бұрын СТО модулінің «Ой қозғау» әдісі бойынша сұрақтар қойып, жаңа тақырыпты ашуда, бекіту кезеңінде «Блиц» турнир өткізіп, рөлдік ойындар кезінде, бағалау, рефлексия өткізуде сұрақ-жауап әдісі қолданылады. Сұрақ қою арқылы мұғалім:

- оқушыларды тақырып бойынша және сындарлы сөйлеуге ынталандырады
- оқушылардың шынайы қызығушылығы мен сезімдерін анықтайды
- білімге құштарлықты дамытады және зерттеуге ынталандырады
- оқушыларға білімін қалыптастыруға және вербалдандыруға көмектеседі: -оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауына ықпал етеді -оқушыларға сыни тұрғыдан ойлауға көмектеседі -оқушылардың бір-бірінен үйренуіне, басқа оқушылардың идеяларын құрметтеуіне және бағалауына ықпал етеді. «Балаға күштеп білім беруден гөрі, баланың білімге деген құштарлығын ояту ең маңызды мақсат» К.Д.Ушинский сөзін ескере отырып, диалогтік тәсілдің оқушылардың ашылуына, ойын жеткізуіне, сөздік қорының молаюына көмектесетінін түсіндім. Бұл әдіс мұғалімнің жұмысын түбегейлі өзгертеді.

Жаңа білім алу үрдісі оқытушы мен оқушыға шығармашылықпен жұмыс жасауға итермелейді, себебі оқушы білімді өздігінен іздену арқылы алу керек болса, мұғалім оқушының білім алуына себептер, жағдайлар тудыру керек. Ол үшін мұғалімнің сабақты жан-жақты дайындауы қажет, сабақ үстінде қандай болмасын оқушы тарапынан әртүрлі сұрақтар туындау мүмкін сол жерде мұғалім қажетті бағдар беріп жіберуіне тура келеді. Күнделікті жұмыс нәтижесінде, сыныпта ынтымақтастық ахуал қалыптасып, білімге құштарлықтары артты, әр күнгі өткізілетін сабақтар балалардың көңіл күйлеріне оң әсерін берді. Ынтымақтаса жұмыс істей отырып, олар бір нәтижеге жетудің маңыздылығын сезінді.

Қорыта келе, оқушылардың білетін, білмейтіндігін анықтау үшін жақсы қарым-қатынас, тілдік дағдыларының болуын талап етеді. Әңгімелесу пәрменді құрал болып табылады, оның көмегімен мұғалім оқушылардың оқу үдерісін қолдай және дамыта алады. Сыныпта диалогті пайдалану арқылы мұғалімдер оқушылардың білім сапасына ерекше оң әсер ете алады.

Әдебиеттер:

1. Әбдікәрімұлы Б., Әлібекова М. Білім берудегі педагогикалық технологиялар- Педагогикалық ізденіс, 2012, №4.
2. Кульбаева З.К. «Сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясының тиімділігі». 2013 ж.

НЫЯЗБЕКОВА АСЕМ КАЙРИЕВНА

*«Сұлтанмахмұт Торайғыров атындағы тірек мектебі (РО)»КММ
математика пәнінің мұғалімі*

МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯНЫ ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТАРЫН АРТТЫРУ

Қазіргі заман талабына сай адамдардың мәлімет алмасуына, қарым-қатынасына ақпараттық коммуникациялық технологиялардың кеңінен қолданысқа еніп, жылдам дамып келе жатқан кезеңінде ақпараттық қоғамды қалыптастыру қажетті шартқа айналып отыр. Ақпараттық қоғамның негізгі талабы – оқушыларға ақпараттық білім негіздерін беру, логикалық ойлау-құрылымдық ойлау қабілеттерін дамыту, ақпараттық технологияны пайдалану дағдыларын қалыптастыру және оқушы әлеуметінің ақпараттық сауатты болып өсуі мен ғасыр ағымына бейімделе білуге тәрбиелеу, яғни ақпараттық қоғамға бейімдеу.

Ақпараттық технология – қазіргі компьютерлік техника негізінде ақпаратты жинау, сақтау, өңдеу және тасымалдау істерін қамтамасыз ететін математикалық және кибернетикалық тәсілдер мен қазіргі техникалық құралдар жиыны. Коммуникация –

ақпаратты тасымалдап жеткізу әдістері мен механизмдерін және оларды жазып жинақтап жеткізу құрылғыларын қамтитын жалпы ұғым.

Ақпараттық-коммуникативтік технология жағдайындағы жалпы оқыту үрдісінің функциялары: оқыту, тәрбиелеу, дамыту, ақпараттық болжамдау және шығармашылық қабілеттерін дамытумен анықталады. Оқытудың ақпараттық-коммуникативтік және интерактивтік технологиялары бағыттары:

- а) электронды оқулықтар;
- ә) телекоммуникациялық технологиялар;
- б) мультимедиялық және гипермәтіндік технологиялар;
- в) қашықтықтан оқыту (басқару)

Ақпараттық-коммуникативтік технологияны оқу-тәрбие үрдісіне енгізуде мұғалім алдына жаңа бағыттағы мақсаттар қойылады:

- Өз пәні бойынша оқу-әдістемелік электронды кешендер құру, әдістемелік пәндік Web – сайттар ашу;
- Жалпы компьютерлік желілерді пайдалану;
- Бағдарламалау ортасында инновациялық әдістерді пайдаланып, бағдарламалық сайттар, құралдар жасау. (мультимедиялық және гипермәтіндік технологиялар);
- Қашықтықтан оқыту (Internet желісі) барысында өздігінен қосымша білім алуды қамтамасыз ету.

Интерактивтік оқыту технологиясы – бұл коллективтік, өзін-өзі толықтыратын, барлық қатысушылардың өзара әрекетіне негізделген, оқу процесіне оқушының қатыспай қалуы мүмкін болмайтын оқыту процесін ұйымдастыру. Интерактивтік оқыту – бұл, ең алдымен оқушы мен мұғалімнің қарым қатынасы тікелей жүзеге асатын сұхбаттасып оқыту болып табылады. Сабақтағы интерактивтік әрекет өзара түсіністікке, өзара әрекетке, қатысушының әрқайсысына қажет есепті бірлесіп шешуге алып келетін – ұйымдастыру және сұхбаттасып қарым-қатынас жасауды дамытуды ұсынады.

Оқытудың ақпараттық-коммуникациялық және интерактивтік технологияларын пайдалану – педагогикалық іс-әрекеттердің мазмұны мен формасын толықтыру негізінде оқыту үрдісін жетілдірудің бірден бір жолы. Компьютерлік желілерді, интернет жүйесін, электрондық оқулықтарды, мультимедиялық технологияларды, қашықтан оқыту технологиясын пайдалану оқу орындарында ақпаратты-коммуникациялық технологиялар кеңістігін құруға жағдай жасайды.

Соңғы жылдары заман ағымына сай күнделікті сабаққа компьютер, электрондық оқулық, интерактивті тақта қолдану жақсы нәтиже беруде. Білім беру жүйесі электрондық байланыс, ақпарат алмасу, интернет, электрондық пошта, телеконференция, on-line сабақтар арқылы іске асырылуда. Бүгінгі күні инновациялық әдістер мен ақпараттық технологиялар қолдану арқылы оқушының ойлау қабілетін арттырып, ізденушілігін дамытып, қызығушылығын тудыру, белсенділігін арттыру ең негізгі мақсат болып айқындалады. Әсіресе қашықтан оқыту жүйесі жедел қарқынмен дамуда, бұған бірнеше факторлар, ең бастысы – білім беру мекемелерінің қуатты компьютер техникасымен қамтылуы, оқу пәндерінің барлық бағыттары бойынша электрондық оқулықтар құрылуы және Интернеттің дамуы мысал бола алады. Бүгінгі таңда білім беруді ақпараттандыру формалары мен құралдары өте көп. Оқу процесінде ақпараттық және телекоммуникациялық құралдар мүмкіндігін комплексті түрде қолдануды жүзеге асыру көп функционалды электрондық оқу құралдарын құру және қолдану кезінде ғана мүмкін болады.

Оқушылардың ақпараттық құзырлылығы мен ақпараттық мәдениетін қалыптастыру қазіргі таңда үздіксіз педагогикалық білім беру жүйесіндегі ең көкейтесті мәселелердің біріне айналып отыр. Сабақта ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдаланудың тиімділігі:

- оқушының өз бетімен жұмысы;
- аз уақытта көп білім алып, уақытты үнемдеу;
- білім-білік дағдыларын тест тапсырмалары арқылы тексеру;

- шығармашылық есептер шығару;
- қашықтықтан білім алу мүмкіндігінің туындауы;
- қажетті ақпаратты жедел түрде алу мүмкіндігі;
- қарапайым көзбен көріп, қолмен ұстап сезіну немесе құлақ пен есту мүмкіндіктері болмайтын табиғаттың таңғажайып процестерімен әр түрлі тәжірибе нәтижелерін көріп, сезіну мүмкіндігі.

Қазіргі білім беру ісінің басты шарттарының бірі болып оқушының өзіне керекті мәліметті өзі іздеп табуына үйретіп, олардың өз оқу траекторияларын өзінің таңдай білуі есептеледі. Менің ойымызша, ақпараттық-білім беру ортасын жобалаудағы басты мақсат оқушының өздігінен оқуға талаптандыру, яғни ізденімпаздыққа үйрету болып саналады.

Ақпараттық технологияларды пайдаланудың артықшылықтары мынадай:

1. Олар оқытудағы тақырып шеңберіндегі немесе белгілі бір уақыт аралығында айтылуға тиіс мәліметтер көлемін ұлғайтады.
2. Білімге бір – бірінен үлкен ара қашықтықта орналасқан әр түрлі оқу орнында отырып қол жеткізуге болады: Жоғары сынып оқушыларын емтихандар мен ҰБТ даярлауға арналған жаттықтыру бағдарламаларын пайдалану
3. Оқытудың жүйесінің көп деңгейлі жетілдіруі олардың таралымдалуы мен оқу сапасын арттырады.
4. Оқушы өз бетінше немесе өзге оқушылармен топтасып бірге жұмыс істеуге мүмкіндік алады.
5. Оқушының танымдық іс-әрекеттері күшейіп, өзіндік жұмыстарды тез орындау мүмкіндіктері артады. Осылайша оқыту құралдарының бірі – электрондық оқулық. Ол оқушыларды даралай оқытуда жаңа информацияларды жеткізуге, сондай-ақ игерілген білім мен біліктерді тесттік бақылауға арналған программалық құрал. Білім беру жүйесінде электронды оқулықтарды пайдаланып, үлкен табыстарға жетуге болады. Электронды оқулықтарды пайдалану барысында оқушы екі жақты білім алады: біріншісі -пәндік білім, екіншісі – компьютерлік білім.

Электронды оқулықтарды пайдалану оқушының өз бетінше шығармашылық жұмыс жасауына, теориялық білімін практикамен ұштастыруына мүмкіндік береді. Электронды оқулық арқылы оқушы көптеген қосымша материал ала алады, осы алған мәліметтерін компьютерден көргендіктен есінде жақсы сақтайды, өз бетінше жұмыс жасау қабілеті қалыптасады. Осылайша жас ұрпақты оқытуда инновацияны пайдаланудың – шығармашылық жетістіктің негізгі көзі.

Мұғалім – сабақтағы негізгі әрекетті тұлға. Сондықтан компьютер мен мультимедиялық құралдарды оқытудың тек инструменті (құрал-сайманы) ретінде қарастыру керек. Бұл инструменттің көмегі өте мәнді.

АКТ-ны қолдану сабақтарында, басқа сабақтардағы сияқты, мұғалімге келесі мәселелерді шешуге тура келеді:

- дидактикалық (сабақтың оқу материалын дайындау, компьютерлік бағдарламаны талдау);
- әдістемелік (тақырыпты беруде АКТ-ны қолдану әдістерін анықтау, сабақтың нәтижесін талдау, келесі оқу мақсатын қою);
- ұйымдастырушылық (оқушының шамадан тыс жүктелуін және уақытты тиімсіз өткізуді болдырмайтындай етіп жұмысты ұйымдастыру);
- оқыту (қарастырылған тақырып бойынша оқушылардың білімдерін және ұсынылған бағдарлама бойынша біліктері мен дағдыларын нығайту және бекіту).

АКТ-ны математика сабақтарында қолдану көрнекіліктің және жұмыстың тез орындалуы (жазбаша жұмыстың болмауы) арқасында материалды игеруге уақыт үнемдеуге мүмкіндік береді.

Интерактивті режимде оқушылардың білімдерін тексеру оқытудың тиімділігін арттырып, тұлғаның барлық потенциалын, танымдық, моральды – адамгершілік, шығармашылық, коммуникативтілік және эстетикалық мүмкіндіктерін іске асыруға көмектеседі, оқушылардың зияткерлігін, ақпараттық мәдениетін дамытуға әсер етеді

Оқу үрдісінде электрондық оқыту бағдарламаларын дәстүрлі оқыту әдістерді педагогикалық инновациялармен ұштастыру арқылы жүйелі түрде қолдану дайындық деңгейлері әртүрлі балаларды оқытудың тиімділігін біршама көтереді.

Мұғалім графиктерді, суреттерді, алгоритмдерді көрсету үшін интерактивті тақтаны немесе мультимедиялық презентацияны қолдана отырып, материалды түсіндіреді. Мұндай презентацияларға, әсіресе, геометрия сабақтарында стереометриялық есептерді шешуде ешнәрсе тең келмейді, кез келген геометриялық фигураны интерактивті тақта көмегімен бұруға, қосымша салу жұмыстарын жүргізуге, оны толық көлемді түрде көрсетуге, жазықтықта чертеж салуға, салу есебінің шешуін көрсетуге болады.

Алгебрада «Функциялардың графиктері» тақырыптарын түсіндіргенде көрнекі түрде графиктердің абсцисса осі бойымен немесе ордината осі бойымен жылжуын көрсетуге болады. Сабақтың тиімділігі көпшілік жағдайда оқытудың техникалық құралдарын қолданудағы қауіпсіздікке және оптималды пайдалану тәртібіне тәуелді. Сондықтан техникалық құралдарды қолданудың ұзақтық мерзімін ескеріп отыру керек. Ақпараттық технологиялар мен инновациялық педагогикалық әдістерді біріктіру білім беру сапасы мен тиімділігін арттырады, білім саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі қағидаларының бірі болып саналатын білім беру жүйесінің білім алушылардың деңгейі мен даму ерекшеліктеріне сәйкестігін күшейтуге мүмкіндік береді.

Ақпараттық коммуникациялық технологияны қолдану Модульдік технологиямен сабақ өткізгенде бұл жүйені сүйемелдеу үшін:

1. «Презентациялар» технологиясын пайдалану ыңғайлы. Бұл біріншіден оқушыларға жаңа материалдарды көрнекті түрде көрсету құралы болса, екінші жағынан мұғалімдерге материалды дайындауды және оны қолдану процесін жеңілдетеді. Сабақтың қызықты өтуін қамтамасыз етеді, уақытты қысқартады.
2. Үлгерімді тексеру мен оқушының білімін жетілдіру. Осы мақсатта пайдалану біріншіден мұғалімнің жұмыс өнімділігін арттырып, оқу нәтижелерін тексеруге көбірек уақыт бөлуге көмектеседі, екіншіден қадағалай отырып, балалардың қатесін коррекция жасау үшін басқа қағазға жазылған қосымша тапсырма бере алады.
3. Компьютерді жаңа сабақ өту кезінде де тиімді қолануға болады. Оқушылардың математикаға деген қызығушылығын арттырып белсенді жұмыс істеуін, тез ойлану қабілетін арттыруға дидактикалық ойындар орны ерекше. Ойын сабақтарында берілетін тапсырмалар біртіндеп қиындап оқушылардың танымдық қызметін белсендіруге назар аударылады.

Әртүрлі озық технологияларды оқу мазмұны мен оқушыларды жас және психологиялық ерекшеліктеріне сәйкес таңдап, тәжірибеде сынаудың маңызы зор. Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше, сауатты, жан-жақты маман болу, математиканы қызығырақ, түсініктірек оқыту мүмкін емес. Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және басқа да кәптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін өзі дамытып, оқу үрдісін тиімді ұйымдастыруға көмектеседі. Жаңашыл педагогтар оқушының жеке тұлғалық абыройын барынша құрметтеуге, оның шығармашылық қабілеттері мен бейімділіктерін, өздігімен ойлау қабілетін дамытуға, жағымды эмоционалдық педагогикалық үрдісті қалыптастырады. Жоғарыда аталған технологиялар арқылы педагогтердің мол тәжірибесімен білім берудің ерекше тұжырымдамалары қалыптасқан. Міне осындай әдіс-тәсілдерді – оқыту технологияларын пайдалану оқушының білімге деген құштарлығын арттыруға ықпал ететінін аңғару қиын емес.

Әдебиеттер:

1. Искакова Р., Ерназарова З. «Жаңа технологияны пайдалану әдістері». Қызылорда, 2004 жыл.
2. Жадрин М.Ж. «ҚР-дағы жоғарғы білім беру дамытудың тенденциялары мен мәселелері». Алматы 2002 жыл.

ИЗУЧЕНИЕ СТАТИСТИЧЕСКОЙ ФИЗИКИ В ШКОЛЕ: РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧАЩИХСЯ

Изучение молекулярной физики в школьной программе представляет собой сложную систему. Сложности возникают не только из-за абстрактности и самой темы, но и из-за ограничений, связанных с визуализацией молекул и атомов. В мире молекулярной структуры, который невидим для невооруженного глаза, ученики сталкиваются с трудностями в построении концептуального понимания и практического взаимодействия с объектами на микроскопическом уровне. Трудности в изучении молекулярной физики выражаются также необходимостью учиться в условиях упрощенных моделей, которые не всегда отражают всю глубину и разнообразие мира молекул. В контексте этих вызовов возникает потребность в разработке эффективных методов обучения, способных сделать сложные концепции доступными и понятными для школьников.

В высших учебных заведениях наряду с изучением газовых законов, изучают раздел статистической физики, которая изучает свойства макроскопических тел исходя из свойств образующих тело частиц и взаимодействий между ними, что помогает избавиться от затруднений в визуализации системы процессов протекающих, например, в газах. Статистическая физика – это одна из основных частей молекулярной физики, которая трудно поддается популяризации в школе.

Важность изучения данного раздела подчеркивается развитием личностных компетенций учащихся, что делает эту проблему актуальной.

Новизна данной работы в объединении молекулярной и статистической физики в школьном курсе, как инновационный подход к решению проблемы сложности изучения микромира.

Практическая значимость – в апробировании изученного материала в школе.

В свете вышеописанных трудностей, проведено анкетирование среди 27 учителей физики Карагандинской области. Оценка актуальности 10 выбранных навыков и компетенций проводилась в ходе этого опроса. Учитывая мнение педагогов, полученное в результате анкетирования, можно выделить ключевые аспекты, требующие дополнительного внимания и развития в обучении молекулярной физике. [1]

Таблица 1 Средневзвешенные оценки личностных компетенций и навыков учащихся, развиваемых на уроках физики

№	Компетенция	Средневзвешенная оценка
1	Критическое мышление	4,8
2	Исследовательские навыки	4,8
3	Навыки самостоятельной работы	4,8
4	Умение применять теоретические знания на практике	4,7
5	Цифровые навыки	4,7
6	Умение находить нетрадиционные формы решения проблем и задач	4,7
7	Умение работать с различными источниками информации	4,6
8	Коммуникационные навыки	4,5
9	Умение работать в команде	4,4
10	Навыки публичного выступления	4,3

Критическое мышление, исследовательские навыки, навыки самостоятельной работы (4,8) - эти компетенции получили высокие оценки, указывая на их важность в образовательном процессе. [2]

Статистическая физика может эффективно развивать эти навыки, предоставляя учащимся возможность анализа и решения сложных проблем на основе статистических закономерностей.

1. Критическое мышление:

Анализ данных: В статистической физике школьники могут работать с реальными данными, проводить анализ статистических распределений и делать выводы.

Оценка моделей: Школьники могут изучать и оценивать различные статистические модели, понимать их применимость и оценивать их точность. Анализ данных и изучение различных моделей формирует критическое мышление учащихся при интерпретации результатов.

2. Исследовательские навыки и навыки самостоятельной работы:

Учащиеся могут проводить простые статистические эксперименты, анализировать результаты и сравнивать их с теоретическими предположениями, а также развивать умение выдвигать гипотезы и искать пути их решения. Это способствует развитию навыков проведения исследований.

Статистическая физика в школьной программе становится мощным инструментом для развития критического мышления, исследовательских навыков и способности к самостоятельной работе у учащихся.

Также в процессе анкетирования учителя ответили на вопрос о том, какие изменения в содержание программы обучения физики являются необходимыми. Среди 27 опрошенных учителей – 16 ответили положительно о включении раздела «Статистическая физика» в программу 10-го класса:

Рисунок 1 Диаграмма анкетирования

В ходе изучения данной проблемы, предлагаются цели, достижимые при изучении данного раздела и критерии оценивания учащихся, согласно Приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 16 сентября 2021 года № 472: [3]

Таблица 2 Цель и критерии оценивания при изучении статистической физики

Раздел	Статистическая физика
Цель	Характеризовать газовые процессы используя статистический метод.
Критерии	Учащиеся достигли цели обучения, если: • Характеризует газовые процессы, используя статистический метод; • Применяет математический аппарат статистической физики – теорию вероятности; • Рассчитывает и применяет статистические величины в рамках задач и ситуаций, связанных с макроскопическими системами; • Анализирует и объясняет поведение различных систем с использованием статистических методов

В данном контексте статистическая физика выступает в качестве ключевого инструмента, при изучении молекулярной физики. Её подход позволяет перейти от молекулярного уровня к макроскопическим свойствам вещества, предоставляя студентам более наглядные и доступные средства для понимания абстрактных концепций. Изучение

молекулярной физики на уровне школы, как правило, происходит в упрощенной форме из-за трудности визуализации молекул и атомов. В этом отношении статистическая физика выступает в роли моста между микроскопическим и макроскопическим миром, позволяя учащимся понимать свойства вещества, исходя из поведения его составляющих частиц.

Раздел «Статистическая физика» применим по отношению к STEM – образованию, где основной задачей является объединение изучения естественных наук, технологии, инженерии и математики.[4] Вот несколько ключевых аспектов, подчеркивающих ее применимость:

1. Интеграция Естественных Наук (Science): Статистическая физика позволяет школьникам погружаться в мир микро- и макроскопических процессов, понимая, как молекулярные и атомные взаимодействия формируют макроскопические свойства веществ. Это расширяет их знания в области физики и химии.

2. Технологические Приложения (Technology): Обучение статистической физике включает в себя использование современных технологий для моделирования и анализа данных. Школьники приобретают навыки работы с компьютерными программами, что актуально в контексте современных технологических требований.

3. Инженерные Решения (Engineering): Статистическая физика предоставляет инструменты для анализа и проектирования систем. Школьники могут применять эти навыки в решении инженерных задач, разрабатывая модели и предсказывая характеристики сложных систем.

4. Математический Аспект (Mathematics): Теория вероятности и математические методы, используемые в статистической физике, обогащают математическую базу школьников. Они учатся применять математику в реальных физических сценариях.

Данный подход позволяет стимулировать интерес школьников к STEM-дисциплинам, давая им возможность применять учебные знания на практике и видеть их взаимосвязь в реальном мире.

В заключение, внедрение статистической физики в школьные программы представляет собой важный шаг для преодоления трудностей, связанных с изучением молекулярной физики. Этот раздел физики не только дает школьникам возможность лучше понять мир атомов и молекул, но и предоставляет методы анализа, которые могут помочь в преодолении сложностей в визуализации, а также формирует личностные компетенции учащихся.

Литература:

1. Faculty of Management Science and Informatics, University of Zilina, Univerzitna New Educational Strategy in Engineering Education – Case Study, 2015.
2. Карстина С.Г., Надина А.А. Развитие личностных компетенций и навыков учащихся при изучении физики. КГКП «Карагандинский высший политехнический колледж», сборник материалов Международной научно-практической конференции «Дуальное обучение – залог успеха и качества». 2023 г.
3. Инструктивно-методическое письмо «Об особенностях учебновоспитательного процесса в организациях среднего образования Республики Казахстан в 2023-2024 учебном году». – Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2023. – 105 с.
4. Каиржанова, Г. Ж. Трансформация образования: роль и значение STEM / Г. Ж. Каиржанова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2023. — № 31 (478). — С. 152-155. — URL: <https://moluch.ru/archive/478/105239/>

НАКЕНОВА ГҮЛНАРА ЕГИНБАЕВНА

Шет ауданы, Ақжал кенті

«Ақжал негізгі орта мектебі»КММ

САБАҚТА ОЙЫН АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ БЕЛСЕНДІЛІГІ МЕН ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

«Сабақ беру үйреншікті жай ғана шеберлік емес, ол жаңадан жаңаны табатын өнер», деп Жүсіпбек Аймауытов өткен ғасырда айтқан екен. Ұстаз күнделікті сабақты өткізуде қиыннан қиыстырып, бала жүрегіне жол таба білуі керек. Әр ұстаз алдында отырған балаға сабақты әр түрлі әдіс-тәсілдерді пайдалана отырып, білімді жүйелі де терең беруге тырысады.

Ойын –балалардың негізгі іс-әрекетінің бірі. Балалар ойын барысында өздерін еркін сезінеді, ізденімпаздық, тапқырлық әрекетін байқатады. Ойнау кезінде бала қуаныш пен реніш сезіміне бөленеді. Ойын баланың ойлау қабілетін дамытады, сөздік қорын толықтырады, түрлі дағды мен шеберлікті меңгертеді, қиындықты жеңуге, төзімділікке баулиды. Ойынның негізгі мақсаты –баланы қызықтыра отырып, өткен тақырыпты берік меңгерту, берілген білімді саналарында сақтап қалулары үшін жұмыс жасау. Яғни, ойынның пәндік мазмұны басты назарда болуы керек.

Тек сол жағдайда ғана ойын оқушылардың ойлау қабілетін дамытып, білімділік, тәрбиелік мақсаттарға жетуге септігін тигізеді.

Адамзаттың көптеген жылдар бойғы ойнау тәжірибесі ойынның білімдік құндылығын дәлелдеді. Ойынның шығу сырын ғалымдар жүздеген жылдар бойы зерттеп келеді. Оның шығу тарихы жайлы көптеген пікірлер бар.

Ойын өмірде пайдасыз көрінгенмен аса қажетті көрініс-құбылыс. Сабақта тиімді қолданылған ойын түрлері — мұғалімнің түсіндіріп отырған материалын оқушылардың аса зор ілтипатпен тыңдап, жемісті, сапалы меңгеруіне сенімді көмекші бола алады. Өйткені, кіші жастағы оқушылар жас ерекшеліктеріне байланысты ойынға өте ынталы келеді. Балалар тез сергіп, тапсырмаларды тез, әрі қызығып орындайтын болады.

Ойын балалардың оқуға, еңбекке деген белсенділігін, қызығушылығын арттырудағы басты құрал. Ойын барысында балалардың белсенділігі, шығармашылығы дамиды.

Ал мұғалімнің міндеті — балаларды ойынға өз қызығушылығымен, ынтасымен қатысуын қамтамасыз ету. Сабақ барысында ойын әдістері мен жағдайларын өткізу мынадай негізгі бағыттарда жүргізіледі:

Сабақ процесінде пайдаланатын ойындардың бірнеше түрлерін атап көрсетуге болады.

Бастауыш сынып мұғалімдерінің оқу– тәрбие жұмысының негізгі саласы сабақ.

Сабақ үстінде оқушылардың біліктілігі, іскерлігі, дағдысы, дүниетанымы дамиды. Негізгі бетбұрыс оқушы білімінің сапасын арттыру, ол дегеніміз түпкі нәтижені көре білу, яғни оқушыға берген біліміміздің қайтарымын көру. Ол үшін сабаққа сыныптағы оқушының барлығын қызықтыра отырып қатыстыру қажет. Бес саусақ бірдей емес, яғни әр оқушының сабаққа қызығушылығы, дүниетанымы, даму ерекшеліктері әртүрлі. Сондықтан оқушылардың осы топтарына әртүрлі деңгейде талап қоюға тура келеді. Ал ойын элементтері кез-келген оқушының қызығушылығын тудырады. Тіпті нашар оқитын оқушының өзі ойын арқылы берілген тапсырмаларды асқан қызығушылықпен, белсенділікпен орындайды. Оқушылардың қызығушылықтарын туғызатын ойындардың бірі — дидактикалық ойындар.

Ойын элементтерін қолдана отырып мұғалім оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын, зейінін арттыру мақсатында әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолданады. Атап айтқанда, мұғалім ойын жағдаяттарын туғыза отырып, әртүрлі заттарды қолдану арқылы сұрақтар қойып, затты көрсетіп, түсіндіріп ойын сюжетін құрастырады. Сабақта ойын түрлерін пайдалану сабақ түрлері мен әдістерін жетілдіру жолындағы ізденістердің маңызды бір буыны. Ойын түрлерін оқу процесін пысықтау, жаңа сабақты қорытындылау кезеңдерінде, қайталау сабақтарында пайдалануға болады. Ойын түрлерінің материалдары сабақтың тақырыбы мен мазмұнына неғұрлым сәйкес алынса, оның танымдылық маңызы да арта түседі. Оны тиімді пайдалану сабақтың әсерлігін, тартымдығын күшейтеді, оқушылардың сабаққа ынтасы мен қызығушылығын арттырады. Ойынмен

ұйымдастырылған сабақ балаларға көңілді, жеңіл келеді. Сол сияқты қазақ тілі пәнінен ір түрлі ойындар ұйымдастыруға болады. Бастауыш сыныпта қазақ тілін оқып үйрету барысында ойындардың алатын орны ерекше. Әр сабақтың тақырыбына сай ойындарды пайдаланып отыру оқушылардың тіл үйренуге деген қызығушылығын, ынтасы мен зейінін арттырады. Басты мақсат – ойын әрекеттері арқылы тілдік материалдарды меңгертіп, сөздік қорды молайтып, тілдесім әрекетіне жетелеу.

Ойын барысында грамматикалық анықтамаларды, тілдік нормаларды игерту мүмкіндіктері мол болады. Сабақта мұғалімнің диктаторлық рөлі жойылып, оқушылар серіктестікке, ынтымақтастыққа, бірігіп жұмыс істеуге деген қызығушылықтары артады. Адамның жас ерекшелігіне қарамай, яғни адам балалық шағынан бастап кәрілікке жеткенше ойын қажеттілігі жетелеп отырады. Ал жас баланың ой-өрісі ойын арқылы дамиды. Ойын барысында баланың адамгершілік қасиеттері, өмірге деген көзқарасы, қызығушылығы қалыптасады. Ойын арқылы сыныптағы нашар оқитын оқушыларды да сабаққа нәтижелі тартуға болады.

Оқушылар көбінесе сабақта ойын түрлерінің жиі болуына жақсы дағдыланады.

Мысалы: жануарлар атауларын жақсы естерінде сақтап қалулары үшін мынандай ойын түрін жүргіземін **«Адасқан төлдер» ойыны**.

Төрт түлік малдың сүреттері тақтада ілулі тұрады және суреттердің қасында жануарлардың өз балалары сүреттелмеген. Сонымен балалар төрт түлік малдың қозысын, ботасын, бұзауын, құлынын тауып тақтаға шығып жазады. Бұл ойын балалардың тез ойлану, дұрыс жазу дағдыларын қалыптастырады. Сабақтарда қолданатын ойын элементтері оқушылардың белсенділігін арттырып, оларды ынталандырады, теориялық білімдерін практикада қолдануға үйретеді. Кез келген ойын элементі сабақта екі түрлі мақсатқа бағытталады. Оның біріншісі – оқушының сабаққа қызығушылығын, ынтасын арттыру, тілін дамыту, екіншісі – оқушыларды тапқырлыққа баулып, зейініне, ойлау қабілетін арттыру.

НИГМАТОВА С.К., РАХМЕТОВА Б.К.

КГУ «Центр поддержки детей с особыми образовательными потребностями», город Караганда

ОРГАНИЗАЦИЯ РАБОТЫ ПО ЭКОЛОГИЧЕСКОМУ ВОСПИТАНИЮ С ДЕТЬМИ ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация: в работе раскрываются формы организации кружковой работы по экологическому воспитанию с детьми школьного возраста.

Ключевые слова: экологическое воспитание, экологическое образование, экологизация, макроэкология, интерактивные экологические мероприятия.

Сегодня как никогда перед человечеством стоит вопрос о необходимости изменения своего отношения к природе и обеспечения соответствующего воспитания и образования нового поколения.

В современном сложном, многообразном, динамичном мире экологические проблемы окружающей среды приобрели глобальный масштаб. Основой развития человечества должно стать содружество человека и природы. Каждый должен понять, что только в гармоничном сосуществовании с природой возможно дальнейшее развитие нашего общества.

Человеку необходимы новые знания, новая система ценностей, которые, безусловно, нужно создавать и воспитывать с детства. С детства надо учиться жить в согласии с природой, ее законами и принципами.

Экологическое образование и воспитание должно охватывать все возрасты, оно должно стать приоритетным. Экологическими знаниями должны обладать все.

Задача образовательной организации состоит не только в том, чтобы сформировать определенный объем знаний по экологии, но и способствовать приобретению навыков научного анализа явлений природы, осмыслению взаимодействия общества и природы, осознанию значимости своей практической помощи природе.

Экология нередко понимается как «макроэкология», т.е. широкий междисциплинарный комплекс, который объединяет общую и прикладную экологию.

Однако стало совершенно понятно, что обучить воспитанников Центра поддержки детей с особыми образовательными потребностями макроэкологии только на воспитательских часах, невозможно. Необходимы другие формы и методы работы: занятия в кружке, экскурсии в природу, работа в лаборатории и в различных мероприятиях, так называемые «интерактивные формы образования»: дискуссии, диспуты, экологические вечера, спектакли, беседы, ролевые игры и другие мероприятия.

А можно такие данные добывать и самим. Это особенно эффективно происходит в процессе самостоятельной поисково-исследовательской деятельности. Исследовательский характер деятельности способствует воспитанию у воспитанников инициативы, активного, добросовестного отношения к научному эксперименту, увеличивает интерес к изучению экологического состояния своей местности, экологических проблем родного края.

Целью настоящей работы явилось обобщение накопленного опыта экологического воспитания обучающихся, в частности кружковой работы по экологии.

В данной работе решаются следующие задачи:

- расширение экологических представлений воспитанников;
- углубление теоретических знаний, обучающихся в области экологии, формирование ряда основополагающих экологических понятий;
- обеспечение более широкой и разнообразной, чем это возможно в рамках обычных занятий, практической деятельности обучающихся по изучению и охране окружающей среды.

В целом экологическое воспитание позволяет полнее реализовать воспитательный и развивающий потенциал экологических знаний, обеспечивать более надежные и компетентные основы экологической ответственности детей.

Экологическая тропа – форма экологического воспитания. Многие специалисты признают важнейшим педагогическим условием воспитания и образования наряду с теоретическим обучением на занятиях организацию разнообразных видов деятельности среди природы. Такой формой организации экологического образования и воспитания может

выступать учебная экологическая тропа, где создаются условия для выполнения системы заданий, организующих и направляющих деятельность учащихся в природном окружении. Задания выполняются во время экологических экскурсий и полевого практикума. В ходе полевых занятий на экологической тропе создаются условия не только для углубления, но и для конкретизации, применения на практике получаемых на занятиях знаний и умений детей.

Маршрут экологической тропы выбирается таким образом, чтобы на нем сочетались уголки естественной природы и антропогенный ландшафт. Это позволяет проводить сравнительное изучение естественной и преобразованной природной среды, чтобы дети учились оценивать характер природообразующей деятельности человека. Назначение экологической тропы – создание условий для целенаправленного воспитания экологической культуры обучающихся.

Экологическая тропа создается детьми, прежде всего для самих же детей, ради их обучения и воспитания. Это одна из привлекательных форм организации их деятельности в системе экологического воспитания и образования. Если она правильно организована, то позволяет обучающимся с разных сторон раскрывать свои творческие возможности, сочетать умственный и физический труд.

Организация экологической тропы силами воспитанников дает педагогам возможность создавать различные жизненные ситуации, решение которых требует от ребят творческого подхода, активной деятельности. Задания по изучению и оценке состояния окружающей среды в зоне тропы побуждают детей не только использовать свои знания из различных предметов, но и – самое важное – принять посильное участие в трудовых природоохранных делах. В конечном итоге у детей вырабатываются навыки экологически грамотного поведения, сознательное отношение к природе.

Работа по оборудованию тропы проводится в следующей последовательности: первый этап – подготовительный. Работа начинается с подготовки небольшой группы детей – организаторов и помощников -воспитателя. На этом этапе ставится цель, определяются задачи и объем работы, раскрываются перспективы и определяется место каждого воспитанника в предстоящем деле.

Следующий этап – открытие тропы. Это мероприятие можно провести в виде вечера, превратить в праздник.

Знания, которые дети получают на тропе, тесно связаны со знаниями, полученными на воспитательских часах, на занятиях кружковой работы. Главное же состоит в том, что дети овладевают умениями применять на практике знания из разных предметов в комплексе, постигая неразрывное единство природной среды и человека.

На учебной экологической тропе во внеурочное время воспитанники усваивают не только научные знания о природной среде, но и этические и правовые нормы, связанные с природопользованием.

Исследовательская деятельность обучающихся. Экология не является лабораторной наукой. Это наука, в которой важнейшее место занимают наблюдения и эксперименты в природе.

Исследовательская деятельность – одна из самых эффективных форм работы по изучению экологии, экологическому воспитанию детей. В ходе исследований происходит непосредственное общение обучающихся с природой, приобретаются навыки, и накапливается опыт научных экспериментов, развивается наблюдательность, пробуждается интерес к изучению конкретных экологических вопросов.

Выполнение различных исследовательских проектов в природной обстановке позволяет обучающимся активно приобщаться к изучению природных сред, экологических систем своего города, участвовать в научно-практических конференциях, обмениваться результатами исследований с ребятами, работающим по этим же проблемам.

Задача, которая ставится перед ребятами при выполнении исследований: приобретение знаний о родном крае, городе, приобретение навыков практической исследовательской деятельности, осознание значимости своей практической помощи природе.

Обучающиеся, участвующие в выполнении экологических исследований, имеют возможность реализовать свои способности, повысить свою социальную активность.

Экологические проблемы многоаспектные, поэтому для своего решения они требуют комплексного подхода и, как правило, знаний различных наук. Таким образом, в процессе работы над проектом у обучающихся формируется комплекс специфических умений, подкрепленный соответствующей теоретической базой.

Такая проектная деятельность используется в кружковой работе. Основные цели программы кружка – привитие воспитанникам, любви и бережного отношения к природе, углубление знаний по экологии и другим общеобразовательным наукам, совершенствование трудовой подготовки.

Дети, посещающие занятия кружка, получают общие сведения о природе своего края, о взаимосвязях и взаимообусловленности явлений в природе, знакомятся с современными вопросами охраны и рационального природопользования.

В программу кружка входят теоретические занятия и практическая работа – выполнение исследовательских проектов.

Практическая значимость настоящей работы состоит в возможности обобщения накопленного опыта экологического воспитания на внеклассных мероприятиях, а также использовать данные разработки в дальнейшей работе.

В заключении необходимо отметить, что существует необходимость в дальнейшей более глубокой разработке проблемы экологического воспитания воспитанников, т.к. при проведении такой работы решаются следующие задачи:

- развитие экологической этики обучающихся, ответственности в их отношениях с природой;
- эстетическое, нравственное воспитание, воспитание любви к Родине;
- формирование чувства сопричастности к своему времени, личной ответственности за все происходящее вокруг.

Таким образом, экологическое воспитание необходимо для интеллектуального развития нашим детям и является необходимой формой работы.

Литература:

- 1.Дерябо С.Д., Ясвин В.П.. Экологическая педагогика и психология. – Ростов-на Дону.: Феникс, 2006.
- 2.Рюкбейль Д.А. Экология и мировоззрение/ программа по экологическому воспитанию и образованию/ - М.: ИСАР, 2009
- 3.Экология и развитие личности/ Сборник Удэ, 2010. – 29с.
- 4.Экологическое образование и воспитание. Методические рекомендации. Улан.2009
- 5.Никишов А.И., Кузнецов В.Н., Теплов Д.Л. учебное пособие по экологии. - М.2000г.

НИЧИПУРЕНКО Е.В.

КГУ «Школа-лицей им. А.а Ермакова», г.Балхаш

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ 4К ЧЕРЕЗ ОРГАНИЗАЦИЮ СОТРУДНИЧЕСТВА В КЛАССЕ И НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА.

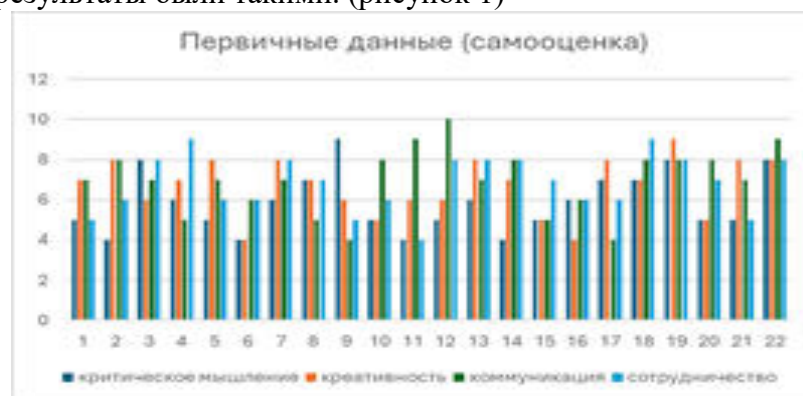
Современное образование ежедневно претерпевает изменения в соответствии с требованиями сообщества. Миру нужны грамотные профессионалы, которые владеют не только определенными навыками в своем направлении, но и вооруженные полным пакетом компетенций, готовые познавать новое и достигать поставленных целей.

Естественно, роль школьного педагога в становлении грамотного специалиста велика. Каждого ребенка окружают теплом и заботой дома, а нам, учителям, предстоит огромная деятельность по вооружению когнитивными навыками наше подрастающее поколение.

Современные педагогические технологии наряду с традиционными формами работы не всегда всецело позволяют вести целенаправленную работу по формированию навыков 21 века. Поэтому учителю необходимо вносить изменения в учебно-воспитательный процесс с учетом конкретных групп ребят.

Являясь классным руководителем 12-13 летних детей в данный момент провожу исследование, как в условиях обычной школы можно развивать критическое мышление, креативность, коммуникацию и координацию (сотрудничество), т.е. систему 4К.

На начальном этапе было детям предложено самостоятельно провести рефлексию собственного «Я» и результаты были такими. (рисунок 1)

(Рисунок 1)

Как видно из диаграммы, некоторые дети подошли к самооценке критично, другие – наоборот. Что имеем на практике, лишь малая часть ребят умеют работать в сотрудничестве, тем самым развивать остальные навыки в полном объеме.

Было принято решение найти методы и формы работы, которые будут иметь положительный результат.

Первая идея, которая нашла воплощение в нашем классе, когда класс был случайно разделен на группы. Главная задача каждого – помогать друг другу не только в домашнем задании, но и в различных областях. Так принято решение иметь три группы по рядам, где дети сами выбрали руководителя, который выступает в роли координатора. Такой состав группа имеет ровно одну четверть, потом меняются места за партой, соответственно, и вновь избранный руководитель. Таким образом, ребята получили возможность быть в более тесных отношениях с детьми, которые ранее порой оставались в стороне. Умение работать в командах сменного состава и ответственность за одноклассников вывели взаимоотношения в классе на другой уровень. Стоит заметить, что на первых порах можно было увидеть сторонних наблюдателей, некое отвержение отдельных ребят, но со временем, эти обстоятельства сглаживаются. Сейчас смена места в классе в новой четверти проходит гладко и без лишнего неприятия. Это свидетельствует о том, что коллектив становится ближе, каждый чувствует то, что он полезен или, по крайней мере, необходим для решения общего дела.

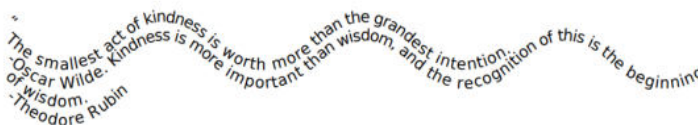
Параллельно с этим, стояла важность использования компетентностной парадигмы образования, где акцент сделан не на объем усвоенной информации, а на умение наших детей найти выход в разных проблемных ситуациях, решить учебный вопрос. В настоящее время каждый педагог сталкивается с тем, что обучающиеся, имея «клиповое мышление», не способны обработать нужный масштаб учебного материала. Их внимание носит фрагментарный характер, к тому же происходит быстрое переключение с одного на другое. Можно наблюдать, что при этом часто их деятельность не носит никакой эмоциональной окраски. Было решено, что нужно пересмотреть формы работы на собственных уроках, чтобы подкрепить налаживание взаимоотношений в классе.

Мне, как учителю английского языка, предмета, который детям, по большей степени, интересен, но сложен своим содержанием, предстоял поиск интеграции воспитательного и образовательного контента на своих уроках.

В моей практике в этом направлении большим подспорьем в работе являются пословицы и цитаты известных людей на английском языке. С их помощью, однозначно, можно поднять любой вопрос воспитательного характера, обсудить его, сделать так, чтобы каждый ребенок в классе смог обменяться мнением. С точки зрения языковых навыков, здесь тоже огромное поле для реализации. Каллиграфическая строчка, разбор высказывания на грамматические структуры, словообразование, отработка правильного произношения, элементарное заучивание наизусть – это та часть, которая нашла отклик моих детей. Подобная работа мотивирует к определенным положительным действиям, помогает строить отношения, планировать и быть социально значимым. Одной из любимых форм работы можно отметить чтение длинных цитат, используя различные техники. Например, чтение по спирали (рисунок 2) или волной (рисунок 3), позволяет не только познакомить с высказыванием, но и провести тренировку мозга, управлять вниманием и полным вовлечением в учебный процесс.

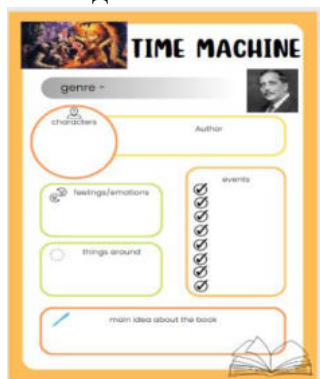
(рисунок 2)

(рисунок 3)

Еще один инструмент, который способствует организации целостного понимания информации, являются графические органайзеры. Данная форма работы оказывает содействие в развитии навыков критического мышления, помогает планировать и понимать языковые структуры, работать над развитием функциональной грамотностью. Стоит отметить, что графические органайзеры могут быть адаптированы под различные цели, а также для обучающихся разного уровня понимания языка. Практически любой текст можно представить с помощью данного ресурса. Его оформление зависит от темы, содержания, возраста детей и поставленных задач. Например, работа над отрывком художественного произведения, позволяет определить основные структурные части через заполнение подобного материала. Такая процедура позволяет улучшить запоминание, анализирование, усвоение прочитанного, его обсуждение.

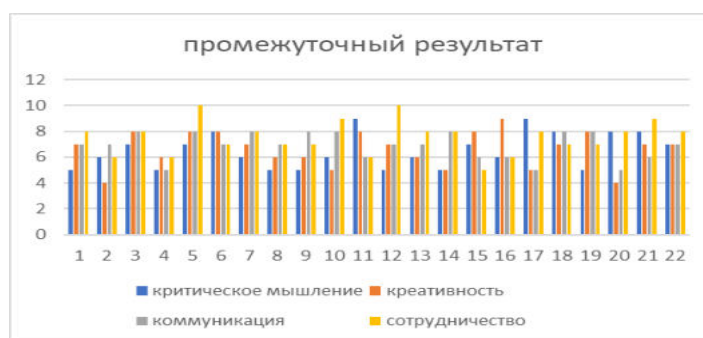
Еще одна возможность органайзера – дать детям предварительно заполненный полностью или частично, поставить задачу - составить устное или письменное высказывание по информации. Подобное задание можно выполнять как индивидуально, так и в паре, и группе, что также позволяет учить детей эффективной коллаборации, ответственности за общий результат. Развитие навыков креативности и функциональной грамотности через использование графических органайзеров можно осуществлять с помощью постановки задачи составить его самостоятельно, оформить с учетом тематики информации и индивидуальных способностей участников задания.

(рисунок 4)

В век использования искусственного интеллекта и полезных платформ возможность подобрать и подготовить графический органайзер не составляет особого труда. Применение работы с ними делает урок насыщенным и интересным. Развитие четырех навыков обучения языку – чтение, говорение, аудирование, письмо, тесно пересекаются при осмысленном подходе организации работы с разными графическими органайзерами.

Спустя полугодия использования данных технологий могу сделать свой вывод в виде той же диаграммы (рисунок 5), где можно увидеть уже картину с точки зрения классного руководителя. Хочется заметить, что каждый ребенок сделал хоть небольшой, но уверенный шаг в своем развитии. Интеграция методов в воспитательной работе и на уроках английского языка позволяет видеть, что мы движемся в правильном направлении.

(рисунок 5)

Из всего вышесказанного можно сделать вывод, что творческий подход учителя, его заинтересованность в результате обучения и успешности своих обучающихся, является составной частью огромного труда, ежедневного поиска новых путей, связей, отношений. Применение цифровых ресурсов также способствует развитию soft skills нашего поколения. Благодаря грамотной работе педагогов наши дети становятся теми личностями, которыми от них требует общество, современные условия жизни и труда. Наше настоящее и будущее диктует нам свои требования, а мы можем сделать так, чтобы всем было комфортно.

Литература:

1. «Качественное образование, доступное каждому» Проект Национального доклада к I Съезду педагогов, 2023 год, стр.23
2. «Ақиқат Рас», «ШколаТа или как получать удовольствие от образования», Алматы, 2022, с.86
3. Пинская М. Компетенции «4К»: Формирование и оценка на уроке. Практические рекомендации.
4. <https://www.canva.com/>

НОСОВА О.В.

Гимназия №1, г. Темиртау

РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

В настоящее время наш мир подвержен постоянным изменениям, в числе которых ускорение темпов социально-экономического развития, возникновение глобальных проблем, решение которых возможно только в процессе взаимовыгодного сотрудничества. Все это требует от педагога применение подходов к обучению, основанных на ценностях, которые определены в «Концепции развития дошкольного, среднего, технического и

профессионального образования Республики Казахстан на 2023–2029 годы». В новом видении развития образования фокус смещен на ребенка и его потребности. В документе говорится, что ключевым ориентиром системы образования на ближайшие семь лет станет создание в организациях образования условий для того, чтобы не только поднимать уровень образованности человека, но и создать атмосферу, которая будет способствовать формированию высоконравственной и всесторонне развитой личности, обладающей ключевыми компетенциями выпускника, способного реализовать творческий потенциал в динамичных социально-экономических условиях, как в собственных жизненных интересах, так и в интересах казахстанского общества. В этих условиях учителю надо владеть широким спектром инновационных методик, которые позволят ему выступать фасилитатором образовательного процесса, позволяя ребенку самостоятельно познавать мир, раскрывать собственный потенциал и приобретать знания с учетом личных интересов и потребностей [1].

Реализовать данный подход к развитию и обучению ребенка помогает сингапурская методика преподавания, которая по оценке консалтинговой компании McKinsey является самой эффективной в мире. Она основана на командных формах работы, которые существенно отличаются от групповой работы принципами позитивной взаимозависимости, индивидуальной ответственности, равного участия и одновременного взаимодействия [2].

С 2022 года я использую в урочной и внеурочной деятельности элементы сингапурской методики обучения.

Сингапурская методика включает в себя около 250 приемов, которые называют структурами. Рассмотрим некоторые из структур, которые я использую в практике своей работы для развития коммуникативных навыков.

1. МЭНЕДЖ МЭТ – инструмент для управления классом. В центре стола находится табличка, позволяющая удобно и просто распределить учеников в одной команде (партнер по плечу, по лицу, партнер А, Б). Этот инструмент позволяет организовать работу класса в целом и существенно сэкономить время урока на организационных моментах. Например, первые номера – соберите тетради в группе, вторые – раздайте своей группе карточки или учебные пособия и т.д.

2. ТЭК ОФ-ТАЧ ДАУН – структура, которая позволяет получить быструю обратную связь о продвижении ученика в обучении. Учитель дает несколько утверждений по теме урока. Они могут быть верными или неверными. Если утверждение учителя школьники считают верным, они встают со своих мест, если неверным – остаются сидеть. При этом учитель может спросить ученика: «Почему ты не встал?» Понимание того, что нужно будет объяснить свой выбор, делает его осознанным.

3. СИНГЛ РАУНД РОБИН – обучающая структура, в которой учащиеся проговаривают ответы на данный вопрос по кругу один раз [2].

Например, урок познания мира в 3-ем классе.

Тема: «Тюрки и их образ жизни»

Задание. На основе представленных на слайде источников, расскажите все, что вы узнали об образе жизни тюрков. Начинает номер 1.

Ученик, чей номер указал учитель, рассказывает все, что запомнил об образе жизни тюрков. Затем рассказывает следующий ученик. При этом он может повторить ответ предыдущего ученика и/или дополнить его ответ. Таким образом материал проговаривает вся группа. В это время учитель передвигается между группами, слушает ответы, отмечает для себя возникшие у детей противоречия, и на следующем этапе урока делает акценты на определенных моментах изучаемой темы.

4. ТАЙМ РАУНД РОБИН – «раунд робин в течение определенного времени» – обучающая структура, в которой каждый ученик проговаривает ответ в команде по кругу в течение определенного количества времени [2]. Задание или вопрос учителя должен быть таким, чтобы не предполагался развернутый ответ.

Например, рассказать, что было изобретено тюрками.

Учитель ставит таймер на 15, 20 или 30 секунд, в зависимости от объёма информации, которую должен выдать ребёнок. Называет номер в команде, который начинает ответ. До сигнала таймера ребёнок даёт ответ на вопрос. По сигналу таймера право ответа передаётся следующему напарнику.

Такие обучающие структуры как СИНГЛ РАУНД РОБИН и ТАЙМ РАУНД РОБИН делают видимым для учителя мышление ученика. Дают возможность включить в учебный процесс каждого ребенка, своевременно исправлять и корректировать ошибки обучающихся.

Учителя начальных классов как никто другой хорошо понимают роль активных методов обучения. От недостатка движения возникают не только физические проблемы, но и страдают умственные способности ученика. Сингапурская методика предлагает ряд стратегий, которые обеспечивают двигательную активность ребенка в ходе урока.

1. КУИЗ-КУИЗ-ТРЭЙД – «опроси-опроси-обменяйся карточками» – обучающая структура, в которой учащиеся проверяют и обучают друг друга по пройденному материалу, используя карточки с вопросами и ответами по теме [2]. Карточка состоит из двух частей. На одной стороне карточки написан вопрос, на другой – ответ. Учащиеся объединяются в пары. Ученик показывает напарнику ту сторону карточки, на которой записан вопрос. Напарник устно отвечает на вопрос, после этого ему показывают ответ. Затем первый ученик отвечает на вопрос своего напарника. После этого дети обмениваются карточками и взаимодействие этой пары заканчивается. Дети ищут себе новую пару, и работа продолжается в той же последовательности.

Эту образовательную структуру можно использовать на любом уроке. Главное, чтобы вопросы предполагали однозначный ответ. Например, при изучении таблицы умножения, частей речи, определения любых понятий или формул.

2. МИКС-ФРИЗ-ГРУП – обучающая структура, в которой участники смешиваются под музыку, замирают, когда музыка прекращается, и объединяются в группы, количество участников в которых зависит от ответа на какой-либо вопрос [2].

Например, сколько падежей в русском языке, сколько вершин у куба, сколько легких у человека.

3. ИНСАЙД-АУТСАЙД СЕКЛ – «внутренний и внешний круг» – обучающая структура, в которой ученики формируют внутренний и внешний круги и делятся своими мнениями с разными партнерами [2]. По сигналу учителя внутренний и внешний круги начинают движения в противоположные стороны, останавливаются и отвечает на вопрос учителя ученик, который стоит во внутреннем круге. Затем роли меняются.

Для формирования у детей активного слушания учитель использует приемы обратной связи, задавая вопросы:

- Что сказал тебе напарник? – спрашивает учитель.
- (Ученик пересказывает ответ напарника)
- Согласен ли ты с мнением своего напарника?
- (Ученик высказывает своё мнение)

Или учитель предлагает ученику резюмировать полученные на уроке знания, используя языковое клише «Раньше я думал..., а теперь знаю ...»

Для определения эффективности применения сингапурской методики в развитии коммуникативных умений у обучающихся начальной школы проведено педагогическое исследование. Объектом исследования был процесс развития коммуникативных умений младших школьников. Использовались следующие методы исследования: наблюдение, анкетирование, интервью, математические методы обработки результатов.

Наблюдение проводилось за учениками 3-го класса на пяти уроках с использованием структур сингапурской методики и на пяти уроках, которые проводились в традиционной форме. В ходе исследования статисты (студенты педагогического колледжа) фиксировали коммуникативную активность каждого ученика в процессе урока. Среднее арифметическое значение результата наблюдения представлено в Таблице 1.

Таблица 1 – Исследование коммуникативной активности учащихся

Критерий оценивания	Количество учащихся	Проявление коммуникативной активности	
		традиционный урок	урок с использованием приемов сингапурской методики обучения
Отвечает на вопросы учителя	27	12–44 %	27–100 %
Задаёт вопросы учителю		2–7 %	10–37 %
Задаёт вопросы напарникам		0 %	7–26 %
Отвечает на вопросы напарника		0 %	13–48 %
Высказывает мнение или мысли вслух		11–41 %	25–93 %

Сравнительный анализ результатов исследования использования эффективности стратегий сингапурской методики позволил сделать следующие выводы:

1. учащиеся больше контактируют между собой в ходе урока, развивая тем самым коммуникативные навыки;
2. проявляют самостоятельность и ответственность при выполнении заданий;
3. учитель задействует на уроке весь класс одновременно;
4. организует реальное сотрудничество учителя и учеников, а также учеников между собой.

Анкетирование детей показало, что дети на уроках с применением стратегий сингапурской методики меньше волнуются, не боятся высказывать свои идеи и мысли, урок для них проходит непринужденно в форме игры. В то же время они чувствуют ответственность за результат собственной работы и работы своих напарников.

Недостатком такого подхода на уроках, учителя-предметники, работающие в данном классе, отмечают снижение дисциплины.

Таким образом, считаю, что систематическое применение методики сингапурского обучения дает младшим школьникам возможность формировать коммуникативные компетенции, проявлять инициативу и ответственность за результат обучения.

Литература:

1. Постановление Правительства Республики Казахстан от 28 марта 2023 года № 249. Концепция развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования Республики Казахстан на 2023–2029 годы [Электронный ресурс]. – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000249#z377> (дата обращения: 08.02.2024)
2. Мухаметшина Л.Ф. Пособие «Эффективные приемы развития у учеников навыков и компетенций XXI века» // All Reserved. ADUCARE INTERNATIONAL CONSULTACY – 2018. – С. 52-54.

НУРГАЛИЕВА АЙНАГУЛЬ МАРАТОВНА

КГУ «Общеобразовательная школа имени Прокофия Корниенко»

Абайский район, п.Тонар

РОЛЬ КРАЕВЕДЕНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ НРАВСТВЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ

«Любовь к родному краю, знание его истории – основа, на которой только и может осуществляться рост духовной культуры всего общества»

Д.С. Лихачев

Актуальность работы заключается в том, что огромная роль в формировании нравственных ценностей, сохранении культурно-генетического кода нации принадлежит преподаванию истории. Именно на уроках истории формируется уважение к самобытной культуре, обычаям и традициям народа, формируются нравственные ценности, бережное отношение к наследию предков, готовность служить национальным интересам Казахстана. В

Программе целостного воспитания «Біртұтас тәрбие» все это сформулировано в ценности «Национальный интерес».

Любовь к Родине начинается с любви к родному дому, к месту, где родился и вырос человек. Краеведение – одно из важных средств патриотического и духовно-нравственного воспитания подрастающего поколения. В связи с этим главная задача школьного краеведения – познакомить учащихся с малой родиной, с ее историей и культурой, познакомить с известными людьми, которые внесли свою лепту в процветание родного края. Через воспитание любви к родному краю мы формируем уважительное отношение к нашей Отчизне. Учащиеся чувствуют причастность каждой семьи к истории народа, у них появляется осознанное стремление стать достойными продолжателями лучших традиций предыдущих поколений.

В 5-7 классах в рамках программы по истории Казахстана проводятся уроки по краеведению, на которых учащиеся знакомятся с историей поселка, района, области, страны. На этих занятиях я использую технологии интерактивного обучения, приемы и способы развития критического мышления, проблемные задания, работу над проектами. Такие формы работы способствуют выработке аналитических навыков, основаны на взаимодействии участников образовательного процесса, осмыслении приобретенных знаний и применении

их на практике.

Практическая значимость данной работы заключается в том, что многие задания направлены на формирование функциональной грамотности. Приведу несколько примеров.

1) Задание по иллюстрации (ГРЭС-2 в п.Топар)

1.Ознакомьтесь с иллюстрацией.

2.Какой объект изображен?

3.К чему он относится: к политическому событию, хозяйственной деятельности, военной операции, к историческому деятелю?

4.Какова значимость этого объекта в жизни края?

2) Задание по теме «Экскурсия в школьный музей»

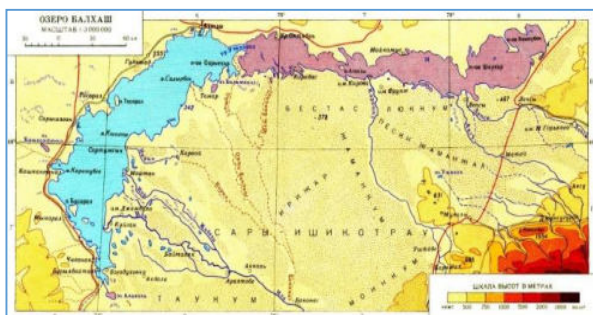

В школе действует исторический музей. Экскурсии в нем проводят не только учителя истории, но и сами ученики. После проведения экскурсии дается задание: составьте рассказ «Экскурсия в школьный музей». В рассказе используйте ключевые слова:

Музей, краеведение, история школы, сохранение памяти, школьные реликвии

- В конце рассказа напишите, что вам понравилось в школьном музее.

- Сделайте вывод, каково значение школьного музея в истории школы.

3) Интегрированное задание по истории и географии

О происхождении озера существует легенда, согласно которой, у богатого чародея Балхаша была красавица-дочь Или. Когда пришло время выдавать Или замуж, Балхаш объявил, что выдаст

её только за самого богатого, красивого и сильного. Среди прибывших женихов были два сына китайского императора с караванами, груженными дорогими товарами, сыновья монгольского хана с табунами лошадей и серебром, а также молодые бухарские купцы с коврами и изделиями из слоновой кости. Однако был среди пожелавших попытать счастье и бедный пастух Каратал, который сразу же понравился невесте. После состязаний, из которых Каратал вышел победителем, Балхаш с негодованием выгнал его. Однако Или ночью сбежала из родного дома и ускакала с избранником от злого отца. Узнав о побеге дочери, Балхаш наложил заклятие на возлюбленных, и они превратились в две реки, стремительно несущие свои воды с гор. А чтобы реки никогда не соединились, Балхаш упал между ними и стал седым от пенных волн озером.

1. Какую информацию можно получить из легенды?

2. Какие реки впадают в озеро Балхаш?

3. Из курса физики вы знаете, что пресная вода замерзает при температуре 0° . В Казахстане же есть озеро, одна часть которого замерзает только при сильных морозах, в то время как другая - при 0° . О каком озере идет речь?

4. Почему в одной части озера Балхаш соленая вода, а в другой – пресная?

4) Задание на соответствие. Приведите в соответствие населенные пункты Абайского района

	Ответ	
1) Жаргас		А) Поселок в Абайском районе, находится в 14 км от райцентра. В 1954 году заложен первый камень Карагандинской ГРЭС-2, после чего были начаты строительные работы по возведению будущего поселка
2) Абай		Б) Село образовано в 1961 году. На территории села располагалось центральное производственное отделение Карлага, репрессированные заключённые занимались выращиванием овощей, картофеля, был разбит фруктовый сад. Вода из водохранилища подавалась самотёком без принудительной помощи перекачивающих станций и насосов. В современное время на территории села располагается мемориал памяти жертв политических репрессий «Мамочкино кладбище», где похоронены дети репрессированных заключённых ¹
3) Топар		В) Город в Карагандинской области, первое название – поселок Чурубай-Нура, возник как рабочий поселок в 1949 году в связи с разработкой западных участков Карагандинского угольного бассейна

Исследовательские навыки – одни из важных в современном мире. С большим интересом учащиеся принимают участие в проектной деятельности, исследуют свои родословные, результатом этой увлекательной работы становится составление Шежіре (Семейного древа). Ученица 7 класса Гужвина София провела исследование на тему «Знать историю своей семьи – значит, любить свою Родину». Этот проект занял 1-е место в школьной научно-практической конференции «Жас зерттеушілер».

Немаловажную роль в духовно-нравственном воспитании играет школьный историко-краеведческий музей. Экскурсии в музей помогают сформировать такие нравственные ценности, как уважение к людям труда, гражданственность, чувство сопричастности к истории края.

Значимость обучения краеведению состоит в том, что оно помогает учащимся создать глубокую систему знаний по истории родного края, развить исследовательские навыки и творческие способности, выработать навыки самообразования и самовоспитания.

Таким образом, следует еще раз подчеркнуть, что краеведение является одним из важных средств формирования нравственных ценностей юных казахстанцев.

Литература:

1. Программа целостного воспитания «Біртұтас тәрбие». Астана, 2023г.

2. Мусаханова М.З. «Развитие музеев Казахстана (1991–2001)». Алматы, 2007г.

3. Исатаева Л. «Изучение истории и географии через путешествия по родному краю». Информационно-методический журнал «Открытая школа».
https://open-school.kz/glavstr/kraeved/kraeved_170_1.htm

4. Шалгимбеков А. «Использование краеведческого материала на уроках истории». Сетевое издание «PORTALRASVITIE: Развитие». 2021г.

НУРЖАНОВА А.Г.-К.

Қарқаралы ауданы, «Қарағайлы кентінің №16 ЖББ мектебі» КММ

АҚПАРАТТЫ ҰРПАҚТЫҢ САРА ЖОЛЫ

Әр адамның осы дүниеде Абай айтпақшы бір кірпіш болып өзіндік ізін қалдырмақ ойда. Сондай жанның бірі менмін. Мен үшін ұстаз болу - бала мен әлемнің үйлесімділігін ұластыру, яғни баланың жан-жақты дамуына оның жан байлығына теріс әсер ететін факторлардың жағымсыз әсерін тигізбеу қажеттілігін түсіндіру. Әрбір мұғалім заманына сай бала психологы деген ойдамын. Жалпы, қазақ қоғамына психология қажет пе деген ойлар мені ғана емес, біраз қазақ отбасыларын мазалайтынын білеміз. Әрине, баланың жеке даму ғылым саласы біздің қоғамымызда сонау байырғы кезеңнен келе жатыр. Менің түсінігімше, баланың жеке даму ғылым саласы ретінде жан-жақты зерттеу, оның жеке салаларына тоқталу, ол арқылы баланың ішкі әлемін реттеу үлкен күш-жігерді қажет етеді. Барлық адам психолог бола алады деп айтамыз, бірақ нағыз бала психологы тәннің саулығы жанның саулығы екенін жетік түсінетін тұлға болу керек.

Шәкәрім бабамыз әр әлемін жеке өзіндік сана деңгейімен теңесе, яғни ары таза адамның жеке өмірі де жағымды, ал Абай бабамыз ары таза адамды толық адам деп атап өткен. Толық адам түсінігіне адамның жан-жақты барлық жағымды аспектілерін жатқызуға болады. Ол ар, рухани байлық, адамгершілік, еңбекқорлық, әділдік, тазалық, білім құмарлық, жанашырлық, ізеттілік. Міне, осындай толық адам қатарынан мен де өз шәкірттерімді көргім келеді. Сондықтан олардың жан әлемін реттеу мақсаты мен үшін бірінші орында. Әр баланың жеке әлемі өзінше бөлек ғажайыпқа толы ғой! Жас ерекшелігіне сай дамып әрі отбасы құндылықтарына көзі тойған баланың жан дүниесі ерекше жанып тұрады. Сондықтан әр отбасы мүшелері балалар ғана үшін емес, өздерін айнаның бейнесі сияқты көрсету үшін өмір сүру қажет. Бала әр отбасының айнасы іспетті. Балапандарымыздың дамуына біздің әрбір іс-әрекетіміз үлгі болу қажет деген ойдамын.

Өзім мектеп ордасында мұғалім болсам да, отбасы ордамызда 5 қыз баланың аяулы анасымын. Сондықтан болар қыз баланың ақпараттық мәдени тәрбиесіне тікелей өзімнің де жауапкершілігімді сезінемін. Қыз бала жаратылысынан аса нәзік әрі мінезі соған лайық болып қалыптасады екен. Бірақ оның отбасы мүшелері мен қоршаған ортасының қатал әрі қатаң болып келгеніндіктен, оның сана-сезімі де басқаша сусындап, қыз балаға тән емес өр мінезді ер балаша тәрбие алуы да әбден мүмкін. Ата-ана қыз баланың атына заты сай етіп дұрыс тәрбиелеуіне қажырлы еңбек етуі тиіс. Бойына ұлттық болмыс пен рухани бай тұлға болып тәрбиеленуіне күнделікті оның өміріне ат салысуы қажет. Өйткені қыз бала ұлт айнасы екені баршамызға мәлім. Алтыннан ауыр сабырлыққа қыз баланың жан-жақты дамуына бар ықылас-ынтасын салуы жатады. Қыз баланың жеке жан дүниесіне үңілу арқылы оны ортаға дайындау ата-ана мен қоршаған ортаның берері баршылық екені баршамызға аян. Ендеше, қыз баланың тәлім-тәрбиесіне берер бағамыз да осы ықылас-ынтамызды оның тәрбиесіне қаншалықты жұмсалғанын аңғара аламыз. Осылайша, қыз баланың тәлім-тәрбиесі жөнінде тереңірек үңілуге сіздерге мен мүмкіндік беремін. Ал онда бастайық...

Мектептеріміздегі балаларымыздың емін-еркін білім алуына бар мүмкіндікті жасап, олардың тән қауіпсіздігі мен жан қауіпсіздігіне жауаптымыз. Яғни, жан әлемі әдемі болса, бала өзін қандай дене кемістігі болса да дұрыс қабылдай алады. Баланың жан дүниесінің түрлі болуы да тікелей тәрбиеге байланысты. Тіпті Жүсіпбек Аймауытовтың 1922 жылы

жарық көрген «Тәрбиеге жетекші» еңбегінде «Адамның мінезінің, ақыл –қайратының әртүрлі болуы – тәрбиенің түрлі-түрлі болуынан... Адам баласының бұзақылықтарды жасауы – тәрбиенің жетіспегендігінен» деген екен. Бұл кітапта тәлімгер Жүсіпбек ғалым атамыз баланың жібектей нәзік тәрбиесінде туған елдің әдет-ғұрпы мен салт-дәстүрінің белгілі мөлшерде қалай әсер ететінін ғылыми тұрғыда дәлелдеп, нақты мәліметтер ұсынған. Тәрбиенің тал бесіктің әлдіі мен тал қаламның ұшында деген тұжырымды ұстанамын. Баланың жан-жақты дамуына мектеп қабырғасында ғана оқытылатын пәндер аздық етеді. Қазіргі заманына сай ақпараттық мәдениет ағымының саласы да жан-жақты. Ақпараттық мәдениеттің ауқымына қазіргі Тік-Ток сияқты белсенді жеңіл қабылдайтын желілер кірмейді. Ақпараттық мәдениетке қанық бала болуы үшін оның «талғамдық мәдениеті» қалыптасуы керек, бұған әрине сан түрлі ақпараттық алаңдағы құнды дүниені бағалай білетін, әрі тұлғаның сана деңгейін биіктететін тәрбиені біз беруіміз қажет. Ғаламторды дұрыс пайдалана білетін баланы біз отбасы, мектеп, қоғам болып қана реттей аламыз. Ғаламтордың «ақпараттық қоқыстарын» бойына сіңірмеу үшін, ғаламтордағы ақпаратты дұрыс пайдалану үшін белгілі бір шектеулер мен тыйымдар қою арқылы мәселе шешілмейді. Ол үшін біз барлығымыз бірігуіміз қажет. Мектеп пен отбасы арасында ынтымақтастық болмаса, бала тәрбиесіне де сызат түсетіні белгілі. Олардың ынтымақтығының жеке формуласы да қалыптасып келеді. Ұрпақ тәрбиесіне бірге ат салысуымыз - баршамызға ортақ міндет. Мектепте мұғалім болсақ та, үйде өз баласына «уақыты жоқ» анамыз. Мұндай лақап атқа ие болмау үшін уақытымызды реттеп, 24 сағатымызды дұрыс ұйымдастыра алатын тұлға қатарынан болайық. Ешкімде 25 сағат немесе 34 сағат жоқ, бар адамзат баласының тиісті 24 сағаты өз еншісінде. Сондықтан баланың жібектей нәзік тәрбиесінде біз ұлттық құндылығымызға сай дұрыс жемісті еңбектеуіміз жеткілікті.

Уақытты баламызға дұрыс бөлу арқылы ғана құнарлы жеміске қол жеткіземіз. Құнарлы жеміс дегеніміз балбыраған баланы жастайынан ата-ана еңбегін, табысын сыйлайтын, үлкенді сыйлайтын, тәрбиесі жан-жақты қырланған, сөз саптамасы бай, әрбір ісіне жауапты, ар-намысын жоғары қоятын, санасы сайлы, көкірегі ояу, ұлтжанды тұлға болып қалыптастыру үшін аянбай еңбек терін төккен ата-ананың бірегей үздік туындысы. Бірақ мұндай үздік туынды жасаймын деп, бұзық туындыны өз қолымен жасап алу әбден мүмкін. Мысалы, бар мүмкіндігі бар, дәулеті асқан, шалқып өмір сүретін толыққанды отбасы болғанымен, ата-анасы қыз баласын үй шаруасына араластырмай өсірсе, ас үйдегі күйбең тіршілікке ат салыстырпаса, ертең одан қандай болашақ келін, жар, ананы елестетесіз... Ал еңбектің берекесін түсінбеген бала ертеңгі күні жұмыс істеуге, қызмет атқаруға, ұжымдағы әріптесімен бірге тер төгіп еңбектенуге баулыланмағандығынан болашақта тіршілік етуіне үлкен кедергі болары сөзсіз. «Еңбек еткен — мұратқа жеткен» демекші, еңбектену арқылы көптеген жетістікке жетуге болатынын білеміз.

Сондықтан, қыз баланы еңбектен қорғаштамай, керісінше оның анасына үй шаруашылығына қалай да көмегімді тигіземін деген ниетін әрқашан қолдап-қолпаштап отыруымыз қажет. Ақылмен айтып, санасына құйып, күнделікті өмір тіршілігіне араласуын қамтамасыз еткен ата-ана – ертеңгі ұлт болашағының алтын дінгегі мен салиқалы ұрпақ тәрбиелейтін ананы тәрбиелеп отырғанын түсінген алтын ұя. Қыз баланың тәрбиесі туралы ойлаған атам қазақ бесігінен бастап тәрбиелегенін аңыз деректерден білеміз. Тіпті ертеде қазақ бабамыздың қара шаңырағына ертерек келіп, қыз баласы бар екенін естіп, оның ата-анасымен танысу жасағандай болып, қыз баланың тәрбиесі сырттан келе жатқандағы жүрісі арқылы шашындағы шолпысының сылдырынан бұл қыздың бар болмысы мен ата-анасы берген тәлім-тәрбиесін жеткізгенін білеміз. Яғни, шолпысының сылдыры баяу, ұяң сыңғырласа, қыз баланың биязы мінезді әрі жүріс-тұрысы арқылы өзіне арқалаған жүгі ауыр екенін білген саналы екенін білдірген екен. Міне, бір шолпының өзі бір қыз баланың қандай тәрбие алып жатқандығынан хабар бергені қазағымның көреген қасиеттерінің бірі екені жүрегіме мақтаныш сезімін ұялатады. Ұлт болашағының тағдырын ойлаған ата-ана ертеңгі намысты ұлдар мен иман жүзді қыздардың дұрыс өмір сүре алатын, бұл дүниедегі бір кірпіші болып қалана алатын тұлғаларды қалыптастыра алған ардақты ата-ана болып

табылады. Қазақ халқының ертеңі мен тарихымызда мәңгі орын алатын ұлт болып қалуына ұлт болмысын қалыптастырып, жалғастыратын біздің болашақ ұл-қыздарымыз.

Әдебиеттер:

1. А.Өтешбаев «Балаларды тәрбиелеуде мектеп пен отбасының ынтымақтастығы» «Қазақстан тарихы: әдістемелік журнал». 2011 Сәуір 4 (103)
2. Жүсіпбек Аймауытовтың психологтар мен педагогтарға арналған 4 кітабы <https://massaget.kz/layfstayl/debiet/65098/>

НУРМАНБЕТОВА А.К. СЕЙСЕМБАЕВА Ж.К.

*КТУ «Центр поддержки детей с особыми образовательными потребностями,
город Караганда*

ВОСПИТАНИЕ ПАТРИОТИЗМА НА ОСНОВЕ ТРАДИЦИЙ КАЗАХСКОГО НАРОДА У ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Патриотическое воспитание у детей с особыми потребностями – это система ценностей, норм и правил, которые формируются в процессе воспитания и обучения. Они определяют, что является правильным и неправильным, приемлемым и неприемлемым в поведении и отношениях.

Проблемы данного представления у детей основаны на их особенностях в развитии восприятия мира, ограниченность понимания, отсутствие эмоциональной регуляции, отсутствие социального опыта общения с окружающими и взаимодействия с ними. Они могут быть влиянием семьи, школы, друзей, медиа и других факторов.

Патриотическое воспитание у детей с ООП включают в себя такие понятия, как толерантность, чувство долга, уважение к Родине и многое другое. Они помогают детям развивать моральные принципы и навыки, которые необходимы для жизни в обществе.

Педагогическая работа направлена на формирование и развитие патриотического представления, и воспитание у детей. Это включает в себя обучение нравственности, развитие национальных ценностей, поощрение патриотизма и ответственного поведения к Родине.

Применяются различные методы и подходы к учету патриотических и национальных представлений в коррекционном образовании:

✓ Дискуссии и обсуждения

Другой метод – это проведение дискуссий и обсуждений на тему национальных ценностей. Педагог может задавать вопросы, чтобы стимулировать размышления детей о толерантности и проблемах гражданских позиций. Они могут обсуждать различные точки зрения и аргументы, а также разрабатывать свои собственные мнения и решения. Это помогает детям развивать критическое мышление и умение принимать нравственные решения.

✓ Игровые ситуации

Игровые ситуации также могут быть использованы для учета национальных представлений. Детям предлагается играть роли и проживать традицию внутри игры. Например, они могут играть роль персонажей, которые принимают гостей или проводят ритуал национальной традиции. Это помогает детям осмыслить наследие поколений.

Сравнительная таблица: Учет патриотического воспитания в коррекционном образовании

Аспект	Описание	Пример
Понятие	Патриотическое воспитание – это система ценностей, норм и правил, которые определяют моральное поведение человека	Развивать у детей чувство долга, честность и отзывчивость
Проблемы	Дети с особыми образовательными потребностями могут иметь затруднения в формировании и понимании чувство долга, национальных ценностей и представлений о	Ребенок с ООП может не понимать, почему важно быть патриотом

	любви к Родине	
Методы	В коррекционном образовании используются различные методы, такие как моделирование, игровая деятельность, обучение через примеры и т.д.	Ролевая игра, где дети могут испытать ситуации и научиться национальным традициям и общечеловеческим ценностям
Результаты	Учет патриотического воспитания в коррекционном образовании способствует формированию моральных ценностей и развитию социальных навыков у детей	Дети становятся более ответственными и умеют уважать других

Патриотическое воспитание очень актуально в современном Казахстане. Оно должно подготовить человека к одной из главных ролей в жизни – к роли гражданина, которая предусматривает выполнение гражданских обязанностей: чувство долга перед страной, обществом, родителями, чувство национальной гордости и патриотизма, уважения к Конституции государства, бережное отношение к национальным и природным богатствам государства. Формировать начальный этап знаний и умений у детей с особыми образовательными потребностями необходимо с младшего возраста для того, чтобы помочь детям понять мир общественных отношений, приобщиться к национальной культуре и культуре родного края, сформировать представления о себе, как о гражданине Казахстанского общества. Формировать эти знания и умения следует через такие разделы, как: здоровье, творчество, экология, коммуникация, социум, познание, используя разные виды деятельности детей и разнообразные формы организации работы.

Целью **первого раздела** является формирование осознанной потребности ребенка заботиться о своем физическом здоровье и соблюдении правил безопасности жизнедеятельности. В деле охраны и укрепления здоровья населения Республики Казахстан ведущая роль принадлежит образу жизни человека, поэтому необходимо, чтобы каждый ученик овладел минимумом знаний в области гигиены и медицины, смолodu знал свой организм и умел поддерживать его в порядке. Работа ведется по двум направлениям: образовательно-воспитательная работа по формированию элементарных навыков гигиены и здорового образа жизни и спортивно-оздоровительная работа. Для этого используются такие формы работы: беседа, спортивный час, экскурсия, час игры, интегрированные занятия.

Целью **второго раздела** является развитие индивидуальных творческих способностей, формирование чувственно-эмоциональной сферы, эстетического вкуса, воспитание любви и уважения к культуре казахского народа. В этом разделе нашли место разные виды и формы деятельности: аппликация, лепка, ручной труд, рисование красками, карандашами с использованием новых технологий (печатанье листьями, пальчиковая живопись), час музыки, знакомство с народно-прикладным искусством, рисунки на асфальте, вышивание.

Воспитание ответственного и уважительного отношения к окружающей среде и всему живому на земле, изучение природы родного края являются целью **третьего раздела**. В данном разделе используют такие формы внеурочной работы, как: наблюдения, экскурсии, устный журнал эколога, час экологического воспитания, трудовой десант, акции «Посади дерево», «Помоги птицам зимой», походы юного натуралиста.

Формирование умения строить взаимоотношения с другими детьми и взрослыми, используя принцип толерантности, усвоение ребенком важнейших нравственных категорий – такова цель **четвертого раздела**. Проблема взаимоотношений и воспитание толерантности приобретает особую актуальность в условиях многонациональных коллективов, где обучаются дети разных национальностей, тут очень важно не допускать ситуаций, когда проявляется неравенство детей в их правах и обязанностях. Разноязычье ученической среды часто приводит к избирательности в общении. Важно искать точки соприкосновений интересов в культуре, используя для этого возможности воспитательной работы, опираясь на общечеловеческие ценности. Наиболее благоприятным для формирования духовно-

нравственной системы взаимоотношений между детьми и сверстниками является внеклассная совместная деятельность с общественно значимым смыслом, когда расширяются ее границы и учащиеся могут проявлять свои личные отношения к более широкому кругу взрослых людей и сверстников. Для этого могут использоваться все виды внеурочной работы, содержание которой нацелено на формирование нравственных взаимоотношений между людьми.

Целью **пятого раздела** является формирование интереса детей к истории родного края, народа через знакомство с традициями, обычаями, и культурой казахского народа; воспитание гордости уважения к своей стране, людям, проживающим в Республике Казахстан, интересным людям края. Работу по данному разделу следует планировать путем многостороннего воздействия. Важно широко использовать в этих целях все формы внеурочной работы: экскурсии, занятия познавательного цикла, коллективно-творческие дела, интегрированные занятия, художественное чтение, видео час, словесные состязания «Айтыс», встречи с интересными людьми нашего края. Велика роль игр в воспитании патриотизма: традиционные народные, игры-драматизации, обучающие, подвижные игры с правилами, сюжетно-ролевые. Можно проводить работу по моделированию ряда сюжетно-ролевых игр, посвященных знакомству и закреплению полученных знаний о традициях и обычаях казахского народа, таких как «Бата» (Благословение), «Шашу» (Разбрасывание сладостей), «Бесікке салу» (Укладывание в колыбель), «Тұсау кесу» (Перерезание пут).

Стимулирование активной исследовательской области ребенка, направленной на формирование познавательных интересов и способностей, адекватных представлений об окружающем мире, развитие соответствующих возрасту психических процессов – такова цель шестого раздела. Этот раздел самый богатый по использованию различных форм проведения внеурочных мероприятий, таких как коллективно-творческие дела, воспитательный час, устный журнал, художественное чтение, занятие познавательного цикла, урок мужества, прогулки, спортивные развлечения и многое другое. Можно проводить занятия и другие мероприятия, посвященные разъяснению патриотического и гражданского долга на примерах героических подвигов соотечественников (Нуркен Абдиров, Талгат Бигельдинов, Токтар Аубакиров и др.) – это, несомненно, воспитывает детей в духе усиления авторитета старшего поколения на примерах их жизненного опыта и трудовой биографии.

Таким образом, если работать по данным направлениям целенаправленно и систематично, то можно воспитать достойных граждан своей страны.

Литература:

1. Абдымананов С. Будущее страны — за патриотами // Экспресс К. - 2006. - 22 апреля.
2. Байтанаев С. Сто строк по поводу патриотизма // Юридическая газета. - 2006. - 25 января.
3. Барабанов В.Н. «К вопросу о Казахстанском патриотизме»: размышления школьного учителя.
4. Биекенов К. Патриотизм как основа служения государству .
5. Джилкишнева М. а патриотом быть обязан // Казахстанская правда. - 2008. - 31 января.

НУРМУХАМЕТОВА Г.М.

КГУ «Гимназия имени К.Сатпаева»

Г. Караганда

ВОСПИТАНИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ С ПОМОЩЬЮ РОСПИСИ ДЕРЕВЯННОГО СПИЛА

Особенностью учебного предмета «Художественный труд» в системе общего среднего образования является изучение различных видов искусства, выражение идей средствами

искусства, приобретение универсальных (бытовых) и специальных (предметных) знаний и умений, навыков художественной обработки и преобразования материалов и объектов, навыков ведения домашнего хозяйства, пользования техникой и технологиями. Цель обучения учебному предмету «Художественный труд» – формирование функциональной грамотности в области искусства и технологий труда, развитие личности с творческим отношением к действительности.

В седьмых классах в разделе «Декоративно-прикладное творчество», изучается тема: Художественная роспись (хохлома, гжель, батик). На практических занятиях мы с учащимися изготавливали батик, расписывали тарелки, компьютерные диски. Учащимся этот вид деятельности очень понравился и я решила продолжить работу в этом направлении расписав деревянные спилы.

Дерево – биологически близкий для человека материал. Украшенные росписью изделия из дерева создают исключительный комфорт в жизни человека, несут особое тепло и богатство творческих решений. Деревянные подсвечники, деревянные кружки, копилки и другие предметы домашней утвари наполняют жилые помещения красотой и уютом. Бесчисленное множество шкатулок хранят нужные и дорогие сердцу предметы. Изделия из дерева с художественной росписью являются прекрасными сувенирами и подарками.[2] На сегодняшний день роспись деревянных спилов является одним из самых популярных видов прикладного творчества, в мире машинных технологий интерес к рукодельным материалам становится все больше. Меня эта техника заинтересовала сразу, ведь занятие росписью дает возможность развития творческой личности ребенка, самореализации в творчестве.

Для ведения занятий по художественной росписи спилов я изучила теорию данного вопроса, подготовила дополнительную информацию, образцы росписи спилов и другие материалы для показа детям. На уроках с девочками изучили различные приемы росписи, обсудили какой из приемов можно реализовать на уроке, нарисовали предварительные эскизы будущих работ.

Хочется отметить, что приобретение всех необходимых материалов и инструментов (краски, деревянные спилы, кисточки и т.д.) для выполнения работы достаточно дорого для одного ученика. Для того, чтобы преодолеть эту трудность, я предлагаю свою помощь, то, что есть в наличии в кабинете, а именно краски, кисточки, грунтовка, лак. Кроме того, конечно помогают родители, которые покупают разные цвета красок и у девочек есть возможность меняться красками между собой. И вот все подготовительные работы закончились, девочки приступили к росписи спилов. В первую очередь необходимо было сделать эскиз будущей росписи. Однако не все учащиеся умеют красиво и уверенно рисовать. Именно тем, кто затруднялся в выполнении эскизов я предложила использовать трафареты или «раскраски», это помогло разрушить барьер между желанием заниматься творчеством и неумением рисовать. Ведь и в использовании трафарета и «раскраски» есть возможность проявить фантазию – «поиграть цветом».

В ходе практической работы я старалась только направлять, позволив учащимся самостоятельно выполнить творческую деятельность. Для создания творческой атмосферы использовала музыку, которая способствовала поднятию настроения, помогала внутренне расслабиться, улыбнуться. А в такой обстановке и работа лучше ладится.

Очень важно, чтобы учащиеся в процессе работы знали назначение своего изделия: подарок близкому человеку, оформление интерьера и т.д. Это стимулирует выполнить работу аккуратно, проявить мастерство и фантазию, развивает воображение, творческие способности.

Хочу отметить, что девочки работали увлеченно, помогали друг другу, делились секретами (как смешать краски, что можно использовать для декора и т.д.). Большое значение для них имело оценивание работ, ведь даже самое маленькое замечание может вызвать нежелание работать дальше. Поэтому организовали презентацию и выставку готовых работ. Девочки представили свои изделия, отметили те работы, которые отличаются дизайном, качеством выполнения, радовались не только за себя, но и за других. Нашу жизнь

невозможно представить без компьютера и интернета. Работы учащихся и фрагменты уроков выложила на страничку в Инстаграмм, где родители, друзья смогли посмотреть работы и оставить комментарии, что очень важно для учениц.

Работы учащихся седьмых классов

Для того, чтобы выявить значение темы «Роспись деревянных спилов» и необходимости практических занятий провела анкетирование среди учащихся. В опросе участвовало 40 человек.

Предлагаемые вопросы анкеты:

Каково Ваше отношение к предмету «Художественный труд»?

а) занимаюсь с удовольствием; б) не нравится; в) терплю потому, что стоит в расписании.

2. Доступно ли объяснение учителя данной темы?

а) все было понятно; б) возникли вопросы; в) ничего не поняла.

3. Понравилось ли вам работать по теме «Роспись деревянных спилов»?

а) было интересно; б) возникли трудности; в) не понравилось.

4. Полученные изделия, будут использованы в вашей жизни?

а) будут украшать мою комнату; б) подарок; в) не буду использовать в жизни.

5. Заинтересовала ли вас тема? Продолжите работать в этом направлении?

а) продолжу занятия; б) не буду заниматься.

На вопрос «Каково Ваше отношение к предмету «Художественный труд»?» все учащиеся (100%) ответили положительно, выбрав вариант «занимаюсь с удовольствием». На вопрос «Доступно ли объяснение учителя данной темы?» 80% учащихся ответили все было понятно, а 20% возникли вопросы. На вопрос «Понравилось ли вам работать по теме «Роспись деревянных спилов»?» учащиеся (84%) ответили было интересно, а у (16%) возникли трудности. На вопрос «Полученные изделия, будут использованы в вашей жизни?» 45% учащихся выбрали вариант «будут украшать мою комнату», 50% подарок, 5% не буду использовать в жизни. На вопрос «Заинтересовала ли вас тема? Продолжите работать в этом направлении?» 82% учащихся ответили «продолжу занятия», 18% «не буду заниматься».

Проанализировав ответы, могу сделать вывод, что уроки художественного труда вызывают у девочек интерес, они увлечены творчеством, им важен результат работы, а самое главное, умения и навыки приобретенные при изучении росписи дают возможность дальнейшему развитию творческих способностей учащихся.

Фрагмент урока

Литература:

1. Киплик, Д.И. Техника живописи [Электронный ресурс] : монография. — Электрон. дан. — СПб.: Лань, 2013. — 352 с. — Режим доступа: <http://e.lanbook.com/bo>

2. Гросул, Н.В. Детская одаренность в изобразительном творчестве//Изобразительное искусство в школе. 2008. №4

НҰРҒАЛИЕВА Қ.А.

Теміртау қаласы, «Әлихан Бөкейхан атындағы гимназиясы» КММ

АБАЙТАНУ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЖАЛПЫАДАМЗАТТЫҚ ӨМІРЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ДАМУ, ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТАРЫН ЖЕТІЛДІРУ

Тәрбие құндылықтары. Тәрбиенің үздіксіздігі. Ұлттық мүдде. Ар-ұят, талап.

Қазақстан мемлекеттілігін нығайтуға атсалысу – әрбір азаматтың парызы. Рухани құндылықтар әлсіреп жатқан әлемде сапалы білімге қол жеткізіп, қабілетті, өмірді таныған тұлға болып қалыптасу мүмкін емес. Бұл оқушыға да, ұстазға да өте маңызды. Ұстаздың миссиясы – саналы ұрпақ тәрбиелеу.

Бүгінгі күні оқушылардың көркем әдебиет оқуға, оның ішінде керектісін тани білуге, өз өміріне керектісін алуға қабілеті, қызығушылықтарының жоқтығы сияқты мәселелер туындап отыр. Осы орайда «Не істеу керек? Неге қызығушылықтары жоқ? Не себепті жоқ? Не істеуге болады?» деген сұрақ туындайды. «Қайткенде білуің керек», «оқуың керек» деп күштеп емес, талап-тілек арқылы қызықтыру, шабыттандыру арқылы қалай оқытуға болады? Өз кезегінде «Халқымыздың ұлы ақыны Абайдың мұрасынан өмірлеріне керектілерін алуға қалай қажеттілік туындатуға болады? Өмірлік құндылықтарды бойларына қалай сіңдіруге болады?» деген проблемалық сұрақтардың шешу жолдарын қарастырсақ.

Бұл тұста адами құндылықтарды біртұтас тәрбие бағдарламасымен ұштастыра отырып, сабақта жүзеге асыру мақсат етілді.

Біртұтас тәрбие оқушылардың жеке басын дамытудың негізгі аспектісі болып табылады және олардың білім алуында шешуші рөл атқарады. Абайтану сабақтарында біртұтас тәрбие беру тек білім беруге ғана емес, сонымен қатар оқушылардың өмірлік құндылықтарын, дағдылары мен тұлғалық қасиеттерін қалыптастыруға мүмкіндік беретін маңызды ұстаным болып табылады. Қазақтың ұлы ақыны, ойшыл–Абай Құнанбайұлы білім мен тәрбиеге қатар мән берген. Оның ілімдеріне негізделген тұтас тәрбие принциптері оқушыларды теориялық білімге үйретуді ғана емес, сонымен бірге олардың дүниетанымын, мінезін, дағдыларын қалыптастыруды көздеген. Абайтану сабақтарында тұтас тәрбие берудің негізгі элементтерінің бірі – оқу материалын оқушылардың өмірлік тәжірибесімен біріктіру. Бұл пәнді оқытып қана қоймай, оқу материалын оқушыларға түсінікті және өзекті етіп ұсынуға жағдай жасау.

Абайтану сабақтарында оқушылар арасында жалпыадамзаттық құндылықтарды дамытуға ықпал ететін бірнеше негізгі қадамдар негізге алынды:

1. Жалпыадамзаттық құндылықтарды айқындау. Бұл құндылықтар эмпатияны, адалдықты, құрметті, жауапкершілікті, адалдықты, төзімділік пен жанашырлықты жетілдіруге ықпал етуі керек.

Мысалы, оқушылар «Абай жолы» романындағы «Толық ай» үзіндісінен Абайдың, Оспаннның, Смағұлдың адами қасиеттерін суреттеу, салыстыру арқылы талдау жұмысын жүргізді. «Қазіргі адамдардың бойында осындай қасиеттер кездесе ме? Оның құндылығы неде?» деген сұрақтарға жауап іздейді.

2. Оқушылардың әдеби шығармадағы өмірлік құндылықтарды анықтап, талдай алуы. Оны жаһандық мәселелермен байланыстырып, сыни қорытынды жасауға машықтандыру.

Мысалы: Ж.Әубәкірдің «Ұлылар мекені» шығармасымен танысқанда, оқушылар Қазақстанның, әлемнің бүгінгі экологиясы туралы қосымша мәліметтер жинап келіп, талқыға салды.

3. Тәжірибелік оқытуды пайдалану. Оқушыларға нақты өмірлік жағдайларда жалпы өмірлік құндылықтарды сезіну және тәжірибе алу мүмкіндігін беру. Топтық талқылаулар жасау арқылы оқушыларды күнделікті өмірде кездесетін жағдаяттар туралы ойлануға және құндылықтарды іс-әрекетте қалай көрсеткенін талқылауға шақыру. «Абай Тәкежан ауылында» үзіндісін оқығаннан кейін, оқушылар шағын көрініс ұйымдастырды. «Не жақсы? Не жаман?» деген сұрақтарды топта талқылады.

4. Әртүрлілікті, ашық сұхбаттасуды бағалайтын сынып аудиториясын жасау. Оқушылар арасындағы сыйластық пен эмпатиялық қарым-қатынасты дамыту, басқаларға түсіністік пен эмпатия сезімін арттыра отырып, өз тәжірибелерімен және перспективаларымен бөлісуге шақыру. «Арысын ардақтаған Алаш елі» тақырыбы бойынша оқушылар мәтіндегі ақпаратты гимназия атауымен байланыстырып, бүгінгі интеллигенция өкілдерімен салыстырды, болашаққа бағдар жасады.

5. Мұғалімдер мен мектеп қызметкерлері оқушылардың бойына адами құндылықтарды сіңіруде өзінің жеке үлгісімен шешуші рөл атқарады. Яғни, жалпыадамзаттық құндылықтарды тек сөзбен емес, өздерінің іс-әрекеттері, оқушылармен қарым-қатынасы арқылы көрсету маңызды.

Мысалы, оқушылар мен ұстаздар «Абай және мен» тақырыбында «REDx» форматына қатысып, оқыған көркем әдебиеттерімен бөлісті.

6. Сыни тұрғыдан ойлауды ынталандыру: сабақта сыни тұрғыдан ойлау және этикалық шешім қабылдау мүмкіндіктерін құру. Оқушыларды әртүрлі көзқарастарды талдауға, өз әрекеттерін бағалауға және этикалық ойларға негізделген саналы таңдау жасауға шақыру. Мысалы, «Сыни ойлау» жобасының «Галереяда ой шарлау», «Бес жолды өлең», «ДЖИГСО» стратегиялары арқылы топтық жұмыстар жасалды. Оқушылар «Мәтіннен өміріңе не алар едің?» сұраққа жауап іздейді.

7. Моральдық бағыт-бағдар беру: Оқушыларды олардың өміріне қатысты этикалық және моральдық мәселелер туралы пікірталасқа тарту. Ашық диалогқа ынталандыру және әртүрлі таңдаулар мен әрекеттердің ықтимал түрі туралы ойлауға бағыттау. Оқушылар «Зерек те талапты жас» мәтінінен «Қандай қасиеттерді өз бойыңа сіңірес едің? Неге?» тақырыбында ойтолғау жазды.

8. Ата-аналармен бірлесіп жұмыс жасау және жалпыға ортақ өмірлік құндылықтарды ілгерілетуге тарту. Ата-аналарды үйде осы құндылықтарды нығайтуға ынталандыру. Мысалы, гимназиядағы «Әжелер мектебі», «Әкелер мектебі» жобасының мүшелерімен кездесу ұйымдастырылды. «Үйде Абайды қалай дәріптейсіз?» деген сұрақ төңірегінде пікірталас болды.

Осы қадамдарды негізге ала отырып, тәрбие парадигмасындағы күтілетін нәтижелер тізбегі негізінде, нақты сабақта пайдалану үшін проблемалық сұрақтар, мысалдар кестесі жасалды. Сабақ барысында кестедегі сұрақтар нақты мысалдар арқылы, өмірмен байланыстырыла берілгендіктен, оқушыларда қызығушылықтар, көркем әдебиет оқуға деген сұраныстар пайда болды. Оны оқушылардың жауаптарынан, сабақтардағы танымдық белсенділіктерінен көруге болады. (Үлгі есебіндегі бірінші жартыжылдыққа жасалған кесте №1, Абайтану. 5-сынып).

Кесте №1

№	Күтілетін нәтиже	Ата-анасын сыйлайды, перзенттік парызын түсінеді, «қара шаңырақ», «жеті ата», «тектілік» ұғымдарының маңызын бағалайды, отбасы татулығы	Отаншыл, мемлекетшіл, намысшыл, халқына адал қызмет етуді, мемлекет тәуелсіздігін және елі мен жерінің тұтастығын	Әр ісіне, қадамына жауапкершілік пен қарайды, әдепті және мейірімді, сөзіне берік, ісіне адал, кішіге ізет, үлкенге құрмет	Жан мен тән тазалығын сақтайды, дұрыс тамақтану мәдениетін түсінеді, эмоционал-ды жай-күйін басқарады.	Тұратын үйін, ауласын, қаласын таза ұстайды, қоғамдық орынға және қоршаған ортаға

	жасай аласың?» сұрағына жауап береді. Тақырып тар:	мен берекесін қадірлейді.	қорғауды борышым деп санайды және ұлттық мәдениетті құрметтейді, салт-дәстүрлерді біледі, оны сақтайды.	көрсетеді, ар-ұятты жоғары бағалайды.		ұқыптылықпен қарайды, табиғатқа жанашыр және адал еңбекті жоғары бағалайды.
1	Ақын өмірі	Өздерінің жеті атасы туралы айтады. Жеті атаны не үшін білу керек екенін түсіндіреді. Абайдың жеті атасы кімдер?	Абайдың отбасындағы салт-дәстүрлер. Өз отбасыңыздағы салт-дәстүрлер не үшін керек?	Мәтіннен ар-ұятқа байланысты жолдарды оқып, өмірмен байланыстырыңыз.	Абайдың қандай қасиеттерін өзіңе алар едің?	Абайдың табиғатқа жанашырлығын қайдан көреміз? Сіз табиғатқа қандай жанашырлық таныттыңыз? Не істедіңіз?
2	Құнанбай	Қара шаңырақ иесі. Сіздің үйіңізде кім қара шаңырақ иесі? Қалай түсінесіз?	Ұлттық мүдде ол не? Салыстырыңыз, сол және қазіргі заман.	Жоғарыда аталған сөздерден Сіз не аласыз? Қалай дәлелдейсіз?		Талапшыл, еңбекқорсыз ба? Мысал келтіріңіз.
3	Кәрі әже - Зере	Сіздің әжеңіз қандай? Ол кісіден не үйрендіңіз? Өмірде қай жерде пайдалы болады деп ойлайсыз?	...туған халқының тарихына байланысты кітаптар оқиды? Сізге туған халқыңыздың тарихы не үшін керек?	Сіз ата-анаңыздың қуанышысыз? Қандай қасиеттеріңіз бар? Ар-ұят дегенді қалай түсінесіз? Мысал келтіріңіз.	...ішсем, жесем, ұйықтасам деп емес... Сіз ше? Жан дүниеніз қайда? Ол қандай болуы керек?	Сізге қандай пайдасы бар деп ойлайсыз? Әке-шеше еңбегі неде? Өз отбасына нені алар едің?
4	Ұлжан	...ата тегінің, ұшқан ұяда алған тәлім-тәрбиесінің... Сіз ұшатын ұяңыздан нелерді аласыз? Қай жерде пайдалана-сыз?	Ар-ұят дегенді қалай түсінесіз?	Ұлжан өте сабырлы.. Сіздің анаңыз қандай? Анаңыздың қандай қасиеттерін өз бойыңызға сіңіргіңіз келеді?	Жан тазалығы деген не? Тән тазалығы деген не?	Сіздің адал еңбегіңіз-бұл не?
5	Өскенбай	Шәкірті, баласы. Сіз әкешеңізден, ата-әжеңізден не үйреніп жүрсіз? ...қандастық-пен қоса, рухани жақындығы	...парақорлық-тан бойын аулақ ұстауға тырысады? Қалай түсінесіз? Ол үшін не	Жақсы не алдыңыз? Жаман нені алмайсыз?	..ел іші істерін сырттай ғана бақылап отырады. Сіздің үйіңіздің істерін сырттай ғана бақылап	Ұлттық мүддеге мектеп ауласы, табиғаты кіре ме? Мысал келтіріңіз.

	...қалай түсінесің? Саған рухани жақын не нәрсе?	істеу керек?		отыратын адамдар бар ма? Кімдер? Неге олай істейді?	

Бұл жерде жүйелі түрде кестеге сүйену арқылы адами құндылықтардың барлық аспектілеріне әсер ету арқылы Абайдың ұлы мұрасын шынайы игеруге, өз өмірлеріндегі жағдаяттармен байланыстыру арқылы қызығушылықтарын арттыруға көп ықпал жасалды. Яғни, ізденіске итермелейтін сұрақтар арқылы оқушылар ойталқыға түседі. Берілген сұрақтарға жауап іздеу арқылы тапсырмалар тізбегі шығады. Бұл жерде маңыздысы – сұрақтармен жүйелі түрде жұмыс істеу.

Абайтану сабақтарында оқушылар арасында жалпыадамзаттық құндылықтарды дамытуға ықпал ететін негізгі қадамдармен жұмыс істей отырып, сабақты өткізудегі әдіс-тәсілдерді де түрлендіру де өте маңызды. Сондықтан да бұл тақырыпта да зерттеу жұмыстары жоспарлануда.

Қорытындылай келе, оқушылардың жалпыадамзаттық құндылықтарын дамыту ұсынылған проблемалық сұрақтар тізбегін сабақта жүйелі қолдану, сабақтан тыс жұмыстарға, жоба жұмыстарына қатысу арқылы да жүзеге асырылды. Жұмыс барысында проблемалық сұрақтарға жауап іздеу арқылы, өмірлік жағдаяттармен байланыстыру арқылы өскелең ұрпақтың бойына жалпыадамзаттық құндылықтарды сіңіру алдымызға қойған мақсат болып қала бермек.

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының оқу-ағарту министрлігі. Біртұтас тәрбие бағдарламасы. Астана. 2023 жыл.
2. Әубәкір Ж.М., Құнафина Г.А. Абайтану оқулығы. Астана. 2016 жыл.
3. Сексенова Р.Е., Жұмақаева Б.Д., Ғарифолла Е., Картаева А.М., Кемербай Р., Оспан Д.Б., Абитова Ж.С., Орынбаева Д.Ғ. Негізгі және жалпы орта білім беру деңгейінің қазақ тілі мен әдебиетін тереңдете оқытатын гуманитарлық бағыттағы мамандандырылған желілік «Абай мектептерінің» 5-11-сыныптарына арналған «Абайтану» пәнінен жаңартылған мазмұндағы тереңдетілген үлгілік оқу бағдарламасы (оқыту қазақ тілінде). Алматы. 2020 жыл.

ОКАСОВА Б.К.

КГУ «Областная специализированная школа-интернат-колледж олимпийского резерва имени Алиш Молдагуловой», г. Караганда

ИССЛЕДОВАНИЕ ДОМИНИРУЮЩИХ МОТИВОВ ОДАРЁННЫХ В СПОРТЕ ДЕТЕЙ

Для развития общечеловеческих жизненных ценностей подрастающего поколения в рамках реализации «Программы целостного воспитания» необходимо учитывать особенность школ, их цели, задачи и содержание.

Воспитание и обучение тесно связаны, представляют собой единый процесс, который невозможно отделить друг от друга. Процесс воспитания в специализированной школе – интернат - колледже осуществляется не только посредством предметного содержания, классных часов и внеклассных мероприятий, а также учебно-тренировочных занятий, сборов и соревнований.

Коллектив школы, состоящий из преподавателей общеобразовательных предметов, тренеров и воспитателей, в своей работе с одарёнными в спорте детьми:

- осуществляет пропаганду здорового образа жизни;
- создаёт доброжелательную обстановку, взаимопонимание и взаимоуважение в классе; в спортивной группе; на отделения по видам спорта;
- воспитывает у обучающихся патриотические чувства, уважение к государственным символам, почитание независимости страны, гражданскую ответственность, чувства долга.
- проводят родительские собрания, педагогические советы, тренерские советы, беседы с обучающимися по видам спорта, классные часы; кураторские часы;
- взаимодействуют с родителями по вопросам учебных достижений обучающихся и соблюдения правил внутреннего распорядка.

Чтобы повысить мотивацию к учебе у спортсменов, нас заинтересовал вопрос изучения мотивов занятий спортом учащихся нашей школы.

Необходимо отметить, согласно концепции целостного воспитания, доминирующими мотивами одарённых в спорте детей являются мотив достижения успеха в спорте, гражданско-патриотический и социально-моральный мотив.

Мотив (лат. moveo- «двигаю»)- обобщённый образ (видение) материальных и идеальных предметов, представляющих ценность для человека, определяющий направление его деятельности, достижение которых выступает смыслом деятельности [2].

По определению известных советских психологов А.Н. Леонтьева и С. Л. Рубинштейна, «мотив- это опредмеченная потребность» [3].

При этом с возрастом происходит развитие взаимодействующих потребностей и мотивов, изменение ведущих доминирующих потребностей и их иерархизации [4].

Мотивация-это процесс побуждения к целенаправленной деятельности. Мотивация является осознанной причиной активности человека, направленная на достижение определённой цели, совокупность различных побуждений к определённой активности, которые порождают, стимулируют и регулируют эту активность.

Для успешной работы по формированию положительной мотивации учащихся специализированной школы олимпийского резерва имени Алии Молдагуловой было проведено исследование мотивационной сферы учащихся школы.

Так как контингент учащихся нашей школы дети, одарённые в спорте, то нас интересовали как мотивы в спорте, так и мотивы в учёбе.

Под спортивной одарённостью, мы понимаем комплекс природных качеств, дающих возможность достичь спортивных вершин в процессе многолетней тренировки. Выдающиеся спортивные достижения мы рассматриваем как результат взаимодействия наследственных факторов и влияния внешней среды.

Работа началась с изучения мотивов занятий спортом по методике А.В.Шаболтаса. Были выявлены доминирующие мотивы занятий спортом, присущие учащимся нашей школы. В дальнейшей работе по изучению мотивационной сферы учащихся, одарённых в спорте, хотелось выявить приоритеты мотивов: а) мотива учения, б) мотива занятий спортом. При диагностике мотивов учения было выявлено превалирование мотива получения знаний над мотивом получения отметки. Использовались методики, предложенные Е.П.Ильиным, Н.А.Курдюковой «Направленность на приобретение знаний» и «Направленность на отметку» соответственно [7]. Методика «Мотивы занятий спортом» А.В.Шаболтаса, предназначенная для выявления доминирующих целей занятий спортом, включает в себя 10 мотивов, соответствующих определённым высказываниям:

- Мотив эмоционального удовольствия (ЭУ)
- Мотив социального самоутверждения (СС)
- Мотив физического самоутверждения (ФС)
- Социально-эмоциональный мотив (СЭ)
- Социально-моральный мотив (СМ)

- Мотив достижения успеха в спорте (ДУ)
- Спортивно-познавательный мотив (СП)
- Рационально-волевой мотив (РВ)
- Мотив подготовки к профессиональной деятельности (ПД)
- Гражданско-патриотический мотив (ГП)

Результаты исследования мотивов занятий спортом учащихся методом анкетирования показали, что доминирующими мотивами являются мотивы достижения успеха, гражданско-патриотический мотив, социально-моральный мотив (рис1).

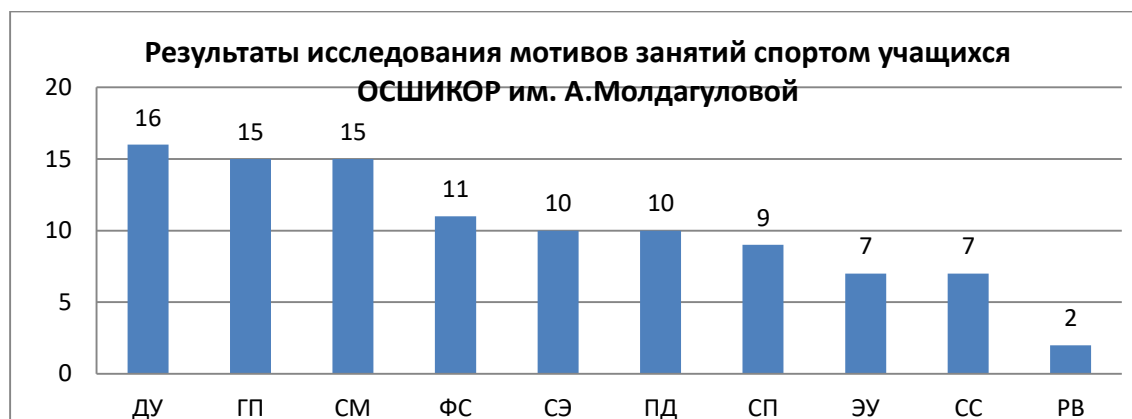

Рисунок1. Результаты исследования мотивов занятий спортом

Мотив ДУ (16 баллов) – показывает стремление к достижению успеха улучшению личных спортивных результатов. Ему соответствует суждение: «Я регулярно тренируюсь, чтобы поддержать и повышать достигнутые результаты, чтобы добиваться поставленной цели».

Мотив ГП (15 баллов) – стремление к спортивному совершенствованию для успешного выступления на соревнованиях для поддержания престижа коллектива, города, страны. Ему соответствует суждение: «Если я буду регулярно тренироваться, то смогу показывать высокие спортивные результаты, защищать честь своего коллектива, спортивного общества, нашей страны».

Мотив СМ (15 баллов) – стремление к успеху своей команды, ради которого надо тренироваться, иметь хороший контакт с тренером и партнерами. Ему соответствует суждение: «Моя спортивная команда должна занимать лидирующее положение. Я хочу внести свой вклад в это дело. Я не хочу подводить своего тренера и товарищей, это заставляет меня больше тренироваться».

По доминирующим мотивам наибольший набор баллов проявляются на отделениях велоспорт, лёгкая атлетика, вольная и греко-римская борьба (табл.1).

Таблица1. Данные по результатам исследования мотивов занятий спортом

Вид спорта	Дзю-до	Вольная борьба	Греко-римская борьба	бокс	Лёгкая атлетика	велоспорт
Мотивы (баллы)						
ДУ	11	16	17	11	15	15
ГП	12	13	14	12	17	16
СМ	14	16	13	16	13	14
ФС	6	11	15	10	8	11
СЭ	10	8	8	7	10	15
ПД	10	9	8	14	9	5
СП	9	11	14	9	10	11
ЭУ	12	6	9	9	2	7
СС	5	5	9	4	9	5
РВ	1	4	3	1	0	2

Можно было предположить, что для детей одарённых в спорте, спорт стоит на первом месте. В результате опроса выяснилось, что для 82% учащихся успехи в спорте важнее, чем успехи в учёбе. По окончании школы, для 50% учащихся хороший аттестат одинаково важен, как и спортивные достижения. 95% учащихся, поступили в школу, чтобы совместить получение знаний и спортивные достижения, а 5% считали, что здесь легче учиться.

52% поступили в школу по совету тренера, родителей, а 48% поступили потому, что в школе созданы, удовлетворяющие их условия для совмещения учёбы со спортом.

При исследовании мотивов получения знаний и отметок выяснилось, что 61% отдают предпочтение знаниям (рис 2).

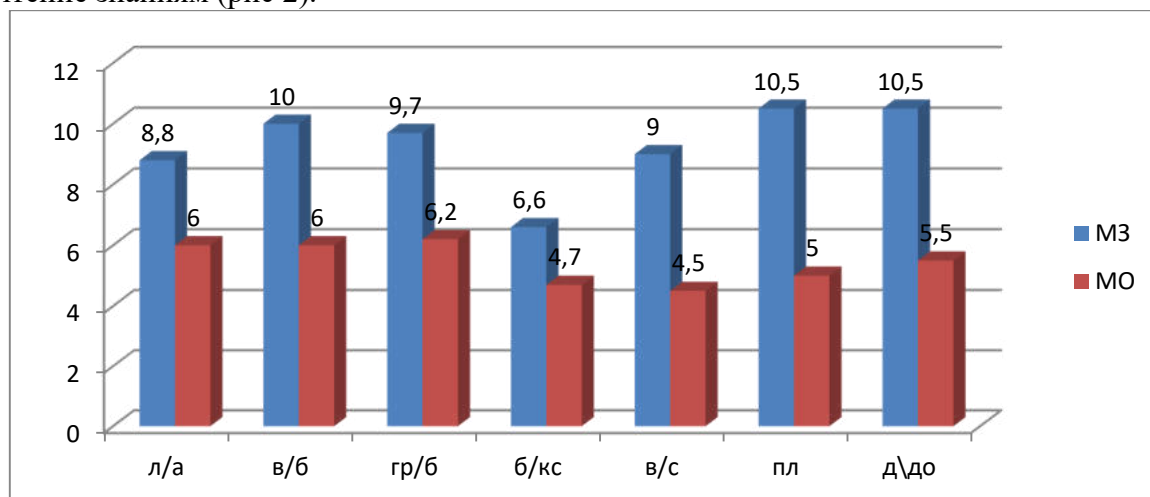

Рисунок 2. Диаграмма превалирования мотива знаний (M3) над мотивом получения отметки(MO) по видам спорта

Данные методики позволили педагогам выявить доминирующие мотивы и усилить работу по формированию положительной мотивации к учению. Результаты опроса учащихся могли выявить склонности учащихся к отдельным учебным дисциплинам, позволили определить направления для дальнейшей работы по повышению положительной мотивации в спорте и в учёбе.

Литература:

1. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы-СПб.: Изд-во: «Питер».2002г.
2. Божович Л.И. Проблема развития мотивационной сферы ребёнка// Изучение мотивации поведения детей и подростков.-М.,2002г
3. Леонтьев А.Н. Потребности, мотивы и эмоции.-М.,1971г
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии.-СПб.: Изд-во: «Питер».2002г.
5. Рогов Е.И.Настольная книга практического психолога.В2ч.-М.:изд-во «Юрайт»,2014г.

ОЛЖАКЕЛЬДЫ Г.О.

«М. Мақатаев атындағы ЖББМ» КММ

ФИЗИКА САБАҒЫНДА ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҮЗІНДЕ ПАЙДАЛАНЫП, ЕСЕПТЕРДІ ШЫҒАРЫП ҮЙРЕНУ»

Физика-табиғат туралы білім көзі болып табылатын негізгі пән. Физиканы зерттеу оқушылардың ғылыми дүниетанымын қалыптастыруға ықпал етеді. Сабақтарда күрделі есептерді шешуге үлкен бастама береді. Өз қолдарымен жасаған жұмыс оқушылардың ойлау, есте сақтау қабілеттерін дамыту арқылы мәселелерді шешу үшін оқушылар әрқашан алған

білімдерін іс жүзінде қолдана алады, зерттелген материалды күнделікті өмірмен байланыстыра алады.

Мақсаты: Өз бетінше іздену процесінде стандартты емес тапсырмалар, оқушыны еңбекқорлыққа, ақыл-ойдың қызығушылығын қалыптастыруға, ойындағы білімді жетілдіруге ықпал тигізеді. Ұлттық құндылықтарды пайдаланып, оқушылардың білімдерін тәжірибе жүзінде жетілдіріп, қарапайым есептерден бастап, күрделі есептерді шығаруға үйренді. Ауылдың инфрақұрылымын пайдалана отырып, оқушылардың мүмкіндіктерін ескере отырып, пәнге деген қызығушылығын арттыру. Физика сабағында келесі құндылықтар қолданылады:

- ✓ Садақ ату
- ✓ Кигіз үй
- ✓ Заманауи үй және физика
- ✓ Ұлттық ойындар және физика

I. Садақ ату. Жебенің ұшуын зерттеу

1-сурет

2- сурет

3- сурет

4- сурет

5- сурет

Зерттеуші оқушы: **9 сынып оқушысы Жакенова Дарина.**

Қарастырылған сұрақтар:

1. Жебе қандай бұрыштан атқанда, ұшу ұзындығы көп болады?
2. Жебенің жылдамдығын ұшу арақашықтығына қарай есептеу.
3. Жебе қандай жылдамдықпен максималды биіктікке көтерілді?

Ең алдымен, жебенің массасын анықтап алдым. $m =$ содан тәжірибеден алынған нәтижелері бойынша есептер құрап шығару жолдарын көрсетті.

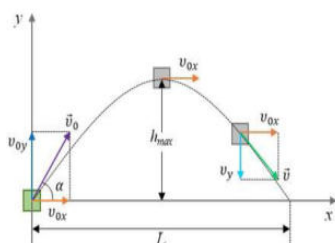
Есеп №1. Садақты атқаннан кейін, жебе 10 с кейін Жерге түсті. Жебенің ұшу жылдамдығы қандай? (сурет 1-5)

Қолда бар мәлімет: (Жебенің массасы $m=100\text{г}$) Ұшу бұрышы $\alpha=45^\circ$

Шешуі: Ең алдымен 45° есептеу үшін, қолымды тік созып, транспортірдің көмегі арқылы бұрышты есептеп алдым. Жебе атылғаннан кейін, сызбасын келтірдім. Ең алдымен, жебенің бастапқы жылдамдығын есептеп алдық:

$$\vartheta_{0y} = gt_1 = 10 \frac{\text{м}}{\text{с}^2} \cdot 5\text{с} = 50 \frac{\text{м}}{\text{с}}$$

Бастап жылдамдықты тауып алған соң, көтерілу биіктігін табуға болады

$t_1 = \frac{\vartheta_0 \sin \alpha}{g}$ - жебенің максималды биіктікке көтерілу уақыты

$h_{\max} = \frac{\vartheta_0^2 \sin^2 \alpha}{2g}$ - жебенің максималды биіктікке көтерілуі уақыты

$t_2 = \frac{2\vartheta_0 \sin \alpha}{g}$ - жебенің қозғалыс уақыты

$l = \frac{\vartheta_0^2 \sin 2\alpha}{2g}$ - жебенің ұшу қашықтығы

$\vartheta = \sqrt{\vartheta_0^2 - 2\vartheta_0 g t \sin \alpha + g^2 t^2}$ - лездік жылдамдық

$$h_{\max} = \frac{\vartheta_0^2 \sin^2 \alpha}{2g} = \frac{(50\text{м})^2 \cdot 0,5}{2 \cdot 10 \frac{\text{м}}{\text{с}^2}} = \frac{2500 \frac{\text{м}^2}{\text{с}^2} \cdot 0,5}{20 \frac{\text{м}}{\text{с}^2}} = \frac{1250}{20} \text{м} = 62,5\text{м}$$

$$t_2 = \frac{2\vartheta_0 \sin \alpha}{g} = \frac{2 \cdot 50 \frac{\text{м}}{\text{с}} \cdot 0,7}{10 \frac{\text{м}}{\text{с}^2}} = \frac{70}{10} \text{ с} = 7 \text{ с} \quad l = \frac{\vartheta_0^2 \sin 2\alpha}{2g} = \frac{(50 \frac{\text{м}}{\text{с}})^2 \cdot 0,7}{2 \cdot 10 \frac{\text{м}}{\text{с}^2}} = 87,5 \text{ м}$$

$$\vartheta = \sqrt{\vartheta_0^2 - 2\vartheta_0 g t \sin \alpha + g^2 t^2} =$$

$$\sqrt{(50 \frac{\text{м}}{\text{с}})^2 - 2 \cdot 50 \frac{\text{м}}{\text{с}} \cdot 10 \frac{\text{м}}{\text{с}^2} \cdot 10 \text{ с} \cdot 0,7 + (10 \frac{\text{м}}{\text{с}^2})^2 (10 \text{ с})^2} \approx 75 \frac{\text{м}}{\text{с}}$$

Жауабы: $\approx 75 \frac{\text{м}}{\text{с}}$

Кигіз үй

9 сынып оқушысы Жакенова Дарина және 10 сынып оқушысы Шаталов Никита «Кигіз үй физикасы біздің өмірімізде» атты макет жасады.

Қарастырған сұрақтары:

- Киіз үйдің пайда болу тарихы;
- Киіз үйдегі жылу құбылыстары;
- Киіз үйдің макетін пайдаланып есептер құрастырды;
- Ұлттық құндылықтарды атап өтті.

6-сурет

7- сурет

8- сурет

9- сурет

Есеп №2

1. Киіз үйдегі ауаның массасы неге тең, егер кигіз үйдің көлемі 57 м^3 және 85 м^3 ауаның тығыздығы 1 кг/м^3 тең деп қабылданады жауап: $m_1=57 \text{ кг}$, $m_2=85 \text{ кг}$.

Шешуі:

$$m = \rho \cdot V$$

$$m_1 = 1 \frac{\text{кг}}{\text{м}^3} \cdot 85 \text{ м}^3 = 85 \text{ кг} \quad m_2 = 1 \frac{\text{кг}}{\text{м}^3} \cdot 57 \text{ м}^3 = 57 \text{ кг}$$

Жауабы: $m_1 = 85 \text{ кг}$ $m_2 = 57 \text{ кг}$

Есеп №3

Киіз үйді жылытуға қажетті құрғақ отынның массасын анықтаңыз. Отынның меншікті жану жылуы $48 \cdot 10^5 \text{ Дж/кг}$ болса. ($Q_1=4250 \text{ кДж}$; $Q_2=2850 \text{ кДж}$)

Шешуі:

$$Q = q \cdot m \Rightarrow m = \frac{Q}{q}$$

$$m_1 = \frac{Q_1}{q} = \frac{425 \cdot 10^4 \text{ Дж}}{48 \cdot 10^5} = 0,9 \text{ кг} \quad m_2 = \frac{Q_2}{q} = \frac{285 \cdot 10^4 \text{ Дж}}{48 \cdot 10^5} = 0,5 \text{ кг}$$

Жауабы: $m_1 = 0,9 \text{ кг}$ $m_2 = 0,5 \text{ кг}$

«Заманауи үй және физика» (10-13 суреттер)

Макет арқылы жел энергиясы көрсету, үйге жарық алу жобасы.

Шаталов Никита, 10 сынып оқушысы

10-сурет

11- сурет

12- сурет

13- сурет

Есеп №4

Жел генераторының қуатын өлшеу.

Шешуі:

Жел-бұл жер бетінің күн радиациясымен біркелкі емес қызуынан пайда болатын атмосфералық ауа ағындары. Жел қалағына келетін жел ағыны келесі формуламен есептеледі: $E = \frac{m\omega^2}{2}$ Бұл жерде ω -желдің жылдамдығы, m -ауаның массасы. Бір секунд ішінде масса $m = \rho\omega S$ аудан арқылы өтеді, бұл жерде $\rho = \frac{p}{RT}$ –ауаның тығыздығы, p -атмосфералық қысым, $R=287 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot\text{К}}$, T - абсолюттік температура. Жел қалағының дөңгелек жасаған кездегі, оның ұзындығын табуға болады. $S = \pi L^2$. Олай болса, электрлік қуаты N , келесі формула арқылы табылады. $N = \eta_{\text{пэк}} \eta_{\text{эк}} \rho \pi L^2 \omega^3 \omega / 2$

Бұл жерде: $\eta_{\text{пэк}}$ -жел қозғалтқышының ПЭК, $\eta_{\text{эк}}$ -жел генераторының ПЭК

Қорыта келгенде, егер ауаның жылдамдығы 2-20 м/с болса, онда $N=600, 700\text{Вт}$ энергия ала аламыз.

Ұлттық ойындар және физика (14-17 суреттер)

Есеп №4

Тегіс көлденең бетінде массасы M асық жатыр. Оған массасы m асық қандай-да бір жылдамдықпен соғылды. Асықтар арасында серпімді соққы пайда болады. Асықтар соқтысқаннан кейін олардың ϑ_1 және ϑ_2 жылдамдықтарын табындар. Қандай жағдайда ұшып келе жатқан асық соқтығысқаннан кейін бұрынғы бағытта қозғалады?

Шешуі

Біз оны соққы кезінде шарлардың орталықтарының сызығы бойынша O_x қарастырамыз. Соқтығысу процесінде асықтарға әсер ететін сыртқы күштер - ауырлық күштері және қалыпты тірек реакциясының күштеріне тең. Олардың қосындысы нөлге тең. Демек, өзара әрекеттесу процесінде асықтар жүйесінің импульсі өзгермейді. Импульстің сақталу заңы бойынша $m\vec{\vartheta} = m\vartheta_1 + M\vec{\vartheta}$ O_x осіне проекцияларға көшсек, біз аламыз, мұнда соқтығысқаннан кейін ұшатын асықтың жылдамдық бағыты белгісіз екендігі ескерілген. $m\vec{\vartheta} = m\vartheta_{1x} + M\vec{\vartheta}$

Бұл жерде ϑ_1 -жылдамдықтың бағыты, асықтар соқтысқаннан кейін белгісіз. Энергияның сақталу заңы бойынша $\frac{m\vartheta^2}{2} = \frac{m\vartheta_{1x}^2}{2} + \frac{M\vartheta_2^2}{2}$. Алынған қатынастарды келесі түрде жазамыз: $m(\vartheta - \vartheta_{1x}) = M\vartheta_2 m(\vartheta^2 - \vartheta_{1x}^2) = M\vartheta_2^2$

Бірінші теңдікті екіншісіне бөле отырып, сызықтық теңдеу аламыз: $\vartheta_2 = \vartheta + \vartheta_{1x} m(\vartheta - \vartheta_{1x}) = M\vartheta_2$ шешемі келесі түрде жазылады:

$$\vartheta_{1x} = \frac{m-M}{m+M} \vartheta; \vartheta_2 = \frac{2m}{m+M} \vartheta$$

Ұшатын асық соқтығысқаннан кейін сол бағытта қозғалады, егер $\vartheta_{1x} > 0$ ал $m > M$

14-сурет

15- сурет

16- сурет

17- сурет

Қорытынды: (18-22 суреттер) Физика пәніне деген қызығушылықты практикалық жұмыстар арқылы, оның ішінде зерттеу, есептеу, іздену, қорыту және қарапайым есептен, күрделі септерді қарастыру арқылы жетістікке жетуі мүмкін екеніне көз жеткізді. Сонымен қатар, өлең жол жазып, шығармашылық қабілеттерін дамытты.

Әдебиеттер:

1. Оспанова Б.А. «Қош келдің, өз-Наурыз!» Атамұра, 2023
2. Аракчаа Л.К. Истоки экологического воспитания – Кызыл, 2004
3. Вайнштейн, С. И. Мир кочевников центра Азии. М.- (1991).
4. Н.А. Закирова Р.Р. Аширов Физика 7-11 класс Арман ПВ -2019

ОМАРОВА А.А., АРЫСТАНБЕКОВА П.А.
Балқаш қ., «әл-Фараби атындағы ЖББ мектебі» КММ

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚҚА НЕГІЗДЕЛГЕН БІЛІМ БЕРУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫСЫНЫҢ ТІЛ БАЙЛЫҒЫН ДАМУ

Ұлттық құндылыққа негізделген білім беруде ең бірінші, оқушы бойына ұлттық мәдениетті қалыптастыруға көңіл бөлу керек. Ұлттық мәдениет шәкіртті адамгершілікке, парасаттылыққа, жақсы қасиеттерге тәрбиелейді. Жұмысты ұйымдастыра білу мәдениетіне дейін бәрі құнды. Нағыз азамат би билеу, ән айту, сөйлеу, жазу, білім жинау, киіну, тамақтану мәдениеті, қарым-қатынас, тіл мәдениеті тағы басқа мәдениеттерден хабардар болып, білмегенін меңгеруі және осылардың бәрі ең алдымен ұлттық мәдениетті игеруден басталатынын білуі қажет. Қазақстанның дамуына үлес қосатын, әлемдік өркениетке көтерілетін білімді де мәдениеті, парасатты, денсаулығы мықты азамат тәрбиелеп шығару-қоғам, ұстаздар мен ата-аналар қауымының бүгінгі таңдағы баға жетпес міндеті, сондықтан қазақ халқының ұлттық мәдени қайта өркендеуі жағдайында жеткіншек ұрпақты халық дәстүрлері арқылы тәрбиелеудің маңызы зор.

Қазақ мектебінің ұлттық дәрежеге жетуіне шет елдік тәжірибелерден гөрі өз ұлтымыздың қанға сіңген салт-дәстүрлерін пайдаланып, осы бағытта жұмыс жүргізіп жүрген педагог-ғалымдарымыздың іс-тәжірибелерін іске асыра алсақ ұтылмас едік. Мәселен, ұлттық мектеп үлгісін жасауға талпынып, алғаш рет экспериментальды мектеп ашқан қайраткер әдіскер-ұстаз Алма Қыраубаеваның осы жолда атқарған еңбектерін үлгі етуге болады.

Ұлттық құндылықтар атадан балаға мирас болып келе жатқан адамгершілік қағидаттары, ғасырдан-ғасырға жеткен халықтың қазынасы-тілі, діні, салт-дәстүрі, әдебиеті мен өнеріне байланысты. Демек, ұлттық құндылықтарымызды ұлықтауда, оқушы бойына сіңіруде тіл дамытудың маңызы зор.

Оқушының ауызша сөйлеу тілін дамытудың барлық пәндерге бірдей ортақ қатысы бар. Сондықтан әр сабағымызда бала тілін дамытып, сөздік қорын байытуға әр түрлі тәсілдерді қолданамыз.

1. Ауызша суреттеп сөйлеу әдісі

Қазақтың кең даласын табиғат көрінісін, суреттен көргенін, ұлттық көрмеден, түрлі мәдени орындардан алған әсерін, жанды - жансыз заттарды көз алдында тұрғандай етіп суреттеп баяндауға дағдыландырады. Суреттеп сөйлеуге баулуда оқушы жауапкершілігі артады. Себебі бір нәрсені суреттеуде, сол заттың белгілері мен ерекшеліктерін айтуда оқушы әр ұғымның атауын іздестіріп, сөздік қорын байытады. Мысалға киіз үйдің бөлшектерін сипаттау (сурет-

1,2) Оқушы өз ойын белгілі бір ретпен, жүйелі түрде баяндап беретін болуы шарт. Бала өзі жақсы білетін материалын алдын-ала талдап, жинақтап, әуелі не жөнінде т.б. жобалап алуға тиіс. Сөз, сөйлемді дұрыс құрмау, ойдың күрт үзіліп, байланыссыз қалуынан, бір ойдың қайталануынан сақ болған жөн, белгілі бір жүйемен баяндауға үйренген жөн.

Қазақтың ұлттық ертегісінен бір мәтінді оқу ауызша, жазбаша, тіл дамыту жұмыстарына ортақ категория. Мәтін оқу, мәтінді мазмұндау оқушы тілін дамыту жұмыстарының әдіс - тәсілдерінің бірінен саналады. Мәнерлі оқу арқылы сөйлеу дәл сөйлеу барысында әр сөздің стилистикасына, сөздің әсеріне, көркемдік жағына көңіл бөлу керек. Бастауыш сынып

оқушылары сөзге мән, мағына беріп үйренсе, үлкен жетістік, өйткені сөз арқылы ғана ойды жеткізуге болады. Ұлттық халық ертегілерінен мәтін оқу тілге деген талғамды, сөзге деген сезімді тәрбиелейді, Ертегілерден мәтін оқыту жиі ұйымдастырылады (сурет-3) Баланың сөйлеу тілінде дәлділік қажет. Әрбір сөз дұрыс айтылуы, дыбысталуды керек етеді. Онсыз сөз мағынасы, әсері болмақ емес.

3. Ойдан әңгіме, өлең шығарту әдістері

Оқушылармен сахналық тапқырлық қойылымдар жиі өткізіп тұрамыз. Оқушылар қиялға өте бай келеді. Сондықтан оқушыларға өз қиялдарынан шағын қойылым, әңгіме, ертегі айтқызып, туған елге арналған өлең шығарту жұмысы жүргізіледі. Бұл оқушылардың ауызша, жазбаша тілін дамытады. Оқушы тілін дамытуда қойылымдық жұмыстар басты рөл атқарады. Оқушыларымыз қалалық облыстық деңгейде Абай мен Мағжан оқуларына қатысып жүлделі орындарға ие болды.

4. Жазбаша жұмыстарды:

- 1) Хабарлау
- 2) Баяндау
- 3) Әңгімелеу әдістері түрінде жүргізуге болады.

Оқушы тілін дамытуға қазақ батырлары немесе ертегі кейіпкерлерін еркін тақырыптар ұсынуға немесе сұраққа жауап бергізу арқылы да әңгіме жаздыруға болады. Оқушы тілін дамытудың негізгі объектісі – шығарма жаздыру. Оқушыға шығарма жазғызудағы мақсат - оның ойын, пікірін әдеби тілмен жатық, сауатты жаза білуге және шығармашылық ізденіске баулу, логикалық ой - өрісін кеңейтуге машықтандыру болып табылады.

5. Түрлі - түсті суреттер немесе өз ортасына туған жеріне байланысты баяндау әдісі

Бұл әдістер арқылы ауызша және жазбаша баяндау негізінде сөздік қорын молайтып, тілін дамытуға мүмкіндік туады. Өз ортасына байланысты «Менің елім, ұлтым, нақыштарым», «Менің отбасым», «Біздің тарих» т. б. Оқушылармен жоспарлы түрде осы әдіске байланысты шаралар өткізіп тұрамыз.

6. Мәнерлеп оқу әдісі

Тіл дамыту әдісінің бір түрі мәнерлеп оқу. Мұның пайдалы жағы оқушылар сөйлеу тілі мен әдеби тілдік норманы сақтап оқуға төселеді. Қазақ ақындарының шығармаларын сүюге, сөз байлығын еркінше пайдаланып, жүйелеп айту шеберлігін жетілдіруге үлкен септігін тигізеді. «Қай ертегіде кездесемін?», «Мені білесің бе?» деп алып кейіпкерлердің үлкейтіп салынған суреттерін көрсету арқылы кім екенін, қай ертегіде кездесетінін айтқызып, мінездеме бергізу арқылы білгендерін ауызша жеткізе білуге үйрету жұмысы да тіл дамытудың негізгі бір жолы. Мұның өзі оқушылардың көркем шығарма оқуға деген қызығушылықтарын арттыруға көмектеседі. Ең бастысы оқушылардың өзін сөйлету арқылы сөйлеу тілдері дамиды. Жаттау, мәнерлеп оқу, мазмұнын айта білу, сұрау - тапсырмаларға жауап жазу, кейіпкерлерге мінездеме бере отырып, салыстырмалы әдіске негізделіп жазылған үлеспелі кестелерді толтыру. Әдістер үзбей ақтарылып отырса, жақсы нәтиже берері сөзсіз.

Ойды көрікті, мағыналы етіп жеткізуде сөздікпен жұмыс жасаудың септігі мол. Түсінігі қиын сөз, сөз тіркестерін түсіндіру арқылы оқушылардың сөздік қорын дамыту. Сөздік жұмысын үзбей қолдану барысында көркемдегіш ерекшеліктерді танытудағы басты мақсат сөздік қорды жаңа бейнелі сөздермен, сөз тіркестерімен толықтыру негізінде дамыту.

Әдебиеттік оқу пәні сабақтарында бейнефильмдермен жұмысты ұйымдастыру үшін түрлі тапсырмалар тиімді болып табылады: фильмнің мазмұнын оқулық мәтінінің мазмұнымен салыстыру, фильмді қарау, өз әсерлері туралы айту, фильмді көру барысында «Мен білдім», «Білемін», «Мен білгім келеді», бейнефильмді көрудің нақты сұрақтарына жауап беру, себеп-салдарлық байланыстарды бөліп көрсету, тезисті дәлелдейтін фактілерді таңдау.

Айта кету керек, сөйлеу деңгейін арттыруда компьютерлік заманауи АКТ-ны қолданудың ұтымды тұстары көп. Бұл сауалнама нәтижесінде және рефлексия кезеңінде анықталды. Салыстыру үшін әдебиеттік оқу пәнінен сыныпты екі топқа бөліп «Абай Құнанбаев» тақырыбында екі сабақ өткіздік. Бір сабақ АКТ-ны қамтыды, ал екінші сабақ дәстүрлі түрде өткізілді. Өткен материалды қайталау кезеңінде оқушыларға тест ұсынылды, оның нәтижелері бойынша әр түрлі формада ұсынылған бірдей материал оқушылардың әр тобында әр түрлі дәрежеде игеріледі деген қорытынды жасауға болады (1-кесте).

Тапсырмалардың мысалдары	АКТ қолданатын сабақ		Дәстүрлі сабақ	
	Ақпарат алу нысаны	Тапсырманы орындағандардың %	Ақпарат алу нысаны	Тапсырманы орындағандардың %
1.Абайдың балалық шағы қандай болды?	Фильм көру	87	Мұғалімнің әңгімесі	45
2.Абай қай кезде кітап жазып бастады?	Виртуалды экскурсия	93	Иллюстрация	76
3. Ол қандай шығармалар жазды?	Мультимедиялық карта	79	Оқулықтағы Карта	54

Кесте-1. Әдебиеттік оқу сабақтарында ақпараттық технологияларды қолданудың тиімділігі

Қорыта айтқанда, оқушының ой – өрісін кеңейту, тілін дамыту, сөз байлығын молайтуды ұлттық құндылықтармен сабақтастыра білім бергенде ғана тіліміз бен дінімізді кіршіксіз күйінде болашаққа мирас етіп қалдыруға тамшыдай болса да өз үлесімізді қосамыз.

Әдебиеттер:

1. Мектептегі психология 2009 №3
2. С.Ұзақбаева. Тамыры терең тәрбие (қазақтың халық педагогикасындағы эстетикалық тәрбие). Алматы, 1995.
3. Г.Жонысова. Сабақ мазмұнындағы ұлттық құндылық бағдар

ОМАРОВА ДАНАГУЛЬ ТЛЕУКЕНОВНА

АЛИМБАЕВА ДИНА АНУАРБЕКОВНА

«№23 жалпы білім беретін мектебі» КММ

Қарағанды қаласы

ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫНДА ҚАБІЛЕТІ ЖОҒАРЫ БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ЖҮРГІЗУ БАРЫСЫНДА ЗЕРТТЕУШІЛІК ӘРЕКЕТТІ ПАЙДАЛАНУ

Педагогикалық энциклопедияда: «Дарындылық дегеніміз – адамдардың қабілеттерінің жете жақсы дамуының жоғары сатысы», - деп атап көрсетіледі. Осы қабілеттілік арқылы адамдар көптеген жақсы жетістіктерге жете алады. Дарындылық – сапалы қабілеттердің өзідік бірлесуі: оның арқасында іс-әрекет жақсарады. Расында, қабілеті жоғары балаларды киелі бала деп атауға болады. Бірақ, осы қабілеті жоғары балаларды кезінде байқап, оларға дұрыс жол сілтеу мұғалімнің шеберлігіне байланысты.

Мектеп партасында отырған қабілеті жоғары балаларды қатардағы балалармен тең дәрежеде көргенімізбен олардың бірінде туа біткен табиғи қабілет болса, енді бірінде жүре біткен, яғни өзінің ізденімпаздылығының арқасында қалыптасқан ерекше қасиет бар. Ондай болса, болашақ ұрпақты тәрбиелеймін, ілім-білімге сусындатамын деп бел буған әр ұстаздың басты міндеттерінің бірі – осы қабілеті ерекше дамыған балаларға дұрыс бағыт-бағдар беріп, дұрыс жолға жол сілтеу. Оның бірден-бір жолы – оқыту әдістемесін дұрыс таңдау.

Сыни тұрғыдан ойлау әдісі балаларды бейінді ойлауға, өз көзқарасын батыл дәлелдеуге, өз бетінше тұжырымдар жасауға, оны көптің талқысына салуға, ізденуге, шығармашылық жұмыспен айналысуға, өздігінен зерттеу жұмыстарын жүргізуге итермелейді.

Зерттеу жұмысын жасаған бала көп ізденудің арқасында басқа да көптеген мәліметтерге сусындайды. Соның арқасында білімі толыға түседі және де одан әрі әр нәрсеге деген қызығушылықтары оянады.

Сыни тұрғыдан ойлау әдісінің тағы бір тиімді кезеңі ол – оқушылардың шығармашылығын арттыруды, бейнелі ойлауды, мәнді де, сәнді сөйлеуді талап ететін-ой тұжырым немесе эссе жазу. Бұл жұмыстың барысында оқушы өз көзқарасын бейнелі жеткізе отырып, ой туралығына, сөз жүйелілігіне көп көңіл бөлумен қатар, қазіргі заман талабына сай өз күш-қуатына сенімді, өз ұстанымы бар адам болып қалыптасады. Бұл жұмыс барысы да оқушылардан ізденімпаздылықты, зерттеушілікті талап етеді. Сана-сезімі толық қалыптаса қоймаған шәкірт үшін бұл – өзінше бір зерттеу. Ол берілген тапсырманы ғана емес, өз ақыл-ойының даму жолын да зерттеп шығады. Өз жетістіктері үшін қуанады. Эссе жазу – екінің бірінің қолынан келе бермейтін іс. Өйткені, ол үшін, біріншіден, тіл сауаттылығы, ой жүйелілігі, психологиялық дұрыс дамуды қажет етеді.

Абай Құнанбаев шығармаларының құндылығы күннен-күнге артып келеді. Абай тағылымымен сусындап өскен адам әрі психолог, әрі философ болып шығатындығына еш шүбәміз жоқ. Соны негізге ала отырып, Абайдың қара сөздерін өткен уақытта мынадай тапсырмалар бердік.

Тапсырмалар үлгісі: Абай сынаған мақал-мәтелдерді жазу. Төмендегі бағандар бойынша жұмыс істеу.

Қара сөздері	Мақал-мәтелдер	Абай сыны	Өз пікірім

Мысалға. орыс сыныптарына арналған 7 сыныппен сыныптан тыс жұмыс жүргізу барысында «Не тәтті?» шығармасын алатын болсақ, топтық жұмыс жүргізу барысында оқушыларға мынадай тақырыптар берілді:

1-топ: «Тәттіде бал тәтті; жұмсақта мамық жұмсақ; қаттыда тас қатты» деп жауап берген баланың сөзін қолдаймын;

2-топ: «Тәттіде ананың сүті тәтті; жұмсақта ананың қолы жұмсақ; қаттыда атаның жүрегі қатты» деп жауап берген баланың сөзін қолдаймын;

3-топ: Бірінші баланың сөзіне ой толғау жазу;

4-топ: Екінші баланың сөзіне ой толғау жазу;

5-топ: Екінші баланың сөзінің дұрыстығына дәлелдер тауып әкелу.

Әр топ өз тапсырмасын дұрыс, қызығушылықпен орындады. Соның ішінде

5-топқа берілген тапсырманы орындау жолында оқушылардың көп ізденіске түскені байқалып тұрды.

Олар әр түрлі халық өкілдерінің жанұя мәселелеріне тоқталып, ондағы тәрбие ерекшеліктеріне, ондағы тәрбиенің қазақ халқының тәрбиесімен сабақтастығы туралы тұжырым да жасап үлгеріпті. Тіпті, әр түрлі әдебиеттерден ертеректегі ана, әке, бала қарым-қатынасы және бүгінгі таңдағы тәрбие негіздері туралы төмендегідей салыстырмалы кесте жасап әкеліпті.

Таза қазақ отбасы	Ортақ қасиеттер	Еуропаша тәрбие енген отбасы
1. Анасының алдынан өтпейді. 2. Әкесін анасы барлық істерге үлгі тұтады. 3. Үлкендер тарапынан жасалған ескертулерді жадында сақтайды, оны жедел түзетуге ұм-тылады. 4. «Қызға қырық үйден тиым» деген тұжырымды ұстанады. 5. Үлкендер тарапынан ескерту алғанды ұят санайды.	1. Ананы өмірдегі ең жақын адамы деп қабылдайды. 2. Кез келген сәтте ана алақанын қа-жет етеді, оны ешқашан көпсінбейді. 3. Әкесін үлгі тұтады. 4. Отбасының әбүйірі үшін күресуге дайын	1. Ата-анасымен еркін сөйлеседі. 2. Өз пікірін кез келген ортада батыл айтады, оның дұрыстығына шәк келтірмейді. 3. Еркін киінеді. 4. Өзін ересектермен тең дәрежеде ұстайды. 5. Жекелеген жағдайларда ата-анасына ескертулер жасайды.

Тұжырым: Қай кезеңде болсын ана махаббаты, ана қамқорлығы – бала өмірінің бірден-бір кепілі. Ал, ана сүтімен шөлін қандырған бала мейірімді болып келеді. Ондай болса, ананың сүті - тәттілердің тәттісі; Аналардың алақаны-жұмсақтардың жұмсағы.

Әкесін сыйлап, оның ақ-адал ниетін қажетті деңгейде қабылдап, әкелік мейірімге бөленген, оның алдын қиып өтпеген бала өмірде өз орнын дұрыс таба алады. Сондықтан, ата алдында именгенді өзіме ар санамаймын.

Абай қара сөздерінен нақтылы мысалдар келтіре отырып, оның гуманистік, демократиялық, ағартушылық көзқарасын дәлелде. Ол көзқарастардың бүгінгі қоғамдағы орнына назар аудар.

Мемуарлық құжаттармен орындалатын іздендіру тапсырмалары.

М. Әуезов	А.Әуезова «Бала Мұхтар»	Ә.Марғұлан «Мұхтар тағлымы»
Мұхтар-семинарист		
Алғашқы шығармалары		
Мұхтар Ленинградта		

1. Абай Құнанбайұлы мен Мұхтар Әуезов сабақтастығын анықта.
2. Мұхтар Әуезов «Абай жолы» роман-эпопеясын жазғанда нені мақсат еткен?
3. «Абай жолы» роман-эпопеясын оқыған адам мен оқымаған адамның ой-өрісінің дамуында ерекшелік бар деп ойлайсың ба?
4. Қазіргі таңда Абай, Мұхтар жолын ұстанған зиялы қауымның өкілдері бар ма, олар кімдер? Оларды қолдайсың ба?

Сыни шығармаларды бере отырып, оқушылармен зерттеу әрекетін ұйымдастырамыз. Тапсырма оқушыларға біршама қиындық туындатқанымен, қабілеті жоғары деңгейде дамып келе жатқан дарынды балалардың пәнге, өмірге, еліміздің бүгіні мен ертеңіне деген қызығушылығын оятатындығына шүбәміз жоқ. Оның үстіне, жекелеген жағдайларда оқушыларымыздың ата-аналары өзімізнен келіп кеңес алған жағдайлары да болды.

Ондай болса, ұстаз бен оқушы, оқушы мен ата-ана, ата-ана мен мұғалім арасындағы байланыстың себепкері болатын мұндай тапсырмаларымыздың дұрыстығын жан жүрегімізбен сеземіз.

Тапсырма: Мына жүйе бойынша жұмыс істеп, өз біліміңе өзің зерттеу жүргіз. Білім деңгейіңді өзің бақыла.

Сауалнама-интервью

	Тапсырмасы	Түсінік, саралау, мысалдар
-Білім	Жаңадан қандай білім алдың? Неге дағдыландың?	
-Түсіну, ұғу	Берілген білімді түсіндің бе, түсінгенінді немен дәлелдейсің? Алған, түсінген білімді қалай, неге қолданар едің?	
-Қолдану	Дәлелде.	
-Анализ	Қабылдаған жаңа білімді саралай, талдай біл. Өзіндік ерекшелігі, маңызын дәлелдеуге тырыс.	
-Синтез	Алған білімді жинақта, сол бойынша бір нәрсе жаз. (шығарма, әңгіме, мақала) Өзіндік баға бер, сына, шешімді білдір.	
-Баға	Нені ұға алмадың, жете түсінбедің соны сарала.	
-Коррекция		

Оқушылардың зейінін дамытуда зерттеушілік әрекетті жүйелі түрде жүргізіп отырса, мұғалімнің оқушыдан күткен үміті ақталады. Әр оқушы өз ойын айтуға тырысады. Олардың қазақ әдебиеті пәніне қызығушылықтары артады және ақыл-ойлары жоғары деңгейде болады.

Әдебиеттер:

1. Қ.Бітібаева «Әдебиетті оқыту әдістемесі мен технологиясы»

2. «Дауыс пен көрініс» 2001 жыл №2
3. «Қазақстан мұғалімі» 1998 жыл №5

ОМАРОВА УЛПАН ГАБИДЕНОВНА

Қарқаралы ауданы, Бесоба ауылының №8 тірек мектебі (ресурстық орталық) КММ

БІРТҮТАС ТӘРБИЕ БАҒДАРЛАМАСЫ:ҮЗДІКСІЗ ТӘРБИЕ ЖҮЙЕСІ

Тұлғаның қоршаған ортаның әсерінен қалыптасатыны белгілі. Ата – аналар, туыстар, көршілер, балабақшадағы тәрбиешілер, мектептегі мұғалімдер-жоғарыда аталған әр топ жеке тұлғаны қалыптастыруда өз ізін қалдырады. Балалардың дамуы мен тәрбиесінде топтардың әрқайсысы қандай рөл атқаратынын жақсы түсіну үшін оларды толығырақ қарастырайық. Туылған сәттен бастап және өмір бойы әр баланың жанында оның ата-анасы мен жақын туыстары болады. Әке, ана, бауырлар, ата – әжелер-бұл адамдардың барлығы баланың дамуы мен тәрбиесіне ең күшті және тікелей әсер етеді. Балалардың мінез-құлық нормалары мен модельдері көп жағдайда тікелей ата-анасынан қабылданады. Кейде ата-анасы немесе олардың біреуі болмаған жағдайда, олардың рөлін ата-әжелер атқара алады. Олар әдетте баланың әдеттері мен мінезінің қалыптасуына әсер етеді. Жеке тұлғаны тәрбиелеу мен қалыптастыруда екінші маңызды орынды бауырлар, сондай-ақ жақын туыстар алады. Біріншіден, олар болашақта баланың өзара әрекеттесуі керек қоғамның миниатюралық бөлімі ретінде әрекет етеді. Осы адамдар тобымен қарым-қатынас жасау және бірге уақыт өткізу арқылы бала қоғаммен өзара әрекеттесуді үйренеді, басқа балалармен әртүрлі мінез-құлық пен қарым-қатынас үлгілерін жасайды. Айта кету керек, алғашқы екі топ оқу процесінде ең маңызды болып табылады, өйткені олар дүниетанымның қалыптасуына және баланың жеке басын тәрбиелеуге үлкен әсер етеді. Баланың жеке басын тәрбиелеу мен қалыптастыруда мектеп те маңызды орын алады. Бұл отбасынан кейінгі екінші, бала көп уақыт өткізетін орын. Бастауыш сынып мұғалімі ата-анасымен бірге өскелең тұлғаға үлгі болады. Бастауыш білім беру кезеңінде мектеп уақытында қоршаған әлеммен барлық өзара әрекеттесу мұғалімнің мұқият бақылауында болады, бұл оны баланың көз алдында сенімді қорғаныс және үлгі ретінде анықтайды. Мұғалім ата-анасымен және туыстарымен бірге баланың тәрбиесі мен дамуына тікелей әсер етеді. Қоршаған орта факторлары да баланың жеке тұлға ретіндегі мінезінің дамуы мен тәрбиесіне әсер етеді.

"Білім туралы" Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі қағидаттары білім берудің зайырлы, гуманистік және дамытушылық сипаты, азаматтық, ұлттық құндылықтардың, адам өмірі мен денсаулығының басымдығы, адам құқықтары мен бостандықтарын құрметтеу, жеке тұлғаның еркін дамуы, дарындылықты дамыту, жеке тұлғаның білім алуын ынталандыру, оқыту, тәрбиелеу мен дамытудың бірлігі болып табылады. Баланың дамуының қай жағын алсақ та, отбасы әрқашан белгілі бір жас кезеңінде шешуші рөл атқарады. Отбасындағы тәрбиенің жеткіліксіздігі, интернет желісіндегі жағымсыз ақпараттың жаппай ағыны, жаһандану мен қарқындылықтың қазіргі дәуірі жастарға жүктейтін көптеген міндеттер мен проблемалар отбасы мен мектептің өзара іс-қимылы балалардың зорлық-зомбылықты, тәуелділікті насихаттайтын интернет желісіндегі белгілі бір сайттарға кіруін бақылауды қамтамасыз етуге бағытталуына әкеледі. Бұл ата-аналардың көп жұмыс істеуіне байланысты, отбасылық тәрбие мәселелері өзекті бола түсуде, көбінесе балалар өздерінің шешілмеген сұрақтарымен жалғыз қалады. Бұл әлеуметтік мәселе білім беру саласына теріс әсер етеді. Қазіргі уақытта жасөспірімдер арасында қатыгез ұрып-соғу, суицид, ұсақ қылмыстар мен құқық бұзушылықтар, қорқыту жағдайлары айтарлықтай өсті.[1,с.69]. Ерекше назар аударуды талап ететін оқушыларға қажетті оң әлеуметтік тәжірибе алуда олар үшін маңызды қызмет түрлеріне (әртүрлі үйірмелер, спорт секциялары) тарту, оқу-тәрбие процесін жүйелі ұйымдастырудың, оның сабақтастығы мен үздіксіздігінің бөлігі болуы тиіс [2, с.330]. Қоғамның өзгермелі өмір сүру

жағдайларына бейімделе алатын үйлесімді дамыған тұлғаны тәрбиелеу, отбасы мен білім беру мекемесі арасындағы сенім мен ынтымақтастық қатынастарын орнату үшін мектебімізде отбасына тиімді көмек көрсету мақсатында "Ата-аналарды педагогикалық қолдау" жобасы жұмыс жасайды. "Ата-аналарды педагогикалық қолдау" жобасының жетекші идеясы - әр баланың отбасымен серіктестік қарым-қатынас орнату, өзара қолдау және ортақ мүдделер атмосферасын құру, кәмелетке толмағандардың аутодеструктивті мінез-құлқының алдын алу бойынша білім алушылардың ата-аналарының психологиялық сауаттылығын арттыру. «Ата-аналарды педагогикалық қолдау» жобасының басым бағыттары: психологиялық (ата-аналар мен балаларға психологиялық көмек көрсету, тренингтер, дөңгелек үстелдер, семинарлар, квест-ойындар өткізу; ақпараттық (буклеттер, балалар-ата-аналар қарым-қатынасын нығайту туралы жадынамалар тарату); салауатты өмір салтын насихаттауға бағытталған мәдени-демалыс іс-шараларын ұйымдастыру және өткізу; отбасын құқықтық қолдау (құқық қорғау органдарын тарта отырып, түрлі құқықтық мәселелер бойынша заң консультацияларын өткізу). "Ата-аналарды педагогикалық қолдау" орталығы-ата-аналарды, оқушылар мен педагогтарды біріктіру нысаны, оның мақсаты мектеп пен отбасының сенімді іскерлік өзара іс-қимылы негізінде олардың құзыреттілігін қалыптастыру болып табылады. Сондықтан орталық қызметінің негізгі бағыттары: баланың үйлесімді дамуы мен тәрбиесіне ықпал ететін отбасы мен мектепте психологиялық жайлы атмосфера құру; ата-аналар мен балаларда отбасының адам өміріндегі маңыздылығы, оның әлеуметтік қорғалуы туралы идеяларды қалыптастыру; оларды толыққанды бос уақытты ұйымдастыруға, салауатты өмір салтынның негіздерін қалыптастыруға үйрету болып табылады. Орталықтың жоспарына сәйкес өзімнің сынып жетекшілік ететін 5-сынып білімалушыларының ата-аналарымен «Баланың бас ұстазы-ата-ана», «Отбасы-бақыт бастауы», «Ақпараттан ақ-қараны ажырату өнері» тақырыптарында тренингтер өткіздім. «Шамшырақ» анимациялық фильмі көрсетілді. Сілтемесі: <https://youtu.be/EdsC5J-FzJ8>. Әлеуметтік желелердің артықшылықтар мен кемшіліктерін ортаға салды. «Егер тик-ток, инстаграмм, ватсап болмаса мен баламмен қалай уақыт өткіземін?»-деген сұрақтарға жауап берді. Келесі фотосуреттерде атқарылған жұмыстардан көріністер:

«Ата-аналарды педагогикалық қолдау» орталығының отырысы

«Отбасы-бақыт бастауы», «Баланың бас ұстазы-ата-ана» атты тренингтардан көрініс

Отбасындағы моральдық және психологиялық ахуалдың маңызы зор. Бұл көптеген факторларға байланысты: бір-біріне деген сүйіспеншілік пен құрмет, қамқорлық, барлық отбасы мүшелерінің жалпы түсініктері мен мүдделері[6]. Мектеп жас ұрпақты тәрбиелеудің маңызды факторы болып табылады. Сондықтан әр мұғалімнің, сынып жетекшісінің, педагог-психологтың міндеті-мектеп пен отбасының жас ұрпақты оқыту мен тәрбиелеудегі күш-жігерін біріктіру. Білім беруді дамытудың қазіргі кезеңі-реформалар кезеңі. Алайда, ата-аналар бұл өзгерістерге әрдайым ілесе бермейді, сондықтан тәрбиеші ата-аналар үшін

жетекші болуы керек. Оқу процесі мүмкіндігінше ашық және ақпараттандырылған болуы керек және оған әр ата-ана қатыса алады. Дәл сол кезде біз сау, үйлесімді дамыған тұлғаны өсіре аламыз.

Әдебиеттер:

1. «2023-2024 оқу жылында Қазақстан Республикасының Білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы» нұсқаулық-әдістемелік хат, 2020 ж.-330 б.
2. «Білім беру мекемесі басшысының анықтамалығы» журналының материалдары, 2013.-69 б.
3. Ата-аналарға балаларды тәрбиелеуге көмектесу. / Транс.ағылшын тілінен.; Ред.в. Я. Пилиповский. М., 1991. - 43 б.
4. Байбородова Л. педагогтар мен ата - аналардың өзара іс - қимылын қалай дамыту керек // мектептегі тәрбие жұмысы-2004 №1 б. 85-86.
5. Дереклеева Н. И. ата-аналар жиналысы. М., 2005.-111 б.
6. Поплавская А. А. табысты өмірдің негізі ретінде коммуникативті құзыреттілік.- Білімді Ел, № 32 (141) 2018.

ОМИРБАЕВА Д. М.

Қарағанды қаласы, «М.Жұмабаев атындағы гимназиясы» КММ

«МЕДИЦИНА СЫНЫБЫ» ЖОБАСЫ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ БОЙЫНА ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ДӘРІПТЕУ

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіптік шыңдауға бағытталған сапалы білім үшін қажетті жағдайлар жасау; жеке адамның шығармашылық, рухани және күш-қуат мүмкіндіктерін дамыту, адамгершілік пен салауатты өмір салтының берік негіздерін қалыптастыру, даралықты дамыту үшін жағдай жасау арқылы ой-өрісін байыту» деп атап көрсетілген. Аталған міндеттерді жүзеге асыру үшін оқытудың жаңа технологияларын енгізу және тиімді пайдалану секілді мәселелерді анықтап алу, білім беру жүйесіндегі басты ұстаным ретінде әркімнің өзінің білім алуға деген жеке әлеуетін қоғамда барынша пайдалануға көмектесетін оқыту жүйесін дамытуды қамтамасыз етуді көздейді.

Яғни, білім заңында әрбір азаматтың білім алуға құқықтығын негізге ала отырып, оқушы бойына ұлттық құндылық қасиеттерін қалыптастырып, құрметтеуге тәрбиелеуде дидактикалық шарттар яғни оқыту, тәрбиелеу, дамыту, қалыптастыру үрдісін жан-жақты қамту қажеттілігі туындайды. [1]

Мектеп қабырғасында білім алып жүрген әрбір оқушының алдында мамандық таңдау мәселесі тұратыны анық. Қазіргі уақытта бұл мәселе өте маңызды, өзекті болып отыр. Өйткені, еңбек нарығындағы қатаң бәсекелестік оқушылар мен олардың ата-аналарын осы мәселе бойынша ойлануға мәжбүр етеді. Әсіресе, мектепті бітірген жас түлекке мамандықтың үлкен әлемінде өз орнын табу қиынға соғады. Ол қоғамға қажетті және еңбек нарығының сұраныстары мен мүдделеріне сәйкес келетін мамандық таңдауы тиіс. Осындай күрделі таңдау жолында тұрған әрбір жасөспірімдерге мамандық таңдауда ерте жастан кәсіби бағдар беру көп көмегін тигізеді.

Бүгінгі күннің басты міндеті – оқушыларды нақты мамандық бойынша даярлау, мамандықты дұрыс таңдауға дайын тұлғаны қалыптастыру.

Кәсіби бағдар берудің басты мақсаты – оқушыларға оқу профилін таңдау туралы шешім қабылдауға қолдау көрсету.

Мектеп оқушыларын ерте жастан медицина мамандығына кәсіби бағдарлай отырып, дәрігер мамандығына деген қызығушылығын арттыру мақсатында ашылған **«Медицина сыныбы» жобасын қалай жүзеге асырамыз?**

Ол үшін мектептің, мұғалімнің, оқушының дайындығы маңызды рөл атқарады.

Мектептің дайындығы:

Бұл жобаны мектепке енгізу үшін 7-11 сынып оқушыларына арналған вариативтік компонент, гимназия компоненті немесе үйірмеден медицинаға бейімдейтін арнайы курстар қарастырылу керек.

Мұғалімнің дайындығы:

Медицинаға бейімдейтін арнайы курстардың бағдарламалары жазылу керек. Гимназиямызда осы жоба енгізілгеннен бері

- «Биомедицина»
- «Генетика құпиялары»
- «Тұқым қуалаушылық заңдылықтары»
- «Биология және салауаттылық»
- «Адам ағзасының физиологиясы, гигиенасы»
- «Медицинадағы химия» курстары жүргізіліп келеді.

Оқушылардың дайындығы:

Гимназия психологымен бірлесіп 7-11 сынып оқушылардың кәсіптік бағдарын анықтау мақсатында арнайы құрастырылған сауалнама алынады. /Сауалнамамен таныстыру. /2-ауысым болғандықтан 7-сыныптардан жеке алынды.

Сауалнама арқылы «Педагогика сыныбы», «Медицина сыныбы», «Журналистика», «Дизайн сыныбы», «Спорт сыныбы», «IT сыныбына» іріктеу жүргізіледі.

Нәтижесінде мектепте кәсіптік бағдар сыныптар ашылып, жетекшілері тағайындалады. Оқушыларды салтанатты қабылдау жүргізіледі. Гимназиямызда бұл рәсім жылда өткізілді.

«Адам» дейтін әлемнің қалың бағын жайқалту «дәрігердің» алтын қолында іспетті. Сондықтан бұл жолды таңдауға ой салған әрбір оқушыға жол сілтер шырақ, ниетіне сенімділігін арттырар жағдай керек. Медицина саласына алғашқы қадам ретінде орта, сонымен қатар сол саланы дұрыс түсініп, таңдауына сенімін бекіту үшін саланың құндылық жақтарын да ұғынуға жағдай жасалынады.

Жылдық жоспар, іс-шара ұйымдастыру барысында Дәрігердің моделін құрып алуымыз керек. Не үшін? Қазіргі таңда құндылыққа негізделген білім беруге мән беріліп жатыр.

- Білім
- Құндылық
- Ізденіс
- Адалдық
- Этика
- Мейірім
- Табандылық
- Ар тазалығы
- Полиглот
- Құпия сақтау
- Салауатты өмір салты

Медициналық білімнің бастауын вариативтік курстарды сапалы өткізу арқылы қол жеткізе аламыз.

Адами құндылықтарды бойына сіңіруге «Әкелер мектебі», «Аналар мектебінің» ұйымдастыратын іс-шаралары арқылы да жүзеге асыруға болады.

Атақты дәрігерлер туралы, медицина жайында ғылыми ізденістер жайлы ғылыми жоба жазғызу арқылы ізденіске жетелейміз.

Адалдық акцияларына қатыстыру арқылы адалдыққа тәрбиелейміз.

Этика /Сөйлеу мәдениетін «Өнегелі өмір» жобасы аясында дәрігер мамандармен кездесу, сыр-сұхбат жүргізу арқылы қалыптастыра аламыз.

Мейірім, табандылыққа қатысты «Еріктілер» клубымен бірлесіп айлықтар өткізуге болады.

«Ар тазалығы» әр бейсенбі өткізілетін «Оқуға құштар мектеп» жобасы аясында кітап оқуға баулу. «Ар тазалығын» Ш.Құдайбердіұлы шығармаларын оқу. Шәкәрім «Үш анық» атты философиялық еңбегінде: «Бізше адам өмірін түзеуге, барлық адамдар тату тұруға негізгісі – адал еңбек, ақ жүрек, арлы ақыл болуға керек. Дүниеде бұл үшеуі үстем болмай, адам баласына тыныш өмір сүруге мүмкіндік жоқ» деген.

Сонымен, ар дегеніміз не? Қазіргі заманғы адамгершілік туралы түсінікті этика деп атайды. Немесе, мораль. Осы екеуі адамгершілік деген ұғымға сәйкес келеді. Бірақ Абайда да, Шәкәрімде де адамгершілік деген сөз жоқ, Абай оны адамшылық дейді, Шәкәрім – адамшылық, ар дейді. Адамшылыққа қатысты білімді Шәкәрім «ар білімі» дейді. «Ар білімі» деген тіркес, түсінік - Шәкәрімнің жаңалығы. [2] Өмірдің ең қиын асуларын ақылдың емес, ардың күшімен бағындыру керек.

Полиглот мектептегі «English клубтарға» қатыстырту үш тілділік дамыту курстары жүргізіледі./5,10,11-сыныптар, вариативтік компонент/

Құпия сақтау – дәрігерге қойылатын басты талаптардың бірі.

Салауатты өмір салтын ұстану – денсаулық күнін өткізу, мектеп медбикесімен бірігіп, іс-шаралар ұйымдастыру.

Барлық салада дерлік құндылық феноменінің атқарар рөлі орасан десек артық болмас. Медицина да бұл орайда тыс емес. Атақты жазушы Шерхан Мұртазаның «Дәрігердің үшінші қаруы» шығармасында: Дәрігердің үш қаруы бар: бірі – пышақ, екіншісі – шөп, үшіншісі – жылы сөз.

Ал бұл әңгімеде бас кейіпкер дәрігердің үшінші қаруын қолданып, науқас өмірін сақтайды. Ауыр дертке шалдығып, өмірден баз кешкен науқастың төсекке таңылған ғұмырын сақтап қалуға қолдан келгеннің бәрін істейді. Жас дәрігер Ибн Синаның мына бір сөзімен көңілін жұбатуға тырысады: «Науқас адам дерт пен дәрігердің ортасында тұрады. Егер ол дәрігерді жақтаса, екеулеп дертті жеңеді. Ал егер науқас дерт жаққа шықса, ол екеуі бірігіп дәрігерді жеңеді. «Сондықтан сіз мені жақтауға міндеттісіз» дейді. Осы сөздерді естіген науқас дәрігер жанарынан үміт отын байқайды.

Бұл жердегі дәрігердің құндылық қасиетін көрсете отыра, жылы сөз арқылы науқастың тән дертінен бұрын көңіліне орын тауып дәрігерлік өнердің де шыңын көрсетіп, кәсібилігін іске асырғанын байқай аламыз. Яғни құндылықтың дәрігердің өмірінде маңыздылығы жағынан оның медициналық жетік білімімен пара-пар тұрғанын ұғынамыз. Осы орайда гимназиямызда ниет қойып отырған болашақ дәрігерлерде де құндылық қалыптастыру өте маңызды.

Осы жоба аясында жүйлі, сапалы жұмыс жасасаңыздар, болашақта шәкірттеріміз Ізгі адам болады. Қай салада болмасын Мықты маман болатыны сөзсіз. Тұлға қалыптастыра аламыз.

Басты нәтиже: Оқушыларымыздың осы маманды таңдап, Медицина Университетіне түсулерін мақтанышпен айта аламыз. Алдағы жылдары саны арта түседі деп сенеміз.

Әдебиеттер:

1. https://us.kz/blog/t_1_a_alyptastyruda_ltty_ndyly_tar_negizinde_bilim_men_t_rbie_beru/2014-11-13-30
2. <https://abai.kz/post/10629>

ОСПАНОВА ЖАНАТ НУРОЛЛАЕВНА

Балқаш қаласы, «№24 мектеп- интернаты»КММ

ТҰЛҒАНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ МАҢЫЗЫ

Ежелден ата-бабамыздан мирас болып келе жатқан ұлт тәрбиесінің қаймағы бұзылғандай. Болашақ ұрпақты адамгершілік пен имандылыққа, тазалық пен

кішіпейілділікке тәрбиелеген халық мектебі. Отбасындағы үлкендер балаларына тәлім-тәрбие беріп, сол шаңырақтың рухани мұрасын сақтап қалып отырды. Көргенімен бөлісіп, сыйластық, әдептілік, қарапайымдылық сынды қасиеттерді әркімнің бойына дарытты.

Халқымыз бала тәрбиесіне аса ыждаһаттылықпен көңіл бөлген. «Бала көңілдің гүлі, көздің нұры», «Балалы үй базар, баласыз үй мазар», «Жақсы бала – сүйек, жаман бала – күйік» деген даналық ойлар бекер айтылмаса керек. Халқымыздың салт-дәстүрінің бәрі баланың өмірге келуімен байланысты туып отырды. Бала тәрбиесінде бесіктің алатын орны зор. «Бесіксіз үйде береке жоқ» дейді халық даналығы. Бүгінде шаңырағында баласын бесікке бөлеп, әлдилеп өсіретін отбасылар саусақпен санарлық. Бесікті отбасы ошағының түтіні сөнбесін деген тілекпен, елдікті ойлау мақсатында атадан балаға қалдырып отырған. Халқымызда баласыз өмірді қараңғы түнмен тең көрген. Қазіргі таңда өскелең ұрпақты өз халқының тарихы мен тегін, салт-дәстүрін, тілін, білімін, адами қасиеттің тереңінен түсіне алатын тұлға етіп тәрбиелеу – заман талабы мен қоғам қажеттілігі болып отыр.

Ұлттық мәдени құндылықтарды қарапайым тілмен түсіндірер болсақ, белгілі бір ұлтқа тән адами қадір қасиет, халықтың сан ғасырлыр бойы жинақталған ұлттық рухани және материалдық құндылықтары. Ұлттық құндылықтардың әрбір халықтың өмірінде алатын орны өзгеше екені белгілі. Сондықтан да әрбір жаңа ұрпақ үшін тәрбие - ұлттық тұрғыдағы тәрбие үлгісі болып табылады. Өйткені, тәрбиенің негізін ғасырлар бойы қалыптастырып келген асыл рухани құндылықтар және биік ізеттілік пен моралдық тұрғысындағы ұрпақтан - ұрпаққа жалғасып жататын, адамның адамдық қасиетін нығайтып әрі асылдандыра түсетін, халықтың даналық өмір салтынан туындап отыратын бұлжымас ережелер мен қағидалар құрайды. Өзімізді өзіміз бағалай білуге бет бұру - ұлттық байлығымызды игеру, ұлттық санамызды дамыту. Өз ұлтын қадірлеп-қастерлеген, ұлт қадірін білген азаматтың бірі **Ж.Аймауытов**: *«Мен халыққа кіндігіммен байланып қалғанмын. Оны үзе алмаймын. Ұзу қолымнан келмейді»* - десе, **Сырым Датұлы**: *«Мен ағайынды екеумін: бірі - өзім, екіншісі - халқым»* - дейді. Ұлтымыздың көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері Мұстафа Шоқай болса: «Ұлттық құндылықтардан жұрдай рухта тәрбиеленген ұрпақтан халқымыздың қажеті мен мүддесін жоқтайтын пайдалы азамат шықпайды»-деген еді. Ұлттық құндылықтар – ұлттық идеяның негізгі өзегі, ұлт болып қалыптасудың басты бағыттарының бірі. Ұлттық идея – туған жер, өскен орта әсерлерінен қалыптасып, халықтың тілі, ауыз әдебиеті, салт-санасы, әдет-ғұрпы, ырымдары мен тыйымдары арқылы жүйеленген сезім. Ол – ұлттың болмысы, өзіндік психологиялық ерекшелігі. Қазақ халқының осындай дәріптеуге, қастерлеуге, дамытуға тұрарлық ұлттық рухани және материалдық құндылықтары туралы ұлағатты, құнды ойларын халық игілігіне жұмсап, келешек ұрпаққа, ел-жұртқа ие болар азаматтарды тәрбиелеуге қолдану керек. Тұлғаны қалыптастырудағы басты құндылықтардың бірі – өз елі, тарихы, халқы үшін мақтаныш сезімі. Өз халқының тарихын, салтын, әдет-ғұрпын білетін, өз Отанын құрметтейтін, еліне жаны ашитын, ол үшін жауапкершілікті сезінетін тұлғаның патриоттық тәрбиесі ұлттық тәрбиенің өзегі болып табылады.

Қазіргі кезеңде мектеп табалдырығынан бастап білім беруде ел тарихын терең қозғап, тәрбие сағаттарында қазақ зиялы қауымының еңбектерін, қоғам дамуына қосқан үлесін айтып түсіндіру арқылы жас ұрпақтың адами құндылық қасиеттерін қалыптастырудың бірден бір жолы. Сондай-ақ ұлттық салт-сананың өмірдегі қолданылмалы көріністері: рәсімдер, рәміздер, ырымдар, тыйымдар, жөн-жоралғылар, діни уағыздар, сенімдер, кісілік рәсімдері, перзенттік парыз, адамгершілік борыш, ұрпақтық міндет арқылы іске асырылып, ұлттық қасиеттерге айналады. Қазақ халқы қонақжайлылық, кісілік, сыйласымдылық, имандылық, кішіпейілділік, кеңпейілділік, салауаттылық, тіршілікке бейімділігі, өнерпаздық, шешендік, ақынжандылық т.б. қасиеттері арқылы ерекшеленеді.

Білім алушылардың бойында осы қасиеттерді қалыптастырып, құндылықтарын қалыптастыруда бірден-бір әсер ететін - білім саласында жүргізілетін тәрбиелік іс-шаралар. Адамның бойына жақсы адамгершілік қасиеттерінің қалыптасуы, өнер-білімді игеруі – тәрбиеге, өскен ортаға, үлгі-өнеге берер ұстазға байланысты. Осыны жақсы түсінген

халқымыз “Ұстазы жақсының - ұстамы жақсы”, “Тәрбие басы – тал бесік” деп ұлағатты ұстаздың еңбегін текке кетпейтіндей өсиет еткен. Тәрбиенің түп қазығы үлгі берер ұстазда, “Ұстазға қарап шәкірт өсер” деп халқымыз ұстазға үлкен жүк артқан. Ұстаз үшін өз еңбегінің жемісін көруден артық бақыт жоқ.

Жас ұрпақтың әсемдікке, сұлулыққа деген көзқарасын қалыптастыруда Абай өлеңдерінің де маңызы ерекше. *«Әсемпаз болма әрнеге», «Ғылым таппай мақтанба» т.б. өлеңдері жас ұрпақты ғылым-білім үйренуге шақырып, адам бойындағы жақсы, жаман қасиеттердің ара-жігін ажыратуға бірден бір септігін тигізетін құрал.*

Бүгінгі таңда жастар арасында белең алған келеңсіз жағдайлардан арылу үшін ұлттық тәрбиеге баулитын салт-дәстүріміз бен әдет-ғұрпымыздың өте-мөте маңызды екендігін жүрегі қазақ деп соғатын Қазақстанның әрбір азаматының ұғынғаны абзал.

Ұлттық құндылықтарымызды әлемдік деңгейге шығаруға қабілетті тұлға тәрбиелеу үшін:

- жас ұрпақтың ұлттық сана-сезімін қалыптастыру;
- жас ұрпақ санасына, туған халқына деген құрмет, сүйіспеншілік, мақтаныш сезімдерін ұялату, ұлттық рухын дамыту;
- ана тілі мен дінін, оның тарихын, мәдениетін, өнерін, салт-дәстүрін, рухани-мәдени мұраларды қастерлеу;
- жас ұрпақ бойында жанашырлық, сенімділік, намысшылдық тәрізді ұлттық мінездерін қалыптастыру сияқты міндеттерді орындағанда ғана басты мақсатқа жетеміз.

Ұлттық тәрбие қазір елімізде орын алып отырған көптеген мәселелерді: ана тілін, ата тарихын, ұлттық салт-дәстүрін білмейтін жастар, тастанды жетім балалар, «қиын» балалар, қарттар үйлеріндегі әжелер мен аталар, нашақорлыққа салынған жастар, тағы басқаларды бірте-бірте жоюдың және олардың алдын алып, болдырмаудың бірден-бір жолы. Ұлттық тәрбиені бойына сіңірген ұрпақ ұлтжанды, еңбекқор, сыпайы, кішіпейіл болып өседі. Сондықтан да ұлттық тәрбие – ел болашағы.

«Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие берілуі керек, тәрбиесіз берілген білім адамзаттың қас жауы» деп, Әбу Насыр әл-Фараби өз қағидасында тұжырымдағандай, оқу мен тәрбие егіз. Оқу мен тәрбие ықпалдастығы сондай бірін-бірі толықтырып отырады.

Халқымыздың мандайына біткен ұлттық құндылықтарымызды, сонау өткен ғасырлардан өшпес мұра болып қалыптасып келе жатқан дархан халқымыздың таратқан үлгі насихаты асыл мұраларымызды дәріптеп, білімге ден қойып көп ізденіс жасамайынша оқыту мен тәрбиені бірге ұштастырып, ықпалдастыру мүмкін емес. Оқыту мен тәрбиені ықпалдастырып, қажымай еткен еңбек арқасында әлемдік деңгейдегі дарынды да тәрбиелі тұлға шығатынына сеніміміз де мол.

Қорыта келгенде, ұрпағымызды парасатты да білікті, мәдениетті де білімді етіп тәрбиелеп, рухани дүниетанымын жалпы адамзаттық деңгейде дамытамыз десек, бойында ұлттық және азаматтық намысы бар ұрпақ өсіргіміз келсе, бүкіл қоғамдық өмірдің өзегін келешек ұрпақ тәрбиесіне, соның ішінде ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиелеуге бағыттауымыз қажет.

Әдебиеттер:

1. Билер сөзі. — Алматы: Қазақстан, 1996. — 237 б.
2. Дулати М. Х. Тарих-и-Рашиди. Алматы. 1999.
3. С Ш Әбенбаева, А.М Құдиярова Ж.Ә . Әбиев педагогика 2003 ж.
4. Қазақстан Ұлттық энциклопедия. Алматы. 2001. 3 том. 398 б.
5. Нұрмұратов С.Е., Сағиқызы А. Ұлттық рух мәселесі хақында // Халықаралық конференция материалдары. Алматы 2006. 176 б.

ОСПАНОВА АЙГУЛ КЫЗЫЛБАЕВНА

Теміртау қаласы «№2 жалпы білім беретін мектебі» КММ

ЖАҢА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ИНФОРМАТИКА САБАҒЫ БАРЫСЫНДА ТИІМДІ ҚОЛДАНУ

Еліміздің өркениетті елдер қатарына қосылуына байланысты қадамдардың бірі оқушылардың функционалды сауаттылығын арттыру- бүгінгі таңдағы білім беру саласының өзекті мәселелерінің біріне айналып отыр.

Білім беру бағдарламаларының негізгі мақсаты- білім мазмұнының жаңаруымен қатар, оқытудың тиімді әдіс-тәсілдері мен әр түрлі ресурстарды қолдануды талап етеді.

Ақпараттық -коммуникациялық технологияның келешек ұрпақтың жан-жақты білім алып, функционалды сауатты тұлға болып қалыптасуына, іскер әрі талантты, шығармашылығы мол, еркін дамыуға жол ашатын бірден бір бағыт және педагогикалық, психологиялық жағдай жасау үшін де тигізер пайдасы мол.

Тәрбие мен білім беру үрдісінде оқушыларды рухани-адамгершілікті дамыту, тәрбиелеу және әлеуметтендіру басты көзделген міндеттердің бірі. Тұлға адамгершілікке тәрбиелеу- күрделі де, көпқырлы үрдіс. Адамгершілік мінез-құлықтың қалыптасуы оқушылардың әр-түрлі іс-әрекеттері үрдісінде: ойында, оқуда және тағы да басқа, олардың достарымен, үлкендермен қарым-қатынасқа түскен кезде іске асады. Әрбір оқушыны қоғамда өз оры бар жеке тұлға екенін естен шығармағанымыз абзал.

Жаңартылған білім берудің маңыздылығы -оқушы келбетінің үйлесімді, қолайлы білім ортасын құра отырып сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибе жасау, ақпараттық коммуникациялық технологияны қолдану, коммуникативті қарым-қатынасқа түсу, жеке, жұппен, топпен жұмыс жасай білу, функционалды сауаттылықты, шығармашылықты қолдана білуді және оны тиімді жүзеге асыру үшін қажетті тиімді оқыту тәсілдерін қолдану.

Осы орайда мен, өзім қызмет жасап отырған Қарағанды облысы білім басқармасының Теміртау қаласы «№2 жалпы білім беретін мектебі» КММ-не директордың ақпараттық ісі жөніндегі орынбасары ретінде мектеп ұжымымен бірге мектептің даму жоспарына сәйкес семинарлар, вебинарлар, ашық алаңдар, нетворкинг т.б. жұмыстарын жүйелі ұйымдастырдым. Соның біріне тоқталсам, «Оқыту мен оқудың тиімді әдіс-тәсілдері- сапалы оқытудың негізі» тақырыбындағы семинарда мектеп мұғалімдеріне АКТ-ның тиімділігі, заманауи әдіс-тәсілдер туралы негізгі ақпараттар беріліп, топтық тапсыралар барысында инновациялық технологияларды қолдану іскерлігі артып, іс-тәжірибелерін ортаға салды.

Сурет-1.1

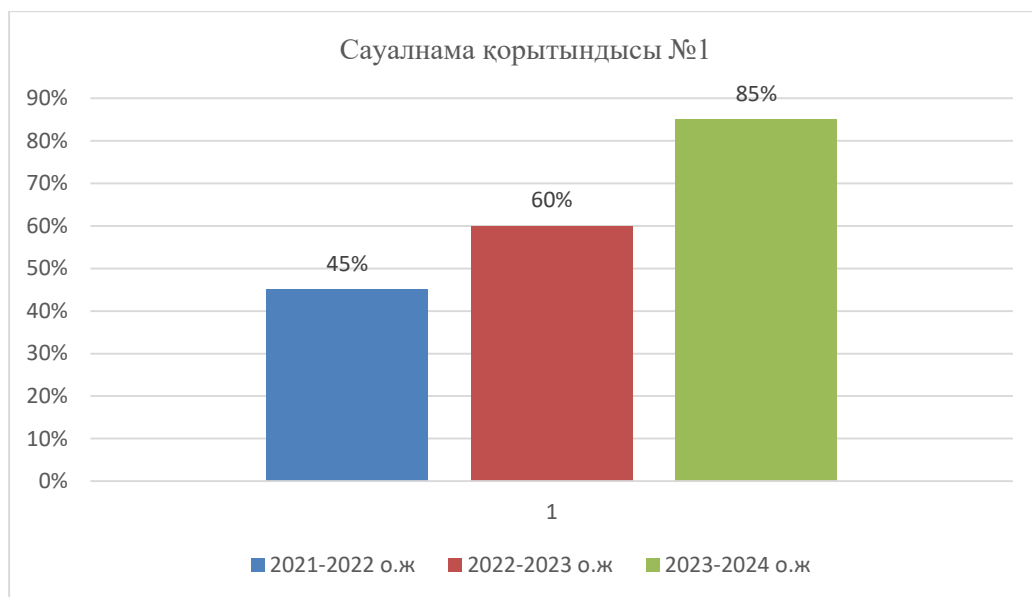
Сурет-1.1

«Оқыту мен оқудың тиімді әдіс-тәсілдері- сапалы оқытудың негізі» семинары

Семинар басырысында пән мұғалімдері өз сабағын жүйелі ұйымдастырудың басты қадамдарын атап көрсетті. Сонымен қатар заманауи ұстаздың заманауи платформалармен тиімді жұмыс жасайтыны анықталды. Жоспарға сәйкес жасалған жұмыс ортасында мені қызықтырған жағдай болды, ол жас мамандардың сандық сауаттылықтарының жоғары дәрежеде екені байқалды. Мектеп психологтарының жүргізген сауалнамаларының

қорытындысына тоқталсам, өткен үш жылмен салыстырғанда биылға 2023-2024 оқу жылында мектеп ұжымының сандық құзыреттіліктерінің 15 пайызға өскендігін байқаймыз.

Диаграмма-1

АКТ құзыреттіліктерін анықтау сауалнамасының қорытындысы

Адам іс-әрекетінің әртүрлі салаларында білім саласында да инновациялық технологиялардың алатын орны ерекше. Инновациялық іс-әрекет дегеніміз- мұғалімнің жаңашыл әдіс-тәсілдерді оқу-тәрбие үрдісіне өз кәсіби тәжірибесіне, мектеп жағдайына, балалардың білім дәрежесіне байланысты енгізуін айтамыз.

Сурет-2.1

Сурет-2.2

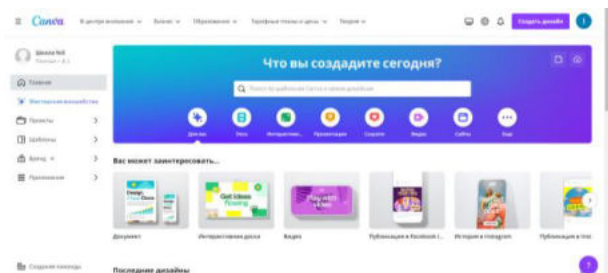
Заманауи платформаларды тиімді қолдану ортасы

Жалпы информатика сабағында компьютерлік презентацияларды қолдану- ақпараты ұсынудың замануи технологиялары. Мен өз іс -тәжірибемде Canva бағдарламасын қолдану арқылы сабақтың мазмұнын ашып, сабақтың оқу мақсат міндеттеріне тоқталамын. Жаңа тақырыпты түсіндірген кезде өте тиімді бағдарлама.

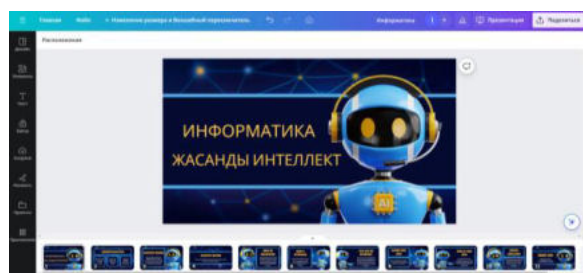
Canva бағдарламасы 2012 жылы құрылған кросс-платформалы графикалық дизайн қызметі. Қызметтегі кескіндерді құру дайын элементтер мен әр түрлі өлшемді шаблондар сүйреп апару принципіне негізделген. Графикалық редактор шаблондардың, фотосуреттер қорының, әртүрлі шрифтердің базасын қолдана отырып, өз пәніне ыңғайласытыра отырып,

жаңа тақырыпты ашатындай макеттер жасау арқылы оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыруға болады.

Canva- бұл кез-келген адамға арналған көптеген дизайн шаблондар ұсынатын ыңғайлы графикалық дизайн құралы.

Сурет-3.1

Сурет-3.2

Информатика сабағында Canva бағдарламасын қолдану

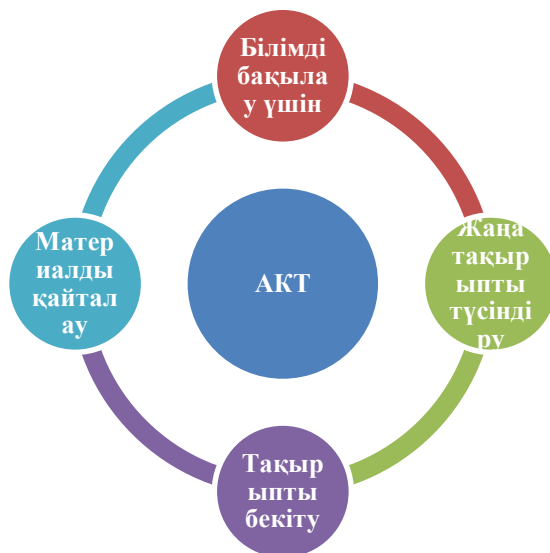
Информатика сабақтарын өткізу кезінде мен мультимедиялық презентацияларды қолданамын. Себебі, сабақта қолжетімділік, көрнекілік принциптері жүзеге асырылады және жаңа тақырыпты эстетикалық тартымдылығымен оқушылардың назарын аударады.

Мультимедиялық презентациялар- бұл компьютерлік бағдарламалар арқылы ақпаратты ұсынудың ыңғайлы және тиімді әдісі. Ол динамиканы, дыбысты және кескінді, оқушының назарын ұзақ уақыт сақтайтын факторларды біріктіреді.

Оқу мен оқытуда ақпараттық технологияларды қолдану адам физиологиясының деректеріне негізделеді: жадыда 25% жарияланған материал, 33% көрген, 50 % көрген және естіген, 75 % материал, егер оқушы үрдіске белсенді қатысса. Ойлаудың визуалды-бейнелі компоненттері адам өмірінде өте маңызды рөл атқаратындықтан, оларды оқытуда қолдану өте тиімді.

Сабақта АКТ-ны қолдану аймағына назар салайық:

Кесте-1

АКТ-ны қолдану

Ақпараттық технологияларды қолдану білім беру үрдісінің барлық компоненттерінің ажырамас бірлігінде қарастырылуы керек.

Информатика сабағында алған білімдерін бекіту, өткен тақырыпты қайталау барысында мен заманауи платформаларды тиімді қолданамын.

Оқу үдерісінде заманауи платформаларды тиімді қолдану, сабақты жеңілдетеді, оқушы мен мұғалім арасындағы кері байланысты жүзеге асыруда, жеке, сараланған тәсілді қолдануға мүмкіндік береді және мұғалімге сабаққа дайыдалуда айтарлықтай көп көмек көрсетеді. Интерактивті оқыту тапсырмалары оқушылардың қызығушылығын арттырып қана қоймай, нақы объектілердің фотосуреттері мен кескіндері көрсетіледі.

Сонымен қатар, заманауи платформаларды қолдану бізге уақыт үнемдеу үшін көмектеседі, бір уақытта барлық оқушының үлгерімін анықтауда иігізер пайдасы зор. Қазіргі таңда көптеген заманауи платформалар аймағы кең:

<https://kahoot.com/>

<https://www.plickers.com/>

<https://www.edapp.com/>

<https://www.easymtestmaker.com/>

<https://www.classmarker.com/>

<https://www.fyrexbox.com/ru>

<https://testmoz.com/>

<https://form.cle....>

<https://classdojo.com/>

Бұл платформалар бір-бірінен тек атымен ғана емес, сонымен қатар атқаратын қызметімен де ерекшеленеді.

Информатика сабағында алған білімдерін бекіту міндеттерін анықтауда, <https://quizizz.com> платформасын тиімді қолданамын. Бұл викториналар құруға және өткізуге немесе каталогтан таңдалған дайын викториналарды пайдалануға мүмкіндік беретін тегін онлайн білім беру қызметі. Артықшылығы- бұл платформаны артықшылығы сол әрбір оқушы автоматты түрде кері байланыс орнатады. Мен үшін бұл платформаның тиімділігі: тестілеу немесе сауалнама жүргізуде, ойын немесе викторина өткізуде, жарысты ұйымдастыруды, үй жұмысын тексеруде, әр оқушының нәтижелерін қадағалауда. Мұғалім компьютерде тапсырма жасайды, ал оқушылар мобильді құрылғыларынан (смартфондар, планшеттер) жеке орындай алады. Сондай -ақ бірлесіп қызмет жасау ортасы да бар. Ол үшін сілтеме бойынша өтіп,арнайы код енгізу керек. Тапсырмалар барлық қатысушылар үшін бірдей, бірақ сұрақтардың реті әрбір оқушы үшін әр түрлі. Ойын нәтижесі Excel кестесінде экспортталынады.

Сонымен қатар информатика пәнінде ең қажетті заманауи платформаның бірі <https://jamboard.google.com/>. Jamboard интерактивті тақтасын кез-келген уақытта қолдануымызға болады. Тақтаның мүмкіндігі орасан зор. Нұсқауыштардың көмегі арқылы жаңа тақырыпты түсіндіруге және есепті шығаруға мүмкіндігіміз бар.

Информатика адам бойындағы бірқатар құнды қасиеттерді, яғни ойлайтын, сандық сауаттылығы жоғарй тұлға тәрбиелейді. Кез-келген оқу тапсырмасын компьютер алдында отырып орындаған оқушының зейіні тұрақталып, шыдамдылығы, шығармашылығы, креативтілігін дамытуға ықал етеді. Тәрбиелік міндеттерді шешу оқушылардын саналы да салмақты еңбекті талап етеді, кедергілер мен қиындықтарды жеңіде табандылыққа тәрбиелейді, ақыл-ой қабілеттерін шыңдайды.

Оқушылардың сандық сауаттылығын артыра отырып біз, білім сапасын артырып қана қоймай, оқушылардың информатика пәніне деген қызығушылын арттырамыз. Компьютерді тек ойынға ғана емес, оқуға, өзін-өзі тәрбиелеуге де пайдалануға болатынын көрсету маңызды.

Әдебиеттер:

1. «Информатика негіздері» журналдары.
2. А. Салихова «Оқушылардың шығармашылығын дамыту»
3. Ғылыми-әдістемелік журнал, №5-2009 ж
4. Ақпараттық технологиялар тиімділігі // Қазақстан мектебі. – 2008. № 6. – 24–25 бб.

5. Жаңа ақпараттық технологияларды қолдану барысындағы оқытушының рөлі мен біліктілігі // ҚР ұлттық ғылым академиясының хабаршысы. – 2008. – № 2. – 16–18 бб.
6. Республиканский научно-методический журнал . №6 (30) – 2009
7. Интернет материалдары «Gooqle» сайттары
8. <http://www.bsh.kz/news//2/> (08.11.2012ж)

ОСПАНОВА Г.Е.

*«Кәмелетке толмағандарды бейімдеу орталығы» КММ
Теміртау қаласы*

ҚИЫН ЖАҒДАЙҒА ТАП БОЛҒАН ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДІ ҚҰРАҚ ҚҰРАУ АРҚЫЛЫ ЕҢБЕККЕ БАУЛУ

Тәрбиеленуші белгілі бір әлеуметтік ортада өсіп қана қоймай, айналасындағы заттарды таниды, олармен тікелей қарым-қатынастарда байланыста бола отырып, бойындағы табиғи қасиеттерді жетілдіру арқылы, ақыл-ой сезімін таным әрекеттерімен байланыстырады. Сезімнің бұл түрі тәрбиеленушілердің оқып, білім алып, дүниетанымын, көзқарасын қалыптастыруға ықпал етеді.

Әр ұлттың өзіндік салт-дәстүрі, ерекшелігі, тілі, діні болатыны бізге белгілі. Біздің тәрбиеміз де ананың қасиетті сөздерінен басталады. Халқымыздың әдет-ғұрпын, дәстүрін, тарихын біліп, оны қастерлеп бүгінгіміз бен келешегіміздің нәрлі қайнарына айналдыру әрқайсымыздың азаматтық борышымыз болып табылады. Өркениетті қоғам мен құқықтық мемлеттің дамуы өскелең ұрпақтың рухани байлығы мен мәдениеттілігін, еркін ойлау қабілеті мен ұштасуын көздейді және сол арқылы кәсіби біліктілік шындалып отырады.. Осыған орай білім бере отырып тәрбиелеу саласы түбегейлі жаңару жағдайында, халықтың дәстүрлі өнері арқылы, тәрбиесі мен мәдениеті арқылы бүгінгі ұрпақты тәрбиелеу қажет. Қай халықтың өнеріне, мәдениетіне байыппен көз салатын болсақ, сол халықтың әсемдік талғамы мен танымына, эстетикалық көзқарасына орай қолөнер түрлерінің дамып отырғанына көз жеткізуге болады.

Сабақ барысында қиын жағдайға тап болған тәрбиеленушілерді оқытып тәрбиелеуде ұлттық құндылықтардың мақсатты түрде ұғымдарынан басты орын алуын ескергеніміз жөн болып табылады. Бүгінгі таңда қиын жағдайға тап болған тәрбиеленушілерді сәндік-қолданбалы өнерге баули отыра, ата кәсіппен шұғылдандырып, ұлтымыздың ғасырлар бойы жалғасып келе жатқан шеберлігін дәріптеуге, еңбекке баулып, еңбекке деген қабілеттерін дамыту біздің басты мақсатымыз болып саналады.

Орталықта «ALTYN INE» тігін шеберханасы жұмыс істейді. «ALTYN INE» тігін шеберханасы тәрбиеленушілерді пішу, қию, тігу, матамен жұмыс арқылы шығармашылықтарын дамыту мақсатында көзделген. Тігін шеберханасы барлық құрал – жабдықтармен қамтамасыз етілген. Қауіпсіздік ережелер қайшы, ине, үтік, тігін машинкасымен жұмыс барысында қатаң қадағаланады. Қазіргі таңда 7 – 12 жас аралығындағы қыз балалар түйме қадау, балақ қысқарту, жыртық жамау, қол тігіс түрлерін, тігін машинкасымен жұмыс сонымен қатар құрақ құрауды үйреніп жатыр.

Қазақ халқының ұлттық қолөнерінің барлық түрі дерлік халқымызға ғасырлар бойы баспана болып қана қоймай, қасиетті шаңырақ астына - киіз үйде жинақталған десек артық болмайды. Мысалы ағаш шеберлігінен бастап киіз басу, жүн түту, құрақ құрау, оюды кестелеу, бір сөзбен айтқанда сәндік қолданбалы өнер туындылары бабаларымыздан жеткен асыл мұра болып саналады. Еңбекке баулу арқылы қазақ халқының аса бай құндылықтарын бағалау, оны өз қолдарымен жасап үйренуіне жол ашу өзекті мақсатымызға айналып отыр. Арнайы мектептерде қол еңбек сабақтары жалпы арнайы міндеттерге негізделген, ол жерде балаларды кәсіби еңбекке дайындап отырады. Еңбекке баулу арқылы тәрбиеленушілердің күнделікті тұрмыстағы істерін түсіну, меңгеруді қалыптастыруға болады. Тұрмыстық

түсініктер мен ұғымдар, заттарды жасау мен олардың сөздік мағыналарын меңгерулеріне септігін тигізеді. Мысалы, матадан бірнеше көлеміне қарай шаршы маталар қиып дайындалады. Тәрбиеленуші көлеміне қарай матаны қиып қана қоймай, «үлкен», «орташа», «кіші» деген билингвалды сыңарларының сөздік мағыналарын түсініп отырады. Қиын жағдайға тап болған тәрбиеленушілерді еңбекке баулу барысында оларға орындауға тиісті жұмыстарынан жалығып кетпейтіндей, жобалық жұмыс бойынша құрақ құрау өнерін алға қойа отырып, жұмысты бастап кеттік.

Құрақ құрау өнері – қазақ дәстүрінде қыз балалар кішкентай кездерінен таныс, тігіп үйренуге тиісті өнердің бірі. Ол қыздарды төзімділікке, үнемділікке, шеберлікке, бояуларды ажырату, олардың үйлесімдік табуына, тазалық пен әсемдікке, танып – білуге шыңдап қана қоймай, жан дүниесін тыныштандыра отырып, өрісін кеңейтеді және қызығушылығын арттырады. Әр үйде құрақтан жасалаған бұйымдардың болуы отбасының ұлтжандылық екендігін дәлелдей түседі. Бұл қазақ қолөнерінің ежелгі түрінің қайтадан жаңғыруына, ортамызға түрленіп, заманауи түрде келіп жеткендігі бізді қуанытпаса қана қоймай, күнделікті өмірде пайдалануымызға мүмкіндік туады. Сол тұрғыда қиын жағдайға тап болған тәрбиеленушілердің талғамы мен іскерлігін арттыруға, алға қойған мақсатымыздың орындалуына, тәрбиеленушілерді ынталандыруға, оларды еңбекке баулу болып саналады.

Мысалы, еңбекке баулу барысында шахмат құрағын құрау алға қойылған болса, тәрбиеленушілер көлемі бірдей сызылған түсті маталарды қиып дайындап қояды. Матаны дайындау, бөлшектеу, түстерді алма – кезек орналастыру арқылы ұсақ қол моторикасының дамуына көптеген мүмкіндік туғызады. Қызығушылық көздің жауын алған әсем маталар баланың шығармашылық талпынысы мен танымдық белсенділігін қалыптастырудың бірден бір жолы болып саналады. Жоғарыда айтылғандай құрақ құрауда мата таңдаудың да өзіндік ұсыныстары болады. Себебі құрақ құрауда көбінесе ашық түстерді пайдалануда да ескеріліп отырады. Психологиялық әр түрлі түстер әр адамның ішкі жан дүниесін емдеп қана қоймай, жағдайға байланысты кез – келген сәтте әсер ететінін есте сақтауымыз керек. Мысалы, ақ түс – тазалық пен пәктік, сары түс – қуаныш, батылдық, жасыл түс – еркіндік, табандылық, жігерлік, ал қызыл түс – алғыр, белсенділіктің белгісі.

Қыз бала тәрбиесі ата – анаға да үлкен сын болып табылады. Жүн түту, жіп иіру, шекпен тоқу, құрақ құрау, арқан есу, көрпе көктеу т.б.өнерді халқымыз қыздарына бөгде босағаға бармай тұрып үйретуге тырысқан. Осы еңбекке баулу арқылы отбасы алдындағы жауапкершілік сезімін дамытып психологиялық жағынан дайындаған.

Қиын жағдайға тап болған тәрбиеленушілерді еңбек баулу барысында осындай жағдайларды есте сақтағанымыз дұрыс. Халқымыздың асыл мұралары мен сәндік қолданбалы өнер туындыларын насихаттай отырып, тәрбиеленушілердің санасына оның қажеттілігін түсіндіру және өмірге бейімдеу біздің басты міндетіміз болып табылады.

Әдебиеттер:

1. Еңбекке баулу оқыту әдістемесі. Алматы, 1998ж.
2. С. Касиманов. Қазақ халқының қолөнері. «Қазақстан» 1995 ж.
3. Төлепбаев С. Өмірбекова М. «Қазақ халқының ою - өрнектері». Алматы 1993ж.

бастауыш сынып мұғалімі

ХАЛЫҚ ПЕДАГОГИКАСЫ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ТІЛ БАЙЛЫҒЫН АРТТЫРУ

Қазақстан Республикасында білім беру мазмұнын жаңарту мұғалімдердің педагогикалық шеберлігін жетілдіру және критериялы бағалау жүйесін енгізу болып табылады. Бастауыш сыныптарда оқушылардың тіл байлығын халық педагогикасы арқылы арттыру қазіргі таңда өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Бүгінгі таңда жас ұрпақты өз халқының тарихын, тегін, салт-дәстүрін, тілін, білімін меңгерген мәдениетті, адами қасиеті мол, шығармашыл тұлға етіп тәрбиелеу – өмір талабы, қоғам қажеттілігі.

Халық педагогикасын бастауыш сынып оқушыларының тіл байлығын арттыруда тиімді қолдану қазіргі заман талабы болашақ ұрпағымызға – жаңаша білім беру, жаңаша тәсілдер арқылы балаларды болашаққа деген көзқарастарын дұрыс қалыптастырып, әлем елдерінің қатарынан көріну. Ал болашағымыздың жарқын болуы – бүгінгі мектеп қабырғасындағы оқушыларымыздан басталатыны сөзсіз.

Қазақстан Республикасының Білім беру жүйесі әлемдік білім беру кеңістігіне бағдарланған үлкен өзгерістерге ұшырауда. Өзгерістердің негізінде білімнің жалпы санына емес, функционалдық сауаттылыққа басымдық берілетін конвенция жатыр. Басқаша айтқанда, жаңартылған білім беру міндеті-оқушыларға алған білімдерін іс жүзінде қолдануға үйрету.

Жаңартылған білім мазмұнының басты ерекшеліктері мен артықшылықтары:

- әлемдік стандартқа сай үздіксіз білім беру;
- бәсекеге қабілетті тұлғаларды тәрбиелеу;
- оқушылардың бойында табысты өмір сүру дағдаларын қалыптастыру;
- әлем азаматын тәрбиелеу;
- әр оқушының бойында тәжірибелік дағдыларды дамыту;
- функционалдық сауаттылықтарын арттыру;
- ұстаздың кәсіби шеберлігін жетілдіру.

Қазақ халқының аса бай рухани мұраларының бірі – халық педагогикасы. Қазақ халқының жас ұрпақтардың тарихи тағылымын әдет-ғұрпы, салт- санасы, жоралғы кәдесі бар. Қазақ халық педагогикасында бала тәрбиесіне арналған өте құнды, өте пайдалы-өсиеттер, мақал-мәтелдер, қағидалар мен пікірлер көп. Халық педагогикасын күнделікті сабақта қолдану оқушыларымыздың ана тілінде еркін, сауатты сөйлеуіне алып келеді. Жаңылтпаштарды жылдам айту арқылы балалардың тілдерін дамыту жолдары, балалардың сөйлеуін дамытудың көптеген әдістері бар. Бірақ жаңылтпаштар, соның ішіндегі ең көне, ең қызықты және олардың ішіндегі ең қол жетімдісі.

Жаңылтпаштармен кезең-кезеңімен жұмыс істеу керек: алдымен жаңылтпаштарды буындарға бөліп, өте баяу және анық айту. Бірінші қадамның мақсаты – тілді дұрыс үйрену. Барлық дыбыстардың айтылуына назар аудару. Бұл кезеңде дұрыс айтылмаған дыбысқа мән беру керек. Бұл кезең сәтті аяқталғаннан кейін: бала мәтінді үйреніп, барлық дыбыстарды дұрыс айтады, бәрін бірдей жасауды енді үнсіз режимде үйреніп көру. Бұл кезде тек артикуляциялық аппарат жұмыс істейді – дыбыссыз, тек еріндер, тіл және тістер. Үшінші қадам –сыбырлап сөйлеп оқу. Тек содан кейін – дауыстап, алдымен баяу қарқынмен, содан кейін тез, бірақ жаңылтпаштың анық болуына назар аударыңыз. Оны үш рет қайталап шығу қажет.

Ойлау процестерін жақсарту үшін жаңылтпаштарды есте сақтау кезінде қолдың моторикасы көмектеседі. Әр сөз немесе буын үшін: саусақтарды жұдырыққа қысу; саусақтарды кезекпен бұғу; қиял пернелерін саусақтарыңызбен басу, үстелге алақан соғу; допты лақтырып, оны екі қолмен ұсту; допты бір қолыңыздан екінші қолға лақтыру; допты бір-біріне лақтыру; алақандарыңызды соғу, қармен ойнағандай алақандарды ауыстырып соғу.

Қиындық туындаған жағдайда жаңылтпашты бірнеше бөлікке бөліп, әрқайсысын жеке-жеке жаттату. Сол сияқты, айту қиын сөзді бөлуге болады. Жаңылтпаштарды

ойындарда қолдануға болады: «Кім жылдам?»: жүргізуші ең қиын жаңылтпаш таңдап, оны баяу және анық дауыстап айтады. Содан кейін ол ойын қатысушыларына қарап: оны кім тез оқиды? деп сұрайды. «Тізбекті вагондар»: әр қатысушыға ойын ұйымдастырушы таңдалған жаңылтпаштардан бір сөзден таратады. Осыдан кейін бүкіл топ әр сөзін дәйекті түрде атай отырып, жаңылтпашты мүмкіндігінше тез айтуға тырысуы керек. Осыдан кейін әр қатысушы бүкіл жаңылтпашты өз бетінше айтуға тырысуы керек.

Бұрын жатталған жаңылтпашты қайталау үшін ойын формасын да қолдануға болады: «Дыбысты өшіріңіз!»: жүргізуші баяу, еріннің қимылымен және қажет болған жағдайда жаңылтпаштың сөздерінің бірінің айтылуына үнсіз имитация жасайды. Қалған қатысушылардың міндеті – жаңылтпашты болжау және оны тез және қатесіз айту. Жаңылтпашты тапқан қатысушы жетекші болады.

Ана тілінің жаңылтпаштарын білу балалардың өз тілі, тарихы, мәдениеті мен дәстүрлері туралы түсініктерін кеңейтеді. Балалардың сөйлеуін дамытуға арналған жаңылтпаштарда балалардың бейнелері жиі кездеседі – олардың құрдастарының есімдері, олар балаға жаңылтпаштарды жақындатады: Мысалы: Асан бақша жақтан ақ сабақ әкелді, Басқа жақтан басқарақ асқабақ әкелді. Көптеген жаңылтпаштар жануарлар, құстар немесе жәндіктер туралы айтады: Түйе маған шұбат береді, Шұбат маған қуат береді.

Осылайша, жаңылтпаштар баланың көкжиегін кеңейтеді, бейнелі ойлауын дамытады. Мазмұны бойынша көңілді жаңылтпаштар балада белгілі бір көңіл-күй қалыптастырады және оны үйренуге деген ынтаны оятады: Түсіне дүрбі кірген, Қарға мойнына дүрбі ілген. Дүрбіні бір күн ілген, Бір күн ілмеген.

Әрбір жаңылтпаш, әсіресе танымал, қазірдің өзінде белгілі бір сипатқа, көңіл-күйге, түске және тіпті қарқынға ие. Жаңылтпаштар жағымды эмоциялар тудырады: күлімсіреу, күлкі. Қазақ мақал-мәтелдерін оқушы тілдерін дамытуда тиімді қолдану жолдары М. Жұмабаев: «Мектептің міндеті - бір жақтан хат таныту болса, екінші жақтан баланы дұрыс сөйлеуге үйрету. Балаға дұрыс тәрбие беру үшін оны әдебиетпен таныстыру және баланы түсініп, ұғып оқуға үйрету керек» деп пайымдаған. Ал А. Байтұрсынов: «Адамға тіл, құлақ, қол қандай керек болса, балаларға үйренетін білім де сондай керек», - деп көрсеткен.

Мақал — нақыл сөз. Ол өмірдегі түрлі құбылысты жинақтап, түйіп, ықшамдап беріп, бір не екі тармақтан тұратын, алдыңғы жолдарында пайымдап, соңғы жолдарында қорытылған ой айтатын халықтық бейнелі поэтикалық жанрдың бір түрі, ғасырлардан екшеліп жеткен терең мазмұнды, тақырып аясы кең сөз мәйегі.

Мәтел — өзінің негізгі түйіндеуін кесіп айтпайтын, бір-бірімен кереғар шендестіруі жоқ, қорытындысы тұспалды, қысқа да нұсқа нақыл сөз. Бастауыш сыныптарда мақал-мәтелдер арқылы тәрбиелеу-оқыту жұмысында балалардың сөйлеу тілін дамыту, сөздік қорларын дамыту, ауызша сөйлеуге үйрете отырып, үйренген сөздерін күнделікті өмірде еркін қолдану.

Мен өз сабақтарымда оқушылардың тілін дамыту мақсатында мақал-мәтелдер арқылы бірнеше жұмыс түрлерін қолданамын:

- антоним сөздерден жасалған мақалдарды тауып жазу,
- мақалды жалғастыру
- мақал-мәтел айтысы
- сурет арқылы берілген мақалды табу
- ым-ишара, бейнелеу, имитация арқылы мақалды табу

Мұндай тапсырмаларды қызыға орындап, әрі грамматикалық мағынаның ерекшеліктері туралы білімдерін бекітуге, әрі мақал – мәтел арқылы сөздік қорларын толықтыруға ықпалды. Оқушылар мақалдарды құрғақ жаттап қана қоймай, оның мазмұнын, мағынасын ашуға, түсінуге талпынады. Жаңартылған білім мазмұны бойынша оқушыларға сабақ беруде қолданылатын авторлық ұлттық ойындарым.

Бастауыш сыныптарда әр сабақ қызықты өтуі үшін балалардың тілін дамытуда мен ұлттық ойын түрлерінен көптеген дидактикалық материалдар, картотекалар, карточкалар, ұлттық шеңбер ойындарын құрастырып шығардым.

«Ұлттық өрнектер». Бұл ойынның мақсаты оқушыларға ұлттық өрнектердің жартысын табуға үйрету. Балаларға ұлттық өрнектер беріліп, әр оқушы ұлттық өрнектердің жартысын жылдам табуға тырысады. Ойын өте қызықты. «Ұлттық пазлдар» Бұл ойынның мақсаты балалардың сөйлеу қабілеттерін арттыру арқылы, қазақ халқының ұлттық ыдыстарымен, ұлттық тағам түрлерімен, ұлттық киімдерімен, ұлттық аспап түрлерімен таныстыру. Оқушы пазлдағы заттардың соңғы әріптері арқылы, келесі пазлды сол әріптен басталатын затпен жалғастырады. Ойын өте қызықты.

Қорытындылай келе елімізде жаңартылған білім мазмұны бойынша ұстаздардың білім беру сапасын жақсарту мақсаттары қойылды. Осы мақсатқа қол жеткізу үшін елімізге мамандар даярлау сапасын дамыған елдер деңгейіне дейін арттыру қажет. Педагогикалық процесті заманауи білім берудің жетістіктеріне барынша жақындату үшін мұғалім өзінің білімін жүйелі түрде кеңейтіп, педагогикалық процеске жаңа инновациялық технологиялар мен әдістерді енгізуі керек. Мен өз әріптестеріме тәжірибемде қолданылып жүрген ұлттық ойын түрлерін насихаттай отырып, оларан дидактикалық материалдар жасап, сабақта қолданылуына көмегімді аямаймын, себебі жаңылтпаштар, мақал- мәтелдер мен ұлттық ойындар біздің сарқылмас-қазынамыз.

Әдебиеттер:

1. Дуйсебек А.Т. Современные векторы трансформации методологии и содержания образования. 2002 ж.

ПАХОМОВА О. Б., МАРЧЕНКО Н.А.

КГУ «Гимназия №1» г.Темиртау

НОВАЯ ФОРМА СЕМЕЙНОГО ЧТЕНИЯ: БИБЛИОНОЧЬ В ГИМНАЗИИ

Вопрос воспитания состоит в том, чтобы направлять потребности и действия человека в правильном направлении и порядке, а также восстанавливать отношения между людьми. Воспитание ведет человека к осознанию истины, добродетели, искусства в жизни. Воспитание – это основа знаний.

Жусипбек Аймауытов

С введением в школах Казахстана единой «Программы целостного воспитания» перед педагогами страны стоит ряд важных задач в сфере образования и воспитания. Поэтому вновь актуальным становится вопрос формирования и воспитания культурно-образованной личности, которая соотносит себя с национальным самосознанием [1].

Воспитание, как основной и базовый элемент качественного образования, играет ключевую роль в становлении высоких идеалов и ценностей, заполняя человеческую душу добротой и моральными качествами. Актуальность воспитания образованного поколения, готового придерживаться национальных идей и ценностей, выражается как одна из важнейших задач в обеспечении устойчивого развития общества. Именно поэтому реализация "Программы целостного воспитания" выступает важным этапом в формировании концептуальных основ воспитания во всех образовательных учреждениях; они направлены на формирование следующего поколения казахстанцев, способного укрепить культурное наследие страны и обеспечить гармоничное развитие общества на основе национальных ценностей.

Данная программа целостного воспитания направлена на развитие учеников как личности во всех сферах их жизни: умственной, эмоциональной, социальной и физической. Эта программа способствует формированию гармонично развитой личности, подготавливая наших детей к активному участию в жизни общества. Она включает в себя различные

компоненты, такие как нравственное воспитание, развитие критического мышления, здоровый образ жизни и др. [1]

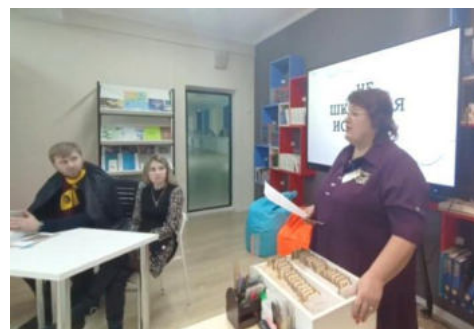
Однако, после дистанционного обучения до сих пор наблюдается снижение интереса к чтению среди учащихся. Дети активнее пользуются различными электронными устройствами, чем проявляют интерес к чтению и книгам.

Именно поэтому, в КГУ «Гимназия №1» ОО города Темиртау УОКО системно осуществляется план мероприятий по повышению интереса к чтению у учащихся в рамках реализации республиканского проекта «Читающая школа», он осуществляется через различные мероприятия, это:

1. Организация работы литературных клубов или кружков, где учащиеся могут обсуждать книги, обмениваться рекомендациями и развивать любовь к чтению;
2. Проведение литературных конкурсов, игр и мероприятий, которые стимулируют участие учащихся и вознаграждают их за активность в чтении;
3. Создание школьной библиотеки с разнообразным ассортиментом книг для разных возрастных групп и интересов;
4. Проведение встреч с интересными людьми города для мотивации учащихся и вдохновения на чтение и творчество;
5. Использование современных технологий, таких как аудиокниги или электронные книги, чтобы сделать чтение более доступным и увлекательным для учащихся;
6. Интеграция чтения в учебный процесс через чтение художественной литературы в рамках уроков и проектов по разным предметам.

Все эти формы и методы способствуют повышению интереса к чтению на трех языках среди гимназистов и стимулируют их литературное творчество и саморазвитие. В декабре 2023 года впервые в школьной библиотеке гимназии №1 прошло мероприятие **«БИБЛИОНОЧЬ - 2023»**, в котором приняли участие учащиеся начальной школы и их родители.

Чтение книг играет огромную роль в жизни ребенка. Книга, прочитанная в детстве, остается в памяти чуть ли не на всю жизнь и влияет на дальнейшее развитие маленького читателя. Учитель, заинтересованный в образовании и воспитании детей, непременно приведет их в библиотеку. Работа с учениками развивается успешно тогда, когда педагог, библиотекарь и самое главное родители работают совместно.

Открытие «БИБЛИОНОЧИ 2023»

Библиотекарем и учителями гимназии проведена большая подготовительная работа на организационном этапе, для того, чтобы провести такое необычное мероприятие, в новом для нас формате. Эта форма работы нацелена, прежде всего, на популяризацию семейного совместного чтения, на повышение читательской активности младших школьников в рамках проекта «Читающая школа». Всем очевидно, что читающий человек – это думающий увлеченный читатель, а значит успешно развивающаяся, разносторонне мыслящая личность. Именно воспитание такой молодежи является фундаментом для формирования общества будущего Казахстана [2].

На открытие «БИБЛИОНОЧИ» присутствовало 22 семьи (48 человек). Участников приветствовал ученик 8 класса, выступивший в роли русского поэта Александра Сергеевича

Пушкина. Ведущие рассказали о том, какие есть библиотеки мира: самая маленькая библиотека, плавучая библиотека, рассказали о библиотеке Ивана Грозного, которую не могут найти до сих пор и т.д.

После открытия мероприятия участникам были предложены следующие станции. **«Творческая мастерская»** - участникам был представлен библиотечный урок «Структура книги». Заведующая библиотекой Марченко Н.А. рассказала детям и родителям о структуре книги, и было предложено сделать книги своими руками.

Работа станции «Творческая мастерская»

На станции **«Пришел... Увидел...Прочитал!»** встречали учителя английского языка Пахомова О.Б. и казахского языка Арекова А.Б. Они представили рекламу трех книг на казахском, русском и английском языках. Презентовали книги, как для детей, так и для взрослых. Например: на казахском языке рекламировали книги «Алдар Көсе», М.Әуэзов «Көксерек», Б.Соқпақбаев «Менің атам Қожа».

Работа станции «Пришел..Увидел...Прочитал!»

После прохождения этих станций родители и дети разделились. Дети ушли в **«Игровую комнату»**, где их встретила учитель начальных классов Васьковская Ю.К., а родители отправились в библиотеку. Детям были предложены увлекательные задания, тренинг по скорочтению, сказочная викторина и др. А родители увидели обновленную библиотеку после модернизации, которая прошла в 2022 году, и провели обсуждение на тему «Электронная книга или бумажная?».

В итоге все были согласны с тем, что, какая бы книга ни была, самое главное, чтобы дети читали, а примером для них станут, конечно же, родители.

Работа станции «Игровая комната»

Завершилась **«БИБЛИОНОЧЬ 2023»** театрализованным представлением **«Удивительный мир любимых книг»** в актовом зале гимназии, которое подготовили заранее родители с детьми, ответственная зам.директора Никулина В.В.

Работа станции «Удивительный мир любимых книг»

В работе жюри приняли участие библиотекари из других школ города Темиртау. Всем участникам мероприятия вручены грамоты в номинациях за выступления. После рефлексии, которую провела учитель английского языка Растегаева К.Н., состоялось общее фотографирование.

Участники первой в городе «БИБЛИОНОЧИ 2023»

Родители гимназистов и сами учащиеся начальных классов отметили высокий уровень организации мероприятия, создание комфортной атмосферы и профессионализм педагогического коллектива гимназии.

Вывод: Анализируя ответы участников первой в городе Темиртау «БИБЛИОНОЧИ 2023» мы убедились, что данный формат мероприятия очень понравился всем участникам. Он позволил продемонстрировать личные качества маленьких и взрослых участников, такие как: любознательность, целеустремленность, познавательную активность; позволил пробудить национальный интерес и стремление изучать свою Родину в разных сферах. Подводя итог проведенного мероприятия, педагогическим коллективом гимназии принято решение проводить мероприятие «БИБЛИОНОЧЬ» ежегодно.

Литература:

1. Министерство Просвещения Республики Казахстан «Программа целостного воспитания», Астана, 2023. – 52 с.
2. Методические рекомендации «Читательская деятельность школьника». -Астана: НАО им. И. Алтынсарина, 2018. – 162 с.

ПАШИНСКАЯ Е.А., НЕВИННОВА Е.А.

КТУ «Гимназия №97», г. Караганда

О РОЛИ ВНЕУРОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ЦЕННОСТНОМ ВОСПИТАНИИ И ОБУЧЕНИИ

Воспитание современных детей и подростков, которые станут будущим нашей страны, предоставление им социальной поддержки, создание условий для их полноценного образования, защита прав и законных интересов являются одними из основных направлений национальной политики Казахстана.

Обучение и воспитание всегда были тесно взаимосвязаны между собой, их невозможно отделить друг от друга. Извечные вопросы каждого педагога: «Как учить и с помощью чего воспитывать?»

Глава государства Касым-Жомарт Токаев неоднократно подчеркивал, что «...если мы не будем направлять детей, показывать им правильный путь—это может стать крайне опасной тенденцией...»

Бесспорно, наличие плохих привычек у молодежи свидетельствует о том, что старшее поколение упустило некоторые моменты в воспитании и формировании правильного и здорового образа жизни.

Очевидно, что настала необходимость изменить мировоззрение и жизненные позиции каждого человека. В этом ключе нам, как учителям литературы, очень близки мысли, высказанные главой нашего государства. Нам также понятно, что все воспитательные моменты нужно начинать с самого рождения, с момента появления ребенка на свет. Мы упускаем удивительную возможность воспитания и привития ценностей нашим детям, отказываясь от чтения для них сказок и стихов, заменяя фильмами и мультфильмами. Мы убедились в этом, когда была начата работа над проектом «Читающая семья». В рамках проекта мы прививаем не только культуру чтения и развиваем читательскую грамотность, но и возрождаем семейные читательские традиции. Не просто так в «Единой программе воспитания» раскрываются такие ценности, как национальный интерес, совесть, стремление.

Мы должны воспитывать стремление к познанию прекрасного через литературу, искусство, музыку, театр. Поэтому логическим продолжением проекта «Читающая школа» стала реализация проекта «Art school DAR». В данный проект были привлечены учащиеся 8-х классов. Цель проекта - обеспечить комфортное самочувствие ребенка в детском сообществе, создание условий для саморазвития, успешной социализации, развитие творческого потенциала и личностных качеств учащихся. В рамках проекта «Art school DAR» организована работа театральной студии для учащихся 8-х классов.

Учащиеся, создавая театрализованные постановки «Дух гимназии», мюзиклы, повышают уровень самостоятельности, инициативы, фантазии. Дополнительные занятия, репетиции учат детей планировать свою учебу и самостоятельно выбирать способы и пути реализации различных задач, выражать свое отношение к происходящему. Предлагая учащимся больше самостоятельности в организации и проведении различных мероприятий, мы способствуем воспитанию и формированию ответственности за порученное дело, развиваем у детей понимание и социальную значимость их проделанной работы.

С целью выявления уровня мотивации учащихся 8-х классов к занятиям в театральной студии нами было проведено анкетирование. Всего участвовало 46 респондентов. Анкетирование показало следующие результаты:

67,2 % респондентов считают, что занятия в театральной студии помогают им быстрее социализироваться, быть принятыми в социуме;

42,9 % считают, что такие занятия помогают им развивать творческий потенциал;

21,4% говорят о положительном влиянии данных занятий на их саморазвитие;

12,5% уверены, что занятия в студии помогают им рационально распоряжаться своим свободным временем;

4% не понимают социальное значение и необходимость того, чем они занимаются.

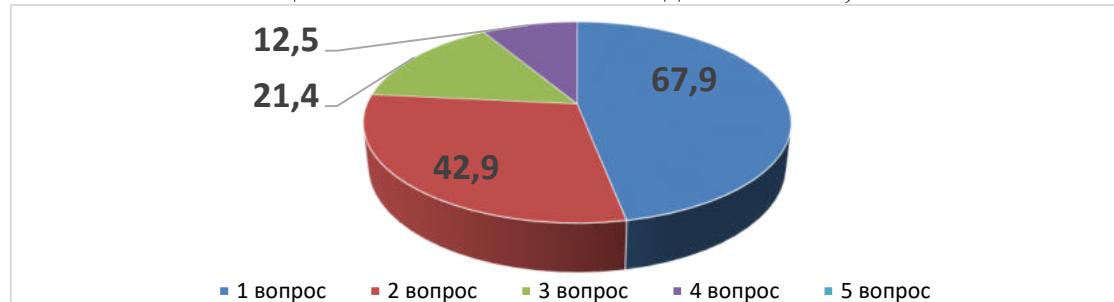

Рис.1 Результаты анкетирования учащихся 8-х классов.

Результаты анкетирования дали нам почву для размышления, мы смогли определить проблемные зоны, пересмотреть содержание и программу работы студии. Было принято решение о проведении анкетирования с целью выяснения тематики произведений и формы их подачи. Ребята отнеслись со всей серьезностью к ответам на вопросы анкеты. Таким образом, мы выяснили, что на занятиях театральной студии более 50% респондентов хотели работать с произведениями молодежных авторов, некоторые ребята сами принесли свои любимые повести. 32,7% считают, что на занятиях нужно глубже рассматривать программные произведения. Это поможет на занятиях русского языка и литературы. Что касается форм представления работы студии, учащиеся высказались за обязательное участие всех членов студии и кроме большого и глобального произведения показать мини-этюды. И сделать это в форме творческого отчета.

Распределением ролей в студии занимались сами учащиеся. Им было предложено несколько вариантов того, как организовать работу. После долгих споров учащиеся пришли к выводу, насколько важно каждому участнику найти себя. Первоначально речь шла только о тех, кто будет непосредственно выступать на сцене. Но как оказалось, ученикам важно всё. Кто будет заниматься костюмами, декорациями, музыкальным сопровождением, организацией репетиций и многое другое.

Было учтено всё, даже распечатки сценариев будущих сюжетов. Поэтому дело нашлось для всех. Ребята предложили привлечь к работе в студии преподавателя музыки и художественного труда в качестве консультантов. И вот первоначально простое решение организовать работу театральной студии для учащихся 8-х классов стало делом чуть ли не всей школы. Давая учащимся свободу в принятии решений, мы смогли увидеть, к чему они стремятся. Многих учеников мы увидели совершенно с другой стороны и изменили своё мнение о них.

Реализуя проект «Art school DAR» мы укрепились в своем мнении о важности сохранения и поддержания доверия среди учащихся. На уроках литературы ученики используют формы и методы работы, стратегии, с которыми познакомились на занятиях в студии.

Воспитывая в учащихся национальную ценность «Стремление» через участие в проекте «Art school DAR », мы выявляем и поддерживаем желание учащихся к обучению, труду и саморазвитию. У учащихся формируются такие личностные качества, как целеустремленность, познавательная активность, самостоятельность в принятии решений.

Литература:

1. С.О. Базаркулов, Ценности и образование. Омск, 2021.
2. О.А.Бородина, Роль литературы в формировании нравственных ценностей у учащихся., Свердловск, 2022.
3. С.Кабышев, Традиционные ценности — основа образования, Алматы, 2023.

ПЕСКОВА Т.А.

КГУ «ОШ № 21», г. Темиртау

ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ ПОДХОД В ИНКЛЮЗИВНОМ ОБУЧЕНИИ

За последние годы в общеобразовательных школах г.Темиртау наблюдается рост числа детей с особыми образовательными потребностями. Практически в каждой школе, каждом классе есть учащиеся, которые уже имеют заключение с рекомендациями ПМПК или которым предстоит пройти обследование.

В начальных классах нашей школы обучается 232 учащихся, из них 18 или 8% детей имеют особые образовательные потребности.

Статистические данные по начальной школе

В условиях инклюзивной практики педагогу сложно найти подход к каждому ребёнку. В то же время ему предоставляется хорошая возможность расширить круг своих профессиональных знаний и практических навыков в работе с разными категориями детей.

В текущем учебном году во второй класс был зачислен ученик с нарушением психофизического развития и поведения, которому по рекомендации ПМПК был назначен педагог - ассистент, в чьи обязанности входит помогать ученику в образовательном процессе, научить следовать школьным правилам, выстраивать адекватные отношения со сверстниками, регулировать особенности своего поведения. Педагог - ассистент может помогать учителю проводить урок, при этом следить за самостоятельностью ученика во время урока.

На первых же занятиях выяснилось, что ребёнок не освоил программу первого класса: не знает цифр, букв, не умеет писать. При освоении учебной программы «Математика» мог устно сравнить числа, на картинках назвать предметы. Однако записать выражения или решить простую задачу не мог, так как не имел письменных навыков. Кроме того, ученик легко отвлекается на внешние раздражители, неусидчив и эмоционально неустойчив.

С первых занятий стало ясно, что для достижения положительного результата необходимо менять методы работы. Несмотря на мое постоянное присутствие в качестве педагога - ассистента на уроках, было практически невозможно сдерживать его эмоции и переключить внимание на выполнение заданий, вследствие чего уроки частично срывались. Поэтому было принято решение перейти на индивидуальное обучение, оставив только несколько учебных предметов, когда он находился в классе с другими детьми. Предварительно с учителем обсудили правила работы с поведением ребенка, как составить индивидуальный план урока, как правильно включить его в работу и мотивировать к выполнению заданий.

На уроках требуется разнообразный дидактический материал: карточки с цифрами, счётные палочки и др. Иногда и любимая игрушка помогает ребенку в учебном процессе, придаёт уверенности в своих силах.

Построение числового ряда; решение примеров в пределах 10

Так как у нас возникли трудности со счётом, приходилось одно число отрабатывать несколько уроков, пока не пришли к результату на ассоциативном уровне (*цифра 6 и 9,*

замочек открыт сверху и снизу). Иногда достаточно напомнить как пишется то или иное число, проведя пальцем по воздуху или столу.

В связи с неустойчивостью внимания ученика, требуется строго следовать правилам использования наглядности (*только необходимое количество предметов или карточек*), относящихся к изучаемой теме. Например, при изучении букв практически каждая мелочь имеет значение, приходится постоянно обыгрывать любое задание, чтобы было не монотонно и затянуто по времени, но и не вызвало чувство игры. Для выполнения задания и соединения букв в алфавитном порядке ребенку нужна подсказка в виде группы карточек, чтобы он сам визуально видел и находил буквы. Чтобы распределить правильно слова в карточке (*мягкий или твёрдый звук*) тоже требуется простая наглядная подсказка. В данном случае ребенок сам сделал её из подручных материалов: зелёный цвет - мягкий согласный звук, синий - твёрдый.

Фонетический разбор; составление звуковых схем; характеристика согласных звуков

При обучении детей с нарушением интеллекта нельзя заранее полностью продумать занятие, создать шаблон и строго следовать по нему. Начиная урок нужно быть готовым к тому, что у ребёнка может смениться настроение (*не получилось, устал, вспомнил из прошлого что - то, нет желания учиться в этот момент и т.д.*) или любое вмешательство в процесс обучения со стороны (*шум в коридоре, кто - то зашёл в класс, звуки за окном и т.д.*) может полностью отвлечь его внимание. Здесь нужно уметь быстро сориентироваться и перестроить занятие, отойти от прежнего плана, не пойти на поводу у ребёнка и не позволить манипулировать собой.

Очевидно, что для достижения конечной цели индивидуального сопровождения - полной самостоятельности ученика в классе и школе нужны систематическая работа и взаимопонимание, партнёрские отношения с учителем и учеником. Огромную роль в сопровождении и поддержке играют и родители, которые могут дать педагогу ценные советы из своего опыта общения и наблюдения за ребенком, что поможет выбрать наиболее эффективные подходы и методы обучения для его успешной адаптации и социализации в школе.

Литература:

1. Аханова Ж. Б. Култаев Д.Х. Егорова Е.В. Сопровождение детей с особыми образовательными потребностями педагогом - ассистентом в организациях образования. Алматы. ННПЦ РСИО. 2022 г.
2. С. Стабс. Инклюзивное образование при ограниченных ресурсах. 2002 г.

ПОПКОВА ЕЛЕНА НИКОЛАЕВНА

КГУ «Школа-лицей им.А.Ермекова», г. Балхаш

КАК ДЕТИ УЧАТСЯ СОСТАВЛЯТЬ СКАЗКИ

«Сказки живут среди нас, надо только разглядеть, где и когда они начинаются» (Д.Еникеева). Действительно, мир сказки – необыкновенный и скрытый, суровый и добродушный, мудрый и весёлый. Заглянув в него в детстве, люди и в зрелом возрасте часто путешествуют в сказочные миры. В.А.Сухомлинский говорил, что благодаря сказке ребенок познает мир не только умом, но и сердцем.

В своей работе сталкиваюсь с такой проблемой, что в 4 классе учащиеся испытывают трудности при написании сочинений, отзывов к произведениям, составлению творческого пересказа. Меня все больше и больше захватывала мысль о том, чтобы научить детей составлять сказки. Считаю, что именно эта работа поможет ребятам в учебе. Ведь в составлении своих сказок ребенок демонстрирует не только воображение, творчество, но и знания по таким предметам, как литературное чтение (сравнение, олицетворение, эпитеты), естествознание (жизнь животных и растений, взаимосвязь объектов природы), познание мира (история предков, ценности семьи, дружбы и др.). А также развивает речь, кругозор, что в наше время гаджетов дается детям очень нелегко.

Поэтому работу в данном наборе первоклассников по составлению сказок решила начать с 1 класса. Первое - это предложила детям составить сказку с небольшим сюжетом на произвольную тему, буквально 2-3 предложения. А во 2 классе уже предложила заданную тему. Например, заметили в окне, что на подоконник сел голубь и что то воркует. С помощью таких вопросов, как «Что голубь нам бы сказал, если смог разговаривать?», «Чем питается эта птица?» дети коллективно составляют сказку.

Большая часть учеников начальных классов ищут в природе сказку и составляют ее с помощью учителя. Они с удовольствием берутся за это дело. И это не удивительно, так как ребенок склонен к фантазии, мыслит образами, наблюдателен, ловко реагирует на разные явления, которые происходят в природе и вокруг и способен по-своему оценить и нарисовать любую картину. Сказку ребенок сразу не напишет, если только его на это не воодушевить.

Первоначально с чего начинается формирование у учащихся умение составлять сказки – это, конечно же, с воспитания у ребят чувства любви к природе, умения наблюдать за ней, слышать в природе звуки и запахи, видеть ее красоту красок, учить эффектно о ней говорить. Всему этому способствуют уроки-экскурсии на природу, виртуальные путешествия по уголкам страны.

Благонравные идеи о добре и зле, правде и лжи, чести и бесчестии, заложенные в произведениях, становятся ценностью человека только тогда, когда они прочувствованы им в детстве.

Вот, например, как я работаю по составлению сказки уже в 3 классе на уроке литературного чтения при изучении стихотворения М.Алимбаева «Подснежник». Сначала предлагаю ребятам внимательно приглядеться к растению, потом ставлю ряд вопросов, помогающим ознакомиться с внешним видом цветка и объяснить, почему оно ожило и расцвело.

Во время беседы дети выясняют, что у подснежника длинные листочки, которые тянутся к солнцу, нежные голубые цветы. Они не имеют запаха. Корень – луковичка. Цветочек имеет шесть лепестков. «Почему мы не видели подснежников зимой? Где они были? Почему они проросли весной?». И здесь ученики начинают вспоминать и применять знания с уроков естествознания о строении растений, об особенностях времен года и др. И только после этого знакомяю ребят со стихотворением. В завершении урока предлагаю ребятам придумать сказку о подснежнике, где дети и начинают образно мыслить. Например:

Зимой подснежник спал, ему снилась весна. Цветочки у него похожи на голубые глазки, длинные зеленные листочки похожи на детские ручки.

Далее представляем с ребятами, что подснежник – маленький мальчик. У него есть глазки, ручки. Он чувствует тепло и холод, умеет говорить. И тут предлагаю составить о нем сказку. Родилась такая сказка:

Жил да был маленький мальчик подснежник. Зимой он спал в холодной земле, поэтому ему было холодно.

Однажды ему приснилась весна ...

- Что же случилось однажды? – спросила я у ребят.

И тут ребята начинают предлагать свои варианты.

- Что тогда сделал подснежник?

Чтобы помочь детям образно описать появление подснежника, ставлю перед ними разные вопросы:

- А что вы делаете, когда, проснувшись, лежите с закрытыми глазами? И тогда сказка продолжается:

Пригрело солнышко. Растаял снег. Мальчику-цветочку стало теплее. Он начал вылезать из под земли. Он потянулся. Его зеленые руки вылезли из-под земли. Подснежник подумал, что так стало тепло. Наверное пришла весна. Он решил полностью вылезти из под земли на поверхность. Когда вылез, то раскрыл свои голубые глазки. Посмотрел на небо. Оно было ясным, ярко светило солнышко. У подснежника прищурились глазки. Он крикнул громко «Здравствуй, весна!»

Таким образом, на основе непосредственных наблюдений с помощью моих вопросов дети коллективно составляют сказку. Такие истории способствуют формированию умения задавать вопросы, строить словосочетания и предложения.

Чтобы сказки не были сухими и неинтересными, большую работу провожу над обогащением словарного запаса. Очень хорошо детьми усваиваются слова, относящиеся к временам года, например: весеннее небо-голубое, чистое, безоблачное; летнее небо-ясное, синее; осеннее небо-хмурое, облачное; зимнее небо-серое, холодное и т.д.

Для расширения кругозора использую упражнения и задания по развитию навыка функционального чтения. (Приложение 1.)

Нелегко учить детей составлять сказки, но, несмотря на все имеющиеся трудности, меня, как учителя, очень радуют те выводы, которые уже делают ребята на третьем году обучения. А связаны эти выводы с тем, что добро всегда побеждает зло.

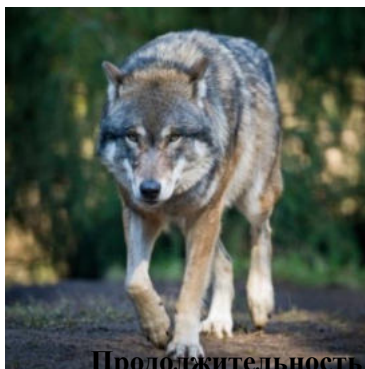
Сказки, которые ребята составили, я сохраню и вручу им только на празднике последнего звонка в 11 классе. Думаю, что добрые и трогательные воспоминания охватят их.

Составление сказки благотворно влияет на развитие творческих возможностей детей, сближает их с природой, учит любить и беречь ее, развивает у детей наблюдательность и любознательность, воспитывает добрые чувства, оживляет и делает интересным учебный процесс.

Приложение 1.

Рассмотри данные таблицы.

Волк

Длина тела	Вес	Продолжительность жизни	Питание
От 100 до 160 см, длина хвоста до 52 см.	От 30 кг до 80 кг	6 – 10 лет	Мелкие и крупные дикие млекопитающие и птицы, падаль, домашние животные

Снежный барс

Длина тела	Вес	Продолжительность жизни	Питание
От 100 см до 130 см	От 35 кг до 45 кг	10 – 13 лет	Горный козёл, косуля, кабан, зайцы, сурки, другие грызуны, кеклик, гималайский улар, тетерев, реже - архар и марал

Хищники

На территории Казахстана обитает большое количество хищников.

Снежный барс – очень красивый хищник, похожий на большую пятнистую кошку. Его ещё называют ирбис. Он является обитателем высокогорий. Ирбис отличается тонким, длинным, гибким телом, относительно короткими лапами, небольшой головой и очень длинным хвостом. Достигая вместе с хвостом длины 200—230 см, весит до 45 кг. Шерсть у ирбиса тёплая, поэтому зимой в горах он не замерзает. А большие широкие лапы не дают животному провалиться в сугроб, потому что действуют как снегоступы. Не зря это животное называют снежным барсом.

В ночное время кошка отправляется охотиться. Хищник охотится на баранов, косуль, козлов. Если поймать их не удаётся, то ирбисы ловят грызунов или птиц. Максимальная известная продолжительность жизни в природе — 13 лет.

Ещё один хищник, проживающий на территории Казахстана, это волк.

Закончи текст «Хищники» на основе начала данных таблицы и информации, которую ты узнал раньше.

ПОПОВА О.Н.

КГКП «Бухар-Жырауский агротехнический колледж», п. Г.Мустафина

ОТ ПЛАНИРОВАНИЯ ДО ДЕГУСТАЦИИ

Основной задачей кружковой работы является привлечение студентов к получению более глубоких знаний и навыков выбранной профессии.

В нашем колледже по специальности «Организация питания» студентам предлагается на выбор три направления кружковой деятельности - это «Поварское дело», «Хлебопечение», «Кондитерское дело». Я, Попова О.Н. являюсь руководителем кружка «Кондитер».

Студенты Бухар-Жырауского агротехнического колледжа выбирают самостоятельно то направление, которое им ближе по душе, а это значит, что они с большим удовольствием получают знания, которыми с ними делится педагог. За время работы кружка, студенты становятся напарниками своего наставника. Ребятам затягивает, начинают глубже изучать, выполнять более сложные задания. В процессе деятельности студент может сам выполнять задания повышенной сложности.

Хочется обратить внимание на формирование профессиональных компетенций, которые так необходимы нашим обучающимся в дальнейшей трудовой деятельности, студенты становятся более инициативны, легко соглашаются на сотрудничество, работают в группах и при этом, если есть необходимость, оказывают поддержку внутри этой самой группы.

Педагоги, имеющие стаж работы на производстве, способны увлечь студентов технологическим процессом, заинтересовать результатом планируемой деятельности кружка и дать возможность самостоятельно, под контролем, выполнить ряд операций и достигнуть результата. К примеру, если мы отпекаем и оформляем пирожное, педагог только координирует и предотвращает возможные ошибки.

В педагогической деятельности одно из важных правил - это проявлять терпимость к ошибкам обучающихся (от планирования до дегустации и разбора) так как, одно неосторожное слово может отпугнуть и заставить сомневаться студента в своих способностях.

Для меня кружковая работа - это возможность поделиться своими знаниями и опытом со студентами, а также подготовить студентов к различным профессиональным конкурсам, которые регулярно проводятся на местном и республиканском уровнях.

Заполучить доверие студента очень непросто, но во время кружковой работы оно проявляется через уважение к своему наставнику.

Как показывает время, студенты, которые посещали кружок «Кондитер», чаще всего строят профессиональную деятельность в этом направлении, и можно сделать вывод, что кружковая деятельность формирует профессиональную направленность, прививает любовь к выбранной профессии, а также стремление развиваться и совершенствоваться.

Самое первое, и оно же главное, в процессе кружковой деятельности, я выясняю, чем больше интересуются студенты, как они справляются с поставленными задачами и работают в команде, ведь ни для кого не секрет, что работа повара, кондитера, пекаря – это командная работа. Чаще всего, студенты не знают, чего они хотят, я со своей стороны предоставляю список кондитерских изделий, которые мы можем приготовить. Сначала не вмешиваюсь, наблюдаю, даю возможность принять решение самостоятельно. Бывают случаи, когда студенты спрашивают совета, но чаще всего находят компромисс и принимают решение, которое устраивает всех участников кружка.

Перечень разделов, используемых мною для направлений кружковой деятельности:

1. Приготовление бисквитного полуфабриката и изделия из него.
2. Приготовление слоеного теста и изделия из него.
3. Приготовление песочного теста и изделия из него.
4. Приготовление заварного теста и изделия из него.
5. Приготовление пряничного теста и изделия из него.
6. Приготовление муссовых тортов и пирожное.
7. Работа с айсингом (ропись пряников).
8. Приготовление корейского пирожного «Моти».
9. Приготовление современных десертов.

10. Изготовление украшений для оформления кондитерских изделий из мастики, шоколада, изомальта.

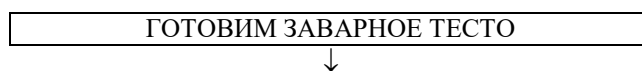
11. Изготовление корпусных, нарезных конфет.

12. Приготовление кремов, карамели.

В качестве примера возьмём изделия из заварного теста пирожное «Шу» с кракелином.

Первым этапом определяем количество, состав начинки, оформление.

Технологическая схема приготовления пирожного «Шу»

Далее составляем технологическую карту, в которой рассчитываем сырье и подробно шаг за шагом описываем технологический процесс.

Технологическая карта «Шу с кракелином»

№ п/п	Наименование продуктов	На 1 порцию		Технология приготовления блюда Требования к качеству
		Брутто, г на 1 пр.	Нетто, г на 1 пр.	
	Тесто заварное			Технология приготовления Тесто Молоко, воду, сливочное масло, соль, сахар ставим на плиту и доводим до кипения. Постепенно вводим муку и вымешиваем 3-5 минут, масса должна быть однородной без комков. Тесто перекладывают в сбивальную машину, постепенно вводят яйца и вымешивают до однородной массы. отсаживаем на противень и выпекаем при температуре 180 ⁰ , 20-25 минут Кракелин Масло и сахар соединить, добавить муку. Быстро замесить и выложить в пакет, раскатать толщиной 2-3 миллиметра, отправить в заморозку. Перед выпечкой заварного теста вырезать нужной формы и положить на заготовку из заварного теста. Крем Выкладываем сыр и сахарную пудру в чашу для взбивания, и перемешиваем до однородной массы. Вводим сливки и взбиваем до плотного состояния. Сборка Заварной полуфабрикат наполняют кремом. Оформляют. Требование к качеству Внешний вид – Характерный данному блюду. Цвет – Характерный для входящих в состав ингредиентов продуктов. Вкус и запах – Характерный для входящих в состав ингредиентов продуктов, без посторонних привкусов и запахов.
	Выход сырого п/ф		300	
	Кракелин			
1.	Сахар	100	100	
2.	Мука	100	100	
3.	Масло сливочное	100	100	
4.	Краситель	0,1	0,1	
	Выход		300	
	Крем «Чиз»			
1.	Творожный сыр	250	250	
2.	Сливки 33%	400	400	
3.	Сахарная пудра	150	150	
	Выход		800	
	Конфи			
1.	Пюре ягодное	100	100	
2.	Сахар	40	40	
3.	Крахмал	16	16	
	Выход	150	150	
	Ягоды для оформления	25	25	
	Выход		150-200	

Для наглядности просматриваем видеоролик «Приготовление заварного теста и изделия из него».

Обсуждаем возможные ошибки, которые могут быть допущены при замесе теста и выпечки заварного полуфабриката.

Так же я рекомендую своим студентам приготовить данное изделие дома самостоятельно, чтобы они могли отработать и закрепить полученные навыки, угостить своих родных и получить порцию похвалы, которая вдохновляет на новые свершения, как в профессиональном, так и творческом направлении.

Считаю, что развивая кружковую деятельность в колледже, можно получить неиссякаемый ресурс творческого, профессионального и интеллектуального развития личности студентов.

Литература:

1. «Приготовление мучных кондитерских изделий», Л.С. Кузнецова 2002г.
2. Интернет ресурсы <https://yandex.kz/video/preview/16004975696480646300>

ПОСТЕРНАК У.В.

КГУ «Специальная школа-интернат №8»

ВКЛЮЧЕНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ СЕНСОРНОЙ ИНТЕГРАЦИИ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС В СПЕЦИАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Сенсорная интеграция - это метод коррекции отклонений в развитии сенсорных систем ребенка. Проводится в игровой форме путем воздействия на зрительную, слуховую, тактильную, вкусовую, обонятельную, вестибулярную и проприоцептивную сферы ребенка. Дети с особыми образовательными потребностями (далее с ООП), с трудом воспринимающие сенсорную информацию, могут испытывать сложности при обучении: они часто рассеяны, не могут усидеть на месте, с трудом концентрируют внимание, затрудняются в выполнении заданий, связанных с сенсорикой. Нарушения сенсорной сферы ребенка может стать серьезной проблемой для социализации и обучаемости.

У детей с ООП в 90% случаев нарушена сенсорная сфера. Им свойственны многие из таких характеристик: нарушение зрительной, слуховой, обонятельной, вестибулярной, тактильной и двигательной сфер.

Дети с нарушением интеллекта, и особенно в сочетании с диагнозом РАС (расстройство аутистического спектра), страдают от нарушений в сенсорной сфере (гиперчувствительность или недостаточная чувствительность к звукам, запахам, вкусам, тактильным ощущениям). Дети неуклюжи и имеют нарушения в координации движений и балансе, их поведение зависит от того, насколько упорядочены его ощущения, насколько адекватно он реагирует на определённые внешние стимулы и раздражители.

Помочь ребенку с ООП овладеть двигательными умениями и сенсорными навыками – одна из основных задач в специальной школе. Слагаемыми этого являются: владение знаниями и навыками в области сенсорной интеграции, хорошее здоровье, достаточное физическое развитие, оптимальный уровень двигательных способностей. Педагоги специальной школы всегда ищут новые форматы в формировании и развитии умений и навыков необходимых ребенку в социуме. И для получения максимального результата необходимо, чтобы процесс был интересен, вызывал желание выполнять задания, способствовал многократному повторению упражнений.

Для улучшения качества жизни, для коррекции поведения и развития полезных навыков необходима терапия сенсорной интеграции.

Элементы сенсорной интеграции можно использовать в специально оборудованной зоне - «Тропа здоровья», корректируя основные сферы ребенка. «Тропа здоровья» - это применение актуальных методов обучения, красиво и позитивно оформленные зоны, работающие на укрепление, закаливание и оздоровление организма на основе здоровьесберегающих технологий и применением элементов сенсорной интеграции.

Цель, которую преследует педагог, организуя детей на прогулку по «Тропе здоровья», является обеспечение профилактической работы по оздоровлению школьников и сенсорная интеграция с комплексом упражнений, направленных на преодоление расстройств чувствительного восприятия. Задания разрабатываются индивидуально для группы детей на основе сенсорной диагностики. В общей совокупности в комплексе должны присутствовать упражнения на все основные виды восприятия:

- ✓ зрительного - стимуляция зрения при помощи ярких предметов;
- ✓ обонятельного - стимуляция резкими и слабыми запахами;
- ✓ слухового – понимание простых и сложных инструкций, использование музыки, природных шумов;
- ✓ вкусового - презентация раздражителей вкуса;
- ✓ тактильного - стимуляция тактильных ощущений;
- ✓ проприоцептивность - ориентация в пространстве, определение положения тела в пространстве, стимуляция глубокого мышечного чувства.

Если у ребенка, в силу каких-либо причин, имеется нарушение обработки сенсорных сигналов, то это приводит к дисфункциям в моторике, познавательном развитии и поведении. Поэтому методы сенсорной интеграции можно (и даже нужно) включать в занятия. Путем развития сенсорики ребенок получает механизм познания мира, поэтому недооценивать значение стимуляции сенсорного восприятия мира нельзя. Во время занятий нервная система получает сигналы от всех анализаторов - слухового, зрительного, вестибулярного, вкусового, а также от рецепторов осязания и проприоцепции, обрабатывает полученную сенсорную информацию и использует ее в целенаправленной деятельности.

«Тропа здоровья» - это зона экологического воспитания, которая оборудована таким образом, чтобы дети босиком могли пройти по поверхностям, имеющим различное природное происхождение. Проходя по разным участкам тропы, дети получают последовательное воздействие на биологически активные зоны, расположенные на подошвенной части стопы. Эти зоны связаны с иммунной системой организма и помогают стимулировать и укреплять защитные силы организма, снять стресс и улучшить общее психоэмоциональное состояние. Дети проходят по тропе босиком, выполняя дыхательные упражнения, упражнения по развитию сенсорного восприятия. «Тропа здоровья» - это емкости, сделанные из дерева. Ими определяются границы, имеющие разный природный наполнитель из натурального и экологически чистого материала:

- ✓ песок;
- ✓ галька;
- ✓ спилы деревьев;
- ✓ резиновый коврик с шипами;
- ✓ мелкие камешки;

- ✓ деревянные шлифованные брусочки;
- ✓ травяной покров;
- ✓ опилки;
- ✓ каштаны;
- ✓ шарики для пинг-понга;
- ✓ поверхность с крупой – фасоль, гречка, манка;
- ✓ цветные пластмассовые крышки бутылок;
- ✓ шишки;
- ✓ кора дерева.

Сначала это хождение босиком по полу, ковро, затем песку. И только потом включение более крупного наполнителя ёмкостей «Тропы здоровья».

*Рис.1 Тропа здоровья.
Камни*

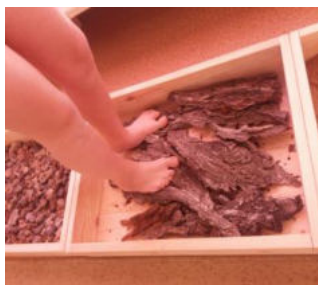

*Рис. 2 Тропа здоровья.
Кора дерева.*

*Рис.3 Фрагмент занятия
на тропе здоровья.*

Занятия рекомендуется проводить небольшими группами, так как площадь тропы ограничена. Нагрузка должна быть физически и педагогически оправдана. Упражнения на «Тропе здоровья» проводят с учетом ее особенностей. В основном это упражнения на ходьбу с играми с сенсорными предметами (мячики, овалы, валики с шипами и без, утяжелительные мешочки, шумовые коробочки, массажные кольца, тепловые таблички и т. д.). Но просто наступать на различный материал детям интересно только поначалу. На дальнейших занятиях желательно увлекать школьников игрой.

Примеры игр на «Тропе здоровья»:

Цель сенсорных игр - развитие всех видов восприятия через целенаправленное воздействие на различные анализаторные системы.

- ✓ «Флажок». В руках педагога флажок. Дети идут друг за другом. Если учитель поднял флажок, дети останавливаются. Если флажок опущен, то продолжают движение.
- ✓ «Мяч». Дети идут по дорожке и держат в руках мяч (с шипами и без шипов). Выполняя различные инструкции с мячом, например, нужно дойти до конца тропы, не уронив его, переключать из правой руки в левую, опускать мяч вверх, вниз и т.д.
- ✓ «Шишка – камешек». Дети идут друг за другом. У первого в руках шишка, у последнего – камешек. По команде учителя «Шишка!» продолжают идти вперед за первым, на сигнал «Камешек!» поворачиваются, меняя направление движения, и идут за последним.
- ✓ «Найди такой же/найди похожий». На прогулке по тропе детям предлагается найти предметы заданного педагогом цвета, формы, величины. Можно искать все маленькое или большое, все круглое или квадратное, все красное или другого цвета. Ребенок может собирать справа предметы, по форме напоминающие геометрические фигуры – дом, как прямоугольник, лужа как овал, песочница как квадрат и т.д., слева другие предметы.
- ✓ «Что звучит?». Для каждой игры можно брать по 2-5 предмета, увеличивая их количество в зависимости от возраста ребенка. Погремите, постучите, позвоните выбранными предметами на глазах у обучающегося. А потом, преодолевая «Тропу здоровья», ребенок определяет на слух звучание предметов, при этом выполняя инструкцию: «Иди, когда звенит колокольчик, стой – когда шумит марacas».

Игры на «Тропе здоровья», с включением сенсорных предметов можно разнообразить, включив фантазию.

Использование «Тропы здоровья», объединяющей оздоровительные и экологические факторы, позволяет развивать сенсорные сферы ребенка и добиться следующих результатов:

- ✓ снижение риска заболеваемости детей простудными заболеваниями;
- ✓ зрительные и слуховые способности;
- ✓ внимание и концентрацию;
- ✓ крупную и мелкую моторику;
- ✓ развитие наблюдательности, познавательного интереса;
- ✓ воспитание культуры поведения и чувства красоты;
- ✓ забота об окружающей среде.

Систематическое использование в работе с обучающимися различных двигательных упражнений с использованием сенсорных игрушек, содействуют развитию у детей возможности разностороннего применения, приобретаемых ими навыков движений, совершенствованию навыков обращения с предметами, развитию наблюдательности, пространственных ориентировок, сенсорно-моторного восприятия и в целом способствуют развитию подвижности, а также эмоциональному развитию детей, в частности формированию чувства близости к природе и сопереживания всему живому.

Литература:

1. Астафьев Н.В., Самыличев А.С. Концепция дополнительного физкультурного образования умственно отсталых школьников, 1997г.
2. Гербцова Г.И. Азбука здоровья: Программа специальной (коррекционной) школы по лечебно-физической культуре для детей с нарушениями здоровья, 1994г.
3. Диканова И. На экологической тропе, 2013г.
4. Ершова М.В. Экологическое воспитание для детей с ограниченными возможностями в развитии.
5. Мотыгулина Г. Создание экологической развивающей среды, 2012г.

ПОТАПОВА Е.Ф.

ПРОКОПИВ С.В.

КГУ «Детский дом «Асем» г. Караганда

«РЕАЛИЗАЦИЯ ЦЕЛОСТНОГО ПЛАНА ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ ЧЕРЕЗ ИННОВАЦИОННЫЕ СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ПРОЕКТЫ В УСЛОВИЯХ ДЕТСКОГО ДОМА»

Воспитатель всегда был центральной фигурой в детском доме. В настоящее время, когда перед детским домом стоит задача воспитания активной, всесторонне развитой, творческой личности, необходим поиск наиболее оптимальных путей обучения и воспитания в личностном развитии и развитии творческих способностей детей. Необходимые изменения в образовании не могут происходить, если педагог не будет стремиться совершенствовать свою профессиональную деятельность, не будет стремиться использовать современные образовательные технологии, обеспечивающие гибкость образовательного процесса, повышающие познавательные интересы у воспитанников. Благодаря внедрению в образовательно-воспитательный процесс современных технологий обучения дети, оставшиеся без попечения родителей, имеют большой шанс приобрести необходимые умения и навыки для дальнейшей жизни и успешной адаптации в обществе, повысить уровень мотивации к обучению.

Специфика работы детских домов такова, что без использования данных технологий невозможно построить образовательно-воспитательный процесс.

Подробнее хотелось бы остановиться на более востребованных инновационных технологиях, использующихся в работе с детьми.

В педагогической практике детского дома создана развернутая система дополнительного образования внутри детского дома, так называемый **«Блок дополнительного образования»**, где все воспитатели и специалисты детского дома осуществляют кружковую работу с воспитанниками. Всего в детском доме функционируют 14 кружков различного направления.

Каждый руководитель кружка составляет план и расписание занятий кружка, формирует группу, исходя из желания и интересов воспитанников. Так как детский дом немногочисленный, каждый воспитанник посещает от одного до трех-четырех кружков. Такая нагрузка позволяет раскрыть и развить в ребенке многие таланты и способности. Таким образом, занятость воспитанников дополнительным образованием составляет 100%.

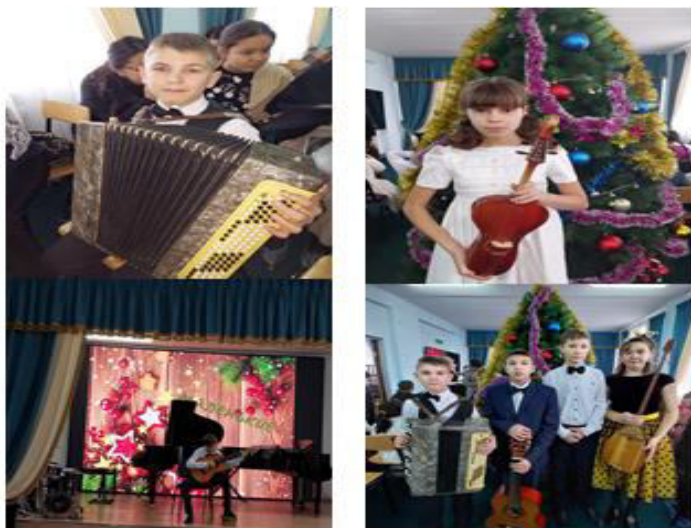
Результаты занятий кружковой деятельностью воспитанников отражаются в их достижениях. Ребята с удовольствием принимают участие в различных конкурсах и проектах и занимают призовые места. Так, воспитанник Константин И., лидер проекта «Читающая семья» принимал участие в республиканском конкурсе эссе «Люди, рядом с которыми я живу», проводимым Республиканским учебно-методическим центром дополнительного образования и занял там 1 место;

Воспитанницы Виктория П., Анастасия С., Дарья П. участвовали в республиканском конкурсе «Энциклопедия туризма» также проводимым Республиканским учебно-методическим центром дополнительного образования и заняли призовые места.

Дополнительным образованием воспитанники детского дома охвачены не только в стенах детского дома.

Ребята из детского дома изучают современные информационные технологии в компьютерной академии «Шаг»; воспитанники старшего возраста проходили обучение в «Школе юного юриста» при Карагандинской академии МВД им.Б.Бейсенова, успешно прошли итоговое тестирование и получили сертификаты.

18 воспитанников детского дома (50%), обучаются в музыкальной школе №3 города Караганды по 7 направлениям: (домбра, гитара, кобыз, баян, фортепиано, вокал, ударные инструменты), по сравнению с прошлым учебным годом увеличение количества детей на 19%

В воспитательной работе детского дома применяется и такая инновационная деятельность, как **арт-технология**. Два педагога в коллективе детского дома имеют профессиональное художественное образование и с удовольствием применяют инновационную технологию в работе с детьми.

Арт-технология – воспитание, образование, развитие личности осуществляются средствами искусства, как классического, так и народного.

Свои творческие работы воспитанники отправляют на конкурсы и фестивали детского творчества, где занимают призовые места. Дипломами 1,2,3 степеней Республиканского конкурса детского изобразительного и декоративно-прикладного искусства награждены воспитанники: Ринат С., Карина Д., Максим Р.

Широко в работе с детьми разного возраста воспитатели детского дома применяют **метод проектов**. Тематику и содержание проектов воспитанники выбирают вместе с педагогом. Далее педагог направляет воспитанников, помогает при поиске дополнительного материала, рекомендует, где можно найти справочный, практический материал. В прошедшем учебном году ребята работали над такими проектами, как: «Мой профессиональный выбор», «Сказки и устное народное творчество» (в рамках реализации проекта «Читающая семья»); «Улицы моего города», «История правил пожарной безопасности» и др.

Вот уже на протяжении 8 лет в детском доме реализуется проект «**Наставничество**», который призван повысить социальную адаптацию воспитанников, расширить их представления о жизни вне стен детского дома, подготовить к самостоятельной жизни в социуме и, конечно же, найти того, «своего» взрослого друга и наставника, у которого всегда можно спросить совета, с кем всегда можно поделиться радостью и событиями, происходящими в жизни.

За указанный период, в проекте приняли участие более 20 воспитанников детского дома, сложились 20 пар «ребенок-наставник». На сегодняшний день в стенах детского дома реализуется пятый этап проекта.

Инновационные методы и технологии применимы не только в работе с воспитанниками, в работе с педагогическим коллективом администрация детского дома также использует некоторые современные технологии.

Профессия педагога связана с вполне определенными стрессорами. В этом случае нередко говорят о том, что сама профессия носит стрессовый характер. Большинству педагогов приходится работать в напряженном ритме. Шум, суета, постоянное общение – все это не должно уменьшить работоспособность педагога. Стресс не должен выбивать из колеи, в противном случае это ведет за собой невыполнение обязанностей.

Для руководителя важно, чтобы сотрудники были психологически устойчивы и не были подвержены стрессам, депрессии и психологическим расстройствам, иначе резко понизится работоспособность сотрудника и это отразится на работе учреждения в целом.

В прошедшем учебном году в работе с педагогическим коллективом использовался метод «**Стресс-менеджмент в учреждении**».

Исходная диагностика показала результаты: в состоянии стресса на начало работы проекта «Стресс-менеджмент» находилось 24 % сотрудников, еще 38 % испытывали стресс в некоторых случаях. Это, конечно, был довольно высокий показатель.

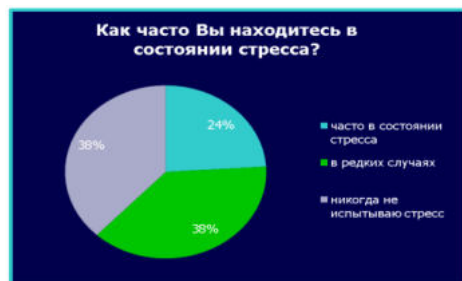

рис.1

Для реализации данного метода осуществлялся регулярный мониторинг и формирование приемлемого социально-психологического климата; велась работа по оптимизации организационной структуры (распределение обязанностей, полномочий и ответственности), с учетом способностей и возможностей конкретных сотрудников;

Педагогом-психологом разрабатывались рекомендации по профилактике стрессовых ситуаций. В качестве профилактических мероприятий осуществлялась работа по

исключению (по возможности) ситуаций конфликта; педагогом-психологом проводились тренинги, занятия, игры по снятию психоэмоциональной и стрессовой нагрузки и многие другие мероприятия.

Проводимая работа принесла свои результаты, и, после промежуточного среза уровня тревожности и стресса, показатели стали выглядеть следующим образом:

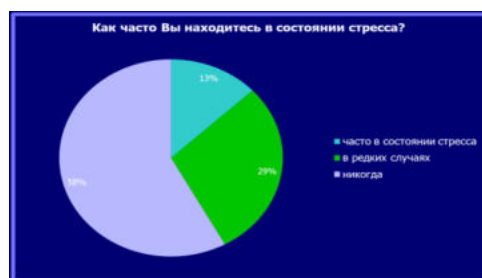

рис.2

Таким образом, проводимая в коллективе работа по стресс-менеджменту показала свою эффективность и решила поставленные цели: оказала психологическую помощь и поддержку педагогам, испытывающим психоэмоциональные нагрузки в повседневной жизни.

Педагоги и воспитатели детского дома являются первопроходцами в области образования и воспитания детей, растущих вне семьи. Именно они находят путь к сердцу воспитанников, вдохновляют их на светлое будущее, прививают каждому ребенку доброту, честность и трудолюбие, влияют на формирование личности каждый день.

Применяемые педагогами детского дома вышеперечисленные инновационные методики являются важнейшими действиями в успешной и эффективной реализации новой программы воспитания, которая поможет нам воспитать новое поколение, честным и ответственным, воспитать и сформировать успешную нацию.

Литература:

- 1.Абаков В.А. Адаптация к стрессу. СПб: Речь, 2004 г.
- 2.Вальдес Одрисол М.С. Арттерапия в работе с подростками. М: Владос, 2014 г.
- 3.Коноваленко М.Ю. Стресс в работе педагога: техники самопомощи. М: Педагогика, 2005 г.

ПЯТКИНА Н.М.

КГУ «Общеобразовательная школа №21» г.Темиртау

ВОСПИТАНИЕ ОСНОВАННОЕ НА ЦЕННОСТЯХ

На современном этапе развития Казахстана благополучие подрастающего поколения провозглашено гарантией успешного будущего государства.

Молодому человеку XXI века - полноправному члену казахстанского общества необходимо развивать в процессе образования приоритетные ценностные установки и тренды, которые помогут ему реализовать личностный капитал в жизни, выстроить собственную иерархическую ценностную планку.

В Законе Республики Казахстан от 27 июля 2007 года №319-III «Об образовании»: образование – непрерывный процесс воспитания и обучения, осуществляемый в целях нравственного, интеллектуального, культурного, физического развития и формирования профессиональной компетентности [1].

Воспитание личности ребенка начинается в семье, продолжается в дошкольных организациях и школе. Ценности образования оказывают важное воздействие на формирование социально зрелой личности ребенка. Профессиональная деятельность

педагогов заключается не только в подаче учебного материала, повышении мотивации к обучению, но и обеспечении целостности воспитания.

В «Единой программе воспитания» в организациях образования за исключением высших учебных заведений подчеркивается, что «воспитание – это основа качественного образования, которое ведет поколение к высоким идеалам. Оно заряжает душу человека добром и наполняет ее ценными человеческими качествами» [2].

Современные стандарты образования требуют обновления программ, содержания, форм и подходов к воспитательному процессу в связи с приоритетной идеей: образование будет эффективным, если оно основано на ценностях, так как именно ценности занимают ведущее место в формировании жизненных стратегий подрастающего поколения.

Подростковый возраст – это особый этап в формировании личности ребенка. Подростки 11-15 лет особенно стремятся показать и проявить себя взрослыми, самостоятельными личностями, способными принимать собственные решения. Поэтому основой воспитания школьников 5-8 классов является укрепление человеческого достоинства через национальные интересы, национальное наследие, совесть, здоровье, компетенции.

С целью осуществления качественной и системной работы по воспитанию и обучению ценности национальных интересов с обучающимися 7 класса проведено анкетирование по выявлению особенностей ценностных ориентаций (доброта, ответственность, честность, уважение, совесть).

В исследовании приняло участие 22 обучающихся, из них: 13 девочек, 9 мальчиков. Анкетирование состояло из 5 вопросов.

На вопрос: «Способны ли вы признаваться в своих ошибках», 12 (54%) респондентов ответили «да», 8 (36%) дали ответ «иногда», 2 (9%) отметили «нет».

На вопрос: «Если вы нашли кошелек с деньгами на улице, ваши действия?» – большинство школьников (57%) высказали мнение о необходимости вернуть владельцу, 28% дали ответ «оставят себе», 14% - позвонят в полицию.

На вопрос: «Как вы реагируете, когда вам поручают ответственную задачу» – мнения участников анкетирования разделились. Большая часть респондентов 54% ответили, что «возьмут на себя ответственность и выполнят задачу как можно лучше», 36% подчеркнули «зависит от того, насколько будет интересно», 9% - «пытаются избежать ответственности».

На вопрос «Как вы отреагируете, узнав, что кто-то из вашего класса стал объектом издевательств», 10 (45%) отметили, что затрудняются ответить, 6 (27%) заполнили графу «проигнорируют ситуацию, чтобы не попасть в конфликт», 6 (27%) - попытаются помочь.

На вопрос «Вы видите, как кто-то выкидывает мусор на улице, как вы отреагируете?», 50% респондентов ответили «пройдут мимо, решив, что это не их дело», 50% - «подойдут к человеку и попросят поднять мусор».

Подводя итоги анкетирования: 54% респондентов готовы признавать свои ошибки, 57% высказали мнение о необходимости возврата чужих денег, 54% берут на себя ответственность за выполнение поручения, 45% затрудняются ответить по вопросу реакции на буллинг, 50% не заинтересованы в защите окружающей среды. Таким образом, делаем вывод, что необходимо активизировать работу по развитию ценностных ориентаций, профилактике эмоционального неблагополучия, актуализации внутренних ресурсов для успешной самореализации в жизни.

По итогам полученного результата анкетирования, изучения нормативных документов по организации образовательного процесса, реализуемых республиканских и областных проектов, рекомендаций «Единой программы воспитания» в организациях образования за исключением высших учебных заведений составлен план воспитательных мероприятий по обучению ценности национальных интересов на 2023-2024 учебный год:

№ п/п	Наименование мероприятия	Форма проведения	Сроки проведения
1	Республиканский проект	читательские	в течение года

	«Оқуға қуштар мектеп»	часы	
2	Областной проект «Өнегелі өмір»	встречи с ветеранами труда	в течение года
3	«Каникулы без гаджетов»	игры на свежем воздухе	в течение года
4	«Мы все разные, но мы вместе»	тренинг	сентябрь
5	«Праздник мудрости и доброты»	классный час	октябрь
6	«Основы общественного порядка»	дискуссионный практикум	ноябрь
7	«Духовное согласие - путь к единству народа»	просмотр фильма	декабрь
8	«Честность и порядочность - норма поведения»	правовой всеобуч	декабрь
9	«Мы взрослеем»	семинар-рассуждение	январь
10	«Откровенный разговор с родителями»	урок нравственности	январь
11	Республиканская акция «ДосболLike: предложи руку дружбы»	творческое сотрудничество	17 января – 17 февраля 2024 года
12	«Что значит быть честным?»	круглый стол	февраль
13	«Туған елге тағзым»	защита проектов	март
14	«Главные жизненные ценности»	тренинг	апрель май
15	«ЭкоChallenge»	акция	апрель май

Запланированные мероприятия проводятся в тесном взаимодействии и сотрудничестве с родителями (законными представителями) обучающихся, заместителем директора по воспитательной работе, педагогом-психологом, учителями-предметниками, старшей вожатой, социальными партнерами школы.

Воспитание, основанное на ценностях, позволяет получить следующие позитивные результаты:

во-первых, способствует развитию эмоционального интеллекта, обучающиеся учатся понимать и выражать свои эмоции, взаимодействовать с одноклассниками на основе общих ценностей;

во-вторых, участие в мероприятиях вдохновляет подростков на саморазвитие и общественную активность;

в-третьих, обсуждение ценностей в образовательном процессе способствует формированию благоприятной коллаборативной среды.

Литература:

1. Закон Республики Казахстан от 27 июля 2007 года №319-III «Об образовании».
2. Об утверждении «Единой программы воспитания» в организациях образования, за исключением высших учебных заведений. Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 19 сентября 2023 года №294.
3. Давыдов В.В. Психология подростка. - Москва, 2016.
4. Леонтович А.В. Исследовательская и проектная работа школьников. 5-11 классы / А.В. Леонтович. – Москва, 2014.
5. Мынбаева А.К., Садвакасова З.М. Инновационные методы обучения или как интересно преподавать. – Алматы, 2015.

РАЕНКО ВИКТОРИЯ ВАЛЕРЬЕВНА

*КГУ «Общеобразовательная Школа имени Прокофия Корниенко»,
Абайский район*

ПРИМЕНЕНИЕ МОБИЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ МАТЕМАТИКИ

Перед современной школой стоит задача подготовки ответственного гражданина, способного строить свою деятельность в соответствии с интересами окружающих его людей. Эта задача решается с помощью формирования устойчивых духовно-нравственных ценностей у школьников.

Данный доклад посвящается актуальной теме – использование мобильных приложений на занятиях. Данные рекомендации могут быть полезны преподавателям математики с целью повышения профессионального опыта педагогов и повышением качества обучения среди учащихся. Материал также представлен с целью, изменить отношение учащихся к мобильной зависимости в положительную сторону обучения.

Преимущества и недостатки использования мобильных приложений на занятиях

При внедрении любой инновации нужно быть готовым и к негативной стороне, поэтому необходимо рассмотреть как несомненные преимущества, так и негативные аспекты мобильного обучения. Таким образом, несомненными преимуществами использования мобильных устройств и технологий в образовательном процессе являются:

- Быстрый доступ к аутентичным учебным и справочным ресурсам и программам в любое время и в любом месте;
- постоянная обратная связь с преподавателем и учебным сообществом;
- учет индивидуальных особенностей учащегося - диагностика проблем, индивидуальный темп обучения;
- повышение мотивации обучаемых за счет использования знакомых технических средств и виртуального окружения;
- организация автономного обучения;
- создание персонализированного профессионально ориентированного обучающего пространства ученика; развитие навыков и способностей к непрерывному обучению в течение жизни.

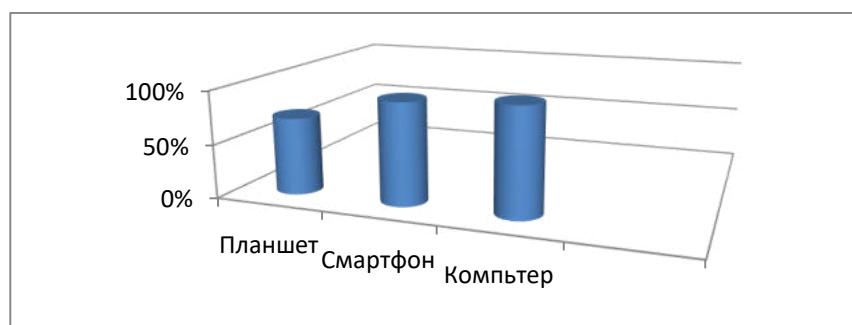
К негативным аспектам мобильного обучения в первую очередь необходимо отнести сложности:

1. административно-организационного и методического характера.

- во-первых, сложно убедить как преподавателей, так и администрацию учебных заведений, что данная форма обучения способствует оптимизации учебного процесса, т. к. выполнение заданий проходит на устройствах (телефоны), которые обычно запрещены в школах, колледжах и вузах для использования в учебной аудитории, поскольку все мобильные устройства выполняют роль электронной шпаргалки.
- во-вторых, преподаватели не владеют (в отличие от учеников) соответствующим уровнем ИКТ компетенции, который позволял бы им внедрять в традиционную форму задания на основе мобильных технологий, использовать уже существующие учебные приложения для мобильных устройств, обеспечивать интерактивную поддержку учебного процесса, развивать ИКТ компетенцию самих обучающихся в этой сфере.
- в-третьих, недостаточно готовых обучающих мобильных ресурсов и программ для учеников различных уровней и специальностей. Современный преподаватель сегодня в силах превратить мобильные устройства и технологии из угрозы для обучения в помощь и поддержку.

Многу было проведено анкетирование среди учащихся 8-х классов с целью выяснения: как и для чего они используют гаджеты. Результаты оказались очень интересными. Самые популярные ответы на вопрос:

«Какие гаджеты вы имеете?» — это планшет (72%), смартфон (95%) и компьютер (100%).

Все 100% опрошенных детей положительно ответили на вопрос «Приносишь ли ты с собой в школу гаджеты?». Выяснилось, что дети в школе любят слушать музыку, общаться в социальной сети «ВК», играть в игры, делать селфи. Менее популярно у детей — общение посредством смс и звонков, чтение книг, просмотр видео.

88 % опрошенных считают, что гаджеты помогают им снять напряжение от школьных проблем и нагрузок. Самым популярным функционалом гаджетов в процессе обучения стали — поиск необходимой информации в сети Интернет, переводчики, решебники и использование калькулятора. 65% учеников ответили, что не смогут отказаться от использования гаджетов хотя бы на неделю и 2/3 всех опрошенных хотели бы использовать гаджеты на всех уроках. Причинами отказа от использования гаджетов в обучении назывались: нежелание забивать память смартфона дополнительными приложениями, боязнь, что планшет в школе сломают, плата за интернет и даже сомнение, что все ученики будут играть на уроках вместо учебы. Опрос, проведенный мною среди учителей и учащихся школы перед началом проекта, выявил следующие проблемы:

— все учителя и учащиеся имеют в наличии какие-либо гаджеты, но недостаточно осведомлены об их возможностях;

— у многих учителей отсутствует представление о том, как и зачем гаджеты могут быть использованы в образовательном процессе;

— учащиеся и учителя чаще всего используют планшеты и смартфоны.

На уроках математики возможно применение следующих сайтов и приложений для смартфонов:

1. Приложение Adobe Reader во время работы на уроке позволяет обеспечить ученика необходимой дополнительной учебной литературой и справочными материалами, что является здоровьесберегающим фактором (ученики освобождаются от необходимости носить тяжелые учебники в школу).

2. «Король математики» — работа с различными разделами математики на скорость (от арифметики до математической статистики).

3. «Формулы» — содержит все формулы курса алгебры и геометрии.

4. Приложения «FreeGraCalc, Desmos, QuickGraph+» позволяют строить графики различных функций, а так же области, задаваемые системой уравнений, определять точки пересечения графиков нескольких функций.

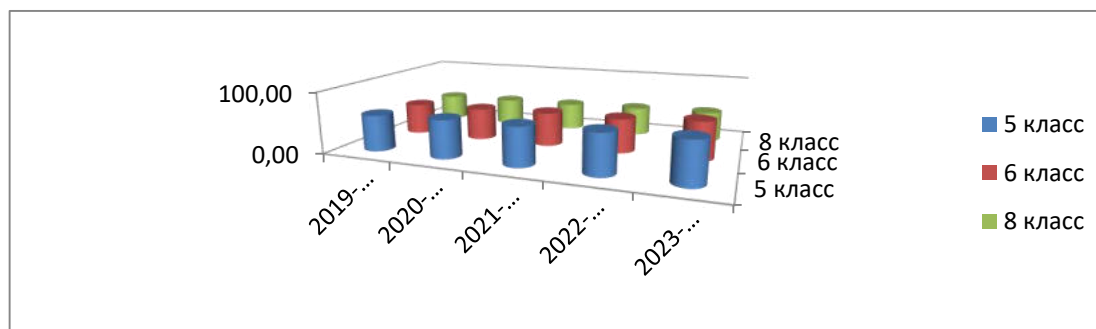
5. «GeometryPad» — приложение, которое позволяет работать с системой координат и строить плоские фигуры.

6. «TriangleSolve» — позволяет проводить отработку умения применять условие существования треугольника, нахождение площади треугольника, а так же изучение видов треугольников.

7. «iCrosss» – приложение для построения сечений различных объемных фигур.

Список приложений для гаджетов ежемесячно пополняется новыми изданиями, все перечислить невозможно. Многие приложения из вышеназванных можно применять не только на уроках математики, но и на любом другом предмете. В течении 5 лет я применяю на уроках мобильные приложения Nearpod, Kahoot, Plickers, Quizizz, Wordwall, Learningapps, Joyteka. За это время ребята привыкли к работе с гаджетами. Знают точно свои действия в том или другом приложении.

Мониторинг применения мобильных приложений на уроках математики

На уроках учителю зачастую не хватает раздаточного дидактического материала. Чтобы исправить данную ситуацию можно сделать фото задания и выложить на открытый доступ учащимся в социальной сети ВК. Многие учителя на своих уроках используют фрагменты видео уроков других учителей, презентации, выложенные в сети интернет. Причина для этого – нехватка времени на сложные чертежи. Учащимся можно скинуть ссылку на тот или иной ресурс, чтобы дома они самостоятельно повторили сложный материал.

Во внеурочной деятельности тоже возможно активное использование гаджетов. При подготовке к танцевальному или вокальному конкурсам, дети закачивают музыку в телефоны, чтобы репетировать на переменах. При помощи программы считывания QR-кодов педагогам можно зашифровать условия задач или ссылки на полезные сайты. Вместо того чтобы распечатывать карточки с заданиями, автор статьи предлагает иногда эти задания сфотографировать гаджетами. Наконец, две системы интерактивного голосования - kahoot и plickers отлично работают на смартфоне или планшете.

Отказаться от всего этого и остаться с учебником и доской? Кому тогда в школе будет интересно?

Технология BYOD (принеси собственное устройство) становится известной не понаслышке. Учащиеся приносят в школу свои смартфоны и планшеты каждый день. Кто-то в них играет, а кто-то, играя, учится. В провинциальных школах с недостаточным материальным обеспечением, использование гаджетов на уроках поможет провести урок интерактивно, интересно и современно. Даже отстающие ученики с низкой мотивацией к обучению на таких уроках не сидят без дела, пытаются что-то решить, измерить смартфоном, вставить свои комментарии в сети ВК по ходу урока. Предварительные итоги проекта «Использование гаджетов на уроках математики», проведенные автором статьи, показывают увеличение качества знаний учащихся по математике и рост мотивации к изучению предмета по сравнению с классами, в которых образовательный процесс шел по традиционной программе.

Для проведения мастер-класса по использованию гаджетов в образовательном процессе, мною разработан урок геометрии в 8 классе по технологии BYOD с использованием мобильного приложения Quizizz и Learningapps.

Литература:

1. Беляков В.А. Дети и гаджеты // Официальный сайт МАОУ Ветлужская основная школа [р.п. Ветлужский, 2017].
2. Куликова Н.Ю., Кобзева В.А. Использование мобильных приложений для организации и проведения оперативного контроля знаний обучающихся // Электронный научно-практический журнал «Современные научные исследования и инновации». 2015.
3. Казакова М. С. Применение современных гаджетов на уроках математики как средство формирования универсальных учебных действий школьника // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2015 г
4. Антропова В.Ю. Разработка урока геометрии в 8 классе «Площадь треугольника» с применением гаджетов [Электронный ресурс]. 2017 г

РАХИМБЕКОВ Ш.Р.

Балқаш қаласы

«С.Сейфуллин атындағы №7 мектеп-гимназиясы»КММ

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҒЫМЫЗ - ҚОЛӨНЕРДЕ

*«Адамның адамшылығы жақсы ұстаздан»
(Абай)*

Қолөнер – көне заман тарихымен бірге біте қайнасып келе жатқан қазақтың бай қазынасы. Өресі биік, өрісі кең қолөнердің қай саласынан болсын жер жүзіндегі басқа да халықтар сияқты қазақ халқы да өзінің көне замандарынан бері келе жатқан тамаша тарихымен бір өзіне ғана тән қайталанбастай ерекшелігімен дараланады. Қазақтың да қолөнер шеберлігін үйренуде ерте заманнан бері жиып-терген мол тәжірбиелері бар. Оған төл тарихымыз куә.

Мектеп оқушыларына халық өнерінің тарихи жолдарынан нақты білім беру, өнерпаздық пен шеберлік тәсілдерін түсіндіру, қолөнер иелерінің жасаған еңбектерін кастерлеу, олардың дәстүрлі әдістерін бүгінгі күннің кәдесіне жарату, оны түрлендіре отырып әдіс-тәсілімен оқушы бойына дарыту. Атам қазақ бала тәрбиесінде өмір тіршілігінің ертеңгі келешегіне ерекше үлкен мән берген. Өз ұрпағының сегіз қырлы, бір сырлы өнегелі, өнерлі болып өсуін мақсат еткен ата-анамыз өз бойындағы бар асыл қасиеттерін әлденеше ғасырлар бойы ұрпақтан-ұрпаққа жалғастырып, насихаттап, үйретіп келген. Еңбек тәрбиесі – барлық тәрбиенің қайнар көзі. Баланың еңбек тәрбиесін меңгеруі, қоғам үшін ғана емес, оның жеке басы және барлық тіршілігі үшін де қажет.

«Ата көрген оқ жонар, ана көрген тон пішер» деген халық даналығын еске ала отырып, жас ұрпақты тәрбиелеуде, балаға эстетикалық білім және ұлттық құндылықтарды үйрететін бастамашы ретінде көркем еңбек пәнінің атқаратын қызметі өте зор. Сондықтан өз ісімізге деген сүйіспеншілігіміз оянып, өз мамандығымызға мақтанышпен қарау парыз. Ал сенімділікті арттыру үшін мол тәжірибе жинау керек. Жиналған сенімділіктің арқасында қолөнерге деген қызығушылығымызды арттырып, халық өнерін насихаттап, оны түрлі қиялмен заманға сай жаңартып, қолөнер бұйымдарының сапасын арттыра беру аса игілікті іс. Жалпы қазақтың салт-дәстүрін, өнерін дәріптей отырып, қол жетімді табиғи және жасанды

материалдарды қолданып,құндылыққа бағыттауға болады. Оны дамыта отырып, әрбір адамның өзінің қабілетіне қарай қолөнерге бейімдеудің, іске икемдеудің берері мол. Бұл деген біздердің жаңа өмірге бейімделіп, мамандықты меңгерудің алғы бастамасы болатыны анық. Қолөнер-дәстүрдің жалғасы, сөнбестің айғағы, ұрпақтың тәрбиесі және ұлт болашағы деп есептеймін.

Қолөнер жұмысының маңыздылығы бала әр түрлі материалдармен жұмыс істер алдында зат туралы оның барлық қасиетімен танысады.Одан кейін ол затты қалай,қайда жарату керектігін ойластырады.Ойластыру барысында басқада табиғи,табиғи емес заттармен біріктіруге болатынын ескереді.

Көркем еңбек сабағында қолөнерге баулу арқылы тәлім – тәрбиені негіз ете отырып, ұлттық құндылықтарды дамыту керек.

Яғни жастарымыз мемлекет болашағын ойлауды мүлдем естен шығармауы тиіс. Қазіргі кезде біз өмір сүріп отырған қоғам талабының ауқымына енетін білім реформалары талабына сай оқушылардың кәсіби мамандық алуына жеке көңіл бөлінуде, соған байланысты көркем еңбек сабағында білім алушы оқу бағдарламасын игере отырып, мұғалім балаға білім беріп қана қоймайды және жеке мамандықты меңгеретін тұлғаны да қалыптастырушы. Ұстаз бала бойындағы дарындылықты ашу үшін үнемі ізденіс үстінде болады. Көркем еңбек сабағында оқушылардың іске икемділігі мен іскерлігіне, өнеріне, шеберлікке деген бейімділігін дамыта отырып қалыптастырамыз. Шығармашылық әр баланың бойында әбден болуы мүмкін. «Бұлақ көрсең көзін аш демекші» біздің міндетіміз оқушының бойындағы жасырынып жатқан дарындылықты ашу. Қолөнерге қызығушылықты ояту және өз бетімен жұмыс істеу дағдысын қалыптастыра келе қолөнердің бір саласымен айналысып, дарындылығы ашылған бала әрине сол маман иесі болары анық және өмір сүру бейімділігі жоғары болмақ. Оқушы қолөнерді үйрену барысында бойына халықтың ізгі қасиеттерін сіңіреді, салт-дәстүрлерін бағалай білуге, шеберлікті, әсемдікті, үнемділікті, іскерлікті, білімділікті бойына дарытады.

Сабақта қолөнерді үйрену барысында біз топтық және жекелей жұмыстар жасаймыз. Қолөнерге баулуда біз қазақтың ұлттық ою-өрнектерін ағаш бетінде ою, оларды бастырмалау,сүйектерді өңдеу және ши тоқу сияқты бірнеше жұмыс түрлерімен айналысуға болады. Жұмысқа әр түрлі табиғи заттар ағаш,тері,темір сүйек сияқты заттарды қолданылады. Оқушылар жұмыс жасар алдында тиісті тапсырма алып, керек қол жетімді материалдарды дайындамаларды әкеледі. Сонымен қатар жасалынатын қолөнер затының жасалу жолдары,эскизі туралы зерттеп оқушыларға ол жайлы бейнетаспа көрсетіледі. Теориялық сабақ пысықталған соң, тәжірибелік сабақ алдында қауіпсіздік шаралары таныстырылады.Ұстаз әрбір жұмыс барысында оқушылардың бойында шыдамдылық пен ұқыптылықты, саусақтарының икемділігі мен ептілігін дамытады.

Мысалы айтсақ,ши тоқығанда отырып-тұрып, үнемі қимыл-қозғалыста болғандықтан, аяқ , қол , жон , арқа бұлшық еттері де белсенді жұмыс істейді. Бұл буындарға тұз бен сары су жиналудан сақтайды, әрі адамның күйзеліске түсуіне жол бермейді.Тоқылатын шидің өрнектерін есептеу, түстерін үйлестіру барысында бала бөтен ойға да берілмейді.

Практикаға келетін болсақ сабақ барысында оқушылар шығармашылығы сабақ тақырыбын түсіндіре отырып қызығушылықты аша білу мақсатымыздың елу пайызы десек қателеспейміз.Одан оқушыларға тапсырмалар беріліп ізденіс,одан әрі шығармашылық тақырыпқа орай нобайлар жасауға жол беріледі.Мысалы тақтайша бетіне геометриялық өрнектерді

Оқушылардың нобайды қағаз бетіне түсіру кезеңі

Міне осындай жұмсақ сүйектермен сабақ барысында оқушылар шығармашылық жұмыстарын жүзеге асыруға болады.

Мысалы: «Жиһаздарға арналған интерьерлік заттар» тақырыбы барысында асық, сүйектердің атауын, төрт түлік мал туралы және сүйекті қайдан алынатыны туралы біліп, үйлестіру барысында дизайнерлік шеберліктерін дамытады. Қазақтың сәндік бір бұйымына тоқтала кетсем.

Алка - қазақ әйелдерінің сәндік бұйымының бір тамаша үлгісі. Алқаның аса көркем әрі күрделі түрі Қазақстанның батыс және оңтүстік батыс өңірінде кездеседі. Оны өңіржиек деп те атайды. Бұл алқалар бір-біріне шығыршық арқылы жалғасады және бірнеше төрт бұрышты әшекейлерден құрастырылады. Әр әшекейдің ортасына, жиектеріне асыл тас- тар орнатады. Мұндай әшекейлер әбден жүкар- тылған және іші қуысталған күміс қабатынан жасалады, арасына ақ балшық толтырылады.

Осыған орай мысал ретінде «Дәстүрлі емес материалдардан сәндік бұйым» жасау тақырыбында 5-сынып оқушысы Д.Тұрғанбектің шығармашылық жұмысын алуға болады.

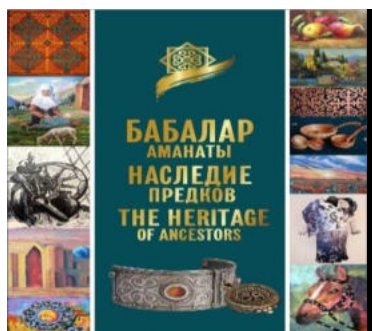

Қорытындылай келе, құндылықтарды қасиет тұта білу, бойға сіңіру жалпы адамзат өмірі үшін өте маңызды екенін түсіну қиын емес. Келесі ойымды айта кетсем ол портрет өте құнды деп есептеймін. Өйткені менің болашақ мамандық таңдауыма да үлкен септігін тигізген шығарма. Бұл шығарманы ертеректе коммунистік партияның тапсырмаларының бірімен біздің ауылға ат басын тіреген қазақтың кәсіби суретшісі Әбілхан Қастеев салғанын экономист болып қызмет атқарған әкем айтыпты. Кейін ол әңгімені анамның аузынанда нақ естідім. Бұл бағасы жоқ дүние мен үшін өмір бойы жадымда қалатын тарихи және отбасылық құндылық.

Әбілхан Қастеев салған портрет

Екінші бір құндылық ол 2020 жылы Қазақстанның «Көркем еңбек» пәні мұғалімдерінің шығармашылық жұмыстарының басын қосып, бірінші рет ұйымдастырылып отырған «Бабалар аманаты» атты көрмеге қатысып, көп жылғы еңбегімнің арқасында арнайы шыққан жинақ кітапқа екі шығармашылық жұмысым еніп отыр. Бұл кітап үш тілде шығарылып және «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында Әбунасыр Әл-Фараби бабамыздың 1150 жылдығы және Абай Құнанбаевтың 175 жылдық мерейтойына арналды. Бұл мен үшін үлкен қуаныш әрі үлкен жетістік.

Кітап мұқабасы

Бір топ ұйымдастырушы

Өнер - мәдени мұра. Қолөнер арқылы ұлттық құндылықтарымызды ұрпақтан-ұрпаққа жалғастыру атадан қалған аманат деп есептеймін.

Әдебиеттер:

1. «Көркем еңбек». М. Жақманов, Ж. Кульбекова, О. Пак, З. Хасенов мұғалімдерге арналған нұсқаулық, 2017 ж.

- 2.«Бабалар аманаты» Көдеков А. 2020ж
3. «Қазақтың қолданбалы өнері» Алматы кітап 2007ж.
4. «Қазақ халқының дәстүрлі өнері» 2004ж.

**РАХИМБЕРЛИНА ЖАННАТ ЕСИМХАНОВНА,
АДАМБАЙ ГҮЛЗАТ БЕРІКБАЙҚЫЗЫ**
Қарағанды қ. «Әлімхан Ермеков атындағы мектеп-лицейі» КММ

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫНДА ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР АРҚЫЛЫ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІККЕ ТӘРБИЕЛЕУ

Тәрбие беру – педагог пен оқушы арасындағы ынтымақтастықты ұйымдастыру арқылы белгілі бір мақсаттарға жету алгоритмі. Тәрбие берудің белсенді әдісі «мұғалім=оқушы» сызбасы бойынша жүзеге асады. Демек, оқушылар да мұғаліммен тең дәрежеде тәрбие мен білім беру үдерісіне қатысушы болып табылады. Тәрбие берудің жаңа құралы ретінде сөйлеу, жазу, ақпараттық технологиялар, көрнекіліктер, электронды білім ресурстарын қарастыруға болады.

Ұлттық құндылықтар – жалпыадамзаттық құндылықтардың бір бөлігі ретінде қарастырылады. Ұлттық құндылық – белгілі бір ұлттың мүддесіне, таным-түсінігіне бағытталған мәнділік. Әр ұлттың өзіндік дүниетанымы, ойлау түрі, мәдениеті, ұлттық санасымен ерекшеленеді [1].

Ұлттық құндылықтарды насихаттай отырып рухани-адамгершілікке тәрбиелеу тұлғаның бойында келесі қасиеттерді дамытады:

- адамгершілік сезім (сүйіспеншілік, жауапкершілік, отаншылдық),
- адамгершілік бейне (мейірімділік, жанашырлық, жомарттық, еңбекқорлық),
- адамгершілік мінез-құлық (Отанға, халыққа қызмет етуге дайындық, ерік-жігер, саналылық),
- адамгершілік ұстаным (ар-намыс, зұлымдық пен жақсылықты ажырату, табандылық, азаматтық ұстаным, кемелдену, ауызбірлік).

Ұлттық құндылықтардың қайнар көзі – ұлттық тіл. Ана тілінде сөйлеген бала туған тарихын, салт-дәстүрін, әдебиетін, мәдениетін жетік меңгеретіні белгілі. Алайда, ақпараттық технологияның қарқынды дамып жатқан технологиялық прогресс заманында өскелең ұрпақ кітап оқуға көңіл бөлмейді әрі түрлі субмәдениетке де еліктейтіндері де бар. Оның үстіне жұмысбасты ата-аналары баланың рухани тәрбиесіне назар аударма бермейді. Заңғар жазушымыз Мұхтар Әуезовтің «Ел болам десең, бесігіңді түзе» деген тағылымды сөзі бала тәрбиесіне баса назар аудару керектігін меңзейді. Қазіргі таңда бұл мәселе педагог мамандарға жүктелген басты әрі жауапты міндеттердің бірі болмақ.

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтары әрдайым рухани-адамгершілікке тәрбиелейтін, ұлттық құндылықтарды насихаттайтын пәндер болып табылады. «Рухани-адамгершілікке тәрбиелеу» ұғымының астарында толыққанды тұлғаның қалыптасуы, оны қоғамға үйлесімді бейімдеу жатады.

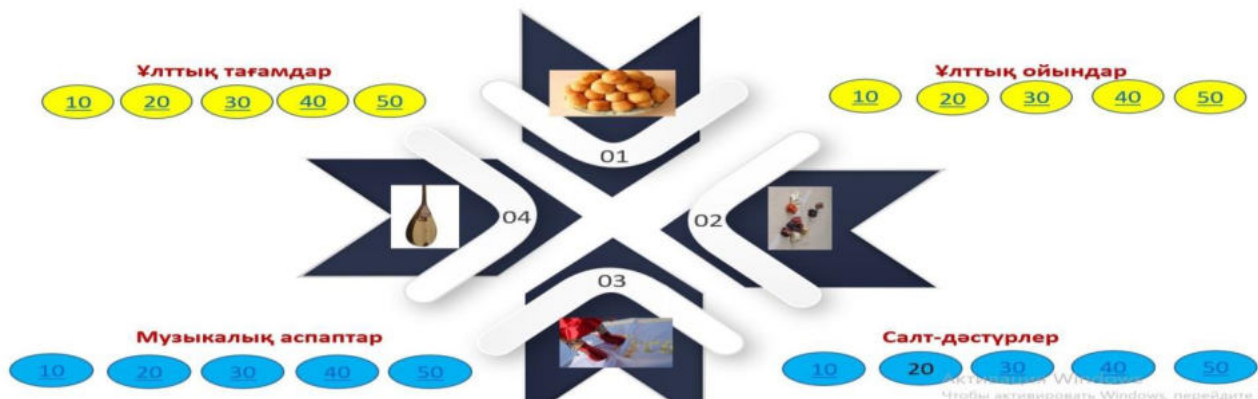
Тұлғаны ұлттық құндылықтар негізінде рухани-адамгершілік құндылықтарға бағыттап оқытуда келесі әдіс-тәсілдерді қолдануға болады:

- ойын-саяхат;
- сахналық қойылым;
- жағдаяттық әңгімелер;
- киелі жерлерге виртуалды экскурсиялар;
- мерекелік ойын-сауықтар;
- танымдық викториналар;
- сюжеттік-рөлдік ойындар, драматизация ойындары;
- моральдық-этикалық жағдайларды ойнату;

- тақырыптық әңгімелер, диалог негізінде пайымдаулар.

«Ауыз әдебиеті» тақырыбын өткен кезде ойын-саяхат, сахналық қойылым, жағдаяттық әңгімелер, киелі жерлерге виртуалды экскурсиялар, сюжеттік-рөлдік ойындар, драматизация, тақырыптық әңгімелер, диалог негізінде пайымдаулар әдіс-тәсілдерін қолданған тиімді.

«Қазақтың классикалық музыкасы, ұлттық аспаптары», «Төрт түлік», «Төрт түліктің пайдасы», «Ұлттық тағамдар» тақырыптарын өту барысында мерекелік ойын-сауықтар, танымдық викториналар ұйымдастыру ұтымды.

«Ұлттық құндылықтар» тақырыбындағы викторина

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында кез келген тақырыпты меңгертуде мәтіннің негізгі идеясы, кейіпкер бейнесін ашу барысында немесе қазақ халқының дүниетанымына, дәстүріне қатысты белгілі бір сөздің мағынасын ашып көрсету арқылы тұлғаны рухани-адамгершілік құндылықтарға бағыттап оқытуға болады. Нақты мысал келтіретін болсақ, Махамбет Өтемісұлының өмірі мен шығармашылығын өткен кезде ақынның Байұлы ішіндегі Беріш руынан тарайтындығы айтылады. Осы тұста «ру» сөзіне нақты тоқталып, оқушылардан қай руға жататындығын, халқымыз руға не үшін бөлінеді, оның астары мен маңыздылығы неде екенін ашып айтып кетуге болады. Өкінішке орай, жаһандану үрдісінің салдарынан рудың не екенін, руын білмейтін ұлты қазақ оқушылар кездеседі.

Қала мектептерінде ұлттық ойындардың атауын, шартын білмейтін оқушылар көп. Себебі ұлттық тәрбиенің бастауы ауылда. Ал ауылдан алыстаған қала баласының тілі шұбарланған, санасы ұлттық тәлім-тәрбиеден алыстаған. Біздің алдымызда бабаларының игі дәстүрін сақтайтын, күллі әлемге әйгілі әрі сыйлы өз елінің патриоттары болатын ұрпақ тәрбиелеу міндеті тұр. Отаншылдық сезім – ұлт рухы деңгейінің айнасы, өлшемі. «Балаңды өз тәрбиеңмен емес, өз ұлтыңның тәрбиесімен тәрбиеле» деген екен дана халқымыз. Сондықтан да сан ғасырлар бойы сұрыпталған ұлттық құндылықтарымызды оқу-тәрбие процесіне енгізу арқылы ұлттың тұнып тұрған рухани байлығымен өскелең ұрпақты сусындату – басты парызымыз. Тұлғаны ұлттық құндылықтар негізінде рухани-адамгершілік құндылықтарға бағыттап оқытуда әдіс-тәсілдерді келесі ұлттық ойындарға негіздеп қолдануға болады:

- «Арқан тартыс»;
- «Хан талапай»;
- «Құрақ құрау»;
- «Қыз қуу»;
- «Жаңарған дәстүр» ойындары.

«Ұлттық ойындар» әдісі зерттеуге бағытталады. Қазіргі кезде көп ойнала бермейтін ұлттық ойындар тізімін жасап, топқа бөлінген оқушыларға үлестіріп береді. Әр топ өзіне тиісті ойынды жан-жақты зерттеп, жоба жасайды. Жобада ойынның физикалық және ментальды пайдасы, ойнау ережесі, «қазіргі уақытта неге ойналмайды?» деген мәселелер қамтылуы керек. Апта соңында жинаған мәліметтерді талдап, сыныптың дәстүрлі ойыны бола алатынын таңдайды. Оқушылар ұлттық ойындарды зерттеп, болашақта компьютерлік ойынға айналдырудың жолын табады [2].

«Арқан тартыс» ойынында оқушылар екі топқа бөлінеді. Ойынға ұзындығы 8 метрдей арқан керек. Ол арқанның тең ортасынан орамалмен орап белгі жасайды, белгінің екі жағынан бір жарым-екі метрдей жерден тағы да жоғарыдағы тәртіппен белгілейді. Ойынға қатынасушылар тең екі топқа бөлінеді. Олардың саны 6-8 адам болуы мүмкін, ойыншылар бойларына қарай қатар түзеп тұрады. Ойын басқарушының берген командасы бойынша қатар түзеп сапта тұрған ойыншылар оң жақ шетінен бастап қатар санын «бір, екі, үш» деп сол жақ шетіне дейін санап шығады. Сөйтіп тақ жағы бір бөлек, жұп жағы бір бөлек бөлініп шығады. Күн ілгері сызып қойған үш сызықтың ортасына арқандағы үш белгінің екі шеткісін дәл келтіріп керіп тұрады да, арқанның шеткі белгісінен бастап ұшына дейін ойыншылар қос қолдап ұстап тартып тұрады.

Бұл ойынның негізгі ойыннан айырмашылығы күшпен емес, біліммен тартысады. Ойыншылардың мақсаты – тартысқа түскен екі топ сабақтың тақырыбына байланысты сөздерді кезектесе айту, әр сөзді айтқан сайын оқушылар арқанды өздеріне тарта шегіну, көп сөз айтып, арқанды жердегі орталық сызықтан бұрын сүйретіп өткізіп әкету. Екі топтың қай жағы орталық сызықтан қарсы топты бұрын тартып өткізіп әкетсе, сол жағы ұтқан болады, жеңген жағы бәйгесін алады. Ойын қимыл бірлігін қалыптастырып, ұжымдық іс-әрекетке тәрбиелейді.

«Хан талапай» ойыны асықпен ойналатын ойын. Асық нөмірленген. Нөмірге байланысты үлестірме алынады. Асық жерге шашылады. Оқушылар талапайлап асық алып, нөмірлері бойынша сөйлем құрап, сұрақ қояды.

«Құрақ құрау» ойыны. Оқушылар ұлттық ою-өрнектердің бейнелеу нақыштарының нені бейнелейтіні жайлы түсінік алады. Жапсырма қазақтардың бір бетіне ою-өрнек бейнеленеді, екінші бетіне сұрақтар жазылады. Сұрақтарға дұрыс жауап беру барысында құрақтар құрылып, толық бейне жиналады.

«Қыз қуу» ойыны. Әр топтан кезектесе бір қыз бен бір ұл ортаға шығады. Қыз бала 2 қадам алдыда тұрады. Сабақтың тақырыбы бойынша екеуіне кезек сөздерден сөз тіркесін құрау тапсырмасы беріледі. Әр сөз тіркесін құраған соң оқушы бір қадам алға адымдайды. Егер ұл бала белгіленген межеге дейін қуып жетсе, жеңіске жетеді. Жете алмаса, жеңіліс табады. Бұл әдіс «Ұлым- аспандағы жұлдызым», «Қызым – жағадағы құндызым» тақырыптарын өту барысында өте тиімді болып табылады.

«Жаңарған дәстүр» ойыны. Оқушыларды бірнеше топқа бөліп, әр топқа ұмытылып бара жатқан салт-дәстүрлерді бөліп береді. Әр топ өзіне берілген салт-дәстүрлерді зерттеп, қойылым ретінде дайындайды. Көрсетілген дәстүрді қазіргі заманда қалай түрлендіріп қолдануға болатынын талқылайды, дәстүр құндылығы туралы өз ойларын білдіреді.

Ұлттық құндылықтар – ұлттық идеяның негізгі өзегі, ұлт қалыптасуының басты факторларының бірі. Ұлттық идея – туған жер, өскен орта әсерлерінен қалыптасып, халықтың тілі, ауыз әдебиеті, салт-санасы, әдет-ғұрпы, ырымдары мен тыйымдары арқылы жүйеленген сезім. Ол – ұлттың болмысы, өзіндік ерекшелігі. Тұлғаны ұлттық құндылықтар негізінде адамгершілікке бағыттап оқытудағы негізгі мақсат – адалдық пен әділетсіздікті, жамандық пен жақсылықты, шындық пен жалғанды ажыратуға көмектесу, өмірге бейімдеу, елінің болашағын ойлайтын азамат тәрбиелеу.

Тұлғаны рухани-адамгершілікке бағыттап оқытуда ұстаздың бейнесі, мінез-құлқы, өмірлік ұстанымы, балаларға деген қарым-қатынасы маңызды рөл атқарады. Ұстаз тек қана сөзбен емес, ісімен үлгі болуы тиіс. Ұстаздың сөзі мен ісінің арасында алшақтық болмау керек. Сыныпта халқымыздың бойындағы мейірімділік, адалдық, үлкенге құрмет, кішіге ізет көрсету қасиеттері көрініс тапқан жағдайда ғана тұлға өзін сол ұжымның толыққанды мүшесі сезіне алады.

Ұлттық құндылықтар негізінде жалпыадамзаттық құндылықтарды бойына сіңіріп ұлттық болмысын жоғалтпаған, тарихын, мәдениетін меңгерген ұрпақ ой-өрісі кең жоғары интеллект иесі болары сөзсіз.

Әдебиеттер:

1. М.Ибрагимов, А.Елубаева, С.Смақов, Д.Қалық. QADAM (Бастауыш білім беру деңгейі). Астана-кітап, 2021.
2. М.Ибрагимов, А.Елубаева, С.Смақов, Д.Қалық. QADAM (Негізгі орта білім беру деңгейі). Астана-кітап, 2021.
3. М.Ибрагимов, А.Елубаева, С.Смақов, Д.Қалық. QADAM (Жалпы білім беру деңгейі). Астана-кітап, 2021.
4. Е.С.Сағындықов. Қазақтың ұлттық ойындары. Алматы: «Рауан» баспасы, 1991.

РОМАНОВСКАЯ Л.В.
КГУ «Гимназия № 97», г.Караганды

ФОРМИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ЭЛЕМЕНТОВ ЛОГИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

На современном этапе развития нашего общества на первый план выходит формирование национальных ценностей у подрастающего поколения. На первый план выходят 3 основные национальные ценности: национальный интерес, совесть, стремление. Данные ценности реализуются через весь учебно-воспитательный процесс в школе, потому что их реализация поможет сформировать мировоззрение детей, в котором фундаментом будет осознание, что миссия каждого гражданина нашей Родины - это служение во благо страны.

Достижение данной цели возможно не только через воспитательную системы класса, но и через проведение факультативных занятий, таких как «Логика». Выдающийся философ Джон Стюарт Милль говорил о том, что именно логика помогает нам узнать предмет со всех сторон, узнать, что главное, а что второстепенное, а значит она имеет большую ценность в формировании характера ребёнка. Поэтому задача логики состоит в том, чтобы научить человека сознательно применять законы и формы мышления для ориентации в окружающей действительности и формирования мировоззрения на основе национальных ценностей.

Ребенок должен научиться ориентироваться в окружающей жизни и различать истинные ценности от ложных, тогда он не будет поддаваться влиянию разрушительных идей. Наши ученики часто не могут правильно принять решение, т.к. не могут проанализировать ситуацию, правильно выстроить ход своих мыслей, разработать план действий по разрешению конфликта, правильно изложить свои мысли и привести правильные аргументы и сделать соответствующие выводы. Наши ученики испытывают проблемы при решении обычных жизненных задач. Если ребенок умеет анализировать, классифицировать, синтезировать, то у него развивается творческий потенциал и он его реализовывает на благо общества.

Такая ценность, как «национальный интерес» реализуется через преподавание логики через формирование следующих составляющих мировоззрения:

А) Служение во благо общества:

- отличать истинные и ложные идеи (на основании изучения произведений великих авторов, таких, как Ы.Алтынсарын, например, «Муравей, паук и ласточка» дети анализируют главное в жизни каждого живого существа и сравнивают с современным миром при помощи построения кругов Венна и круговых диаграмм)

- отличать главное от второстепенного (например, на основании произведения Шакарим Кудайбердыұлы «Чаша жемчуга» дети разграничивают ценности и стараются правильно выставить их в правильной иерархии, которая является основой и нашей современной жизни через построение линейчатых и столбчатых диаграмм).

Б) Прославлять национальную культуру:

- знание исторических корней через понимание причинно-следственных связей между культурой и образом жизни, например, почему гунны использовали кибитки или почему

гунны изобрели дальноточный лук в полтора метра, почему для изготовления одежды использовали шерсть и кожу;

- через анализ значения элементов бытовой культуры, например, значение для народа орнамента, знаковых символов, например, что орнамент – это оберег, защита от опасностей, красный цвет - символ огня, чёрный цвет- символ священной земли, знак қошқармүйіз идет еще с сакской культуры и почитался, как знак божественности, а знак құстандай – символ независимости;

- через классификацию и выявлению связей между УНТ и образом жизни кочевого народа легко выявить основные ценности прошлого и их значение в современном мире (например, на основе изучения народных инструментов, их сравнительного анализа, дети подойдут к ценности домбры и созданию мотива для овладения искусством игры на ней).

В) Бережно относиться к национальному наследию :

- анализировать и создавать стратегии (на основе анализа жизни Арыстан-бабы и его учителя Ахмета Қожа Ахмет Ясауи дети формулируют основные идеи из жизнедеятельности и сравнивают с современной жизнью)

- сравнительный анализ данных (после экскурсии по музею Ботайской культуры создают диаграммы на основе данных о быте, жилище, физиологических показателях и на их основе создают познавательные задачи, например очень интересно сравнить рост ботайца и рост современного человека, сравнить образ жизни).

Г) Расширять сферы применения казахского языка:

- через нахождение общего и различного в алфавитах разных языков (сравнение количества букв, гласных и согласных и т.д.), через анализ времен глаголов казахского и русского языков, через составление кругов Венна по фонетике двух языков;

- через создание ассоциаций для изучения слов на казахском языке во время осуществления двуязычия на уроках в начальной школе, через изучение этимологии слов, словообразования слов казахского языка (например, мұра- наследие, жай- место, мұражай – музей, мұрагер – наследник, саяжай – дача, әуежай-аэропорт)

Следующая национальная ценность – это «Совесть». Реализация данной ценности проходит через применение элементов логики через следующие направления:

А) Уважать честный труд:

- через расшифровку высказываний великих мыслителей казахской степи, тем самым дети знакомятся с их творчеством и одновременно развивают логические операции;

- через создание логических заданий по произведениям Абая, С. Сейфуллина и т.д., например, «Путаница», «Логический лабиринт», «Логический конструктор»;

- через расшифровку и создание ребусов на материале культурного наследия.

Б) Уметь принимать решения и формировать чувство ответственности:

- через создание и анализ диаграмм на основании данных из окружающей жизни (по теме «Любовь к чтению», «Переработка мусора» и формулирование вывода, который помогает сформировать активную жизненную позицию ребенка);

- через решение задач от Алдара-косе, где на основании данных из бытовых сказок решается задача, результат которой влияет на формирование ценностных ориентиров;

- через решение задач на основании исторических данных, например, на основании данных про формирование казахского ханства или фактов из жизни батыров, например, Райынбека.

Реализация ценности «Стремление» происходит через:

А) учиться критически и творчески мыслить:

- через решение задач из окружающей жизни (на излишек и недостаток, на распиловку и посадку деревьев, на основании экономического и экологического материала и т.п.);

- через умение создавать и продолжать закономерности на материале окружающей жизни.

Б) Эффективно планировать время и собственные ресурсы.

- через решение логических задач на время, на обратный ход.

-через решение задач на теорию вероятности, с кругами Эйлера Венна

-через задачи из окружающей жизни по методу Гаусса.

В) Уметь развиваться индивидуально и в команде:

-умение работать в команде при выработке стратегии решения логических задач

-умение аргументировать своё мнение при участии в дебатах 4 углов.

Как сказал наш президент «Качества, присущие ответственному гражданину, необходимо укоренить в сознании подрастающего поколения. Если мы не будем направлять детей, показывать им правильный путь – это может стать крайне опасной тенденцией...».

Поэтому пути реализации национальных ценностей при преподавании элементов логики в начальной школе возможно через:

-создание образовательных проектов, например, один из самых актуальных – это образовательный проект «День Логик»;

-через урочную деятельность, проведение факультативов;

-через проведение челленджей, викторин, творческих конкурсов и творческих продуктов, связанных с логикой;

-через трансляцию опыта через СМИ и соц. сети.

Таким образом изучение логики помогает изменить мировоззрение и жизненные позиции самых маленьких граждан нашей страны – будущих лидеров нашей страны.

Литература:

1. Комплексный план по реализации "Единой программы воспитания" Астана. 2023.

РУДЕНКО К.Б.

КГКП «Дворец школьников-клуб ЮНЕСКО» г. Караганды

ПРАКТИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МИНИ-ЛЕКЦИЙ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ АНСАМБЛЯ СПОРТИВНОГО БАЛЬНОГО ТАНЦА

Занятия балльными танцами отвечают современным требованиям развития ребёнка, т.к. способствуют формированию творческой личности и позволяют сформировать свой стиль, научиться выражать свою индивидуальность, развить художественный вкус и приобщиться к мировой танцевальной культуре.

Спортивный балльный танец – это симбиоз искусства и спорта, и в этом прелесть и притягательность данного жанра. Со спортом балльные танцы роднит то, что выяснение уровня мастерства происходит на соревнованиях. Это постоянная работа над совершенствованием техники.

Художественная сторона – это создание образа. Чтобы добиться успеха пара должна уметь импровизировать, соблюдая при этом все требования, предъявляемые к техническому исполнению танца, быть артистичной, креативной.

В своей практике мы исходим из установки «Знания, легко доставшиеся, легко забываются». Невозможно дать детям знания, необходимость овладения которыми они не осознают. Обучающиеся должны столкнуться с решением проблемы на практике и сами спросить «почему?» и «как?». Вот тогда, педагог формирует вместе с обучающимися новые знания, ставшие для них необходимыми. Таким образом, лейтмотив всего учебного процесса в ансамбле – это мотивация ребёнка на самостоятельный поиск.

Чем активнее и разнообразнее хореографическая деятельность обучающихся на занятиях, тем эффективнее происходящие процессы эстетического воспитания и, следовательно, успешнее достигается его цель. Основная форма обучения на занятиях балльной хореографией – мини-лекции и практические занятия.

Рассмотрим все обозначенные выше установки на примере учебного занятия, проводимого в Образцовом ансамбле спортивного балльного танца «Ритмы детства» КГКП «Дворец школьников» г. Караганда. Уникальность предлагаемого занятия состоит в том, что

оно направлено не только на развитие исполнительских способностей ребёнка: памяти, внимания и т. д., но и творческих: наблюдательности, умение сопоставлять, анализировать, устанавливать закономерности.

Тема занятия: Освоение механики танцев Латиноамериканской программы

Цели и задачи:

Повторить и систематизировать знания, умения и навыки по механике, танцев латиноамериканской программы.

Совершенствовать приобретённые умения в практике танцев латиноамериканской программы

Содействовать выработке навыков для самостоятельного анализа теории и практического применения знаний по исполнению основных элементов конкурсных танцев.

Ход занятия:

1. Организационный момент (5 мин.) - погружение в тему, эмоциональный настрой.

2. Вводный блок (10 мин.). Сообщение педагогом целей и задач занятия.

Повторение пройденного материала по теме «Освоение механики танцев Латиноамериканской программы».

3. Основная часть - мини-лекции обучающихся (по 15 мин. на каждую). Каждый обучающийся группы читает мини-лекцию по выбранной теме: «Техника, основы танца и т.п.», самостоятельно используя ранее полученные знания, демонстрирует знания теории, грамотно и доступно излагает материал, параллельно демонстрирует на практике механику и ритмическую окраску основных фигур, на которых в дальнейшем строится весь танец.

Тематика мини-лекций и их краткое содержание:

«САМБА»: самба-ход на месте и в продвижении; вольт; виск и ронд- виск; бото-кадо; бото-фога; променадные бега.

«ЧА-ЧА-ЧА»: основной шаг на месте и в продвижении; локстеп; ча-ча шассе через меренгу и свивл; хип-твист; хип-твист с выходом в фэн; спот-поворот; раскрытие вперёд и назад.

«РУМБА»: основной шаг в продвижении вперёд и назад; хип-твистс выходом в фэн; алемана; куакарача; раскрытие вперёд и назад.

«ДЖАЙВ»: звено; шассе; раскрытие в сторону с поворотом под рукой; стоп энд гоу; сайд фор сайд; американский спин поворот.

После каждой мини-лекции идёт практическая часть – исполнение элементов танцев и отработка соответственно теме лекции.

4. Подведение итогов. Рефлексия (20 мин.)

Анализ всех тем и того, что было сделано. Педагог даёт обучающимся перспективный план на следующее занятие с учётом изученного материала.

Такой подход к построению учебного занятия позволяет обучающимся расширять теоретическую базу знаний, практический уровень танцевального мастерства, учит их анализировать и контролировать исполнение движений как индивидуально, так и в паре, повышает их уверенность и стремление к успеху.

Данные, приведённые в таблице ниже, свидетельствуют о положительной динамике развития обучающихся Ансамбля и подтверждают эффективность применяемой методики обучения.

Таблица 1 - Сравнительная таблица основных показателей эффективности обучения

Года обучения	Реализация, полученных знаний: точность исполнения упражнений, базовых основных движений и фигур каждого танца и использование их в различных танцевальных вариациях.	Успешность: результативность участия в рейтинговых турнирах различного уровня по спортивным бальным танцам, (Чемпионатам, Первенствам города, области, Республики).	Присвоение (повышение) классов танцоров, в зависимости от уровня результативности (достижений) участия в конкурсах.
1-й год	30%	70%	«О» класс-90% «Е» класс-50%
2-й год	50%	80%	«Е» класс-30% «Д» класс-70%
3-й год	80%	100%	«С» класс-70% «В» класс-30%

Данная методика проведения уроков возможна в группах 3-го и более годов обучения, когда у детей уже развиты такие качества, как самодисциплина, осознанность в восприятии учебного материала, а также высокая мотивация, благодаря успешности реализации, полученных ранее знаний на практике, (участие в конкурсной и концертной деятельности танцевального коллектива).

Представленная методика проведения учебных занятий способствует развитию у обучающихся таких компетенций как: стремление к самопознанию, развитию самостоятельности, инициативности, побуждает к активности при решении задач, заложенных в образовательной программе дополнительного образования, развивает их лидерские качества. Даёт возможность реализовать, полученные знания не только в теории, но и применять их на практике. В дальнейшем эти возможности могут повлиять на допрофессиональную ориентированность обучающихся занимающихся по хореографическому направлению.

Литература:

1. Лэрд У. Техника латиноамериканских танцев: в 2 ч.: пер. с англ. / У. Лэрд. М.: Артис, 2003. - Ч. 2: Пасодобль, ча-ча-ча, джайв. - 242 с. — (Современный бальный танец).
2. Лэрд У. Техника латиноамериканских танцев: в 2 ч.: пер. с англ. / У. Лэрд. М.: Артис, 2003. - Ч. 1: Румба, самба. - 180 с. - (Современный, бальный танец).

РУСЛАНҚЫЗЫ АҚБОТА

Балқаш қаласы, «Әлихан Бөкейханов атындағы №15 мектеп – лицейі» КММ

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МҮМКІНДІКТЕРІ

Елімізде болып жатқан саяси-әлеуметтік, мәдени- этникалық өзгерістер халыққа білім мен тәрбие ісінің мазмұнын түбегейлі өзгертуді қажет етіп отыр. Бүгінгі өмірді жалғастырушы ұрпақ бұл қоғамнан өзінің келешегіне не ала алады деген сұраққа жалпы қауым болып жауап іздестіруде.

Қазіргі таңды тәрбие мен білім беру жүйесінде алдыға қойған басты міндеттердің бірі- өсіп келе жатқан жастарды ынтымақтастыққа тәрбиелеу және адамдық мәдениет пен ұлттық құндылықты бойына сіңіріп өсіру. Келесі міндет, оқушылардың бойында адами құндылықтар: қайырымдылық, сүйіспеншілікті дамыта отырып оқыту. Сонымен қатар жеке тұлғаның рухани-адамгершілік тұрғысынан кемелденуіне көңіл бөлу. Бүгінгі жаһандану үрдісінде әр ұлт, әр мемлекет өзіндік менталитетін, өзіндік бет-бейнесін сақтап қалуға тырысуды. Бізді де осы үдерістен алып шығатын осы болашақ жастарымыз-білімді ұрпақ.

Осы орайда ұлттық құндылықтарымыз бен қазіргі таңдағы сабақтарда қолданылып жүрген жаңа әдіс-тәсілдердің ең тиімді элементтерін мен өз сабағыма ыңғайластырып, яғни көркем еңбек пәнінде тиімді пайдалана отырып жақсы нәтижелерге қол жеткізуге

болатынына сенімдімін. Елбасының халыққа арнаған Жолдауында: «Біз Қазақстанның барлық азаматтарының отаншылдық сезімі мен өз еліне деген сүйіспеншілігін дамытуға тиіспіз және оны қалыптастыру біздің басты міндетіміз» деген сөзін басшылыққа ала отырып, «Менің Отаным- Қазақстан» деп ойлайтын әрбір азамат ұлттық құндылықтарды бала бойына дарытатын тәрбие жұмысын жүргізуге міндетті. Қазақстан үшін білім мазмұнын жаңарту мен ақпараттық өркениеттің талаптарына сай етіп лайықтап, жаңа педагогикалық технология мен инновациялық қызметтің әлемдік деңгейін қамтамасыз ете отырып, тәрбиелейтін ұлттық білім жүйесін құру- бүгінгі күннің өзекті мәселесі.

Осы мәселені шешу барысында мен өзім еңбек етіп отырған Қарағанды облысы білім басқармасының Балқаш қаласы білім бөлімінің «Әлихан Бөкейханов атындағы №15 мектеп-лицейі» КММ-де ұлттық құндылықтарды оқушылар бойына сіңіру жұмыстарын «Даналықтың мектебі» жұмысы аясында «Ұлттық тағамдар-ұлт тәрбиесінің өзегі» тақырыбындағы жоба арқылы іске асырдым. Алдыма қойған мақсатым қазақтың ұлттық тағамдарының ерекшелігі мен құндылығын, қазақ халқының қонақжай дәстүрін құрметтеу, тағамдардың жасалу жолдарына түсінік беру. Эстетикалық талғамға сай, ұлттық кодымызды жаңғырту, жаңашылдыққа, шығармашылыққа үйрете отырып, дені сау ұрпақ қалыптастыру міндеттерін жүзеге асырдым.

Сабақты үнемі бір сарынды, бір деңгейде ұйымдастыру, баланың тез шаршауына, қабылдау мен ойлау әрекеттерінің тоқырауына, қызығушылығының төмендеуіне әкеліп соғады. Сондықтан кез-келген пәнді оқытқан кезде, сыныптан тыс жұмысты, жоба жұмыстарын ұйымдастырған уақытта заманауи әдіс-тәсілдерді негізге ала отырып жас ұрпаққа ұлттық тәрбие беруді, қазақтың салт-дәстүрлері, әдет-ғұрыптары туралы түсінік беруді, пайдалы қажетті негізгі ақпараттарды беруді үнемі насихаттап отыруды дағдыға айналдыру қажет.

Қазақ халқы асты өте жоғары бағалаған әрі қастерлей білген. Ел жұрт жадында мәңгі жатталып қалған «Ас-адамның арқауы» деген қағида осындай терең ұғымның қалтқысыз түсінігі болып қалыптасқан. Халқымыз адам өмірінде тамақтың орнын тіршілікке қажетті құндылықтардың бәрінен де жоғары қойған. Ел мен елді татуластыру да, жақсылар мен жайсаңдарды құрметтеу де, өздерінің мырзалық, мәрттік үлгілі, өнегелі қасиеттері мен артықшылықтарын білдіру де, ең дәулеті мен қарым-қабылетін, түсінігін танытуды қазақ кең дастарқан арқылы, яғни ас, қонақасы арқылы көрсеткен.

«Даналықтың мектебі» жұмысы аясында «Ұлттық тағамдар-ұлт тәрбиесінің өзегі» тақырыбындағы жоба жоспарына сәйкес мектебіміздің «Қыз жібек» қыздар клубы оқушыларымен бірге «Қазақтың ұлттық тағамы-бауырсақ» тақырыбында шебер сынып өткізілді.

Сурет-1.1. «Қыз Жібек» қыздар клубы

Бауырсақ-қазақтың ұлттық тағамы. Бауырсақ – бидай ұнын ашытып, әртүрлі үлгіде жасап, майға пісіреді. Қазақтың кез-келген қуанышында, мерекелік дастарханның мерейі ыстық бауырсағымыз ортадан ойып орын алып тұратынын баршамызға мәлім.

Сурет-2.2. Қазақтың ұлттық тағамы-бауырсақтың дайындалу сәті

Шебер сынып барысында оқушылармен бірге бауырсақтың дайындалу жолдарын, дайындау барысындағы қажетті құрамын көрсетілді. Олар: сұйық май, 1 жұмыртқа, ұн, құрғақ ашытқы, жылы су, қант және тұз. Қаймақты ашыған айран немесе майонезбен араластыруға болады. Оқушылар бауырсақтың түр-түрін дайындады, мысалы, үлкен, домалақ, ішінде қамыры мол, сыртқы түрі аппақ бауырсақтар пісірілді, олардан кішірек, жақсылап қуырылған қып-қызыл өріктей бауырсақтар да пісірілді, іші қуыс сары бауырсақтар, кіп-кішкентай тіске салғанда қыртылдап беретін ши бауырсақтар, төрт бұрыш пішінді қамыры мол сары бауырсақтар, төрт бұрышты жалпақ бауырсақтар тағы басқа түрлі бауырсақтар әзірленді.

Бұдан шығатын қорытынды, яғни теориялық білімін практикамен ұштастырған кезде оқушылардың пәнге қызығушылықтары артып, шынайы ұйымдасқан орта қалыптасады.

Шебер сынып соңында оқушылардың www.canva.com заманауи білім беру платформасында алдын-ала нұсаулық ретінде әзірленген «Ұлттық тағамдар-ұлт тәрбиесінің өзегі» тақырыбындағы буклеттері таратылды.

Мектеп ортасында жасампаз ұжымдық шығармашылық негізінде позитивті қатынастарды қалыптастыру үшін жағдай жасау мақсатында «Досболlike: достық қолын ұсын» акциясы аясында мектеп ұстаздар мен оқушыларының көңіл-күйін көтеру үшін “Менің отбасымның ұлттық құндылығы” тақырыбында акциялық жұмыстармен жалғасын тапты. Акция барысында «Қыз Жібек» қыздар клубының оқушылары отбасындағы ұлықтап жүрген ұлттық тағамдары туралы арнайы бейнеролик түсіріп, мектеп-лицейдің инстаграмм парақшасында отбасылық құндылықтарын ұлықтады.

Қай ұлттың, қай халықтың болсын кемеліне келіп толысуына, рухани өсуіне, әдеби-мәдени дамуына ықпал жасайтын негізгі тірек-ұлттық мектеп. Біз тәрбиелеп отырған оқушылар білімді, білікті, іскер, еңбекқор, рухани жетілген, ұлттық болмысы шыңдалған, білімнің әлемдік кеңістігіне шыға алатындай әрі мейірімді болуы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Кенжеахметұлы С. «Қазақтың дарқан дастарқаны», «Алматыкітап баспасы», 2015 ж.
2. Бағзыбекова Н. «Білім сапасын арттырудың алғышарттары». «Қазақстан мектебі», №10, 2013 ж.
3. Рахиев С. Инновациялық тәсілдер негізінде. «Қазақстан мектебі», №8, 2003 ж.
4. Игенбаева Б. Жеке тұлғаның рухани адамгершілігін дамыта оқыту әдістемесі. 2005 ж.

ГРАМОТНОСТЬ ЧТЕНИЯ КАК ЗАЛОГ УСПЕШНОГО ОБУЧЕНИЯ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА

Актуальность темы грамотности чтения для успешного обучения обусловлена тем, что чтение является одним из важнейших навыков, которым должен овладеть младший школьник. Умение читать, понимать прочитанное, извлекать необходимую информацию - это фундамент всего последующего обучения.

От того, насколько ученик владеет техникой чтения, понимает смысловые связи в текстах, умеет критически оценивать полученные из книг знания, во многом зависит успех в изучении не только гуманитарных предметов, но и точных наук. Ребенок, который читает медленно, с трудом соотносит слова и фразы, не может выявить главное и второстепенное или ответить на вопросы по тексту, будет испытывать проблемы с усвоением нового материала на большинстве школьных дисциплин.

Поэтому одна из важнейших задач начальной школы - сформировать у ребенка навыки осознанного, грамотного, беглого и выразительного чтения, а также развить речь и пополнить словарный запас. Это позволит ему не только свободно читать, но и правильно формулировать свои мысли как в устной, так и письменной речи.

Формирование грамотного читателя - процесс комплексный, требующий целенаправленной систематической работы. На уроках чтения мы совершенствуем технику чтения, работаем над осознанием смысла текста, прививаем интерес к чтению. Но и на других предметах важно уделять внимание чтению, пополнять словарный запас детей, формировать различные виды речевой деятельности.

Прежде чем говорить о конкретных методах работы по формированию навыка осознанного чтения у младших школьников, определим ключевые понятия.

Грамотность чтения подразумевает способность человека к осмыслению письменных текстов и рефлексии на них, к использованию чтения для решения жизненных задач и самообразования. Кроме собственно технического умения читать (вслух или про себя), грамотный читатель должен понимать смысл текста, выделять главное и второстепенное, соотносить текст со своим жизненным опытом.

Осознанное чтение - это вдумчивое, внимательное чтение с пониманием читаемого. В отличие от бессознательного скольжения взгляда по строчкам, при осознанном чтении происходит вдумчивый анализ текста, осмысление связей и зависимостей в нём. Читающий как бы ведёт диалог с автором, задаётся вопросами, размышляет.

Формирование навыка осознанного включает такие процессы, как совершенствование техники чтения, работу по обогащению словарного запаса, развитие умения осмысливать текст, делать выводы и обобщения. Рассмотрим основные методы работы в этом направлении.

Начнем с техники чтения. К концу обучения в начальной школе дети должны читать целыми словами со скоростью не менее 70-80 слов в минуту. Текст нужно читать осознанно, плавно, целыми словами вслух и про себя. Работать над техникой чтения важно на каждом уроке литературного чтения с 1 по 4 класс.

Для выработки плавности чтения используются скороговорки, короткие стихи, пословицы, поговорки. Например, предлагаю детям прочитать скороговорку в разном темпе: сначала очень медленно, по слогам, затем быстрее, целыми словами. А работа с сочетаниями труднопроизносимых звуков в стихах развивает дикцию [1].

Для выразительности чтения использую стихи или отрывки из художественных текстов. Предлагаю детям читать их грустно, радостно или таинственно. Так они учатся передавать настроение с помощью интонации. Анализируя вместе со школьниками знаки

препинания, обсуждаем, где нужно сделать паузу, а где голос должен звучать громче. Также отрабатываем логические ударения, которые помогают выделять главные слова.

Кроме того, для развития осознанного чтения важно пополнять словарный запас учащихся. На каждом уроке ввожу 2-3 новых слова, объясняю их значение доступным языком, подбираю синонимы и антонимы. Затем предлагаю детям составить с ними словосочетания или предложения. Также использую игры и упражнения на подбор родственных слов, составление "гнезд" однокоренных слов. Это развивает речь ребенка и помогает лучше понимать значение незнакомых терминов при чтении текста.

Очень важно учить школьников не просто читать, но и размышлять в процессе чтения. Для этого после чтения текста предлагаю ответить на вопросы по его содержанию, озаглавить, составить план. Также прошу пересказать устно или письменно главную мысль текста, сделать выводы. Эти задания формируют рефлексивные умения - осознавать и анализировать прочитанное.

Еще один эффективный прием - обучение составлению вопросов к тексту. После прочтения предлагаю каждому придумать 2-3 вопроса к содержанию. Вопросы могут начинаться со слов "Почему...", "Зачем...", "Для чего...", "Как вы думаете..." - это побуждает задуматься над причинно-следственными связями. А затем дети обмениваются своими вопросами, отвечают на них. Такая работа учит выделять главное, соотносить информацию из разных частей текста, формулировать и высказывать обоснованные суждения. Это и есть навыки осознанного чтения.

Эффективность работы по формированию навыка чтения невозможно оценить без систематического контроля. Необходимо регулярно отслеживать технику чтения каждого ученика, качество чтения и понимание прочитанного. Это позволит выявить проблемы на ранней стадии и скорректировать работу.

В начале, середине и конце учебного года в 1-4 классах провожу диагностику техники чтения (скорость, правильность, плавность, выразительность). Фиксирую время чтения и количество ошибок у каждого ученика, затем сравниваю с нормативами по беглости и правильности чтения для данного класса.

Также отслеживаю выразительность: умеет ли ребенок передавать с помощью интонации настроение текста, выделяет ли логические ударения. На основании полученных данных выстраиваю дальнейшую работу над техникой чтения в классе и индивидуально [2].

Диагностируя качество чтения, обращаю внимание не только на скорость и технику, но и на понимание текста. После прочтения предлагаю ответить на вопросы по содержанию, пересказать устно или письменно главную мысль, составить простой план. Уровень понимания текста также фиксирую в диагностической карте читателя. Это помогает отследить динамику навыка осознанного чтения у каждого ребенка.

При оценке обращаю внимание на типичные для данного возраста ошибки. Например, в 1 классе это переход на слоговое чтение трудных слов, пропуск букв и слов. Во 2-3 классах - несоблюдение пауз при чтении, неправильная расстановка ударений, непонимание лексического значения сложных слов.

Для исправления ошибок использую дополнительные упражнения: повторное чтение слогов, слов, предложений, работу по карточкам, игры на развитие фонематического слуха, толкование значения слов. Также активно привлекаю родителей - даю задания на дом по дополнительному чтению и работе с текстом. Совместными усилиями удастся достаточно эффективно скорректировать имеющиеся у школьников проблемы с техникой и качеством чтения [3].

Формирование грамотного читателя - процесс комплексный, в котором важную роль играет семья. Именно родители прививают ребенку интерес к книге с раннего возраста, закладывают основы домашней библиотеки, читают вместе с малышом. Каким образом? Родителям предлагаются рекомендации:

Во-первых, важно выделить ребенку время на самостоятельное чтение книг, журналов, детских газет вне школы. Оптимальный объем чтения для младшего школьника - 30-40 минут.

Во-вторых, полезно читать вместе с ребёнком вслух по очереди - так называемые "семейные чтения". Выбрать увлекательную книгу и читать её по 2-3 страницы каждый. Это будет полезно для развития дикции, темпа, выразительности чтения вслух.

В-третьих, обязательно обсуждать прочитанное. Задавать ребенку разнообразные вопросы о сюжете и героях, предложить озаглавить главы или придумать другое окончание истории.

Пусть ребенок видит, что родители с удовольствием читают книги, журналы, обсуждают прочитанное. Тогда и он захочет подражать старшим. Ведь именно в семье закладываются основы отношения детей к чтению и учебе в целом.

Конечно, в формировании грамотного читателя очень важна совместная работа семьи и школы. Я, как учитель начальных классов, стараюсь тесно взаимодействовать с родителями моих учеников в вопросах развития навыков чтения.

В начале учебного года провожу родительское собрание, где подробно рассказываю о тех задачах, которые стоят перед детьми при обучении чтению. Даю рекомендации по выбору детских книг в зависимости от уровня читательских умений ребенка. Вместе обсуждаем, как лучше организовать домашнее чтение, с какой периодичностью это нужно делать [4].

Также в течение года периодически провожу открытые уроки чтения, куда приглашаю родителей. На таких занятиях они могут непосредственно увидеть, как идет работа по обучению чтению, какие возникают трудности и как их преодолевать.

В конце четверти предлагаю одно из домашних заданий выполнить вместе с родителями. Это может быть, например, составление тематического словарика новых слов, подбор загадок по определенной теме или запись интервью с бабушкой о ее любимых детских книжках. Такая совместная творческая работа очень сплачивает.

Подводя итог, еще раз отмечу, что умение читать и работать с текстом - это фундамент всего процесса обучения в школе. Грамотный, осознанный навык чтения позволяет ребенку успешно усваивать учебные предметы, понимать информацию из книг и других источников, решать учебные задачи.

Основы грамотности чтения требуют систематической работы на всех предметах, а не только на уроках чтения и русского языка. Качество чтения необходимо регулярно диагностировать с помощью проверочных заданий, чтобы своевременно корректировать имеющиеся пробелы. В формировании интереса к чтению важную роль играет семья, поэтому нужен тесный контакт с родителями.

Главный результат работы по формированию читательской грамотности - развитие активной творческой личности ребенка, умеющего самостоятельно мыслить, использовать полученные из книг знания для решения различных задач. Эти учебные умения обеспечат школьнику успех в изучении школьных дисциплин на следующих ступенях образования.

Что касается перспектив дальнейшей работы по совершенствованию навыка чтения, важно продолжать регулярное обновление методической базы. Необходим постоянный поиск новых эффективных упражнений, заданий, текстов, развивающих читательский опыт и мотивацию.

Также важно развивать внеурочную деятельность по чтению: организовывать тематические конкурсы, читательские конференции, квесты по книгам. Это позволит сделать работу по формированию грамотного читателя ещё более системной и результативной. Главная цель этой работы неизменна - воспитать любознательного читателя, способного к осознанному восприятию и анализу информации.

Литература:

1. Петрова С.М. Диагностика и оценка навыка чтения младшего школьника. СПб.: Каро, 2022. 160 с.

2. Сидорова Г.А. Семейное чтение как средство развития интереса к книге // Начальная школа. 2023. No 1. С. 12-18.
4. Формирование читательской грамотности младших школьников: методическое пособие / Сост. Орлова Т.В. М.: Вако, 2022. 128 с..

**САБИРОВА А.К.
КАЙРАЛАПОВА Р.К.**

*КГУ «Карагандинская психолого- медико-педагогическая консультация» управления
образования Карагандинской области г. Караганда*

ОБ ОСНОВНЫХ АСПЕКТАХ ЛОГОПЕДИЧЕСКОГО ОБСЛЕДОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ПСИХОЛОГО-МЕДИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОНСУЛЬТАЦИИ

Психолого-медико-педагогические консультации (далее – ПМПК) являются организациями образования и оказывают государственную услугу «Обследование и оказание психолого-медико-консультативной помощи детям с ограниченными возможностями» [1]. Непосредственное обследование ребенка на ПМПК проводится в присутствии родителей (законных представителей). Прежде всего, логопед (как и другие специалисты ПМПК) должен изучить все представленные документы, (характеристика, рабочие тетради), и исходя из них, построить гипотезу своего обследования с целью выявления речевой проблематики.

Следует отметить, что обследование ребенка в ПМПК не может быть механической суммой обследований конкретных специалистов с неизбежным дублированием некоторых этапов обследования и представляет собой качественно своеобразную технологию. ПМПК работает как единая «команда» специалистов, коллегиально планирующих обследование ребенка и формулирующих коллегиальное заключение. Диагностика детей и подростков на ПМПК имеет свои особенности, которые отличают её от диагностики других независимых консультаций различными специалистами, поэтому обследование детей в условиях ПМПК может проводиться как каждым специалистом индивидуально, так и несколькими специалистами одновременно.

В данной статье рассмотрим основные аспекты логопедического обследования детей и подростков в условиях психолого-медико-педагогической консультации.

Одно из центральных мест в системе комплексного обследования ребенка на ПМПК занимает оценка его речевого развития. Известно, что речь почти всегда является показателем того или иного отклонения в общей картине нервно-психического состояния ребенка. Поэтому логопедическое обследование в условиях ПМПК направлено на своевременное выявление нарушений различных компонентов речевой системы, их причины, характера, а также глубины и степени и предполагает определение собственно речевых нарушений, которые могут выступать избирательно на фоне нормального интеллекта и сохраненных сенсорных функций. Диагностика и коррекция речевых нарушений должна осуществляться на основе общих психодиагностических принципов, сформулированных в результате научно-теоретических обобщений в исследованиях Л.С. Выготского, С.Л.Рубинштейн, А.Н. Леонтьева, Д.Б.Эльконина, М.И.Лисиной, В.И. Лубовского и других исследователей.

Цель логопедического обследования - оценка уровня, особенностей и нарушений речевого развития, определение проблем воспитания, обучения, социальной адаптации и путей их преодоления. Задачами логопедического обследования являются:

- выяснение особенностей доречевого и раннего речевого развития;
- определение уровня фонетико-фонематической, лексико-грамматической сторон, фразовой и связной и письменной речи;
- выявление специфических особенностей речевого развития аутичного ребенка, сильных сторон и потенциальных возможностей ребенка;

- определение адекватных мер логопедической помощи;
- разработка рекомендаций для родителей, учителей и логопедов организаций образования.

Логопедическое обследование в ПМПК опирается на общедидактические и специфические принципы, составляющие теоретическую и методологическую основу науки, основу анализа речевых нарушений и логопедического воздействия. В диагностике речевых нарушений принципиально большое значение имеет их анализ с позиций развития. Это позволяет выделить ведущий дефект и связанные с ним вторичные нарушения. Во время логопедического обследования ребенка на ПМПК необходимо в полной мере использовать системный подход к анализу речевых нарушений, так как первичная несформированность у ребенка одного из языковых компонентов влечет за собой последующие негативные изменения речевой системы в целом. При этом выявляется не только то, какой характер носят нарушения речевой деятельности, но и какова их взаимосвязь с другими сторонами психического развития ребенка. Проблема диагностики речевых расстройств имеет большое теоретическое и практическое значение. С теоретической точки зрения, вопрос диагностики речевых нарушений связан с проблемой нарушений речи. С точки зрения практической, обоснованное решение этого вопроса способствует правильному комплектованию речевых групп, отбору и направлению детей в массовые или специальные школы, целенаправленному и дифференцированному логопедическому воздействию [2].

Важной задачей, стоящей перед логопедом ПМПК, является обеспечение дифференцированного подхода к детям с отклонениями в развитии, ограничение детей с первичной речевой патологией от сходных проявлений.

Стоит отметить, что при квалификации речевых нарушений логопед ПМПК должен руководствоваться двумя действующими классификациями речевых нарушений: клинико-педагогической и психолого-педагогической. Общеизвестно, что с позиций клинико-педагогической квалификации все виды речевых нарушений подразделяются на две группы в зависимости оттого, какой вид речи нарушен - устная или письменная. Нарушения устной речи подразделяются на два типа:

- произносительной стороны речи (дислалия, дизартрия, дисфония, ринолалия, заикание, брадилалия, тахилалия);
- системные нарушения речи (алалия, афазия).

К нарушениям письменной речи относятся дислексия и дисграфия.

Нарушения же речи с позиции психолого-педагогической квалификации подразделяются на две группы:

- фонетико-фонематическое недоразвитие,
- общее недоразвитие речи.

В условиях ПМПК диагностика речевых нарушений с позиций клинико-педагогической квалификации должна осуществляться логопедом совместно с невропатологом. Использование психолого-педагогической квалификации, направленной на выявление нарушений компонентов речевой системы (звуковой стороны, лексического состава, грамматического строя) и уровня недоразвития речи позволяет логопеду определить для ребенка наиболее адекватные условия обучения и коррекции [3].

Диагностический инструментарий для обследования речевого развития детей в структуре ПМПК осуществляется в соответствии с методическими рекомендациями: «Психолого-медико-педагогическое обследование детей дошкольного и младшего школьного возраста. - Алматы, 2000.; Справочно-методического руководства для логопедов ПМПК: ч.3. Клиническая и психолого-педагогическая классификация речевых нарушений у детей. - Алматы, 2010. В процессе комплексного обследования детей на ПМПК может осуществляться качественная и быстрая диагностика речевого развития детей. При возникновении необходимости углубленной логопедической диагностики ребенку может быть назначена дополнительная повторная консультация специалиста.

Подводя итог всему вышеизложенному, можно сделать вывод о том, что логопедическое обследование является неотъемлемым звеном в комплексном обследовании на психолого-медико-педагогической консультации. Наличие грамотного взвешенного заключения является одним из оснований для прогнозирования степени обучаемости ребенка в аспекте формирования у него полноценной речевой деятельности, что позволяет определить специальные образовательные условия, в том числе - образовательную программу, организационную форму обучения, адекватную возможностям ребенка, другие условия.

Литература:

1. Ерсарина А.К. Организация деятельности психолого-медико-педагогических консультаций в системе инклюзивного образования: методические рекомендации – Алматы 2020. ННПЦРСИО
2. Ерсарина А.К., Айтжанова Р.К., Малиновский В.В., Морозова Д.О., Золотарева Э.В., под общей редакцией Р.А.Сулейменовой. Психолого-медико-педагогическое обследование детей дошкольного и младшего школьного возраста. – Алматы 2023
3. Ерсарина А.К. Айтжанова Р.К. Диагностика нарушений психофизического развития» Справочно-методическое руководство для специалистов ПМПК: ч.3. Клиническая и психолого-педагогическая классификация речевых нарушений у детей. - Алматы, 2010.

САВИНА И.Н.

Школа-лицей имени Бауыржана Момышулы, г. Темиртау

СИСТЕМНО- ДЕЯТЕЛЬНОСТНЫЙ ПОДХОД НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

В современном обществе успешным считается человек, обладающий моральными принципами, образованный, инициативный, способный к самостоятельному принятию решений, а также готовый к сотрудничеству и деловому общению.

Один из ключей к успешной жизни заключается в успешности в учебе. Поэтому уже на стадии начальной школы важно формировать у учеников не только предметные знания, но и универсальные навыки, необходимые для продолжения образования в основной школе. Это включает развитие самоорганизации для решения учебных задач и личностное развитие. Достижение этих целей возможно благодаря системно-деятельностному подходу, который предоставляет учителю средства для подготовки и проведения уроков в соответствии с современными образовательными целями.

Системно-деятельностный подход включает активное и максимально самостоятельное учебно-познавательное взаимодействие детей, что способствует творческому усвоению знаний. Он ставит личность ученика на первый план, развивая его готовность к самостоятельной деятельности, умение собирать, анализировать и принимать решения. Успешное обучение при этом требует высокой учебной мотивации и познавательного интереса у школьника [1, с.56].

В рамках моего доклада я рассмотрю применение системно-деятельностного подхода на уроках математики в начальной школе. Реализация этого подхода, а также использование приемов проблемного обучения, проектных методов и групповых форм работы помогут повысить мотивацию и интерес учеников к предмету.

На уроках, направленных на введение новых знаний, эффективным считается использование приемов проблемного обучения. В этом случае ставится проблема, которая мотивирует учеников к достижению цели, а выбор способа ее решения осуществляется совместно с ними, что способствует вариативности и индивидуальному подходу. Рассмотрим конкретные примеры.

При изучении во 2 классе темы «Порядок выполнения действий. Скобки» ученикам предлагается рассмотреть примеры и объяснить, почему в выражениях различные значения:

$$14-5+8=17$$

$$14 - 5 + 8 = 1$$

Сравнивая примеры и анализируя полученные результаты, учащиеся выясняют, что результат выражений зависит от того, как выполнять действия в нём и определяют, что сегодня на уроке им предстоит исследовать проблему порядка выполнения арифметических действий в числовых выражениях, ведь именно от этого зависит правильность вычислений.

Исследуя данные примеры, ребята выясняют, что во втором выражении не хватает скобок. Школьники выводят правила:

1) в выражениях без скобок, содержащих только + и — действия выполняются в том порядке, как они записаны: слева направо;

2) если в выражении есть скобки, первыми выполняются действия в скобках.

Проблемную ситуацию при знакомстве в 3 классе с темой «Деление с остатком» можно создать, предоставив возможность детям выполнить практическое задание:

$$24 : 8 =$$

$$36 : 9 =$$

$$18 : 3 =$$

$$28 : 4 =$$

$$9 : 2 =$$

Во время выполнения этой задачи дети сталкиваются с трудностью в последнем примере: число 9 не делится на два без остатка. В такой ситуации можно предложить работу в парах и попытаться поделить между собой 9 конфет. После дележа выясняется, что каждому досталось по 4 конфеты и ещё одна осталась. Это позволяет ученикам сделать вывод о том, что 9 не делится на 2 без остатка. Затем дети формулируют тему и цели урока.

Один из эффективных методов, осуществляющих системно-деятельностный подход, — это метод проектов. В ходе проектной деятельности учащиеся сами ставят перед собой цели, планируют и выполняют задания, оценивают результаты и представляют презентацию проекта [2, с.56].

Участие в проектной деятельности стимулирует интерес учеников к учебе, развивает навыки работы с информационными технологиями, научное мышление, коммуникативные навыки и творческий подход к деятельности.

Младшие школьники с радостью фантазируют, экспериментируют и делают маленькие открытия, что способствует развитию их творческих способностей.

На уроках математики в начальной школе предлагаются небольшие проекты, продолжительностью 1-2 урока. Например, в первом классе детям предлагается исследовать различные аспекты чисел первого десятка и числа 0.

В процессе работы над проектами дети узнают, что информацию можно получать из различных источников: книг, интернета, а также от других людей при общении.

Дети работают над задачами, собирают и систематизируют информацию, а затем представляют свои проекты в классе.

Например, при изучении текстовых задач по сказкам детям предлагается составить собственные задачи и представить их в виде иллюстрированных текстов.

В рамках изучения табличного умножения и деления эффективно использовать проект о нестандартных методах запоминания таблицы умножения. Учащиеся выбирают интересные методы и обучают своих одноклассников.

Таким образом, метод проектов дополняет и расширяет учебную деятельность учащихся и способствует их развитию.

Групповая форма работы на уроках предоставляет широкие возможности для организации эффективного обучения и решения трёх основных задач: познавательной, коммуникативно-развивающей и социально-ориентационной, способствуя успешной социализации учащихся.

Один из наиболее простых видов групповой работы — это работа в парах. В этом случае ученики сидят за одной партой и взаимодействуют, меняясь ролями учителя и ученика. Они могут обучать друг друга, контролировать выполнение заданий и

поддерживать взаимопомощь. Например, при изучении новой темы ученики могут придумывать и решать задания вместе как на уроке, так и дома, обмениваясь карточками и контролируя друг друга [3, с.85].

Ещё один вариант групповой работы - работа в микрогруппах или командах. Например, для повторения ранее изученного материала можно организовать математическую эстафету, где класс делится на команды и игроки поочередно выполняют задания, передавая результаты следующему ученику для проверки и исправления ошибок. Побеждает команда, которая первой справится с заданиями.

Работа в парах или в группах позволяет ученикам чувствовать себя защищёнными, развивает чувство коллективизма и дает возможность исправить ошибки до проверки учителя благодаря взаимопомощи и контролю.

Таким образом, использование групповых форм работы на уроках помогает реализовать деятельностный подход, способствуя успешному обучению и социализации учащихся в начальной школе. Они развивают у учеников навыки самостоятельного мышления, анализа, высказывания гипотез и заинтересованность в процессе познания.

Литература:

1. Электронный образовательный ресурс. Фисенко Т. И. Системно-деятельностный подход в реализации стандартов нового поколения. URL: http://slovesnic.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=329:2013-05-08-15-34-22&catid=49:2012-12-16-14-08-14&Itemid=67
2. Мельникова Е. Л. Технология проблемного обучения // Школа 2100. образовательная программа и пути ее реализации. Вып. 3. –М.,Баласс, 1999. — С. 85–93
3. Балаклея В. В. Использование проектного метода на уроках математики при обучении младших школьников // Молодой ученый. — 2017. — № 4. — С. 357–359.

САГАТОВА А.Б., БЕЙСЕНБЕКОВА А.Ж.
«Сәкен Сейфуллин атындағы гимназиясы» КММ
Қарағанды қаласы

ҚҰНДЫЛЫҚҚА НЕГІЗДЕЛГЕН БІЛІМ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Қазіргі таңда мектептегі тәрбие жүйесінің құрылымы – құндылыққа негізделген білім беруге бағытталып отыр. Тұлғаның рухани-адамгершілік, шығармашылық дамуын қамтамасыз ететін мектеп тәжірибесіндегі оқушылардың оқу іс-әрекеті мен мұғалімдердің әдістемелік жұмыстары және тәрбие жұмыстарының жүйесі ретінде жүзеге асырылады.

Бүгінгі білім - жаһандану жағдайында өркениеттіліктің өлшемімен бағаланатын құндылық болып табылады. Білім саласының алдында тұрған жоғары сұраныс заманауи білім беру болып отыр. Тұлғаның әлеуметтенуі мектеп қабырғасында қаланып, болашағын болжауға бағыт-бағдар беру, оқу мен оқыту, тәрбиелеу үдерісінде үздіксіз жүзеге асып отырады. Алдымызда білім алып отырған әрбір оқушының болмысын, көзқарасын, ойы мен санасын, бойында құндылықтарды қалыптастыру мақсатында гимназияның тәрбие бағдары бүгінгі жас ұрпақтың қажеттілігін ескеріп, оқушы ерекшелігіне қарай таңдау жасалып, алдағы жоспараланатын жұмыстарға өзгеріс енгізу қажет. Тәрбиенің қазығы - отбасында қаланса, ал мектеп оны қоғаммен ұштастырып өмірдің арнасына жол салмақ. Осындай ұлы жолды таңдаудағы әрбір тұлғаның келешегі кемеңгер, болашағы жарқын, алға қойған мақсаты айқын болуы отбасы мен мектептің біте қайнасқан ынтымағы арқылы берілетін тәрбиеге тән.

Гимназияның қазіргі қарқынды білім беру жүйесі оқушы, мұғалім және ата-аналардың педагогикалық-психологиялық, ғылымилық және әлеуметтік дамуына бағытталған. Әрбір оқушының өз бойына рухани азық және әлемдік білімді тануына жағдай

жасалып отыр. Білім мен ғылымды қатар алып жүруге мектеп табалдырығынан бастау алып, оның келешегімен жалғасуына, сүйікті ісі мен болашақ мамандығын таңдауына, еңбек пен іскерлікке, шығармашылыққа баулуға негізделген мектептің әлеуметтік жобалары оқушылар үшін кеңінен, жан-жақты білімін шыңдап, тәлім-тәрбиені бойына құндылық етіп дарытуға тәрбиелейді.

Гимназияда балалардың қызығушылығы мен бейімділігін дамытуға бағытталған түрлі жобалар жүзеге асырылып отыр. Олар: «Әжелер мектебі», «Еріктілер», «Аталар мектебі», «Адал ұрпақ», «Адалдық дүкені», «Үздік сынып», «Туған жерге тағзым», «Оқуға құштар мектеп» т.с.с жобалары мектепшілік және мектептен тыс іс-шаралар мен қалалық, республикалық семинар, конференцияларда шебер сыныптар, презентациялар, озық тәжірибелерімен бөлісуде. Мектептің оқу-тәрбие жұмысының жандануына үлес қосатын күштің бірі ата-аналар қауымының белсенділігі. Аталған қауымдастық қазіргі заман талабына сай білім беру саласының оқу мен оқыту жүйесіндегі өзгерістерге мұғалім, оқушымен қатар педагогикалық-психологиялық және әлеуметтік даму жағынан көзқарастары мен ойлары мектеппен ұштасып, қолдау көрсетіп отырады.

Оқушыларға патриоттық – азаматтық тәрбие беруді жетілдіру мақсатында «Жас Ұлан», «Жас мерген» үйірмелері, «Lesson Study» сабақты зерттеу Жапон мектептерінің тәжірибесінен, «Сингапур математика» жобасы бойынша іс-әрекеттегі зерттеу тәжірибесін жүйелі жүргізіп отырады.

Қазақстандық және әлемдік білім беру тәжірибесінің оқу-тәрбие үдерісіне енгізілуі, оның нәтижеге бағдарланып, құндылыққа негізделген білім беру жүйесі білім сапасының артуы мен қатар мектептің дамуы және тұлғаның бағдарлануына баса назар аударуда.

Ұрпақ тәрбиесі - ұлт болашағы, келешек қоғам тәрбиесі. Сол келешек қоғам иелерін жан-жақты жетілген, ақылды, парасатты, мәдени-ғылыми өрісі озық етіп тәрбиелеу - біздерге жүктеліп отырған үлкен міндет. Баланың шын мәніндегі Адам болып қалыптасуы - қыруар уақыт пен тер төгетін еңбекті қажет ететін аумағы кең, жауапкершілігі мол күрделі іс. Сан тараулы тәрбие жолының тоғысар тұсы халықтың өзінде, ата –баба салт санасында, дәстүрінде. Халқымыздың болашағы, даналығы жас ұрпақты ұлттық патриотизм рухына тәрбиелеуімізге байланысты.

Оқушыларға әлемдік деңгейде өркениетті негізде білім мен тәрбие беру, ұлттық құндылықтарды олардың бойына сіңіру – бүгінгі таңда ұстаз алдындағы үлкен міндет. Адамзат тарихында құндылықтар қалыптасуының Ұлттық құндылықтарымыздың тәрбиелік негіздері атадан балаға ұрпақтан-ұрпаққа тараған ізгі қасиеттер мен сезім ниеттерден тұрады. Ал ұлттық құндылық - белгілі бір бағытты, мақсатты, жүйелі ұлттық көзқарасты, мінез-құлықтағы адамдық тәртіп пен рухани дағдыны қалыптастыратын жүйе. Олай болса, ұрпақ тәрбиесіндегі құндылықтар негізгі ізгілікті, ақылды адамгершілік, парасаттылық, имандылық міндеттерін ажырата біліп өзіне таңдау жасауына байланысты.

Жас ұрпаққа тәрбие мен білім беру саласында халықтық педагогиканы енгізе отырып, қазақ халқының салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын, мінез-құлық мәдениетін меңгеруде оқушылардың бойына ұлттық имандылық, адамгершілік, сыпайылық қасиеттерін қалыптастыру ешқашан назардан тыс қалған емес. Ұлттық тәрбие - біздің ұрпақтан-ұрпаққа жеткізетін асыл қазынамыз. Ал тәрбие тамыры тереңде жатыр, яғни халық қазынасында, оның қадір қасиеті мен бітім-болмысында. Бұл қазына ұлттық құндылықтар арқылы бала бойына сіңеді. Ұлттық құндылықтар белгілі бір ұлтқа ұлт азаматына тән, адами қадір-қасиет, яғни ғасырлар бойы жинақтаған ұлттық рухани және материалдық құндылықтар. Оларға меймандостық, кісілік, сыйластық, имандылық, кішіпейілділік, салауаттылық, қайырымдылық, ізгілік, еркіндік, өнерпаздық, сыпайылық, мәдениеттілік, шығармашылық, рухани байлық, махаббат сынды қасиеттер жатады. Кез-келген ұлттың сипаты бес қағидаға тіліне, дініне, дәстүріне, тарихына, атамекеніне тікелей қатысты.

Қазақ халқының осындай дәріптеуге, қастерлеуге, дамытуға тұрарлық ұлттық рухани материалдық құндылықтары туралы ұлағатты, құнды ойларын халық игілігіне келешек ұрпақты ел жұртқа ие болатын азаматтарды тәрбиелеуге әбден қолдануға болады. Тәрбие

бала тумай тұрып, дүниеге келмей тұрып берілуі тиіс. Сондықтан қатардағы пендені нағыз толық қанды тұлғаға айналдыру үшін ұлттық құндылықтар арқылы тәрбие берудің маңызы зор. Жеке тұлғаны ұлттық тәрбие арқылы дамыта отырып, нақты әрекет арқылы оқытуда белсенді қарым-қатынас: оқушы мен мұғалімнің әрбір мәселеде өз көзқарастарын білдіріп отыруы, индивиттік: мұғалімнің әр жеке оқушының ерекшелігін дамыту, қоғам алдындағы жауапкершілігінің болуы,

өзіндік тәртіп: өзіндік бақылау мен бағалауды шешім қабылдауды үйрену,

шыдамдылық: әр түрлі пікірлерді қабылдай алу, бір-бірінің пікірлері мен ерекшеліктерін құрметтеу, қабылдауға қатысты.

Ұлттық мұра құндылықтарын қазіргі таңның мәдени жетістітерімен үйлестіру - алдымызда тұрған үлкен мақсат. Яғни, ұрпақ өзінің өсу, есею кезінде ақ сүт беріп асыраған ата-анасымен де, көкірек көзін ашқан ұстаздарымен де үйлесім таба білуі тиіс. Сонда ғана тұлға бойында ұлттық рухани қасиеттер бірте-бірте қалыптасары сөзсіз. Тұлға бойындағы рухани құндылықтарды қалыптастырудың көзі, отбасы, әулет, әлеуметтік орта, мемлекет болса, ұлттық құндылық қазақ патриотизм ұлттық салт-сана, ұлт алдындағы міндет, парыз, намыс, ұлттық рух, ұлттық салт-дәстүр - тұлға бойындағы ұлттық құндылықтың жоғары көрсеткіші.

Алдымызда отырған оқушы осы ақылман ойдың таразысын тең ұстап оның тереңіне білім мен тәрбие арқылы терең бойласа, заман талабына сай білікті де білімді тұлға бола алады, сонда ғана қазақ елі мықты мемлекет болады. Жалпы адамзатқа ортақ қастерлі құндылықтарды жастардың бойына сіңіру керек. Ұлттық және рухани құндылықты бойына сіңірген жастар жарқын келешектің жаңа тұлғасы болып қалыптасатындығына біз сенуіміз керек.

Әдебиеттер:

1. Ш.Елеуенов, Замандас парасаты. Әдеби сын. Алматы: Санат, 1977 ж.
2. Ұлттық құндылықтар арқылы тәрбие жұмыстарын ұйымдастырудағы сынып жетекшінің орны.
3. Бастауыш мектеп журналы/ республикалық ғылыми-әдістемелік және педагогикалық журнал/ №7, 2007.

САЙГУШЕВА Н. Ю.

КГКП «Детская художественная школа им. А. Исмаилова» г.Шахтинск

РЕАЛИЗАЦИЯ СОЦИАЛЬНОГО ПРОЕКТА «МАСТЕРСКАЯ РУКОДЕЛИЯ: ART-ТЕКСТИЛЬ» НА УРОКАХ ПРИКЛАДНОЙ КОМПОЗИЦИИ В ДЕТСКОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ШКОЛЕ

Целостное воспитание детей базируется на идее о том, что ребенок — это целостная личность, и его развитие должно осуществляться во всех аспектах его бытия. Программа воспитания включает в себя различные компоненты:

1. Физическое воспитание: забота о здоровье и физическом развитии ребенка через спорт, физические упражнения, правильное питание и гигиену.
2. Эмоциональное воспитание: развитие эмоционального интеллекта, умение понимать и управлять своими чувствами, развитие эмпатии и уважения к чувствам других.
3. Социальное воспитание: формирование навыков общения, уважения к мнению других, развитие коммуникативных навыков и способности к сотрудничеству.
4. Духовное воспитание: воспитание духовных ценностей, моральных принципов, развитие внутренней гармонии и осознанности.

Одним из путей реализации воспитания (механизмом) является работа над школьным проектом, в котором дети имеют возможность сотрудничать, обмениваться идеями и

взаимно вдохновлять друг друга. Социальное воспитание реализуется в полной мере при выполнении коллективных работ и участии в групповых выставочных проектах.

С 2021 года в ДХШ им. А. Исмаилова г.Шахтинска ведется экспериментальная работа по изучению различных техник художественной обработки текстиля на уроках прикладной композиции. Прикладная композиция в художественной школе ведётся со второго класса (дети 12-13 лет), т.к. работа с различными инструментами требует серьезного отношения к технике безопасности. Обучение декоративно-прикладному искусству лучше начинать, когда имеется предварительная общехудожественная подготовка, например – знание основных законов, правил и средств композиции и основ цветоведения, изучаемых в 1 классе ДХШ.

На изучение предмета по типовому учебному плану, согласно приказу МОН РК №56 от 4 февраля 2019 года, выделен 1 час в неделю, 34 часа в год. Ограниченное количество часов на данный предмет создает трудности в изготовлении качественного художественного продукта. Большое значение имеет материальная база школы, наличие оборудованных мастерских, доступность приобретения художественных материалов родителями обучающихся.

Знакомство с предметом «Прикладная композиция» впервые происходит во втором классе, поэтому очень важно привить учащимся интерес к предмету, показать возможности проявления творческой индивидуальности в декоративной работе. Часто академические дисциплины (рисунок, живопись, станковая композиция) воспринимаются обучающимися, как более серьезные, чем прикладная композиция. Это проявляется в низкой мотивации, поверхностному выполнению заданий. Одним из способов активизации творческого процесса на уроках ДПИ является выполнение коллективной работы. Учебной программой во втором классе ДХШ рекомендовано изучить различные виды декоративного искусства, в число которых входит батик – узелковый, холодный, горячий. Изучение трёх видов батика подтолкнуло к идее трёх школьных выставочных проектов: «Подсолнух», «Зимний сад», «Весеннее цветение» объединённых одной темой «Мастерская рукоделия: ART-текстиль».

Разные техники обработки текстиля диктуют использование различных форматов коллективной работы. Например, в выставочном проекте «Подсолнух» использовались методы мастер-класса и творческой лаборатории, где ученики вместе экспериментировали с различными техниками и материалами, обменивались своими находками и приемами создания образа декоративного цветка. В процессе работы ребята научились плести гобелен, окрашивать ткань в технике шибори и применять технологию художников-декораторов для изменения пластичности ткани.

Выставочный проект «Подсолнух»

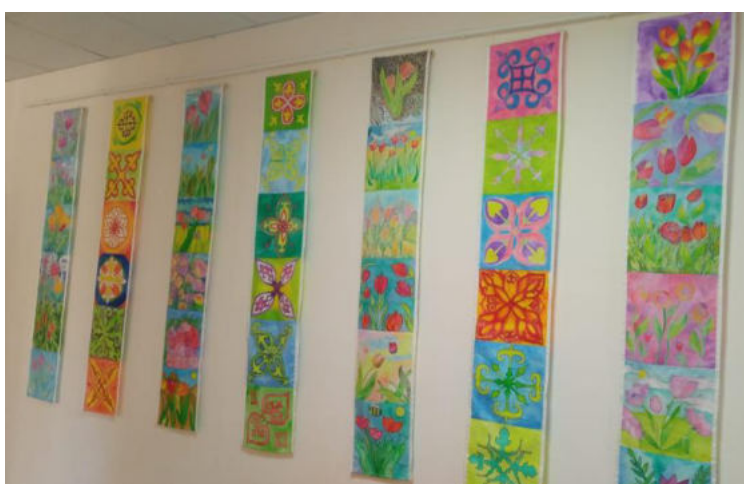
В проекте «Зимний сад» выполнялось задание, требующее совместного творчества и решения его в группе. Например, одно панно в виде дерева выполнялось из трёх частей 50*50 см, каждая часть выполнялась двумя-тремя учащимися и соединялась в общее полотно. Послойное нанесение воска и краски осуществлялось всеми участниками творческого процесса. Для этого задания важно было подобрать определенный колорит и строго следовать предварительному эскизу.

Для выставки «Весеннее цветение» необходимо было создать коллективную инсталляцию из орнаментальных и растительных мотивов в технике холодного батика. В этом задании важно было придерживаться общей стилистики и одномасштабности изображения, так как каждая индивидуальная работа сшивалась со следующей по принципу пэчворка.

Критерием оценки результатов обучения является годовой выставочный проект «Мастерская рукоделия: ART-текстиль». Главное требование – участие каждого ученика класса в итоговой художественной экспозиции. Процент участия обучающихся в выставке свидетельствует о результативности применяемой методики, а коллективная работа на уроках прикладной композиции не только способствует развитию творческих навыков учащихся, но и обучает их работать в команде, слушать и уважать мнение других, адаптироваться к различным точкам зрения и эффективно взаимодействовать.

Выставочный проект «Зимний сад»

Выставочный проект «Весеннее цветение»

Литература:

1. Министерство Просвещения Республики Казахстан. Программа целостного воспитания. Астана. 2023 г.
2. Сокольникова Н.М. Методика преподавания изобразительного искусства в школе. Москва. 2004 г.
3. Гильман Р.А. Художественная роспись тканей. Москва. 2008 г.

САНДАЛИДИ Л.С.

КГУ ОСШ №33 с. Колхозное Осакаровский район Карагандинская область

РЕАЛИЗАЦИЯ ПРОГРАММЫ ВОСПИТАНИЯ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ И ХИМИИ

Я работаю в сельской малокомплектной школе учителем биологии и химии уже 16 лет и теперь уже, конечно хорошо понимаю, что цели и задачи предметов биологии и химии носят ярко выраженный воспитательный характер. Воспитание – явление социальное. За время моей работы сменилось уже несколько Концепций воспитания. Сейчас в Казахстане осуществляется «Единая программа воспитания», которая основана на национальных, общечеловеческих ценностях казахского народа, целью которой является воспитание трудолюбивого, честного, сознательного, созидательного гражданина на основе общечеловеческих и национальных ценностей, а одной из задач - воспитание бережного отношения к природе, национальному и культурному наследию, экономному и эффективному использованию природных ресурсов. Ожидаемые результаты: содержит в чистоте свой дом, двор, город, стремится поддерживать в чистоте общественные места и окружающую среду, с любовью относится к природе, признает и почитает неповторимые черты родного края, уважает национальную культуру.

Воспитание - это целенаправленное и специально организованное влияние воспитателя на воспитанника. Воспитание направлено на передачу социального опыта и общечеловеческой культуры, на организацию продуктивной деятельности и здорового образа жизни, а также на создание условий для развития личности, оказание помощи в общении и учении при возникающих затруднениях. Дети школьного возраста открыты для изучения нового, любопытны и стремятся учиться. Они стараются правильно выполнять поставленную задачу, любое действие совершать с искренними намерениями, проявляют активность в заботе о животных и природе.

Ведущими видами деятельности является обучение и воспитание. Много лет назад великий химик Д.И. Менделеев писал: «Знания без воспитания - меч в руках сумасшедшего». Поэтому в современной педагогике давно существует проблема определения приоритетных целей образования, что важнее: знания или развитие личности ученика, его воспитание? Большинство учителей, конечно, соглашается с тем, что, безусловно, важнее воспитание и развитие личности ребенка, а знания - одно из средств достижения этой цели. Таким образом, очень часто за рамками современного урока остаются вопросы: что дала моим ученикам та учебная информация, которую они получили? Какие качества были приобретены учениками на моем уроке? Как способствовал мой урок развитию способностей учеников? И самое главное, как мой урок помог ученику в поиске ответов на жизненно важные для растущего человека вопросы: кто я? Для чего живу? В чем мое предназначение? Где мое место в жизни?

В этой статье я хочу рассказать, как реализуется программа воспитания на моих уроках биологии и химии в 7-9 классах. Приоритетное значение в воспитании принадлежит воспитанию патриотизма. Как это сделать на уроках биологии и химии? О патриотизме написано и сказано столько, что, кажется, добавить нечего. Наш Казахстан изменился. Пересматривается прошлое, тревожит настоящее, пугает своей неопределенностью будущее. Историю судить нельзя, ее надо изучать. В этом плане курс биологии предоставляет большие возможности.

Рассматривая тему «Методы селекции растений», сообщаю ребятам, что работа по изучению центров происхождения культурных растений связана с проведением различных экспедиций и исследований. Очень перспективным направлением является молекулярная биология. В Казахстане оно было основано величайшим ученым – академиком М.А.Айтхожиным. Он являлся Президентом Академии наук КазССР. Им же был создан Институт молекулярной биологии и биохимии, где проводились фундаментальные работы по изучению генома растений, животных и человека. Основателем биохимической науки в нашей стране является Т.Б. Дарканбаев, который создал фундаментальный труд по изучению биохимии пшеницы Казахстана. Учащиеся 9 класса, изучая биологию, должны знать о том, что в Казахстане проводились уникальные исследования по генетике растений и животных. Академик ВАСХНИЛ и академик АН КазССР В.П.Кузьмин и его ученики создали адаптированные к жестким условиям Северного Казахстана сорта пшеницы. И таких примеров очень много. Успехи науки в борьбе с заразными болезнями огромны. Многие

болезни ушли в прошлое и представляют лишь исторический интерес. Много сделали для развития микробиологии русские, казахстанские ученые и просто врачи. Врач Н.К. Завьялова в 1951 г. сама заразилась легочной формой чумы. Решив проверить на себе, насколько продолжительна невосприимчивость после выздоровления, она ставит героический эксперимент – вновь подвергает себя контакту с больным легочной чумой. Этот материал используется на уроке по теме «Иммунитет».

Эстетические чувства и идеалы – продукт систематического воспитания. В курсе биологии объектами эстетики являются природные ландшафты, натуральные и изобразительные наглядные пособия, изобразительные музыкальные средства и произведения художественной литературы и т.п. Так на уроке по теме «Строение цветка» включаю видеофильм с красивой мелодией и распускающимся в замедленном темпе цветком, это завораживает учащихся. Они видят и слышат красоту природы.

Особое значение в биологическом образовании имеет приобщение школьников к труду, их подготовка к самостоятельной жизни. Курс биологии органически связан с сельскохозяйственным трудом, особенно тех, кто проживает в сельской местности. Сама жизнь заставляет учащихся трудиться на школьных учебно-опытных участках по выращиванию культурных растений, поэтому в процессе разнообразной трудовой деятельности у школьников формируются такие важные нравственные качества, как трудолюбие, умение эффективно работать в коллективе, взаимопомощь и активное участие в совместной творческой деятельности. Выполняя практические работы в урочное и внеурочное время на учебно-опытных участках, школьники овладевают умениями обрабатывать почву, сеять семена, сажать, поливать растения, убирать урожай. Подготовка учащихся к трудовой деятельности продолжается в процессе изучения общей биологии, когда они овладевают знаниями теории эволюции, цитологии, генетики, экологии, селекции.

Важным направлением работы я считаю экологическое воспитание и просвещение учащихся. Цель: формирование ответственного отношения к окружающей среде, которое строится на базе экологического сознания. Проходя на уроках такие темы как «Особо охраняемые территории Казахстана», «Красная книга РК», «Антропогенные факторы» (7 класс), «Роль человека в природе», «Рациональное природопользование», «Экологические проблемы Республики Казахстан» (8 класс), «Парниковый эффект, истощение озонового слоя», «Влияние добычи и переработки полезных ископаемых на окружающую среду и здоровье человека» (9 класс)

помогают сформировать у обучающихся ответственное и бережное отношение к природе. Так на уроках говорим о растениях и животных, занесенных в Красную книгу и нуждающихся в охране, составляем памятку «Правила поведения в природе». Происходит это во время походов и экскурсий. Бережное отношение к природе воспитывается еще в начальных классах во время посещения летнего лагеря. Практически во всех разделах программы по биологии затрагиваются вопросы экологического плана: взаимосвязь организма и среды, влияние различных факторов на организм и адаптация его к определенным условиям обитания.

На уроках биологии формирую убеждение о том, что природа – целостная и саморегулирующаяся система. Важно при этом дать наиболее полное представление об экологических законах и закономерностях существования и образования биологических систем всех уровней. Например, урок биологии в 9 классе «Влияние загрязнений на живые организмы». В 8 и 9 классах на уроке «Типы взаимоотношений организмов», на уроках химии в 7 классе по теме «Экологические аспекты добычи минералов», в 8 классе – «Вода в природе. Причины загрязнения воды» и т. д.

Здоровьесберегающий аспект в воспитании школьников. Цель: формирование чувства ответственности за своё здоровье и здоровье окружающих. Каждый человек с детства должен следить за своим здоровьем, неуклонно соблюдать режим труда, отдыха и питания. Забота о здоровье учащихся представляется весьма актуальной педагогической задачей. Ответственность за формирование здорового образа жизни возлагается на все общество, но, главным образом, на школу, прежде всего на такие учебные предметы как биология и химия. Поэтому в ходе изучения школьного курса биологии большое внимание уделяю формированию правил здорового образа жизни. Раздел "Человек" в большей степени, чем другие разделы биологии, предоставляет возможности для воспитания у подростков этих правил. При изучении каждой темы включаю материал о вредном действии алкоголя, никотина и наркотиков на организм человека. Для сохранения здоровья школьников в повседневной жизни обращаю их внимание на то, что есть ядовитые грибы и растения, какой вред здоровью они могут причинить и как их отличить от неядовитых. А так же говорим на уроках о том, что некоторые животные также могут причинить вред здоровью. Называем этих животных, на слайдах и картинках в учебнике смотрим, как они выглядят и говорим о мерах борьбы с ними или профилактике, чтобы не навредить своему здоровью. Также на уроках говорим о правилах оказания первой помощи пострадавшему, получившему различные травмы, чтобы сохранить его здоровье. При изучении темы спиртов, химия располагает большими возможностями в воспитании у учащихся неприятия алкоголизма, наркомании и токсикомании. Стараюсь показать влияние алкоголя на молодой организм, что может произойти с человеком, употребляющим спиртные напитки. Человек деградирует. Учащиеся самостоятельно ищут материал, составляют презентации и проектные работы, что является профилактикой здорового образа жизни.

В заключение хотелось бы сказать, что воспитание в школе продолжается, а начинаться оно должно в семье и поддерживаться обществом.

Литература:

1. Ляхова Е.П. «Реализация воспитательного потенциала через уроки биологии»
2. Жунусова К. Биология. 6 класс Алматы «Атамұра», 2011
3. Гильманов М.К. Биология 9 класс Алматы «Атамұра», 2005

**САНЕЙ АЛМАГУЛЬ
МУКУШЕВА БАХЫТГУЛЬ МУХАМБЕТГАЛИЕВНА**

Абай ауданы, Қарабас кенті №15 ЖББМ КММ

Абай ауданы, Топар ЖББМ КММ

**ЖАС ҰРПАҚТЫ ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ ҰЛТТЫҚ
ҚҰНДЫЛЫҚТЫҢ МАҢЫЗЫ**

*«Ақыл, қайрат, жүректі бірдей ұста,
Сонда толық боласың елден ерек»
Абай Құнанбаев*

XX ғасырдың басында Мағжан Жұмабаев «Педагогика» еңбегінде «жалпы педагогика екі нәрсе жайынан сөйлейді: дене тәрбиесі және жан тәрбиесі» деп айтып кеткен еді. «Жан тәрбиесі» ХХІ ғасырдың ең өзекті мәселелерінің бірі, сондықтан 2023-2024 оқу жылынан бастап «Біртұтас тәрбие бағдарламасы» енгізіліп, «ұлттық құндылықтармен сусындап өскен ұрпақ ұлағатты болмақ. Ұлағатты ұрпақ ұлттың сапасын құрайды. Ал ар-ұят, намыс, адалдық, отаншылдық, жауапкершілік, әдептілік пен инабаттылық, мейірімділік пен бауырмалдық, отбасына сүйіспеншілік, үлкенге құрмет, кішіге ізетті болу қасиеттері берік қалыптасқан жасампаз азаматты тәрбиелеу маңызды. Еліміздің өркендеп дамуы үшін халқын сүйетін, мемлекет мүддесін жоғары ұстайтын, білімді де адал ұрпақ тәрбиелеу аса өзекті мәселелердің бірі ретінде үнемі назарда ұстауды қажет етеді».

Бағдарламада ұсынылған «Толық адам» концепциясын қалыптастыру.

ХХІ ғасырдың ең өзекті мәселелерінің бірі – жас өскелең ұрпақтың тәлім тәрбиесі. Қазіргі таңдағы жастардың тәрбиесі мен қоғамда өздерің ұстауы сын көтерерлік емес. Өз ұстаздық жолымызды зерделей келе, жас ұрпақтың соңғы бес жылдықта адами құндылықтардан жұрдай болып келе жатқандығына өкінішпен қараймын. Жалпы, қазір 11-17 жастағы жасөспірім немқұрайлы, ештеңеге қызығушылық танытпайтын, үлкендерді құрметтемейтін жаратылыс, бірақ ол ашық көрсетілмесе де, өз құқықтарын біледі, бірақ міндеттерін білмейді. Ең өкініштісі де сол. Хакім Абай айтып кеткен «бес асыл істің» не екендігін білгісі де келмейтін халге жетті. Жасөспірімнің неге бір немесе басқа жолмен өскенін түсіну үшін оны тәрбиелеген ата-аналарға қарау керек. Оны қоршаған ортада өз әсерін тигізері анық. Қалыптасқан оңтайлы емес мәселе бар. Енді оның шешуін қайдан іздейміз? Ұлттық құндылықтарды бойларына қалай дарытамыз? Оны әр отбасы қолға алып, әр ұстаз өз сабақтарында тәрбие құндылықтарын енгізе отырып ұрпақты тәрбиелеуге болады деп сенемін. Абайдың «Толық адам» концепциясын зерделей келе, ең ұтымды тәрбие беру құралы деген ұйғарымға келдік. Өзіміздің педагогикалық кредом ретінде Ұлы Ақынның «Ұстаздық еткен жалықпас, үйретуден балаға» деген нақыл сөздерің бағдар етеміз. Себебі, тек қана үнемі ізденіс үстінде жүретін, жаңашылдыққа жаны құмар, іскер ұстаз ғана баланы жан-жақты дамыта алады. Адамдардың адамгершілігін өзгертудегі тәрбиенің рөлін жоғары бағалай отырып, Абай тәрбие мен білім берудің адамгершілік мақсаттарын айқындайды. Тәрбиенің басты мақсаты, Абайдың пікірінше, баладан еңбекқор және ұлтжанды азаматты тәрбиелеп шығару, ал оқытудың мақсаты — ғылымды тану, білім алу және мамандық алу деп түйіндеген. Абай жастарды тәрбиелеуде отбасылық тәрбиеге ерекше мән берді. Абайдың ойынша, алғашқы және ең маңызды тәрбиешілер, мұғалімдер – ата-аналар. Абай надандық пен қараңғылыққа толы уақыт өтіп, оның орнына жастар салатын жарқын әлем келеді деп сенген. Адамның қалыптасуындағы тәрбиенің рөліне басымдық беріп, адамдардың жамандықтарын, тағдырдың ұйғарымымен түсіндіруге тырысқандарға қарсы күресе отырып, Абай адамның адамгершілік қасиеттерді табиғи түрде қалмайтынын, ол тек тәрбие процесінде адамгершілікке немесе азғындыққа айналатынын атап өтті. Баланың тәрбиешісі кім? Әрине, бұл ең алдымен оны қоршап тұрған адамдар. Абай оларды 3 топқа бөледі. Біріншіден, Абай бойынша, бұл ата-аналар, бауырлар, әпкелер, яғни баланың отбасылық, туыстық ортасы. Екіншіден, бұл мұғалімдер, тәрбиешілер, тәлімгерлер, яғни баланы тәрбиелеуге кәсіби жауапты ересектер. Үшіншіден, бұл құрдастар, достар, жолдастар. Демек, адамды қоршаған орта маңызды рөл атқаратындығын атап көрсеткен.

*Бес нәрседен қашық бол,
Бес нәрсеге асық бол,
Адам болам десеңіз...*

Сонымен қоса, Абай өз шығармаларында адамдардың өзінің есте сақтау қабілетін қалай дамытуы қажет екендігін де қарастырып өткен. Қазіргі таңда, балалардың да, үлкендердің де есте сақтау қабілеті төмендеп кеткендігі сөзсіз.

31-ші сөзге көз жүгірсек:

"Естігенді қабылдауға және есте сақтауға ықпал ететін төрт себеп бар:

- Біріншіден, сіз өзіңізді рухани жағынан көрсетіп, табанды болуыңыз керек.
- Екіншіден, ақылды адамдардың кеңестерін зейінмен және ашық жүрекпен тыңдаңыз, айтылғандардың мағынасын түсінуге дайын болыңыз.
- Үшіншіден, бұл сөздерді ойластырып, бірнеше рет қайталаңыз және оларды жадқа бекітіңіз.
- Төртіншіден, ақыл-ойдың зиянды қасиеттерінен аулақ болу керек, егер сіз осы күштермен азғыруға тура келсе де, оларға берілмеуіңіз керек.

Мұнда Абай қабылдауды, содан кейін есте сақтауды қалыптастырудың төрт кезеңін ұсынатыны анық. Бұл Абай Құнанбаевтың ойлау, ақыл-ой әрекеттерінің психологиясын жақсы білетіндігінің дәлелі, бірақ оның баяндамалары қазіргі психологияның тезаурусына тек формальды түрде сәйкес келмейді, ғылымға тән арнайы терминдер жоқ, бірақ психологияның мәні ақындық тілде дұрыс берілген. Сонымен қатар, Абай оқушының психикалық жағдайын "рухани", "зейінмен" сөздерінің көмегімен дұрыс сипаттайды, ішкі сөйлеу туралы, яғни ішкі интериоризация туралы айтады. Әрі қарай, ол ақыл-ойдың зиянды қасиеттерінің зияндылығын көрсете отырып, мотивациялық қызметті күшейтеді, яғни, сабақтың мәнінен алшақтау.

Ақыл-ойдың зиянды қасиеттері: немқұрайлылық, себепсіз көңіл көтеруге бейімділік, мұңды ойлар мен жойқын құмарлықтарға деген құштарлық" [1].

Хакім Абай: "Адам тек біліммен өмір сүреді, ғасыр тек біліммен қозғалады, жүректің жарығы тек білім" деген. Абай арнайы философиялық және педагогикалық еңбектер жазбаса да, жастардың жалынды тәлімгерінің шығармаларының барлығы дерлік еңбек халқының мүдделеріне, адамгершілік мұраттары мен даналығына, қазақ халық зиялылары-ақындар мен композиторлардың шығармашылығына, Шығыс пен батыс халықтарының қоғамдық ойының жетістіктеріне негізделген адамгершілік – этикалық бағыттарға толы. Бүгінгі таңда Абайдың адамгершілік принциптері мен адамгершілік құндылықтарын қалыптастыру туралы ойлары діни ілімге қарсы, адамгершіліктің "құдайлық тағдыры" туралы. Абайдың пікірінше, адам жеке басының қандай да бір дайын қасиеттерімен туылмайды. Ізгілік туралы барлық ұғымдар, мінез-құлықтың барлық ережелері оның өмірі мен қызметі барысында алынады.

Ол жастарды білімге шақырады:

Ғылым таппай мақтанба,
Орын таппай баптанба,
Құмарланып шаттанба,
Ойнап босқа күлуге.

Абай білімді барлық игіліктерден - байлықтан, даңқтан, абыройдан жоғары қояды. Бірақ ақын жастарға ақыл-ойды үйретіп қана қоймай, ғылымды игеруге шақырып қана қоймай, оларға жетудің белгілі бір жолдары мен тәсілдерін көрсетеді. Біріншіден, ақын-ойшыл, оқытудың кез-келген түрінде тәлімгер оқушыларды қызықтырып, қызықтыруы керек деп жазады. Ол оқуды мәжбүрлеу міндеті емес, кем дегенде қызықты, тіпті ләззат, қуаныш болуы керек деп есептеді. Оқудан ләззат алу және қуаныш балалардағы білім беріктігінің ең тиімді жолы. Абайдың пікірінше, кері байланыс өте маңызды. Көп нәрсе қабылдау қабілетіне де байланысты: "ақылды сөздерді жүрегіңмен қабылдау керек, - деп жазады Абай, — олардың шөлін қандырғандай жаныңмен" (31 сөз) [3, 162-бет]. Екіншіден, үйренгеніңізді немесе оқығаныңызды ұмытпау үшін үнемі қайталап отыру керек. Әрі қарай, ақын оқушылардың жадының шамадан тыс жүктелуінен сақтандырады: "Адам санасын тоздыратын және оның құнды қасиеттерін жоғалтатын нәрселерден аулақ болу керек". Абай зайырлы мектепте оқуды ғылымды игерудің жалғыз жолы деп санағанын ерекше атап өткен жөн. Таным жолдары қандай, адам әлемді қалай жақсы біледі? Бұл сұраққа Абай былай деп

жауап береді:" адам өзінің барлық болмысы ақиқат пен шындыққа ұмтылған кезде ғылым мен білімді меңгереді, құбылыстардың мәнін түсінуге тырысады " (38 сөз) [2, 39-бет].

Абайдың педагогикалық көзқарастары айқын тұжырымдамалық сипатқа ие: олар мақсатты, белгілі бір әдіснамалық негізге, әдістемелік құрал-жабдықтарға, Абайдың ағартушылық-педагогикалық қызметі бағытталған объект пен пәнге ие. Педагогикалық көзқарастарды іске асырудың мазмұны мен құралдарының алуан түрлілігінде Абай оларды іске асырудың негізгі бағыттары мен жолдарын көреді және жан-жақты ашады. Бұл ақыл-ой, кәсіби және еңбек, адамгершілік тәрбиесі, балаларды тәрбиелеудегі отбасының рөлі мен мүмкіндіктері туралы. Абай барлығының бірлігін, өзара байланысын, өзара тәуелділігі мен өзара іс-қимылын терең түсінді. Ақиқатқа қол жеткізген Абай тіпті өлім қаупімен де шегінбеңдер дейді. "Егер сіздің шындығыңыз сізді толығымен иемденбесе, сіз оған сенімді болсаңыз да, ол басқа кім үшін құнды болуы мүмкін? Өзің адал қызмет етпейтін нәрсеге басқалардан қалай құрмет көрсете аласың?"(32 сөз) [1].

Ғылыммен айналысатын адам бір орында тұрмауы керек. Ол үнемі өзін-өзі жетілдіріп, үйреніп, білімін басқаларға беруі керек. Ең бастысы-ғылымдағы сабақтастық. Тек кімнен ғана емес, кімнен де сабақ алу керек. Бұл мәселе Абайды азаптап, азаптады. "Өз білімін беретін ешкім жоқ... Қымбат матаны жайып, қолында аршин ұстап, шөлде отырудың не пайдасы бар?». Абай-ағартушы тәрбиенің күшіне қатты сенді және сотталумен қатар әңгімелесуші тыңдаушыларына әркім өз кемшіліктері мен балаларының кемшіліктерін түзетуге үнемі тәлімгерлік етті. "Егер менің қолымда күш болса, мен адам түзетілмейді деп айтатын кез келген адамның тілін кесіп тастар едім", - деп жазды ол "отыз жетінші сөзде". Адам мінезінің барлық жағымсыз қасиеттері мен қасиеттерін еңсеру және оны жеткізу мақсатында зұлымдық пен әділетсіздікке аяусыз сын айтуда Абай өзінің негізгі міндеттерінің бірін көрді. Поэзиядағыдай, Абай прозасында да еңбек тақырыбы маңызды орын алады. Замандастарының көптеген жамандықтарын ақын сынға алып, мазақ етті. Бұл туралы Абай қырық екінші, қырық үшінші "сөздерде"ерекше құмарлықпен жазады. "Қазақтың жамандыққа деген құштарлығы бос әурешілікпен түсіндіріледі. Егер ол егіншілікпен немесе сауда-саттықпен айналысса, онда оның бос уақыты аз болмас еді"[1]. Үздіксіз түрде білім ала отырып даму үрдісін сонау 19 ғасырда Абай атамыз сипаттап кеткен еді.

Әрі қарай, автор осы бос уақыттың суреті мен жемісін салады. Ол қазақты қаңғыбасқа айналдырған бос әурешілік. Біреуден біраз уақыт жылқыны сұрағаннан кейін, ол бір ауылдан екінші ауылға қаңғыбас болып өмір сүреді немесе өсек жинайды, адамдарды интригаларға тартуға және оларды таластыруға тырысады немесе өзімен бірге басқаларға қиянат жасайды. Адал жұмысшы мұндай өмірді "ит" деп санайды. Демек, Абайдың адал еңбекке, шаруашылық жүргізуге, қолөнерді игеруге, егіншілікпен, мал шаруашылығымен айналысуға және үнемі дамуға шақырады. Бұл идеялар қазіргі заманның талабына сай, әр жас өркенде болу керек қабілеттер деп танымын.

Абай еңбектің жоғары рөлі мен маңыздылығын философиялық тұрғыдан түсінеді.

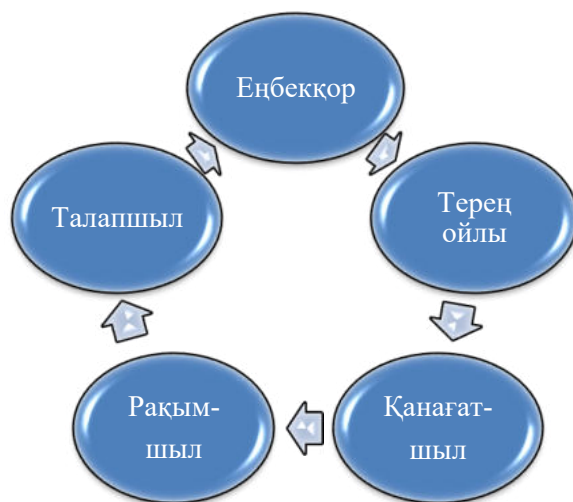
Абай өз шығармашылығымен қазақ халқының ұлттық санасын оятуға және дамытуға жәрдемдесті. Ағартушылық мұраттардың жақтаушысы, ол білім берудің рөлін асыра бағалап, оны жаңа өмірге апаратын жалғыз жол деп санады. Атеист болмай, Абай адамдарды моральдық тұрғыдан өзін-өзі жетілдіруге шақырды, адамгершілікті жақсарту үшін күресті.

Бірін қазақ, бірін дос,

Көрмесең - істің бәрі бос,

-деп елді ауызбіршілікке, ортақ мүдделер мен мақсаттарға қол жеткізуге шақырады. Қазақстандағы жастарды бірлік пен толеранттылыққа шақырып, елімізді бірге көтеріп, дамытуға ұмтылдыруға жалау ететін ұранға айналатын сөздер.

Абай ұсынған «Толық адам» моделі;

Біздің дәуірдегі кейбір құнды және өз заманына сай моральдық сентименттер өзектілігін жоғалтты және оларды тарихи құжат ретінде қарастыруға болады.

Сонымен қоса, "Тарихқа тағзым", "Алаш жолы" бағдарламасы аясында қазақ халқының қамын жеген ұлы тұлғаларымызды тереңнен танысыра отыра, ұлтжандылық пен отансүйгіштікке тәрбиелеудің тетігі болып табылады. Қазақтан шыққан тұңғыш тарих ғылымының докторы, профессор, Қазақ КСР ғылым академиясының корреспондент мүшесі, «XIX ғасырдың 20-40 жылдарындағы Қазақстан» еңбегінің авторы, қазақ тарихының жанашыры Ермұхан Бекмахановтың туған күніне орай мектебімізде "Жеткіншектің жеті жарғысы", "Ұрпаққа аманат" әкемен бірге жобасы аясында жоғарғы сынып оқушылары арасында танымдық сабақ өтті. Е. Бекмаханов туралы видео және презентация көріп, оның өмір жолы, балалық шағы, оқу және еңбек жолы, отбасы, еңбектері туралы толық ақпараттар ала отырып білімдерін шыңдай түсті. Танымдық сабағының мақсаты өткен тарихқа үңіле отырып, бүгінгі ұрпаққа өткен тарихи тұлғаларымызды дәріптей келе, ұлттық құндылықтарды бойларына сіңіру болып табылады. «Біз ұрпақ тәрбиесіне баса мән беріп, жастарды жақсылыққа жетелеуіміз керек. Мемлекеттің ең басты байлығы – адам, яғни азаматтар. Әрбір ата-ана саналы ұрпақ өсіруге баса мән беруге тиіс. Сол сияқты мектеп те – білімнің ғана емес, тәлім тәрбиенің ордасы. Баланың бойына біліммен қатар адамгершілік құндылықтарды сіңіру – ұстаздың міндеті. Осыған орай балабақшадағы және мектептегі тәрбие ісіне бәріміз қоғам болып мән беруіміз керек, сондай-ақ белсене атсалысуымыз қажет. Балалар арасында жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды дәріптеген абзал. Оқушылар мектеп бітіргенде, ең алдымен, адал азамат болып шығуы керек» деп мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Ұлттық құрылтайдың «Әділетті Қазақстан – Адал азамат» атты екінші отырысында сөйлеген сөзінде атап өткендей танымдық сабақ арқылы исі қазақ үшін мәңгілік қастерлі тұлғалардың ішінде де Ермұқан Бекмахановтың қым-қиғаш азап пен ғажапты толайым тоғыстырған, ұлттың ақиқат тарихын айту жолында жұдырықтай жүрегін алау етіп жаққан жанкешті тағдыры жарқын мұнымен бөлекше жарқырап көрінгенін, қазақтың кәсіби тарихнамасының ізашарына құдайым қайсар мінез бен қабілет-дарынды аса бір жомарттықпен аямай бергені туралы, сонымен қатар асыра сілтеудің құрбаны болған есіл ер бүгінгі ұрпақтың мәңгілік есінде. Көзінің тірісінде ақталмаған еңбектері, Қазақ елі тәуелсіздігін алғаннан кейін ақталуының өзі Е.Бекмахановтың асыл армандары екендігі бүгінгі жас буынға түсіндіріліп, болашақ ұрпақтың патриоттық сезімдерін оятуға, еліне, жеріне деген сүйіспеншіліктерін арттыра түсті.

Ұрпақты Абай үлгісінде тәрбиелеу – ізгілікке, имандылыққа, адамдыққа, биік адамгершілікке бастайтын жол деп танымын.

Абайдың Қара сөздерін зерттей отырып, Абайдың әлеуметтік идеалы-еңбекшілер қоғамы, бейбіт және гүлденген, мейірімді және әділ екенін көреміз. Ал Абай бойынша адамның ең жоғары мақсаты - адамдарға пайда әкелу.

Әр сынып сағатында Абайдың өлең жолдарынан және қара сөздерінен үзінділерің ала отырып, баланың бойында білімге, еңбекқорлыққа, әділдікке, шыңшылдыққа деген сезімдерін ұялатып, жандандыруға болатынына кәміл сенемін.

Әдебиеттер:

1. abai.norbekov.kz
2. Құнанбаев А. Шығармаларының толық жинағы (екі томдық). – Алматы: Көркем әдебиет, 2002. – 368 б.
3. Жарикбаев К.Б. Казахские просветители о воспитании молодежи. Алма-Ата: Знание, 1985.
4. Умиральев К. Использование назидательных слов Абая в учебно-воспитательном процессе. Алма-Ата, 1968.

САТИЕВ МУХТАР АМАНТАЕВИЧ

Балқаш қаласы

«Бауыржан Момышұлы атындағы ЖББ мектебі» КММ

«ЖАЛПЫ АДАМЗАТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР – ӘСКЕРИ ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕНІҢ ҚАЙНАР КӨЗІ»

«Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие керек. Тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы, ол келешекте оның барлық өміріне апат әкеледі»
Әбу Насыр Әл-Фараби.

Адам өміріндегі құндылықтардың мәні мен мазмұндары ерте заманнан бүгінге дейін философия, мәдениеттану, этика, эстетика, психология, педагогика ғылымдарында кеңінен қарастырылып, қоғам ерекшеліктері мен сұраныстарына орай талданып, жүйеленіп келеді.

Жалпы адамзаттық құндылықтар жеке тұлғаның бойында өмірге келген сәтінен бастап бірге дамиды, жасы ұлғайған сайын қоршаған ортасына сәйкес бірге қалыптастады. Тәрбие мен оқытудағы адамгершілікке бағытталған идеалдар құндылықтар деп қарастырылады. Оларға: шындық, қайырымдылық, тұлға, бостандық, махаббат, шығармашылық және т.б. жатады. Құндылықтар идеалдарды қабылдау немесе қабылдамау сезімі арқылы айқындалып, ақыл-ой, сана арқылы қабылданады, құрметтеу, қошаметтеу, қабылдау тәрізді ұмтылысты білдіреді. Бұл сезім мен ақыл-ойдың ұштасуын және сол арқылы адамның іс-әрекетін белгілейді. Құндылықтар сезім арқылы қабылданады, сана арқылы түсінуге болады. Соның нәтижесінде тұлға құндылықты игереді де, іс-әрекет етеді. Осы аталмыш құндылықтардың бастау көзі халықтың мол мұрасында. Ол мұра – халық пайда болғалы онымен бірге жасасып, бірге дамып келе жатқан құнды дүниелер.

Ұлт пен ұлыстың аманатын арқалаған жас буынды тәрбиелеудің жолдары мен амалдары сан тарау. Солардың ішінде жас ұрпақты патриотизм үлгісінде тәрбиелеу маңызды іс саналады. 2018 жылы ҚР-ның Қарулы Күштері Ұлттық әскери-патриоттық орталығында өткен іс-шарада Республикалық жасөспірімдер қозғалысы құрылды.

Осы шарадан соң оқушылар мен жастар арасындағы әскери-патриоттық тәрбиені күшейту, оның ішінде «Жас сарбаз» жасөспірімдер әскери-патриоттық қозғалысы» республикалық қоғамдық бірлестіктің өңірлік филиалдары құрылып, содан бері нақты жұмыстар жүргізіліп келеді.

ҚР Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев - біздің алдымызда өсіп келе жатқан жасөспірімдерді әскери-патриоттық қызметіне көбірек тарту міндеті тұр. Біріншіден, өскелең ұрпақ әскери іс туралы базалық білім алуы керек. Олар физикалық тұрғыда дайындалған

еліміздің патриот азаматы болып өсуі тиіс. Екіншіден, елімізде әскери білім алған резерв болуы керек.

Үшіншіден, жастар бос сенделіп жүрмей, спортпен айналысып, техниканы, ақпараттық-технологияны меңгеріп өссе, бәсекеге қабілетті ел боламыз деп өз сөзінде атап көрсетті.

Қазіргі таңдағы проблемалық мәселе бұл, жас азаматтарымыз ҚР Қарулы Күштер қатарында әскери борышын өтеуден қашады. Әскери борышын өтеуге қалай жастарымызды ынталандыруға болатынын

біз бүкіл қоғам болып ойластыруымыз керек? Енді осы олқылықтың орнын қалай толтырамыз? Баланы жастайынан бірбеткейлік пен қайсарлыққа тәрбиелегенде, сананы елжандылық білімімен негіздей отырып, жауапкершілік сезіндіретін әрекет жүйесін жасауға мүмкіндік алуға болады.

Осы реттемектебімізде ашылған «Жас сарбаз» сыныптары, әскери өмірдің алғы шарттары мен әскери білімнің баспалдақтарына жол салары сөзсіз. Әскери патриотизмнің басты құндылықтарының бірі-ұлттық рух десек, бүгінгі мектебіміздегі «Жас Сарбаз» сыныптарындағы әскери сабақтар танымдылықтың негізі болып саналады. Жас Сарбаздар әскери біліммен бірге, әскери тактикалық жаттығулар біртіндеп меңгеруге, денені жақсы қалыптастыруға бағыттайды. Әскери ұрыс жаттығуларының алғашқы әліппесін сатылай үйренеді. Жоғары сыныпта олар мейілінше әскери өмірденмейілінше көп мәліметтер алады. Бейімді жастар болашақта, әскери оқуларды таңдап, әскери өмірдің қыр сырын өте жақсы меңгереді.

Мектептегі «Жас Сарбаз» сыныбы АӘТД пәнімен тығыз пән аралық байланыста. Өркениет дамыған сайын талап күшейе түспек, сондықтан оқушылардың жан-жақты білімін дамыта отырып, олардың бойында патриоттық сезімдерін ояту, біздің алғашқы әскери технологиялық дайындық сабағындағы басты мақсат болып табылады. Түрлі инновациялық технологияларға негізделген ұлттық тәрбиемен ұштастырылған оқыту тәрбие жұмысында мен оқушылардың рухани жағынан дамығанын үнемі көздеп отырамын. Бұл жөніндеменің ұстанымдарым бабалар сөзіне сүйену. Жақсыдан үйреніп, жаманнан жирену. Оқушының бойындағы қасиеттер сөзге мән бере бастағанда ғана ояна бастайды. Жай ған қарапайым сөзбен оқушыларға қазіргі таңда әсерлі ету өте қиын. Сондықтан да олардың ерік-жігеріне жасына сәйкес ақпараттық технологияларды пайдалана отырып, түрлі тапсырмалар деңгейін үнемі күшейтуді міндеттеп отырымын.

Б.Момышұлының «Отан үшін отқа түс-күймейсің», «Ерсіз ел болмайды, елсіз ер болмайды», «Отаншылдық – әр адамға керекті ең ұлы қасиет. Ал, отаншылдық өз үйіңнен басталады. Кімде-кім ата-анасын ардақтаса, бауырларымен тату болса, өзінің өскен ауыл, қаласын,туған ұлтын сыйлап, қадірлесе, сол адам отаншыл болады», «Кімде – кім әскери қызметтен жалтарса, ол патриот емес» деген секілді нақыл сөздерін

сабақтарыма қолданапжігерлендіріпөтырамын.Өз туған жеріне деген құрмет, ол барлық

азаматтарға жүктелген міндет және әрбір адамның борышы екені бұрыннан белгілі. Істелген және атқарылған жұмыстардың барлығы болашағымыздың жарқын болуы үшін орындалуда. АӘТД сабақтарына көп адам мән бере бермейді. Негізінде бұл пән арқылы оқушыларға «жігер», «намыс» деген құнды нәрселер туралы түсіндіру жұмыстары тереңінен жүргізіледі. Қазырғы таңда АӘТД сабағына оқытушы тереңінен дайындалып оқушылардың барлық қырларын ашу үшін еңбектенуі қажет. Осы әскери-патриоттық тәрбиені, ұлттық рухты көтергенде ғана біз болашағымыздан зор үміт күте аламыз. Сеніміміз мол болмақ. Көптеген ұлтымыздың саңлақтары, батырларының жолын, ұрпақ бойына дарыту мақсатында асыл қазынамызды дәріптеу, оқушылардың бос уақыттарын зая жібермеу мақсатында атқарылған шаралар өз жемісін беріп отырады.

Қортындылай айтқанда, бүгінгі күні білім ошағындағы ұстаздар ұжымы және отбасында ұлттық дәстүрімізді, Отанымызды құрметтеу және елін сүйетін заманауи талаптарға сәйкес білім мен тәрбиені оқушы бойына сіңіріп ғана қоймай, патриоттық сезімін ұялата білсек, сонда ғана болашақта білімді, жігерлі, өз болашағына нық сенімді жас ұрпақ тәрбиеленіп шығатынына кәміл сенуге болады.

Әдебиеттер:

1. Қ Р Білім туралы заңы. - Егемен қазақстан.- 2007. 15 тамыз.
2. Нұрышева Г.Ж. Адам өмірінің философиялық мәні. - Алматы. 2001.
3. «Азаматтарға патриоттық тәрбие беру» мемлекеттік бағдарламасы.
4. Мектеп өмірінің балалар мен ересектерге арналған сараптамасы: мектептің демократиялық, толерантты өмір салтын құруды үйлестірушілерге арналған әдістемелік құрал./ Редакциялаған а. н. Тубельский. – М.: «жаңа оқулық» баспа үйі, 2003.
5. Мектеп оқушыларына патриоттық тәрбие беру бойынша үстел кітабы: мектеп әкімшілеріне, мұғалімдерге, сынып жетекшілеріне, қосымша білім беру мұғалімдеріне/ авт арналған әдістемелік құрал.-сост. А. Н.Выршиков, М. Б. Кусмарцев, А. П. Пашковец. – М.: Глобус, 2007.

САТТАРОВ Т.К.

Абай Құнанбаев атындағы №5 мектеп-гимназиясы

ПЕДАГОГ-ПСИХОЛОГТЫҢ ТҮЗЕТУ-ДАМУЫ БАҒДАРЛАМАСЫ «ОҚУДЫ ҮЙРЕНЕМІЗ»

Тұлғаның бастапқы даму кезеңі болып табылатын мектеп жасы жеке тұлға өміріндегі жауапты да маңызды кезең. Өскелең жас ұрпақты рухани-адамгершілік қасиетке баулу, тәрбиелеу – барлық кезеңде өзекті екендігі баршамызға аян. Ендеше бала тәрбиесінде маңызды рөл атқаратын бір сала – ол психологиялық қызмет.

Соңғы жылдары ПДТ (психологиялық дамуының тежелуі)-мен танымдық деңгейі төмен мектепке келушілердің жалпы саны 7% - дан асқаны, оқушылар арасында танымдық қабілеттерін дамытуда көптеген әдістемелік жұмыстар атқарылуы керектігін көрсетеді. Елімізде 190 мыңдай бала ерекше білімді қажет етеді. Ал мектептердің 80% инклюзивті білім беруге дайын.[1]

ПДТ (зейін, ойлау, есте сақтау және басқа да психикалық процестердің дамуы жас нормасынан төмен немесе төмен). VII-VIII типтегі арнайы (түзету) бағдарламалар негізінде әзірленген бастауыш жалпы білім берудің бейімделген жалпы білім беру бағдарламалары бойынша оқитын мүгедек балаларды немесе танымдық деңгейі төмен 1-4 сынып оқушыларын психологиялық-педагогикалық сүйемелдеуге негізделген. Жалпы зияткерлік дағдыларды қалыптастыру (талдау, салыстыру, жалпылау, маңызды белгілер мен заңдылықтарды анықтау, ойлау процестерінің икемділігі). Оқушылардың қызығушылықтары мен қабілеттерінің ерекшелігіне қарай олардың білімін тереңдету және кеңейту мақсаты басшылыққа алынды. Логикалық ойлауды қалыптастыру және дамыту. Зейіннің дамуы

(тұрақтылық, шоғырлану, көлемнің кеңеюі, ауысу және т. б.). Есте сақтау қабілеттерін дамыту (есте сақтау, тұрақтылық, семантикалық есте сақтау қабілеттерін қалыптастыру).

Мақсаты: Кеңістіктікті қабылдау мен сенсормоторлы үйлестіруді дамыту.

Күтілетін нәтиже.

Танымдық ӨӨӨ (әмбебап оқу әрекеті) деңгейі жас нормасынан төмен немесе төмен 1-4 сынып білім алушыларының танымдық процестері мен жеке ерекшеліктерін түзетуге және дамытуға ықпал ететін ДМШ (денсаулық мүмкіндігі шектеулі) бар білім алушылар үшін қолайлы түзету-дамыту жағдайларын жасалады.

Бағдарламаның жалпы құрылымымен таныстырып кетсем:

1 блокта-диагностика жүргіземін. Танымдық және эмоционалды-еріктік салалардың дамуына диагностика бірінші және екінші сабақтарда курстың басында, жүргіземін.

2 блокта түзету-дамыту сабақтарын қамтимын. Танымдық процестерді, эмоционалды-сауық саланы дамытуға және түзетуге, эмоционалды стрессті жеңілдетуге, психикалық процестерді дамытуға бағыттап, білім алушының жас ерекшеліктерін ескере отырып, 3-32 сабақтарда қарастырамын.

3 Блок-диагностикаға бағытталған. Курс соңында танымдық және эмоционалды-еріктік салалардың дамуын түзету динамикасының диагностикасын 33,34 сабақтарда жүргіземін.

Курс барысында материалдың әртүрлілігі мен көлемін есепке аламын. Белгілі бір шеберліктің салыстырмалы қалыптасуынан кейін ғана материалдың жаңа көлеміне көшемін. Жұмыс барысында материалдың көлемін және оның әртүрлілігін біртіндеп арттырып отырамын.

Материалдың эмоционалды күрделілігін ескере, түзету сабағы оң эмоционалды фонда аяқталуын ескере отырып - өткізілген ойындар, сабақтар, жаттығулар, ұсынылған материалдар жағымды эмоционалды фон құрып, жағымды эмоцияларды ынталандыру жұмысын жүргіземін.

Іріктеу критерийлерін оқушылардың танымдық дамуын диагностикамның зерттеулерімнің нәтижелеріне сәйкес анықтаймын:

- 1-сынып, кіріс диагностикасына сәйкес (мектепте оқуға дайындық, ӨӨӨ даму мониторингі), танымдық үдерістердің (танымдық ӨӨӨ) даму деңгейі жас нормасынан төмен немесе төмен оқушылар)

- 2-4 сыныптар, өткен оқу жылындағы оқушылардың ӨӨӨ дамуын мониторингтік зерттеу нәтижелеріне сәйкес, танымдық үдерістердің даму деңгейі жас нормасынан төмен немесе төмен оқушылар (танымдық ӨӨӨ)

- ПМПК және ШҚ қорытындыларына сәйкес (VII-VIII типтегі арнайы) бағдарламалар негізінде әзірленген бейімделген жалпы білім беру бағдарламасы бойынша оқыту немесе танымдық даму деңгейі төмен балалар.

Бағдарламаны іске асыру. VII-VIII типтегі арнайы (түзету) бағдарламалар негізінде әзірленген бастауыш жалпы білім берудің бейімделген жалпы білім беретін бағдарламалары бойынша білім алушылардың 1-4 сынып (кіші мектеп жасы) балаларына немесе танымдық даму деңгейі төмен балаларға есептелген.

Бағдарлама курсы есептелген:

- 1-сынып-33 сағат, аптасына 1 рет жиілікпен, сабақ уақыты 30-40 минутты құрайды;

- 2-4 сынып-34 сағат, аптасына 1 рет жиілікпен, сабақ уақыты 30-40 минутты құрайды.

Сабақтарды әр түрлі формада (топтық, жұптық, жеке) өткізуді қарастырдым. Жұмыс формалары дәстүрлі әдістер мен әдістердің, сондай-ақ инновациялардың (сурет тестілері, музыкаға сурет салу, ертегі терапиясы және т.б.) үйлесімімен сипатталатын сабақтың мақсаттарымен анықталады. Сабақтарда қолданылатын дәстүрлі әдістер ойын жағдайларымен байытылған.

Диагностика мен түзетудің бірлігі принципі – психологиялық көмек көрсету процесінің тұтастығын ескере отырып жасалды. Бұл принцип бүкіл түзету жұмыстарының негізі болып табылады, өйткені түзету жұмыстарының тиімділігі 90% алдыңғы диагностикалық

жұмыстың күрделілігіне, мұқияттылығына және тереңдігіне байланысты. Екі аспект бойынша жүзеге асырылады.

Кешенді диагностикалық тексеру негізінде бастапқы қорытынды жасалады және түзету және дамыту жұмыстарының мақсаттары мен міндеттері тұжырымдалады. Тиімді түзету жұмыстарын алдын-ала мұқият психологиялық зерттеу негізінде ғана жасауға болады.

Екіншіден, жеке тұлғаның өзгеру динамикасын, мінез-құлқын, іс-әрекетін, клиенттің эмоционалды күйлерінің динамикасын, түзету жұмыстары процесінде оның сезімдері мен тәжірибелерін үнемі бақылауды қажет етеді.

Нормативтік даму принципі - дамудың нормативтілігін бір-бірін алмастыратын жастардың дәйектілігі деп түсіну керек

«Жоғарыдан төменге» түзету принципі - түзету озық сипатқа ие және психологиялық ісіктердің уақтылы қалыптасуына бағытталған психологиялық қызмет ретінде құрылады, (Л. С. Выготский ұсынған бұл қағида түзету жұмыстарының бағытын ашады. Психологтың назарында ертеңгі даму күні тұр, ал түзету қызметінің негізгі мазмұны клиент үшін «проксимальды даму аймағын» құру болып табылады).[2]

«Төменнен жоғары» түзету принципі – оны жүзеге асыру кезінде жаттығу және бұрыннан бар психологиялық қабілеттерге үйрету түзету жұмыстарының негізгі мазмұны ретінде қарастырылады. Мінез-құлықты түзету әлеуметтік-қалаулы мінез-құлықты бекіту және әлеуметтік жағымсыз мінез-құлықты тежеу мақсатында бұрыннан бар мінез-құлық үлгілерін нығайту (оң немесе теріс) ретінде құрылуы керек. (XX ғ. басында М.Жұмабаев, бала мен ата-ананың өзара қарым қатынасы туралы пікірі).[3]

Психологиялық қызметтің жүйелі даму принципі - профилактикалық және дамытушылық міндеттерді түзету жұмысында ескеру қажеттілігін белгілейді.

Нәтижесі себеп-салдарлық қатынастар жүйесін және белгілер мен олардың себептері арасындағы қатынастардың иерархиясын ұсыну болып табылады.

Түзету принципі – мақсатқа жетудің құралдары мен әдістерін тандауды, оларды жүзеге асыру жолдары мен тәсілдерін және түзету жұмыстарын жүргізу тактикасын анықтайды. Түзету жұмыстарының өзі қарапайым дағдылар мен дағдыларды үйрету ретінде емес, баланың күнделікті өмірлік қатынастар жүйесіне табиғи және органикалық түрде сәйкес келетін тұтас мағыналы әрекет ретінде құрылады. Әсіресе балалармен түзету жұмыстарында «жетекші қызмет» ұғымы кеңінен қолданылады. Бастауыш мектеп жасында мұндай жетекші іс-әрекет-бұл әртүрлі сорттардағы ойын, жасөспірім кезінде — қарым-қатынас және әртүрлі бірлескен іс-шаралар.

Баланың жас-психологиялық және жеке ерекшеліктерін ескеру принципі - бір жағынан, клиенттің психикалық және жеке дамуының барысын нормативтік дамуға сәйкес келу талаптарын, екінші жағынан, жеке дамудың белгілі бір жолының бірегейлігі мен бірегейлігінің даусыз фактісін тануды келіседі. Даму жағдайларын оңтайландыру және балаға проблемалық жағдайда жеткілікті кең бағдарлау үшін мүмкіндіктер беру арқылы ол клиенттің даму жолын дараландыруға және оның «өзін» бекітуге максималды мүмкіндіктер жасайды.

Психологиялық әсер ету әдістерінің кешенділік принципі –практикалық психология арсеналынан әртүрлі әдістерді, әдістер мен әдістерді қолдану қажеттілігін растайды.

Түзету бағдарламасына қатысуға тікелей әлеуметтік ортаны белсенді тарту принципі – клиенттің психикалық дамуындағы ең жақын әлеуметтік шеңбердің рөлімен анықталады. Баланың жақын ересектермен қарым-қатынас жүйесі, олардың тұлғааралық қарым-қатынасы мен қарым-қатынасы, бірлескен іс-әрекет формалары баланың дамуындағы әлеуметтік жағдайдың маңызды құрамдас бөлігі болып табылады және оның проксимальды даму аймағын анықтайды. Бала оқшауланған адам ретінде жеке және әлеуметтік ортаға қарамастан, басқа адамдармен қарым-қатынастан тыс дамымайды. Бала әлеуметтік қатынастардың тұтас жүйесінде, олардан ажырамас және олармен бірлікте дамиды.

Психикалық процестерді ұйымдастырудың әртүрлі деңгейлеріне сүйену принципі - дамыған психикалық процестерге сүйену және оларды белсендіретін әдістерді қолдану қажет.

Бағдарламаланған оқыту принципі - бірқатар дәйекті операциялардан тұрады, оларды орындау алдымен психологпен, содан кейін қажетті дағдылар мен іс-әрекеттерді қалыптастыруға әкеледі.

Асқыну принципі – әрбір тапсырма бірнеше кезеңнен өтуі керек: ең аз қарапайымнан ең күрделіге дейін. Бұл түзету жұмыстарына қызығушылықты сақтауға мүмкіндік береді және балаға жеңу қуанышын сезінуге мүмкіндік береді.

Әрбір бала жарық жұлдыз. Оның нәтижеге жетуі, бойындағы ерекшеліктеріне қарамастан белестерді бағындыруға жол ашу, педагог психологтың басты міндеті. Топтың ішінен жұлдызы жарқырап, топ жарып шығуы үшін ерен еңбекті қажет етеді. Сол сатылардан өтіп, болашағына бағдар беріп, жол сілтеу басты нәтижеге апарар жол іспеттес. Мектеп (қоғам) - ата ана - оқушы үштігі қай кезеңде де өз өзекті бола бермек. Мен ұсынып отырған бағдарлама да осыған негізделген. Білім алушы жеке ерекшеліктеріне қарамастан теңдей білім ала отырып, білімді де білікті тұлға болса, ел ертең жарқын, жаңа Қазақстанның дамуына үлес қосар тұлға болары сөзсіз.

<https://www.minber.kz/2023/05/elimizde-19-myngdaj-bala-erekshe-bilimdi-qazhet-etedi-al-mektepterding-8-y-inklyuzivti-bilim-beruge-dajyn-zhalgasy/> Купаев Алмасбек Еділбайұлы,

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің Орта білім беру комитеті Инклюзивті білім беру басқармасының бас сарапшысы
2. Выготский, Л.С. Ақыл-ой және қоғам: жоғары психологиялық процестерді дамыту. Кембридж, МА: Harvard University Press; 1978.
3. А.Тамаев. «М Жұмабаевтың шығармаларын мектепте оқытудың мәселелері» Алматы, 2004 ж
4. О.Н.Истратова «Справочник психолога начальной школы», Издательства «Феникс» г.Ростов Н/Д 2004
5. Г.Монина, Е.Панасюк «Тренинг взаимодействия с неуспевающим учеником», «Реч» Санкт-Петербург 2005
6. ҚР білім және ғылым министрілігі «Мектептегі психологиялық диагностика» Астана 2005
7. ҚР білім және ғылым министрілігі Жасерекшелігі психологиясы» Астана 1999

САТЫБАЛДИНА Г.Б.

КТУ «Гимназия № 97» города Караганды

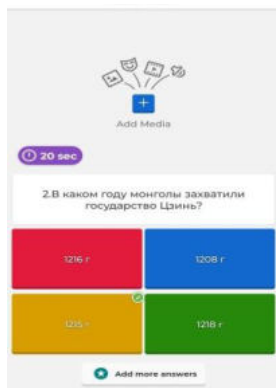
ПРИМЕРЫ ПРИМЕНЕНИЯ ДЕБАТНОЙ ТЕХНОЛОГИИ И ОНЛАЙН - ПЛАТФОРМ НА УРОКАХ ИСТОРИИ, В РАМКАХ РАЗВИТИЯ ЦЕННОСТНО – СМЫСЛОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ЛИЧНОСТИ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ ВЫБОРУ

Сегодня значение (ценность) приобретают не столько процесс и способ получения образования, сколько объем, степень, уровень полученного, имеющегося образования, его качество у человека, группы или общества. Степень, уровень полученного образования предлагается ныне оценивать в компетенциях. Именно такой подход лежит в основе развития образования, принятого Болонскими соглашениями. Компетенция – это определенная способность человека применить имеющиеся у него знания, умения и навыки в своей деятельности в той или иной конкретной предметной области. Любая компетенция, равно как и их взаимосвязанная со-

вокупность у человека, – это системная характеристика его компетентности: теоретических и практических способностей (знаний, умений, навыков) решать поставленные задачи. Это означает, что и сам характер компетентности людей может оцениваться на основе решения ими теоретических и практических задач реализуемых в когнитивных, лингвистических, технологических и прочих инструментариях. Здесь также следует исходить из приобретенных способностей – умения учиться и решать учебные задачи. На современном этапе, в нашей школе «Гимназии № 97» города Караганды, на уроках истории в 10-11 классах проводятся занятия, направленные на развитие различных компетенций, которые необходимы современному выпускнику, для того чтоб стать конкурентоспособной личностью, востребованной на рынке труда.

Одним из способов является дебатная технология, которая активно реализуется и на уроках, и в рамках и факультативного занятия «Юный юрист». Учащиеся дискутируют на занятиях по проблемным вопросам, которые особо интересны им. Формат проведения дебатов был избран Американский – парламентский, но и проводятся эксперименты по проведению формата «Линкольна – Дугласа». Важным фактором является личная заинтересованность учащихся, формулирование резолюций происходит самими учащимися, в то время как учитель в данном вопросе корректирует их и дает направление. Второй основополагающий фактор – участие учащихся в игре не только как спикеров, но и в качестве судей, где учащиеся, примерив на себя данную роль, видят те моменты, которые можно скорректировать в будущих играх, дают аргументированную оценку речи спикеров. Хотелось бы отметить тот факт, что дебатная технология позволяет развивать такие качества, как остроумие, находчивость, гибкость и уступчивость, быть объективным, беспристрастным, коммуникабельность, умение слушать и управлять своими эмоциями, умение признавать свою победу и поражение. Данные навыки востребованы на современном рынке труда.

Следующий навык, который неразрывно связан с требованием глобализации и цифровизации овладение навыками работы с различными цифровыми ресурсами. Одним из методов, применяемых на уроках истории в 10- 11 классах работа с онлайн - платформами. Одним из ресурсов является платформа «Kahoot!». При использовании данной платформы, викторина может быть разработана как самим учителем, так и учащимися. Викторина представляет собой ряд вопросов по заявленной теме с несколькими вариантами ответов, из которых один или несколько являются правильными. Ученики отвечают на вопрос в условиях ограниченного времени при помощи своих телефонов, на которых они выбирают соответствующий знак и цвет правильного ответа. Чем быстрее отвечает участник, тем больше очков он получает. Максимальное количество очков – 1000.

При составлении учащимися вопросов викторины проявляются творческие способности учащихся, умение грамотно и корректно формулировать вопросы, что позволяет развивать и навыки рефлексии и так называемого мобильного обучения, осмысления проделанной работы, умение работать продуктивно, используя учебный материал. Умение проводить отбор информации, подразделяя на основную и второстепенную. Таким образом, происходит и процесс подготовки к успешной сдаче ЕНТ учащимися.

Что учащиеся думают о применении подобных технологий в образовательном процессе? Ученик 10 класса Владимир В. на этот вопрос ответил, что «Kahoot» не только развивает мышление, но и доступно преподносит информацию в игровой форме. Он считает, что это новый и, самое главное, действенный метод обучения. Другой ученик, Данияр Б. считает, что «Kahoot» очень помогает ему в учебе, например, тренируя его память и помогая узнать много нового. Всего в опросе приняло участие 35 учеников, все ответы учащихся

выделяли положительное отношение к применению данной платформы на уроке, отрицательных моментов, связанных с игрой, никто из опрошенных не назвал.

Следующая онлайн – платформа – приложение Quizizz.com. Уникальность данной образовательной среды состоит в том, что она предлагает различные формы работы: как в

классе (индивидуальная и командная формы работы), так и в качестве домашнего задания. Педагог может отслеживать работу каждого обучающегося и получать полную картину работы группы, а так же экспортировать полученные данные в таблицу Excel. Кроме того, как уже было отмечено ранее, учащиеся 10 – 11 классов активно могут использовать это приложение самостоятельно и, придя в класс, проводить опросы самостоятельно, дав доступ всем участникам образовательного

процесса. Очень важно упомянуть, что данная платформа имеет огромное разнообразие форм проведения тестов, викторин. На уроках мы проводим любой из тестов, поделив учащихся на команды (программа сама делит класс на команды, нам стоит только выбрать количество команд), индивидуальное первенство или же контрольная работа.

Следующая онлайн – платформа Wordwall. Wordwall представляет собой многофункциональный инструмент для создания как интерактивных, так и печатных материалов. Интерактивные упражнения воспроизводятся на любом устройстве, имеющем доступ в интернет: на компьютере, планшете, телефоне или интерактивной доске.

Печатные версии можно распечатать и использовать их в качестве самостоятельных учебных заданий. Учащиеся в нынешнем учебном году освоили возможности данного интернет – контента, и могу отметить, что с первых занятий учащимися был проявлен интерес к нему, на последующих занятиях учащиеся попытались самостоятельно разработать свою викторину, игру, работу с картой, используя шаблоны, которые имеются в данной платформе.

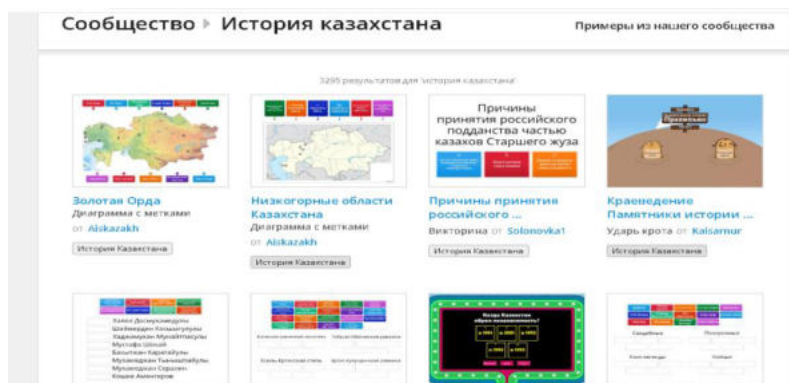

Рисунок 1 Пример заданий по истории

Кроме вышеперечисленных сервисов стоит обратить внимание на web-конструктор Educaplay.com, где можно создать свою образовательную игру на основе предложенных форматов – memory games, пазлы, кроссворды и многие другие. Плюсом данного конструктора является возможность разработать большое количество быстрых игр учениками, а отсутствие русифицированной версии, позволяет развивать навыки полиязычного обучения.

Назначением современных интерактивных средств обучения является:

- повышение интереса учащихся к предмету в результате использования многообразных видов и форм организации деятельности учащихся, большей наглядности;

- предоставление учащемуся возможности самообразования, саморазвития, самоконтроля;
- уменьшение времени, затрачиваемого на процесс усвоения учебного материала, за счет наличия оперативного доступа к развивающей учебной информации.

Подводя итоги, я провела небольшое исследование на степень применения тех или иных онлайн – платформ учащимися 10 – 11 классов, в ходе которого были получены следующие результаты:

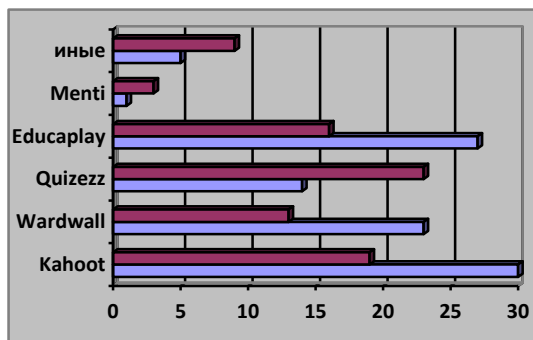

Рисунок 2 Диаграмма использования учащимися онлайн – платформ

Анализируя использование цифровых сервисов, выявлены следующие лидеры: Kahoot (30 чел.), Quizizz (25 чел.) и Educaplay (28 чел.). Использование большинством опрошенных учащихся именно данных платформ, объясняется тем, что простой интерфейс, удобство использования.

Как следствие, применение интерактивных средств обучения способствует повышению эффективности образовательного процесса и качества компетенций учащихся

Таким образом, в современных условиях движения к информационному обществу, или, как часто говорят, к обществу знания, ценностью (потребностью и целью) людей становится образование. Процесс получения образования человеком – формирование различных его компетенций. С формированием компетенций можно говорить об образованности – уровне и степени компетентности человека. Именно компетентность как совокупность способностей творчески осуществлять тот или иной вид профессиональной деятельности и лежит в основе ценности современного образования.

Литература:

1. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина. – М.: Издательский центр «Академия», 2010. – 224 с.
2. Удалов С.Р. Использование современных информационных и коммуникационных технологий в художественном образовании / С.Р. Удалов // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 4. – С. 33-35.
3. Профессиональный стандарт педагога [Электронный ресурс]. URL: <http://профстандартпедагога.рф/>.
4. Easel [Электронный ресурс]. URL: <https://www.easel.ly/> (дата обращения 11.04.2019).
5. Educaplay [Электронный ресурс]. URL: <https://www.educaplay.com/>.

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУДЕГІ ТУРИСТІК-ӨЛКЕТАНУ БАҒЫТЫ

Ғылым мен техниканың дамып, ғаламтор мен гаджеттардың нарықта сұранысы жоғары болып тұрған заманында балаларға қосымша білім алу қажет деп ойлаймын. Қосымша білім беруді қазіргі кезде жалпы орта білім беруден бөліп қарау мүмкін емес, тіпті орта білім берудің бір компоненті деуге болады. Себебі қосымша білімнің баланың жан-жақты дамытуына мүмкіндіктері көп. Бұның бір мысалы ретінде қосымша білімнің бағытына кіретін «туризм мен өлкетануға» тоқталғым келіп отыр ...

Бақыр қазан қайнаса- бәріміздің бағымыз,

Туған жердің әр тасы-біздің алтын тағымыз!

демекші Қазақстанымыз, кіші отанымызға деген сүйіспеншілік, сыйластық пен елдегі өмір сүріп жатқан түрлі ұлт өкілдеріне деген құрмет, азаматтардың елінің мәдениетін білуі, қандай да болмасын мемлекеттің білім саласындағы белгілі бір жүйе деуге болады. Бұл жайлы оқушыларға сынып сағаттарында айтып, бітпейтін талқылаулар жүргізуге болады, тіпті өтіп те жатыр. Ал қосымша білім беру мекемелеріндегі «туризм-өлкетану» үйірмелерінде оқушы жол дорбасын арқалап, қолына маршруттық картасы мен компасын алып жаяу саяхатқа шығып барлық әдемілік пен шынайылықты көзімен көріп келеді. Осындай туристік маршруттар жасаудың нәтижесінде бала білім алады, денсаулығын жақсартады, күзінеттілігі артады.

Туризмді тек экстрималды спорт саласы деп емес, ең бірінші кезекте балалар мен жасөспірімдерді тартатын ерекше (бірегей) қызмет саласы деп білемін. Туризм мен өлкетануда спорттық жарыстар немесе тарихи жерлерді тану ғана емес, ол баланың шамасына қарай шытырманға толы кедергілері бар жаяу саяхаттар ұйымдастыру. Бір сөзбен айтқанда жетістікке жетелейтін жағдай жасап, серпін беру.

Ендігі кезекте тікелей өзімнің салам бойынша яғни «Жас турист» үйірмесімен бірге атқарып келе жатқан жұмыстарымыздың бір бөлігін айтып өткім келіп отыр. 2022 жылы «Сарыарқа дарыны» балаларға қосымша білім беру аймақтық ғылыми-практикалық орталығының ұйымдастыруымен «Туристік-өлкетану» жобасы аясында ауданнан 24 оқушымен 5 жетекші болып Бурабай курорттық елді мекеніне үш күндік ішкі туристік саяхатқа бардық.

*Қотыркөл бойымен жасаған жаяу жорық
Маршруттық карта*

Бұл саяхат өте жоғарғы деңгейде ұйымдастырылған болды. Оқушылар керемет әсер алды, жаңа жермен (елді-мекенмен) танысты, теорияда алған білімдерін іс жүзінде нығайтты. Жол дорбасын (рюкзак) ретімен жинап кедергілерден өтіп, шатыр тігіп, от жағып, тіпті әр оқушы қолына маршруттық карта алып компаспен діттеген жеріне жетіп тапсырманы орындағанына, мақсатына жеткендеріне қуанып қалды.

От жағу түрлерін көрсету барысы

Шатыр тігу

Кедергілерден өту барысы

Осы Бурабай сапарынан оқушылармен қатар жетекші ретінде өзімнің де алған әсерім, білімім мен жинаған тәжірибем шындала түсті. Облысымыздың әр өңірінен жиналған әріптестерімізбен танысып, білгенімізді ортаға салдық.

Осы туристік саяхаттан алған әсермен өткен жылдың қазан айында үйірме оқушылармен кентімізден 140 шақырым оңтүстік батыста жатқан Таятқан Шұнақтағы Ағыбай батыр Қоңырбайұлының кесенесіне ішкі туристік саяхатқа бардық. Саяхатымыз барысында жолдың алыстығы кедергі болғанымен Батыр басына барған кездегі көрініс әлі көз алдымызда сақтаулы.

Ағыбай батыр кесенесінің алдындағы көрініс

*Кесене ішіндегі құран бағыштау сәті
(шырақшы Хамит ата)*

Шырақшы Хамит атаның естеліктерімен біраз тарихымызға үңіліп, оқушылар бұрын естіп жүрген дүниелерін көздерімен көріп, қолдармен ұстап құбды бір басқа әлемге енгендей күйде болды. Кесененің орналасқан жері, сәулет өнерінің ерекшелігі, таңбалы тастағы (ежелгі петроглифтер) жазуды көру оқушылар үшін бір деректі фильмде түсіп жүргендей әсер қалдырды.

«Жас турист» үйірмесі арқылы Жалпы туризм мен өлкетануды тек қосымша білім мекемелері ғана емес, өңір, өлке, жергілікті жерлердің әкімшілігі болып қолға алып, дамыту керек деп есептеймін. Туризм - өлкетану оқушының көкжиегін кеңейтеді, денесін шынықтырады, тарих және география пәндерінен білімдерін шыңдайды. Бастысы қазіргі заман дертіне айналып бара жатқан гаджеттерге тәуелділіктің алдын алады.

Туризм мен өлкетануды өмір сүру салты деп айтуға болады. Жастар туризмінің дамуына үлкен мүмкіндік тілей отырып елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Туған жерге деген сүйіспеншілік, туған елге – Қазақстанға деген патриоттық сезімге ұласады» деген әдемі сөзімен аяқтағым келеді.

Әдебиеттер:

1. Ж.А.Садықов, А.Г.Гиззатжанова. «Туристтік өлкетану». ЭСПИ Алматы 2022 ж.
2. Н.Ә.Назарбаев. «Тәуелсіздік белестері». Жібек жолы 2012 ж.
3. С.Смағұлов. «Ағыбай батырдың үш жауабы». Алматы 2010 ж.
4. Ө.Кәріпұлы. «Дала Сыры». «Palitra-Press» Алматы 2020 ж.

СЕЙСЕНБАЕВА Г.А. ЖАШЕНОВА Д.М.

«№23 ЖББМ» КММ. «№97 гимназия» КММ. Қарағанды қаласы.

ӘДЕБИЕТТІК ОҚУ ПӘНІН ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев «Баланың бойына біліммен қатар адамгершілік құндылықтарды сіңіру – ұстаздың міндеті. Балалар арасында жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды дәріптеген абзал» деп атап өткен болатын. «Ұлтына, жұртына қызмет қылу – білімнен емес мінезден» деп Әлихан Бөкейханов та өз даналығын ұрпаққа қалдырған еді. Тәрбие – ұрпақты биік мұратқа жетелейтін сапалы білімнің тұғыры. Ұлттық құндылықтармен сусындап өскен ұрпақ ұлағатты болады. Сондықтан ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген, өз туған жерін, Отанын қадірлейтін оны әрі қарай дамытуға үлес қосатын ұлттық болмысы айқын ұрпақты тәрбиелеуде бастауыш сынып мұғалімінің атқаратын еңбегі ерекше. Бастауыш сынып мұғалімі қазіргі білім беруде оқушыларының психикалық дамуына ғана емес ішкі дүниетанымы, көзқарасы, сенімі, сезімі, өмірлік ұстанымына мән береді. Сонымен қатар, ар-ұят, намыс, адалдық, үлкенге құрмет, бауырмалдық, инабаттылық, жауапкершілік сияқты қасиеттерді кіші жастан балаға дәріптейді. Бастауыш сынып оқушылары жаңаны үйренуге, білуге құмар, білім алуға ерекше ынталы болады. Мұғалім берген кез-келген тапсырманы дұрыс, қатесіз орындауға талпынады. Осыдан оқушы бойындағы жауапкершіліктің алғашқы қадамдары қалыптаса бастайды.

Әдебиеттік оқу пәні – балаларды жалпы адамзаттық құндылықтармен таныстырудың және олардың дүниетанымын қалыптастырудың ең қуатты құралдарының бірі. Баланы көркем әдебиет әлемімен таныстыруға және оның сөз өнерінің бейнелілігін түсінуге көмектесуге арналған пән. Сол арқылы көркем шығармалар жан-жақтылығымен ашылады. Әдебиеттік оқу пәндерінде достық, өзара түсіністік, еңбексүйгіштік, патриоттық рухта тәрбиелеуге арналған мәтіндер көп. Әр шығарманы оқушы санасына меңгерту арқылы ұлттық өзіндік сананы тәрбиелеу мақсатына тез жетуге болады. Әдебиеттік оқу сабақтарында балаларды көркем мәтінмен жұмыс істеуге үйрету, оны практикалық деңгейде

талдаудың бастапқы дағдыларын қалыптастыру, оқу сауаттылығының негізін қалауға әкеледі. Шығарма кейіпкерлерінің неліктен бұлай әрекет ететіні туралы ой елегінен өткізеді. Әр шығармадағы олардың іс-әрекетіне баға бере отырып, өз ойларымен, өмірлік тәжірибесімен салыстырады. Мәтінді талдау арқылы адамгершілік құндылық қасиеттердің маңызын ашады. Кейіпкерлердің құнды қасиеттерін тауып, жақын адамдарға құрмет пен сүйіспеншіліктері артады. Мінездеме беру арқылы жақсы мен жаманды айырып, ұлттық құндылық туралы түсініктері қалыптасады.

Мысалы, 3-сыныптың әдебиеттік оқу оқулығында «Өнер» бөліміндегі қазақтың үш биі туралы мәтіндер берілген. «Қарлығаш әулие» мәтіні шағын ғана болғанымен мағынасы өте терең. Әрине, бастауыш сынып оқушысына мұны жеткізудің әртүрлі тәсілдері бар. Оқушылардың тарапынан қарлығаш деген құс үшін киіз үйді жықпау таңқалдырды. Төле бидің бір ауыз сөзі, мың сөзге татиды. Оқушылар табиғатқа, жан-жануарға, құстарға қамқорлық таныту керек екенін түсініп, мейірімділік қасиеттері оянады. «Әнет баба өсиеті» мәтініне тоқталайық. Қазыбек бидің «Әкім» сөзін шешудегі тапқырлығы ерекше әсер қалдырды. «Ә» – әділ бол, «к» – күншіл болма, көпшіл бол, «і» – ілтипатты бол, «м» – менмен болма, мейірман бол деген жолдары өнегеге толы. Тәрбиелік мәні де өте жоғары. Оқушыларға «Мен табиғат жанашырымын», «Құстар біздің досымыз» тақырыптарында шағын эссе жазуды тапсыру арқылы мәтіндегі құндылықтарды қорытуға болады. «Мейірімділік елінде» тақырыбында ләпбук жасадық. Халық ауыз әдебиеті үлгілеріндегі көркем шығармалар, мақал-мәтелдер, тыйым сөздер бастауыш сынып оқушыларының мінез-құлық әдебі мен өзін-өзі ұстау мәдениетін қалыптастыруға бағыттайды. Әртүрлі тақырыптағы мақал-мәтелдердің мағынасын жан-жақты ашуда, күнделікті өз өмірлерімен байланыстыра отырып, тәрбиелік мәнін түсінеді. Мектеп өміріндегі достықтың қадірін бағалайды. Қастек Баянбайдың «Атқа міндім» мәтіні ұсынылған. Ата-бабаларымыз үшін төрт-түлік малдың, оның ішінде жылқы малының маңызын осы тақырып арқылы ашуға болады. Атқа міну – ұлттық ойын саналады. Рухы биік азамат болып ер жету үшін тәлім-тәрбие беруде жас буынның жылқы малы туралы танымын байыту арқылы оқыту – бүгінгі күннің талабы. Оқушыны жан-жақты дамытуда, шығармашылық оқу әрекетіне мән береміз. Берілген оқу материалын жаттауға емес, керісінше өз бетімен білім алу үшін ізденуге жетелейміз. Мектеп табалдырығынан бастап білім беруде ел тарихын терең қозғап, әдебиет сабақтарында қазақ зиялы қауымының еңбектерін атап өтеміз. Абай Құнанбаев, Ыбырай Алтынсарин, Мағжан Жұмабаев, Шәкәрім Құдайбердиев, Жүсіпбек Аймауытовтардың шығармалары кішіпейілділік, тіршілікке бейімділік, мәдениеттілік, сыйластық т.б. қасиеттерді күнделікті және алдағы уақытта да өмірде қолдана алатындай арқау болған. Нығмет Ғабдуллиннің Бауыржан Момышұлына арналған «Батырдың мінезі» мәтіні бойынша сабақ соңында оқушыларға кесте толтыру ұсынылды.

<i>Мәтін кім туралы?</i>	<i>Кейіпкер туралы өзің не білдің?</i>	<i>Батырдың мінезі қандай болу керек?</i>	<i>Бауыржан Момышұлын сипатта.</i>	<i>Батырларды біз неге ұмытпаймыз?</i>	<i>Батыр атама хат жазамын.</i>

Осы кестені толтыру кезінде батыр аталарына жазған хаттары ерекше әсер қалдырды. Ең бастысы оқушы мәтін мазмұнын өзі оқып толық түсініп, өз ой қорытындысын жасауға мән берілді. «Егер мен, ..., «Мен жазушы болсам,.....» сөйлемді аяқтау әдіс-тәсілдері, сөздік қорларын молайтады.

Бірінші саныптан ана тілі сабағы арқылы жазу мен сөйлеу мәдениетінің алғы шарты қаланады. Ана тілін меңгерген оқушыда көркем әдебиетімізді қызыға оқуға, адамдармен сыпайы қарым-қатынас жасап, тіл табысуға деген бейімділігі, ұлттық сана-сезімі, азаматтық ұстанымы, рухани құндылықтары қалыптасады.

Мұғалім сабақта мәтінмен мына жұмыс түрлерін жүргізеді оқу, оқығанын, жеңіл диалогқа айналдыру, қарапайым мазмұнын айту.

«Нан – тіршілік тірегі» мәтінімен таныстыруда, мұғалі мәтінді мәнерлеп оқып береді, балалар мәтінді дауыстап, тізбектей және іштей түсініп оқиды. Әр оқушы өз түсінігінше әңгімені әрі қарай қалай болжайтыны жайлы айтады. Сабақта оқушылар нанның дастарханға қандай еңбекпен келетіні жайлы біліп, оны қадірлеу, ысырап жасамау туралы ой қортады.

«Аяқталмаған сөйлем» әдісі арқылы ,оқушылар тақтада жазылған сөйлемдердің жалғасын тауып жазады.

Берілген сөйлемдер: Ақты..... . Суды бекер Нанды Тамақты тек оң қолмен Түнде судың бетін ашық

Мақал-мәтелдерді оқу нәтижесінде халықтың тіл арқылы танылатын даналығынан хабардар болады. Оқушылардың сөздік қоры молаяды.

Тыйым сөздер – ежелден келе жатқан үлгі-өнеге , ақыл-кеңес. Сабақта оқушыларға тыйым сөздерді толықтырып жазу тапсырмасы беріледі:

Тамақты сораптап.... . Нанды жерге Нан қиқымын Тісіңді Ас ішіп отырғанда көп сөйлеп, жаныңдағы адамның Ақты жерге Отпен Суға

Екінші сыныптың әдебиеттік оқу сабағында халқымыздың салт-дәстүрін үйрету мақсатында «Салт-дәстүр және ауыз әдебиеті» бөлімі оқытылады. Бөлімде «Кешірім сұрау» , «Көңіл сұрау», «Тұсаукесер жыры» , «Тыйым сөздер», «Байғазы», «Бесік жыры», жұмбақ, өтірік өлең, мақал-мәтелдер, жаңылтпаштар, төрт түлік туралы жырлар қарастырылады. Бөлімді оқыту мақсаты – ана тілін құрметтеу, еліміздің тарихын білу, әдет-ғұрпымыздың, салт-дәстүріміздің сан қырлылығын игерту арқылы ұлттық сана-сезімін ояту, азаматтық ұстанымын, рухани құндылықтарын қалыптастыру болып табылады.

Бөлімдегі «Көңіл сұрау», «Байғазы» мәтіндері арқылы оқушылар халқымыздың салт-дәстүрлері туралы түсінік алады,жақсы тілектер айтып, сыпайы сөйлеуге дағдыланады. Ал,тыйым сөздерді оқу барысында қауіп қатерлерден, ерсі қимылдардан сақтанады.

Әдебиеттік оқу пәніндегі мақал-мәтел, жұмбақ, жаңылтпаш – адамгершілік тәрбиенің негізі. Сондықтан адамгершілік тәрбиенің бастауы отбасынан басталып, әдебиеттік оқу пәніндегі өнегелі оқиғаға толы шығармалармен шарықтай түседі.

Сабақта берілген мәтіндердегі «Ұрлық – түбі қорлық », «Еңбек түбі –зейнет » мақалдарын талдауда, оқушыларға ой салатын :Немересінің орнында болсаң, атаңның сұрағына қалай жауап берер едің? , «Еңбек түбі – зейнет» деген сөзді қалай түсінесің – деген жетелеуші сұрақтар қоя отырып, оқушының зейінін іс-әрекеттерге дұрыс көзқарас қалыптастыруға бағыттаған жөн.

Әдебиеттік оқу пәні арқылы оқушылардың бойына ұлттық құндылықтарды дарыту – оқушылардың көзқарасына, олардың таным белсенділіктерінің деңгейіне, мұғалім еңбегінің дидактикалық тұрғыдан жетілдірілуіне тікелей байланысты. Қазіргі таңда басты мақсатымыз – баланы оқыта отырып, оның еркіндігін, белсенділігін қалыптастыру, өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру. Сын тұрғысынан ойлауды дамыту оқушының танымдық белсенділігін, сабаққа қызығушылығын аттыруға көмектесу.

Әдебиеттер:

1. Жұмабаев М. Педагогика. – Алматы: Рауан, 1994.
- 2.Мырзахан А. Ел болудың жолы – ұлттық тәрбие // «Ана тілі», 20 қазан, 2020.
3. Пірәлиев С. Ұлттық тәрбие және жаһандану // «Егемен Қазақстан».

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ҚҰНДЫЛЫҚ БАҒДАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МОДЕЛІ

Педагог – білім беру процесінің негізгі тұлғасы, балалардың құндылық бағдарлары оған байланысты. Қазіргі уақытта педагогтің кәсіби құндылықтар жүйесін дұрыс құруы өте маңызды, өйткені олар оның жеке басының дамуында маңызды рөл атқарады, оның мінез-құлқын реттеудің жоғарғы деңгейі ретінде әрекет етеді, педагогикалық қызмет саласындағы өзіне тән көзқарастар мен мотивацияларды білдіреді. Педагогтер құндылық бағдарлары мен жеке мағынаның әдістеріне үйрету өзекті болып табылады, өйткені олар жеке тұлғаның жан-жақты дамуына, ұлттық құндылық негіздерін қалыптастыруға және қоғамда табысты оқыту мен өзара әрекеттесу үшін жағдай жасауға ықпал етеді.

Ұлттық құндылықтарымызды жоғары деңгейге шығаруға қабілетті тұлға тәрбиелеу үшін:

- оқушыларымыздың ұлттық сана-сезімін қалыптастыру;
- жас ұрпақ санасына туған халқына деген құрмет, сүйіспеншілік, мақтаныш сезімдерін ұялату, ұлттық рухын дамыту;
- ана тілі мен дінін, оның тарихын, мәдениетін, өнерін, салт-дәстүрін, рухани-мәдени мұраларын қастерлеу;
- жас ұрпақ бойында жанашырлық, сенімділік, намысшылдық тәрізді ұлттық мінездерін қалыптастыру сияқты міндеттерді орындағанда ғана басты мақсатқа жетеміз.

Оқыту үдерісінде бастауыш сынып оқушыларының ұлттық құндылықтарын қалыптастырудың ғылыми-педагогикалық және ғылыми әдістемелік жолдарын қарастыра отырып, ұлттық құндылық бағдарын қалыптастыру моделін құруды мақсат еттім.

Құндылық дегеніміз не? Құндылық – тәрбие мен оқытудағы адамгершілікке бағытталған мұраттар. Оларға сыйластық, имандылық, кішіпейілділік, салауаттылық, сыпайылылық, мәдениеттілік, шығармашылдық, рухани байлық, махаббат сынды қасиеттер жатады. Нақтырақ айтсақ, ана тілі мен ұлттық салт-дәстүрін құрметтейтін, басқа тілде де жетік сөйлей білетін, дүниетанымы, ақыл-ой парасаттылығы қалыптасқан, еңбекқор, мақсат қоя алатын және сол мақсатқа жету жолдарын таңдай білетін, жауапкершілігі мол, мінез-құлқы, айналадағы адамдарға қарым-қатынас мәдениеті жоғары, күрделі жағдайларда нақты шешім қабылдай алатын тұлға.

Бастауыш сынып оқушыларының ұлттық бағдарын қалыптастырудың теориясын қарастыра отырып, оны тәжірибелік тұрғыдан нақты және дәйекті талдауды, мазмұн мен мәнді сақтап, ықшамдауды қажет ететінін анықталды. Демек, ұлттық құндылық бағдар оқушының идеалын, сенімін анықтайды, жеке тұлға ретінде қалыптасуында жетекші рөл атқарып, жаңа қажеттіліктердің туындауына ықпал етеді. Сондай-ақ, ұлттық құндылық бағдар бастауыш сынып оқушыларын дербес іс-әрекетке бағыттайды. Ұлттық құндылық бағдарды сезінуі оқушының өз бетінше сол құндылықтарды ой санадан өткізіп, өзіндік тұжырымдар жасауы және соларға ұмтылуы түрінде көрініп тұрады. Ұлттық құндылық бағдарын қалыптастыру моделін құруда жоғарыда көрсетіліп кеткен құндылық, ұлттық құндылық, ұлттық құндылық бағдары ұғымдарының теориялық негіздері назарға алынған.

Бастауыш сынып оқушыларының құндылық бағдарын қалыптастыру моделі олардың жас ерекшеліктерін, танымдық және әлеуметтік даму деңгейін ескеретін әртүрлі аспектілерді қамтуы мүмкін.

Бастауыш мектеп деңгейіндегі балалардың құндылықтарын қалыптастыру моделінің негізгі элементтері:

Оқу ортасы: Білім беру ортасының сапасы, соның ішінде мұғалімдер, оқыту әдістері, білім беру ресурстарының қолжетімділігі, оқуды ұйымдастыру және сыныптағы орта да балалардың оқуды және оқу пәндерін қалай бағалайтынына әсер етуі мүмкін.

Отбасы тәрбиесі: Отбасылық құндылықтар мен қолдау бастауыш сынып оқушыларының құндылықтарын қалыптастыруда шешуші рөл атқарады. Ата-аналармен өзара әрекеттесу, оқуды талқылау және тәжірибе алмасу маңызды және құнды әрекет ретінде оқуға деген көзқарасты дамытуға ықпал етеді.

Әлеуметтік орта: Сыныптастарымен және мектептен тыс басқа балалармен қарым-қатынасы да құндылықтардың қалыптасуына әсер етеді. Мектептегі және жалпы қоғамдағы әлеуметтік нормалар мен құндылықтарды қолдау оқушы құндылықтарының дамуына ықпал ете алады.

Тәжірибелердің әртүрлілігі: Оқу пәндері мен сабақтан тыс іс-шаралардың кең ауқымы балаларға жаңа қызығушылықтар мен құндылықтарды ашуға мүмкіндік береді. Оқытудың әртүрлі әдістері мен тәсілдері де оқушыларға өз орнын табуға және білім берудің әртүрлі аспектілерін бағалауға көмектеседі.

Өзін-өзі көрсету: Сыныпта, мектепте және қоғамда шешім қабылдауға қатысу, сондай-ақ шығармашылық пен белсенділіктің әртүрлі формалары арқылы өзін-өзі көрсету, балалардың өзін-өзі бағалау сезімін және олардың үлестерінің маңыздылығын дамытуға көмектесу мүмкіндіктері.

Өзін-өзі реттеу және метатануды дамыту: Өз ойларын, эмоцияларын және мінез-құлқын басқаруды үйрену, сонымен қатар оқудағы өзінің күшті және әлсіз жақтарын білу бастауыш сынып оқушыларына оқуды бағалауға және өзін-өзі дамытуға ұмтылуға көмектеседі.

Осы аспектілерді ескере отырып, оқу бағдарламалары мен оқыту тәжірибесін бастауыш сынып оқушыларының құндылықтарын қалыптастыруға белсенді түрде қолдау көрсететін және олардың оқу мотивациясын ынталандыратын модельдің негізін құруға болады.

Аталған ұлттық құндылықтарға бағдарланған модельді қалыптастыруды оқу-тәрбие үдерісінде жүзеге асырудың тиімді әдістерін зерттеуге арналған педагогикалық тәжірибе жұмысының нәтижесінде оқушылардың ұлттық құндылық бағдарын қалыптастырудың көрінісі ретінде халқымыздың ұлттық құндылық мәнін ұғатын және ұлттық құндылық білімдерінің маңыздылығын түсініп, оны қажетіне қарай өз бетінше қолдана алатындығы анықталды. Мысалы, мақал-мәтелдерді оқыту әдістемесі жеке тұлғаның өсуі мен тәрбиесі үшін маңызы зор, оқушылардың адамгершілігінің даму деңгейі мен құндылық бағдарын көрсетеді.

Оқушыларға 60 мақал-мәтел жазылған үлестірме қағаздар таратылады. Ол екі нұсқада болуы мүмкін. Бірінші жағдайда әр мақал-мәтелді зейін қойып оқып шығып, оның мазмұнымен келісу дәрежесіне сәйкес шкала бойынша бағалаймыз: 1-3 ұпай – елеусіз дәрежеде келісемін; 4-5 ұпай – жартылай келісемін; 6-7 ұпай – жалпы алғанда келісемін; 8-9 ұпай – түгелдей дерлік келісемін; 10 ұпай – сөзсіз келісемін. Екінші жағдайда әр оқушы берілген мақалдарды түгел оқып, мазмұнымен келісетін мақалды таңдай білуі керек немесе мазмұны бір-біріне қарама-қарсы мақалдарды көрсету керек. Бұл әдістеменің көмегімен бастауыш сынып оқушыларының өмірге, адамдарға және өзіне деген құнды қарым-қатынастары анықталады. Тәжірибе қатысқан оқушылардың 52 %-да білімге деген құндылық байқалса, 18 %-да адамгершілік құндылығы байқалса, ал 30%-да достыққа деген құндылық көрінді.

Оқу процесінде оқушы құндылықтарын қалыптастыру мұқият жоспарлауды және әртүрлі әдістер мен тәсілдерді қолдануды қажет ететін күрделі және көп қырлы процесс. Міне, білім беру процесінде құндылықтарды қалыптастырудың негізгі жолдары:

Модельдеу және мысал: Мұғалімдер және басқа білім беру мамандары өздерінің мінез-құлқы, сөйлеуі және әрекеттері арқылы қажетті құндылықтарды көрсете алады. Олар оқушыларға үлгі бола алады, білімді бағалау, басқаларды құрметтеу, өзін-өзі дамытуға ұмтылу және т.б.

Талқылау және рефлексия: Оқушыларға әртүрлі құндылықтарды талқылауға және ойлауға мүмкіндік беріледі. Бұл этикалық дилеммаларды талқылауды, өмірден алынған мысалдарды талдауды, мәдени және әлеуметтік нормаларды талқылауды және т.б.

Құндылықтарды оқу материалына енгізу: Оқу материалы белгілі бір құндылықтардың маңыздылығын баса көрсету үшін жасалуы мүмкін. Мысалы, оқулықтарда әділеттілік, төзімділік, жауапкершілік және т.б. мәселелерді көтеретін оқиғалар немесе әрекеттер болуы мүмкін.

Сыныптан тыс іс-шаралар мен жобалар: Еріктілік, әлеуметтік жауапкершілік жобалары, мәдени іс-шаралар және спорттық жарыстар сияқты сыныптан тыс іс-шаралар құндылықтарды насихаттау және нығайту үшін пайдаланылуы мүмкін.

Өзін-өзі анықтауды қолдау: Оқушыларға өзін-өзі анықтауға және өзін-өзі көрсетуге мүмкіндіктер беріледі. Бұл оқу пәндерін, жоба тақырыптарын, есептерді шешу әдістерін және т.б. таңдау мүмкіндігін қамтиды. Мұндай мүмкіндіктер оқушылардың даралығын дамытуға және өз құндылықтарын бағалауға көмектеседі.

Үздіксіз қолдау және кері байланыс: Мұғалімдер мен білім беру үдерісіндегі басқа ересектер оқушыларға құндылықтарға ұмтылуда белсенді түрде қолдау көрсете алады, кері байланыс жасай алады және оларға осы құндылықтарды өмір сүру үшін қажетті дағдыларды дамытуға көмектесе алады.

Оқушылардың құндылықтарын қалыптастыру – бұл көптеген факторларды қамтитын және білім беру ортасынан жүйелі көзқарасты талап ететін үздіксіз процесс. Қарастырылған ұлттық құндылық бағдар қалыптастыру моделінің алгоритмін жүзеге асырылуының өзіндік механизмі бар. Құндылықтарды иелену, қабылдау нәтижесі ретінде соған сәйкес іс-әрекет көрініс беру керек. Құндылық бағдар теориясына және тәжірибесіне сүйене отырып, бастауыш сынып оқушыларының ұлттық құндылық бағдарының моделін көрсетуге болады.

Әдебиет:

1. Құсайынов А. Қ. Ұрпақ тәрбиесіндегі құндылықтар негізі// «Білім» ғылыми-педагогикалық журналы. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2023.
2. Новикова О.В. Оқушылардың адам өміріне, денсаулығына және қауіпсіздігіне байланысты құндылық бағдарларын қалыптастыру: әдістемелік ұсыным/ авт.– Екатеринбург, ГАОУ ДПО СО «ИРО», 2022.
3. Орта мектепте тарих және әдебиет сабақтарында кіріктірілген сабақтар жүйесі арқылы патриоттық тәрбие беру. – [Электронды ресурс]. – Режим доступа: <https://globuss24.ru/doc/patrioticheskoe-vospitanie-na-urokah-istorii-iliteraturi-v-starshih-klassah-cherez-sistemu-integrirovannih-urokov>

СЕКИШЕВА Д.Т.

КТУ «ОШ имени Ю.Н.Павлова», г.Караганда

ДОПОЛНИТЕЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК РЕСУРС ТВОРЧЕСКОГО И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ

Развитие творческих и интеллектуальных способностей детей является важным фактором их включения в активную деятельность в современных условиях неопределенности и изменчивости. По мнению В.А. Сухомлинского, творчество ребенка – не спонтанное явление. Ему можно и нужно учить. Большую роль в развитии творческой личности Сухомлинский отводил педагогу. «Если вы хотите, чтобы дети творили, создавали художественные образы, – считает выдающийся педагог, – перенесите из огонька своего творчества хотя бы одну искорку в сознание ребенка. Если вы не умеете творить или вам кажется пустой забавой снизойти к миру детских интересов, – ничего не получится» [1].

Дополнительное образование играет ключевую роль в формировании личности, обогащая ее знаниями, развивая творческие способности и способствуя интеллектуальному росту. Этот вид обучения представляет собой не только дополнение к основному образованию, но и инструмент саморазвития и самореализации личности.

В этой статье мы рассмотрим, как дополнительное образование может стать важным ресурсом для развития личности.

Дополнительное образование предоставляет возможность познакомиться с новыми областями знаний, которые могут быть недоступны в рамках основного образования. Расширение горизонтов через дополнительное образование предоставляет возможность личности погрузиться в новые области знаний и опыта, которые могут оказать глубокое влияние на ее развитие. Вот несколько аспектов, которые стоит учитывать:

Новые знания и перспективы: дополнительное образование позволяет узнать о новых научных и культурных достижениях, обогащая личность знаниями, которые могут быть применены в различных сферах жизни.

Расширение культурного кругозора: изучение новых культур и традиций через дополнительное образование способствует толерантности, пониманию разнообразия и формированию глобального мышления.

Развитие критического мышления: обучение в дополнительных программах требует анализа, оценки и синтеза информации, что способствует развитию критического мышления и способности к самостоятельному мышлению.

Благодаря дополнительному образованию мы сможем развивать творческие способности. Дополнительное образование часто ориентировано на развитие творческих способностей личности. Занятия по рисованию, музыке, литературе и другим видам искусства могут помочь раскрыть и развить творческий потенциал, что в свою очередь способствует личностному росту.

Развитие творческих способностей через дополнительное образование играет важную роль в формировании личности. Этот процесс способствует не только раскрытию индивидуального потенциала, но и развитию уникальных способностей и взглядов. Вот как дополнительное образование способствует развитию творческих способностей:

1. *Развитие фантазии и воображения:* занятия по искусству, музыке, литературе и другим видам творчества стимулируют фантазию и воображение, помогая лучше понимать мир и выражать свои мысли и чувства.

2. *Эксперименты и новые подходы:* обучение в творческих областях побуждает к экспериментам и поиску новаторских подходов к решению задач, что развивает умение мыслить креативно и находить нестандартные решения.

3. *Развитие самовыражения:* изучение искусства и других творческих дисциплин помогает лучше понимать и выражать свои мысли, чувства и идеи, что является важным элементом развития личности.

4. *Укрепление самоидентификации:* развитие творческих способностей способствует формированию личности как уникальной и индивидуальной, помогая лучше понять свои сильные стороны и уникальность.

Таким образом, дополнительное образование в творческих областях помогает развить важные личностные качества, такие как фантазия, креативность, самовыражение и самоидентификация, что способствует формированию личности как творческой и индивидуальной [2].

Огромную роль может сыграть повышение самооценки и уверенности. Успехи в дополнительном образовании способствуют повышению самооценки и уверенности в себе. Преодоление трудностей и достижение новых результатов в обучении способствует формированию позитивного отношения к себе и своим способностям.

Таким образом, дополнительное образование может значительно повлиять на уровень самооценки, помогая лучше понять и ценить свои способности и достижения, преодолевать трудности и развивать уверенность в себе.

Хотелось бы, и отметить и немаловажную роль играет подготовка детей к профессиональному росту. Дополнительное образование может стать основой для профессионального роста. Курсы повышения квалификации, мастер-классы и тренинги помогают обновить знания и навыки, необходимые для успешной карьеры [3]. Подготовка к

профессиональному росту через дополнительное образование является важным аспектом развития личности. Вот как это может происходить:

1. *Получение дополнительных навыков и знаний:* дополнительное образование позволяет освоить новые навыки и знания, которые могут быть полезны в профессиональной деятельности. Например, курсы по программированию или управлению проектами могут помочь в развитии карьеры в IT-сфере или управлении.

2. *Повышение квалификации:* курсы повышения квалификации и профессиональные тренинги позволяют углубить знания в определенной области

3. *Развитие профессиональных навыков:* обучение в рамках дополнительного образования помогает развить профессиональные навыки, такие как управление временем, коммуникация, лидерство и другие, что является ключевым для успешного профессионального роста.

Таким образом, дополнительное образование играет важную роль в подготовке к профессиональному росту, помогая развить необходимые навыки, знания и квалификацию для успешной карьеры.

В нашей школе имени Ю.Н.Павлова имеется специализированные классы «Жас сарбаз». Обучение в таких классах предусматривает как основное, так и дополнительное образование, направленное на интеллектуальное и физическое развитие учащихся. Основными целями приема в ряды «Жас сарбаз» является нравственное и патриотическое воспитание, содействие в подготовке молодежи к военной службе, развитие интеллектуальной и физической активности, а также изучение и сохранение военно-исторического наследия Казахстана.

Хотелось бы, отметить, что наши учащиеся очень талантливые. Они участвуют в многочисленных конкурсах, соревнованиях, олимпиадах, научных конференциях. Также наши жас сарбазовцы участвуют ежегодно в Военно-патриотических сборах «Айбын», которые проходят на полигоне ВТШ Карагандинской области.

Военно-патриотические сборы «Айбын»

ученик 7 «А» класса «Жас сарбаз» Несипбаев Марк

В нашей школе очень много достижений наших жас сарбазовцев. Например, ученик 7 «А» класса «Жас сарбаз» Несипбаев Марк участвовал в VI международном конкурсе «Golden talents» в г. Алматы, и занял Гран-при в номинации «Вокал». Учащийся 5 «А» класса «Жас сарбаз» Казимиров Илья участвовал в спектакле в рамках памятной даты – 35 летней годовщины вывода советских войск из Афганистана, который проходил в доме Дружбы. Над постановкой команда работала во главе с режиссером Даулетом Абдрахмановым. Учащиеся 6 «А» класса «Жас сарбаз» участвовали в финале городского конкурса «Я Карагандинец», который проходил на протяжении 6 месяцев.

Ученик 5 «А» класса «Жас сарбаз» Илья Казимиров

Учащиеся 6 «А» класса «Жас сарбаз»

Дополнительное образование является важным ресурсом для творческого и интеллектуального развития личности. Оно позволяет расширить знания, развить творческие способности, повысить самооценку и подготовиться к профессиональному росту. Это важный ресурс, который стоит использовать для достижения личностных и профессиональных целей.

Таким образом, активное использование дополнительного образования может стать ключом к успешной и насыщенной жизни.

Литература:

1. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. – Киев: Радянська школа, 1974. 288 с.
2. Калиш И.В. От внешкольной работы - к дополнительному образованию детей: Сборник нормативных и методических материалов для дополнительного образования детей. / Под ред. А.К. Бруднова. - М.: Владос, 2000
3. Калугин Н.И., Сазонов А.Д. Профессиональная ориентация учащихся: Учебное пособие для пед. ин-тов. М.: Просвещение, 1983. -191 с.

СЕМБАЕВА БОТАКОЗ САГЫНДИКОВНА

Бұқар жырау ауданы,
«Әлкей Марғұлан атындағы жалпы білім беретін мектебі»КММ

БҮГІНІ БІЛІМ БЕРУ: ТҰЛҒАНЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАҒЫТТАП ОҚИТУ

Бұл мақалада ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, олардың жіктелуі мен сипаттамалары қарастырылады, өйткені ақпараттық қоғамның құрылуы мен дамуы оларды білім беруде кеңінен қолдануды көздейді. Цифрлық білім беру ресурсы және оның бір түрі – электронды көрнекі құралдар кітапханасы, олардың мақсаттары, міндеттері, құрамдас бөліктері мен мазмұны сипатталған. Мақалада білім беру жүйесінде мұғалімнің АКТ құзыреттілігін қалыптастыру тұжырымдамасының құрамдас бөліктері ашылған. Оқытудың

тиімділігін арттыруға ықпал ететін АКТ-ны қолданудың формалары, әдістері мен тәсілдерін көрсететін материал берілген. Жаңартылған білім мазмұны негізінде ақпараттық технологияны тиімді пайдаланудың ерекшеліктерін дәріптеу, оқушыларға кез келген мазмұнға сыни тұрғыдан қарап, екі ұйғарым бір пікірдің біреуін таңдауға саналы шешім қабылдауға үйрету мақсатталған.

Қазіргі таңда заман талабына сай білім беру жүйесінде білім берудің даму тенденциялары мен тенденцияларын қамтитын, дамытатын елуден астам педагогикалық технологиялар қолданылады.

Әр педагогтың міндеті - тиімді технологияларды тәжірибеде қолданып, оң мен солын тану, зерттеу, талдау, нәтиже шығару.

Әлемдегі болып жатқан өзгерістер еліміздің білім саласындағы оқыту форматының өзгеруіне де әсерін тигізуге байланысты барша халық, оқушы, ата-ана, мұғалім барлығына да қашықтықтан оқыту форматы компьютер мен техника ресурстарына талапқа сай жақсы меңгеруді міндеттеді. Бұл процесс әрине, мұғалімдерге онлайн оқыту жүйесінде шеберлік пен креативтілігін барынша көрсетуге талап етіп отыр.

Бүгінгі таңда еліміздің білім беру жүйесінің басты міндеті - ұлттық оқыту модуліне көшу арқылы жас ұрпақтың білім деңгейін халықаралық деңгейге шығару.

Өркениетті елдермен керегеміз тең болу үшін әлемдік білім беру жүйесіне қосылуға ұмтылған еліміздің білім беру саясаты демократияландыру мен ізгілендіру арқылы білім беруді жаңа сапалық деңгейге шығаруға бағытталған. Оқушылардың жеке танымдық ерекшеліктерін, сондай-ақ топтық ерекшеліктерін ескере отырып, саралап оқытуды ұйымдастыру - қазіргі кездегі мектеп өміріндегі өзекті мәселе, яғни оқыту бірлігінен бас тартып, пәнаралық оқыту жүйесіне көштік. Осы орайда оқушылардың жеке танымдық ерекшеліктерін, сонымен қатар топтық ерекшеліктерін ескере отырып, сабақты тиімді ұйымдастыру қажет.

Қоғамның әлеуметтік-экономикалық әл-ауқатының маңызды көрсеткіштерінің бірі балалардың зияткерлік дамуының жай-күйі болып табылады, өйткені балалар еліміздің ең маңызды резервін құрайды, олар оның экономикалық және рухани даму деңгейі-ғылым мен мәдениеттің жағдайы. Сондықтан педагогика ғылымында интеллект, цифрлық сауаттылық мәселесі ерекше орын алады. Жыл сайын өмір балаларға жоғары талаптар қояды: олардың беруі қажет білім көлемі тұрақты өсуде; біз, мұғалімдер, бұл білімді меңгерудің механикалық емес, мағыналы болғанын қалаймыз. Оқушылардың тілдік ұғымдарды қабылдаудағы және тиісті дағдылар мен дағдыларды меңгеруіндегі қиындықтар, ең алдымен, күрделі оқу-тәрбие жұмысына интеллектуалдық дайындығының қалыптасу деңгейінің жеткіліксіздігімен байланысты: зейінді шоғырландыру қабілетінің төмендігі, талдау, салыстыру, жалпылау, қорытынды жасау, теориялық білімді қолдана білу. нақты практикалық жағдаяттардың ережелерін сақтау, жадында фактілік материалдың үлкен көлемін сақтау және оның нақты бөлігін ситуациялық белсендіру. Ұзақ уақыт бойы АКТ-ны оқу процесіне енгізуге күмәнмен қарайтынмын, олар мұғалімнің оқу процесіндегі рөлін төмендетеді деп есептедім.

Мақсатқа жету үшін келесі міндеттер қойылды:

- Оқушылардың пән бойынша берік және терең білім алуына ықпал ету.
- Әртүрлі көздерден ақпаратты қабылдау, оны өңдеу және нақты жағдайларда қолдана білуге үйрету.

- Танымдық белсенділігін дамыту

- Әр оқушының шығармашылық дамуына ықпал ету АКТ-ны пайдалана отырып сабақта қолданылатын оқыту әдістері: түсіндірмелі-иллюстрациялық, ішінара ізденушілік, проблемалық, зерттеушілік. Қолданылатын әдіс-тәсілдер – презентацияларды, бейне роликтерді, аудиожазбаларды қолдану арқылы нақтылау, мәселенің шешімін іздеу, кез келген құбылыстарды, объектілерді зерттеу, болжау т.б. Оқытуда ақпараттық технологияны қайда және қалай қолдану орынды екенін жүйелеуге болады, қазіргі заманғы компьютерлер бір бағдарлама шеңберінде мәтіндерді, графиканы, дыбысты, анимацияны, бейнеклиптерді, жоғары сапалы фотосуреттерді, сапасы теледидардан кем түспейтін толық экранды бейненің

жеткілікті үлкен көлемін алуға мүмкіндік беретінін ескере отырып: ұсыну кезінде. жаңа материал – білімді визуализациялау (демо-энциклопедия кальдік бағдарламалар; Power Point презентация бағдарламасы); ұсынылған материалды бекіту (оқыту – әртүрлі оқу бағдарламалары); бақылау және тексеру жүйесі (бағалаумен, бақылау бағдарламаларымен тестілеу); оқушылардың өзіндік жұмысы («Фраза», «Тьютор» сияқты оқу бағдарламалары, энциклопедиялар, әзірлеу бағдарламалары); оқушының нақты қабілеттерін (зейін, есте сақтау, ойлау және т.б.) жаттықтыру.

Білім беру саласына цифрлық дағдыларды енгізу мақсаты – оқушыларды заманауи ақпараттық қоғамға сәтті бейімделуге дайындау және заман талабына сай сапалы білім беру.

Заманауи білім беруде цифрлық сауаттылық маңызды рөл атқарады. Бұл тұжырымдама цифрлық ақпараттық дағдыларды, соның ішінде компьютерлерді, Интернетті, бағдарламалық қамтамасыз етуді және басқа технологияларды тиімді және қауіпсіз пайдалану мүмкіндігін қамтиды.

Сандық сауаттылық заманауи оқу бағдарламасының ажырамас бөлігіне айналды, өйткені технология біздің күнделікті өміріміз бен жұмысымыздың ажырамас бөлігіне айналды. Бұл Интернеттегі ақпаратты сыни бағалау, цифрлық ресурстарды түсіну және ақпараттық қауіпсіздік негіздерін және желілік ортадағы этикалық мінез-құлықты түсіну қабілетін қамтиды.

Оқушыларға білім мен ресурстарға қолжетімділік цифрлық сипатқа ие болған заманауи ақпараттық қоғамда табысты болуға көмектеседі. Бұл сонымен қатар технология маңызды рөл атқаратын әртүрлі мансаптық салаларда жұмыс істеу үшін қажетті дағдыларды дамытуға көмектеседі.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды енгізу барлық сабақтарда: жаңа материалды меңгеруде, қайталау-жалпылау сабақтарында, бақылау сабақтарында тиімді.

Осыған орай, өз практикада жиі пайдаланып оқушылардың білім-білік дағдысын қалыптастыруда жемісті нәтиже көрсетіп келе жатқан АКТ пайдалануға байланысты бірнеше әдіс-тәсілдерді ұсынамын:

КАНООТ - викторина, дидактикалық ойындар мен тесттерді құруға арналған бағдарламасы. Оқушылар мұғалім жасаған тасырмаларға планшеттерден, ноутбуктерден, смартфондардан, яғни интернетке кіру мүмкіндігі арқылы кез- келген құрылғыдан жауап бере алады. Қажет болса, мұғалім қойылған сұрақтарға жауаптар үшін ұпай енгізе алады: дұрыс жауаптар мен жылдамдық үшін. Табло мұғалімнің компьютерінің мониторында көрсетіледі. Тестке қатысу үшін оқушылар тек қызметті ашып, мұғалім компьютерден ПИН - кодты енгізуі керек. Бұл программаны пайдалану арқылы мен оқушылардың өз-пәніме деген қызығушылығының артқандарын байқадым. Бағдарламаны пайдалану: оқушылармен кері байланыс жасап отыруға да ыңғайлы./3.1/

Plickers оқыту платформасы.Мұғалім оқушыларға аты -жөні жазылған карталарды дайындайды, содан кейін экранда тест сұрақтарын көрсетеді және оқушылардың жауаптарын телефоннан немесе планшеттен сканерлейді. Қосымшаның артықшылығы - оқушыларға ұялы телефондар мен Интернетке қосылу қажет емес, ал мұғалім тест нәтижелерін экраннан бірден көре алады.

Жоғарыда аталған платформалар негізінде оқушылардың пәнге деген қызығушылығы артып, білім деңгейінің артқандығын анықтадым. Сонымен қатар, жаңартылған техникалық әдіс-тәсілді технологияларды пайдаланумен қатар, бірнеше жаңартылған технологиялармен жұмыс жүргізіп отырдым: мысалы, саралап оқыту технологиясын, сын тұрғысынан ойлау технологиясын, модульдік оқыту технологиясын т.б. Осындай біршама технологиялардың ішінен жемісті нәтиже көрсеткені:сын тұрғысынан ойлау технологиясы.

«Цифрлық құзыреттілік – жоғары сапалы білімнің кепілі» ұғымы цифрлық білім беру платформаларын пайдалануға қатысты болуы мүмкін. Заманауи білім беру жүйелері тиімді және қолжетімді оқу процесін қамтамасыз ету үшін электрондық оқулықтар, онлайн курстар, білім беру веб-сайттары және басқа да құралдар сияқты әртүрлі цифрлық платформаларды кеңінен пайдаланады.

Бұл платформалар оқушыларға әртүрлі білім беру ресурстарына қол жеткізуді қамтамасыз ете алады, оқушыларға материалдарды өздеріне ыңғайлы уақытта оқуға мүмкіндік береді және интерактивті оқыту мүмкіндігін қамтамасыз етеді. Бұл тұрғыда цифрлық сауаттылық тек техникалық білімді ғана емес, сонымен қатар осы платформаларды білім беру мақсатында тиімді пайдалана білуді де қамтиды.

Сандық платформаларды пайдаланған кезде, сонымен қатар деректердің қауіпсіздігіне, мазмұнның сәйкестігіне және оқыту әдістерінің әртүрлілігіне назар аудару керек. Оқушылар мен мұғалімдердің цифрлық құзыреттілігін қамтамасыз ету қазіргі білім беру стратегияларының орталық аспектісіне айналуға.

Сандық сауаттылықты дамытатын цифрлық білім беру платформасының мысалы **Google Classroom** болып табылады. **Google Classroom** виртуалды сыныптарды құруға арналған құралдарды ұсынады, мұнда мұғалімдер материалдарды жариялай алады, тапсырмаларды тағайындайды, оқушылармен байланысады және олардың оқу үлгерімін бақылайды.

АКТ-ны сабақта қолданудың ең маңызды артықшылығы – оқуға деген ынтасын арттыру, оң көзқарас қалыптастыру, оқушылардың өз бетінше белсенділігін арттыру, балалардың интеллектуалдық қабілеттерін дамыту. Әрине, компьютер мұғалімді немесе оқулықты алмастырмайды, сондықтан ол мұғалімнің қолында бар басқа әдістемелік құралдармен бірге пайдалануға арналған. Әрине, әр сабақта заманауи технологияны пайдалану шындыққа жанаспайды, қажет емес. Бірақ сабақта АКТ-ны шебер қолдану тиімділікті арттырып қана қоймай, ең алдымен оқушылардың танымдық қажеттіліктерін арттыруға ықпал ететініне сенімдімін. Сондықтан мен сабақтарымды компьютерлік қолдауды пайдалану оқушылар үшін ең өнімді, өзекті және қызықты болатындай етіп жоспарлауға тырысамын. Цифрлық технологиялар арқылы ақпараттық технологияларды сапалы, оңтайлы, тиімді пайдалану-біздер мына педагогтер үшін бірден – бір мақсаты деп білемін. Осы мақсатқа жету үшін өсіп келе жатқан өскелең ұрпақтың цифрлық сауаттылығы әрбір педагогтың міндеті деп білемін. Бұл тапсырмалар білім беру мақсаттарында цифрлық құралдарды пайдалану бойынша практикалық дағдылар мен тәжірибе беру арқылы оқушылардың цифрлық дағдыларын жақсартуға көмектеседі.

Әдебиеттер:

1. Абрам Ян М.Е. «Мектеп курсындағы информатика және АКТ».
2. Оқу құралы. - Ростов-на-Дону: СФУ, 2019 ж.; Беккерман Е.Н.
3. Беляева С.В., Челак Е.Н. EXCEL: қарапайымнан күрделіге // Білім берудегі компьютерлік құралдар. - СПб.:
4. Білімді ақпараттандыру орталығының баспасы, 2018 ж., № 6;

СЕМБЕКОВА О.К.
ОШ №74, г. Караганда

ФОРМИРОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТИРОВ В ОБРАЗОВАНИИ

В современном мире, где информационные потоки непрерывно насыщают наши умы, важно иметь четкие ценностные ориентиры. Особенно это актуально для образования – сферы, которая направлена на формирование личности и ее интеллектуального развития. В данной статье мы рассмотрим процесс формирования современных ценностных ориентиров в образовании и их значимость для развития общества.

Ценности играют ключевую роль в жизни каждого человека. Они определяют наши поступки, мотивации и принципы поведения. В сфере образования ценности играют особое значение, так как они помогают учащимся определить свои приоритеты, развить критическое мышление и принять правильные решения. Формирование современных ценностей – это

сложный процесс, требующий систематического подхода со стороны педагогической системы. Только благодаря этому можно создать условия для учащихся, способствующие развитию толерантности, ответственности и этических принципов.

Развитие общества неразрывно связано с формированием ценностей в образовании. Современная школа не может ограничиваться простым передачей знаний – она должна стать местом, где учащиеся получают все необходимые знания и навыки для успешной жизни в современном мире. Формирование ценностей помогает учащимся осознать свое место в обществе, развить толерантность к различным культурам и мировоззрениям, а также научиться принимать решения на основе этических принципов. Важно, чтобы школа создала условия для развития личности каждого учащегося и помогла ему найти свое место в обществе.

Формирование современных ценностных ориентиров в образовании – это неотъемлемая часть процесса становления индивида. Они определяют его отношение к окружающему миру, формируют его понимание правильного и неправильного. Поэтому задача педагогической системы состоит в том, чтобы помочь ученикам разработать свою систему ценностей, основанную на знании и понимании мировых ценностей. Только тогда можно говорить о формировании современных ценностных ориентиров в образовании, которые будут способствовать развитию индивидуальности и созданию гармоничного общества.

В образовании ценностные ориентиры имеют особое значение, поскольку определяют цели и задачи обучения, формируют мировоззрение и основы этики учащихся. Современные ценности в образовании отличаются от традиционных источников и ориентиров, сформировавшихся в прошлом.

Исторически сложившиеся мировоззренческие и духовные традиции оказывали сильное влияние на формирование ценностных ориентиров в образовании. В разных культурах и эпохах преобладали различные ценности – религиозные, эстетические, национальные и другие. Однако, с развитием общества и наук они постепенно менялись и обновлялись.

Важный этап в формировании современных ценностных ориентиров в образовании пришелся на период послевоенной реконструкции и расширения образования в середине XX века. Наблюдалось постепенное отход от строгого консерватизма и авторитаризма, вмешательства религии в образовательные процессы. Вместо этого возникли новые ценности, такие как гуманизм, демократия, толерантность, равенство, научный подход и стержни образования.

С развитием информационных технологий и глобализации, современная образовательная система стала испытывать различные вызовы. Мировоззренческие конфликты, социальные неравенства, государственный контроль над образованием заставили образовательные учреждения и педагогов пересматривать принятые ценности и ориентиры.

Сегодня формирование современных ценностных ориентиров в образовании включает в себя такие ценности, как активное гражданство, устойчивость к изменениям, критическое мышление, эмоциональный интеллект, готовность к обучению на всю жизнь. Они способствуют подготовке молодых людей к современной динамичной жизни, формируют основы межличностной коммуникации, развивают творческие способности и уважение к окружающему миру.

Современное образование сталкивается с рядом вызовов и требований, которые отражаются и в формировании ценностных ориентиров. Одним из таких вызовов является необходимость адаптировать образование к изменяющемуся миру. Современная реальность характеризуется быстрым темпом изменений, технологическим прогрессом и глобализацией. Поэтому ценностные ориентиры в образовании должны отражать актуальные потребности общества и предоставлять учащимся навыки, необходимые для успешного функционирования в современном мире.

Другим вызовом является необходимость учитывать разнообразие культур и ценностей в образовательном процессе. Современное общество характеризуется глобализацией и межкультурным взаимодействием. Поэтому ценностные ориентиры должны быть открытыми и учитывать многообразие мировоззрений. Важно, чтобы образование формировало у учащихся толерантность, взаимопонимание и умение уважать и ценить различия между людьми.

Третьим вызовом является необходимость развивать критическое мышление и саморефлексию. Современный мир требует не только знания, но и умение анализировать информацию, критически мыслить и принимать обоснованные решения. Таким образом, ценностные ориентиры в образовании должны включать развитие навыков анализа, самокритики и креативного мышления. Учащиеся должны учиться вырабатывать свое собственное мнение и уметь аргументировать свои позиции.

В целом, современным ценностным ориентирам в образовании необходимо быть гибкими, подстраиваться под изменяющуюся реальность и учитывать многообразие культур. Они должны направлять учащихся на путь постижения знаний, развития личности и формирования ключевых навыков, необходимых для успешного участия в современном обществе.

В современном образовательном процессе учителя должны не только передавать знания, но и воспитывать учащихся, формировать их систему ценностей. Педагоги должны быть осведомлены о современных вызовах и требованиях общества, чтобы эффективно поддерживать и направлять учащихся в значимых и актуальных областях.

Одной из ключевых задач педагогов является установление доверительных отношений с учащимися. С помощью этих отношений педагоги создают непосредственную связь с учениками и имеют возможность влиять на их ценностные установки. Педагог должен быть примером для учащихся, демонстрировать высокую мораль и этические принципы. Через свои поступки и слова педагоги могут вдохновить учащихся на развитие положительных ценностей, таких как честность, справедливость и толерантность.

Педагоги также имеют возможность формировать ценностную среду внутри класса и школы. Они должны развивать атмосферу взаимопонимания, уважения и сотрудничества. Педагоги должны создать условия для дискуссий, в которых учащиеся могут выражать свои мнения и развивать критическое мышление. Это помогает учащимся осознать и анализировать ценностные аспекты различных ситуаций, формируя свои собственные ценности и убеждения.

Не менее важно, чтобы педагоги стали посредниками между формальным образованием и реальной жизнью. Они должны помогать учащимся применять полученные знания и ценности в реальном мире, решать практические задачи и применять ценности в своей повседневной жизни.

Интеграция ценностных ориентиров в образовательный процесс играет важную роль в формировании современных ценностных ориентиров у учащихся. Это позволяет развивать у них навыки, необходимые для успешной адаптации и самореализации в современном обществе.

В процессе обучения учащимся предоставляется возможность ознакомиться с различными ценностными системами и оценить их вклад в общественную и личную жизнь. Интеграция ценностей позволяет учащимся расширить свой кругозор и развить способность критически мыслить, анализировать и принимать информацию, а также принимать обоснованные решения в сложных ситуациях.

Интеграция ценностей также способствует формированию у учащихся таких качеств, как толерантность, уважение к нормам и правилам общества, этичность и ответственность. Они учатся быть толерантными к различным культурам, религиям и убеждениям, а также понимать и уважать мнения и права других людей.

Большое значение имеет и интеграция ценностей во внеурочную деятельность. Различные клубы, кружки, спортивные секции и другие формы досуга могут быть

организованы с учетом ценностных ориентиров. Это позволяет учащимся развивать свои индивидуальные интересы и увлечения.

Для успешной реализации интеграции ценностей в образование важно разработать специальные программы и методические материалы, которые помогли бы преподавателям структурировать и организовать учебный процесс. Такие программы должны включать в себя различные методы и формы работы, направленные на развитие ценностных ориентиров у учащихся.

Оценка эффективности формирования современных ценностных ориентиров в образовании является важным этапом в процессе реализации образовательных программ. Она позволяет определить, насколько успешно достигаются поставленные цели и задачи, связанные с формированием ценностных ориентаций учащихся.

Одним из основных критериев эффективности формирования ценностных ориентиров является практическая направленность этих ориентиров. Важно, чтобы учащиеся не только понимали и принимали эти ценности, но и воплощали их в собственной практической деятельности. Только в этом случае можно говорить о реальном влиянии образования на формирование ценностных установок и мировосприятия учащихся.

Для оценки эффективности формирования ценностных ориентиров необходимо использовать различные методы и инструменты. Один из таких методов - наблюдение. Наблюдение позволяет оценить, как учащиеся применяют полученные знания и ценности в реальной жизни. Например, можно наблюдать, как учащиеся взаимодействуют друг с другом, как они решают конфликты, какие моральные принципы они высказывают в своих разговорах.

Анкетирование - дополнительный метод оценки эффективности формирования ценностных ориентиров. Разработка анкет с вопросами о ценностях учащихся позволяет получить объективные данные о их соответствии образовательным целям. Результаты помогают корректировать образовательный процесс: успешное формирование ориентиров подтверждает правильность выбранного направления, а выявление проблем требует корректировок в методах и подходах. Таким образом, оценка эффективности формирования ценностей становится важным этапом в образовательном процессе.

В заключении можно сказать, что интеграция ценностей в образовательный процесс является неотъемлемым элементом формирования современных ценностных ориентиров у учащихся. Она позволяет им развивать критическое мышление, толерантность, уважение к другим людям и успешно адаптироваться в современном обществе. Это важный шаг в направлении создания гармоничного общества, основанного на ценностях справедливости, морали и ответственности.

Литература:

1. Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике / Ш.А. Амонашвили // М., 2012. - 496 с.
2. Бондаревская Е.В. Смыслы и стратегии личностно ориентированного воспитания / Е.В. Бондаревская // Педагогика. - N 1. - С. 17-24.
3. Гершунский Б.С. Общечеловеческие ценности в образовании / Б.С. Гершунский // Педагогика. - 2006. - №5-6. - С. 3-13.
4. Кирьякова А.В. Теория ориентации личности в мире ценностей / А.В. Кирьякова // Оренбург, 2015г.

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ И ПРИЕМЫ АКТИВИЗАЦИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ

**«Ученик – это не сосуд, который нужно наполнить,
а факел, который нужно зажечь!»**

Школа - это живой организм, очень динамичная, подвижная среда, в которой объединены дети с разными характерами, темпераментами и способностями. И чтобы удовлетворять индивидуальные образовательные потребности каждого ученика и при этом быть эффективным учителем, необходимо использовать разные методические приемы и профессиональные стратегии.

Как выпускнику педагогического вуза, так и педагогу с двадцатилетним стажем иногда бывает сложно определить, какие методические приемы обучения будут наилучшими для их учеников. Нет универсального решения, поэтому мы предлагаем ряд эффективных методов и приемов, которые мы используем на уроках социально-бытовой ориентировки. Они помогут сделать уроки максимально интересными, эмоциональными и полезными. **На уроках мы создаем ситуации, в которых учащиеся сами:**

- Отстаивают своё мнение;
- Принимают участие в дискуссиях и обсуждениях;
- Задают вопросы друг другу и учителю;
- Анализируют ответы друг друга;
- Оценивают ответы (самопроверка, взаимопроверка);
- Консультируют по отдельным вопросам своих одноклассников;
- Самостоятельно выбирают разноуровневые задания;
- Находят несколько вариантов решения проблемы.

Отношение учащихся к учению преподавателя обычно характеризуется активностью. Активность (учения, освоения, содержания и т.п.) определяет степень (интенсивность, прочность) «соприкосновения» обучаемого с предметом его деятельности.

Активизация познавательной деятельности учащихся – это основа их мотивации, фундамент для усвоения новой информации и применения полученных знаний в практической деятельности. В результате развиваются soft skills («гибкие навыки»), психические процессы переходят на новый уровень.

Главная цель активизации - формирование активности обучаемых, повышение качества учебно-воспитательного процесса. Пути активизации, используемые в педагогической практике, включают разнообразные формы, методы, средства обучения, их сочетания, которые в возникших ситуациях стимулируют активность и самостоятельность обучаемых.

Проблема активизации познавательной деятельности обучающихся рассматривается как ключевая для повышения эффективности, мотивации и качества учебного процесса.

Огромное значение в повышении мотивации к обучению имеют методы активного обучения, которые в последнее время приобрели огромную популярность. Эти методы позволяют организовать познавательную деятельность обучающихся таким образом, что учебный материал становится предметом активной умственной и практической деятельности каждого участника учебного процесса. Поиск эффективных методов и приёмов активизации познавательной деятельности в просвещении диктуется требованиями современности. Наряду с тем в системе образовательных отношений сущность проблем теоретического и прикладного характера сводится именно к формированию мотивации участников учебного процесса. Постоянное и непрерывное развитие образования обусловлено социальными, экономическими, информационными, техническими и технологическими процессами. Поэтому вопросы активизации учебной деятельности относятся к наиболее актуальной

проблеме современной педагогической науки и практики. Решение этих вопросов побуждает преподавателей к применению новых педагогических технологий. Среди инновационных методов значительное место занимают активные методы обучения.

Рассматривая различные определения, можно резюмировать, что активные методы обучения – это способы активизации учебно-познавательной деятельности обучающихся, которые побуждают их к активной мыслительной и практической деятельности в процессе овладения материалом, когда активен не только учитель, но активны и учащиеся.

В основе активных методов лежит диалог, как между учителем и учащимися, так и между самими ребятами. В процессе диалога развиваются коммуникативные способности, умение решать проблемы коллективно, развивается речь. Активные методы обучения направлены на привлечение обучающихся к самостоятельной познавательной деятельности, вызывают личностный интерес к решению каких-либо познавательных задач, возможность применения полученных знаний. Для таких учебных занятий является важным, чтобы в усвоении знаний, умений, навыков участвовали все психические процессы, такие как речь, память, воображение и т.д. Методы, структуры и приемы активного обучения могут использоваться на различных этапах учебного процесса.

Прием постановки перед учащимися цели урока имеет не только общее активизирующее значение. Основной его смысл в том, что зная цель урока, обучающиеся мысленно постоянно соотносят с ней сообщаемые учителем положения, приемы, выводы. Процесс такого соотношения, анализа получаемых сведений способствует формированию у обучающихся более полноценной системы знаний, являющихся важным условием эффективного запоминания изучаемого материала. Одним из приёмов постановки цели урока «Подводящий диалог». Учитель записывает тему урока и предлагает обучающимся ответить на вопросы, сформулировать цели урока: Что я узнаю? Чему научусь? Где пригодятся полученные знания? В конце урока обратиться к поставленным целям и выяснить достигли ли данных целей урока.

Метод исследовательского обучения. Этот метод рассматривает правила правдоподобных истинных результатов, последующую их проверку, отыскание границ их применения. Ребята выдвигают гипотезу и на основе проведенных наблюдений, анализа, решения познавательных задач, формируют вывод. Одним из методических приемов, который мы активно используем на уроке, является прием «Фишбоун». Дословно он переводится с английского языка как «Рыбная кость» или «Скелет рыбы» и направлен на развитие критического мышления обучающихся в наглядно-содержательной форме.

Метод ролевой игры. Метод «шесть шляп мышления» - это методика ролевой игры. Надевая шляпу определенного цвета (буквально или мысленно), ученик играет определенную роль, которая ей соответствует, смотрит на себя со стороны, смотрит на проблему с определенной точки зрения.

Сингапурский метод обучения в учебном процессе, позволяет разнообразить формы и средства обучения, повышает творческую активность учащихся. Применение обучающих структур дает большие возможности для организации эффективной учебной деятельности, на основе которых лежит групповая форма работы, работа в парах.

Применение обучающих структур возможно на любом этапе урока. Само занятие мало похоже на обычный урок и больше напоминает игру - увлекательную, содержательную, заставляющую мыслить. Например, ученики сидят за столом по 4 человека, и это одна сплоченная команда, на столе вспомогательные материалы: альбомная бумага, тетради, фломастеры, ручки. Создается такая рабочая обстановка, выйти из которой уже невозможно, да и не хочется, так она захватывает. Скукающих на таком уроке не будет никогда, потому что ученикам не придется только сидеть и писать. По сигналу они в танце перемещаются по классу, необходимое условие – надо перемешаться, по сигналу «стоп» надо образовать пары (или четверки) для взаимодействия. Дается задание или вопрос, работая над ним, пара за 30 секунд обменивается информацией. Обучающие структуры, позволяющие сделать урок

веселым, повысить самооценку и уверенность учеников, практиковать социальные навыки для коммуникации, сотрудничества и принятия решений.

Фо Бокс Синексис / «Four – Vox Synectics ». Обучающая структура, помогающая рассмотреть какую-либо тему/концепцию с разных сторон, не имеющих отношение к изучаемой теме, путем составления аналогий. Цель – формирование более широкого представления о проблеме.

Для физкультминутки можно использовать структуру **Тим Чир** – «кричалка, девиз». Тим Чир – это короткое, веселое упражнение для поднятия духа аудитории, поощрения или выражения благодарности.

Файнд зе фиб развивает критическое мышление. Мыслительный прием формирует способность и умение учащихся производить простые логические действия.

При системном использовании активных методов, приемов, стратегий роль учителя принципиально меняется. Он становится консультантом, наставником. Активные методы обучения помогают педагогу эффективно управлять познавательной деятельностью учащихся. Групповая работа и работа в парах обеспечивает решение образовательных задач в разных аспектах:

- формирование положительной учебной мотивации;
- повышение познавательной активности;
- активное вовлечение обучающихся в образовательный процесс;
- стимулирование самостоятельной деятельности;
- развитие познавательных процессов – речи, памяти, мышления;
- эффективное усвоение большого объема учебной информации;
- развитие творческих способностей и нестандартности мышления;
- развитие коммуникативно-эмоциональной сферы личности обучающихся;
- развитие навыков самостоятельного умственного труда;
- раскрытие личностно-индивидуальных возможностей каждого учащегося.

Создание условий для поддержания познавательного интереса к предмету через новизну или занимательность, необычная подача материала, посильная трудность задания, дифференцированный подход при выполнении творческих заданий – всё является успехом познавательной деятельности у обучающихся.

Литература:

- 1.Беспалько, В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения/В.П.Беспалько. - М.: Издательство ИРПО МО РФ, 1995.
- 2.Бордовская Н.В. Современные образовательные технологии Н.В. Бордовская, Л.А. Даринская, С.Н. Костромина. – М. Кнорус, 2012. – 193с.
- 3.Коджаспирова, Г.М. Педагогика/Г.М. Коджаспирова. - М.:ВЛАДОС, 2004.
- 4.Круглов А.А. Методы активизации познавательной деятельности А.А. Круглов, В.Н. Платов, В.О. Шаров. – СПб. Знание, 2007. – 184с.
- 5.Шамова Т.И. Активизация учения школьников Т.И. Шамова – М.: Педагогика, 1982 .

СЕРГИЕНКО Н.Н.

КГКП «Центр детско-юношеского творчества «Дом дружбы», г. Сарань

ДЕСТРУКЦИИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГА И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ КЛИМАТ ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

Профессия педагога является одной из самых ответственных и важных профессий в обществе. От качества педагогической деятельности зависит будущее молодого поколения и развитие общества в целом [1]. Однако, существует проблема деструкций в

профессиональной деятельности педагога, которая может нанести значительный вред образовательному процессу и привести к негативным последствиям для обучающихся.

Деструкции в профессиональной деятельности педагога могут проявляться в различных формах, таких как недобросовестное выполнение профессиональных обязанностей, насилие над учениками, злоупотребление властью, нарушение этики и моральных норм. Эти формы деструктивного поведения могут привести к серьезным последствиям для обучающихся, таким как снижение качества образования, нарушение прав, ухудшение психического и физического здоровья.

В данной статье мы рассмотрим причины и последствия деструктивного поведения педагогов, а также возможные пути его предотвращения. Рассмотрим, какие меры могут быть приняты для улучшения профессиональной подготовки педагогов, улучшения условий работы и обеспечения поддержки со стороны администрации и коллег. Также мы рассмотрим важность этики и моральных норм в профессиональной деятельности педагога и как их соблюдение может оказать положительное влияние на предотвращение деструктивного поведения.

Причины деструкций в профессиональной деятельности педагога, как говорилось выше, могут быть различными и зависят от многих факторов [4]. Рассмотрим некоторые из них.

1. Отсутствие качественной профессиональной подготовки. Недостаточная квалификация и опыт работы могут привести к неспособности педагога справиться со сложными ситуациями, такими как конфликты с обучающимися или родителями. Это может привести к такому проявлению деструкций, как использование физической силы в отношении обучающихся.

2. Искривленная мотивация. Некоторые педагоги могут искать личную выгоду или удовлетворение своих амбиций, игнорируя интересы обучающихся. Такое поведение может привести к деструкции в отношениях между педагогом и детьми, ухудшению качества обучения и снижению мотивации обучающихся.

3. Непрофессиональное поведение. Педагоги могут нарушать профессиональные стандарты и нормы, например, использовать насилие, оскорбительные выражения или дискриминацию. Это может привести к снижению уровня доверия и уважения к педагогу со стороны обучающихся, их родителей и общества в целом.

4. Выгорание. Длительное осуществление профессиональной деятельности в условиях постоянных стрессов и конфликтов может привести к выгоранию педагога и его деструктивному поведению. Это может проявляться в раздражительности, неадекватных реакциях на события и непрофессиональном поведении [2].

5. Отсутствие поддержки и адекватной оценки со стороны администрации. Некоторые педагоги могут испытывать недовольство условиями работы, ограничениями в профессиональной деятельности, а также недостатком адекватной оценки и поддержки со стороны администрации. Здесь профессиональные деструкции могут быть выражены в отказе от выполнения кадровых обязанностей или несоблюдение правил, требований, предъявляемых со стороны администрации организации образования [1].

Кроме того, следует учитывать, что каждый педагог уникален и может иметь свои индивидуальные причины деструкций. Однако, общая тенденция указывает на то, что деструкции в профессиональной деятельности педагога могут возникать как в результате внутренних, так и внешних факторов [3].

Деструктивное поведение педагогов может иметь серьезные последствия как для обучающихся, так и для самого педагога и всего учебного процесса в целом.

Рассмотрим некоторые из них.

1. Снижение качества образования: когда педагог не выполняет или выполняет недостаточно качественно свои профессиональные обязанности, не стремится к личностному и квалификационному развитию, или ведет себя непрофессионально, это безусловно

отражается на успеваемости обучающихся и качестве овладения необходимыми компетенциями.

2. Психологические проблемы обучаемых: деструктивное поведение педагогов провоцирует психологические проблемы у детей, такие как стресс, тревожность, депрессия, недоверие к учителю и образовательной системе в целом.

3. Снижение мотивации обучаемых: когда педагог демонстрирует непрофессиональное поведение, не проявляет интереса к своим ученикам или учебному процессу, это может привести к снижению мотивации и ухудшению успехов в обучении.

4. Негативное влияние на коллектив: деструктивное поведение педагога негативно сказывается на рабочей, психологической атмосфере организации образования, создавая недовольство среди обучающихся, родителей и коллег.

5. Ухудшение психического состояния педагога: деструктивное поведение может привести к профессиональному выгоранию, появлению эмоционального и физического истощения [5].

6. Юридические последствия: в случае нарушения законодательных актов или устава организации образования, педагог может столкнуться с юридическими последствиями, которые могут привести к увольнению или даже судебному преследованию.

В целом, деструктивное поведение педагогов может иметь значительные последствия для всех участников образовательного процесса. Поэтому важно принимать меры для предотвращения такого поведения при первых, самых незначительных его проявлениях [7].

Для предотвращения деструкций в профессиональной деятельности педагога необходимо рассмотреть несколько аспектов.

В первую очередь, это развитие системы психологической поддержки педагогов. Работа педагога связана с большой нагрузкой и часто сопровождается стрессом, что может приводить к деструктивному поведению. Поэтому необходимо развивать систему психологической поддержки педагогов, включая консультации и психотерапию в случае необходимости.

Немаловажным фактором является и система подготовки и повышения квалификации педагогических кадров. Одной из причин деструктивного поведения педагогов может быть недостаточная подготовленность или отсутствие соответствующей квалификации. Поэтому важно совершенствовать систему образования и повышения квалификации педагогических кадров, в том числе включая в нее курсы по этике профессиональной деятельности, конфликтологии и психологии.

Не менее значимым является формирование корпоративной культуры, в которой устоявшиеся нормы и правила поведения будут ориентировать педагогов на конструктивные и этически верные действия. Это может быть достигнуто через проведение тренингов, семинаров и круглых столов, на которых будут обсуждаться вопросы этики и профессионального поведения.

Наконец, важным фактором в предотвращении деструктивного поведения педагогов является развитие системы контроля и надзора за их деятельностью. Это позволит выявлять и предотвращать нарушения профессиональной этики и правил поведения, а также снизит риск возникновения конфликтных ситуаций.

Таким образом, предотвращение деструкций в профессиональной деятельности педагога возможно только при комплексном подходе, который включает в себя следующие меры:

- подготовка педагогов: обучение основам психологии, этике, методике работы с детьми с различными особенностями, умение устанавливать контакт с детьми и родителями, а также знание основных принципов и методов работы в группе;
- организационные меры: создание благоприятных условий для работы педагога, обеспечение необходимого количества квалифицированных кадров, современной техники и оборудования, оптимизация рабочего графика и нагрузки.;

- поддержка и контроль: создание системы поддержки и контроля за работой педагога со стороны руководства учреждения, наличие возможности консультироваться с психологами, специалистами по коррекционной педагогике и другими экспертами в случае необходимости;

- проведение тренингов и семинаров: для педагогов по развитию личностных качеств, улучшению коммуникативных навыков, развитию творческого мышления, а также по овладению современными методиками и педагогическими технологиями;

- обратная связь: организация системы обратной связи со стороны детей, родителей и коллег по работе, проведение анонимных опросов и обсуждений проблем, связанных с работой педагогов.

Каждая из вышеперечисленных мер может способствовать предотвращению деструкций в профессиональной деятельности педагога, однако их комплексное и систематическое использование является основой успешной и здоровой деятельности педагогического коллектива.

В заключении следует отметить, что проявление профессиональных деструкций педагогов является актуальной проблемой в педагогической деятельности и приводит к негативным последствиям как для обучающихся, коллег, самого педагога, так и образовательного учреждения в целом. Следовательно, необходимо принимать меры для предотвращения деструкций и развития здоровой профессиональной среды.

Однако, для успешной борьбы с деструкциями в профессиональной деятельности педагога необходимо учитывать многие факторы, такие как психологическое состояние педагога, особенности его профессиональной деятельности, социальные и организационные аспекты. Только комплексный подход, включающий в себя профилактические меры, обучение и поддержку педагогов, а также введение эффективной системы контроля и оценки их профессиональной деятельности, может привести к улучшению ситуации в этой области.

Таким образом, проблема деструкций в профессиональной деятельности педагога требует дальнейшего исследования и внимания со стороны педагогического сообщества, организаций образования и государства в целом. В данный момент нами ведется разработка модели и психологического сопровождения педагогов с проявлениями профессиональных деструкций.

Литература:

1. Белова Н.А. Педагогический менеджмент: учеб. Пособие. - М.: ИНФРА-М. 2018
2. Бурцева А.И. Профессиональное выгорание педагогов в современных условиях: теория и практика преодоления // Вестник Тюменского государственного университета. 2017
3. Губанова И.А. Деструктивное поведение педагогов как проблема педагогической практики // Вестник Челябинского государственного педагогического университета. 2015
4. Капустина И.Г. Деструктивное поведение педагога: причины, виды, проявления // Педагогические науки. 2015
5. Кудрявцева Е.В. Профессиональное выгорание и деструктивное поведение педагогов: диагностика и психологическая помощь. - М.: Юрайт, 2018
6. Московкина И.В. Профессиональная деформация педагога: диагностика, профилактика и коррекция. - М.: ФГБОУ ВО «Московский государственный педагогический университет». 2017
7. Соловьева Т.Н. Деструктивное поведение педагогов в образовательном процессе: проблемы и пути их решения // Научный диалог. 2016

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУДЕ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУЫ

Балаларға қосымша білім беру- білім алушылардың білім алу қажеттерін жан-жақты қанағаттандыру мақсатында жүзеге асырылатын тәрбиелеу мен оқыту процесі, үздіксіз білім жүйесінің ажырамас бөлігі. Балалардың қосымша білім беру жүйесі- салауатты өмір салтын қалыптастыру, жеке тұлғаны өздігінен дамыту, шығармашыл дарынды балаларды іздеу, қолдау көрсету және дамыту, өскелең ұрпақ тәрбиесіне және олардың дарындылығын дамытуға, балалардың құқықтарын қорғауға назар аударуды күшейтуге бағытталған.

Қосымша білім беру ұйымының басты мақсаттарының бірі – балаларға қосымша білім беруді ұйымдастыру барысында әр баланың бойындағы шығармашылық қабілетін оятып, еңбек етуге, өнерде алғашқы қадамдарын жасауға үйретуге ұмтылу. Қосымша білім беру педагогының маңызды міндеттерінің бірі – жеке шығармашыл тұлға тәрбиелеу.

Қосымша білім беру жүйесінде әр оқу бағдарламасын меңгеру нәтижесі – баланың өзі таңдаған бағытына қызығып, бейімделуі, сондықтан қосымша білім беру жүйесінде оқу бағдарламасы оқушыға лайықты құрылады. Осыған орай Қарқаралы қаласы балалар-жасөспірімдер шығармашылық орталығында бес бағытта жұмыс түрлері жүргізіледі: ғылыми – техникалық бағытта-5 үйірме, спорттық-сауықтыру бағытта-3 үйірме, көркем – эстетикалық бағытта – 5 үйірме, әлеуметтік – педагогикалық бағытта – 6 үйірме, әскери-патриоттық бағытта 1 үйірме жұмыс жасайды. Осы үйірмелерге қала басы мектептерінің алты жастан он жеті жас аралығындағы оқушылар қамтылады.

Қосымша білім беру жүйесінде қатаң регламент жоқ, бірақ балалар мен ересектер арасындағы еркін сыйластық қарым – қатынас, шығармашылықпен айналысуға және жеке тұлға болып қалыптасуына жасалған жағдай жеке тұлғаға бағытталған технологияларды іс жүзінде пайдалануға мүмкіншілік береді. Қазіргі кезеңдегі оқу технологияларын мүлдем жаңа деп айта алмаймыз, бұл әдіс-тәсілдер тұтас болмаса да кейбір элементтері дәстүрлі әдістерде де көрінеді, яғни педагог өз қызметінде әр технологиялардың элементтерін қолданады. Мысалы: топтық жұмыс, жекелеген ізденіс жұмыстары, тірек сызбалары сияқты технология элементтері бұрыннан таныс. Қазіргі кезде осы және басқа да технологиялар әсіресе қосымша білім беруді кеңінен қолданылып жүр. Сонымен, жеке тұлғаға бағытталған технологиялардың мақсаты – баланың өз өміріндегі тіршілігі, тәжірибесін пайдалану негізінде, оның жеке танымдық қабілеттерін барынша жоғары деңгейде дамыту.

Балаларға қосымша білім беруде қолданысқа кең тараған оқыту тәсілі – жеке оқыту. Жеке оқытуда ең бастысы – әр баланың мүмкіншілігіне, қабілетіне қарай оқу мазмұнын, түрін, әдісін бейімдеуге болады. Оның жетістіктерін бақылап, қажетті түзетулер енгізуге мүмкіндік туады. Оқушыға бұл уақыт үнемдеуге, өзінің шығындарын бақылауға, табысты болуына мүмкіндік береді. Жеке тұлғаға бағытталған технологиялар нәтижесі әр түрлі деңгейдегі сайыстар мен байқауларда, жеке көрмелерде көрінеді. Үйірме мүшелері бұл жерде өз шеберлігін танытуға мүмкіндік алады. Бүгінгі күн талабына сай үйірмелеріміз қашықтан өткізіліп жатқан бірнеше халықаралық, республикалық, облыстық сайыстарға қатысып бірнеше жүлделі орындарға ие болып жетістіктер қоржынын толтыруға үлкен үлестерін қосып жатыр. Әсіресе, көркем – эстетика бағытындағы үйірмелеріміздің жетістіктерін атап кетуге болады. “Мүсіндеу”, “Шебер қолдар” үйірмесінің оқушыларының жұмыстары аудандық, облыстық көрмелерде алдыңғы орындарды алып келеді.

Қосымша білім беруде қолданылатын тәсілдердің бірі – топтық жұмыстар біріккен іс – әрекеттерді, өзара байланысты, қарым – қатынасты, өзара түсінушілікті, өзара көмекті, өзара түзетуді ұйымдастыруды болжайды. Қазіргі заманғы қосымша білім беруде топтық жұмыстар іс жүзінде кең пайдаланылады. Топтағы ұжымдық қызмет деңгейін бөліп айқындауға болады: барлық топпен бір мезгілдегі жұмыс.

Топтық технология ерекшеліктері – берілген тапсырмаларды шешіп, орындау үшін топ шағын топтарға бөлінеді. Әр баланың еңбегі көрінетіндей тапсырмалар беріледі. Топтың құрамы мақсатына байланысты өзгеруі мүмкін. Мысалы “Дебат” үйірмесінде оқушылар топпен бірігіп жұмыс жасайды. Бір-бірінің ойымен санаса отырып, бір шешімге келіп, қарсылас топтың ойына қарсы тұра алады.

Қосымша білім беру жүйесінде ұжымдық шығармашылық қызмет технологиясы табысты қолданылады. Бұл технология балалар мен ересектердің біріккен қызметін ұйымдастыруды қарастырады, ұжымның барлық мүшелері әр істің жоспарлануына, атқарылуына және қолданылуына қатысады. Атап айта кететін болсақ, “Ер Тарғын” қуыршақ үйірмесінде оқушылар бір ұжым болып отырып қойылымдар қояды. Ұжымда жұмыс істеу, бір – бірін үнсіз түсіну, бір-бірін алмастыру, іс – қимылдарды бірлесе жасау – ұжымның басты қағидасы.

Мұғалім компьютерлік технологияларды кез келген сабақта және оның түрлі кезеңдерінде қолдануына болады. Ақпараттық технологияны пайдаланып оқыту төмендегідей мақсаттарды көздейді:

1. Ақпараттық технологияны білім деңгейін тексеру бағытында қолдану;
2. Мұғалімнің оқытушылық мақсатында қолдануы;
3. Компьютерді мультимедиялық мүмкіндіктер арқылы көрнекі құрал ретінде пайдалану;

Оқу үрдісінде компьютерді пайдалану оқушылардың өзіндік жұмыстарын ақпараттық — әдістемелік тұрғыдан қамтамасыз етуге, елеулі өзгерістер енгізуге мүмкіндік береді. Мысалы, компьютерлік графиканы қолдану арқылы сурет салу оқушының логикалық ойлауын, шығармашылықпен, ақпаратпен жұмыс жасауын қалыптастырады. Ақпараттық технологияны «Мүсіндеу», «Мирас» компьютерлік дизайн үйірмелерінде қолдану тиімді әдіс болып отыр. Ақпараттық технология оқушылардың шығармашылық жоба жазуына да ақпаратпен жұмыс жасауына көмегін тигізеді.

Сонымен, қосымша білім беру балалардың шығармашылық қабілеттерінің дамуына, дүниетанымының кеңеюіне, жаңа білім, дағды, іскерліктерді игеруіне ықпал жасап, кәсіптік бағыт-бағдар береді.

Балаларға қосымша білім беру ұйымдарының басқа білім беру орындарынан айырмашылығы онда бала басқаша білім жолын басып өтеді. Мұнда балаға қосымша ақпарат беріп қана қойылмайды, ең бастысы бала шығармашылық жұмыс істеуге тартылады. Бала адамзат еңбегінің, білімінің бірін терең игереді, оған дағдыланады. Жас ұрпақтың дара ерекшелігін ескере отырып ойлау, шешім қабылдау, қорытынды ой-пікірін білдіруін, белсенділігін, танымдық қабілетін дамытуын, өзінің шығармашылық әрекетін жүзеге асыруын қалыптастыруына мүмкіндік туғызған дұрыс. Оқушылардың қабілетін ашып, дамытуға жан-жақты жағдай жасағанда ғана мақсатқа қол жеткізуге болады. Уақыт талабына сай оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту үшін оқытудың жаңа технология түрлерін пайдаланған жөн деп есептеймін.

Әдебиеттер:

1. Г.Қажиева. Балаларға арналған қосымша білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастыру және басқару (әдістемелік құрал). Алматы, 2014
2. Ж.Кемелова. Оқыту тиімділігі-жаңа технологияда. Республикалық ғылыми-педагогикалық журнал, 1/69/2016
3. П.Н.Қарақұлова. Қосымша білім беру жүйесінде жаңа технологияларды қолдану арқылы оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту. Алматы, 2017

СЕРЧЕНЯ О.Н.

*КГУ «Опорная школа (ресурсный центр) имени Каныша Сатпаева»
Осакаровский район*

ОСОБЕННОСТИ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ С ДЕТЬМИ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

*«То, что дети могут сделать вместе
сегодня, – завтра
каждый из них сможет сделать
самостоятельно.»
Л.С. Выготский*

Согласно Концепции развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования Республики Казахстан на 2023 – 2029 годы на начало 2023 года количество детей с особыми образовательными потребностями составляло 188 тыс. детей и ежегодный рост количества таких детей составляет в среднем 3%. Важным этапом в развитии инклюзивной практики стало принятие Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам инклюзивного образования». [1]

В нашей школе с каждым годом увеличивается количество учащихся с ООП.

Для каждого ребенка с ООП службой психолого-педагогического сопровождения определяется индивидуальный образовательный маршрут в соответствии с заключением ПМПК. Коррекционно-педагогическая поддержка осуществляется на уроках и во внеурочной деятельности. С учащимися проводят занятия логопед, дефектолог, психолог, социальный педагог.

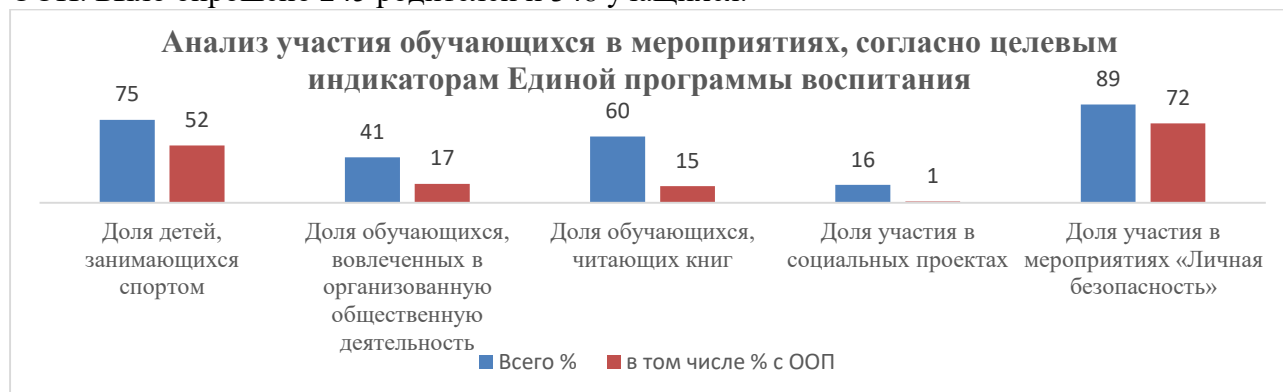
Мониторинг участия обучающихся с ООП в различных мероприятиях показал, что ребята в основном участвуют в спортивных соревнованиях с классом и творческих конкурсах. В творческих конкурсах ребята занимают призовые места как на районном, так и на республиканском уровне. К сожалению, для детей с ООП отсутствуют интеллектуальные конкурсы.

МОНИТОРИНГ участия детей с ООП в конкурсах

Одной из проблем в воспитательной работе является низкий охват детей с ООП дополнительным образованием. [1] В «Единой программе воспитания», утвержденной Министерством Просвещения №294 от 19.09.2023 года, определены основы воспитания подрастающего поколения - национальные интересы, национальное наследие, совесть, здоровье, компетенции. [2]

В октябре 2023 года с целью определения дальнейшей работы в воспитательной части на основе целевых индикаторов Единой программы воспитания в школе было проведено анкетирование среди родителей и учащихся, в том числе и в классах, где обучаются дети с ООП. Было опрошено 245 родителей и 348 учащихся.

Анализ показал, что дети с ООП недостаточно вовлечены в воспитательную жизнь школы. Например, если в социальных проектах участвует 16% школьников, то из них только 1% дети с ООП. А вот в мероприятиях по личной безопасности принимает участие 72% обучающихся с ООП. Мы пришли к выводу, что необходимо совершенствовать воспитательную систему школы, привлекать обучающихся с ООП в воспитательную работу, тем самым формируя у всех учащихся школы такие качества как доброжелательность, патриотизм, приветливость, индивидуальность, самостоятельность и др. Службой ППС были разработаны рекомендации для учителей по привлечению учащихся с ООП в общественную жизнь класса и школы. При работе с детьми с особыми образовательными потребностями в общеобразовательном классе нужно использовать следующие приемы в воспитательной работе:

- 1. Коллективная работа:** важно создать атмосферу взаимопомощи и сотрудничества в классе. Ребенок с особыми образовательными потребностями должен чувствовать себя частью коллектива и иметь возможность взаимодействовать со сверстниками. Для этого можно организовывать групповые проекты, парные работы и другие формы совместной деятельности.

- 2. Позитивное отношение и поддержка:** важно создать доброжелательную и поддерживающую атмосферу в классе. Ребенок с особыми образовательными потребностями должен чувствовать, что его усилия и достижения ценятся и поддерживаются. Поощрение, похвала и поддержка со стороны учителя и сверстников могут значительно повысить мотивацию и самооценку ребенка.

- 3. Сотрудничество с родителями:** важно поддерживать регулярное общение и сотрудничество с родителями детей с особыми образовательными потребностями. Родители могут быть ценными источниками информации о потребностях и особенностях своего ребенка, а также могут предложить дополнительную помощь и поддержку в воспитательной работе.

- 4. Специальные методики и техники:** при работе с детьми с особыми образовательными потребностями можно использовать специальные методики и техники, разработанные для работы с такими детьми. Например, это может быть использование визуальных пособий, игровых элементов, мультимедийных материалов и других специальных средств обучения.

К концу учебного года мы планируем, что целевые индикаторы по всем направлениям у нас увеличатся на 5-20%.

В первом полугодии 2023-2024 учебного года была проведена работа по реализации Единой программы воспитания. С родителями обучающихся, в том числе и инклюзивных классов, были проведены родительские собрания нового формата. Родителям оказывалась педагогическая поддержка по вопросам воспитания. Такого вида собрания нашли положительный отклик среди родительской общественности. Родители отмечают о необходимости проведения таких собраний, на которых затрагиваются вопросы воспитания детей, их взаимоотношения, разбираются проблемные ситуации. На внеклассных мероприятиях классные руководители стали больше использовать интерактивные методы обучения. Учащиеся активнее стали работать при групповых обсуждениях, ролевых и обучающих играх и других формах проведения классного часа и внеклассной работы. Обучающиеся с ООП также активно включались в работу. Промежуточный анализ за 1 полугодие показал увеличение количества детей с ООП, принимающих участие во внеклассной жизни школы и класса. 10 учащихся принимали участие во всех конкурсах и выставках рисунков, три ребенка записались в школьную библиотеку, еще двое ребят стали посещать спортивные секции, трое ребят приняли участие в челлендже, посвященном Дню Независимости.

Работа в данном направлении будет продолжена и в дальнейшем. В конце учебного года мы проведем повторное анкетирование среди родителей и учащихся. Анализ направит нас на постановку следующих целей и задач на будущий учебный год.

Важно помнить, что каждый ребенок с ООП уникален, и необходимо подходить к его воспитанию и обучению с учетом его индивидуальных потребностей и способностей. Нам, учителям, необходимо создавать такую среду для обучающихся, в которой ребенок, будет впитывать как губка все то, что интересное, познавательное, увлекательное мы будем ему предлагать.

Литература:

1. Постановление Правительства Республики Казахстан от 28 марта 2023 года № 249 «Об утверждении Концепции развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования Республики Казахстан на 2023 – 2029 годы»;
2. Приказ Министра просвещения Республики Казахстан № 294 от 19.09.2023 года «Об утверждении «Единой программы воспитания» в организациях образования, за исключением высших учебных заведений».

СИЛАЕВА Е.А.

ОШ №86, г.Караганда

РЕАЛИЗАЦИЯ «ЕДИНОЙ ПРОГРАММЫ ВОСПИТАНИЯ» НА УРОКАХ МУЗЫКИ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЕ

*Музыкальное воспитание – это не воспитание музыканта,
а прежде всего воспитание человека.*

В. Сухомлинский

19.09.2023 года приказом министра просвещения РК была утверждена «Единая программа воспитания» в организациях образования. Механизм реализации программы предусматривает, что организации образования должны обеспечивать целостность воспитания и обучения. Интеграция воспитания и обучения способствует проявлению таких ценностей, как национальный интерес, совесть, стремление в содержании всей воспитательной работы организаций образования. И так как воспитание учащихся

осуществляется через содержание учебных предметов, то хотелось бы отметить важность уроков музыки в общеобразовательной школе как один из путей реализации задач единой программы воспитания.

Музыка – прекрасный воспитатель, и ценность её особенно велика в воспитании духовного и нравственного облика детей. Музыка постоянно заставляет человека меняться, и это делает его более восприимчивым и социально адаптивным, ведь музыка – это чрезвычайно важное и – главное! – ничем не заменимое средство для воспитания современного человека, умеющего применять свои знания в жизни.

Так на формирование умений и привития навыка уважения родителей, взрослых, прислушиваться к их наставлениям, ценить семейный лад, достойно исполнять свои обязанности перед семьей направлены такие темы уроков музыки, как «Школьный оркестр» (1 класс). На уроке дети слушают произведение Н. Тлендиева «Ата толғауы». И так как слушание музыки подразумевает беседу о ней, то разговор строится на таких вопросах – какой дедушка по характеру, что он пожелает своим внукам, какие отношения должны быть между внуками и дедушками, бабушками? Раздел «Моя семья и друзья». Тема «Музыкальная семья» – дети задумываются над вопросом какая должна быть семья, знаем ли мы голоса своих родных (дается понятие «тембр»). При изучении темы «Колыбельная мамы», «Песни моего народа» изучаются традиции казахского народа в воспитании подрастающего поколения, семейные традиции, какой должна быть колыбельная и почему, какие отношения выстраиваются между родителями и ребенком при помощи колыбельной песни. В качестве домашнего задания дети выясняют какую колыбельную пели им родители, какие традиции есть у семьи, что для семьи представляет ценность. Это задание вызывает большой интерес у детей. Подобные разговоры в семье сближают детей с родителями, старшим поколением, формируют у детей уважительное, осознанное, заботливое отношение к старшим и младшим. У учащихся складываются представления о семейных ценностях, они знакомятся с культурно-историческими и этническими традициями своей семьи.

Ценить здоровье, здоровый образ жизни, чистоту ума и эмоциональную устойчивость мы учим детей при изучении раздела 1, 2 класса «В здоровом теле – здоровый дух». Рассуждаем с детьми о том, что музыка и здоровье тесно связаны, зарядка поднимает настроение, укрепляет здоровье. В рамках тем «Музыка укрепляет здоровье», «Каждый делает зарядку» знакомимся с дыхательной гимнастикой. И, конечно, на каждом уроке музыки применяются музыкально-ритмические задания, которые тоже рассматриваются как привитие к подвижному, здоровому образу жизни. Урок музыки служит своеобразной эмоциональной разрядкой для детей в череде школьных занятий. Здесь они могут отдохнуть, слушая лучшие образцы мировой музыкальной культуры, поделиться впечатлениями от прослушанной музыки, получить эмоциональную разрядку в ходе исполнения вокальных произведений. Я думаю, что одной из задач учителя музыки является помочь ребенку, из всего многообразия музыкального наследия найти тот музыкальный материал, который будет действовать благотворно на его эмоциональное состояние, что требуется для сохранения физического и психического здоровья.

Задачу программы воспитать бережное отношение к природе, реализуем через такие темы, как «Путешествие по степи», «Путешествие по жайлау», «Мелодии родной земли» (1 класс). Темы «Звуки родного края» из раздела «Мой родной край» во 2 классе, тема «Музыка родного края», «Птицы и музыка», «Музыкальные картины» из раздела 3 класса «Живая природа», тема «Красота родной земли – источник вдохновения» из раздела 4 класса «Моя Родина – Казахстан» – на этих уроках – через музыку Курмангазы, Таттимбета, через слушание звуков жайлау – мы говорим о красоте и неповторимости природы родного края, получаем информацию о быте казахского народа.

При изучении темы урока «Повествует кобыз» – кюй «Ушардын улуы» (2 класс), «Мой любимец» (4 класс) – происходит беседа и звучит музыка о привязанности, дружбе и верности человека и животного, о взаимосвязи человека и природы, на музыкальных примерах приобщаем детей к любви к окружающему миру – животным, природе. При

ознакомлении с разделом 3 класса «Окружающая среда», тема «Песни о реках» - затрагивается трагедия Аральского моря. Просмотр фрагмента документального фильма о гибели Аральского моря производит очень сильное впечатление на учащихся. Дети приходят к выводу, что человечество должно избегать таких ошибок ради жизни на земле.

В разделе 4 класса «Охрана окружающей среды» изучаются такие темы, как «Музыка – призыв», «Береги родную землю». В них раскрывается взаимосвязь человека и природы, привязанность человека и животного. При изучении темы «Как прекрасен этот мир» детям даются творческие задания, которое выполняется по группам под названием «Сохраним», «Приумножим», «Защитим», «Гордость степи». Ребята готовят мини-проекты, где рассуждают о том, как мы должны относиться к природе родной земли, что мы должны делать для ее процветания.

Центральное место в единой программе воспитания занимает патриотическое воспитание подрастающего поколения – залог стабильного развития страны в будущем. И так как формирование патриотических чувств во многом зависит от развития эмоциональной сферы учащихся, то уроки эстетического цикла всегда были и есть важными в педагогическом процессе.

И начиная с первого класса, с темы «Главная песня страны», на уроках музыки детям дается понятие государственных символы, флаг, герб, гимн. Учитель объясняет, что когда звучит Государственный Гимн, не только те, кто его исполняют, но и все, кто присутствует при его исполнении, встают и слушают гимн стоя. Эта музыка призвана объединить весь народ. В гимне отражены главные идеи – единства, нерушимости, свободы; воспеваются мужество, героизм народа, его древняя история и мудрые традиции. Строки гимна посвящены свободе и независимости нашей страны. Говорим о правилах исполнения гимна, отношении к государственным символам, о характере исполнения гимна. Ребята смогут сами рассказать о том, в каких особенно торжественных случаях звучит Гимн — музыкальный символ нашего государства, воспитывающий патриотическое сознание, основанного на гуманистических ценностях своего народа.

С первого по шестой класс каждый урок мы начинаем с исполнения Гимна РК. Как результат такого приема- дети отлично знают текст гимна, при первых звуках гимна поднимаются со своих мест, соблюдают правила исполнения гимна. Я уверена, что уважительное отношение к гимну своей страны сохранится у них на всю жизнь, и в свою очередь повзрослевшие ученики привьют это своим детям. Эта деятельность на уроках музыки отвечает задачам программы уважать казахский язык, национальные символы, сохранять мир, согласие, сплоченность и национальное единство, воспитывать патриотизм.

Главной задачей патриотического воспитания на уроках музыки должно быть обогащение детей знаниями о музыке своей Родины. Любовь к Родине – многогранное чувство. Это и умение чувствовать красоту родной земли, и уважение к её истории, к тем, кто защищал её свободу и независимость, и гордость за достижения нашей национальной культуры.

В программу по музыке входят музыкальные произведения патриотического характера и содержания, обращение к национальным, культурным традициям народа, родного края, которые оказывают влияние на формирование у подрастающего поколения, интереса и уважения к своим истокам. Например, темы 4 класса «Музыкальная карта Казахстана», «С чего начинается Родина», «Строим будущее вместе», «Прекрасное далеко» учат бережно сохраняя культурное наследие осваивать и использовать новые технологии. Отражение жизни народа, его мудрости, взаимоотношениях людей, осуждении несправедливости и зла дети видят при изучении тем «Мудрость народа», «Радость народа», «Музыка учит хорошему». Тема «Память народа» знакомит учащихся с творчеством великого Абая, показывает значимость вклада поэта и музыканта в казахское наследие. Тема «Сохранить и приумножить» - о уважении и сохранении культуры своего народа.

Два раздела 5 класса посвящены музыкальному наследию казахского народа – на лучших образцах народно-профессиональной музыки дети осваивают бесценный культурный опыт поколений. Все это имеет важное значение не только для музыкального, но и для общего развития ребенка, нравственного становления личности. Приобщаясь к музыке через народные песни, через произведения Курмангазы, Таттимбета, Биржана, Кенена Азербайева, ребенок познает – что есть Жизнь, Добро, Любовь, Честь, Труд, Творчество... Задумывается над вопросами - кто ты, зачем живешь?

В темах 3 класса «Музыкальные дома», «Музыкальные города», «Танцуем и поем», в изучении двух разделов 5 класса «Музыкальные традиции народов мира» через знакомство и исследование музыки разных народов – изучение традиций, музыкальных инструментов, танцев и песен - узнаем о разных странах, воспитываем толерантность, любознательность, расширяем кругозор.

Хочется отметить, что на уроках музыки очень часто используется совместная деятельность детей – в исполнении песен, создании творческих работ, в разработке проектов. Такие виды работы создают общее эмоциональное переживание, ребята оказывают помощь друг другу при выполнении задания, сострадают, переживают неудачи и радуются успеху. Они становятся терпимее, добрее, справедливее в оценке своих действий и поступков.

Также одно из важных средств воспитания на уроках музыки – разучивание и исполнение песен. Учителю следует внимательно относиться к подбору песенного репертуара, так как песня открывает перед ребенком красоту мира, она входит в его духовную жизнь, придавая яркую эмоциональную окраску мыслям, пробуждает чувство любви к Родине, к красоте окружающего мира. В процессе работы над песней, ребенок проникается ею, сердце его становится восприимчивым к доброму слову, поучению, совету, напутствию. Ребята учатся быть добрыми, сопереживать и сочувствовать, помогать близким.

Учитывая вышеизложенное мы приходим к выводу, что урок музыки является по-настоящему воспитывающим, так как он развивает не только разум, но и облагораживает чувства. Именно на таких уроках возможно наиболее плодотворная реализация «Единой программы воспитания» Республики Казахстан.

Литература:

1. Министерство просвещения Республики Казахстан. «Программа целостного воспитания» журнал. Астана. 2023 г.
2. А. А. Кайдарова, И. Р. Есбатырова, А. Р. Даниярова, А. Д. Оспанова. «Музыка» учебник для 1 класса общеобразовательной школы. Нур-Султан. 2021 г.
3. Р. Н. Валиуллина, А. К. Маханова, О. М. Каппучи. «Музыка» учебник для 2 класса общеобразовательной школы. Алматы «Атамұра». 2022 г.
4. Е.Б.Горчакова, Т.Б.Плешакова. «Музыка» учебник для 4 класса общеобразовательной школы. Алматы:ітап баспасы. 2019 г.
5. Ш.Б.Кульманова, Б.Р.Сулейменова, Т.Т. Токжанов, И.С.Сивакова. «Музыка» учебник для 5 класса общеобразовательной школы. Алматы «Атамұра». 2017 г.

СКУРИДОВА Е.А., ТЕРЕКБАЕВА Р.Х.

КГУ «Специальная школа – интернат №5»

управления образования Карагандинской области, г. Темиртау

КОРРЕКЦИОННО - ВОСПИТАТЕЛЬНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ В СПЕЦИАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

В Типовых правилах деятельности специальных организаций образования (приложение 6 к приказу Министра просвещения Республики Казахстан от 31 августа 2022 года № 385, глава 1) уточнено понятие *дети с особыми образовательными потребностями*.

Это дети, которые *испытывают постоянные или временные потребности в специальных условиях для получения образования соответствующего уровня и дополнительного образования*. К специальным условиям обучения, согласно этому приказу, относится и *среда жизнедеятельности*.

Образовательная среда в общем смысле — это сумма внешних условий, в которых происходит воспитание, обучение и развитие всех членов школьного коллектива. Это поддерживающая атмосфера, в которой детям и педагогам безопасно, комфортно, полезно и радостно учиться. Это не только эстетика и чистота классных комнат, разнообразие оборудования для занятий, не только окружающий предметный мир, аудиофон и запахи, но и настроение, и ощущение, и эмоции, возникающие как в процессе самой учебной деятельности, так и в процессе вне классного взаимодействия.

С понятием образовательная среда тесно связан термин **«образовательное пространство»**. Среда включает в себя пространство, это один из её элементов. Создание «правильной» архитектуры пространства, наполненного возможностями для обучения, воспитания и развития ребенка, особенно двигательного развития, становится дизайнерской задачей педагогов специальной школы.

Сегодня это аксиома: моторное развитие напрямую влияет на когнитивное и эмоциональное развитие ребенка. Исследования показывают, что дети с развитыми моторными навыками имеют более высокий уровень академической успеваемости, лучше справляются с задачами, требующими концентрации и логического мышления, а также проявляют более высокую социальную компетентность.

Педагог специальной школы играет ключевую роль в создании двигательно-развивающей среды обучения и поиске коррекционных возможностей пространства школы. Учитель является главным изобретателем и декоратором образовательного ландшафта - всех доступных ему поверхностей класса и рекреаций: стен, пол, лестницы, поверхности парт и шкафов, организатором подвижных игр и активностей на уроке и переменах, учитывающих возрастные и психофизические особенности учащихся.

Одним из оценочных признаков профессионального мастерства в Листе наблюдения уроков \ занятий Правил и условий проведения аттестации педагогов (Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 27 января 2016 года № 83) становится критерий: *использует физическую активность и пространство класса \ группы для поддержания вовлеченности обучающихся*. Этот показатель предполагает альтернативу традиционному «сидению за партой»: использование учителем всех зон классной комнаты и перемещение детей во время урока по площади класса при изучении учебного материала. Такой физически активный режим обучения позволяет совместить интеллектуальное развитие с физическим во время урока, а не только чередовать их в режиме урок - перемена. Специально организованная физическая деятельность детей на уроке - отличная возможность нейтрализовать отрицательные последствия, возникающие у школьников при продолжительном напряженном сидении на уроке и улучшить свои основные двигательные характеристики: силу, скорость, координацию движений, выносливость и гибкость, равновесие, точность и пространственную ориентацию. Осмысленное использование поверхностей в коррекционных целях позволяет решать задачи развития общепредметных навыков детей с нарушениями в развитии и качественного усвоения учебных знаний в классе и переменах.

Кинестетический опыт тренировки памяти в классе дети могут получить при выполнении предметных учебных задания в классе. Напольные цифровые дорожки, пластиковые тарелочки на полу для автоматизации навыков слогослияния, отработки понятий по теме урока, сложные игры *Классики* позволяют комплексно решать задачи обучения через движения.

Использование поверхности парты для визуализации схемы нейро упражнения *кулак – ребро – ладонь* направлено на развитие межполушарного взаимодействия, произвольности и самоконтроля. Оформленные в рекреации линии из цветного скотча для прыжков, для

движения с усложнениями (мешочки с рисом для осанки, ложки с мячами для баланса) позволяют активно использовать время перемен для расширения общего двигательного репертуара детей, для формирования сенсомоторного контроля, коррекции осанки.

В содержание «моторных» перемен входят, в основном, подвижные игры, доступные элементы из видов физических упражнений, знакомые обучающимся по урокам физической культуры. Такими видами, кроме известных детям подвижных игр, могут быть беговые упражнения типа "кто быстрее", "метательные" (кто лучше попадёт в цель), "прыжковые" (кто дальше или выше прыгнет), элементарные встречные эстафеты с предметами, игры с мячом.

Отличный способ развития глазомера и чувства равновесия, тренировка хорошей координации движений и прекрасная нагрузка на ноги - игра Классики, традиционные и модернизированные. Готовые напольные наклейки у творческого педагога могут стать базой для закрепления знаний по математике, грамоте, естествознанию, если каждую клетку наполнить актуальным учебным материалом: цифрами, слогами, словами на разных языках, планетами, химическими или физическими знаками.

Меткость, точность, координацию движений и глазомер позволяют совершенствовать простейшие кольцебросы, установленные в коридорах школы. Набрасывая, кидая, целясь, дети тренируют пространственные представления и сосредоточенность.

Игры на перемене с безопасными пляжными мячами требуют от детей быстрой реакции и точности движений. Они помогают развивать моторику, гибкость и силу, а также улучшают координацию, тренируют социальные навыки, такие как работа в команде и уважение других игроков. Усложнения их словесными играми позволяет расширить количество решаемых коррекционно – воспитательных задач.

Снять стресс и мышечное напряжение, помочь успокоиться, сконцентрироваться и утолить проприоцептивный голод помогут трехлитровые бутылки с цветной водой для силовых упражнений во время перемен.

Поверхности стен школы возможно использовать для размещения флеш-карточек, благодаря которым можно сохранять в долговременной памяти не только важные даты, факты, формулы, но и варианты упражнений нейропальчиковой гимнастики. Кроме этого, размещение на стенах школы эстетически оформленных ключевых образовательных элементов (формулы, схемы, правила), справочной информации, карт, мотивационных элементов, демонстрация итогов образовательного процесса (выставки работ, фотографии), использование настенных и напольных навигационных элементов для быстрой ориентации в здании помогают создать в школе дружелюбную и развивающую атмосферу, среду доверия и взаимной симпатии родителей, учащихся и педагогов.

Занятия активными видами деятельности способствуют и развитию социальных навыков, таких как самостоятельность, работа в команде и соблюдение правил игры. Дети косвенно учатся планировать свои действия, делать предположения и прогнозировать результаты, соблюдать очередность.

Перечисленные формы работы по психофизическому воспитанию в режиме дня позволяют детям проявить более 60% требуемого для них суточного числа движений. Остальная же часть среднесуточной потребности в движениях удовлетворяется за счёт учебных занятий по физической культуре и бытовых форм двигательной деятельности. Очевидно, что ежедневное использование физических упражнений и элементов релаксации в течение учебного дня в специально организованной среде позволяет поддерживать работоспособность учащихся до конца учебного дня, недели и четверти.

Литература:

1. Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе. /Под ред. В.В. Воронковой. - М: Школа-пресс, 1994г.
2. Образовательная среда для обучения: Зачем она нужна и кому?
<https://sredaobuchenia.ru/media/obrazovatel'naya-sreda-chto-eto-i-zachem>

3. Понятие «Образовательная среда» в педагогической науке Научное обозрение. Педагогические науки <https://science-pedagogy.ru/ru/article/view?id=1497>

СЛЮСАРЕНКО Е.П.

КГУ «Гимназия им. К. Сатпаева», г.Караганда

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПОДГОТОВКИ ЮНЫХ ФУТБОЛИСТОВ НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

В здоровом теле-здоровый дух. Народ Казахстана всегда считал здоровье главным богатством человека, поэтому в нашем государстве делается все возможное для того, чтобы укрепить духовное и физическое здоровье граждан. В этом деле неоспоримыми помощниками являются учителя физической культуры, привлекающие население и развивающие в детях и взрослых стремление к здоровому образу жизни. Ведь только здоровая нация может называться конкурентноспособной.

Большое внимание во внеурочной деятельности посвящая футболу, так как считаю его одним из важных видов спорта. Девятилетние школьники с первых дней тренировок получают посильную нагрузку, которая увеличивается ежегодно, согласно их возрасту и физическому развитию. Данный вид спорта направлен не только на оздоровление молодого поколения, но и на улучшение физиологического состояния. Дети меньше подвержены усталости, сонливости, у них повышается работоспособность, о чем свидетельствует повышение качества успеваемости у данной категории детей. Регулярное посещение тренировок помогает достичь высоких результатов как в области спорта, так и в области образования. Используемая во время подготовки юных спортсменов экспериментальная методика включает в себя три этапа. Первый этап обучения – это формирование учебно-познавательных мотивов. От того, как и насколько будут сформированы учебно-познавательные мотивы, зависит качество обучения. На первом этапе ученики играют в мини-футбол, получая комментарии от тренера. Сравнивая свою игру с игрой старших ребят, отмечают, что в футболе необходимо уметь быстро бегать, иметь хорошую координацию, меткость, надо развивать командные действия. На втором этапе проводится обучение двигательным действиям через учебные действия и операции. Главные двигательные действия – ведение мяча и удар по мячу. На данном этапе необходимо развить взаимодействие стопы с мячом. Приходим к выводу, что удар по мячу можно нанести носком, внутренней частью стопы и внешней стороной стопы. На всех этапах обучения нельзя забывать о технике безопасности. Важно четко выполнять технику удара. При ударе носком надо отвести ногу назад (замах); направить ногу носком вперед, в сторону мяча; опорная нога находится чуть сзади мяча; бьющая нога резко выпрямляется; носок бьющей ноги должен попасть в середину мяча. Перед ударом и в момент удара нога должна быть напряжена в коленном и голеностопном суставах, пальцы в бутце приподняты вверх и напряжены, пятка опущена. После каждого занятия важно проанализировать технические ошибки, среди которых часто встречаются: опорная нога в момент удара находится далеко от мяча, и бьющая нога едва дотягивается до мяча; носок опорной ноги развернут наружу или внутрь. Носок бьющей ноги не попал в середину мяча. Умение «почувствовать» мяч отрабатывается через игровые упражнения. Во время занятий для отработки удара «щеточкой» применяются игровые упражнения. 1. «Мяч в паре». 2. «Отдай мяч водящему». На первых занятиях роль водящего выполняет педагог. Когда дети освоятся с упражнением, можно давать пас мячом не по порядку – от первого ребенка к последнему, – а «в разбивку», в случайном порядке. В этом случае от детей, отбивающих мяч, требуется повышенное внимание. Для совершенствования координации и сыгранности игроков на занятиях применяется игровое упражнение «Мяч в кругу». Основная цель данного упражнения – добиться точного паса. После отработки данного упражнения, можно

провести командные состязания: чья команда дольше не позволит мячу вылететь за границы круга. Один из важных этапов тренировки - воспитание умения попадать в ворота. Роль ворот выполняют кегли. Ширину ворот и их удаленность от линии удара по мячу нужно варьировать в зависимости от возможностей детей. После того как учащиеся научатся справляться с этим заданием, можно начинать игру. На первых порах в упражнениях, не требующих сильных ударов, использую обычные резиновые мячи. На третьем этапе формируется умение переходить от ориентации к получению правильного результата. После того как учащиеся, выполняя игровые упражнения, эстафеты освоили ведение мяча, основные удары по мячу, могут применить эти действия в различных вариантах игры в футбол. На первых порах обучения ученики с удовольствием играют большим (для фитнеса) мячом.

Нельзя забывать про подвижные игры: «Футбол в парах»(учатся взаимодействию), «Два мяча» (развивается координация, умение видеть площадку и игроков (боковое зрение). Если в начальной школе в учебную программу входят обучение ударам по воротам, игры с элементами футбола, то, начиная с 5-го по 11-е классы, в программе расписаны конкретные элементы техники игры в футбол. С 5- го класса необходимо стремиться научить детей согласовывать индивидуальные и простые командные технико-тактические взаимодействия (с мячом и без него) в нападении и защите. В процессе занятий необходимо чаще использовать индивидуальные задания с целью устранения отдельных недостатков в технике владения основными игровыми приемами при развитии тех или иных двигательных способностей. Среди способов организации учащихся на занятиях целесообразно чаще применять метод круговой тренировки, используя упражнения с мячом, направленные на развитие конкретных координационных и кондиционных способностей и на совершенствование основных приемов. В старших классах увеличивается удельный вес игровых заданий и форм, направленных на овладение игрой и комплексное развитие психомоторных способностей. Вместе с тем к командным тактическим действиям следует приступать тогда, когда учащиеся хорошо овладеют групповыми взаимодействиями в нападении и защите. При изучении использовался групповой метод, когда совместно работающие дети, общаясь, дискутируя, находят общий способ решения какой-либо задачи. Заключение. Обучение футболу на основе теории учебной деятельности помогает детям освоить закономерности владения мячом, благодаря чему они овладевают более сложной техникой футбола в среднем и старшем звене быстрее и легче. А это повышает в целом результативность обучения, прочность приобретенных навыков. Все чаще и чаще в нашем мире звучит слово инновации. Оно проникло во все сферы нашей деятельности, включая физическое воспитание, физическую культуру и оздоровительные технологии. Физическая культура направлена на достижение и поддержание физического благополучия, снижение риска развития различных заболеваний. Инновациями в области физической культуры является не только современное оборудование и тренажеры, но и новые виды, формы, технологии проведения занятий. Одной из составляющих инновационный комплекс, который использую во время тренировок учащихся, считаю интерактивный тренажерный комплекс.

Он направлен на достижение высоких результатов, на обучение футболистов техническим приемам ведения мяча и обводки. Использование ИКТ позволяет расширить круг тренировочных упражнений: бег по кочкам, с разрешенными зонами и ориентацией на предмет, с погоней за линией, с уходом в сторону от запрещенной зоны, с лесенкой с изменением скорости и уходом в сторону. Овладение техникой ведения мяча позволяет развить способности управлять скоростью и направлением перемещения по игровой площадке.

Во время обучения футбольной команды стараюсь придерживаться последовательности обучения от общего к частному. Это позволяет переносить усвоенный материал на новый. Использую методические приемы повторных, смежных, вариативных заданий. Учитываю

индивидуальные особенности развития детей. Немаловажную роль играет дифференциация тренировочных заданий и упражнений.

Для развития двигательных способностей футболистов провожу следующие упражнения: бег на 15, 30 метров, челночный бег, бег зигзагом, прыжок в длину с места, подтягивание с виса, разгибание рук в упоре лежа, опускание – поднятие туловища. Все перечисленные инновационные технологии и приемы обеспечивают повышение показателей скорости бега юных футболистов с мячом и без мяча по прямой, с изменением направления передвижения, эффективность выполнения технического приема обводки.

После каждой тренировки поощряю детскую инициативу и творчество. Учю своих подопечных мыслить, запоминать и прогнозировать ситуацию. Это позволяет активизировать умственные процессы и управлять спортивной моторной деятельностью. Положительными результатами моей работы являются последние 10 лет призовые места на городских и областных соревнованиях по футболу и мини-футболу. Мои учащиеся представляют различные клубы на чемпионате РК, являются как призерами так и победителями. Аблай Назымханов игрок основного состава футбольной команды Шахтер и член молодежной сборной РК. Имашев Батырхан является Чемпионом мира по мини-футболу среди любительских команд.

Литература:

1. Крылова Н.Б. Культурология образования. - М.: Народное образование, 2000, с. 43-65
2. Лазарев В.С. понятие педагогической и инновационной системы школы/ В.С. Лазарев // Сельская школа. - 2003. - № 1.
3. Сластёнин В.А. Педагогика / В.А. Сластёнин. - М.: Школа-Пресс, 2000 г.
4. Тюнников Ю.С. Анализ инновационной деятельности общеобразовательного учреждения: сценарий, подход / Ю.С. Тюнников // Стандарты и мониторинг в образовании. - 2004. -№ 5.
5. Андреев С.Н., Алиев Э.Г. «Мини-футбол в школе» 2006 г.

СМАГУЛОВ Т.Б.

КГУ «Основная средняя школа №31», Осакаровский район

ФОРМИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНО-ДУХОВНЫХ ЦЕННОСТЕЙ НА УРОКАХ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА ОБУЧАЮЩИХСЯ 7-8 КЛАССОВ

Ценности являются наиболее древним и устойчивым психическим образованием человечества. Ведь они формировались на протяжении многих тысячелетий и отражались у каждого народа в виде специальных слов-понятий. Эти слова-понятия, часто не имеющие предметного воплощения и не связанные с определенными эмоциями или действиями, тем не менее, при всей своей многозначности легко узнаваемы и всем понятны.

С древних времен и до сегодняшнего дня такие ценности, как гуманизм, терпимость (толерантность), сотрудничество, межэтническое и духовное согласие, стабильность, вера, демократические традиции народа, свобода слова укоренились в нашей стране и находят свое отражение в содержании образования.

Содержание учебного предмета, а именно история Казахстана, дает возможность понять уникальность культуры наших предков, место и роль нашего государства в мировой истории, его вклад в развитие общемировой цивилизации и привитие общенациональных и духовных ценностей подрастающему поколению на примере жизнедеятельности предков [1].

Важной целью учебного предмета выступает формирование у обучающихся исторического сознания, казахстанского патриотизма, уважения к истории своей страны, гордости за достижения своих предков, привитие национальных и общечеловеческих ценностей, развитие исследовательских, мыслительных, коммуникативных навыков.

Одной из основных задач учебного предмета является формирование знаний о системе национальных ценностей, сложившихся в ходе исторического развития Казахстана. На примере непростых казахско-джунгарских войн, где проявились мужественные предки Анракайской битвы, мы с обучающимися 7 класса обсуждаем то, как было важно сплотиться в единое целое в борьбе с врагом. О том, что было важно защитить свои земли от набегов, следуя национальным ценностям: «единство народа», «безопасность», «равноправие», «сотрудничество». Применяя техники спора, дебатов и дискуссий с обучающимися, создавая проблемные ситуации, мы совместно учимся отстаивать свою точку зрения, быть внимательным к мнению других, быть толерантным и уметь сотрудничать друг с другом.

Немало важную роль, на наш взгляд, в формировании ценностей сыграла и культура Казахстана в XIX - начале XX веков. Развитие просвещения и науки через творчество Абая Кунанбаева, труды Шокана Уалиханова, просветительская деятельность хана Букеевской Орды Жангира, научное изучение Казахстана российскими учеными (П. Семенов-Тянь-Шанский, Г.Н. Потанин, В.В. Радлов и др., развитие музыкальной культуры казахов (Курмангазы Сагырбайулы, Таттимбет Казангапулы, Даулеткерей Шыгайулы), исторические труды Ш. Кудайбердиева, М. Копеева и К. Халида не могли бесследно пройти, не увековечив национально-духовные ценности нашего народа.

С обучающимися 8 класса через ситуации критического мышления, анализа, сопоставления фактов и доводов, через поисковые техники и проблемные вопросы мы разбираем новый учебный материал. Мы подробно останавливаемся на изменениях в общественно-политическом и экономическом развитии в Казахстане в начале XX века, которые невольно отразились на национально-духовных ценностях людей:

1) Столыпинская аграрная реформа и массовая крестьянская колонизация Казахстана.

*Развитие промышленности Казахстана в начале XX века. Развитие торговли.

*Национально-освободительное восстание 1916 года.

*Казахская национальная интеллигенция и ее влияние на общественно-политические процессы начала XX века. Развитие политической прессы (газета «Казах», журнал «Айкап»).

*Революции 1917 года, создание партии «Алаш», где ярко проявили свои национальные ценности политические лидеры казахского народа (А. Букейханов, А. Байтурсынов, М. Дулатов, Б. Каратаев, М. Тынышпаев, М. Шокаев).

2) Установление советской власти в Казахстане. Военные действия в Казахстане в период гражданской войны (1918-1920 годы). НЭП в Казахстане (1921-1925 годы).

3) Казахстан в период тоталитаризма. Конфискация байских хозяйств. Политика насильственной коллективизации в сельском хозяйстве. Экономические последствия насильственной коллективизации в Казахстане. Голод 1931-1933 годов – казахстанская трагедия XX века. Сталинские репрессии. Советские «исправительно-трудовые» концентрационные лагеря на территории Казахстана (Степлаг, Карлаг, АЛЖИР);

4) культура Советского Казахстана: наука и образование.

5) Казахстан в годы Великой Отечественной войны. Казахстанцы - Герои Советского Союза. Депортация народов СССР в Казахстан. Культура Казахстана в период Великой Отечественной войны. Развитие науки. Достижения литературы (М. Ауэзов, Ж. Жабаяев, Д. Снегин, И. Шухов). Развитие искусства (театр, кино) [1].

Содержание программы 8 класса насыщено политическими и экономическими преобразованиями в Казахстане. Изменения эти очевидны и отразились на формировании таких важных общенационально-духовных ценностей: «терпимость-толерантность» - многонациональным стал Казахстан в советский период; важность дружбы, понимания, солидарности, взаимопомощи и взаимоподдержки выходят на первый план в эти сложные годы.

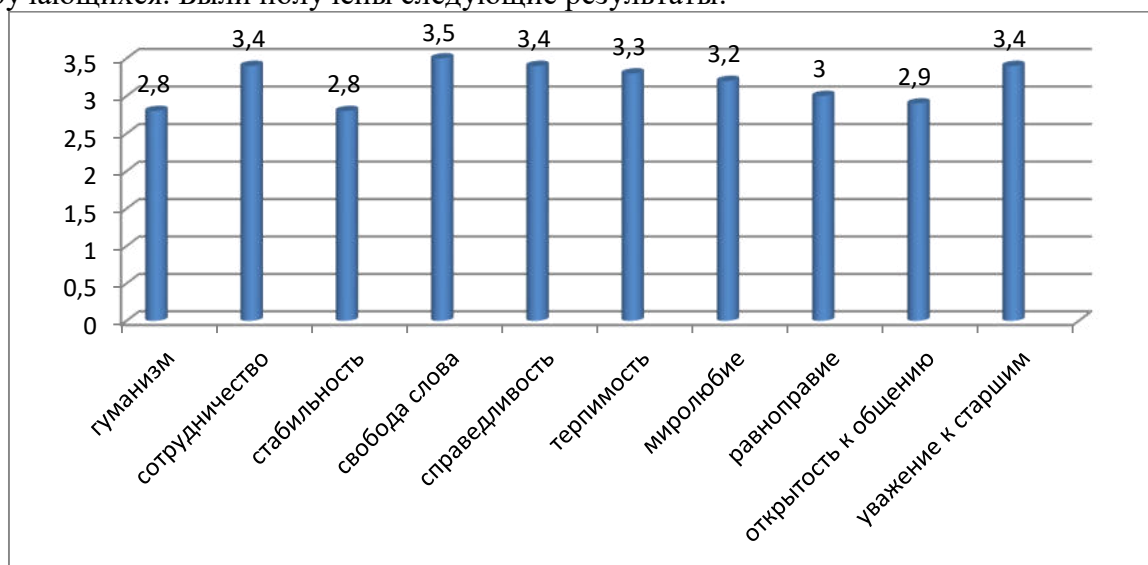
Осознанию прошлого способствует организация самостоятельной мыслительной деятельности школьников через такие формы уроков, как: урок - путешествие, деловая и ролевая игры, где обучающиеся могут на время оказаться в роли исторических личностей.

Развитию индивидуальных способностей учащихся способствуют и диалогические формы общения учителя и учеников. Формирование умения рецензировать ответ своего одноклассника - еще одна из возможностей лучше узнать предмет, что помогает ученикам учиться отстаивать свою точку зрения, а это немаловажно для становления личности. Формированию оценочного суждения помогает решение познавательных задач, проводимых под руководством учителя.

Следует заметить, что ценности практически остаются неизменными на протяжении веков развития и становления нашего независимого государства. Вместе с тем их приоритетность различна у каждого народа, т. е. у ценностей есть выраженный этнический и географический аспект. На наш взгляд, наши национально-духовные ценности формировались под влиянием культур нескольких народов, многочисленных войн и междоусобиц, творчества великих мыслителей и героев Великой Отечественной войны. Передавая из поколения в поколение незыблемые истины человеческих взаимоотношений, ценностей и традиций, мы сегодня можем наблюдать, как многонациональный, светский и независимый Казахстан твердо стоит на своих позициях мирного сосуществования на мировой арене [2].

Резюмируя учебный материал, совместно с обучающимися, используя метод «мозгового штурма», мы выделили 10 основных национально-духовных ценностей, которые важны для каждого человека: гуманизм, терпимость, сотрудничество, миролюбие, равноправие, открытость к общению, уважение к старшим, свобода слова, справедливость, стабильность.

А затем каждый обучающийся оценил «ценность» по степени важности для него, где 1 балл присваивался ценности незначимой, а 4 балла – очень значимой. В оценке участвовали 14 обучающихся. Были получены следующие результаты:

Таким образом, очевидно, что перечисленные национально-духовные ценности важны каждому обучающемуся, но на вершине самых значимых – это свобода слова, сотрудничество, справедливость и уважение к старшим. Исходя из полученных данных, можно сделать вывод, что уроки истории Казахстана формируют у детей систему национальных ценностей через призму истории развития Казахстана.

Литература:

1. Типовая учебная программа по учебному предмету «История Казахстана» для 5-9 классов уровня основного среднего образования. Приложение 61 к приказу министра просвещения РК от 16 сентября 2022 года №399.
2. Мейжис И.А. Ценности как мерило социальной эволюции. / Вестник / 2009, вып. 2

ҰЛТТЫҚ МҰРА АРҚЫЛЫ ӘДЕПТІЛІКKE ТӘРБИЕЛЕУ

Бүгінгі таңда ұлттық тәрбиенің мақсаты-ұлттық сана-сезімі, ұлтаралық қарым-қатынас мәдениеті жоғары интеллектуалды дамыған шығармашылық, бәсекеге қабілетті, рухани-адамгершілік тұлға, жеке тағдыры үшін ғана емес, сонымен қатар көпұлтты Қазақ мемлекетінің болашағы үшін жауапкершілікті сезінетін азамат және патриот тәрбиелеу. Ұлттық сананы тәрбиелеу тіл, тарих, өнер, фольклор, әдет-ғұрып және дәстүр сияқты құндылықтарға негізделген.

Жастар... Біздің өскелең ұрпақ... Оның рөлін асыра бағалау қиын. Қазіргі әлемде оның рөлі мен жауапкершілігі күшті, қуатты мемлекет құруда көтеріледі. Біздің президент ұлттық сананы қалыптастыру мәселесін көтерді. Бұл өте дұрыс, өйткені барлық өркениетті елдерде қазіргі қоғамның мәні-адамды ұлттық мәдениетке тәрбиелеу. Ұлттық өзін-өзі тану дегеніміз не? Бұл ұлттық бірегейлік туралы түсінік, ұлттың тарихи өткеніне, оның бүгіні мен болашағына жеке көзқарас, ана тілін, мәдениетін дамытудағы белсенділік, ұлттық мүдделерді түсіну және қабылдау [1, 201 б.].

Патриоттардың ұлттық тәрбиесінің қайнар көзі-қазақ халқының, қазақ ағартушыларының бай рухани мұрасы. Тәрбиенің ұлттық сипаты туралы идеясы қызметі ұлттық мәдениетті сақтауға, халықтық педагогика негізінде жастарды тәрбиелеуге бағытталған Мағжан Жұмабаевтың еңбектерінде айқын байқалады.

Әдеп дегеніміз не? Әдеп-адамгершілік туралы ілім.

«Жақсы мінез-адам бақытының жартысы»- бұл сөз түркі халықтарының рухани мұрасын бейнелейді. Әл-Фараби этиканы жақсылық пен жамандық мәселелерін қарастыратын ғылым ретінде түсіндірді. Оның көзқарасына сәйкес, адам табиғаттағы ең асыл жаратылыс. Адам келесі адамгершілік қасиеттерге ие болуы керек:

- басталған істі соңына дейін жеткізе білу үшін мінсіз денсаулыққа ие болу, кез келген істі оңай жеңу, ақылға қонымды ойлау және істің мәнін анық білу;
- ол білгенін, көргенін, естігенін және байқағанын ешқашан ұмытпауы керек;
- кез-келген білімді игере білуі керек, шешен болуы керек және өз ойларын нақты жеткізе білуі керек, өнерге, білімге құмар болуы керек, ғылымдарды тынымсыз зерттей білуі керек және оңай мақсатқа жете білуі керек;
- тамақпен, сусынмен және әңгімелермен қанағаттануы керек, құмар ойындардан бас тартуы керек;
- адал адамдарды жақсы көру және алдамшы және екіжүзді адамдардан алшақ болу керек;
- табиғаты бойынша әділеттілікті жақсы көріп, зорлық-зомбылықты жек көру керек;
- туыстарымен және басқалармен әділ әрекет ету, жәбірленушілерді әділетсіздіктен қорғау, барлық адамдарға ізгілікпен қарау керек;
- әдепті болуы керек.

Мұның қазіргі таңда да өзекті.

Әдеп адамның өмір салты мен өмір жолынан қалыптасады. Жақсы адам болу үшін табиғаттың рөлі емес, өмір сабақтарының рөлі маңызды. Қоғамдағы ең құнды адам-Әдепті адам. Әдепті адамдар-қоғамның баға жетпес байлығы және оның даңқы. Өйткені, бір адамның әдепсіздігі де қоғамға зиян тигізуі мүмкін. «Бір құмалақ бір қарын майды шірітеді» деген мақал соның дәлелі [2, 48 б.].

Қоғамда адам өзінің мінез-құлқымен танылады, оның қай адам екенін көруге болады. Біз балаларға қоғамда өз орнымызда табуымызда әдептің алар орны ерекше екенін түсіндіруіміз керек. Әдеп әкелерден балаларға қан арқылы берілмейтініне назар аударайық. Ол адаммен бірге дамиды. Әдеп адамды мейірімді етеді. Ғабит Мүсірепов: «мал өз баласын

қасында өсіреді, ағаш жапырақтарын желсіз жағында ашады, ал адам қоғамның ықпалымен өседі», - деген екен. Қазақ халқын өзге халықтардан ерекшелейтін мынадай қасиеттерін атап өтуге болады:

- адамның жүрегі мен ниетінің тазалығы;
- қарым-қатынаста тікелей және әділ сөйлей білу, қазақ этикасында адамдармен қарым-қатынаста шынайылық пен түзу болуға тәрбиеленген және бұл өз жаман қасиеттерін жеңудің көзі болып саналды, егер сіз қорқынышты жеңсеңіз, жауларға қарсы тұра аласыз;
- ұстамды, байсалды, шыдамды болу. Шыдамды адамның ақыл-есі дұрыс. Мазасыздық күйіп кетеді, ал шыдамдылық қорғайды;
- әр түрлі ұлт пен әлеуметтік деңгейдегі адамдар арасында жақсы қарым-қатынас орнату. Біздің халқымыз өзінің болмысын сақтай отырып, әлемдік білім беру кеңістігінің мүмкіндіктеріне ашық және өзі үшін ең пайдалысын алады;
- сыпайы және мейірімді болу мүмкіндігі; Сыпайылық үйретілмейді, сыпайылық егіледі. Мейірімділік отбасынан басталады. Бұл адамға және табиғатқа деген қамқорлықтың, мейірімділіктің белгісі. Жетімдерге, мүгедектерге, қарттарға қайырымдылық көмек көрсету-әрбір азаматтың адами борышы. Қазақта «жетім көрсең, жебей жүр» деген ұлы сөз бар емес пе?
- басқалардың қуанышы мен қайғысын бөлісе білу;
- рухани құндылықтар арқылы тәрбиелеу; Біреу дана адамнан: «аспаннан кеңірек не бар? Мұздан не суық? Темірден не қиын? Жетімнен не жаман? -деп сұрайды. Содан кейін данышпан былай деп жауап берді: «аспаннан кеңірек – адал еңбек, жерден ауыр – жазықсыз адамды қорлау, мұздан суық – бәріне ашулану, оттан ыстық – досына зиян келтіру ,темірден қиын – жаман адамның көңіл – күйі, жетімнен де жаман-өсекші».
- қарапайымдылық, жомарттық және батылдық; Біздің халқымыздағы әдеп пен қарапайымдылықтың маңызды мысалдары-үлкендерге деген құрметі, оларға «сіз» деп жүгіну және есімнің орнына «еке» аяқталуымен сөйлесу. Біздің халқымызда шәкірттер ешқашан тәлімгердің жолын кесіп өтпеді, әрқашан кездескен кезде құрмет көрсетті.
- кешіре білу.

Осы аталған қасиеттерді балаға дарыту үшін балалардың қазақ халқының салт-дәстүрімен, мәдениетімен, ауыз әдебиеті үлгілерімен, ұлттық ойындарымен таныстыруды жөн көрдім. Себебі халқымыздың мінез-құлқы осы аталғандарда кездесетіні мәлім. Сол себепті күшті осы бағытқа салдым.

Ұлттық ойындар ойнау сәті

Қазақ тілінен әрбір ұйымдастырылған әрекетте тақырыпқа байланысты ауыз әдебиеті үлгілерін пайдалануға тырысамын. Ол кейде мақал-мәтелдер болса, кейде жұмбақтар, жаңылтпаштар, тіпті кейде ертегілер болады.

Жыл сайын болатын наурыз мерекесінде балабақшамызда үлкен мереке ұйымдастырамыз. Осы кезде халқымыздың салт-дәстүрлерін насихаттау мақсатында сол дәстүрлерден көріністер қоямыз. Көпұлтты еліміздегі тұратын халықтардың салт-дәстүрлер, әдет-ғұрыптарына қызығушылықтары оятып, ұлтымызға деген құрметтері арта түсері сөзсіз.

Алайда қандай тәрбие болмасын отбасында бастау алуы тиіс немесе білім ордаларында негізі қаланған тәрбиені жалғаулары керек [3, 75 б.].

Отбасылық тәрбие -барлық мәдениеттердің доминанты. Отбасы-адамзаттың алтын тірегі және қажетті және қасиетті тәрбиенің алтын мектебі. Отбасының әсері мен күшін өмірдегі басқа құбылыспен салыстыру мүмкін емес, өйткені ата-ана тәрбиесін ештеңе алмастыра алмайды. Жас айырмашылығына қарамастан, отбасы мүшелері арасында рухани жақындық, мақсаттың бірлігі бар. «Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілерсің» деген сөз тегін айтылмаса керек. Отбасындағы шынайылық пен мейірімділік, жауапкершілік пен жылулық баланың жан дүниесіне шын жүректен енеді. Ата-аналар, ең алдымен, баланың ата-анасына, басқа адамдарға, әсіресе үлкендерге деген құрметін оятып, біреуді мазақ етуге тыйым салады. Сонымен бірге олар лайықты азамат болуды және өз халқына қызмет етуді үйрете алады. Осындай халқымызға тән әдеп ережелерін сіңіріп өсірген бала еліміздің ертеңі. Алайда ол тек ата-ана мен білім беру ұйымдарындағы тәрбиеге ғана байланысты емес. Яғни әдепті болуды үйреткен педагог өзі әдепті болуы тиіс. Яғни баланы жақсы көріп, педагогикалық әдептен тыс қылықтар көрсетпеген педагогтың тәрбиеленушілері ғана сол әдепті дұрыс қабылдап, нәтиже шығарады. Өзі тәртіпті бол, ақылды бол деп айта тұра, өзі ерсі қылықтар көрсетсе, бала сол ерсі қылықты бірінші қабылдайды. Сол себепті отбасында да, білім беру ордаларында да сөз бен іс сйкес келуі керек.

Қазақ халқының ұлттық ерекшеліктері, ұлттық дәстүрлері мен мәдениеті жанды қуантады. Сондықтан өз ұлтын сүймейтін адам жоқ. Өз ұлтын сүйетін адам, ең алдымен, ана тілін жоғары бағалайды, ұлттық әдебиет пен мәдениетті жақсы көреді. Патриоттық тұлғаның қозғаушы күші-ержүрек, мейірімді, қайырымды, шығармашыл, шешен қазақ халқының ғасырлар бойғы күресі мен қажырлы еңбегінің көмегімен қалыптасқан ұлттық мақтаныш.

«Мәңгілік ел» ұлттық идеясының негізінде ұлт руханияты, өз халқына деген сүйіспеншілік,оның рухани күшіне деген сенім, халықтың өзіндік ерекшелігі мен рухани миссиясын түсінуі сияқты құндылықтар жатыр.

Жаһандану шеңберіндегі тәрбие мектепке дейінгі ұйым педагогтарынан жауапкершілікті, өмірдің өзі алдымызға қойған жаһандық мақсаттар мен міндеттерді түсінуді талап етеді. Патриоттардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыру «мен – Қазақстан Республикасының азаматы» бейнесін қалыптастыруға бағытталуы тиіс. Қазақ тілін үйреніп қана қоймай,салт-дәстүрлерді, ұлттық мәдениетті, қазақ халқының қалыптасуы мен даму тарихын біліп қана қоймай, сонымен қатар Қазақстанда тұратын халықтар мен ұлыстардың бейбітшілігі, тыныштығы, шоғырлануы мен бірлігі үшін жауапты екенімді түсінемін. Бұл мен азамат болып табылатын қуатты және күшті Қазақстан мемлекетінің қалыптасу жолы.

Әдебиеттер:

1. Жарықбаев Қ. Қалиев С. Қазақ тәлім тәрбиесі. Алматы. 1995 ж.
2. Әбенбаев С. «Тәрбие теориясы мен әдістемесі». Алматы. Дарын, 2004 ж.
3. Ұзақбаева С. Тамыры терең тәрбие. Алматы. Білім. 1997 ж.

СМАХОВА ГУЛЬНАРА АМАНОВНА

Қарағанды қ, «Сәкен Сейфуллин атындағы гимназиясы» КММ

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН МӘТІНДЕР АРҚЫЛЫ ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ, ҚҰНДЫЛЫҚҚА ТӘРБИЕЛЕУ

Адам өміріндегі маңызды құндылықтың бірі – өмірден мән таба білуінде жатыр. Ағартушылық, ұстаздық жолдағы әр мұғалім оқушы жанының бағбаны болуы тиіс. Білімнің қайнар көзі иман мен тәрбиеден бастау алады.

Оқушы бойына тәрбиелік тұтастықты сіңіруде Ясауи, Абай, Шәкәрім сынды даналарымыз айтқан әділдік, мейірімділік, шыншылдық, ойлылық, тазалық секілді игі

істермен айналысуға шақыратын өнегелі жолдарынан бойға азық, жүрекке нәр алуға болады. Оқушы бойына иман мен нұрды сіңіруде тәрбиелік іс-шаралар өткіземін. «Тәкәппарлық қандай қасиет?», «Дос бол Like» секілді тәрбие сағаттары оқушылардың бір-біріне қамқор болып, үлкенді сыйлауға, кішіні демеп өсіруге, адал болуға, менмен, көрсеқызар, дүниеқоңыз болмауға, дүние-байлыққа қызықпай өмір сүруге насихаттау мақсатындағы іс-шаралар. Менмендік, өркөкіректік – адамды аздыратын қасиеттің бірі. Ясауи хикметтерінде өзінің бүкіл болмысымен топыраққа айналатындығын символды мағына үстей отырып, сабырлы, ұстамды болуға насихаттайды.

Мектеп қабырғасында оқушының тәрбиелік жағынан дамыту мақсатындағы «Жеткіншектің жеті жарғысы» атты жоба аясында Яссауи хикметтеріндегі асыл ойларды басшылыққа аламыз.

Келешегіміздің кемелді, болашағымыздың баянды болуы бүгінгі жастарға тікелей байланысты. Өйткені олар - «ертеңімізді жасайтын бүгінгіміз». Елдің қуаты мен қозғаушы күші де жастар, ал сол жалынды жас, рухани құндылықпен сусындаған жас өренге айналатын болса, біздің ұстаздық миссиямыздың орындалғаны.

Заман талабына сай мектебімізде жүргізіліп жатқан құндылықтарға бағытталған тәрбие жұмысы халқымыздың асыл тұлғаларының бай мәдениеті негізінде тәрбиелеп, ғылым негіздерін игеріп, ой өрісі кең, дамыған, шығармашыл азамат қалыптастыруды қажет етеді. Осы құндылықтарды оқушылар бойына дарыту мақсатында түрлі бағыттағы тәрбиелік іс-шаралар жоспарлы түрде ұйымдастырылып отырады. «Рәміздер күні мерекесі», «Тіл мерекесіне» арналған апталық, ұлттық құндылықтарды насихаттау күніне арналған мерекелік шаралардың қалыптасқан дәстүрге айналып өткізілуі - оқушыларымыздың тілге, ел жұртына деген сүйіспеншілігін арттыратыны сөзсіз.

Бастауыш сыныпта кез келген пәнді оқытуда оқушылардың қарапайым ғылыми зерттеу дағдыларын қалыптастыру, заттар мен құбылыстардың негізгі және жанама белгілерін ажырату, қоршаған әлемде, табиғатта болып жатқан құбылыстарды түсіну, салыстыру, кішігірім зерттеулер жасау, талдау, жіктеу, жүйелеу сияқты дағдыларды меңгерту мақсаттарын көздей отырып, оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттырамыз.

Оқушылардың білімі кез-келген пәндерді алып қарасаңыз қарапайым мәтіндерді оқуда түсінуге қиналады. Әдеби кітаптарды жиі оқыту арқылы әр пәннен берілген мәтінді тапсырмалардың мазмұнын түсінуіне ықпал ету, қазақ халқының ақын-жазушыларының туындыларын толық оқи отырып, оқу сауаттылығы мен жазу сауаттылығы дұрыс қалыптасады, өз ойын еркін түрде ауызша айтуға дағдыланып, сөздік қоры байып, қиындықтар туындаса жағдаяттардан шыға біледі, логикалық ойлау қабілеті дамиды, алған білімін өмірде тиімді пайдалана білуге үйренеді.

Функционалдық сауаттылықты қалыптастыруда әдебиеттік оқу пәнінің орны ерекше, сондықтан бастауыш мектептердегі қазақ тілі сабақтарындағы білім, білік, дағдылар функционалдық сауаттылық тұрғысынан саралануы - басты талаптардың бірі. Жалпы бастауыш сыныптарда қазақ тілі мен әдебиеттік оқу пәндерінен туындаған мәселе: бастауыш сынып оқушыларына мәтінді мазмұндау басым бөлігіне қиынға түседі. Оқушыларды мазмұндауды үйретіп, қызықтырып, яғни оқушының ынтасын, сапа көрсеткішін көтеруде қойылған мақсат: Бірінші «Stop-кадр» әдісі. «Stop - кадр» әдісі арқылы оқушы мәтіннің әр сөзін түсініп оқып келе жатып, тоқтап «Stop – «Stop - кадр» әдісін қолданамын. Бұл жерде оқушының қиялы, айтылым-тыңдалым дағдылары дамиды. Екінші «Пиктограмма» әдісі арқылы мәтінді мазмұндауды үйретуде оқушылардың қызығушылығын арттырамын. Кейбір оқушылар мазмұндай алмайды, бірақ елестету қабілеті жоғары, сурет өте жақсы салады. Сурет арқылы оқушылардың ойы, қиялы, сөздік қоры белсенді дамиды. Сондықтан пиктограмма әдісі оқушыны мазмұндауды үйретудің және қызықтырудың бір жолы. Оқушы берілген тапсырманы оқу мен жазу арқылы ой елегінен өткізіп, оған рефлексия жүргізу, өз мақсаттарына қолдана біледі. Оқушы - ізденуші, ойланушы, өз ойын дәлелдеуші болса, ұстаз - әрекетке бағыттаушы, ұйымдастырушы. Сабақ барысында үнсіз оқу, дауыстап оқу,

кезекпен оқу, музыка әуенімен оқу, QR штрих код сканерден өткізіп оқу, kitap.kz сайтынан оқу, аудиодан тыңдау. Бұл жерде оқушының цифрлық құзіреттілігі артады. Зерттеу нәтижесінде оқушылар оқу мақсатына жетуге бағытталған функционалдық мәтіндермен жұмыс жасау барысында тиімді жақтары мен қиын тұстарын сараптадым:

№ 1 кесте

Қиындықтар	Тиімді нәтиже
Сөздің дұрыс айтылуы	Тығыз қарым-қатынас
Қорқыныш	Топтық жұмыс
Сюжетті тақырыптармен байланыстыру	Құзіреттілігі дамып, бейнередактормен жұмыс жасады
Цифрлы құзіреттілік	

Оқушыларға жүргізілген зерттеу нәтижелерін талдап өтсем, АКТ-ны білім беру процесінде қолдану функционалдық сауаттылықты арттыруға және тыңдау мен оқу дағдыларын жақсартуға барынша көмектесті.

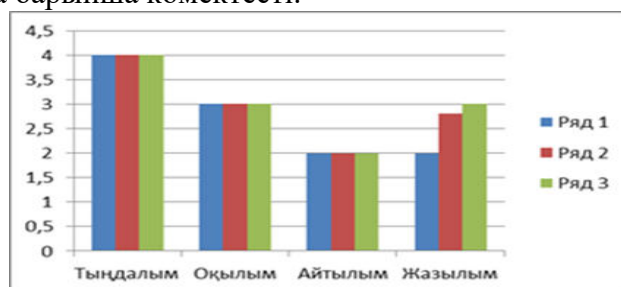

Диаграмма 1. АКТ-ны білім беру процесінде қолдану арқылы функционалдық сауаттылықты жетілдіру

Қорыта айтқанда, оқушылардың функциональдық сауаттылығын арттыру арқылы білім сапасын көтеру үшін, жаңартылған білім мазмұнына сай тәсілдерді сабақта тиімді қолданысқа енгізіп, баланың функциональдық сауаттылығын, танымдық белсенділігін арттыруға, өз бетінше білім алуға, шеберлігін дамытып, шығармашылығын қалыптастыруға ықпал етеді.

Әдебиеттер:

1. Қыраубайқызы А. Ежелгі әдебиет. Оқу-құралы. – Астана: Елорда, 2001. – 79-80 бб.
2. Сүйіншәлиев Х. Қазақ әдебиетінің тарихы. Оқулық. – Алматы: Санат, 1997. – 128 б.
3. «Мұғалім және қоғам» №2 2012
4. Баширова Ж.А. Оқушылардың өнімді еңбегі және кәсіптік бағдар. Алматы

СОН Е.Г.

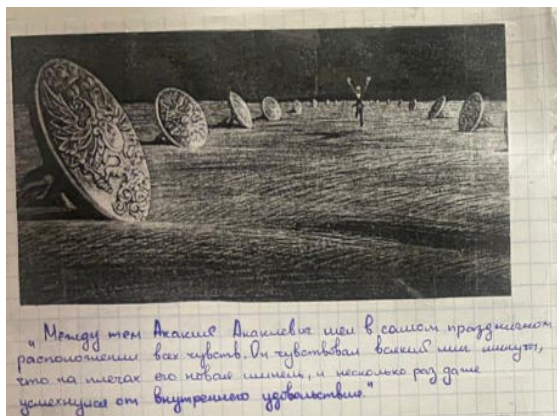
КТУ «Гимназия имени Каныша Сатпаева» г. Караганды

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ 4К НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

В современном мире, где ценятся гибкость ума, креативность, умение работать в команде и критически мыслить, особое внимание уделяется формированию и развитию так называемых навыков 4К: критическое мышление, коммуникация, креативность и коллаборация. Уроки русского языка и литературы предоставляют уникальные возможности для развития этих навыков, способствуя формированию гармонично развитой личности.

Критическое мышление – это способность анализировать информацию, выделять в ней главное, сомневаться и задавать вопросы. На уроках русского языка и литературы это навык развивается через анализ текстов, выявление их глубинного смысла, интерпретацию образов и идей. Педагог может свободно выбирать и использовать разнообразные методики, такие как работа с критическими статьями, анализ текста на предмет его структуры, стиля, лексики, а также сравнение различных интерпретаций одного и того же произведения. На

уроках литературы в рамках формативного или суммативного оценивания можно предложить следующую работу, которая будет направлена на достижение цели, например, в 9 классе: 9.3.2.1 сравнивать художественное произведение с произведениями других видов искусства, характеризуя сходства и различия в средствах создания образов, выделяя индивидуальные авторские приемы. При изучении произведения Н.В. Гоголя учащимся можно предложить проанализировать иллюстрации известного советского художника Саввы Бродского, подобрав к ним цитаты из повести.

Это позволяет учащимся не только глубже понимать литературное произведение, но и формировать свою точку зрения, аргументированно ее защищать.

Коммуникация – это не только умение грамотно излагать свои мысли, но и способность слушать и слышать других. Уроки русского языка и литературы способствуют развитию этих качеств через работу в группах, парах, проведение дискуссий и дебатов. Такие задания требуют от учащихся не только глубокого понимания предмета, но и умения четко, логично излагать свои мысли. Для развития данного навыка на уроках русского языка применяется метод «Черный ящик». Например, в 10 классе естественно-математического направления при изучении раздела «Настоящее и будущее цифровых технологий» для свободного говорения были предложены следующие микротемы:

- Виртуальная и дополненная реальность
- Безопасность в цифровом мире
- Будущее транспорта: от дронов до беспилотников
- Цифровая трансформация образования
- Гаджеты, которые меняют нашу жизнь

Желающие выступить вытаскивают из черного ящика листок с темой и без особой подготовки демонстрируют перед аудиторией свои знания по данному вопросу в течение 2 минут. После выступления одноклассникам предлагается задать вопросы или дополнить ответ. Такой формат помогает развивать навыки устной речи, аргументации и умение слушать собеседника и способствует достижению сразу нескольких целей обучения: 10.1.4 – строить развернутый монолог (рассуждение на заданную тему) и 10.1.5 – оценивать прослушанный материал с точки зрения достоверности, актуальности информации, выражая собственное мнение.

Креативность – это способность видеть новые возможности, находить нестандартные решения задач, творчески подходить к выполнению работы. Литературное творчество, работа с метафорами, символами, создание собственных текстов – все это стимулирует развитие креативного мышления у учащихся. Педагоги могут предлагать задания на создание собственных поэтических или прозаических текстов, разработку сценариев на основе изучаемых произведений, реализацию творческих проектов. Такая работа будет направлена на достижение цели, например, 9.1.2.1 – понимать художественное произведение, критически осмысливая; выражать свое отношение к прочитанному. При

изучении произведения М.Ю. Лермонтова «Герой нашего времени» учащимся было предложено составить покадровую разбивку главы «Бэла». Такая деятельность предполагает работу с текстом, выделение ключевых эпизодов, выделение значимых реплик героев. Все это можно сделать в классе, а творческую часть продолжить дома. Работы получаются разные, интересные.

Такие занятия помогают учащимся не только развивать фантазию и творческие способности, но и лучше понимать литературные произведения, выражая свое видение через собственную систему образов.

Коллаборация, или умение работать в команде, – ключевой навык XXI века. На уроках русского языка и литературы его можно развивать через групповые проекты, совместную работу над исследованиями, литературные квесты и ролевые игры. При изучении поэмы Н.В.Гоголя «Мертвые души» учащимся предлагается разбиться на группы и подготовить инсценировку встречи Чичикова с помещиками. Такая работа увлекает их. Она требует детальной проработки текста, анализа героев, выделение их особенностей и направлена на достижение цели 9.1.5.1 - пересказывать содержание произведения, используя разные приемы пересказа, творчески переосмысливая развитие сюжета.

Чичиков у Коробочки

Чичиков у Ноздрева

Работая в команде, учащиеся учатся договариваться, распределять роли и ответственность, поддерживать и помогать друг другу, достигать общей цели. Это не только способствует укреплению социальных связей в классе, но и готовит учащихся к будущей профессиональной деятельности, где способность работать в команде часто является ключевым фактором успеха.

Эти примеры показывают, что уроки русского языка и литературы могут быть не только полезными, но и увлекательными, позволяя учащимся развивать важнейшие навыки, необходимые для успешной жизни и карьеры в современном мире. Развитие навыков 4К на уроках русского языка и литературы – это комплексный подход, который требует от

преподавателя не только глубоких знаний предмета, но и понимания современных образовательных трендов, умения интересно и увлекательно преподнести материал. Важно помнить, что каждый из этих навыков взаимосвязан с другими, и развитие одного способствует улучшению остальных. Используя разнообразные методики и подходы, преподаватели могут сделать процесс обучения не только полезным, но и интересным, мотивируя учащихся к постоянному развитию.

Литература:

1. Приказ Министерства просвещения Республики Казахстан от 3 августа 2022 года № 348 «Об утверждении государственных общеобязательных стандартов дошкольного воспитания и обучения, начального, основного среднего и общего среднего, технического и профессионального, послесреднего образования»
2. Приказ Министерства просвещения Республики Казахстан от № 294 от 19.09.2023 «Об утверждении «Единой программы воспитания» в организациях образования».
3. В. И. Загвязинский. "Критическое мышление на уроках русского языка и литературы: методическое пособие": Москва, "Просвещение", 2018.
4. Е. С. Полат . "Технологии коллаборативного обучения в школе": Москва, "Просвещение", 2019.
5. Л. А. Корчагина "Формирование креативности учащихся на уроках литературы" - Автор:, Санкт-Петербург, "БХВ-Петербург", 2017.
6. "Современные образовательные технологии: активное и интерактивное обучение" - Автор: Н. В. Кузьмина, Москва, "Учитель", 2021.
7. "Методы активизации учебной деятельности на уроках русского языка" - Автор: О. В. Афанасьева, Москва, "Просвещение", 2020.

СПАБЕКОВА Б.А.

«Абай атындағы мектеп-гимназиясы» КММ, Қарағанды қаласы

ГЕОМЕТРИЯ ПӘНІН ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАҒЫТТАП ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІ

Қазіргі жаһандану заманында құндылықтар жүйесінің алатын орны айрықша. Өйткені, рухани-адамгершілік құндылық – адамның ішкі жан-дүние қасиетінің өлшемі, оның жақсылыққа ұмтылуы, басқаларға жанашырлық білдіруі, айналадағы адамдарға қайырымдылығы, өмірді дұрыс сүру мәселелері жайында ізденуі, өзін-өзі бағалап, сол арқылы дүниені, әлемді тануы. Ал, осы адами құндылықтарды танып-білуде және үйренуде келешек ұрпаққа дұрыс бағыт-бағдар беру әрбір ұстаздың міндеті болып табылады.

Құндылықтарға бағыттап оқыту жаңа заманның талабына сай тұлғаның жалпы мәдениетін қалыптастыруға, қоғам өміріне бейімдеуге, кәсіпті, мамандықты саналы түрде таңдауына және меңгеруіне, салауатты өмір дағдыларын негіз жасауға бағыттайды. Осы мақсатта өз тәжірибемде «Геометрия» пәнін құндылықтарға бағыттап оқытудың жеке тұлғаны дамытуда маңыздылығын байқадым.

Жалпы математика – негізгі әрі қиын пәндердің бірі, сондай-ақ, көптеген оқушылардың пікірінше «Геометрия» пәні қиынырақ деп есептеледі. Оқушыларға қиындық тудыратын пәнді оқыту барысында пәндік білімін арттыру мақсатында оқушылардың қызығушылығын арттырудың жолдарын қарастыру пән мұғалімі үшін маңызды болып табылады. Ал пәнді құндылықтарға бағыттай оқыту арқылы оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыра отырып, шығармашылыққа баулуға болады.

Осы орайда құндылықтарға бағыттап оқытудың оқушылардың пәндік білім деңгейлерін дамытуға, рухани кемелденуге оң әсерін беретініне көз жеткізу үшін нақты мысалдарға тоқталайын.

«Геометрия» пәні мектеп курсына 7-сыныптан бастап оқытылады. Геометрияны оқытудың мақсаттарының бірі оның теориялық негіздерін білумен қоса, практикада қолдану дағдыларын меңгеруде болып табылады.

Осы мақсатта пәнді оқыту барысында ұлттық құндылықтарымызды, атап айтқанда ата-бабамыздың алғашқы баспанасы - киіз үйді қарастырмау мүмкін емес. Себебі киіз үйдің іші толған геометрия десек болады. Киіз үйдің тек баспана ғана емес, сондай-ақ, оның сәулет, құрылыс, сурет, қолөнер сияқты бірнеше өнердің басын құрайтын ғажайып туынды екенін оқушыларға жеткізе отырып, геометриямен тығыз байланысын анық көрсетуге болады.

Жалпы киіз үйдің бөліктері туралы, оның қалай құрылып, қалай жиналатындығын біреуі білсе, біреуі білмеуі мүмкін. Киіз үйдің ешқандай шеге қолданылмай-ақ, тез құрылып, тез жиналатын үй екенін, қазіргі таңда әлемге белгілі біздің халқымыздың асыл қазынасы, жәдігері екенін айта келе, оқушылардың ұлттық құндылығымызға деген сүйіспеншілігін арттыруымызға болады.

Сондай-ақ, киіз үйдің шығу тарихына тоқтала отырып, оның алғашқы нұсқаларының конус тәрізді, одан кейінгісі қиық конус, соңғы үлгілері- жоғарғы бөлігінің қиық конус, ал төменгі бөлігінің цилиндр пішінді екенін оқушылардың өздерінің анықтауына, тақырыпты ашуына мүмкіндік беруге болады. Ал киіз үйдің өлшемдері арқылы әр бөліктің аудандарын, көлемін табуға байланысты тәжірибеге бағытталған есептерді қолдануға болады.

Мәселен, 7-сыныпта «Геометрия» пәнін оқып бастағанда оқушыларды киіз үйдің құрылысымен таныстыра отырып, геометрияның негізгі ұғымдары(нүкте, түзу, жазықтық) және бұрыш, кесінді, сәуле, параллель түзулер, перпендикуляр мен көлбеу туралы түсініктерін қалыптастыруға болады. Яғни, тәжірибелік тапсырма ретінде киіз үйдің сызбасы көмегімен немесе макетін жасау арқылы әр бөлігінің қандай геометриялық фигураны беретінін оқушылар өздігімен анықтауы тиіс. Тіпті, киіз үйдегі жиһаздарының әрқайсысының геометрияға толы екенін анықтау қиын емес. Мысалы, сандық, кебеже, асадал, жүкаяқ, әбдіре, ағаш төсек, ағаш шелек геометриялық ою-өрнектермен бедерленіп, симметриялы етіп жасалған. Бүгінде қазіргі заманға сай етіп жасалған жаңа нұсқалары қолданылуы, ұлттық қолөнер кәсібінің қарқынды дамуы қуантады.

Тақырып: Шеңбер және оның элементтері. /7-сынып/

Киіз үй -қолдан жасалған алғашқы күмбезді ғимарат, сәулет өнері.

Киіз үйді құру үшін алдымен керегелерін **шеңбер** бойымен орналастырады(1-сурет). **Кереге** -киіз үйдің негізгі бөлігі. Сондықтан үйдің берік болуына және кеңдігіне байланысты «Керегені кең болсын!» деген тілек осыдан шыққан. Керегені «қанат» деп атайды. Кереге санына қарай 3, 6, 8, 12, 16 қанатты үйлер деп бөлінеді. Кереге саны артқан сайын киіз үйдің іші де кең болады, яғни киіз үй шеңберінің өлшемдері де артады.

1-сурет

Зерттеулер бойынша киіз үй сүйегінің сандық мәні шаңырақ дөңгелегінің ұзындығы “Ш” және шаңырақ өлшемі “А” санының көмегі арқылы жасалады. Үй жасатушы Үйшіге қанша қанат үй жасатқысы келсе, ол өзінің “А” санын кереге санына көбейтіп, шаңырақ шеңберінің ұзындығын табады. $Ш = КА$. Шаңырақ өлшемі “А” = 1 метр.

Мысалы: тапсырыс берушіге 16 қанат үй керек болса, үйші 16 санын 1 метрге көбейтіп шаңырақ шеңберінің ұзындығын табады. Яғни, $16 \times 1 = 16$ метр. 16 қанат үй шаңырағының диаметрі $C = \pi D$; $D = 16 : 3,14 = 5,09$ м.

Киіз үй шеңберінің ұзындығы “Сүй” шаңырақ шеңберінен үш есе артық. $Сүй = 3Ш + Т$, $Т$ – тұрақты сан, киіз үй есігінің ені- 130 см. 16 қанат киіз үй шеңберінің ұзындығы: $Сүй = (3 \times 16) + 1,30 = 49,30$ м. Кереге саны “К” үй иесінің қалауы бойынша анықталады: $K = Ш:A$

Жайылған кереге биіктігі (Һк) шаңырақ шеңберінің ұзындығының (Ш) бестен бір бөлігіне тең. $Һкер = Ш:5$. Шаңырақ шеңберінің ұзындығы 16 м.

$H_{кер} = 16 : 5 = 3,20$. Жайылған кереге ұзындығы (Жкер) Жайылған кереге ұзындығы үш шаңырақ өлшеміне тең. $J_{кер} = 3A$. Жайылған кереге ұзындығы: $J_{кер} = 3 \times 1 = 3$ метр.

Уық иіні “Уи” кереге биіктігінің үштен біріне тең. $U_{и} = H_{кер} : 3$. 16 қанатты киіз үй уығының биіктігі: $U_{и} = 3,20 : 3 = 1,07$ метр

$P_{ш} = 5,09 : 2 = 2,55$.

Киіз үй диаметрі $D_{ш} = 49,30 : 3,14 = 15,70$ метр.

Киіз үй радиусі $P_{үй} = 15,70 : 2 = 7,85$ метр

Киіз үй биіктігі төменде көрсетілген формуламен анықталады:

$H_{үй} = (H_{кер} + U_{и}) + (P_{үй} - P_{ш})$. Мұндағы $U_{и}$ – уық иінінің биіктігі, ($P_{үй}$), ($P_{ш}$) үй мен шаңырақ радиустері. 16 қанатты киіз үй биіктігі $H_{үй} = (3,20 + 1,07) + (7,85 - 2,55) = 4,27 + 5,30 = 9,57$ метр.

Тапсырма: 3, 6, 12 қанатты үйлердің киіз үй табаны шеңберінің диаметрін, кереге биіктігін, уық иінін, киіз үйдің биіктігін есептеңіз.

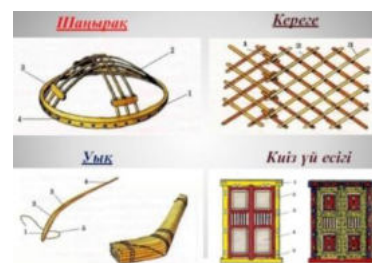
Тақырып: Фигураның аудандары. /8-сынып/

Киіз үй және оның бөліктері.

Киіз үй сүйегі (қаңқасы) – киіз үйдің үш өлшемді кеңістіктік сұлбасын шығарып тұрған шаңырақ, уық, кереге, есік (маңдайша, табалдырық, босаға, сықырлауық) деп аталатын бөліктерінен тұрады(2-сурет). Киіз үй ішін төр жақ, есік жақ деп, негізінен екіге бөледі. Үйде төр- ең құрметті орын. Шеберлер киіз үй сәулетіне қарай есікті оюлы өрнектермен әшекейлейді(биіктігі 190 см, ені 130 см жобасында)

Тапсырма:

1. Мәтінде берілген өлшемдер бойынша сықырлауықтың ауданын есептеңіз.
2. Керегенің тор көздері – ромбы тәрізді. Оның диагональдары 20 см, 35 см. Ромбының қабырғасын және ауданын есептеңіз.

2-сурет

Мекеніміз – Жер де, аспандағы Ай мен Күн де **дөңгелек**. Сол секілді ата-бабамыздың алғашқы киіз үйі де дөңгелек. Дөңгелек болған соң да онда отырған адамдар да дөңгелене жайғасады. Осылай жайғасуды қазақ «алқақотан отыру», «алқалау», «алқа құру» дейді, яғни дөңгелек құрып айнала отыру дәстүрі болған. Сондықтан үстел дөңгелек етіп және ұлттық оюлармен безендіріліп жасалған. Қазіргі таңда жиналмалы дөңгелек үстелдер қолданыста.

3-сурет

3. Дөңгелек үстелдің диаметрі 100 см. Үстел дөңгелегінің ауданын есептеңіз.

Күбі негізінен дөңгелек пішінді, іші қуыс, биік болып келеді. Күбінің ағаш қақпағы және пішіні әр түрлі болып келетін піспегі қатар жүреді. Күбіні денсаулыққа пайдасы мол сусындар-қымыз бен шұбат дайындау пайдаланады.

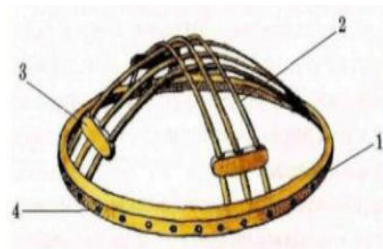
үшін
4-сурет

1. Үлкен табан шеңберінің ұзындығы 105 см, кіші табан шеңберінің ұзындығы 80 см. Күбінің табандарының аудандарын есептеңіз.
2. Бес қанатты киіз үй дөңгелегінің ауданы (жайылған кереге ұзындығы 3 м деп қабылданды) 20 шаршы метр болса, алты қанатты үйдікі – 28; жеті – 40; сегіз – 50; тоғыз – 64; он – 78; он бір – 95; он екі – 113; он үш – 133; он төрт – 154; он бес – 177; он алты – 200 шаршы метр екені белгілі болса, онда киіз үй дөңгелегінің диаметрлерін және радиустарын есептеңіз.

Тақырып: Қиық конус және оның элементтері. Қиық конустың жазбасы/11-сынып/
Шаңырақ-қасиетті ұғым.

Шаңырақ сөзі тек қана киіз үй сүйегінің бір мүшесі ретінде емес, ол қазақ халқының «Кіші Отан» мағынасында түсініп, қасиет тұтар ұғымы. «Шаңырақтарың биік болсын!» деп жас отауларға бата беруі осыған байланысты айтылған.

Шаңырақ-киіз үйдің ең жоғарғы күмбез тәріздес бөлігі. Шаңырақтың дөңгелек шеңберін тоғын(1) дейді. Шаңырақ – шаңырақ көзінен(4), күлдіреуіштерінен(2) және кепілдіктерінен(3) тұрады. Күлдіреуіштер аз қанатты үйлерде төрт, алты, сегіз ағашты болып келсе, көп қанатты үйлерде он алты ағаштан, шаңырақ шеңберінің жазықтығына 45 градус доға егіліп жасалып, төрт(одан да көп) көлденең кепілдіктермен бекітіледі. Шаңырақ қарының шеңбер бойына кереге басы мен маңдай уық (саны 5-7) санына байланысты уықтың қаламы кіріп тұратын көз (тесік) тесіледі. Шаңырақ көзі **қиық конус формалы** бұрғымен (бас жағы 2 см., түп жағы 2,5 см.) ойылады. Шаңырақ көзі остерінің арасы 5-6 см. жобада тесіледі.

5-сурет

Тапсырма: Шаңырақ көздерінің табандарының аудандарын есептеңіз.

Білім алу танымдық, шығармашылық мүмкіндіктерді арттырады, адалдық, табандылық және өзіне қойылатын талапшылдық қасиеттерінің қалыптасуына себеп болу арқылы тәрбиелілік деңгейінің артуына ықпал етеді. Себебі тәрбие оқытумен тығыз байланыста. Сол себепті пән мұғалімі тек тәрбие сағатында ғана емес, пәнді оқыту барысында да құндылықтарға бағыттай оқытуды үнемі қолдануы тиіс.

Қорытындылай келе, киіз үйдегі геометрияны қарастыра отырып, қазіргі таңда ұлы тұлғаларымызды, асыл мұраларымызды, тілімізді, жәдігерлерімізді, салт-дәстүрімізді жоғалтпай, келер ұрпаққа насихаттау-еліміздегі әрбір азаматтың міндеті болып табылады. Сондықтан, өз пәнімді оқыту барысында оқушылардың теориялық білімдерін практикамен ұштастырып, құндылықтарға толы қоршаған ортаны геометриялық тұрғыдан көріп-тану дағдыларын дамыту- басты міндетім деп санаймын.

Әдебиеттер:

1. С. Назарбекұлы. Қазақтың киіз үйі. «Елорда». Астана-2005
2. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P23000000249>
3. <https://bilim-all.kz/article/2543-Qazaqtyn-salt-dasturleri>

СПАТАЕВА ШЫРАК САГЫНДЫКОВНА

Балқаш қаласы

«С.Сейфуллин атындағы №7 мектеп-гимназиясы» КММ

ТАРИХ ПӘНІН МЕНГЕРУДЕ МӘТІН МЕН ТІРЕК – СЫЗБА АРҚЫЛЫ ОҚЫТУДЫҢ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР ЖҮЙЕСІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ТІІМДІЛІГІ

Оқушыға берілетін білім қоғамдық қажеттілік деңгейін қамтамасыз етіп, функционалды сауатты, ұлттық, отандық, әлемдік мәдениеттерді бойына сіңірген ұрпақ тәрбиелеу әр педагог міндеті. Оны «жаңа технология», «функционалды сауатты ұрпақ», «бәсекеге қабілетті тұлға» тәрбиелеуде жолға қойылған арнайы жұмыс мақсаттары, әдісі арқылы жүзеге асырады. Осыны ішінде ең өзектісі оқу және жазуда сауатты тұлға қалыптастыру мәселесі болмақ.

Олай болса, В.Ф.Шаталовтың тірек сызбалары арқылы оқыту әдісін атап және функционалды сауаттылыққа жетуге бір қадам болсын жетелеуде маңызы зор.

Аталған әдісті өзімнің тарих пәндерімде кеңірек қолданамын. В.Ф.Шаталов технологиясының ерекшелігіне тоқталып өтсек:

Біріншіден – нақты дәл есептелген оқу процесін құра білу. Бұл құрылымды былай түсіндіреді «Тірек сигналдар дегеніміз – ойынның элементі, уақыт үнемділігі және бала психологиясын қызықты құбылысқа бағыттау. Бірақ бастысы берілген тақырыпты логикалық байланыстар негізінде оқушының түсінуі мен ұзақ уақыт есте сақтауы». Осы орайда, оқушы кез келген ұзын, бірнеше беттік мәтіннен, оқиғадан тірек сигнал арқылы нақты, дәл ақпаратты тауып, оны қолданып бағамдауды меңгерген функционалды сауатты тұлға ретінде дағдыланады.

Екіншіден – уақыт үнемділігі. Белгілі бір тақырыпты түсіндіру барысында бірнеше тақырыпты жинақтап, ықшамдап, бір-екі тірек сигналына сыйдыруға болады. Бұл әдістеме қазіргі күнге дейін құндылығын жойған жоқ. Тірек сызбалар сабақтың негізгі құрамдас бөлігі ретінде қолданылады және оқушының мәтіннен нақты ой мен мазмұнын тауып ажыратып, сауатты тұлға қалыптастыруда көмегі басым.

Мұнда негізінен мына мәселелерге назар аударған жөн.

1. Тірек – сызбаны пәнді жүргізудің басынан бастаған жөн.
2. Мүмкіндігінше әр сабақта пайдалану қажет.
3. Сызба нұсқаға оқушылармен бірге талдау жүргізіп отыру.
4. Оқушылардың белгілі тақырыпқа сай сызба белгі даярлауға негізделген өзіндік жұмыс жасауына мүмкіндік беру және бірлесе талдау.
5. Оқушының топпен және екі-екіден жұмыс жасауына мүмкіндік беру.

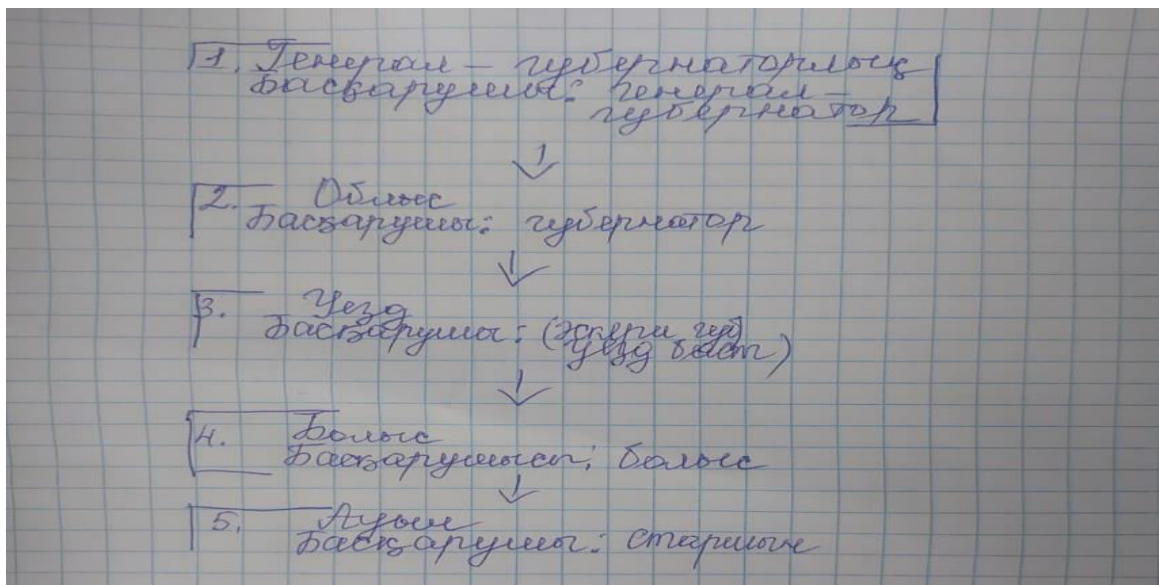
Мақсаты:

- Оқушының теориялық білімін практикамен ұштастыру.
- Кез келген проблемалық ситуацияның шешімін таба білу.
- Оқушыларды ізденіске баулу және өз бетінше жұмыс істеуге дағдыландыру.

Сабақта тірек – сызбамен жұмыс жасау

Осы аталып өткен тірек – сызбаларды құруда әрқайсын жіктеп жатудың керегі жоқ. Себебі, әрбір тақырыпқа байланысты тірек сызба оқушы қатысуымен құрылып, тақырыпты ашудың, мақсатқа жетудің айқын проблемасы көрсетілген. М

Мысалы, 8 – сыныптың Қазақстан тарихынан «XIX ғасырдың 60-80 жылдарындағы реформалар» тақырыбына оқушылар сызбаны дәптерлеріне мәтінмен таныса отырып құрады.

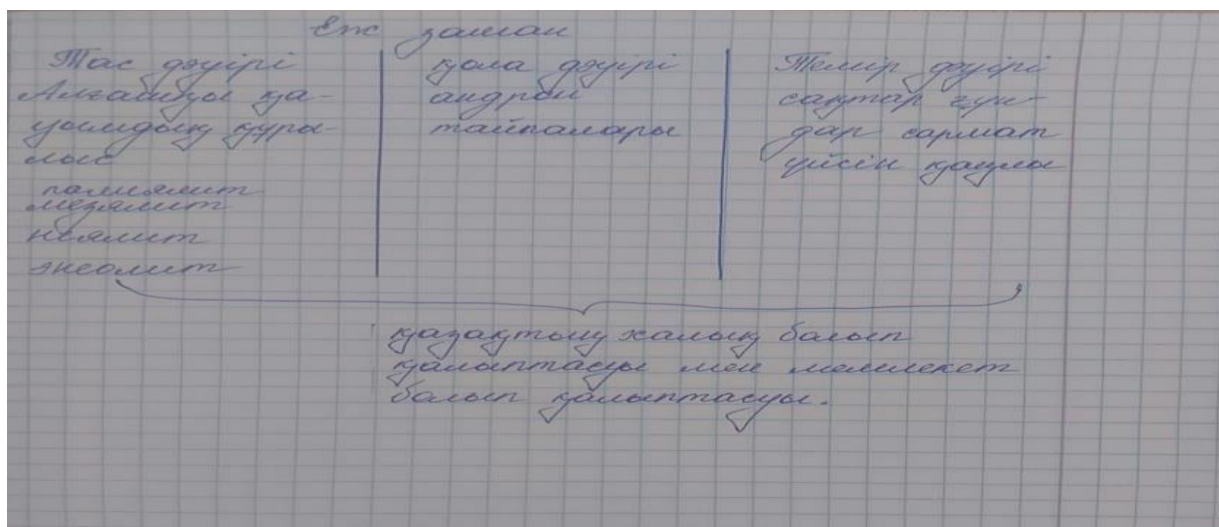

Осындай ретпен құрылған сызба тақырыпты бірден түсінуіне жол ашады. Мысалы, оқушы қазақ халқының қалыптасуы кезеңін түсіну үшін кезеңдерге оқулықтан тайпалық одақтар мен олардың өмір сүру мерзімдерін жазып алады. Аталған кезеңдерден топтастырып, халықтың қалыптасу кезеңін көрсетеді және есте сақтауына көмегін тигізеді

Тақырып: Түркі империясы - көшпенділер мемлекеттілігінің классикалық үлгісі. Түркі империясының мұрагерлері.

Оқу мақсаты: 10.3.1.2 -Қазақстанда мемлекеттіліктің қалыптасуының тарихи кезеңдерін түсіндіру.

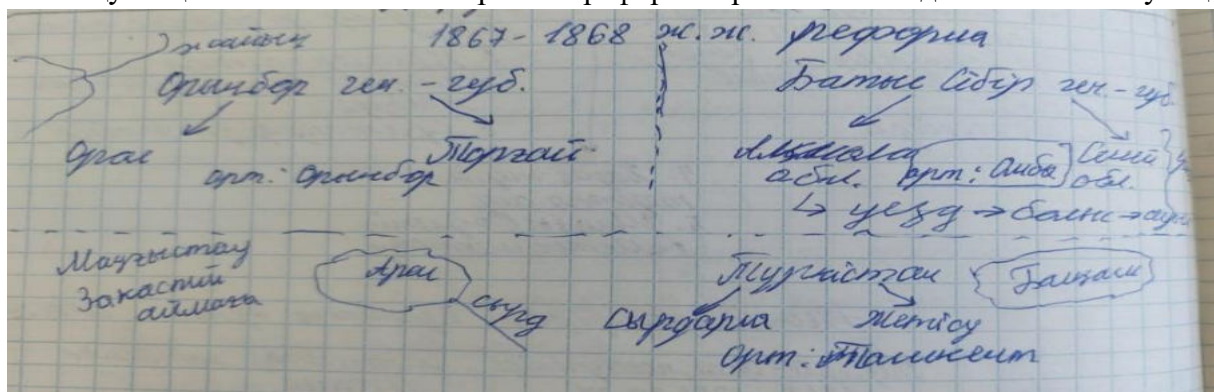
Оқушы мәтіннен сызба арқылы мемлекеттіліктің қалыптасуының кезеңдері мен оған

әсер еткен тайпалық одақтар мен халықтарды көрсетті. Қарапайым сызба арқылы оқушы бойында оқу мен жазу дағдысын, мәтін ішінен негізгі сөздерді теріп жазу, идеялар мен ақпараттар арасындағы байланыстарды айқындауға бағытталған. Схемалаумен, кестелеумен қоса, карта нобайына салу арқылы оқушы қажетті ақпаратты қолжетімді етіп ықшамдайды.

Тақырып: XIX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақстандағы әкімшілік-аумақтық реформалар

Оқу мақсаты: 7.3.1.4 Патша үкіметі реформалары нәтижесіндегі әкімшілік-аумақтық

өзгерістерді түсіндіру.

Жасалған жұмыста 1867-1868 жылдардағы реформаның аумақтық бөлінісін жасаған және тиімді, жүйелі, сауатты білімін қалыптастыруында көмегі басым.

Сызба кесте күйінде тақырыпты тез арада меңгертуге мүмкіншілік туады. Оқулықтағы тұтас бірнеше беттік тақырыпты қамтитын көлемді дүниенің басты мәселесін сызбаға шоғырландыруға, мәтінді тереңірек түсініп, жаттанды білімнен алшақтатып, тарихи оқиғаға талдай жасай білуге жәрдемін тигізеді.

Оқушы осындай мазмұнды тірек сызбаларды толтыра отырып, тақырыпқа қатысты нақты білімін, функционалды сауаттылығын қалыптастырады. Өзіндік жұмыс жасау дағдысы сабақ сайын шыңдалады.

Көрсетілген тірек сызбалардың артықшылығы:

- а) оқушыға оқу материалынан қысқаша, нақты білім береді;
- б) оқу материалдарының ішінен негізгісін табуға;

в) оқушы материал ішінен тандап алған негізгі білімді күнделікті өмірде қолдануға, бір-бірімен байланыстыруға;
 г) өз жұмысына баға береді. Басқа оқушылар жұмысымен салыстырады;
 д) алған білімдері жаңартылған білім мазмұны бойынша тиімді қолдануға дағдыландырады. Сонымен қатар, оқушы берілген мәтінмен сауатты және өзіне тиімді пайдалану қажет. Бұл жерде оқушының функционалды сауаттылығы қалыптасады.
 Мысалы, толық мәтін беріледі. Мәтіннен негізгі ұғымды, терминді және ақпаратты табу және талдау жұмыстарына төрт түрлі тапсырма құрастырылады.

1 тапсырма. Мәтін бойынша тапсырмалар:

1. Мәтіндегі негізгі оқиғаларды белгілеңіз.
2. Мәтіннен бүгінгі тақырыпқа байланысты 10 тірек сөздерді тауып, олардың мағынасын ашыңыз.

Дескриптор: мәтіндегі негізгі оқиғаларды және тірек-сөздерді белгілейді.

2 Тапсырма: КСРО-ның ыдырауына әсер еткен факторларды анықтаңыз.

Дескриптор: КСРО-ның ыдырауына әсер еткен факторларды анықтайды.

	1 фактор	2 фактор
Р Саяси		
Е экономикалық		
С Әлеуметтік		
Т технологиялық		

3 тапсырма: «Қайта құру» кезіндегі проблемалар мен өзгерістерді анықтаңыз.

Дескриптор: «Қайта құру» кезіндегі проблемалар мен өзгерістерді анықтайды. Әр сала бойынша кемінде 2 өзгерісті анықтайды.

Салалар	Қазақстан Қайта құруға дейін		Қазақстан Қайта құру жылдарында	
	Ж (+)	К (-)	Ж	К
Саяси сала (басқару формасы, партиялары, билік салаларының дербестігі)				
Әлеуметтік сала (тұрмыс деңгейі, білім, денсаулық, еңбек жағдайлары)				
Экономика (өндіріс, сауда, ауыл шаруашылығы)				
Мәдениет саласы (өнер, ұлттық сана-сезім мен мәдениет)				

4 тапсырма: IDEA формуласы бойынша КСРО-ның ыдырау себептерін талдаңыз.

Дескриптор: IDEA формуласы бойынша КСРО-ның ыдырау себептерін талдайды.

I (Identify) тарихи оқиғалардың себептерін анықтау	
D (Describe) – Сәйкесінше дәлелдерді сипаттау	
E (Explain) – осы себептердің тарихи оқиғаға қалай ықпал еткенін түсіндіру (салдарын анықтаңыз);	
A (Analyze) – осы себептердің қаншалықты маңызды болғанына талдау жасау	

Келесі бір тұтас емес мәтінде суреттер беріліп баланың ауызша сөйлеуіне сипаттауына жағдай туғызады.

Осының барлығын, жинақтай келе ұйымдастырылған іс әрекет В.Ф.Шаталовтың «Тірек сигналдар арқылы оқыту технологиясы» арқылы білім сапасын арттыруға және заман талабына сай оқуда сауатты тұлға қалыптастыруда тиімді болары сөзсіз демекпін.

Әдебиеттер:

1. В.Ф.Шаталов «Тірек сигналдар арқылы оқыту технологиясы»
2. А.С. Макаренко «О воспитании» Москва – 1990 ж.
3. Қ.Бітібаева «Әдебиетті оқыту әдістемесі» Алматы «Рауан» 1997 ж.
4. Методика обучения истории. Теоретический курс. М., 2000 ж.

СПИРИДОНОВА Т. В., ПЕНЬКОВА О. И.
КГУ «ОШ имени Григория Потанина», г. Караганда

РАЗВИТИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО СОПРОВОЖДЕНИЯ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ШКОЛЕ

Одним из ведущих направлений деятельности педагога-психолога в школе на сегодняшний день является сопровождение учащихся с особыми образовательными потребностями, в частности детей с ограниченными возможностями развития, количество которых ежегодно возрастает. Данная динамика связана с тем, что с 2011 года в Казахстане поэтапно внедряется инклюзивное образование, для недопущения дискриминации детей в образовании и обеспечения качественного образования всем обучающимся с учетом индивидуальных возможностей. Наглядно данную динамику можно отследить по таблице,

отображающей количество учащихся с ОВР сопровождаемых педагогами-психологами нашей школы за последние 4 года:

Таблица 1. Динамика количества учащихся с ОВР

Учебный год	Количество учащихся с ОВР		Количество учащихся с ОВР, сопровождаемых психологами
2020-2021	7		5
2021-2022	10	на 42% ↑	8
2022-2023	13	на 86% ↑	12
2023-2024	27	на 285% ↑	18

Рис.1 Стол трансформер в кабинете коррекционной поддержки

стола трансформера позволяет проводить как индивидуальные, так и подгрупповые занятия, а также встречи с родителями, круглые столы малого формата.

Рис.4 Развивающие методические пособия

младших школьников и подростков как во время индивидуальных консультаций, так и во время групповых занятий.

По мере наличия изменений в расписании, составляется график загруженности кабинета коррекционной поддержки, в связи с тем, что в данном кабинете проводят свои занятия несколько специалистов. Это позволяет нам учитывать интересы каждого ребенка и исключить пересечение графиков занятий.

Рис.3 Применение песочной терапии на занятиях

Оснащение кабинета позволяет проводить качественные занятия по развитию учащихся с ОВР.

Индивидуальные программы развития учащихся составляются два раза в год на полугодие. Специалисты составляют программы, основываясь на заключении ПМПК, диагнозе, возрасте, индивидуальных особенностях, результатах наблюдений.

За период с 2020 по 2024 год количество учащихся с ОВР увеличилось на 285%. Рост количества учащихся с ОВР определяет увеличение деятельности психолого-педагогического сопровождения адаптации и коррекции развития учащихся данной категории, а также создание условий для проведения занятий.

Для психолого-педагогического сопровождения учащихся с ОВР, в нашей школе действует кабинет коррекционной поддержки, в котором проводят занятия педагоги-психологи, логопед и дефектолог. Оснащение кабинета позволяет разбить его на рабочие зоны для удобства проведения занятий. Так, например, наличие

регулярно пополняется банк методических пособий, наглядных материалов, развивающих игр, направленных на развитие мелкой моторики, внимания, мышления, эмоционального интеллекта, креативности. Помимо этого, при невозможности приобретения необходимых наглядных материалов, стимульные материалы изготавливаются самостоятельно, для чего были приобретены цветной принтер и ламинатор.

Для эмоциональной разгрузки учащихся и педагогов школой были приобретены кресла-мешки и песочница, которые пользуются популярностью у

Рис.2 Кресла-мешки в кабинете коррекционной поддержки

Таблица 2. Количество учащихся по заключениям ПМПК

Учебный год	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Легкое нарушение интеллекта			1	1
Умеренное нарушение интеллекта				1
Нарушение общения и социального взаимодействия	1		2	3
Задержка психического развития		2	6	9
Коррекция свойств внимания и произвольности	1	2	1	1
Коррекция эмоционально-личностной сферы и развитие навыков уверенного поведения	3	4	1	1
Трудности поведения			1	2

Как видно из таблицы количество учащихся с задержкой психического развития увеличилось с 2 учащихся в 2021-2022 учебном году до 9 учащихся в 2023-2024 учебном году. Также можно отметить рост количества учащихся с нарушением общения и социального взаимодействия.

Ежегодно с данной категорией учащихся проводятся индивидуальные занятия 1 раз в неделю. Занятия построены в форме обучающих и игровых упражнений, включающие методики, стимулирующие развитие детей, как в сфере взаимоотношений, так и в познавательной деятельности. В ходе игровой деятельности ребенок обучается управлять своим поведением. Через применение ролевых игр, упражнений, направленных на развитие речи расширяется ролевой репертуар, развивается эмоциональный интеллект, ребенок учится понимать свои и чужие эмоции, учиться эмпатии.

Большую роль в развитии учащихся с ОВР играет создание ситуации успеха, которая способствует самоактуализации ребенка и помогает в усвоении получаемых знаний.

Одним из приоритетных направлений работы с данными учащимися является развитие речи. Детям трудно выражать свои мысли и чувства, обращаться к другим, получать обратную связь. Поэтому при составлении программы развития уделяется большое внимание включению упражнений на развитие речи и активному взаимодействию ребенка с педагогом-психологом.

Структура занятия включает в себя:

1. Приветствие
2. «Мозговая гимнастика»
3. Речевая разминка (вопросы об окружающей среде, загадки)
4. Основной блок (упражнения по развитию внимания, мышления, памяти)
5. Разминка (физминутка с применением теннисных мячиков, обручей, нейрогимнастика)
6. Основной блок (упражнения на развитие речи: описание картинок, составление рассказов, быстрые ответы)
7. Подведение итогов. Обратная связь.

На основании проведенной работы, два раза в год составляются рекомендации для родителей детей ОВР и педагогов, работающих с данной категорией учащихся.

При составлении индивидуальных программ работы с детьми, учитываются результаты диагностики, которая проводится два раза в год. На начало года - с целью выявления затруднений, в конце года – с целью выявления результативности проведенной коррекционной работы.

Таблица 3. Динамика результативности коррекционных занятий с учащимися с ЗПР

Кол-во учащихся - 6 чел.	2022-2023 учебный год			2023-2024 учебный год		
	Низкий уровень	Средний уровень	Высокий уровень	Низкий уровень	Средний уровень	Высокий уровень
Внимание	5 ч.	1 ч.	-	1 ч.	3 ч.	2 ч.
Память	5 ч.	1 ч.	-	1 ч.	4 ч.	1 ч.

Мышление	6 ч.	-	-	3 ч.	3ч.	-

По результатам диагностики, учащихся с ЗПР, которые посещают занятия более одного года, выявлена положительная динамика по развитию памяти, мышления, внимания.

Таблица 4. Динамика результативности коррекционных занятий с учащимися с нарушением общения и социального взаимодействия, трудностями поведения, 2023-2024 учебный год

Кол-во учащихся - 5 чел.	Сентябрь 2023 года			Январь 2024 года		
	Низкий уровень	Средний уровень	Высокий уровень	Низкий уровень	Средний уровень	Высокий уровень
Коммуникативные навыки	5 ч.	-	-	3 ч.	2 ч.	-
Самооценка	3 ч.	-	2 ч.	1 ч.	2 ч.	2 ч.
Школьная тревожность	-	2 ч.	3 ч.	1 ч.	2ч.	1 ч.

По результатам диагностики, учащихся с нарушением общения и социального взаимодействия, просматривается положительная адаптация учащихся во взаимодействии с учениками и учителями школы.

При регулярном психологическом сопровождении ребёнка с ОВР, интегрированного в общеобразовательную школу, он успешно адаптируется к учебной среде, находится в состоянии психологического комфорта, устанавливает трудовые отношения с другими детьми и педагогическими работниками. Несмотря на все проблемы и сложности психологического сопровождения инклюзивного образования, применяемые методы и формы работы позволяют создать условия для социальной адаптации и развития личности данных учащихся.

Литература:

1. Стратегический план развития Республики Казахстан до 2025 года (Указ Президента Республики Казахстан от 15 февраля 2018 года, № 636)
2. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 12 января 2022 года № 6 «Об утверждении Правил психолого-педагогического сопровождения в организациях дошкольного, среднего, технического и профессионального, послесреднего образования, дополнительного образования».
3. Елисеева И.Г., Ерсарина А.К. Психолого-педагогическое сопровождение детей с особыми образовательными потребностями в общеобразовательной школе: метод. Рекомендации. Алматы: ННПЦ КП, 2019.

СТОЛЯРСКАЯ Ю.И.

КГУ «Гимназия №45», г. Караганда

ПРИМЕНЕНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБУЧЕНИЯ ПО ФИЗИКЕ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ

Реформирование системы образования Республики Казахстан в соответствии с глобальными трансформациями и мировыми тенденциями направлено на повышение качества подготовки специалистов и их конкурентоспособности на национальном и международном рынках труда, привлекательности казахстанского образования для обучающихся, повышение темпов экономического развития страны, обеспечение запросов общества. Процесс реформирования казахстанского образования сопровождается существенными изменениями педагогической теории и практики учебно-воспитательного

процесса, форм и методов обучения, содержания обучения и инструментов оценивания академического прогресса обучающихся. В числе актуальных задач современного образования - учет разнообразия потребностей обучающихся в получении знаний и развитии компетенций [1].

Остановимся более подробно на реализации вышеперечисленных задач при обучении физике в средней школе. К настоящему времени разработано множество подходов и технологий обучения физике учащихся средних школ. Важным фактором успешного формирования прочных знаний по физике является развитие учебно-познавательного энтузиазма учащихся на уроках. Этого можно достичь посредством интеллектуальной и эмоциональной подготовки школьников к восприятию нового учебного материала [2], применения различных электронно-образовательных ресурсов для улучшения и обогащения процесса обучения физике в школе.

Электронные ресурсы позволяют индивидуализировать обучение. Ученики могут создавать собственные проекты, видеоролики, презентации, учатся анализировать, сортировать и оценивать информацию, развивают навыки работы с различными интернет-инструментами, навыки проведения самостоятельной исследовательской деятельности [3]. На уроках физики наиболее часто учителями применяются такие электронно-образовательные ресурсы, как учебные фильмы, компьютерные программы, онлайн системы тестирования и другие. В состав современного комплекса технических средств обучения физике могут входить персональный компьютер (ПК) с помощью, которого можно представлять учебный материал, мультимедийный проектор, сенсорная панель, являющаяся средством управления компьютерными программами, интерактивная доска (ИД) [4].

Для оценивания академического прогресса учеников на уроках физики могут быть использованы различные цифровые инструменты. Одним из таких инструментов может быть Google Forms, которая позволяет создавать и администрировать тесты и опросы, а также автоматически оценивать ответы учеников, делать их статистический анализ, обеспечивать обратную связь с учениками. Еще одним инструментом для оценивания учеников является MADTEST. Это удобный и понятный редактор, который имеет большой выбор действий на странице результатов.

При проведении уроков физики с использованием электронных образовательных ресурсов могут быть полезными такие образовательные платформы, как *PhetColorado*, *Vascak*, *PhysicsLab*, *PhysClips*. Эти платформы представляют собой сборники анимаций и симуляций разного уровня сложности по различным разделам физики, учебно-методические материалы и рекомендации по проведению уроков физики с их использованием. Анализ форм и особенностей применения перечисленных платформ на уроках физики представлены в таблице 1.

Таблица 1. Формы и особенности применения электронных образовательных платформ на уроках физики

Название ресурса	Формы применения при объяснении нового материала	Формы применения при решении задач	Формы применения при выполнении лабораторных работ	Формы применения при выполнении контрольных заданий
PhetColorado, https://phet.colorado.edu/	демонстрационный эксперимент, справочный материал	не используется	модуляция, анимация, наблюдение, самостоятельная работа учеников	не используется
Vascak, https://www.vascak.cz/physicsanimations.php?l	демонстрационный эксперимент, справочный материал	примеры решения задач	модуляция, анимация, наблюдение, самостоятельная	тесты

=ru			работа учеников	
PhysicsLab, https://physicslab.app/	справочный материал	не используется	модуляция, анимация, наблюдение, самостоятельная работа учеников	не используется
PhysClips, https://www.animations.physics.unsw.edu.au/	презентации, видеосюжеты	примеры решения задач	модуляция, анимация, наблюдение, самостоятельная работа учеников	тесты

Представленные в таблице 1 электронные образовательные платформы позволяют ученикам за короткое время усвоить большой объем информации, использовать различные форматы обучения, различные учебные ресурсы, такие как видео- и аудиоматериалы, виртуальные практикумы и симуляции, сделать обучение более увлекательным и мотивирующим. Так, например, при изучении раздела «Молекулярная физика» проведение лабораторных работ в привычном контактном формате невозможно из-за сложности их постановки и измерений характеристик изучаемых процессов: давление, объем, температура, количество вещества. Кроме того, при организации традиционного лабораторного практикума по молекулярной физике существуют проблемы с наглядностью, так как большинство лабораторных работ подразумевают использование газа, который является прозрачным. В этом случае может быть предложена следующая схема организации уроков физики при выполнении учениками лабораторных работ: 1) учащиеся знакомятся с постановкой задачи или целью лабораторной работы; 2) изучают доступные инструменты; 3) выполняют запланированные измерения, используя традиционное оборудование и электронные образовательные платформы, записывая полученные результаты; 4) анализируют полученные данные и рассчитывают необходимые значения и параметры; 5) делают выводы на основе полученных результатов, и заканчивают работу, отправив отчет на проверку учителю [5]. Рассмотрим пример проведения урока физики в 10-классах (три класса - 10А, 10Б). Общее количество учеников в классах - 62 человек при выполнении лабораторных работ по темам: «Изучение смешанного соединения проводников», «Определение электродвижущей силы и внутреннего сопротивления источника тока». Лабораторные работы по первой теме выполнялись с применением электронных образовательных ресурсов, лабораторные работы по второй теме выполнялись без использования электронных образовательных ресурсов. На основании пояснительной записки к календарно-тематическому планированию по физике для 10 класса «Об утверждении государственных общеобязательных стандартов дошкольного воспитания и обучения, начального, основного среднего и общего среднего, технического и профессионального, послесреднего образования» (приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 3 августа 2022 года № 348) целью уроков физики по указанным темам является экспериментальное определение электродвижущей силы и внутреннего сопротивления источника тока, исследование смешанного соединения проводников. При изучении первой темы можно продемонстрировать параллельное и последовательное соединение проводников, а также воспользоваться лекционным материалом на платформе *PhetColorado*. При нахождении электродвижущей силы и внутреннего сопротивления источника тока использовался теоретический материал учебника (рисунки, схемы, текст), при проведении лабораторного эксперимента использовались резистор, реостат, вольтметр, амперметр, источник питания, ключ, соединительные провода. По итогам проведенных уроков выполнен анализ эффективности урока и достигнутых в нем результатов. Для этого была составлена анкета для учеников, включающая следующие вопросы: 1) Понравился ли Вам урок с использованием интерактивных технологий; 2) Считаете ли Вы, что использование интерактивных технологий помогло Вам лучше понять тему? 3) Хотели бы Вы, чтоб урок проводился в дальнейшем с использованием цифровых технологий?».

Результаты опроса (диаграмма 1.) показали, что использование интерактивных подходов в обучении физике является привлекательным для учеников, повышает интерес к изучаемому материалу и предмету в целом.

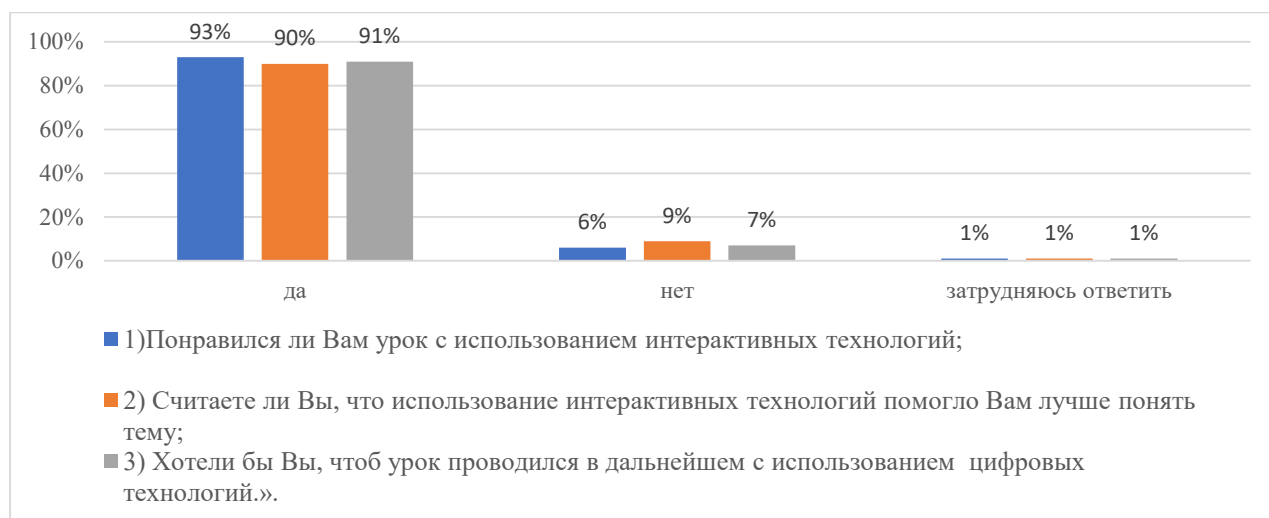

Диаграмма 1. Анализ эффективности уроков физики, проводимых с применением электронных образовательных ресурсов

На основании полученных результатов можно сделать следующие выводы: современные образовательные технологии позволяют использовать на уроках физики разнообразные информационные и коммуникационные инструменты и ресурсы, которые повышают качество усвоения материала, мотивируют учеников к самостоятельному поиску новой информации, повышают интерес к предмету физика. Ученики при изучении физики предпочитают создавать, хранить, обмениваться информацией с помощью современных интернет-технологий.

Литература:

1. Чарльза К. Бонвелла. Активные методы обучения Текст. / Чарльза К. Бонвелла//Физика в школе. - 2022. - №2. - 15-19.
2. Л. И. Максименкова Способы повышения учебной активности и интереса студентов Текст. / Л. И. Максименкова// Физика в школе. - 2021. - №7. - С.23-25.
3. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В., Петров А.Е. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. М.: Просвещение, 2015. 350 с.
4. Алпеева Т.Д. Обучение на основе интерактивных технологий Текст. / Т.Д. Алпеева. - М. : Дрофа, 2019. - 256 с.
5. Ганин Е.А. Педагогические условия использования современных информационных и коммуникационных технологий для самообразования будущих учителей (Электронный ресурс) / Е.А. Ганин. - <http://ito.edu.ru/2003/VII/VII-0-1673.html>.

СУЛЕЙМАНОВА ГУЛЬЖАЗИРА ОМИРЗАКОВНА

*«Қарағанды облысында білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығы» КМҚК
әдіскері*

БІЛІМ БЕРІ ҮДЕРІСІНДЕ STEAM ТӘСІЛДЕРІН ҚОЛДАНУ

Біздің ғасырдың маңызды айырмашылығы мен жетістігі - жылдам қарқынмен дамып келе жатқан цифрлық технологиялар. Сандық сауаттылық, ақпараттық технологиялар және сыни тұрғыдан ойлау дағдылары ең маңызды болып саналады. Уақыт бір орында тұрмайды,

сондықтан уақыт пен ілгерілейтін прогреске сәйкес қабілеттер қажет. Жақын болашақта осы дағдыларға ие адамдар, бағдарламашылар мен IT-мамандары нарықта ең көп сұранысқа ие болуы мүмкін.

Қазіргі таңда кездесетін қиындықтар бүкіл әлемдік кеңістікті өзінің кәсіби қызметін сұраныстар мен қажеттіліктерге сәйкес қайта құруға мәжбүр етеді. Бұл әлемдегі қазіргі жағдайға ғана емес, сонымен қатар озық технологиялар, жоғары технологиялық өндіріс тиімді қолданылатын қоғам мен адам өмірінің заманауи талаптарына байланысты. Сондықтан, көптеген кәсіптерде табысты болу үшін максималды дағдыларды, соның ішінде жобалау және оқу-зерттеу дағдыларын, сондай-ақ әмбебап дағдыларды, икемді ойлауды, динамизмді біріктіру қажет. Бұған STEAM көмектесе алады – бұл оқушыларға ғылыми әдісті өмірде қалай қолдануға болатындығын көрсететін пәнаралық және қолданбалы тәсілді қолдана отырып, аралас оқу ортасын қамтитын әдіс.

Steam (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) білім беру — бұл жаратылыстану ғылымдары, инженерлік пәндер мен эстетикалық цикл пәндерін біртұтас жүйеге біріктіретін модель. Ол математика, информатика, физика, биология, химия және көбінесе нақты технологиялық есептер шешілетін басқа ғылымдар арқылы пәнаралық тәсілге негізделген.

Ал, мұғалім кез - келген технологияны, әдіс - тәсілді пайдаланғанда оқушы үшін тиімді жолдарын іздейді. Оқушы жаратылыстану, математикалық сауаттылықтарын жетілдіре отырып жаратылыстану бағыты пәндерінен және математиканы (физика, география, химия, биология, информатика және математика т. б сабақтардан білімін жетілдіру үшін алдымен теориялық білімді алады. Бірақ көпшілік жағдайда алған теориялық білімін күнделікті өмірде қолдану жақтары қарастырылмайды. Сол себепті оқушыларға осы пәндерден алған білімдерін қолдана алатын жағдайлар тудыруымыз қажет. STEAM ерекшелігі - бұл пәнаралық байланыс принципі, яғни бірнеше пәнді кіріктіре отырып, бірнеше пәндерден алған білімді қоса отырып, жаңа бір қолданбалы мақсатқа жету. STEAM - білім беруді, оқу үдерісін, мансапты және одан әрі кәсіби өсуді біріктіретін өзіндік көпір болып табылады. Осындай инновациялық білім беру тұжырымдамалары балаларды кәсіби деңгейде техникалық дамыған әлемге дайындауға мүмкіндік береді.

Бүгінгі таңда STEAM - қозғалыс мектепке дейінгі мекемелерді, мектептерді, жоғары оқу орындарын, колледждерді, сондай-ақ қосымша білім беру ұйымдары мен спорт мекемелерін қамтиды. STEM-сауаттылықтың жетіспеушілігіне байланысты қазіргі таңда жан-жақты іс-шаралар атқарылып, жазғы STEAM-лагерьлер, STEAM-зертханалар, балабақшалар, STEAM-орталықтар іске қосылуда. Онда STEM-білім берудің күрделілігі мен әмбебаптығына, бағыттары мен күрделілік деңгейі бойынша түрлі таңдау курстары бағдарламаларының әзірлену қажеттілігі айқындалған. Таңдау курстары инновациялық процестердің мәнін түсінуге және ғылым мен технологияны дамытудың заманауи бағыттарына сәйкес практикалық дағдыларды дамытуға бағытталуы тиіс. Олар: медициналық биология, биотехнология, өнеркәсіптегі химия, қолданбалы математика, механика, физика, экология, геоэкология, ақпараттық технологиялар, модельдеу, робототехника, 3D-принтинг және т. б. болуы мүмкін.

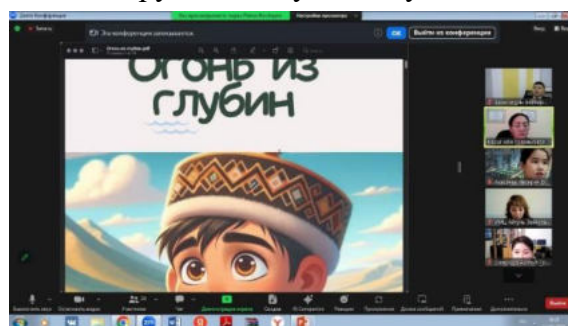
Қазақстанда STEAM Mектеп Advancement бағдарламасы іске асырылуда, ол steam технологияларын дамыту мен енгізуде педагогтерді, мектеп әкімшілігі мен бүкіл ұжымды қолдау қағидатына негізделген. Бағдарламада мектептегі білім сапасын арттыруға, оқушыларды цифрлық және технологиялық болашаққа дайындауға көмектесетін бірегей тренингтер мен ресурстар қарастырылған. Осы бағдарлама бойынша Қарағанды облысы, Қарағанды қаласының № 33 КШДС және Қ. Сәтбаев атындағы гимназия педагогтері де сертификаттаудан өтіп, бүгінгі күні білім беруде оқытудың инновациялық әдістемелерін, STEAM-сабақтар мен іс-шараларды, зерттеулерді, STEAM-жобаларды жүзеге асыруда.

STEAM жобаларды жүзеге асыру және дамыту, жоба арқылы оқыту тәсілдерін жүзеге асыру мақсатында Қарағанды облысында білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығымен IT-class, IT-expert, «IT PROFI», Web-master, Қашықтықтан BOOM,

Қашықтықтан математика, Креативті индустриялар саласы бойынша «PLATON – 5D» шығармашылық жобасы, Media-class, GeoInfo навигатор, Туған өлке сырлары, Отбасылық оқу кітапханасы, Театр және балалар, Педкласс, Медкласс, Агрокласс, «Болашақ инженерлері», «ROBOLAND» халықаралық робототехника, бағдарламалау және инновациялық технологиялар фестивалі тәрізді жобалар да жүзеге асырылуда. Қарағанды облысы білім басқармасының жұмыс жоспарына, Қарағанды облысында білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік

орталығының жұмыс жоспарына сәйкес осы жобалар аясында Креативті индустриялар саласы бойынша «PLATON – 5D», «Хакатон – бағдарламалау марафоны», «Үздік IT сабақ», «Цифрлық әлемге қадамдар», «Қашықтықтан BOOM», «Қашықтықтан математика», «Жаңа мамандықтар атласы», «Үздік бейне сабақ», «Бизнес стартап-жобалар», «Үздік туристік маршрут» облыстық байқаулары да тұрақты түрде өткізілуде.

STEAM-оқытуды пәндерге кіріктіру мақсатында Қарағанды облысында білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығымен «Оқу үдерісінде STEAM-технологиясын пайдалану» тақырыбында семинар-тренингтер, оқыту семинарлары өткізіліп, педагогтер бір-бірімен өзара тәжірибе алмасты. Семинар барысында оқушылардың жүзеге асырылып жатқан көптеген жобалары көрсетіліп, мультидисциплинарлық тәсіл туралы ақпараттар берілді. Мультидисциплинарлық тәсіл – ол STEAM-оқыту технологиясын мектептің оқу-тәрбие процесіне енгізу жолындағы алғашқы қадам болып табылады. Ол сабақта қарастырылатын ғылыми тұжырымдаманың практикалық өмірмен және басқа ғылымдармен байланысын қарастырудан тұрады және әртүрлі пәндердің әдіснамасымен бірдей зерттеу объектісін зерттеуге мүмкіндік береді. Бірақ ең бастысы, бұл тәсіл оқушылардың күрделі мәселелерді шешудің қарапайым тәсілдерін табудың негізі болып табылатын функционалдық сауаттылықты қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Педагогикалық психология мен педагогикада арнайы термин бар – ол «Зерттеушілік оқыту». Бұл баланың қоршаған әлемді өз бетінше зерттеуге деген табиғи ұмтылысы негізінде құрылған оқыту тәсілі деп аталады. Зерттеуді оқытудың басты мақсаты - адамзат мәдениетінің кез-келген саласында қызметтің жаңа тәсілдерін өз бетінше, шығармашылықпен игеру және қайта құру қабілеттерін қалыптастыру. Зерттеу тәсілдерін қолдану STEAM-сабақта және сабақтан тыс уақытта оқытуды ұйымдастырудың тағы бір қажетті шарты болып табылады.

STEAM-оқыту технологиясындағы зерттеу тәсілдерінің бірі конструктивизм идеяларына негізделген «5Е» моделі бойынша оқыту болып табылады.

Конструктивизмнің негізгі идеясы - оқушылар өздері үшін білім қалыптастырады (Жан Пиаже бойынша, 1896-1980).

Осы себепті, оқу материалын әзірлеу кезінде назар аудару орталығы оқу пәнінен оқушыға ауысады, өйткені оқу материалын игеру деңгейі оқушының өзі немесе оқушылар сыныбы жасаған білімге байланысты.

Конструктивистік тәсілдің арқасында ақпаратты есте сақтау сапасы дәстүрлі оқытуға қарағанда әлдеқайда жақсы.

Сабақты жоспарлау кезінде STEAM осы тәсілге сәйкес сабақ 5 кезеңге бөлінеді. Әр кезеңнің өз мақсаты бар. «5Е» моделі конструктивизм теориясына негізделген және оқытудың дәстүрлі тәсілінен ерекшеленеді. Бұл теорияға сәйкес, оқушылар білімді тек тәжірибе арқылы қалыптастырады, өйткені білімді дайын түрде жеткізу мүмкін емес. Мұғалімнің мақсаты-оқушыларға шынымен қажет білімді қалыптастыруға көмектесу.

«5Е» моделіне сәйкес сабақтың 5 фазасының атаулары бар:

Engage - Қызықтыру, сабаққа тарту.

Explore - Зерттеу.

Explain - Түсіндіру.

Elaborate - Дамыту.

Evaluate - Бағалау.

Engage – қызықтыру, сабаққа тарту кезеңінде мұғалім сабақ тақырыбына сәйкес оқушыларды мазмұнға қызықтыра отырып, сабаққа тартуы қажет. Контекстке енгізілген тұжырымдамалар оқушылар үшін мағыналы, түсінікті когнитивті карталардың құрылысын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар шынайы контекстер диалогты ынталандырады, тақырыпты түсінуге үлкен мүмкіндік береді және оқушылардың қызығушылық пен зерттеу дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді.

Explore – зерттеу кезеңінде оқушылар өз тәжірибелеріне негізделген тұжырымдамалық түсінік қалыптастыра бастайды. Осы кезде оқушыларға тақырыпты түсінуге ықпал ететін шағын зерттеулер жүргізуді ұсынуға болады.

Explain -түсіндіру кезеңі мұғалімнің үлесін қамтиды; оқушылар тұжырымдаманы мүмкіндігінше түсінгеннен кейін ғана осы кезеңде идеялар одан әрі ойластырылады, сонымен қатар терминологияны, анықтамаларды, модельдерді, ұқсастықтарды қалыптастыруды қамтуы мүмкін. Бұл кезеңде оқушыларға тақырыпты тереңірек зерттеу, нақтылау, терминдермен жұмыс жасау ұсынылады.

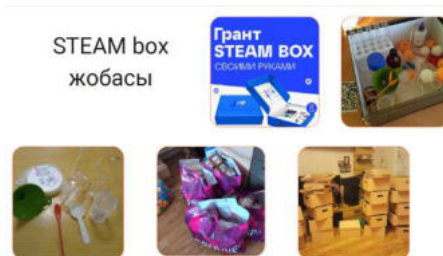
Elaborate кезеңі – әзірлеу, қолдану арқылы тұжырымдамалық түсінікті біріктіреді, тереңдетеді және кеңейтеді. Бұл кезеңде оқушылар терең түсінуді дамыту мақсатында мәселені шешеді.

Evaluate - бағалау кезеңінде оқушылар контекстке/мәселеге сәйкес келетін түпкілікті өнімді қамтамасыз ету арқылы мәселенің шешімдерін немесе сабақ тақырыбын өз түсініктерін хабарлайды.

Зерттеу сабақтарын ұйымдастыруда STEAM – педагогтар үшін «5Е» моделі әлем бойынша ең көп қолданатын технологияға айналып отыр.

Заманауи мектепте STEAM-технологияларды енгізудің маңызды аспектілерінің бірі- зерттеу жүргізу үшін кейстерді жобалау үшін мұғалімдерге әдістемелік қолдау көрсету. Сондықтан мектеп педагогтері мұғалімдер мен оқушыларға зерттеу жүргізуге қолдау көрсету мақсатында **STEAM BOX арқылы оқыту тәсілдері** де қолданылуда. «STEAM BOX» дегеніміз не? Бұл STEAM (ғылым, технология, инженерия, өнер және математика) әртүрлі салаларында студенттер мен мектеп оқушыларын оқытуға арналған импровизацияланған құралдардан жасалған бұйымдар жиынтығы. STEAM BOX қолданудың мақсаты - оқушылардың STEAM пәндеріне деген қызығушылығын арттыру, шығармашылық ойлауды дамыту, мәселелерді шешу және топта жұмыс істеу. Осындай STEAM-бокстер Қарағанды облысының педагогтерімен де әзірленуде. Солардың бірі №33 МББК химия пәнінің мұғалімі Наталья Владимировна Колчева әзірлеген STEAM BOX «steam BOX» республикалық гранттар конкурсында үздіктердің бірі болып танылды және мектептерде қолдану үшін ұсынылды.

Қорыта келгенде, STEAM - әдістемелерін қолдану оқу процесінде нақты міндеттерді шешуге, кез келген тақырыпты жүйелі зерттеуге мүмкіндік береді. STEAM - оқушылардың ой-өрісін кеңейтуге, әртүрлі пәндердің оқу тақырыптарын синтездеу, зерттеу жүргізу және

жоба өнімдерін жасау кезінде жоғары дәрежелі дағдыларды қалыптастырады, нәтижесінде білім сапасының артуына ықпал етеді.

СУЛЕЙМЕНОВА ГУЛЗАЛАЛ АННАСОВНА

КГКП «Карагандинский транспортно-технологический колледж», г.Караганда

СОВРЕМЕННАЯ СИСТЕМА ОБРАЗОВАНИЯ: ОБУЧЕНИЕ, ОСНОВАННОЕ НА ЦЕННОСТЯХ НА ЗАНЯТИЯХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Образование в эпоху цифровой глобализации требует идти в ногу со временем, использовать новейшие инновационные технологии, активно внедрять их в процесс обучения, но обучая студентов азам науки, изучая правила, теоремы и формулы, не нужно забывать о том, что необходимо воспитывать в наших студентах способность видеть и понимать окружающий мир, уметь ориентироваться, научить найти свое место в огромном мире, свое предназначение, быть конкурентоспособным, легко обучаемым, компетентным, владеть навыками и умениями работать с различной информацией, мыслить нестандартно и гибко, формулировать свои мысли как в устной, так и в письменной коммуникации, принимать решения, бережно относиться к накопленным годами опыту предыдущих поколений, беречь окружающую природу и человеческие взаимоотношения.

Перед организациями технического и профессионального обучения стоит задача воспитать самостоятельных, инициативных и креативных специалистов, способных на производстве принять эффективное участие при выполнении тех или иных задач, компетентных при решении определенных вопросов, профессиональных ситуациях, оценивать свои поступки.

Будущий специалист должен обладать глубокими теоретическими и практическими навыками. Если знания по теории наши студенты получают на теоретических занятиях, то практические навыки приобретают в ходе выполнения лабораторно-практических занятий, где мастера производственного обучения помогают им приобрести навыки своей будущей профессии.

Так как «образование это единство двух процессов: обучения и воспитания», в процессе обучения азам определенной профессии, где студенты должны овладеть профессиональными ценностями, в приоритете перед преподавателями должны быть такие постулаты, как видеть в каждом студенте личность, воспитывать в них толерантность, гуманизм, учить навыкам сотрудничества, быть творческими, активными, владеющими морально-нравственными и духовными ценностями. Также надо не забывать, что одним из главных ценностей, наряду с выше перечисленными, является здоровье человека, семья и семейные ценности.

Процесс привития и развития профессиональных, морально-нравственных и духовных ценностей непрерывно должен присутствовать на каждом занятии, где в ходе изучения темы, преподавателю необходимо направлять студентов, заставить их задуматься, что каждый из них должен в современном мире обладать такими ценностями, как высокий профессионализм, быть толерантным, конкурентоспособным, коммуникабельным, быть творческим, инициативным, вести здоровый образ жизни.

Несомненно, что развитие таких качеств, в первую очередь, осуществляется на занятиях литературы, где при изучении произведений великих классиков, на примерах поступков героев нами, словесниками, проводится кропотливая работа по развитию в наших студентах духовно-нравственных ценностей. К сожалению, определенную трудность представляет тот факт, что наши студенты не умеют и не хотят читать, читают не вдумчиво, на первых занятиях не умеют анализировать поступки героев, делать выводы. Зачастую отмалчиваются, это связано с тем, как показывают мои наблюдения в последние годы, что

студенты в группах с государственным языком обучения плохо владеют русским языком, также считают, что в XXI веке не актуально изучать литературу XIX начала XX веков.

И передо мной стоит огромная задача заинтересовать моих студентов произведениями Золотого века русской литературы, поэзией Серебряного века, произведениями литературы середины XX века, где писатели в своих произведениях поднимают нравственные проблемы, вечные проблемы «отцов и детей», проблемы экологии, научить их читать, читать между строками, научить анализировать поступки героев, сравнивать, делать выводы, выявлять, актуальны ли проблемы, рассматриваемые писателями в нашем современном XXI веке.

С этой целью использую на занятиях различные активные методы обучения, которые способствуют развитию коммуникативных навыков в устной и письменной форме, помогают научиться мыслить нестандартно, развивают навыки работы с различной информацией, формулировать свои мысли.

Так, значимость и огромную роль семейных ценностей можно проследить при изучении рассказа Светланы Назаровой «Мой зеленоглазый аруах» в группах с государственным языком обучения. При проведении занятия были использованы стратегия «Мозговой штурм», «Кластер», «Дерево предсказаний», «Чтение с остановками», «Письмо герою», приемы «Две звезды и одно пожелание», «Пять вопросов».

Чтение и анализ рассказа вызвал большой интерес у студентов, так как описывается им знакомый быт, среда, традиции, игры.

В ходе занятия студенты с удовольствием читали, анализировали поступки главного героя Мади, где-то узнавали и себя. Для меня самое главное было, чтобы студенты проявили интерес к рассказу, свободно излагали свои мысли, оценивали события, происходящие в рассказе, осуждали некоторые поступки главного героя, сами делали выводы, какими ценностями обладал мальчик Мади и не ценил их, а потом раскаивался, можно ли назвать ценностями совместные чаепития с бабушкой и дедушкой в ауле, с соседями, искренне переживали, когда юноша остался без своей бабушки. И надо сказать, многие студенты рассуждали очень серьезно, вдумчиво, где-то осуждая, а где-то переживая за героя.

Такие качества как профессионализм, упорство, компетентность, верность слову и друзьям воспитываются в студентах в ходе изучения произведения Антуана де Сент Экзюпери «Маленький принц», где студенты с удивлением открывают для себя, что автор этой сказки по профессии летчик. В ходе чтения сказки, который был организован как урок-путешествие по планетам героев, студенты отмечают, что владелец той или планеты, к сожалению, обладает отрицательными качествами, и переживают за Маленького принца, который находится в поисках друга и потом только понимает, что «зорко одно лишь сердце, самого главного глазами не увидишь», «нужно судить людей не по словам, а по делам». В ходе поисковой работы по тексту произведения студенты выписывают афоризмы, анализируют их, делают выводы, что такое дружба, кого можно назвать настоящим другом, осуждают отрицательное поведение героев. Изучение сказки Антуана де Сент Экзюпери поднимает такие вопросы, когда окружающие в повседневной суете забывают о настоящих ценностях как забота о близких, бескорыстная дружба, бережное отношение к окружающей природе, искренность, чувство ответственности за близких, когда «должен быть в ответе за тех, кого приручили».

Проблема ценности нравственных взаимоотношений, гуманизма, дружбы, верности долгу прослеживается при изучении таких произведений как «Сотников» (В.Быков), «А зори здесь тихие» (Б.Л.Васильев), «Сашка» (В.Л. Кондратьев).

В ходе чтения и анализа данных произведений студенты приходят к выводу, что превыше всего надо ценить истинные ценности, обладать такими качествами как умение ценить дружбу, доверять, быть ответственными за свои поступки и за тех, кто рядом, осуждают отрицательных героев за их предательство.

Роль семейных ценностей, проблема взаимоотношений старшего и младшего поколений остро показана в пьесе А.Вампилова «Старший сын», где писатель на примере поступков героев показывает, что семейные взаимоотношения очень важны, о

необходимости проявления заботы, любви, внимание по отношению друг к другу, также в ходе анализа пьесы студенты осуждают героев за обман, отмечая, что главным мерилom человеческих взаимоотношений является совесть.

Повседневная, кропотливая работа по развитию в наших студентах профессиональных, морально-нравственных и духовных ценностей, несомненно, будет способствовать тому, что наши студенты по окончании колледжа, будут обладать необходимыми качествами, необходимыми для специалиста как профессионализм, будут творческими, креативными, толерантными по отношению к окружающим, вести и пропагандировать здоровый образ жизни.

Обладая такими качествами, наши студенты, несомненно, приобретут такие навыки и умения как непрерывно приобретать новые знания, быть компетентным в какой-либо создавшейся ситуации, принимать верные решения в конкретных профессиональных или жизненных ситуациях, ориентироваться в жизни общества.

Таким образом, развивая в наших студентах наряду с профессиональными, духовно-нравственные ценности, мы можем быть уверены в том, что наши студенты, найдут свое достойное место в жизни, как говорил наш великий Абай «Сен де – бір кірпііш дүниеге, кетігін тапта, бар қалан!», и станут конкурентоспособными специалистами своего дела.

Литература :

1. Абай Кунанбаев. Сборник стихов. <https://bilim-all.kz/olen/591-Asempaz-bolma-arnege>
2. Антуан де Сент Экзюпери. Сказка «Маленький принц» <https://nukadeti.ru/skazki/antuan-de-sent-ehkzyuperi-malenkij-princ>
3. Мишати́на Н.Л., Современная методика : инновационный путь развития //РЯШ-2009-№2
4. Грехнев В. С., Философия и общество. Выпуск №3(59)/2010

СУЛТАНОВА Е.А.

КГУ «Школа – лицей имени А. Ермакова», город Балхаш

ДОПОЛНИТЕЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК РЕСУРС ТВОРЧЕСКОГО И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ

Мы живем в таком мире, где каждому человеку необходимо понимать, что для успешной реализации в профессиональном и личностном плане учиться нужно всю свою жизнь. А дополнительное образование – это важнейшая составляющая часть современной школьной реалии. Такое образование востребовано обществом, социумом, именно различные прикладные курсы в рамках тех же лицейских компонентов сочетают в себе воспитание, обучение и развитие интеллектуально-творческой личности ребенка, прививают интерес к предмету, что положительно сказывается на обучаемости школьника, его заинтересованности наукой, и что немало важно развивает маленького гражданина нашего общества как самостоятельную, креативную, творческую личность. Педагогика дополнительного образования позволяет ученику добровольно выбрать сферу деятельности, в связи с чем, создаются условия для достижения успеха каждым ребенком в соответствии с его собственными способностями. Дополнительное образование вариативно и разнопланово, именно многообразие видов деятельности способны удовлетворить любые интересы и запросы школьников. Одно из перспективных направлений такого образования выступает научно – техническая деятельность, в частности предметная область – химия.

Химия - одна из самых сложных и одновременно интереснейших наук в школьном образовании. Чтобы понять законы и закономерности этой науки очень важно уметь применять на практике полученные знания через решение задач различного вида. Именно поэтому под названием «Химия в задачах» мною был предложен дополнительный курс для

учащихся лицейских классов, которым в более полном объеме предоставляется возможность постигнуть премудрости такой сложной науки, как химия через практическое применение теоретических знаний к расчётным и практическим задачам. Дополнительные курсы помогают сформировать такую систему знаний, которая создает более полную картину мира и помогает реализовать собственное «Я», позволяет расширить и углубить знания учащихся по химии, работает на увеличение их познавательных интересов, а самое главное, поможет старшеклассникам в профессиональном самоопределении. Решение интересных контекстов позволяет каждому ученику принимать креативные, нестандартные решения, самим составлять такие задания, что развивает их творческий и интеллектуальный потенциал. Создается ситуация успеха для каждого ученика, что благоприятно сказывается на его личностном росте и достоинстве.

Приведу пример контекстного задания из курса «Химия в задачах» для лицейских классов. Задание: У Виталия пониженная кислотность желудка. Врач порекомендовал ему запивать принимаемую пищу 3%-м раствором соляной кислоты. В день Виталий выпивает 10 г такого раствора. Чтобы не ходить часто в аптеку, Виталий предложил маме купить средство сразу на весь год. Мама посмотрела на сына и предложила ему сначала подумать, а затем самому воплотить в жизнь это решение. Почему мама так себя повела? Найдите массу выпитой Виталием кислоты за год. Для решения проблемной ситуации, которая заложена в контексте данного задания, ученик учится находить нестандартные решения, видит связь химических знаний с жизненной ситуацией, понимает, как важно правильно использовать полученные знания. Исходя из этого контекста, учащемуся предложено и самому составить задание или проблемный вопрос, что также работает на развитие творческих начал ребенка.

Или другой пример: Какой объем (н.у.) углекислого газа заполнит помещение кухни, если Петя в отсутствие родителей решил прокалить на газе 700 г толченого мела? (Так он решил проверить правдивость утверждения своего учителя химии о необходимости постоянного проветривания помещения, где проводится такой опыт.) Что произойдет, если Петя не откроет форточку? Решение таких заданий вызывает повышенный интерес у учащихся, они с огромным удовольствием рассуждают, сами придумывают проблемные вопросы, активно развивают свое креативное мышление, фантазию и понимают, как важно получать научные знания, которые необходимо умело применять в повседневной жизни.

Можно сделать вывод о влиянии дополнительного образования на качество знаний учащихся по приведенным данным.

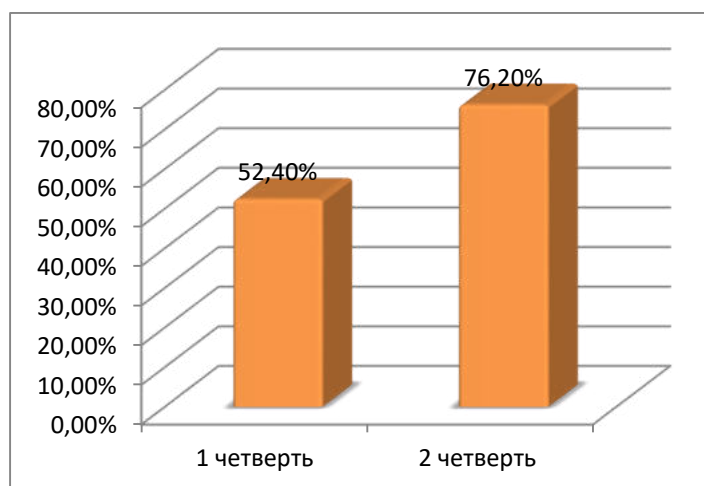

Рис.1. 2023-2024 учебный год, качество 8"а - л" класс

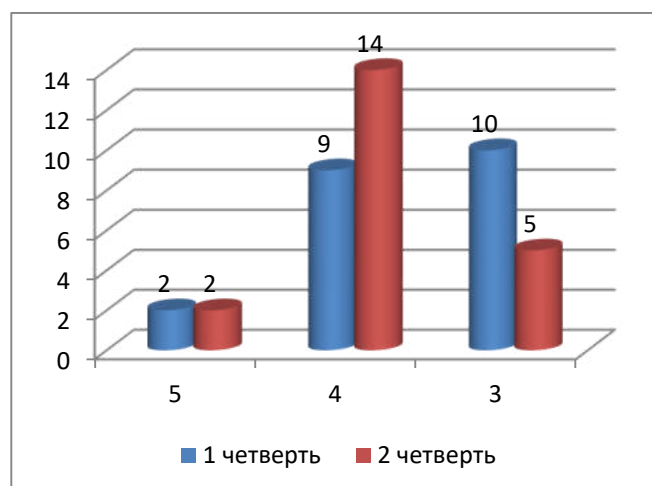

рис. 2 количество положительных знаний оценок

Анализируя данные по качеству знаний в 8 лицейском классе видно, что через дополнительное образование, в частности курсы предметной направленности можно повысить качество знаний учащихся, которые стремятся к более высоким результатам.

Отрадно отметить, что расчет количество хороших оценок по предмету и в 2 раза уменьшилось число троек.

Среди учащихся 8 лицейского класса был проведен опрос, цель которого выяснить необходимость в дополнительном образовании, было задано ряд вопросов.

1 вопрос – интересен ли тебе предложенный курс по химии, 100% учащихся класса ответили «Да».

2 вопрос, что вызывает у тебя интерес на занятиях курса «Химия в задачах», более 75 % опрошенных отметили, что интересные контексты, сами имеют возможность принимать решения, видят, что знания по химии необходимы в повседневной жизни. 90% учащихся нравится самим составлять проблемные ситуации, опираясь на теоретические знания.

3 вопрос – помогает ли тебе дополнительное образование в повышении интереса к предмету «химия». 100 % ответили «Да».

4 вопрос – нужны ли такие курсы в рамках дополнительного образования в школе?

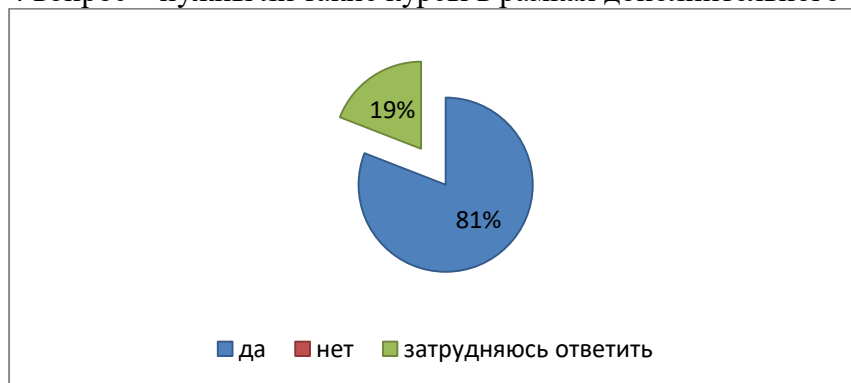

Рис.3 необходимость дополнительного образования

Подводя итог всему сказанному, следует отметить, что моделью дополнительного образования является развитие личности, ее мотивации к познанию и творческой деятельности. Таким образом, в основе дополнительного образования лежат две ценности: свобода и интерес. Курсы в рамках дополнительного образования в школе создают равные «стартовые» возможности каждому ученику, чутко реагируя на быстро меняющиеся потребности детей и их родителей, оказывают помощь и поддержку всем обучающимся, поднимая их на качественно новый уровень индивидуального развития. И как сказал Малкольм Икс «Образование - это пропуск в будущее, ибо завтра принадлежит тем, кто готовится к нему сегодня».

Литература:

1. Гуревич, П.С. Психология и педагогика: учебник для вузов/ Гуревич П.С. – М., 2004. – С. 16.
2. Дайлидене, В. С. Развитие познавательной активности дошкольников в учреждении дополнительного образования детей: Дис. ... канд. пед. Наук. – Оренбург, 2004 – С. 3-4
3. Сластенин В.А. и др. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; Под ред. В.А. Сластенина. - М., 2002.
4. Якунина И.В. Духовно-нравственное воспитание подрастающего поколения // Дополнительное образование и воспитание – 2011 – №1 – С. 37
5. Дополнительное образование: проблемы и перспективы: Тезисы докладов I Всероссийской заочной научно-практической конференции / Отв. ред. Н.Д.Наумов. — Нижневартовск: НГГУ, 2011. — 98 с.
6. https://translated.turbopages.org/proxy_u/en-ru.ru.a8552479-65d2f6d5-f98c0e12-74722d776562/https/www.legit.ng/ask-legit/quotes-messages/1540152-inspirational-education-quotes-kids-teenagers/

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ - ДЕФЕКТОЛОГА ПРИ ОБСЛЕДОВАНИИ ИГРОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В ПМПК

Успешность воспитания, обучения, социальной адаптации ребёнка с особыми образовательными потребностями (далее ООП) зависит от правильной оценки сильных сторон, потенциальных возможностей и особенностей развития ребёнка. Основными методами психолого-педагогического обследования учителя- дефектолога в ПМПК являются: изучение документации, беседа (опрос) с ребенком, его родителями, наблюдение, экспериментальное исследование с использованием методик, тестов, заданий.

Психолого-педагогическое обследование ребенка учителем – дефектологом происходит с учетом нормативов психического развития детей дошкольного возраста, используются методы и методики психолого-педагогического обследования в соответствии с методическими рекомендациями для специалистов ПМПК [А.К.Ерсарина, 2014]. Комплексная диагностика детей позволяет определить оценку особых образовательных потребностей ребёнка на основе выявленных особенностей психического и социального развития.

По результатам обследования детей, обратившихся в ПМПК за 2023 год получены следующие данные: всего детей с ООП от 0 до 18 лет – 4997 детей. Из них раннего возраста - 50 детей, дошкольного возраста от 3 до 5 лет- 964 ребенка, школьного возраста – 3983 ребенка.

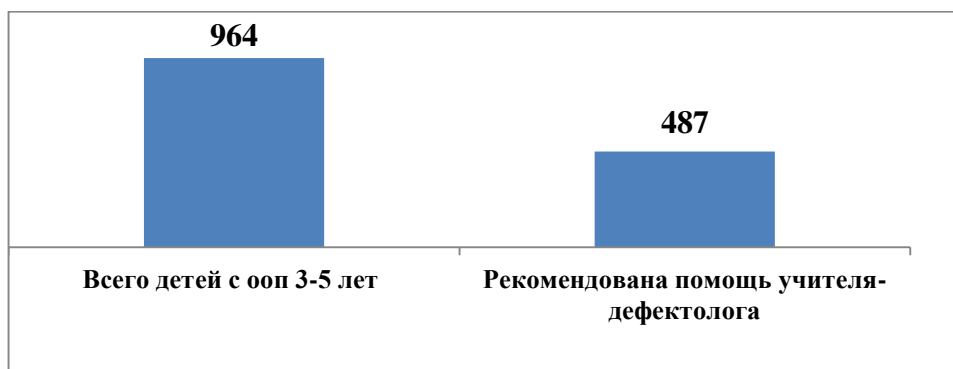

Рис.1 Мониторинг количества детей с ООП, 2023 год

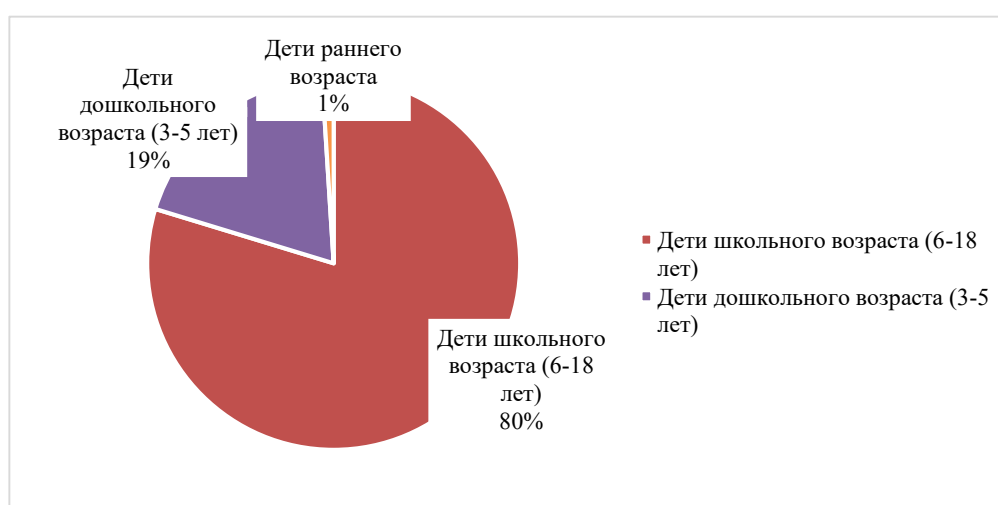
Важным показателем уровня развития ребёнка в возрасте 3-5 лет является уровень сформированности игровой деятельности. В качестве предмета изучения мной определена сюжетная игра. В процессе комплексной диагностики специалистами ПМПК, в 2023 году выявлено 964 ребенка с ООП, из них нуждаются в предоставлении специальной помощи учителя- дефектолога – 487 детей.

Рис.2 Мониторинг количества детей с ООП 3- 5 лет с рекомендацией ПМПК для занятий с учителем- дефектологом, 2023 год

Эти дети испытывают трудности в организации и поддержании сюжетной игры и как следствие имеют сложности в усвоении разделов Типовых учебных программ дошкольного воспитания и обучения. Уровень сформированности сюжетной игры в разрезе комплексного обследования ПМПК производится на основании критериев оценки сформированности изучаемой деятельности, для определения особого образовательного запроса ребенка, необходимости занятий с учителем- дефектологом в организациях образования. Таблица 1

Критерии сюжетной игры.

№п/п	Наименование критерия	Баллы
1	Интерес к сюжетной игре	
2	Характер действий:	
	неадекватные действия	

	предметные действия по функциональному назначению	
	процессуально-игровые действия: выполняет ряд действий, не связанных в один сюжет	
	процессуально-игровые действия: выполняет ряд действий, связанных в один сюжет	
	выполняет ряд логически связанных игровых действий	
	копирует внешние черты поведения взрослого	
	ребёнок берёт на себя роль и действует от имени этой роли в воображаемой ситуации	
3	Использует предметы заместители и замещающие действия.	
4	Логика развития сюжета (общепринятая, парадоксальная, подчинённая индивидуальным потребностям).	
5	Развёртывание сюжета (поэтапное, свёрнутое, нарушение) завершённость или незавершённость сюжета.	
6	Эмоциональные реакции ребёнка во время игры.	

Имея балльные критерии оценивания сюжетной игры, учителю- дефектологу становится возможным проведение её объективного исследования. В ходе диагностики детям предлагается самостоятельно поиграть по своему усмотрению в игровом уголке, где для них заранее разложены наборы игровых тематических предметов. В начале обследования ребенка учитель- дефектолог, применяя метод наблюдения, определяет уровень сформированности предметной деятельности, умения применения процессуально-игровых действий у детей.

На следующем этапе диагностики в ПМПК учителем- дефектологом применяется метод беседы, где детям демонстрируется игра с речевым проговариванием, использованием

предметов по функциональному назначению, предметов-заместителей и замещающих действий для определения уровня сформированности сюжетной игры.

На заключительном этапе диагностики учителем- дефектологом детям предлагаются аналогичные сюжетные игры с другими предметами, предметами-заместителями и замещающими действиями. Определяя в соответствии с критериями сюжетной игры выясняется тот факт, что у детей с особыми образовательными потребностями наблюдаются изменения в игровой деятельности. Игра приобретает своеобразный характер, параметрами указывая на более ранний возрастной уровень.

Полученные результаты диагностики учителем- дефектологом фиксируются в таблице, где указывается, степень выполнения каждого критерия оценки уровня сформированности сюжетной игры. Таблица 2

Критерии уровня сформированности сюжетной игры.

№ п/п	Наименование критерия	Выполнил(а)	Затрудняется	Не выполнил(а)
1	Интерес к сюжетной игре			
2	Характер действий:			
	неадекватные действия			
	предметные действия по функциональному назначению			
	процессуально-игровые действия: выполняет ряд действий, не связанных в один сюжет			
	процессуально-игровые действия: выполняет ряд действий, связанных в один сюжет			
	выполняет ряд логически связанных игровых действий			
	копирует внешние черты поведения взрослого			
	ребёнок берёт на себя роль и действует от имени этой роли в воображаемой ситуации			
3	Использует предметы заместители и замещающие действия.			
4	Логика развития сюжета (общепринятая, парадоксальная, подчинённая индивидуальным потребностям).			
5	Развёртывание сюжета (поэтапное, свёрнутое, нарушение) завершённость или незавершённость сюжета.			
6	Эмоциональные реакции ребёнка во время игры.			

После заполнения таблицы, учителем- дефектологом объективно определяется уровень сформированности у ребенка сюжетной игры в соответствии с критериями. Выявляются сильные стороны развития ребёнка, его потенциальные возможности, а также проблемные зоны, необходимость и сроки оказания специальной педагогической помощи учителем-дефектологом. Учителем - дефектологом при обследовании игровой деятельности детей дошкольного возраста в составе комплексной диагностики ПМПК составляются рекомендации родителям и педагогам по реализации образовательных программ обучения и воспитания, созданию специальных условий сопровождения ребенка дошкольного возраста с ООП в организациях образования.

Литература:

- 1.Левченко И.Ю.,Забрамная С.Д.,Добровольская Т.А. и др Психолого-педагогическая диагностика. Москва: Издательский центр «Академия».2003 год.
- 2.Выготский Л.С. Педагогическая психология. Москва: Педагогика. 1991 год.

- 3.Ерсарина А.К. Диагностика проблем обучения и воспитания детей раннего, дошкольного и школьного возраста. Методические рекомендации для специалистов психолого-медико-педагогических консультаций. Алматы. 2014 год.
- 4.В.И.Лубовский. Особые образовательные потребности. Электронный журнал «Психологическая наука и образование psyedu.ru». 2013 год.
5. Ерсарина А.К. и др. Под ред. Сулейменовой Р.А. «Психолого-педагогическое обследование детей дошкольного и школьного возраста». Алматы, 2000 г.
6. Ерсарина А.К. Айтжанова Р.К. Диагностика нарушений психофизического развития» Справочно-методическое руководство для специалистов ПМПК: ч.3.Клиническая и психолого-педагогическая классификация речевых нарушений у детей. - Алматы, 2010 г.
7. Семаго Н.Я., Семаго М.М. Теория и практика углубленной психологической диагностики. От раннего до подросткового возраста: Монография. 2016 г.
8. Глозман Ж.М., Потанина А.Ю., Соболева А.Е.Нейропсихологическая диагностика в дошкольном возрасте. - СПб.: Питер, 2006 г.

СЫЗДЫКОВ Т.К., УСОЛЬЦЕВА О.В.

КГУ «Специальная школа – интернат №8» управления образования Карагандинской области.

УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ – ОСНОВА СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА

КГУ «Специальная школа – интернат №8» управления образования Карагандинской области является единственным специальным учебным заведением в Казахстане, которое участвует в международных проектах, таких как Международный школьный проект по использованию ресурсов и энергии (SPARE), ЭкоШкола «EcoSchool», Международная программа «Меньше мусора» и «Young Reporters for the environment» - «Молодые репортеры для окружающей среды» (MoPOC). Что же сподвигло коллектив заниматься данным направлением? Республикой Казахстан приняты и ратифицированы за последние 10 лет следующие документы:

- ✓ Концепция по переходу Республики Казахстан к «Зелёной экономике» от 30.05.2013 г.
- ✓ Указ об образовании Совета по переходу к «Зелёной экономике при Президенте Республики Казахстан» от 26.05.2014 г.
- ✓ Закон Республики Казахстан «О ратификации Парижского соглашения» от 4.11.2016 г. (совершенное в Париже 12.12.2015)
- ✓ Распоряжение Премьер-Министра Республики Казахстан «О создании Проектного офиса по переходу к Углеродной нейтральности и организации процесса доработки Стратегии достижения углеродной нейтральности Республики Казахстан до 2060 года» от 29.12.2021 г.
- ✓ Указ Президента Республики Казахстан об утверждении «Стратегии достижения углеродной нейтральности Республики Казахстан» от 2.02.2023 г.
- ✓ Постановление Правительства Республики Казахстан «Об утверждении обновленного национального вклада Республики Казахстан в глобальное реагирование на изменение климата» от 19.04.2023 г.

В соответствии с современными требованиями модернизации содержания образования приказом Учебно – методического центра Карагандинской области на базе КГУ «Специальная школа – интернат № 8» управления образования Карагандинской области с сентября 2018 года начала работу Ресурсная площадка по организации экологического образования для педагогов – дефектологов специальных организаций образования, с 31 августа 2023 года преобразована в Ресурсный Центр. Цель: обеспечение информационного, организационно – методического сопровождения педагогов специальных организаций

образования по вопросам внедрения в педагогический процесс основ экологического воспитания.

Что такое - Устойчивое развитие и переход Казахстана к «зелёной экономике»? В 1987 году на Международной комиссии ООН по окружающей среде и развитию госпожой Брутланд - премьер – министром Норвегии это понятие было введено впервые в докладе «Наше общее будущее», а в 1992 году 173 страны официально приняли его на Саммите Земли. Устойчивое развитие — это развитие, при котором удовлетворение потребностей нынешнего поколения происходит без ущерба для возможности будущих поколений удовлетворять свои собственные потребности. Вопрос устойчивости жизни – вопрос выживания человечества. Главный вклад в неустойчивое развитие человечества вносят страны с высоким экономическим и социальным уровнем – к которому мы и стремимся. Не секрет, что в массовое сознание вкладывается образ общества сверхпотребления. Таким образом, устойчивое развитие – это система знаний, идей, теорий об управлении действиями человека в отношении социо-эколого-экономических систем и окружающей природной среды с целью повышения качества жизни ныне живущих и будущих поколений людей

Модель Устойчивого Развития

Модель Устойчивого Развития состоит из 3 компонентов – социального прогресса, экономического развития и ответственности за окружающую среду. На стыке этих сфер мы видим примеры развития мира. На пересечении данных сфер проявляются новые проблемы, требующие для своего решения консолидации ресурсов из разных направлений деятельности общества. А общество не стремится к консолидации. Общество состоит из индивидуумов, каждый из которых не считает себя каким то сверхпотребителем. Потому что понятие «достаточно» у каждого своё. Следует определить для себя самому: «достаточно - это сколько?».

Для Республики Казахстан, как и для всего мирового сообщества, переход к устойчивому развитию является насущной необходимостью. Рост экономики за счет эксплуатации природных ресурсов может происходить только на определенном этапе. В современных условиях для роста и развития требуются более прогрессивные механизмы. Концепция перехода Республики Казахстан к устойчивому развитию на 2007-2024 годы определяет видение принципов, цели, задач и основных механизмов достижения устойчивости во всех сферах жизнедеятельности страны. В свете принятых документов в настоящее время осуществляется переход от «коричневой» к «зелёной» экономике.

Когда мы говорим об экологическом образовании, обучении, воспитании – это мировая практика – мы говорим о том, что в целом придерживаться ограничений и разумного потребления – довольно скучное и пресное дело. Морализаторский подход основан на негативе и требует от каждого каких - то личных действий, ограничивающих его выбор. Поэтому, нам кажется, что заниматься им скучно и неинтересно.

Сравнение подходов к Экологическому Образованию и Образованию в интересах Устойчивого Развития

В мире разработан подход к образованию с точки зрения Устойчивого Развития. Термин – «Образование в интересах Устойчивого Развития» даёт новое ощущение: реалистичное, практичное и системное. Не надо переступать через себя, подход к ОУР осознанный.

Задачи образования в интересах Устойчивого развития:

- ✓ Помочь учащимся осознать, почему понимание устойчивого развития значимо для каждого из них;
- ✓ Использовать подходы, активно вовлекающие учащихся в обсуждение вопросов устойчивого развития;
- ✓ Научить учащихся рассматривать проблемы с различных точек зрения;
- ✓ Стимулировать учащихся к размышлению об этих проблемах и вне формального образования.

Конечно, при работе в секторе специальной педагогики, необходимо адаптировать задачи к возможностям специального образования.

17 целей Устойчивого развития, утвержденных Организацией Объединённых Наций на ближайшее десятилетие.

Какие же простые способы возможно применять и нам, чтобы приблизить эти прекрасные цели? В этом учебном году школа приняла участие в реализации городского проекта «Сделай сортировку привычкой» под девизом «Чистый город начинается с тебя» по госзаказу ОВП г. Темиртау. Устанавливаются и расширяются социокультурные связи не только с организациями Республики Казахстан, но и с иностранными партнёрами. Заключены партнёрские соглашения с Гимназией № 12 города Гродно Республики Беларусь, Общественным движением «УРА – Гродно!», Общественным объединением «Школа рачительных хозяев» (Беларусь), осуществляется сотрудничество с Международной Платформой инклюзивных практик «IP Virtual Platform» (Республика Грузия, Сакартвело), Международной организацией «Эка» (Российская Федерация), Международный портал

«Экокласс.РФ» (Российская Федерация). Также активно сотрудничаем с Общественными Объединениями Республики Казахстан («Отражение», «ЭкоОбраз» и др., другими государственными и общественными структурами: детские сады, театры, музеи и пр.).

Литература:

1. Постановление Правительства Республики Казахстан от 15 сентября 2015 года № 780 «О внесении изменений в постановление Правительства Республики Казахстан от 31 июля 2013 года № 750 "Об утверждении Плана мероприятий по реализации Концепции по переходу Республики Казахстан к "зеленой экономике" на 2013 - 2020 годы» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1500000780>
2. Закон Республики Казахстан «О ратификации Парижского соглашения» от 4.11.2016 г. (совершенное в Париже 12.12.2015) <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1600000535>
3. Распоряжение Премьер-Министра Республики Казахстан «О создании Проектного офиса по переходу к Углеродной нейтральности и организации процесса доработки Стратегии достижения углеродной нейтральности Республики Казахстан до 2060 года» от 29.12.2021 г. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/R2100000201>
4. Указ Президента Республики Казахстан об утверждении «Стратегии достижения углеродной нейтральности Республики Казахстан» от 2.02.2023 г. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/R2100000201>
5. Постановление Правительства Республики Казахстан «Об утверждении обновленного национального вклада Республики Казахстан в глобальное реагирование на изменение климата» от 19.04.2023 г. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000313>

СЫЗДЫКОВА ЖАННА ВАСИЛЬЕВНА

Қарағанды облысы, Шет ауданы, Ж.Ақылбаев атындағы мектеп-гимназиясы

БАЛА ТӘРБИЕСІ – ҰЛТ ТӘРБИЕСІНІҢ БАСТАУЫ

*Қазақтың қаны бір, жаны бір жолбасшысы – мұғалім.
М.Жұмабаев*

«Ұл тәрбиелей отырып, жер иесін тәрбиелейміз, Қыз тәрбиелей отырып, ұлтты тәрбиелейміз» деп бекер айтылмаса керек. Өте мағыналы сөз, есте сақталуы тиіс сөз. Дана халқымыз ертеден қыз баланың бойындағы адамегершілікті, ар – ұятты, инабаттылықты, ізгілікті жоғары бағалай білген. Қазіргі уақытта сол ұлттық ұлылықты танытатын игіліктің барлығы ұмыт болмауы үшін қыз баланың тәрбиесіне аса мән беру керектігін терең ұғынамыз.

Өткен ғасырларда қарапайым халықта туындаған сауалдарға Ахмет, Әлихан, Мұхтар, Бейімбет, Ілияс аталарымыз бастаған зиялы қауым өкілдері жауап беріп, бағыттарын айтып кетіп еді. Қыз баланың тәрбиесінен олқылықтар көрініп қалама деген қорқыныш бар екені барлығымызға мәлім. Бұл қорқынышты жою мен біз күткен сана төңкерісіне деген нық қадамдар жасалп отыр деп ойлаймыз.

Қазақ отбасында тәрбие басы, ең алдымен әдептілікке үйретуді көздейді, баланы қайырымды, иман жүзді, мейірімді болуға тәрбиелеген.

Осы орайда қыздар тәрбиесіне қатысты көптеген семинарлар, коучингтер, конференциялар жиі ұйымдастырылып тұрса ғой деген ниет бар. Осы іс – шараларда, кездесулерде жас қыздарға махаббат сезімі мен оның түрлері туралы айтылып, жасөспірім қыздардың неліктен жұптық қатынасқа ерте түсетіндігі туралы ақпараттар айтылып, талқыланса, нұр үстіне нұр болар еді. «Ұлы сөзде ұяттық жоқ» демекші қыздар тәрбиесінде осы мәселені жиі көтеру керек сияқты. Осындай кездесулер барысында арнайы мамандардың қатысуымен қыздарға заманға сай, әдемі, жоғары мәдениетті, білімді және сонымен қатар,

зиялы өмірдің барлық дағдыларымен қоса, қазақ даласының даналығын игеріп, ана болуға ұмтыла отырып, қыздардың өнегелік тәрбиесі, мораль туралы әңгімелер жүргізілсе, қыздардың тәрбиесіне септігін тигізетініне күмән жоқ.

Отбасында қыз бала болған кезде ата – аналардың алдында «Қыз баланы қыз ретінде қалай дұрыс тәрбиелеу керек?» деген сұрақ туады. Осы орайда ата – аналарға келесідей кеңестер айтар едім:

- Бос уақытта бірге ұйымдастырыңыз. Пикниктер немесе отбасылық кештер ұйымдастырса, бала жылулық сезінеді және жақын адамдармен тығыз қарым – қатынаста болады;

- Жас сұлулықта білімге деген құштарлықты сақтаңыз, ерте ме кеш пе, қыз баланың сыртқы көрінісі ғана емес, ішкі мазмұны да әдемі болуы керек;

- Сұлулық блогтарын қарап, қызыңызға сұлулықтың құпияларын үйретіңіз, бұл оны таң қалдырады және сізді қызықтырады;

- Қыз бала әжесі, тәтесі, анасы болсын, басқа әйелдермен сөйлесе алуы керек. Жас қыздың ішкі әлемінде ер адам кіре алмайтын орындар бар. Жасөспірім біреумен құпия сырды сақтай білуі керек;

- Әкенің мақтауы - бұл қыз үшін ең жақсы мақтау. Бұл оның өзіне деген сенімін арттырады;

- Қыз баланың бойына рухани, адамгершілік құндылықтарды сіңіріңіз;

- Балаңызбен түрлі тақырыптарда сөйлесіңіз, қыздың спортқа, ғылымға, шығармашылыққа деген қызығушылығын сақтаңыз;

- Баланы сынға алыңыз. Өзін-өзі бағалаудың төмен деңгейінен өмірлік өмірді бұзатын жаман ештеңе жоқ. Болашақта бүкіл еркек жынысына деген жеккөрушілікке әкелетін әкелік сын әсіресе өткір. Жетістіктер үшін мақтау, сүйіспеншілік пен қамқорлық кішкентай қыздан өзіне сенімді әйелді өсіруге көмектеседі;

- Баламен ересек адам ретінде сөйлесу керек. Оның міндеттері үйде болуы керек, ата – аналарға көмектесу керек.

Қазіргі замандағы көптеген ата – аналар баланың тек қана материалдық, физикалық жағдайын ғана ойлайды, қарны тоқ, көйлегі көк, қажет заттары түгел болса болды деп ойлайды. Бірақ бұл дұрыс емес. Баланың бойынша адамгершілік, рухани құндылықтарды сіңіре отырып, тәрбиелеу керек. Бүгінгі бойжеткен ертеңгі жар, ұрпақтың анасы, тәрбиенің бастау бұлағы, ұлағаттың қайнар көзі болатындықтан, қыздар түзелмей, қоғам түзелмейді. Ол үшін әрбір ер – азамат қыз баланы қарындасындай көріп, әр әйелді анасындай қадірлеу керек. сондықтан жаһандану заманында ұсақталып кетпеу үшін қылықты қыз тәрбиелеуге елдің ертеңін ойлайтын әрбір адамның ат салысуы – азаматтық парыз [2].

«Алып анадан» деген нақылдың тамыры тереңде жатыр, қыздарымыз саналы болмай, ұрпағымыз сапалы болмайды. Бүгінгі бойжеткен, келешек ана қоғамнан өз орнын тауып, отбасының құт-берекесін кіргізетін аяулы жар болуы үшін имандылыққа баулып, дәстүрлі тәрбие беру – ата-ананың парызы, қоғамның міндеті.

Еліміздің аз ғана жылдық ояну дәуіріне баға беру үшін алты алаштың баласы бас қосса, қадірлі орын – мұғалімдердікі демекші, Мағжан атамыздың осы еңбегінде терең ой жатыр. Осы «Педагогика» кітабын әрбір көзі ашық, көкірегі ояу адамның оқуына кеңес беремін. Бұл кітапта адамзаттың, жалпы ұлттың тәрбиесінің мәні жатыр. Бұл оқулықтың басты мақсаты – ақыл, мінез, сұлулық, дене тәрбиесін жеке-жеке бөліп қарастырды. Қазіргі кезде «Педагогика» еңбегі ата-аналарға, мұғалімдерге, студенттер мен оқушылар үшін аса бағалы еңбекке айналып отыр.

«Егер адам баласына осы кітапта айтылған төрт тәрбие тегіс берілсе, оның тәрбиесі түгел болғаны. Бала берік денелі болса, жақсы ойлайтын, дұрыс шешетін, дәл табатын ақылды болса, сұлу сөз, сиқырлы әуен, әдемі түрден ләззат алып, жан толқындырарлық болса, жамандықтан жаны жиреніп, жақсылықты жаны тілеп тұратын құлықты болса ғана адам баласының дұрыс тәрбие алып, шын адам болғандығы ... Балам адам болсын

деген ата-ана осы төрт тәрбиені дұрыс орындасын...» – деп Мағжан Жұмабаев тәрбие мақсатын айқындап берді.

Расында оның өзіндік сыры бар. Себебі өмір есігін енді ғана ашқан бала алдымен оқымайды. Оны тәрбиелейді. Сондықтан да «баланы жастан» деп қазақ тегін айтпаса керек. Сондықтан оқу құралының бірінші бөлімі педагогиканың жалпы мәселесіне арналған. Мағжан атамyzдың пікірінше, тәрбие саласы төртке бөлінеді. Олар дене, жан, ақыл тәрбиесі, сұлулық пен әдеп-құлық тәрбиесі. Әрине, тәрбиенің бұдан басқа да түрі жетерлік. Алайда автор адам өміріне керектісін ғана атап айтқан [3].

Мағжан атамyz өз еңбегінде дене тәрбиесін бірінші орынға қойған. Атап айтатын болсақ, адамның дені сау, мықты болып өсуі үшін дене тәрбиесі бірінші орында. «Бала аурушаң болса, зағип болса, баладан емес, тәрбиешіден», - дейді автор.

Автор кітапта кішкентай баланың салмағы, дене қызуы, дем алу, тамыр соғу, тамақтануы, тіпті баланы емшектен шығаруды, тазалық жағдайын, бесік мәселесін, тістің шығуын жеке-жеке сипаттап жазады.

Расында, егеменді елдің басты ұстанымы – өз педагогикасы, ұлттық тәрбиесі, сондай-ақ ұрпағы тәрбиелі, білімді болуы керек. Сондықтан бүгінгі жас буынды келешегіміз үшін елін, жерін, халқын, мәдениетін, тарихын сүйетін ұлтжанды ұрпақ ретінде тәрбиелеуіміз қажет.

Бұл еңбегінде Мағжанның жан-жақты екенін аңғаруға болады. Бір сөзбен айтқанда, ол адамның көңіл-күйін, ішкі сезімін терең түсінетін психолог. Оны бір ғана мысалмен дәлелдеуге болады. «Педагогика» оқулығында «Бөлеу һәм бесік» бөлімінде автор былай дейді.

– Қазақ әйелі баланы бесікке екі жерден тас қылып байлап тастайды. Бұл балаға зиян. Бұлай ету баланың қан жүруіне, жүрек соғысына зиян. Баланы ұйықтатарда, жылағанда шешесі долданып тарс-тұрс тербетеді. Қарғап, сілейді. Бір кезде бала ұйықтайды. Бұл сау ұйқы емес. Шайқап, шайқап баланың басын айналдыру, баланы есінен тандыру. Тербетіп ұйықтату – талдырып ұйықтату деген сөз. Бала ұйықтап жатқан жоқ. Балаңда қасың болмаса, тербетпе. Қазақ әйелі! Бесік баланың орны. Естен тандырып, талдыратын орын емес, – дейді Мағжан Жұмабаев.

Сондай-ақ адам өмірі үшін ұйқының, қозғалыстың, серуеннің мәнінің зор екендігін атап айтады. Оқулықтағы жазбасына қарап, авторды дінді, оның тарихын жақсы білгенін, жақсы-жаман жақтарымен етене таныс болғанын білуге болады. Оған осы бөлімдегі «Жан» туралы пайымдауы дәлел болады. Ол «Жанды ешкім көрмесе де, жанның барлығына дау жоқ», дейді. Әсіресе баланың жанын жақсы тәрбие қылу үшін, жанды көзбен көріп, қолмен ұстамай-ақ оның ісін, көрінісін, жақсы тексеру жетеді.

«Педагогика» кітабында баланың өмірі үшін ертегінің маңызы зор екендігі айтылады. «Бала ертегіні жан тәнімен тыңдайды. Ертегіге шын көңілмен сенеді. Бала құрғақ ақылды ұқпайды, жандандарып, суреттеп алып келсең ұғады. Мысалы, балаға өтірік айтпа деген құрғақ сөзің желге айтқанмен бірдей. Егер, сен балаға өтірікші туралы ертегі айтсаң, сол ертегіде өтірікшінің өтірігі үшін қор болғанын, зиян көргенін сезінсе, міне, бала өтірік айтпау керек екендігін сонда ұғады», – дейді жазушы [4].

Баланың озат болуы үшін оның тәрбиесі толық, ойлау қабілеті жетік болғаны маңызды. Мағжан Жұмабаев оқулықта ойдың пайда болуын зерттеп, түрлі мысалдармен келтіреді. Ойды үш түрлі жолмен қарастырады. Атап айтсақ, дедукция, индукция, аналогия. Міне, осы үш түрлі жолды әрі қарай дамыта отырып, баланың саналы азамат болуы үшін осы ұғымның қажеттілігін дәлелдейді. Сондай-ақ тіл туралы ерекше тоқтап, үлкен сезіммен жазады.

Мағжан Жұмабаевтың адам жанын түсінетін мықты психолог екенін осы еңбегінен аңғаруға болады. Мұнда «ішкі сезім мен көңіл көріністерін» тереңінен зерттеп жазады. Оның ішінде баланың көңіл-күйіне егжей-тегжейлі тоқтап, оның ішкі сезімінің дұрыс дамуы үшін үлкен тәрбиенің керек екенін айтады. Мәселен, ата-ана қатал болса, бала да қатал, ата-ана жұмсақ болса, бала да жұмсақ. Сондықтан баланың қасындағы адамдар дұрыс мінезді болу қажет.

– Баланы қорқыту, оны жазалау дұрыс емес. Бір нәрсені бала жазадан қорыққаннан ғана істейді, бала өтірік айтуға, алдауға үйренеді, – деген жазушының пікірін өркениетті елдердің бала тәрбиесіндегі озық ойларымен сабақтас екенін көреміз. Расында, әлі күнге дейін ата-аналар, мұғалімдер балаға зекіп сөйлейді. Жасыратын несі бар, баланың намысына тиетін, өсіретін емес, өшіретін сөздер айтудан толықтай арылған жоқпыз. Бұл мәселені педагог-ғалым өз заманында көтергенімен, өкінішке орай күні бүгінге дейін орындалмай келе жатыр. «Бала нашар істі өзі істемеуіне, нашар мінезден өзі қашуына тырыссын. Ешкім айтпай, қорқытпай, баланың өзі жамандықтан, нашар мінезден жиренетін болсын. Балаға махаббат, жылылық сезім, жұмсақ іс арқылы ғана болуға мүмкін», – дейді педагог [3].

«Ұлт тәрбиесі баяғыдан бері саналып келе жатқан күрделі жол болғандықтан әрбір тәрбиеші ұлт тәрбиесімен таныс болуға тиіс...» – деп педагог Мағжан Жұмабаев қалың жұртты ұлттық тәрбиені жоғалтып алмауға міндеттейді. Оның тәрбиеге көңіл бөлуі қазақ халқын нағандықтан ада ету еді. Сол үшін де алғашқы педагогика саласындағы қазақтың оқулығы осы Мағжанның «Педагогика» кітабы болды. Ғалым қазақ халқының ұлттық болмысы мен сана-сезімге жақын этнопедагогика, психология ұстанымын негізге ала отырып жазған. Бұрынғы заманда ұлттық тәрбиеге адамзат қалай қараған, қандай жолдармен жүрген, тәрбиеде нені ескеру керек. Бұл сауалдарға «Педагогика» кітабы жөн көрсетеді.

Әдебиеттер:

1. <https://45minut.biz/wp-content/uploads/2023/01/2023-02.pdf>
2. Мағжан Жұмабаев «Педагогика», 1992;
3. М.Бағыбаева, М.Жұмабаев және ұлттық тәлім – тәрбие// Ұлағат журналы, 23-25 бет;
4. С.Сеңкібаев, М.Жұмабаевтың тәрбиелік ілімі – ғасырлар тоғысында

СЫЗДЫКОВА САЛТАНАТ РАХИМОВНА

Балқаш қаласы,

«Әлімхан Ермеков атындағы мектеп-лицейі» КММ

МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ӨЗГЕ ҰЛТ ОҚУШЫЛАРЫНА ҮЙРЕТУДІҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

Бүгінгі таңдағы білім беруді дамытудың қазіргі кезеңі - оқытудың дәстүрлі түрінен жаңа педагогикалық технологияларға бағыт алатын маңызды кезең. Оқушыларды мәселелерді шеше алатын тұлға қалыптастыруда жеке тұлғаның міндетін орындау мектеп жүйесіне үлкен өзгерістер алып келді. Білім беру технологияларын қолдану сабақты сапалы түрлендіре өткізуге, оқушының тұлғалық қабілетін дамытуға, әр оқытушыға өзіндік әдістемелік жүйесін құруға септігін тигізіп отыр, әсіресе оқушының ақпараттық, креативті, коммуникативті күзіреттілігін, өз бетінше білім алу қабілетін қалыптастыруды көздейді. Осы сұраныстарды қанағаттандыру мақсатында, сонымен қатар қазақ тілінің қолданылу аясын кеңейту мақсатында өзге ұлт оқушыларына тілдік дағдыларды меңгерту - әдістемелік басым бағыттарымыздың бірі. Мемлекеттік тіл еліміздің барлық аумағында, қоғамдық қатынастар мен іс қағаздарын жүргізу мен өміріміздің барлық кезеңінде жүзеге асуы тиіс. Бүгінгі таңда өмірдің өзі талап етіп отырғандай жүзі басқа болғанмен, жүрегі, тілі басқа болғанмен тілегі бір ұжым мен берекені, бірлікті насихаттай отырып, қазақ тілін оқып үйрену маңызды болып отыр. Осыған мақсатта, сабақ барысында *«Қазақ тіліне тән тоғыз дыбысты оқыту тәсілдері»* атты тәсілді пайдаланып, олардың мемлекеттік тілімізге деген құрмет сезімін қалыптастыру, ой белсенділігін арттыру, ұлттар арасындағы сыйластық байланысты күшейту, қоғамда, жұмыста, мектепте, отбасында, көршілермен қарым-қатынаста салтанатты бірлікте өмір сүрудің жолдарын үйретуге тиімді болатынын түсіндім. Қазақ тіліне тән тоғыз дыбыстың айтылу, жазылуы мен дыбысталуында біршама қиындықтар бар екендігін ескере отырып, лексикалық тақырыптың ашылуына мән беремін. Тақырыпты ашу мақсатын жүзеге асыруда заманауи ең оңтайлы инновациялық тиімді әдістерді пайдаланамын, сөйлеу тілін

жүзеге асыру мақсатында монолог, диалог, сұхбаттасу, мәтінді қазақшаға, қазақшадан орысшаға аудару, оқу жазуда сөздікпен жұмыс, жазылым дағдысын қалыптастыру мақсатында диктант, сөздік диктант секілді т.б. іс әрекет түрлерін қолданамын. Бұған қоса интерактивті тақтаны, сандық білім беру ресурстарын тиімді қолдануда маңызға ие. Сөздік қорды дамытуға бағытталған әдістердің жалпы міндеті- сөздің мағынасын дұрыс түсініп, оны өз сөзінде дұрыс қолдану, сол әдістерді ұсынып отырмын. Түсіндіру әдісі - жаңа сөз, сөз тіркесі, сөйлемдерді түсіндіруде қолданады. Сабақ сайын үйретілетін жаңа сөздер бойынша, яғни сөздік жұмысында іске асады. Сондай-ақ, қазақ тілі грамматикасының кейбір ерекшеліктері (алфавит бойынша қазақ тіліне тән ерекше дыбыстарды, дауысты дыбыстардың жуан, жіңішке, ал дауыссыз дыбыстардың қатаң, ұяң, үнді болып бөлінетіндігі, екпіннің соңғы буынға түсіп, «не істейді?» сұрағына жауап беретін сөздердің сөйлем соңында тұратындығы, жалғау, жұрнақтардың жуан, жіңішке, екі вариантта болатындығы кім? сұрағының тек адамға қойылатындығы, ма, ме, ба, бе, па, пе деген қосымшалардың бірде жалғау болатындығы, т.б.) түсіндіріледі. Өзге тілді үйретуде ең нәтижелі әдістерді қолданамын.

Мысалы, 6-сыныптағы «Қазақ тілі» пәніндегі «Қазақстандағы қандай тауларды білесің?» тақырыбы бойынша сабақ бердім. Осы сабақ барысында қолданған тиімді әдістерге тоқталып өтсем:

Сабақтың оқу мақсаты:

6.1.3.1 - тұрмыстық - әлеуметтік тақырыптарға байланысты жаңа сөздер мен тірек сөздердің мағынасын түсіну;

6.5.1.3 - реттік сан есімдер мен жинақтық сан есімдерді жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдану. Бұл сабақта барлық оқушылар әлеуметтік-тұрмыстық тақырыптарға байланысты жаңа сөздердің мағынасын түсініп, сан есімдерді жазба, ауызша жұмыстарда орынды қолдана білу керек деген талап қойылып, осы талапты жүзеге асыру барысында сабақтың әр бөлімі оқушылардың сөйлеу, яғни айтылым дағдысын қалыптастыруға бағытталды. Сабақ Қазақстандағы таулар бойынша аялдама бекеттері бойынша туристің орталыққа бару секілді саяхат сабақ түрінде жүзеге асты.

Оқушылар ұйымдастыру кезеңінде «Пазл» әдісі арқылы топқа бөлінді. Өткен сабақ бойынша үй жұмысын пысықтап болған соң алғашқы «Серпантин» жол арқылы сабақ барысын жалғастырдым. Серпантин – бұралмалы жол. Таулы жерлерде, автомобиль жолдарында кездесетіндігін айтып, сабақтың бұралмалы жолында «Бектауата» (мәтіннен реттік сан есімдерді табу), «Алатау» (жинақтық сан есімдер), «Хантәңірі» (өткен сабақта өткен жаңа сөздерді табу) бойынша тапсырмалар орындап, оқушылар жаңа сөздерді қайталады. Мәтіннің негізгі қасиеттерінің бірі – коммуникативтік мақсаттылығы.

Оқушылардың функционалды оқу сауаттылығын дамытудың өзі жаңартылған білім беруде оқытуда күнделікті сабақтарымызда жүзеге асып келеді. Айтылым, жазылым дағдыларына ықпал ететін ең жоғарғы сатысы мәтін. Адам өз ойын екінші біреуге жеткізген кезде сөйлемдерді қалай болса солай айта салмайды, оларды мағыналық жағынан, тұлғалық жағынан да байланыстырып баяндайды, яғни мәтін арқылы жеткізеді. Адам үлкенді-кішілі, ірілі-ұсақты мәтіндерді сөйлескен кезде айтып, сұхбаттасамыз. «Мәтін - сөйлеу әрекетінің жемісі екендігі белгілі. Осы мақсат пен себеп сөйлеудің не жайында, не туралы екендігін анықтап береді»[2]. Мәтіннің құрылымдық біртұтастығы да – оқушыларға мәтін туралы білім беруде ескерілуі тиіс маңызды нәрселердің бірі. Оқушыға мәтін туралы түсінік қалыптастыру үшін, ең алдымен, мәтіннің «бірнеше сөйлемнен құралатындығы» туралы белгілі дәрежеде білім беруіміз керек. Оқылым, жазылым дағдысын қалыптастыру мақсатында мәтіннен реттік сан есімдерді тауып, жасалу жолдарын түсіндіре білді. Мәтінді оқып, Сарыарқа, Мұғалжар, Алтай, Тянь-Шань тауларына ассоциограмма құрастырды.

Адамның ойын жарыққа шығаратын құрал - тіл. Ана тіліміздің мол байлығын, қадір қасиетін, оралымды сөз тіркестерін оқушылардың бойына жаңаша әдіс-тәсілдер арқылы жеткізу қазақ тілі ұстаздарының алдындағы бұлжымас серт. Білім берудің, тәрбиелеудің, біліктілігін көтерудің бірлескен іс-қимылдардың жиынтығын оқытудың әдістері деп аталса,

соның ішінде функционалды сауаттылық - оқушыларды өмірге бейімдеу мақсатында жаңа әдіс-тәсілдермен машықтанған, креативті тың ойлайтын озық ойлы азаматтарды тәрбиелеуде, оқудағы тиімді мүмкіндіктер мен әдістерді пайдаланамын.

Қазақ тіліне тән дыбыстарды оқушыларға оқыту барысында мынадай тиімді тәсілдерді қолданамын. Мысалы:

1. «Ә» дыбысының айтылу және жасалу жолдары
2. Сабақта пайдаланылатын құралдар: тақта, кітап, плакат, сурет, диктофон, құлаққаптар
3. Әдістер: ауызша, жазбаша, кітаппен жұмыс, топтық тыңдалым әдістері, АКТ құралдары
4. Тыңдалым аудиосын тыңдау: Слушаем - букба «Ә».

При прохождении парных гласных звуков «а», «э» в словах сравните произношения и запомните их значения

Мысалы:

ал (возьми)	эл (сила)
сал (положи)	сэл (чуть)
сан (число)	сән (мода)
ар (совесть)	эр (каждый)
сат (продай)	сәт (удача)

Осылайша жуан сөздер мен жіңішке сөздердің аражігін ажырата отырып, дауыстатып қайталату арқылы төл сөздерді меңгертуге болады.

Қазақ тілі еліміздің бүтіндігі мен бірлігін, болашақ ұрпаққа аманат етіп жеткізетін асыл мұрамыз. Тіліміздің қолданылу аясын кеңейту мақсатында өзге ұлт оқушыларына мемлекеттік тілді оқытуда тиімді тәсілдер, ұтымды тәжірибелер қолданылып, білім сапасының сапалы болуына үлес қосып келеміз.

Әдебиеттер:

1. Ш. Бектұров. А Бектұрова «Қазақ тілі мамандық», А., «Рауан», 1994
2. Өзге ұлт өкілдеріне қазақ тіліне тән 9 дыбысты оқыту үлгісі: (әдістемелік оқу құралы) / Ж. Нұржан ; ҚР Білім және Ғылым министрлігі, Ақтөбе мемл. педагог. ин-ты... – Ақтөбе : [б. ж.], 2011. - 90 б., кесте.; . – Библиогр. 90 б.
3. Рахметова С. Қазақ тілін оқыту әдістемесі. – Алматы: Рауан, 2016. – 224 б.

СЫСКИНА А.В., ШУМИЛИНА О.Н.

КТУ «Гимназия №3», г. Караганда

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЧАСОВ ВАРИАТИВНОГО КОМПОНЕНТА И КРУЖКОВЫХ ЗАНЯТИЙ КАК РЕСУРС ЭМОЦИОНАЛЬНОГО И ТВОРЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ

Современное общество характеризуется ускоренными темпами развития науки, IT технологий и техники, в связи с этим вопрос интеллектуального и творческого развития обучающегося становится все более актуальным. Современный мир устроен так, что именно эти качества (интеллект и креативность) позволяют человеку добиваться успеха в жизни, решать сложные интеллектуальные и социальные задачи, уверенно идти к поставленным целям.

Рабочий учебный план позволяет использовать вариативный и гимназический компонент образовательного процесса для реализации индивидуальных способностей, интересов и потребностей обучающихся.

В рамках вариативного компонента в нашей гимназии используют особые программы, разработанные на основе пожеланий и потребностей обучающихся, а также учитывают специфику современного социума, в котором все чаще встречается буллинг, насилие, травля,

давление, и направлены на формирование и развитие у гимназистов творческого потенциала, эстетического воспитания, духовно-нравственных и ценностных ориентиров, культуру общения, личностного самосовершенствования и навыков самообладания, саморегуляции, самоконтроля.

В связи с этим были разработаны и апробированы программы духовно-нравственного, эстетического и личностного совершенствования такие, как «Искусство и личность», «Позитивное мышление», «Искусство самообладания», «Принцип саморазвития».

Актуальность данных программ в том, что успешность современного человека зависит от развития у него творческого, ассоциативного, социального и эмоционального интеллекта. Именно на это и направлены данные программы.

Внеурочная деятельность (вариативный компонент) интегрирована с учебным процессом, что позволяет обеспечить преемственность и целостность образовательного процесса. При проведении данных занятий используется принцип проектно-исследовательской деятельности: внеурочная деятельность направлена на развитие у обучающихся проектно-исследовательских умений и навыков.

Внедрение этих программ вариативного компонента и кружковых занятий как ресурса интеллектуального и творческого развития обучающихся позволяет решать следующие задачи:

- Формирование познавательных интересов и мотивации к обучению. Внеурочная деятельность позволяет учащимся расширить свой кругозор, познакомиться с новыми областями знания, развить любознательность и интерес к познанию.
- Развитие интеллектуальных способностей. Внеурочная деятельность способствует развитию таких мыслительных операций, как анализ, синтез, сравнение, классификация, обобщение.
- Формирование творческих способностей. Внеурочная деятельность предоставляет учащимся возможность реализовать свой творческий потенциал, проявить себя в различных сферах деятельности.
- Совершенствование духовно-нравственных и этических принципов поведения, способствующих успешной социализации.

Целью дополнительного образования является целостное развитие личности каждого обучающегося, индивидуальный подход для повышения мотивации к познанию, творческой деятельности, расширению кругозора и интересов обучающихся.

В основе дополнительного образования лежат следующие ценности: свобода, интерес, нравственность, критическое мышление. Культурологическое, художественно-эстетическое и творческое направление в дополнительном образовании являются наиболее перспективными, так как они позволяют расширить кругозор обучающихся и возможности успешной самореализации.

Во время занятий вариативного компонента педагогами создается «ситуация успеха» для каждого обучающегося, что благотворно сказывается на воспитании его личностных достоинств, для успешной самореализации, самопознания и самоопределения личности.

Многоплановость и разнообразие видов деятельности, в которые одновременно включается обучающийся, выступает как одно из важнейших условий комплексного и разностороннего развития его интеллектуальных и творческих способностей. Здесь каждый может найти занятие по душе и интересу. Какой бы направленности не были бы факультативы или кружки, работа их отталкивается от интереса к делу, развивает трудолюбие, без которого невозможно достичь результата. Вместе с тем раскрывается и творческий потенциал обучающегося. Педагоги вариативного компонента ведут каждого обучающегося по индивидуальному образовательному маршруту с учетом его способностей и возможностей, задатков и склонностей. Вариативный компонент является единым пространством для интеллектуального, творческого, духовно-нравственного, эстетического и этического развития обучающихся.

В процессе занятий обучающиеся могут развивать свою творческую и познавательную активность, реализовывать свои личностные качества, демонстрировать способности, которые зачастую остаются невостребованными в основном образовании.

В процессе изучения программы был сделан SWOT анализ, использован метод стратегического планирования, в который были включены сильные и слабые стороны-факторы внутренней среды и возможности и угрозы-факторы внешней среды.

SWOT-анализ (рисунок 1) показывает эффективность проведения данных вариативных компонентов и кружков в связи с тем, что улучшает интеллектуальную и творческую деятельность, помогает в реализации себя в современном мире. Сильные стороны реализации данных программ позволяют повышать функциональную грамотность, психологические и эмоциональные компетентности.

СИЛЬНЫЕ СТОРОНЫ 1. Программы «Искусство и личность», «Позитивное мышление», «Искусство самообладания», «Принцип саморазвития» вызывают живой интерес у обучающихся; 2. Повышение функциональной грамотности и конкурентоспособности учащихся в современных реалиях; 3. Повышение психологической и эмоциональной компетентности обучающихся ; 4. Регулирование расписания занятий с учетом возможностей обучающихся; 5. Научная обоснованность выбора комплекса заданий и упражнений подтверждается результатами динамики достижений (диаграммы достижений представлены ниже); 6. Проведение занятий в различных формах и форматах.	ВОЗМОЖНОСТИ 1. Формирование конкурентоспособной личности, умеющей наладить позитивное взаимодействие с людьми разного национального, этнического, религиозного, социального или культурного происхождения или пола и способными и склонными предпринимать конструктивные действия в направлении устойчивого развития и коллективного благополучия; 2. Обогащение положительного опыта по реализации программ «Искусство и личность», «Позитивное мышление», «Искусство самообладания», «Принцип саморазвития»; 3. Расширение творческого и интеллектуального кругозора у обучающихся; 4. Варианты поощрений обучающихся.	SWOT-анализ
СЛАБЫЕ СТОРОНЫ 1. Недостаточно материальных средств для проведения костюмированных занятий; 2. Малая осведомленность учащихся о мировых достижениях в искусстве живописи, литературе, искусстве.	УГРОЗЫ 1. Большая загруженность обучающихся как в гимназии так и вне нее; 2. Управление образования недооценивает важность психолого-педагогических, духовно-нравственных и эстетических программ в рамках гимназического компонента.	

Рисунок 1

Итак, в процессе занятий по программам: «Искусство и личность», «Позитивное мышление», «Искусство самообладания», «Принцип саморазвития» были проведены психодиагностические исследования на «входе и выходе» уровня учебной мотивации, уровня креативного мышления, 14факторного личностного опросника Р.Б.Кеттелла, стиля саморегуляции поведения по методики В.И.Моросановой, «Ценностные ориентации» по Рокичу, уровня стрессоустойчивости. В результате наблюдается следующая динамика благоприятных изменений таких, как: высокий уровень учебной мотивации возрос с 28% до 44%, показатели высокого уровня креативного интеллекта возросли с 17% до 34%, эмоциональная стабильность повысилась с 58% до 69%, эмоциональная нестабильность снизилась с 42% до 31%, самоконтроль повысился с 73% до 82%, напряжённость снизилась с 56% до 40%, улучшилась гибкость изменения в новых обстоятельствах на 14%, пластичность регулярных процессов повысилась на 12%, общий уровень саморегуляции повысился на 12%, стрессоустойчивость возросла на 10%. Ценностные ориентации у большинства обучающихся преобразовались из материальных в духовно-нравственные. Поставленные цели и задачи во время реализации данных программ достигнуты.

Литература:

1. Беляев Г.С. Психогигиеническая саморегуляция / Г.С. Беляев, В.С. Лобзин, И.А. Копылова. - М.: Медицина, 2013. - 160 с.;
2. Гримак Л.П. Психология активности человека. Психологические механизмы и приемы саморегуляции / Л.П. Гримак. - М.: Либроком, 2010. - 368 с.;

3. Кандыба Виктор Психическая саморегуляция / Виктор Кандыба. - Москва: Наука, 2012. - 448 с.;
4. Козулева Юлия Обертональное пение как средство психической саморегуляции / Юлия Козулева - М.: LAP LambertAcademicPublishing, 2013. - 859 с.;
5. Котельников В.М. Займитесь собой. Пособие по саморегуляции и самосовершенствованию / В.М. Котельников - М.: Издательский Дом МСП, 2011 - 624 с.;
6. Примерные программы основного общего образования по искусству. М., Просвещение, 2011 г.;
7. Данилова Г.И. Мировая художественная культура. 7-9 кл.: учеб. для общеобразоват. Учреждений. – М.: Дрофа, 2013;
8. Неменская Л.А. Изобразительное Искусство. Искусство в жизни человека. 6 класс: учебник для общеобразовательных учреждений / Л.А. Неменская; под ред. Б.М.Неменского – М.: Просвещение, 2012;
9. Майкл Аргайл. Мастерская психологии. Психология счастья 2-е издание – СПб. Питер 2003;
10. Л.Хьелл, Д.Зиглер. Теории личности, 3-е международное издание. Питер 2003;
11. Селевко Г.К. Реализуй себя, М.: Народное образование, НИИ школьных технологий, 2006 -112с. (Серия «Самосовершенствование личности»);
12. Селевко Г.К. Утверждай себя, М.: Народное образование, НИИ школьных технологий, 2006 -112с. (Серия «Самосовершенствование личности»).

САРМАНТАЕВА ТОЛКЫН КАРТАБАЕВНА
«Керней ТМ (ресурстық орталық)» КММ
бастауыш сынып мұғалімі

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН БЕЛСЕНДІ ОҚЫТУДЫҢ ӨЗІНДІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Қазіргі білім жүйесінің ерекшелігі – тек біліммен қаруландырып қана қоймай, өздігінен білім алуды дамыта отырып, үздіксіз өз бетінше өрлеуіне қажеттілік тудыру. Білім беру саласында инновациялық үрдісті жүзеге асыру мұғалімдерден өз мінез – құлықтарын, ұстанымдарын, мүмкіндіктерін түрлендіруді талап етеді. Қазіргі кезде Қазақстанда жаһандық проблемаларға жауап бере алатындай деңгейде ұлттық мәтіндегі жұмыстар жүргізілуде. Білім беру бағдарламасындағы ұлттық стандарттарға, бағалауға, оқулықтар мен оқыту әдістеріне қатысты білім беру саласындағы өзекті құндылықтар мен мақсаттар мектеп оқушыларының жалпы үлгерімін арттыруды, сондай-ақ инновация мен көшбасшылықты енгізу үшін талап етілетін дағдыларды дамытуды, мектеп мәтіні арқылы ұлттық сананы қалыптастырып, іске асыруды және ауқымды халықаралық тәжірибемен өзара әрекеттесуді көздейді.

Жаңартылған білім беру бағдарламасы мен бағалау жүйесін енгізу аталған міндеттерді шешу үшін қабылданған шаралардың бірі болып табылады. Осы реформалау аясында бастауыш сыныптарға арналған білім беру бағдарламасы да өзіндік ерекшеліктер де бар. Бұл оқушылардың оқылым, жазылым, айтылым, проблемаларды шешу, ғылыми зерттеу жүргізу және анықтамалық материалдарды зерделеумен байланысты дағдыларын дамытуға көмектеседі. Оқушылар бастауыш сыныпта оқытылатын әр пәндік саланы түсінетіндігін көрсете отырып, алдағы уақытта осы білімдерін басқа жағдайларда қолдана білулері қажет. Сондықтан оқушыларды өз білімдерін кез келген жағдайға қалай бейімдеу керектігін біліп, болашақта кездесуі мүмкін кез келген күрделі тапсырмаларды шешуге икемді болуға баулу

маңызды болып табылады. Жаңаша білім беру жүйесінде белсенді оқытудың әдістері жеке тұлғаның қалыптасуында маңызы зор.

Оқытудың белсенді әдістері – оқу материалын игеру үдерісінде оқушыларды белсенді ойлау және практикалық әрекетке итермелейтін әдістер. Белсенді оқыту мұғалімнің дайын білімдерді баяндауына, оларды есте сақтауы мен қайта жаңғыртуына емес, оқушылардың белсенді ойлау және практикалық әрекет үдерісінде өз бетінше білімдер мен біліктерді меңгеруіне бағытталған әдістер жүйесін пайдалануды білдіреді. Белсенді оқыту әдістерінің ерекшеліктері олардың негізінде практикалық және ойлау әрекетіне ояту жатыр. Онсыз білімдерді игеруде алға жылжушылық болмайды. Оқытудың белсенді әдістерінің пайда болуы және дамуы оқытудың алдына оқушыларға білім ғана беріп қоймай, танымдық қызығушылықтар мен қабілеттердің, шығармашылық ойлаудың, өз бетінше ақыл-ой еңбегінің қалыптасуы мен дамуын қамтамасыз ету т.б. жаңа міндеттер қойылуымен байланысты.

Мұғалім оқу үрдісінде белсенді оқу стратегияларын тиімді қолдану оқушының кез-келген материалды жақсы меңгеруіне ықпал етеді. Қай сыныпта болмасын білімді меңгеру оқушының оқу мақсатын түсінуіне байланысты. Білім беру жүйесінің жаңартылған бағдарламасына сәйкес күнделікті сабақ барысында оқу мақсатын түсінген оқушы тақырыпқа байланысты тапсырманы орындай алады. Бұл үшін жаңа тақырыппен жұмыста ең алдымен мұғалімнің дұрыс нұсқау беруі маңызды орын алады. Яғни оқушы ерекше назар аударатын мәселелерді назардан тыс қалдырмайды.

Белсенді оқыту мен оқу әдістерін таңдау, пайдалану және әзірлеу – оңай жұмыс емес, өйткені мұғалімдерде қандай да бір тәсілді қолданардың алдында көптеген сұрақтар туындайды, мысалы:

- Осы сабақ білім алушылардың жасына сәйкес келе ме?
- Сыныпта қандай балалар жиналған, мысалы, қабілеттерінің деңгейлері әртүрлі, саны, жынысы және т.б.
- Жекелеген оқушыларда жоспарлау барысында ескерілуі тиіс белгілі бір мұқтаждық, өзіндік мән-жайлар бар ма?

Мектепте қолданылатын неғұрлым тиімді белсенді оқыту әдістерге:

- Дәстүрлі сабақты дәстүрлі емес басталуы;
- Проблемалы сұрақтар қою және шешу, проблемалы жағдаяттар құру;
- Релаксацияны және қорытынды шығаруды ұйымдастыру;
- Оқу материалының тұсаукесері;
- Индуктивті және дедуктивті логикалық сызбаларды пайдалану;
- Интербелсенді оқыту формаларын немесе олардың элементтерін пайдалану.

Белсенді оқудың тиімділігі оқушы өзінің ой-пікірін еш бүкпесіз айтуға, сонымен қатар басқа адамның айтқан пікіріне құрметпен қарауды үйренеді.

Бірлесіп оқу технологиясы оқушыларды тың идеяларды ұсынумен қатар олардың жаңа мүмкіндіктерді қолдануға бағыттап отырады. Белсенді оқудың тиімділігі білім алу үрдісінде оқушының жеке көзқарасы мен басқалардың пікірімен санаса білу мәдениеті қалыптасады. Оқушылардың бірлесіп жұмыс істеу барысындағы негізгі мақсаты – қиын тапсырмаларды орындауда, топтық жұмыстарда, ортақ тіл табысу кезінде, өзін-өзі басқара білуде қажет болатын дағдыларды қалыптастыру.

Тыңдалым – айтылым дағдысын қалыптастыруда белсенді оқудың тиімділігі адамның ойлау қабілетін дамытады. Өйткені, оқушы айтылғанды тыңдап, қабылдап және оны түсінуге үйренбейінше, басқа дағдыларды жеткілікті деңгейде меңгере алмайды. Белсенді оқыту мен оқудың белгілі бір әдісін пайдаланардың алдында мұғалімдер өздеріне әртүрлі сұрақтар қойып, өзінің үдерістегі рөлі мен іс-қимылын ұдайы ойластырып отыруы керек. Белсенді оқу тәсілі жаңа білімді бұған дейінгі біліммен байланыстырады, қателіктер бізге өзімізді тексеріп, түсінігімізді жетілдіруге жол ашып, нәтижесінде терең білім мен көзқарасты өзгертеді. Белсенді оқуда өз тәжірибесінің негізінде үйреніп, оқушыларға эксперимент жасап, мәнін ұғынып, түсінік қалыптастыруға мүмкіндік береді. Бірлескен оқу тәсілі

құрылымдалған топтық жұмыстан тұрады. Бұл әдісте тұлғааралық қарымқатынас дағдылары жетіліп, ақпарат алу және жоғары деңгейлі ойлау дағдылары дамиды. Оқу пәндері арасында байланыс орнату білім беру бағдарламасының аясын кеңейтіп, теңестіреді, тереңірек білім алуға мүмкіндік береді, көптеген дағдыларды қалыптастырады, түсінік пен дағдыларды дамытуға көмектесе алады, оқудың анағұрлым саналы меңгерілуіне көмектеседі, оқуға деген уәжді арттыра алады.

Оқушылардың қажеттілігін қанағаттандыру тәсілінде оқушылардың оқуға қолдау көрсету мақсатында тексеру және кері байланыс ұсынылады. Яғни, уәжді және өзін-өзі бағалау деңгейін арттыра отырып қай бағытта оқыту керектігін анықтауға көмектесеміз. Сонымен бірге оқушылардың өз жұмысын жақсартуына мүмкіндік беріп, оқушылардың барынша тиімді оқу жолдарын түсінуіне көмектесеміз. Оқушылар өзара әңгімелесу арқылы тапсырмаларды талқылауы бір-біріне білім мен дағдыларды үйрете отырып, тақырыпты терең түсінуіне жол ашады. Оқушылардың өз үлгерімі туралы ойланып, әрі қарай не істеу керектігі туралы шешім қабылдауына мүмкіндік ала отырып, тапсырманы күрделендіріп, оқушылардың оқуға деген уәжін арттырып отырады.

Оқыту процесінде білім алушының қойылған оқыту мақсаттарын түсінгендігін растау ретінде басқа да оқу міндеттері қойылып және тиімді сыныптық пікірталас қалыптасқаны маңызды. Мұғалімнің тұрақты түрде кері байланыс жасауы білім алушыларды алға қарай жылжуға, жақсы нәтижеге жетуге ынталандыратын болады.

Оқушының білімге деген ынтасына мұғалім мен ата-ана, қоршаған орта әсер етеді. Мұғалім белсенді әрекет ете отырып, оқушылардың танымдық қабілетін дамытып, ғылым негіздерін игеруге, белгілі бір білімдердің, дағдылар мен іскерліктерін қалыптастырып, оқушының рухани, физикалық және еңбек қабілеттерін жетілдіріп, еңбек және кәсіби дағдыларын дамытуда аянбай еңбек ету қажет.

Әдебиеттер:

1. Тойлыбаев Б.А. «Бастауыш мектеп оқушыларына дене тәрбиесін беруде халықтық педагогика элементтерін пайдалану». Алматы, 1995.

САКИМОВА САЛТАНАТ ОМУРТАЕВНА РАХИМБАЕВА МАРЖАН САГАТОВНА

*Нұра ауданы, «Д.Шалабекұлы атындағы бастауыш мектебі» КММ
бастауыш сынып мұғалімдері*

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА НӘТИЖЕЛІ БІЛІМ БЕРУ: ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР, ШЕШУ ЖОЛДАРЫ

Білім беру ісінің негізгі нысаны- жас ұрпақтың біліктілігін қалыптастырып қоймай, олардың бойында ақпаратты өздері іздеп табатын және талдай алатын, сонымен қатар оны ұтымды пайдалана білетін, өскелең ұрпақты заман талабына сай өмірге бейімділігі өзгерісі жылдам дүниеге сай өмір сүріп, қызмет жасауға қабілетті тұлғалық қасиеттерді қалыптастыру болып табылады.

Бастауыш сыныпта зерттеу жұмыстарын жүргізуді үйрету осы күні маңызды болып келеді. Себебі, оқушыларды зерттеу әрекетіне ендіру арқылы негізгі құзіреттілігі қалыптасады, ойлау тәсілдеріне үйреніп, зерттеушілік мәдениеті қалыптасуы мен таным аясын кеңейтуде мүмкіндігі зор. Педагогикалық тәжірибеде оқушылардың зерттеушілік дағдылардың дамытудың әртүрлі әдістері қалыптасқан.

Зерттеу-ізденушілік қабілет әр баланың бойында болады. Зерттеу- ізденушілік жұмыстың мақсаты: әрбір оқушының жас ерекшелігіне, қабілетіне қарай дарындылығын әр түрлі әдістермен айқындау және дамыту, оның ішінде ғылыми іздеу қызметімен ұштастыру. Зерттеу жұмысының негізін игеруде жағдай жасау. Баланы ізденушілікке баулу, оған зерттеу дағдысы мен білігін игерту бүгінгі білім беру саласының маңызды міндеті болып саналады.

Бұл мақсатқа жету жолында келесі міндеттер жүзеге асады:

- Оқушыны ізденушілікке баулу, оған зерттеу дағдысы мен білігін игерту;
- Оқушы қоршаған ортамен таныса отырып, өзіндік зерттеу әрекеті көмегімен білімді жаңа дайын күйінде емес, өзі ашуға ұмтылу;
- Оқушының таңдаған бағыты бойынша өзінің даму деңгейіне шығуына мүмкіндік жасау;
- Әдебиеттерді талдай білуге, энциклопедия, анықтамалармен жұмыс істеуге үйрету;
- Білім, білік, дағдыларын жан-жақты қолдана білуге мүмкіндік туғызу.

Ғылыми жұмыс, зерттеу дегеніміз – адамның еңбектену іс – әрекетінің ерекше түрі. Бұл іс – әрекет адамнан еңбекқорлық, мақсаттану, уақытша туындаған сәтсіздікті жеңе білу қабілетін, оның интеллектуалды мүмкіндіктерін барынша пайдалануды қажет етеді. Бастауыш сынып оқушысына ғаламтормен жұмыс жасауды үйрету, өз бетімен сауалнама, сұхбаттасуларды жүргізіп, оларды видеоға түсіріп, оларға талдау жасалуын, нәтижесі бойынша қорытынды жасай білуін қадағалау керек.

Оқушыларды зерттеу жұмысын жүргізуге үйрету үшін:

- мұғалімнің өзі теориялық білімдерін жетілдіріп отыруы қажет;
- зерттеу үрдісіне баланы үзбей, сатылы түрде қатыстыру;
- зерттеу кезеңдері мен әдіс -тәсілдерін айқындап алу;
- зерттеу барысында өз бетімен қорытынды жасай алу;
- шығармашылық жаттығу, тапсырмалардың мазмұнын оқушылардың жас ерекшелігіне, қызығушылығына сай таңдау;
- оқушы жетістігін мадақтап, көтермелеу керек.

Бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік, шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін осы күнге дейін жинақталған тәжірибесін оқу әрекеті арқылы дамыту қажет. Сол әрекеті білік, білім дағдыларын қалыптастырады. Кез келген тапсырманы оқушы орындау жағдайында іздене бастайды. Сондықтан өз оқушыларыма сабақта жоба түрінде, немесе сол тақырып төңірегінде ізденіп оқушылармен бөлісетін мәлімет табуды тапсырамын. Баланы зерттеу жұмысына дайындау, оны зерттеушілік ізденіс дағдылары мен іскерлігіне үйрету қазіргі білім берудің маңызды міндеті болып отыр. «Зерттеу» түсінігі «энциклопедияда» «жаңа білім шығару процесі және танымдық қызметтердің бір түрі болып табылады» деп беріледі. Танымдық қызмет үйренушілерге қолданғанда шығарушы «өнімсіз» және білімді қайта құру (шығармашыл, зерттеушілік) болуы мүмкін. Бала- табиғатынан зерттеуші, зерттеушілік ізденіс – табиғатпен берілетін қасиеттің ажырамас бөлшегі. Жаңа әсер алу, көп білуге құштарлық, үнемі қадағалауға және эксперимент жасауға ұмтылу, әлем туралы жаңа мәліметтерді өз бетінше іздеу бала мінезінің маңызды белгілері ретінде қарастырылады. Зерттеушілік, ізденушілік белсенділік – баланың табиғи жағдайы; ол әлемді танығысы, білгісі келеді. Баланың бұл табиғи белсенділігі зерттеушілік мінез-құлықтың мәні.

Зерттеу жұмысы жүргізу бастауыш сынып оқушыларының төмендегідей іс-әрекеттерді жасауға мүмкіндік туғызады

- өзін қызықтырған сұрақтарға жауап іздеу;
- іздену барысында түрлі тәсілдер қолдану;
- өз пікірін, ойын ашық айту;
- өз бетімен қорытынды жасау;
- өзі үшін жаңалық ашу.
- қызығушылығын қанағаттандыру. Демек, оқушы өз бетінше жұмыс жасауды үйреніп, зерттеушілік, шығармашылық қабілеттерін дамыта түседі.

Зерттеу жұмысына, ең алдымен жоспар жасап алу керек. Жұмыс жоспары «Не істеу керек, қандай жолдары бар, қандай әдістер дұрыс?» деген сұрақтарды қамтиды.

- Зерттеу тақырыбы бойынша әдебиеттер тізімін жасау. Ғылыми жұмыстарға үңілу.
- Ғалымдардан ақыл –кеңес сұрау.
- Интернетке жүгіну.
- Үнемі бағамдау, байқау, іздеу, жинақтау жұмыстарын жүргізу.

- Тәжірибе жүргізу, (Мұражайларға немесе оқиға болған жерге бару.) оның барысы, нәтижесін жүйелі түрде талдап отыру.
- Қорытынды жасау.
- Бейнематериалдар, слайдтар жасау.
- Жұмысты қорғауға дайындалу.

Біз оқушылардың қызығушылығын арттыру мақсатында тақырыптар таңдауды ұсынамыз. Бастауыш сынып оқушылары зерттеу жұмыстарын жүргізіп мектепшілік, қалалық, облыстық, республикалық ғылыми – зерттеу байқауларына қатысып жүр. Оқушыларға өздерін қызықтыратын, өзіне ұнайтын тақырыпты алуларын ұсынамын. Кез келген тақырып бойынша ең алдымен сол тақырыптың тарихына көп көңіл бөлуді қадағалаймын. Себебі, шығу тарихын зерттеп алмай кез келген дүниенің сырын түсіну мүмкін емес. Осыдан кейін тақырып бойынша жан-жақта зерттеулер жүргіземіз, барлық қыр-сырын ұғынуға тырысамыз, ғалымдардың осы тақырып төңірінде жүргізген зерттеулерін талдаймыз. Сонымен қоса тақырыпқа сай қызықты деректер жинақтаймыз. Осы жұмыстарды жүргізіп болған соң өз тарапымыздан қандай жұмыс жасау керектігін (сауалнама, сұхбат, тәжірибе, т.с.с.) айқындап алып соған кірісеміз де нәтижесі бойынша талдау, анализ жасап, қорытынды шығарамыз. Осы жұмыстардың барлығын орындау кезінде дарынды, «зерттеуші» оқушылардың ата-аналарымен тығыз байланыс жасаймын.

Оқушылар дүниетанымынң мүмкіндігіне қарай, ғылыми түрде тапсырмалар беріледі. Мұғалім мен оқушы бірлесе отырып, ғылыми жұмыстың көкейкестілігін, шығармашылық аясын айқындады, осы міндеттер бойынша оқушылармен қосымша ізденуге жағдай жасай алады.

Оқушыларды ғылыми жоба жарыстарына дайындауда мынадай мәселелерге ерекше көңіл бөлу қажет:

- Тақырыптың ғылыми құндылығы;
- Таңдаған тақырыпты ашудағы оқушы еңбегінің сипаты, қосқан үлесі;
- Көрнекілігі мен ұсынылған материалдың сапалылығы;
- Ойын ұтымды, жағымды жеткізе алуы, сөйлеу мәнері, өзін ұстауы, аудиторияны тартуы;
- Жұмыстың безендірілуі.

Оқушылардың бойында дарындылық қасиеттерін, ізденімпаздығын қалыптастыруда сыныптан тыс, жеке, ұжымдық жұмыстар ұйымдастыруда шығармашылық ой, пәндік апталықтар мен үйірмелер, факультативтік сабақтардың маңызы зор. Барлық жұмыстарда оқушылардың қалауы, таңдауы мен ұсыныстарын ескеру қажет. Мектептегі пәндік сайыстар, түрлі шығармашылық кештер оқушылардың ізденіс қабілетін ұштап, оң нәтижеге жетуге ықпал етеді.

Әр мұғалімнің аса маңызды міндеттерінің бірі әр оқушының бойындағы қабілетті, икемділікті көре білу болып табылады. «Бұлақ көрсең, көзін аш» деген ұлағатты сөзге сүйеніп, бар мүмкіндікті пайдаланып, баланың қабілетін, дарынын ашу және әрбір оқушының өз мүмкіндіктерін, қабілет және икемділігін таныта білуіне жағдай жасау – мұғалімнің басты міндеттерінің бірі.

Әдебиеттер:

1. Өтеғұлова Г.Ұ. Инновациялық технологиялар тиімділігі. Бастауыш сынып әдістемесі. 2011.
2. Жексенбаева Ү.Б. Оқушылардың ғылыми –зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру.

САКИМОВА МАХАББАТ ОМУРТАЕВНА
КТУ «Общеобразовательная школа №74», г. Караганда

**ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯ КАК ФОРМА ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ШКОЛЬНИКОВ**

Современный учитель должен оперативно воспринимать то новое, что становится наиболее актуальным в вопросах образования, владеть технологиями, которые позволяют ему формировать человека ищущего, стремящегося к самопознанию, самоопределению, самореализации.

«Нет учеников хороших и плохих – они разные». Именно с этой мыслью нужно подходить к своей педагогической деятельности. Выявляя индивидуальные возможности учащихся, необходимо развивать их способность мыслить глубоко, оригинально, свободно и эмоционально. Учитель может делать трудные задачи легкими, помогая тем самым ученикам в усвоении программного материала. Дифференциация - это форма организации учебной деятельности школьников, при которой учитываются их склонности, интересы, проявившиеся способности. Дифференцированный подход к обучению играет большую роль в освоении знаний учащимися на уроках русского языка.

Основная задача дифференцированного обучения - вовлечь в работу каждого ученика, помочь «слабому», развивать способности «сильных». Дифференцированная работа требует предварительного деления учащихся на группы по уровню обучаемости. В этом помогает входная диагностика. На уроках русского языка и литературы класс делится на 3 группы. 1 группа – сильные учащиеся с высоким уровнем усвоения, с высокими познавательными способностями, умеют работать самостоятельно, они получают задания повышенной трудности. 2 группа – учащиеся со средним уровнем способностей. Для них необходимо создавать условия для продвижения в развитии и постепенного перехода в 1 группу. Работая с этой группой, следует уделять внимание развитию их способностей, воспитанию самостоятельности, уверенности в своих силах. 3 группа – учащиеся с пониженной успеваемостью, в результате низких способностей. Этой группе приходится уделять особое внимание, поддерживать, помогать усваивать материал, работать некоторое время только с ними на уроке, пока 1 и 2 группа работают самостоятельно.

В моей практике технология дифференцированного обучения, прежде всего, проявляется в применении разноуровневых заданий. Для меня это не очень разработанная тема, я не системно применяю разноуровневые задания, хотя успешность применения этой технологии как раз и зависит от системности её применения. Разноуровневые группы подвижны. Если ученик второй или третьей группы работает в полную силу, он может перейти из одной группы в другую. Ущемления личности быть не должно.

Как работать дальше? Ставлю перед классом одну и ту же познавательную задачу, например, усвоить правила постановки знаков препинания в предложении с причастным оборотом. Изучаем тему урока. Если не последовало вопросов от учащихся группы С (сильных учеников), они получают задание творческого характера. Оно может быть записано на доске или на карточке.

Для учащихся второй и третьей групп проводится повторное объяснение темы. Если и здесь не будет вопросов, то учащиеся второй группы получают задание с элементами творчества. Далее работа проводится с учащимися группы А с использованием таблиц, параграфа учебника (это можно делать и с привлечением сильных учеников, пока учитель помогает учащимся второй группы), возможно практическое задание: поставить знаки в предложениях с причастными и деепричастными оборотами.

Движение вперёд идёт на основе возврата к изученной теории, закрепления на большом количестве примеров и упражнений. Каждый работает в меру своих сил и возможностей, овладевает умениями и навыками, предусмотренными программой, и не теряет интерес к предмету. Непременным залогом успеха в данном подходе, несомненно, является проверка работы каждого ученика (по мере возможности и значимости задания), а не заслушивание одного представителя от группы.

Дифференциацию использую на разных этапах урока: систематически при проверке домашнего задания, при закреплении, при повторении, реже при объяснении нового материала. Вот как примерно выглядит структура дифференцированного урока

1. Совместная постановка задачи;

2. Дифференцированное повторение необходимого материала;
3. Совместное изучение нового материала;
4. Дифференцированное закрепление;
5. Проверка работы каждой группы с участием остальных учеников;
6. Общая проверка усвоения материала;
7. Дифференцированное домашнее задание.

Внутренняя (уровневая) дифференциация - совокупность методов, форм и средств обучения, применяемых с учетом индивидуальных особенностей учеников на основе выделения разных уровней учебных требований. Виды дифференцированной помощи:

- Постоянная работа над ошибками на уроке и включение ее в домашние задания, предупреждение о наиболее типичных ошибках.
- Индивидуализация домашнего задания слабоуспевающим учащимся.
- Повторение дома материала, необходимого для изучения новой темы.
- Использование слабыми учащимися при ответе составленного дома плана изложения материала или выполненной самим памяткой для ответа.
- Координация объема домашних заданий, доступность его выполнения в установленное время.
- Привлечение школьников к осуществлению самоконтроля при выполнении упражнений.
- Оказание должной помощи слабоуспевающим в ходе самостоятельной работы на уроке.
- Указание правила, на которое опирается задание.
- Указание алгоритма выполнения задания.
- Указание аналогичного задания, выполненного раньше.

Особенности дифференцированной работы на уроках.

- Объяснение нового материала должно строиться для всех одинаково, то есть всем предоставлять возможность учиться в одинаковых условиях.
- Закончить объяснение нового материала образцовым ответом с использованием опорных схем, таблиц, графического изображения.
- Использовать наглядные, дидактические материалы в большом количестве.
- Общая познавательная цель единая, задачи общие по теме, но каждый решает их на своем уровне.

Дифференциация может осуществляться: по объему и содержанию работы, по приемам и степени самостоятельности. Она может присутствовать на разных этапах урока (при закреплении, повторении, объяснении нового материала). Взаимодействие дифференцированной и совместной работы групп на уроке может быть различным. Примерную схему урока можно представить следующим образом. Как возможно организовать дифференциацию работы учащихся на уроке на разных этапах.

Для того чтобы все учащиеся класса глубоко и прочно усвоили новый материал, следует подходить к ним дифференцированно, учитывая индивидуальные особенности каждого. Наиболее значимыми для реализации дифференцированного обучения являются следующие принципы: проблемности; исследование изучаемых проблем и явлений; индивидуализация; создание мотивации; взаимообучение.

1. Дифференцированный подход при подборе домашних заданий. Он позволяет развить слабого ученика, помочь ему в овладении общеучебными умениями и навыками. Сильного ученика дифференцированное задание поднимает на более высокую ступень развития. Домашние задания распределяются по группам (по степени сложности). Для группы сильных учащихся часто даются опережающие задания поискового характера (подобрать материал по теме, составить схему-опору, найти в словарях и т.д.) Очень важно рационально организовать проверку домашнего задания. Она не должна занимать много времени, поэтому следует использовать разные способы проверки: самопроверку, взаимопроверку, слабых учеников целесообразнее учителю чаще проверять самому.

2. Дифференцированный подход для успешного усвоения нового материала. Здесь важны подготовительные упражнения. Это диктанты, игры, самостоятельная работа. Важно при их

выполнении и проверке повторить то правило, которое будет необходимо при объяснении новой темы. Объяснение нового чаще всего проводится для всех одинаково. Чем больше используется наглядности, тем лучше усваивается материал. Одним учащимся выводы ясны после первого объяснения, другим необходимо еще раз повторить. Первоначально к доске вызываются 2-3 сильных ученика, которые выполняют задания по новой теме, проговаривают правило. Затем эти дети продолжают работать самостоятельно над дополнительными и обязательными заданиями, а к работе у доски подключаются более слабые. При подведении итога урока прошу сильного ученика сформулировать правило, после чего слабые должны его повторить. Новый теоретический материал не даю в готовом виде. Наличие теоретических задач делает обучение проблемным.

3. Дифференцированный подход при закреплении изученного. Тщательно продумываю задания и их проверку. В этом помогают схемы, тестовые задания и другие.

Для закрепления теоретического материала готовлю задания для самостоятельной работы, подбираю дидактический материал в соответствии с уровнем развития учащихся. Часто учащиеся выполняют задания парами: одни выполняют эти задания, а сидящие с ними рядом учащиеся контролируют выполнение практических заданий и оценивают правильность выполнения, указывают при необходимости на ошибки. Затем учащиеся меняются ролями. Например, при закреплении темы «Причастие в 7 классе прошу ответить на простые вопросы из раздела «Контрольные вопросы» слабых учащихся, те, кто посильнее, подготовят ответы на вопросы из этого же раздела, но на такие, где надо поразмышлять, сравнить признаки. Сильные учащиеся готовят сообщения об истории изучения данной части речи разными учёными-русистами и пытаются объяснить, с кем из исследователей они согласны и почему.

4. Дифференцированные индивидуальные самостоятельные работы. При выполнении этих работ возрастает роль самого ученика в определении содержания работы, в выборе способов ее выполнения, возникает возможность сотрудничества учителя и ученика, особенно при выполнении учениками заданий творческого характера. Обучение детей, разных не только по уровню подготовки, но даже по учебным возможностям, пожалуй, самая сложная задача, стоящая перед учителем. И решить её невозможно без дифференцированного подхода к их обучению. При любом коллективном или фронтальном обучении усвоение знаний и умений происходит индивидуально в соответствии:

с уровнем работоспособности и темпом учащихся;

с особенностями восприятия, памяти, мышления.

Дифференцированный подход необходим на всех этапах усвоения знаний и умений.

I этап – изложение новых знаний и умений. Во-первых, провожу более тщательную подготовку к усвоению нового материала именно с теми детьми, которые в этом нуждаются. Во-вторых, после первичного фронтального объяснения его повторяю. Использую и такой приём: объясняю материал кратко на высоком уровне сложности в расчёте на группу детей с повышенной обучаемостью. Затем провожу объяснение того же материала более развёрнуто и доступно. Во время объяснения нового материала учитываю психофизиологические особенности учеников: задаю дополнительные вопросы ученикам со слабой слуховой памятью; невнимательным, рассеянным. Ученикам с хорошей зрительной памятью помогает наглядность; с моторной – практическая работа на доске.

Очевидна ограниченность возможности применения дифференцированного подхода на этапе изложения новых знаний (невозможно учесть пробелы в знаниях в любой момент объяснения, не всегда можно зафиксировать тот миг, в который ученик отвлекся, что-то упустил).

II этап – закрепление и применение знаний и умений. На этом этапе основой дифференцированного подхода является организация самостоятельной работы. Здесь более всего содержится возможностей для учёта особенностей учащихся. Наиболее типичные приёмы и виды дифференцированных заданий. Готовлю 2-3 варианта заданий, учащиеся сами выбирают вариант или заранее предназначаю задание определённой группе учеников.

Отдельным группам разъясняю возможные затруднения с целью предотвращения ошибок. Наиболее удобным считаю задания в форме индивидуальных карточек, которые подобраны в соответствии со школьной программой и различны по трудности и характеру. Слабым учащимся для самостоятельной работы нередко даю облегчённые карточки-задания.

III этап – проверка и оценка знаний и умений. Здесь важно чётко выяснить, на каком уровне усвоено каждым учеником одно и то же знание, умение. Все проверочные и контрольные работы содержат одинаковые для всех задания, т.е. одной трудности, соответствующей программным требованиям. Оценка знаний, умений и навыков ученика должна отражать объективно достигнутый уровень успеваемости.

Таким образом, для осуществления дифференцированного подхода необходимы следующие условия:

- а) знание индивидуальных и психологических особенностей отдельных учащихся;
- б) умение анализировать учебный материал, выявить возможные трудности, с которыми встретятся разные группы учащихся;
- в) составление развёрнутого плана урока, включая вопросы разным группам и отдельным учащимся;
- г) умение «спрограммировать» обучение разных групп учащихся;
- д) осуществление оперативной обратной связи;
- е) соблюдение педагогического такта.

Интересным может быть подход учителей к домашним заданиям. В конце урока предлагается несколько заданий: выполнение упражнений, составление различных схем по изучаемому материалу, составление простого или сложного плана, подбор примеров на соответствующее правило из художественной литературы, различные творческие работы. Современный урок не может быть эффективным без учёта степени участия в нём каждого ученика, без индивидуальной работы с учащимися.

Наиболее типичные приёмы и виды дифференцированных заданий. Лучше составить 2-3 варианта заданий (работа с текстом, анализ предложений, словосочетаний, разные виды разбора – фонетический, морфемный, морфологический, синтаксический; творческие задания; тесты и др.). Учащиеся сами выбирают вариант или заранее предназначая задание определённой группе учеников. Возможные затруднения при выполнении работы отдельным ученикам нужно разъяснять. Наиболее удобны задания в форме индивидуальных карточек, которые подобраны в соответствии со школьной программой и различны по трудности и характеру. Слабым учащимся для самостоятельной работы можно дать облегчённые карточки-задания.

Современная школа сегодня ставит высокие цели и задачи, но не всегда учитывает способности и возможности общества (отдельной семьи, ученика). Способности и возможности каждого ученика необходимо изучать и знать современному учителю в конкретной школе, в конкретном классе. Именно такой подход позволит создать ситуацию успеха для каждого обучающегося, что является условием получения прочных знаний по каждому предмету, в том числе и по такому сложному как русский язык. Есть такая притча: «Священника спрашивают: «Вы каждый день призываете: «Не кради, не убий, не лги! Идут века, а человек крадёт, убивает, лжёт. Не напрасен ли ваш труд?» «Нет, не напрасен, - отвечает священник. - Мир был бы ещё хуже, не повторяй мы этих заповедей». Высокая миссия учителя русского языка и литературы вполне сравнима с миссией этого священника. В моей педагогической деятельности индивидуально-дифференцированный подход является одним из принципов работы, который с большим интересом применяю на практике, так как именно это направление неоднократно подводило к ответам в решении многих профессиональных ситуаций, и (что немало важно) помогает сохранению психологического, да и физического здоровья учеников. Использование этой системы предполагает знание психологических особенностей каждого ученика. Хорошо знать своих учеников – значит, дать им возможность проявить свою индивидуальность, фантазию, творчество, избавить их от чувства страха и вселить в них веру в свои силы.

Не будем забывать, что любой труд интересен, если он разнообразен, что чем больше новое связано с изученным ранее, тем легче оно усваивается. Учение должно быть трудным, но посильным. Чем чаще мы проверяем и оцениваем труд ученика, тем интереснее ему работать. С огромной силой воздействует на ученика, на его отношение к предмету яркость и эмоциональность подачи материала учителем. Но главное – знать своего ученика.

Исходя из своей педагогической практики, могу утверждать, что каждый ученик справится с программным материалом, если создать необходимые для него условия работы. В решении этой задачи и состоит значение метода индивидуально-дифференцированного подхода к организации учебного процесса.

Литература:

1. Авдеева Г.Ф. Информационные технологии обучения. Менеджмент в образовании. 2002 г.
2. Осмаловская И.М. Дифференциация процесса обучения в современной школе. Москва-Воронеж, 2004 г.

СЕКЕБАЕВА ЛӘЗЗӘТ РЫМҚҰЛҚЫЗЫ

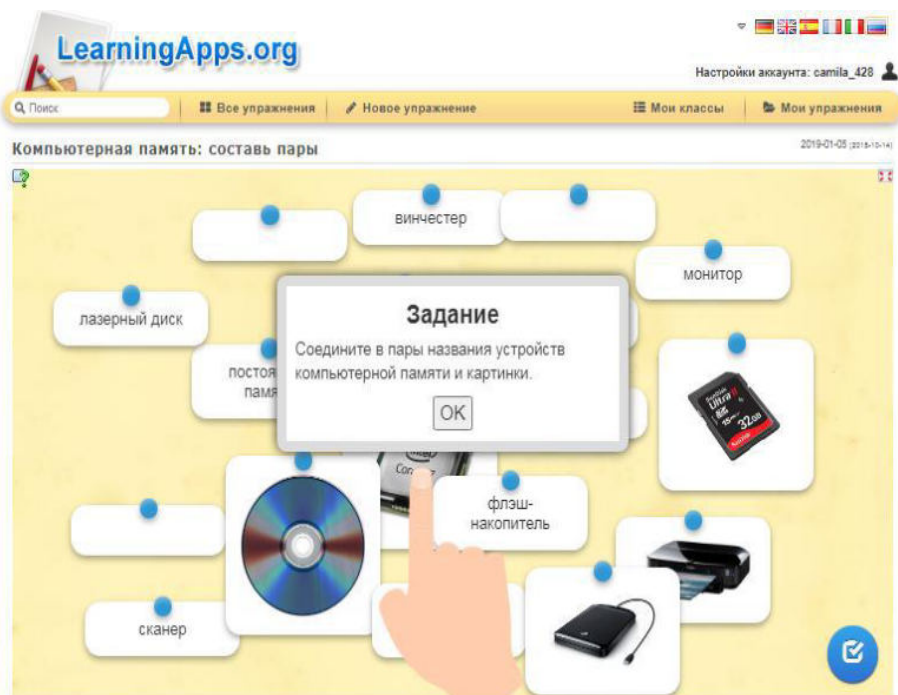
Қарағанды қаласы, «Жақып Ақбаев атындағы жалпы білім беретін мектебі» КММ

ИНФОРМАТИКА ЖӘНЕ АКТ САБАҚТАРЫНДА LEARNINGAPPS.ORG СЕРВИСІН ҚОЛДАНУ МҮМКІНДІКТЕРІ

Жасыратыны жоқ, қазір желіде көптеген интерактивті материалдар мен құралдар, әртүрлі тренажерлер және басқа да білім беру ресурстары бар, бірақ менің ойымша, олардың барлығында бірқатар кемшіліктер бар:

1. Материалдар дайын түрде ұсынылады, өзгертулер енгізілмейді, әдетте олар белгілі бір ОӘК үшін жасалады, сондықтан оларды басқа ОӘК-мен қолдану қиын.
2. Дайын материалдар әрдайым оқушылардың жеке ерекшеліктеріне, белгілі бір сабақтың құрылымына сәйкес келмейді, сондықтан көптеген оқытушылар оқу процесіне оңай сәйкес келетін өздерінің интерактивті материалдарын жасағысы келеді.
3. Өзіңіздің интерактивті материалдарыңызды жасау өте ұзақ уақытты алады және кейде техникалық тұрғыдан өте күрделі. Бұл жағдайда веб-сервис көмек көрсете алады learningapps.org, интерактивті қосымшалар арқылы оқу процесін қолдау үшін құрылған. LearningApps.org интерактивті модульдер арқылы оқыту мен оқыту процесін қолдауға арналған Web 2.0 қосымшасы. (Сурет 1.) Қолданыстағы модульдер оқу мазмұнына тікелей енгізілуі мүмкін, сонымен қатар оларды жедел режимде өзгертуге немесе жасауға болады. Мақсаты-интерактивті блоктарды жинау және оларды көпшілікке қол жетімді ету мүмкіндігі.

Сайтта танымал және пәндік бағыттар бойынша жүйеленген дайын интерактивті жаттығулар бар. Жаттығулар бастауыш мектеп, орта мектеп, жоғары сыныптар үшін есептелген білім деңгейі бойынша сараланған. Сервистің көмегімен LearningApps.org сіз әр түрлі тапсырмаларды (есте сақтау қабілеттерін дамытуға арналған ойындар, кроссвордтар, дұрыс жауапты таңдайтын викториналар, тесттер, кроссвордтар, жұп тауып, сәйкестік орната аласыз және т.б.) аз уақыт аралығында жасай аласыз, ал интерактивті форма оқушылардың пәнге деген ынтасын арттыруға көмектеседі. Қажет болса, АКТ – мен жұмыс істедің ең аз дағдылары бар кез-келген мұғалім өз ресурстарын жасай алады-жаңа материалды түсіндіруге, бекітуге, оқытуға, бақылауға арналған шағын жаттығу.

Сурет 1. LearningApps.org интерфейсі

Мұны жеткілікті сапалы деңгейде жасаңыз. Жаттығулар өте қарапайым жасалады: 1. Сайтта тіркелу. 2. Жаттығу түрін таңдаңыз. 3. Ұқсас қосымшаны жасаңыз. 4. Қолданбаны сақтау. Сервисте құрылған learningapps.org дидактикалық материалдарды сабақтар кезінде де, информатика және АКТ бойынша сыныптан тыс жұмыстарда да қолдануға болады. Оларды жаңа материалды зерттеуде көрнекі материал ретінде немесе оны бекіту үшін, кез-келген тақырыпты зерттегеннен кейін тексеру материалы ретінде пайдалануға болады. Сондай-ақ, студенттер үшін әр түрлі деңгейдегі жеке тапсырмалар жасауға болады. Әзірленген материалдар тек оқушылармен жұмыс жасауда ғана емес, сонымен қатар ата-аналармен өзара әрекеттесудің әртүрлі формаларында (педагогикалық әңгімелер, тақырыптық кеңестер және т.б.) қолданыла алады. Интерактивті дидактикалық материалдардың дәстүрлі материалдардан артықшылығы олардың көрінуінде, қол жетімділігінде, шығармашылығында; кітаптың орнына компьютер немесе ноутбукты қолдануда; әртүрлі файлдарды қолдануда (аудио, видео, графикалық және т. б.). д.), сондай-ақ оқушылардың қызығушылығын, танымдық белсенділігін, АКТ құзыреттілігін дамытуға ықпал ететін әр түрлі жаттығулар. Қызмет тіпті студенттер ұжымының жұмысын ұйымдастыруға, оқу курстарын зерттеудің жеке траекторияларын құруға, оқу материалдарының жеке банкіні құруға көмектеседі, Мысал ретінде біз осы қызметте орындалған "Ақпаратты енгізу және шығару құрылғылары" тақырыбында информатика және АКТ тапсырмасын әзірлеуді қарастырамыз.

Оқушыларға берілген құрылғылардың ішінен бір топқа барлық ақпаратты енгізу құрылғыларын, екінші топқа интерактивті тақтадағы стилустың көмегімен ақпаратты шығару құрылғыларын таңдау қажет болады. "Мультимедиялық мазмұнды таңдау" блогына ақпаратты енгізу және шығару құрылғыларының алдын-ала дайындалған суреттері жүктеледі. Суреттер веб-бетке арналған. "Кері байланыс" блогында дұрыс шешім табылған жағдайда пайда болатын мәтін енгізіледі. "Көмек" блогында тапсырманы қалай шешуге болатындығы туралы бірнеше кеңестер жасалады. Олар жоғарғы сол жақ бұрыштағы кішкентай белгіше арқылы пайдаланушыға қол жетімді болуы мүмкін. Әрі қарай, "Алдын-ала қарау кезінде орнату және көрсету" түймесін басыңыз. Студент тапсырманы оқығаннан кейін енгізу және шығару құрылғыларын екі бағанға жіктейді. "Шешімді тексеру" функциясын қолдана отырып, құрылғылар тобының дұрыс орналасуы тексеріледі. Жаттығудың соңында оны сақтау керек. Әрі қарай, сіз өзіңіздің веб-сайтыңызға (мұғалім,

мектеп және т.б.) жаттығудың HTML кодын көшіріп, оны сайт бетіне қою арқылы орналастыра аласыз.

Әдебиеттер:

1. Винницкий Ю. А. Учимся – играя, или старый добрый LearningApps [Электронный ресурс]: Сообщество учителей Intel Education Galaxy.
2. Сидоров С. В. Возможности создания интерактивных модулей в обучающих приложениях LearningApps.org. [Электронный ресурс]: Сайт педагога-исследователя.

СУЛЕЙМЕНОВА МИУА АБДРАЗХОВНА

КТУ «Общеобразовательная школа имени Жакыпа Акбаева», г. Караганда

ОРГАНИЗАЦИЯ РЕФЛЕКСИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Одной из главных задач современной школы сегодня является создание условий для самостоятельного выбора человека, формирования готовности и способности действовать на основе постоянного выбора и умение выходить из ситуации выбора без стрессов. В основе данной компетенции лежит развитая рефлексивная деятельность. Смысл предлагаемых видов рефлексии заключается в том, чтобы ученик смог “спроектировать” полученные знания на свой внутренний мир, задача учителя – воспитать мышление, предусматривающее смещение акцентов в усвоении знаний с увеличения объема информации на выработку личностного отношения к знаниям, критическое их осмысление. Поэтому на уроке мы учим выделять главное, планировать собственную деятельность, анализировать, оценивать.

Слово рефлексия происходит от латинского reflexio – обращение назад. Словарь иностранных слов определяет рефлексию как размышление о своем внутреннем состоянии, самопознание. Толковый словарь русского языка трактует рефлексию как самоанализ. В современной педагогике под рефлексией понимают самоанализ деятельности и её результатов «учителя будут помогать ученикам отслеживать и оценивать свое дальнейшее обучение посредством обратной связи».

Рефлексия может осуществляться не только в конце урока, но и на любом его этапе. Её цель: выстроить смысловую цепочку, сравнить способы и методы, применяемые другими со своими. Исходя из функций рефлексии, ученые предлагают следующую классификацию:

- рефлексия настроения и эмоционального состояния,
- рефлексия деятельности,
- рефлексия содержания учебного материала.

Проведение рефлексии настроения и эмоционального состояния целесообразно в начале урока с целью установления эмоционального контакта с учащимися и в конце деятельности. Применяются карточки с изображением лиц, цветное изображение настроения, эмоционально-художественное оформление (картина, смайлик, музыкальный фрагмент). Рефлексия деятельности дает возможность осмысления способов и приемов работы с учебным материалом, поиска наиболее рациональных. Этот вид рефлексивной деятельности нужен при проверке домашнего задания, защите проектных работ. Применение этого вида рефлексии в конце урока дает возможность оценить активность каждого ученика на разных этапах урока. Учителя вовлекают учащихся в работу и позволяют им принимать активное участие во всем, что происходит в классе. Эффективность решения поставленной учебной задачи (проблемной ситуации) можно оформить в виде графического организатора «рыбья кость». Рефлексия содержания учебного материала используется для выявления уровня осознания содержания пройденного. Эффективен прием незаконченного предложения, тезиса, подбора афоризма, рефлексия достижения цели с использованием

«деревя целей», оценки «приращения» знаний и достижения целей (высказывания Я не знал... - Теперь я знаю...); прием анализа субъективного опыта и достаточно известный прием синквейна, который помогает выяснить отношение к изучаемой проблеме, соединить старое знание и осмысление нового.

В конце урока подводятся его итоги, здесь приемлемо обсуждение того, что узнали учащиеся, и того, как они работали: каждый оценивает свой вклад в достижение поставленных в начале урока целей, свою активность, эффективность работы класса, увлекательность и полезность выбранных форм работы. Учащиеся, (если в классе немного человек), друг за другом высказываются одним предложением, выбирая начало фразы из рефлексивного экрана на доске:

- сегодня я узнал (а)...
- было интересно...
- было трудно...
- я выполнял(а) задания...
- я понял (а), что...
- теперь я могу...
- я почувствовал (а), что...
- я приобрел (а)...
- я научился (ась) ...
- у меня получилось ...
- я смог (ла)...
- я попробую...
- меня удивило...
- урок дал мне для жизни...
- мне захотелось...

Эти выводы (метод «телеграммы») можно записать в тетрадь в конце урока. Таким образом, при проверке тетрадей учитель сможет корректировать следующий урок.

Для подведения итогов урока можно воспользоваться упражнением «Плюс-минус-интересно». Это упражнение тоже можно выполнять как устно, так и письменно, в зависимости от наличия времени. Для письменного выполнения предлагается заполнить таблицу из трех граф. В графу «П» - «плюс» записывается все, что понравилось на уроке, информация и формы работы, которые вызвали положительные эмоции, либо, по мнению ученика, могут быть ему полезны для достижения каких-то целей. В графу «М» - «минус» записывается все, что не понравилось на уроке, показалось скучным, вызвало неприязнь, осталось непонятным, или информация, которая, по мнению ученика, оказалась для него не нужной, бесполезной с точки зрения решения жизненных ситуаций. В графу «И» - «интересно» учащиеся вписывают все любопытные факты, о которых узнали на уроке и что бы еще хотелось узнать по данной проблеме, вопросы к учителю. Эту таблицу придумал Эдвард де Боно, доктор медицинских наук, доктор философии Кембриджского университета, специалист в области развития практических навыков в области мышления.

Это упражнение позволяет учителю взглянуть на урок глазами учеников, проанализировать его с точки зрения ценности для каждого ученика. Для учащихся наиболее важными будут графы «П» и «И», так как в них будут содержаться памятки о той информации, которая может им когда-нибудь пригодиться.

В конце урока можно дать ребятам небольшую анкету, которая позволяет осуществить самоанализ, дать качественную и количественную оценку уроку. Некоторые пункты можно варьировать, дополнять, это зависит от того, на какие элементы урока обращается особое внимание. Можно попросить учащихся аргументировать свой ответ.

1. На уроке я работал (а)
2. Своей работой на уроке я
3. Урок для меня показался
4. За урок я

5. Мое настроение
6. Материал урока мне был
7. Домашнее задание мне кажется
активно / пассивно/с интересом
доволен / не доволен
коротким / длинным
не устал(а) / устал(а)
стало лучше / стало хуже
понятен / не понятен
полезен / бесполезен
интересен / скучен
легким / трудным
интересно / не интересно

Для оценивания учащимися своей активности и качества своей работы на уроке предлагаю ребятам на листочке условно отмечать свои ответы:

- «V» - ответил по просьбе учителя, но ответ неправильный
- «W» - ответил по просьбе учителя, ответ правильный
- «|» - ответил по своей инициативе, но ответ неправильный
- «+» - ответил по своей инициативе, ответ правильный
- «0» - не ответил.

Обсуждая в конце урока результаты своих наблюдений, учащиеся смогут объективно оценить свою активность и качество работы. Для того, чтобы закончить урок на положительной ноте, можно воспользоваться одним из вариантов упражнения «Комплимент» (комплимент-похвала, комплимент деловым качествам, комплимент в чувствах), в котором учащиеся оценивают вклад друг друга в урок и благодарят друг друга и учителя за проведенный урок. Такой вариант окончания урока дает возможность удовлетворения потребности в признании личностной значимости каждого.

Рефлексивная деятельность на уроке может организовываться как в индивидуальной, так и в групповой форме. Рефлексивная контрольно-оценочная деятельность при организации коллективно-учебной деятельности в группе предполагает включение каждого учащегося в действие взаимоконтроля и самооценки. Для этого используются оценочные карты, цель которых – научить адекватно оценивать себя и других. Можно предложить учащимся сделать краткие записи – обоснования оценки в виде похвалы, одобрения, пожелания и т.д. Все, что делается на уроке по организации рефлексивной деятельности – не самоцель, а подготовка к развитию очень важных качеств современной личности: самостоятельности, предприимчивости и конкурентоспособности.

Однако, процесс рефлексии должен быть многогранным, так как оценка должна проводиться не только личностью самой себя, но и окружающими людьми.

Таким образом, рефлексия на уроке – это совместная деятельность учащихся и учителя, позволяющая совершенствовать учебный процесс, ориентируясь на личность каждого ученика. Общение с учениками по вопросам преподавания и обучения, следовательно, способствует развитию в учениках саморегуляции. Рефлексия позволяет создать условия, побуждающие детей к деятельности через востребованность их знаний, способствует развитию критического мышления: анализа, обобщения, прогнозирования, самооценки. Использование рефлексивных методов и приёмов способствует формированию творческого самостоятельного мышления, развивают воображение и творческие способности, способствуют раскрытию интеллектуальных и духовных возможностей детей.

Литература:

1. Гукалова И.В. Роль и место содержательной рефлексии на уроке. kollegi.kz
2. Соколова Л.А. «Рефлексивный компонент деятельности, как необходимое условие развития учителя и учащихся». 2002 г.

ТУЛЕУОВА АЛМАГУЛЬ КАЙРОЛЛОВНА

«Керней ТМ (ресурстық орталық)» КММ
математика пәнінің мұғалімі

САБАҚТЫ ЗЕРТТЕУ: ҚАЗАҚСТАНДЫҚ МЕКТЕПТЕРДІҢ ТӘЖІРИБЕСІ

Мұғалімдердің жаңа ұрпағы білім деңгейі жөнімен әлдеқайда жоғары болуы керек. Ол үшін жаңа фармацияның педагогы қажет болатын. Міне, мектеп өміріне еніп отырған жаңа технологиялардың ерекшелігі - өсіп келе жатқан тұлғаны жан-жақты дамыту болып табылады.

Мұғалімнің кәсіби білімін жетілдірудің ең бір тиімді әдісі бұл Lesson Study. Lesson Study - мұғалімдер тәжірибесі саласындағы білім жетілдіруге бағытталған ынтымақтастық педагогикалық тәсіл. Мектебімізде Lesson Study-ге жоспарлау, оқыту, қадағалау, оқыту мен оқуды талдау, өз қорытындыларын тұжырымдап, құжаттарды бірлесіп жүзеге асыратын мұғалімдер тобы құрылған болатын. Lesson Study-дің циклін өткізген соң мұғалімдер педагогикалық тәсілдерді жетілдіріп, кейіннен ашық Lesson study, таныстырылым өткізіп, ғаламторға жариялау арқылы әріптестеріне таратты.

Біз өз мектебімізде Lesson Study циклін өткізу үшін зерттеу жұмыстарын жоспарлап, мұғалімдерден топ құрдық. Lesson Study тәсілін жүзеге асыру үшін топ мүшелерімен ақылдаса келе, «Сабақ үрдісінде диалогтік оқытудың тиімділігі» тақырыбы бойынша 8-сыныбында Lesson Study жүргізуді жоспарладық. Жалпы сыныптың білім көрсеткіші –28 % құрайды. Сыныптың білім деңгейі мен сыныптың белсенділігі мен бәсекелесе, жарыса оқу деңгейі орташа. Сондықтан осы сыныпта диалогтік оқытуды басты назарға алғандағы мақсатымыз - диалогтік оқыту арқылы сыныпта оқу мен оқыту үрдісінде белсенді, бәсекелестік атмосфера тудыру болды. Сонымен қатар диалогтік оқыту арқылы оқушылардың таным белсенділігін арттыру, қызығушылығын ояту, білім сапасын көтеру.

Өйткені оқушылардың таным белсенділігін арттыруда, сұрақты түрлендіре қою арқылы белсенділік оятуда, оқушылардың жауап берудегі бәсекелестігін тудыруда сындарлы оқыту бағдарламасы бұл оқыту түрін тиімді әдіс ретінде дәлелдеп отыр. Диалогтік оқытуды жүзеге асыру бағытында әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалана отырып, зерттеу сабақтарының кестесі жоспарланды.

Бірінші Lesson Study циклі геометрия пәнінен басталды. Мұнда сыныпты топқа бөліп, үй тапсырмасын сағат тілімен дәптерлерін алмасып, тексерді және бағалау критерийлері бойынша өзара бағалау жүргізілді. Жаңа тақырыпқа көшпес бұрын өткен тақырып бойынша ауызша есептер орындалатылып, жетелеуші сұрақтар берілді. Сабақта жиі сұрақ қою әдісін қолданылы. Бұл жерде белсенді диалог орнамаса да, топтың бірігіп жұмыс жасауына мүмкіндік берілді. Әрқайсысы өз деңгейлері жеткенше тапсырманы қызығушылықпен орындап, жұмыс жасады. Бақылауда болған оқушылар күтілген нәтижеге сай жұмыс жасағандары байқалды.

Бірінші Lesson Study -ді талдап, оқушылар пікірін білгеннен кейін, екінші Lesson Study биология пәнінің жоспары құрылды. Оқушылардың пікірлерін ескере отырып, жаңа тақырыпты өз беттерімен меңгеру үшін «Мозаика» әдісі мен сергіту сәтін ұйымдастыру жоспарланды. Себебі, оқушылар тақырыпты өз беттерімен талдап, бір-бірімізге өзіміз түсіндірсек және сергіту сәті болса деген ұсыныс жасаған болатын.

Жаңа тақырыпты меңгертуде оқушылар «Мозаика» әдісі бойынша жұмыс жасады. Мәтінді бірінші өздері оқып, топта талдап, басқа топтарға барып өз мәтіндерін түсіндіріп, кейін өз топтарына оралғаннан кейін басқа топтан түсінгендерін қайта ортаға салды. Бұл жерде белсенді диалог орнады, барлық оқушылар диалогқа қатысты. Әрине, кітапқа қарап айтқан, жеткілікті түсіндірмеген оқушылар да болды. Бірақ, әрқайсысы өз деңгейлері жеткенше жұмыстанды. Бекітуде берілген тапсырмаларды да оқушылар қызығушылықпен орындады. Мұнда оқушылар өз топтары талдамаған деректер бойынша да сұрақтарға жауап

берді. Бақылауда болған С және А деңгейлі оқушылар күткен нәтижеге сай жұмыстанды. Ал, В деңгейлі оқушы үй тапсырмасы бойынша күткен нәтижеге жете алмады, бірақ сабақтың қалған бөлімдерінде белсенді болды, дегенмен бұл оқушыда өз біліміне сенімсіздік байқалды. Сабақ соңында оқушылармен сұхбаттасқан кезде бақылауға алынған оқушылар сабақты меңгеруге «Мозаика» әдісінің тиімді болғанын айтты.

Осы бағытты ұстана отырып, зерттеушілік әңгімені (Александр 2004) енгізуді жөн көрдік. Өйткені зерттеушілік әңгіме қарым-қатынас жасаудың барысында идеялар екі жақты бағытта жүріп, соның негізінде оқушының білім алу үдерісі алға жылжиды, әркім өз пікірін ұсынады. Алайда жұмыс барысында кейбір оқушылардың тиісті білім білік дағдысы толық болғанмен, топ алдында дәлелдеу, сөйлеу дағдылары жетпей жатқаны байқалды. Оқушылардың зерттеу жұмысына төселмегені, бұл әдіс оларға күрделі болғаны байқалды. Зерттеуге алынған оқушылармен сөйлескенде материалдың молдығын және оны меңгеруге уақыттың тапшы екенін атап өтті.

Жалпы белсенділік, бәсекелестік – екі жақты үдеріс. Рефлексивтік–практик (Дональд Шон) ретінде теориялық тұжырымдамаларға сүйене отырып, тәжірибе барысында диалогтік оқытуды негізгі нысанға алып, сыныпта, оқу және оқыту үдерісінде белсенділік, бәсекелестік жағынан өзгеріс енгізіп, «іс- әрекеттегі толғаныс» жүргізіп отырсақ, бұл біздің тәжірибемізге сын қарауға, неге осындай іс-әрекет жасағанымызға мүмкіндік беретініне, тәжірибемізге қатысты бірқатар ойлар мен сұрақтар анықтауға мүмкіндік беретініне көз жеткіздік. Диалогтік оқыту– белсенді, бәсекелестік атмосфера тудырудың кепілі.

Тәжірибедегі «белсенді емес сыныптың» мәселесі бірден шешілмейді, бірақ оқушыны топтық жұмысқа тарта отырып, ашық сөйлесу, пікірін тыңдау арқылы ортаға бейімдеуді және «оқушы-мұғалім», «оқушы-оқушы» үдерісін үнемі дағдыға айналдырсақ, үнемі оқушы пікірімен санаса отырып, оларға ұнайтындай әдістерді қолдана отырып сабағымызды жоспарласақ ғасырдың талабына сай сындарлы ой айта алатын жеке тұлға тәрбиелей аламыз деген ойға келдік.

Бұрынғы тәжірибемізде сабақ жоспарларын бірігіп құру, сабақты бірігіп зерттеу, бақылау, проблемаларды бірігіп шешу деген бұрын болмаған еді, Lesson Study мұғалімдердің кәсіби біліктілігін көтерудің, білім жетілдірудің, тәжірибе алмасудың оңтайлы әдісі екендігіне көзіміз жетті. Оқушы тақырыпты жақсы меңгеруі үшін бірнеше сабақ бойы түрлі әдістерді қолданып, бақылап, зерттеп, соңында тиімді тәсілді анықтау арқылы жетістікке жетуге болады.

Қай кезде де мұғалім мектептегі негізі тұлға болып қала бермек, себебі оқушы білімді өз бетімен меңгеруі үшін оған жетекшілік қызмет атқаратын мұғалім. Мұғалім тек өз сабағында өз шәкірттерін жетелеуші ғана емес, кәсіби құзіретті, жан-жақты білімді, заман ағымына сай жаңашыл болса, өз идеялары мен ой-мақсаттарын әріптестерінің де санасына сәуледей сіңіріп, еріксіз еліктіріп, соңынан ілестіріп көшбасшы бола алады. Lesson Study-оқушыға саналы білім беруді көздеген бір мақсатқа жұмылған ұстаздар шеберханасы десек артық айтқандық емес.

Жаңа форматтағы біліктілікті арттыру курсынан өткен мұғалімдер жаңа форматтағы мұғалімдер қатарына жатқызуға болады, ал жаңа форматтағы мұғалім деген атқа ие ұстаз үнемі алдыңғы қатарда болуы керек, үздіксіз білім алуды, тәжірибе алмасуды мақсатқа айналдыруы тиіс.

Әдебиетер:

1. Абдрахманова К.С. «Сабақты зерттеу – бірлескен оқу тәсілі: әдістемелік нұсқаулық. Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ «Педагогикалық шеберлік орталығы», 2017.
2. Ақпараттық-әдістемелік журнал №4. «Педагогикалық диалог», 2017.

ТОРИНА МЕРЕКЕ БЕКБАЕВНА

*Қарағанды қаласы, «Ю.Н. Павлов атындағы жалпы білім беретін мектеп» КММ
қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі*

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ЖАҢАШЫЛ ӘДІС - ТӘСІЛДЕРДІ ПАЙДАЛАНУ ТИІМДІЛІГІ

Бүгінгі таңда білім беру ісіне ерекше көңіл бөлініп, қолға алынып отыр. Соған сәйкес білім саласына заман ағымына сай жаңа бағдарламалар, жаңа технология әдіс-тәсілдері енгізілуде. Осы идеялардан оқытудың және тәрбиелеудің инновациялық технологияларын қолдану қажеттілігі туындайды.

Білім саласындағы жаңа көзқарас тұлғаның дамуы мен нәтижеге бағытталған білім беруді көздейді. Сондықтан, білім жүйесін құру, оқушыларға қазіргі заман талабына сай білім беру-бүгінгі күннің ең өзекті мәселесі.

Қазіргі кезде сабақта жаңа технологияларды бәріміз кеңінен қолданамыз. Қазақ әдебиетінің классигі, ұлы атамыз Абай Құнанбайұлы «Шәкірттерің жақсы оқу үшін, оның оқуға деген ынтасы және қызығушылығы зор болу керек» – деген. Расында да, тек қана жігерлі, әр нәрсені үнемі білгісі келген, табандылығын, шыдамдылығын көрсеткен адам ғана мақсатына жетеді.

Заманауи жаңашыл технологиялар ұғымының пайда болуы білім беру саласында компьютерлік сабақтар өткізумен тығыз байланысты. Көптеген электронды оқулықтар мен оқу бағдарламалары, мультимедиялық оқу бағдарламалары жасалуда және жасалып та жатыр. Сондықтан, бүгінгі таңда қазақ тілі пәні мұғалімдерінің кәсіби құзырлығы құрылымынан оқытудың ақпараттық – коммуникациялық технологиялары ерекше орын алады.

Жаңа ақпараттық технологиялар дегеніміз – білім беру ісінде ақпараттарды даярлап, оны білім алушыға беру үрдісі. Сонымен бірге, ақпараттық коммуникативтік технология сабаққа дайындалуда қосымша ақпаратты іздеуді кеңейтеді. Интернеттің іздеу жүйесі арқылы қызықты мәліметтер, көрнекіліктер таба аламыз.

Сонда, оқу-жүйесінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану мынадай нәтижелерге қол жеткізеді:

- оқушылар электронды оқулықтармен және интернет желісімен жұмыс істей алады;
- оқушының білімі қысқа мерзімде және кез келген уақытта бағаланады;
- орындаған жұмыстарының қателерін бірден көруге мүмкіншілік тудырады;
- интерактивті тақтаны еркін қолданады;
- ақпараттық мәдениетін дамытады;
- зерттеу дағдылары дамиды;
- оқушылардың пәнге деген қызығушылықтары артады;
- әрбір оқушының шығармашылық мүмкіндігі ашылады.

Бүгінгі таңда республикада компьютерлік бағдарламалар шығарылып, оқытудың жаңа технологиялары оқу үрдісінде кеңінен 243 пайдаланылып, оң нәтижелер беруде. Олар – В.Фирсовтың саралай оқыту, П.Эрдниевтің дидактикалық бірліктерді шоғырландыру, Ш. Амонашвилидің ізгілікті-тұлғалық, В. Монаховтың оқыту үрдісін жобалау, М. Жанпейісованың модульдік оқыту, Ж. Қараевтың деңгейлік саралап оқыту, Г. Селевконың өзін-өзі дамыта оқыту және т.б. технологиялары. Аталған технологиялардың қазақ тілін басқа ұлт өкілдеріне оқытудағы маңызы ерекше.

Осындай ізденістен туындаған технологиялардың бірі – тірек сызбалар арқылы оқыту әдістемесі. Әдістеменің ерекшелігі мен маңызы неде? Бірінші ерекшелігі – нақты, дәл есептелген тұтас оқу процесін құра білу. Виктор Федорович Шаталов бұл құрылымды былай түсіндіреді: «Тірек сызба дегеніміз – ойынның элементі, уақыт 29 үнемділігі және оқушы психологиясын қызықты құбылысқа бағыттау. Бірақ ең басты мақсат – берілген тақырыпты логикалық байланыстар негізінде оқушының түсінуі және ұзақ уақыт есте сақтауы».

Екінші ерекшелігі – уақыт үнемділігі. Мысалы, белгілі бір тарауды түсіндіру барысында бірнеше тақырыпты жинақтап, ықшамдап бір -екі тірек сызбасына сыйдыруға болады.

Ал ең негізгі ерекшелігі -тірек сызбасын қолдану. Бұл әдістеме қазіргі күнге дейін құндылығын жойған жоқ. Тірек сызбалар оқушылардың сөйлеу тілін арттыру мақсатында пайдаланатын тәсілдің бірі. Сонымен қатар тірек сызба жаңа тақырыпты жеңіл түсінуге, есте сақтап қалуға көмектеседі. Орыс топтарында қазақ тілін оқытуда ең қолайлы жолдардың бірі-тірек сызбаларын пайдалану: себебі олар тірек сызбалар арқылы сөйлем құрастырып, өз ойларын айтып жеткізуге үйренеді, сабаққа қызығады, еңбектенуге талпынады.Тірек сызбасын сабақта кеңінен пайдалану- мұғалімнің жан-жақты дайындалуына, уақытты ұтымды өткізуіне әсер етеді.

Уақыт талабы мұғалімнен сабақты қызықты, тартымды өткізе білуді, көп шығармашылық ізденісті, білімділікті, тапқырлықты қажет етеді. Оқушылардың белсенділігін, жеке дара жұмыстануын ынталандыру, жеке кәзқарастарының қалыптасуын, дамуын, оқу еңбегінің нәтижесі тиімді болуын талап етеді.

Грамматикалық тақырып бойынша ережені жаттау түрде бермей, тірек сызбалар арқылы үйрету, көп есте қалатын болады. Оқушылар ережені тірек сызбалар арқылы ұғып алса, оларды сабақта жиі пайдаланып отырса, оқу жүйесін жақсы түсінетін болады. Берілген тірек сызбаларды пайдалана отырып, оқушыларға грамматиканы кеңінен және керекті ережені қолдануларына мүмкіншілік туғызуға болады. Сабақ барысында көп сөйлемей-ақ сабақ негіздерін қысқа да нұсқа ұсынып, шығармашылық ой-өріс жүйесін арттыруға жағдай жасалады. Оқушылар аудару жұмысын орындағанда грамматиканы оңай түрде қолдана алатын болады.

Постермен жұмыс – тақырыпты ашудың тиімді тәсілі. Постермен жұмыс барысында оқушылар түрлі идея тастап, оны дәлелдеу үшін еңбек етеді. Оқушының ойлануы, ол ойын жеткізуі тілді меңгеру үшін өте тиімді. Постерді қорғау – шешендік өнерді қажет етеді.

Сын тұрғысынан ойлауға арналған әртүрлі қызықты тапсырмалар беру, топтық жұмыста белсенділігін арттыру мақсатында постерлер жасату арқылы баланың қызығушылығы артады. Әрбір сабақ соңында оқушылармен кеңесу барысында оларға зерттеушілік қабілетті арттыру үшін интернет желісіне кіріп, іздену керектігін және кітапханаларға барып тіл байлықтарын арттыру үшін әдеби оқулықтар алып оқуды түсіндіремін. Оқушының сыни тұрғысынан ойлануына оң ықпалын тигізетін әңгіме түрі зерттеушілік әңгімесі болып саналады. Осы зерттеушілік әңгімені өз сабақтарымда жиі қолданамын. Сонда ғана оқушы білімді, саналы, ойлау қабілеті мен сөйлеу шеберлігі дамитындығын, өмірге көзқарасы қалыптасып, белгілі бір шешімді қабылдай алатынын, есте сақтау қабілеті дамитындығын, алған білімін кез-келген жерді пайдалана алатын тұлға қалыптасатынына сенемін.

Әдебиеттер:

1. Артықова Т.М. Қыстаубаева Ж. Қазақ тілі. Оқыту әдістемесі. 2005 ж.
2. Қуанышбаева А. Жаңа технологиялық әдіс-тәсілдерді пайдалану. 2004 ж.

ТУСУПОВА ГУЛЬЗИРА КАЛКАМАНОВНА

*Қарағанды қаласы, «Ю.Н.Павлов атындағы ЖББМ» КММ
информатика пәні мұғалімі*

АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ИНФОРМАТИКА ПӘНІНЕ ДЕГЕН ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ.

XXI ғасыр ақпарат ғасыры болғандықтан адамзатқа компьютерлік сауаттылық қажет. Білім берудің негізгі мақсаты – білім мазмұнын жаңартумен қатар, оқытудың әдіс-тәсілдері

мен әр түрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыруды талап етеді. Осы мақсатты жүзеге асыруда ақпараттық технологияны пайдалану әдісі зор рөл атқарады. Ақпараттық технологияларды сабақта пайдаланудың негізгі мақсаты: Қазақстан Республикасында біртұтас білімдік ақпараттық ортаны құру, жаңа ақпараттық технологияны пайдалану Қазақстан Республикасындағы ақпараттық кеңістікті әлемдік білім беру кеңістігімен сабақтастыру болып табылады.

Көптеген жаңа технологиялармен қатар соңғы кездері информатика пәні сабақтарында ақпараттық технологиялар жиі қолданылуда. Осыған байланысты күнделікті сабаққа:

- мультимедия (видео, аудио қондырғылары мен теледидарды, электрондық оқулықтарды);
- компьютер (компьютерлік бағдарламалар, интерактивті тақта
- интернет және т.б. көрнекі материалдарды пайдалану айтарлықтай нәтиже береді.

Мұндай қондырғылар оқушылардың қызығушылығын арттырып, зейін қойып тыңдауға және алған мәліметтерді нақтылауға мүмкіндік береді. Оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын ояту мұғалімнің сабақ өткізу тәсіліне де байланысты. Қазіргі таңда оқудың интерактивті әдіс-тәсілдері өте көп. Педагогикалық ғалым мен озық тәжірибенің бүгінгі даму деңгейінде белгілі болған оқыту әдіс-тәсілдерінің бәрін де еркін игеріп, әрбір нақтылы жағдайларға орай ең тиімдісін таңдап алу және олардың бірнешеуінің жиынтығын түрлендіре тиімді, үйлесімді әрі шығармашылықпен қолдану- сабақтың сәтті өтуінің кепілі.

Осы ретте мына мәселелерге баса назар аударғым келеді.

1. Мұғалім сәтсіз өткен сабақтарға өзіндік талдау жасап өз кемшілігін іздеуге әрекет жасау керек.
2. Білім мен тәрбие беруде жариялылық, педагогикалық, ынтымақтастық, ғылыми-әдістемелік, тың ізденістерге сүйене отырып жаңашылдыққа талпыну қажет.
3. Мұғалім күнделікті әр сабағына шығармашылықпен дайындалуы керек. Өйткені, сабақ-мұғалімнің өнері, шығармасы. Сондықтан әр сабақты тиімді ұйымдастыруда оқушыны жалықтырмайтын, қабілетін арттыратын жағдай туғызуға ықпал етуіміз керек деп ойлаймыз.

Ақпараттық технология негіздері тұлғаның информатика пәнінен алған білім сапасы мен сауаттылығын кеңейтуге жәрдемдеседі, мысалы: интернет-сайты арқылы жоғары деңгейдегі көрнекіліктерді пайдалануға болады. Заман ағымына қарай сабаққа видео, аудио қондырғылары мен теледидарды, компьютерді қолдану оқушының дүниетанымын кеңейтеді. Әсіресе, оқулықтағы тарауларды қорытындылау кезінде оқушылар қосымша материалдар жинақтап, білімдерін кеңейтіп, танымдық белсенділігін арттырып қана қоймай, қисынды ойлау жүйесін қалыптастырып, шығармашылығын дамытады. Тестік тапсырмалар орындайды. Компьютер көмегімен оқыту оң нәтижелер береді. Ақпараттық мәдениет дегеніміз- тек компьютермен дұрыс жұмыс істей білу ғана емес, кез-келген ақпарат көзін: анықтамаларды, теледидар бағдарламаларын т.с.с. дұрыс пайдалана білу деген сөз.

Жаңа ақпараттық технологияның негізгі ерекшелігі – бұл оқушыларға өз бетімен немесе бірлескен түрде шығармашылық жұмыспен шұғылдануға, ізденуге, өз жұмысының нәтижесін көріп, өз өзіне сын көзбен қарауына және жеткен жетістігінен ләззат алуға мүмкіндік береді. Ол үшін мұғалім өткізетін сабағының түрін дұрыс таңдай білуі қажет. Сабақты сәтті ұйымдастырудағы басты мақсат -оқушының сабаққа деген қызығушылығын арттырып, бүгінгі заман алабына сай білім беру. Сабақтың сәтті өтуі біріншіден, мұғалімнің біліміне, іскерлігіне, тәжірибесіне байланысты болса, екіншіден, сабақ материалына, ал үшіншіден, сынып типіне, төртіншіден мұғалім мен оқушының көңіл – күйіне де байланысты. Сабақты тартымды әрі сәтті өткізе білу мұғалімдер қауымынан көп ізденуді, білімділікті, қабілеттілікті және тапқырлықты қажет етеді.

Ақпараттық технологиялардың бірі – интерактивтік тақта, мультимедиялық және онлайн сабақтары. Оқыту үрдісін компьютерлендіру мақсатында интерактивті тақтамен жұмыс жасау тиімді. Қазіргі уақытта Қазақстанның жалпы орта білім беретін мектептерінің барлығы дерлік интерактивті тақтамен қамтамасыз етілген. Өзім жұмыс жасайтын мектепте

жаңа ақпараттық технологияларды қолдану кеңінен қарастырылған. Мектептің информатика кабинетінде интерактивті тақта орнатылған.

Интерактивті тақтаны қолдану арқылы оқушылардың қызығушылығын, интеллектуалдық танымын, білім сапасын арттыруға болады. Өз басым интерактивті тақтаны әр сабақ барысында, соның ішінде информатикадан практикалық сабақтарды өткізген кезде жиі қолданамын. Мысалы: информатика пәнін оқытуда интерактивті тақтамен жұмыс жасауда оқушылардың қызығушылығын танытып қана қоймай, шығармашылық қабілеттерін дамыту мен қатар жаңа ақпараттық технологияны меңгеруге, оны пайдалана алуына мүмкіндік береміз. Сабақта интерактивті тақтаның элементтерін пайдалану, дайындалған арнайы тапсырмаларды тыңдап қана қоймай, көздерімен көріп, оны жетік түсінуге, дағдыланады. Интерактивті тақтаны пайдалану арқылы оқушылардың білімін тексеру үшін әр тарауды аяқтаған кезде немесе жаңа сабақты бекіткен уақытта тестілеу әдісін қолдануға болады. Оқушылардан бір уақытта жауап алуға мүмкіндік береді. Тестілеудің нәтижелерін құрылған график арқылы тексеріп, сол уақытта бағалауға болады. Жауап нәтижелерін бақылап және оқушылардың материалды түсіну деңгейін анықтауға мүмкіндік береді. Интерактивті тақтаны пайдалану арқылы тестілеген кезде мұғалім оқушылардың білім деңгейін анықтай алады. Оқушыға тест сұрақтарына жауап беруі үшін уақыт беріледі. Бұл жүйе тұйық оқушылардың ойын білдіріп, жалқау оқушылардың қызығушылығын арттырады. Оқушылар жауаптарын құпия түрде бере алады.

Ақпараттық технологияларды жүзеге асырудағы тағы бір мүмкіндігі – ол электронды оқулық. Электрондық оқулық - бұл дидактикалық әдіс - тәсілдер мен ақпараттық технологияны қолдануға негізделген түбегейлі жүйе. Электронды оқулықпен оқыту оқытушының оқушымен жеке жұмыс істегендей болады. Электрондық оқулық тек қана оқушы үшін емес, мұғалімнің дидактикалық әдістемелік көмекші құралы да болып табылады.

Қазіргі заманның даму қарқыны мұғалімдерден шығармашылығын жаңаша, ғылыми-зерттеу бағытында құруды талап етеді. Компьютер және ақпараттық технологиялар арқылы жасалып жатқан оқыту процесі оқушының жаңаша ойлау қабілетін қалыптастырады. Бүгінгі таңдағы ақпараттық қоғам аймағындағы оқушылардың ойлау қабілетін қалыптастыратын және компьютерлік оқыту ісін дамытатын жалпы заңдылықтардан тарайтын педагогикалық технологиялардың тиімділігі жоғары болмақ. Жаңа ақпараттық техникаларын пайдалану соңғы уақытта мектептегі білім беру жүйесінде маңызды бағыттардың бірі болып табылады. Мультимедиялық технологиялар көбіне компьютерлік сыныптарда қолданылады. Қазіргі уақытта сабақ материалына байланысты көптеген компакт-дискілер бар. Мектептегі информатика сабағын компьютердің көмегіне сүйеніп өткізуге көп мүмкіндіктер жасалған. Жаңа материалды түсіндіруде интерактивті компьютерлік графиканы пайдалануды көздейтін аппараттық-бағдарламалық құралдарды пайдалануға болады. Компьютерлік графикалық материал презентациялық монитор көмегімен көрсетіледі. Информатика пәні бойынша компьютерлік тестілеуді қолдану оқушылардың интеллектуалдық танымын арттырады. Оқушылар бір тестілеуден жақсы нәтижеге жеткенше бірнеше қайтара өтеді. Бұл тестілердің барлығы информатика бойынша минимум талаптарына сәйкес келеді. Келесі бір маңызды жағдай уақытты үнемдеу.

Осындай ақпарат құралдарын пайдалана отырып, мен сабақ барысында оқушылардың қабілетіне, білім деңгейіне, ынтасына қарай топқа бөліп, өз бетімен еңбектенуге, ізденуге, шығармашылыққа баулып, қорытынды жасауға машықтандырамын, оқушының ақыл-ойын дамытып, өзіндік дүниетанымын қалыптастырамын, сабаққа ынтасын арттырып, тапсырманы орындау барысында жіберілген қателер мен кемшіліктерді уақытында анықтап түзетуге мүмкіндік беремін.

Сабақ барысында оқушыларды біліммен қаруландырып қоймай оларды қисынды ойлау, есте сақтау қабілеттерін дамыту үшін оқушылардың шығармашылық ізденісін, тапқырлығын, зеректігін, ойлауға икемділігін, өмірге ғылыми көзқарасын дамытуға өткізілген сыныптан тыс жұмыстар: «Көңілді тапқыштар», «Тапқыр достар» сияқты

танымдық ойындарын қолданамын. Алынған өзекті тақырыпты басшылыққа ала отыра және істелінген жұмыстарды қорытындылай келе өзін-өзі бағалай білетін, шығармашылық деңгейі жоғары жан-жақты тұлға қалыптастыра отыра, оқушының білім сапасын көтеремін, алған білімдерін өмірмен ұштастыруға бағыт беріп оқушы құзырлығын дамытамын.

Осындай тәжірибем арқылы оқушылардың білімін, дағдыларын, ойлау қабілеттерін, шығармашылық ізденісін бақылау арқылы біршама нәтижеге жеттім. Мысалы: «Word мәтіндік редакторында кесте құру» тақырыбындағы ашық сабақта ақпараттық технологияны пайдалану арқылы оқушылардың есте сақтау, ойлау қабілеттерін дамыттым. Есте сақтау қабілетін шыңдауға, ғылым мен техника жетістіктеріне, білімге деген қызығушылығын арттыруда сыныптан тыс шаралардың маңызы зор. Оқушылардың информатикалық сауаттылығын арттыру, алған білімдерін тиянақты болуын қадағалау үшін сыныптан тыс жұмыстар жүргізіп, оқушыны қызықтыратындай информатикалық ойындар викторина шешу, кроссворд құрастыру, логикалық есептер шығарту арқылы ой-өрісін, пәнге қызығушылығын арттырып, пән аралық байланысты нығайту қажет.

Қорытындылау кезінде тақырыпқа байланысты сөздік қорларын молайтып, өткен тақырыптың мазмұнын толық ашу үшін сәйкестендіру кестесін толтырғызып, сабақты бекітемін. Әр тарауды өткен соң, өздік жұмыс, тақырыптық есеп, бақылау жұмыстары, тестік тапсырмалар өткізу арқылы тақырыпты қаншалықты меңгергенін тексеріп, тақырыпты толық меңгере алмаған оқушылармен қосымша сабақтар, сыныптан тыс жұмыстар жүргіземін. Тест түрлері оқушы білімін бекітуге қайталауға, жүйелеуге мүмкіндік береді. Сонымен қоса мұғалім мен оқушылардың уақытын үнемдеуге оқу жұмысын ұйымдастыруға жағдай жасайды.

Жалпы оқушылардың ақпараттық технология негіздерінен алған білімі арқылы:

1. Оқушының пәнге деген қызығушылығы артады, құлшынысы оянады.
2. Шығармашылық қабілеттері артады.
3. Жылдам ойлауға машықтанады, білім сапасы артады.
4. Оқушылар өз бетімен жұмыс жасауға дағдыланды.
5. Компьютерлік сауатты болуға үйренеді.

Ақпараттық технологияның мұғалім жұмысына ең тиімдісі – оқушылардың білім олқылықтарына үнемі зерттеу жасап, түзету жұмыстарын жүргізуге пайдасы бар. Қазіргі заманның даму қарқыны мұғалімдер шығармашылығын жаңаша, ғылыми-зерттеу бағытында құруды талап етеді. Сондықтан, ХХІ ғасыр – информатика ғасыры, яғни ақпараттандыру технологиясы дамыған заманда мемлекетіміздің болашағы – жас ұрпаққа заман талабына сай білім беріп, жан-жақты дамуына ықпал ету мұғалімнен шығармашылық ізденісті, үлкен сұранысты талап етеді. Компьютер және ақпараттық технологиялар арқылы жасалып жатқан оқыту процесі оқушының жаңаша ойлау қабілетін қалыптастырып, оларды жүйелік байланыстар мен заңдылықтарды табуға итеріп, нәтижесінде – өздерінің кәсіби потенциалдарының қалыптасуына жол ашады. Бүгінгі таңдағы ақпараттық қоғам аймағындағы оқушылардың ойлау қабілетін қалыптастыратын және компьютерлік оқыту ісін дамытатын жалпы заңдылықтардан тарайтын педагогикалық технологиялардың тиімділігі жоғары деп есептейміз.

«Армансыз адам қанатсыз құспен тең» демекші, менің ұстаз ретінде де, еліміздің ұлтжанды азаматшасы ретінде де арманым еліміздің әрбір азаматы терең білімді, интеллектуалды, заманауи техникаларды еркін меңгере алатын, әрқайсысы еліміздің дамуына өз үлесін қоса алатын болса деймін. Ол үшін оларға білім беретін ұстаздар өз пәнін жетік меңгерген, теория мен практиканы оқушылар бойына сіңіре алатын шығармашыл, ізденімпаз, ең бастысы еңбекқор болуы қажет.

Әдебиеттер:

1. «Информатика негіздері» журналдары.
2. А. Салихова «Оқушылардың шығармашылығын дамыту». 2009 ж.

ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕГІ ПЕДАГОГ ҚЫЗМЕТІНІҢ ИІРІМДЕРІ

Бүгін біз қоғам педагогтың кәсіби құзыретіне жаңа талаптар қоятын жағдайда өмір сүріп жатырмыз. Инновациялық процестер жаңа, үнемі өзгеріп отыратын жағдайларда өмір сүруге ұмтылатын динамикалық адамды тәрбиелеу қажеттілігін анықтады. Әрине, мұғалімнің рөлі әр нақты тарихи дәуірде сол кезде қабылданған педагогикалық тұжырымдамаларға сәйкес әр түрлі анықталды.

А. Байтұрсынұлы, М. Жұмабаев, Ы. Алтынсарин «Мұғалім – мектептің жүрегі» сынды биік тұғырды көрсетсе, Я. Коменский, В. Сухомлинский, К. Ушинский сияқты гуманистік бағыттағы педагогтар, мұғалімдерді жас ұрпаққа мәдени құндылықтардың тасымалдаушысы ретінде қарастырды. Сонымен бірге оқушының жеке басын құрметтеу, оқытудың негізгі формасы ретінде диалог, мұғалім мен оқушы арасындағы сенім мен эмоционалды жақындық принциптері белгіленді.

Мұғалімнің рөлі – «педагогикалық қызметкердің кәсіби мінез-құлқына қойылатын нормативтік мақұлданған нұсқаулардың (талаптардың) жиынтығы, ол өзінің және айналасындағылардың осы рөл туралы, белгілі бір педагогикалық жағдайда қажетті іс-әрекеттер туралы түсінігімен бақыланады».

Қазіргі мектеп мұғалімі әртүрлі функцияларды жүзеге асырады: сабақ кезінде де, сабақтан тыс уақытта да оқушылар үшін білім көзі болып табылады; балалардың өмірін қорғауды және денсаулығын нығайтуды қамтамасыз етеді; басқару функциясын орындайды, білім алушылардың білім беру қызметін ұйымдастырады. Балаларды нәтижелі оқыту, дамыту және тәрбиелеу үшін педагогикалық жағдайлар жасайды; ата-аналарға педагогикалық білім беруді, отбасы мен мектептің тәрбиелік байланысын реттеу мен үйлестіруді жүзеге асырады; сынып жетекшісінің қызметін атқарады.

Мұғалім қоғамның жаңа, ақпараттық түрін қалыптастыруда маңызды рөл атқарады, сондықтан ол білімді жаңартуға, озық технологияларды игеруге, өзінің шығармашылық, гуманитарлық ойлауын дамытуға үнемі ұмтылуда үлгі болуы керек. Жаңа жағдайда жұмысқа дайындалуы керек. Бұл жаңа мазмұнды, жаңа жұмыс әдістерін меңгеру ғана емес, сонымен қатар жаңа оқу процесінде өз орнын білу. Мұғалімнің жоғары жеке қасиеттері, оның білімі мен өмірлік тәжірибесі балалар үшін сөзсіз беделге айналуы керек. Педагогикалық қызметтің жетістігі көбінесе мұғалімнің этикалық қағидаларды сақтауына байланысты.

Мұғалімнің этикалық мәдениеті мұғалімнің оқушылармен психологиялық үйлесімділігін орнатуға ықпал етеді. Мұғалім, басқалар сияқты, өз сезімдерін, темпераментін басқаруы керек, балаларға үлгі болуы керек, өйткені ол өзінің эмоцияларының әртүрлі көріністерін, адамдарға деген көзқарасын балаларға жоғары адамгершілік мінез-құлықтың шынайы көрінісі арқылы береді.

Мұғалім функцияларының жаңалығы неде? Мұғалімнің жаңа рөлдері бар: мұғалім-кеңесші - балаға мәселені шешудің жолдарын табуға көмектеседі; мұғалім-модератор - оқушының әлеуетті шығармашылық мүмкіндіктерін және оның қабілеттерін ашады; мұғалім-тьютор - оқушыны педагогикалық сүйемелдеуді жүзеге асырады; мұғалім-психолог өз жұмысында баланың жас және жеке психологиялық ерекшеліктерін ескереді. Сонымен қатар оқу процесінде мұғалім жұмыстың жеке және топтық формаларын жиі ұйымдастырады; балаларды рефлексивті әрекетті жүзеге асыруға жүйелі түрде үйретеді (олардың дайындығын бағалау, білмегенін анықтау, қиындықтардың себептерін табу); оқушылардың белсенділік дәрежесін арттыратын оқытудың әртүрлі формаларын, әдістері мен тәсілдерін қолданады; әр оқушының нақты ілгерілеуін бағалауға тырысады, кішкентай жетістіктерін ынталандырады және қолдайды; сабақтың метапәндік және пәндік міндеттерін жоспарлайды,

сонымен қатар балаларды диалог жүргізуге және сұрақтар қоюға, бірін-бірі бағалауға, пікір білдіруге, кері байланыс жасауға т.б. үйретеді.

Қазіргі уақытта педагогикалық лексикаға педагогикалық технология ұғымы мықтап енген. «Технология» сөзінің белгілі бір бағытқа байланысты түсіндірме мағынасы көп, әрі берілу нұсқасы бірнеше. Бізге дәп келгені: «Технология - қандай да бір істе, бір нәрсе өндіруде қолданылатын әдістер мен процестердің жиынтығы, сондай-ақ осындай әдістердің ғылыми сипаттамасы». Ал, енді «Педагогикалық технология» ұғымының анықтамасына келсек: мұғалімнің іс-әрекетінің құрылымы, онда оған кіретін барлық әрекеттер белгілі бір дәйектілік пен тұтастықта ұсынылған, ал орындау қажетті нәтижеге қол жеткізуді көздейді және болжамды сипатқа ие. Бүгінгі таңда жүзден астам білім беру технологиялары бар. Қазіргі уақытта оқу процесінде репродуктивті белсенділіктің үлесін азайту (жадында қалғандарын арттыру) арқылы баланың жеке дамуын қамтамасыз ететін заманауи білім беру технологияларын қолдану білім беру сапасын арттырудың, оқушылардың жүктемесін азайтудың және оқу уақытын тиімді пайдаланудың негізгі шарты ретінде қарастырылуы мүмкін.

Жаңа білім беру технологиялары баланың қазіргі мектепте оқуға дайындығының әртүрлі деңгейлерін ескеретін тұлғаға бағытталған, дамытушы білім беру технологияларын меңгеруі керек мұғалімге көмекке келеді. Оқушының жеке басын дамыту жаңа білімді «ашуға» бағытталған өз іс-әрекеті процесінде жүзеге асырылады. Соңғы жылдары мұғалімдер тұлғаға бағытталған, адамгершілікке негізделген оқытуды енгізе отырып, оқушыға бет бұруға тырысуда. Әрине, баланы бәріне үйрету, оған барлық нәрсе туралы дайын идеялар мен білім беру мүмкін емес. Бірақ оны өз бетінше білім алуға, жағдайды талдауға, қорытынды жасауға, өзі шешпеген тапсырманың немесе мәселенің шешімін табуға үйретуге болады. Оқу және тәрбие жұмысының сапасы мен тиімділігін арттыруға күш сала отырып, әр сабақ оқушылардың танымдық қызығушылықтарын, белсенділігі мен шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал ететініне көз жеткізу керек.

Кейде тәжірибелі мұғалім өз жұмысында бірнеше технологиялардың элементтерін, өзіндік әдістемелік әдістерді қолданады, бұл жағдайда осы мұғалімнің «авторлық» технологиясы туралы айту керек. Әрбір мұғалім технологияны жасаушы. Технологияны құру шығармашылықсыз мүмкін емес. Технологиялық деңгейде жұмыс істеуді үйренген мұғалім үшін әрқашан оның дамып келе жатқан күйіндегі танымдық процестің басты бағыты болады.

Біздің ғасыр - полиглоттар ғасыры. Бұл дегеніміз, бір емес, бірнеше шет тілдерін білу білім берудің қажетті шарты, жаңа постиндустриалды қоғамдағы әртүрлі қызмет салаларында табысты ілгерілеуге айтарлықтай әсер ететін факторға айналатынын мойындау. Мемлекеттік тіл, шет тілдері мен компьютерлік технологияларды білу, әрине, кәсіби саладан басқа, кез-келген маманның білім деңгейі мен сапасына қойылатын маңызды талаптар болып табылады. Соңғы жылдары орта мектепте жаңа ақпараттық технологияларды қолдану мәселесі жиі көтерілуде. Бұл тек жаңа техникалық құралдар ғана емес, сонымен қатар оқытудың жаңа формалары мен әдістері, оқу процесіне жаңа көзқарас. Мемлекеттік тіл болсын, шет тілдері болсын оқытудың негізгі мақсаты оқушылардың коммуникативтік мәдениетін қалыптастыру және дамыту, тілді практикалық меңгеруге үйрету болып табылады.

Осы орайдағы мұғалімнің міндеті - әр оқушыға тілді практикалық меңгеруге жағдай жасау, әр оқушыға өзінің белсенділігін, шығармашылығын көрсетуге мүмкіндік беретін оқыту әдістерін таңдау. Мұғалімнің міндеті - тілді оқыту процесінде оқушының танымдық белсенділігін арттыру. «Қазақ тілі» оқу пәні шеңберінде қойылған мақсаттарға қол жеткізу және міндеттерді шешу үшін білім беру технологияларын таңдау оқушылардың мәдениетаралық коммуникация жағдайында тұлғааралық өзара іс-қимыл мен ынтымақтастықты жүзеге асыру үшін қажетті жалпы мәдени құзыреттер кешенін қалыптастыру, сондай-ақ оның барлық кезеңдерінде оқытудың қажетті сапасын қамтамасыз ету қажеттілігіне байланысты.

Қазіргі мектептің ең маңызды және өткір мәселелерінің бірі - оқушыларды мектеп бағдарламасының пәндерін оқуға ынталандыру мәселесі. Алып қарасақ, балалардың біртіндеп, сыныптан сыныпқа дейін тілді меңгеруге деген қызығушылығының төмендеуі көрінеді. Егер о баста тілді үйренуге деген мотивация жоғары болса, онда кейіннен көзқарас өзгереді, көпшілігінің көңілі қалады. Өйткені, бұл процесс материалдың жинақталу кезеңін, сөзсіз қарабайыр мазмұн кезеңін, армандаған мақсаттарға жетуге итермелейтін әртүрлі қиындықтарды жеңуді қамтиды.

Нәтижесінде белсенділік жоғалады, ерік әлсірейді, оқу үлгерімі төмендейді. Дәстүрлі сабақтарды ұйымдастырған кезде балалар үрдіске нашар ат салысады, назар аударудың төмендігімен және зерттелетін материалға қызығушылық деңгейімен көзге түсіп жатады. Бұл мәселені шешу үшін жұмыс істеу кезінде оқытуды ұйымдастырудың кейбір заманауи білім беру технологияларына жүгініп, оларды сабақтарда қолдану қажет.

Оқытудың заманауи әдістерін таңдау кезінде келесі критерийлерді ескеру қажет, оларға сәйкес қолданылатын әдістер:

- оқушы өзін жайлы және еркін сезінетін атмосфераны құру, оқушының қызығушылығын ояту;
- оқушының жеке басына тұтастай әсер ету, оқу процесіне оның эмоцияларын, сезімдерін тарту, шығармашылық қабілеттерін ынталандыру;
- оқушыны белсендіру, оны оқу процесінде басты кейіпкер ету;
- мұғалім басты тұлға болып табылмайтын жағдайларды жасау;
- оқушыларды тілде физикалық, интеллектуалдық және эмоционалдық мүмкіндіктері деңгейінде өз бетінше жұмыс істеуге үйрету, яғни оқу процесін саралау мен дараландыруды қамтамасыз ету;
- сыныпта әр түрлі жұмыс түрлерін қамтамасыз ету: жеке, топтық, ұжымдық, белсенділікті, тәуелсіздікті, оқушының шығармашылығын ынталандыру.
- Ынталандыру - (motivation) – адамның мақсатқа жетудегі қарқынын, бағытын және күш-жігер табандылығын қамтитын процестер.

Осылайша, оқушылардың оқуға деген оң көзқарасын дамытуға оқу процесін жетілдірудің барлық құралдары ықпал етеді: мазмұнын жаңарту және пәнаралық байланыстарды нығайту, оқыту әдістерін жетілдіру, проблемалық-дамытушылық оқытудың барлық түрлерін қолдану, сабақ құрылымын жаңғырту, жеке, ұжымдық және топтық жұмыстың әр түрлі формаларын қолдану және т.б. Сонымен қатар, оқушылардың оқу жұмысын іздеу және орындау бөлігі, бірлескен және жеке жұмыс формалары арасындағы тепе-теңдікті қамтамасыз ету.

Білім беру жүйесінің барлық сатыларындағы әр педагог өз шеберлігін іштей де, сырттай да қалыптастыра алса, ол алдына келген шәкіртін біліммен сусындатып қана қоймай, тәрбиелеп те алады. Өзінің пәнін біліп тұрған ұстаз кез-келген тақырыпты қызықтырып жеткізсе, оның үстіне тәрбиенің дәмін таттырса, алдында отырған білім алушылардың ынтазарлығының оянары хақ. Егер де, бұл тұжырым дәл осылай болса, онда ол педагогикалық шеберліктің белгісі деп санаймыз. Шебер адам – қолынан іс келетін адам, яғни педагогтың шеберлігі сол оқыту мен тәрбиелеуді ұштастыра отырып, жоғары деңгейлі нәтижеге жету, бұл өз кезегінде педагогтың алдында отырған білім алушының тұлғалық дамуындағы жетістік.

Дала қоңырауы - Ыбырай Алтынсариннің тұжырымдауынша, мұғалім – тәлімгер, ол жақсы тәрбиелеуші болуы қажет, өзінің білім бергендегімен баланың танымын дамытып қана қоймай, оның ақыл және адамгершілік қалпын қалыптастыруы қажет. Ыбырай Алтынсариннің ағартушылық идеясымен үндестік тапқан Ұлт ұстазы - Ахмет Байтұрсынұлы ұлттық педагогиканың ғылым ретінде дамуы, қалыптасуы, сол ұлтқа білім берумен, яғни оқытумен, тәрбиелеумен байланысты деп пайымдаған. Сайып келгенде, қазақ даласының ұлылары шегелеп кеткен бұл тұжырымдар бүгінгі күні өзекті, әсіресе білім беру

мен тәрбиелеудегі мұғалімнің шеберлігі басты назарда. Себебі, мұғалімнің алдынан ертеңгі ел болашағы білім алады, мемлекеттің дамуына жауап беретін жас толқын қадам жасайды.

Бүгінгі таңда педагогикалық шеберлікті дамытуға жағдайлардың жасалғаны анық, тек оны сіңіріп, меңгеріп, мүмкіндігінше қабылдап алу қажет. Қабылданған дүниені білім алушылармен атқарылатын оқыту мен тәрбиелеу процесінде дұрыс қолдана алу қажет деп санаймыз. Сонда ол өз нәтижесін береріне сеніміміз мол.

Жалпы «педагогикалық шеберлік» тіркесінің мәнін ашар болсақ, ол үнемі жетілуді, дамуды қажет ететін оқыту мен тәрбиелеудің негізі. Негізді мақсат етіп, мұғалім таңдаған өз пәнін сүйіп, оны шәкірттерге меңгертуге асықса, «өнер» ретінде қарап, түрлі әдіс-тәсілдермен қызықтыра алса, міне, сол «акмеологияның» шыңы дер едік, яғни өздігінен білім алып, өзін-өзі түзету, өзін-өзі басқару құралдары арқылы өзін-өзі жетілдіруге қабілеттілігін арттырса нұр үстіне нұр.

Әр бала – өзінше бір әлем. Оның даралығы бар, өзгешелігі бар. Жан дүниесін түсініп, жол көрсету, даралығын байқап, бағыт-бағдар беру – ұстаздың қолында. Мектептің жүрегі – ұстаз бұл алғышарттарға басымдық беріп, компетенттілігін арттырса, педагогикалық шеберліктің жілігін шақса, нағыз «ел өрені» қалыптасары анық, мемлекетіміздің тізгінін ұстатуға қорықпай сенім білдіруге болатын жаңа толқынның алға шығары сөзсіз.

Ойымыздың барлығын түйіндей келе, Ахмет Байтұрсынұлының келесі тұжырымымен сөзімізді қорытындылаймыз: «Мектептің жаны – мұғалім. Мұғалім қандай болса, мектеп сондай болмақшы, яғни мұғалім білімді болса, ол мектептен балалар көбірек білім алып шықпақшы. Солай болған соң, ең әуелі мектепке керегі – білімді, әдістемеден хабары мол, ізгілікті оқыта білетін мұғалім».

Әдебиеттер:

1. Қазақ тілінің кірме сөздер сөздігі. Ш. Құрманбайұлы, С.Исақова, Б.Мизамхан. 2019.
2. «Қазақ тілі мен әдебиеті» журналы. 2008 ж., № 4,5.

ТУСЕНОВА АЙГЕРИМ НАРЫМБЕКОВНА

Қарағанды қаласы, «Жақып Ақбаев атындағы жалпы білім беретін мектебі» КММ

БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕ ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУ

Қазіргі қазақ мектебінің негізгі міндеттерінің бірі-мектеп оқушысын тәуелсіз таңдау жасай алатын және әртүрлі өмірлік жағдайларда жауапты шешімдер қабылдай алатын өмірлік және әлеуметтік сауатты тұлға ретінде тәрбиелеу. Бұл мақсатқа тек оқу іс-әрекетін ұйымдастырудың дәстүрлі формалары мен әдістерін қолдану арқылы қол жеткізу мүмкін емес. Бұл мәселені шешуге оқу-тәрбие процесіне оқытудың белсенді әдістерін енгізу айтарлықтай ықпал етеді, олар күн сайын оқытушылардан оқытудың мазмұнына жаңа тәсілдерді талап етеді. Оқу моделін таңдау және оны қазіргі заманғы білім беру технологияларын енгізе отырып, оқушылармен дамыту оңай емес, бірақ қызықты. Проблемалық тапсырмалар, іздеу және лингвистикалық тапсырмалар, ойындар оқу процесін жандандыруға, оны қызықты етуге көмектеседі. Д.Б. Эльконин, В. В. Давыдов, А. К. Занков, Л. И. Айдарова, А. К. Дусавицкий, А. К. Маркова, Ю. А. Полуянов, В. В. Репкин, В. В. Рубцов, Г. А. Цукерман и. с. Славина, Л. И. Божович, Е. Е. Кравцова және басқалардың зерттеулері баланың өміріндегі ерекше кезеңге – кіші мектеп жасына арналған. Оқыту әдістерінің мәселелері М. Г.Голубчикова, М. А. Дружинина, Т. С. Панин, Е. С. Полат, С. А. Харченко, Е. Н. Шимутин және басқалардың зерттеулерінде дамыған. Көптеген танымал мұғалімдер (Л.С. Выготский, С. Л. Рубинштейн, д. Б. Эльконин, П. И. Пидкасистый, А. С. Прутченков және басқалар) оқу процесінде ойындарды қолданудың тиімділігіне әділ назар аударды. Қазіргі заман мектебі әр балаға жеке көзқарас қалыптастыруға бағытталған. Ойын-

бұл таптырмас көмекші. Жаңа материалды түсіндіру кезінде, бекіту кезінде, оқу дағдыларын дамыту кезінде оқушылардың сөйлеуін дамыту үшін ойынды пайдалануға болады. Ойын сонымен бірге дамып келе жатқан іс-әрекет, тіршілік формасы, әлеуметтену және қауіпсіздік аймағы, өзін-өзі тану, ынтымақтастық, ересектермен достастық, бала әлемі мен ересектер әлемі арасындағы көпір.

Ойын-бұл қиял. Оның мәні- балаға айналасындағы шындықты көрсетеді. Ойын еліне кірген кезде баланың алдында үлкен мүмкіндіктер ашылады. Басқаша айтқанда, ойын-бұл баланың өз жұмысы. Мұнда сіз бәрін жасай аласыз: ойында бала болашақ ересек іс-әрекетке дайындала алады, ойында ол артық энергияны жұмсайды, ойында ол өзінің жетілмегендігін оңай және табиғи түрде жеңеді. Бала өзін шығармашылық пен еркіндіктің, адамның болмысының көрінісі ретінде сезінеді. Ойын балалардың биологиялық және психологиялық қажеттіліктерін қанағаттандырады және олардың психикалық, эмоционалды, әлеуметтік және моральдық дамуына ықпал етеді. Ойындардағы әртүрлі рөлдер, бұл баланың қиялының жемісі болса да, оған "жақсы" және "жаман" құндылық санаттары туралы терең түсінік алуға, оң және мінез-құлықта қолайсыз нәрсені анықтауға мүмкіндік береді. Ойын ойнау арқылы бала ересек адамның әлеуметтік функциясын қабылдайды және оны өз іс-әрекетінде қайта жасайды. Ойындарда балалар әртүрлі қатынастарға түседі: ынтымақтастық, бағыну, өзара бақылау. Ойын арқылы адами қарым-қатынас нормалары баланың моральдық дамуының қайнар көзіне айналады; балалар жеке тұлғаны да, жеке психикалық процестерді де қалыптастыруға мүмкіндік алады. Ойын ұқыптылық, табандылық, есте сақтау, табандылық, мақсатқа жетудегі табандылық сияқты өмірлік маңызды қасиеттерді дамытады. Сонымен қатар, ойын қарым-қатынас қабілеттерін, логикалық ойлауды дамытады, өзінің және басқа адамдардың әрекеттерінің салдарын болжауға үйретеді. Ойын іс-әрекетінде баланың даралығы тезірек ашылады, командада жұмыс істеу қабілеті қалыптасады, қарым-қатынас дағдылары мен шығармашылық қабілеттері дамиды. Ойынның мәні ойын-сауық шартты жағдайын құру болып табылады, соның арқасында іс-әрекет ойын сипатына ие болады.

Сондықтан ойындарды осы конгреске қол жеткізілетініне сүйене отырып бөлген жөн. Ойын іс-әрекетінің негізін құрайтын жіктеулер кұнды:

1. Маңызды ойын негізінде жіктеу: ережелері бар ойындар; Рөлдік ойындар; кешенді ойын жүйелері (мысалы, КВН).

2. Ойынның дидактикалық мақсаттарына байланысты сабақтың құрылымдық элементтері бойынша жіктеу:

жаңа материалды үйренуге арналған ойындар;

бекітуге арналған ойындар;

білімді тексеруге арналған ойындар;

жалпылама ойындар;

релаксациялық ойындар-үзілістер.

Дидактикалық ойын-бұл ақыл-ой белсенділігін тәрбиелеудің құнды құралы, ол балалардағы психикалық процестерді белсендіреді, оқушылардың таным процесіне қызығушылық тудырады. Дидактикалық ойын кез – келген оқу материалын қызықты етуге көмектеседі, оқушылардың терең қанағаттануын тудырады, қуанышты жұмыс көңіл-күйін қалыптастырады және нәтижесінде білімді игеру процесін жеңілдетеді. Дидактикалық ойындар бастауыш сынып оқушыларында зейін мен есте сақтау сияқты психикалық процестерді дамытуға мүмкіндік береді. Ойын тапсырмалары балалардың тапқырлығын, тапқырлығын және тапқырлығын дамытады. Ойындардың көптеген тапсырмалары мәлімдемені, пайымдауды, тұжырым жасауды талап етеді, тек ақыл – ойды ғана емес, сонымен бірге ерік күш-жігерді де талап етеді-ұйымшылдық, шыдамдылық, ойын ережелерін сақтау, өз мүдделерін топтың, ұжымның мүдделеріне бағындыру мүмкіндігі. Безендіру-ойыншықтар, суреттер, демонстрациялық материалдар – балаларды көркемдік тәрбиелеу міндетін орындайды. Оқу процесінде дидактикалық ойындарды қолдану тәжірибесінде ең көп кездесетін қателік-бұл ойынның өзін мұғалімдер ойын деп атайтын жаттығулармен алмастыру, бірақ іс жүзінде оларда ең көп элементтер жоқ.

Ойын элементтері оқушылардан дидактикалық тапсырманы "жасыруға" және, осылайша, алдымен білім алу процесін жеңілдетуге мүмкіндік береді. Бұл элементтер ойын құрылымына кіреді. Дидактикалық ойындар мен ойын-сауық тапсырмаларының тиімділігін арттырудың шарты оларды жүйелі түрде жүргізу болып табылады: оларды жеке сабақтарда немесе сабақтан тыс сабақтарда емес, оқушылармен жұмыс жасаудың бүкіл жүйесінде қолдану керек. Жас оқушылармен жұмыс кезінде сіз ойын материалын мөлшерлеуде өте сақ болуыңыз керек. Бақылаулардың нәтижесінде ең сәтті сабақтар ойынға шамамен 1/3 жұмыс уақыты берілгенін атап өтуге болады. Ойынды дұрыс бағаламау немесе қайта бағалау оқу процесіне теріс әсер ететініне назар аудару керек. Ойынды жеткіліксіз пайдалану оқушылардың белсенділігін төмендетеді, ұсынылған ақпаратқа деген қызығушылықты әлсіретеді. Егер ойынның артық дозалануына жол берілсе, балалар ойын емес жағдайда оқуға ауысады. Ойындарды таңдау кезінде бастауыш сынып оқушыларының ойлауының көрнекі және тиімді сипатын ескеру қажет. Сондай-ақ, ойындар балалардың психикасының толық жан-жақты дамуына, олардың танымдық қабілеттеріне, сөйлеуіне, құрдастарымен және ересектермен қарым-қатынас тәжірибесіне ықпал етуі керек екенін есте ұстаған жөн. Ойын талдау, салыстыру, абстракциялау, жалпылау қабілеттерін игеруге көмектесуі керек. Ойын барысында баланың зияткерлік белсенділігі оның айналасындағы заттарға қатысты әрекеттерімен байланысты болуы керек. Оқу процесіндегі ойын әрекеті оқыту заңдылықтарына сәйкес құрылуы керек: "мұғалімнің оқушылардың ассимиляция пәні бар белсенділігінің қарқындылығы неғұрлым көп және жан-жақты қамтамасыз етілсе, ұйымдастырылған іс-әрекеттің сипатына, репродуктивті немесе шығармашылыққа байланысты деңгейде ассимиляция сапасы соғұрлым жоғары болады".

Әдебиеттер:

1. Қазанбаева Н.Т., «Жүсіпбек Аймауытов шығармаларын орта мектепте оқыту мәселелері». Алматы, 2010.
2. Крюкова Е.А. тұлғалық-дамытушылық білім беру технологиялары: табиғат, дизайн, Іске асыру. Волгоград.1999.

ТАЖИБЕКОВ СЕРИКБОЛ ДАУЛЕТОВИЧ

«Жамбыл Ақылбаев атындағы мектеп-гимназия» КММ

Шет ауданы, Ақсу-Аюлы ауылы

САБАҚТА ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРДЫ ӘДІС-ТӘСІЛ РЕТІНДЕ ҚОЛДАНУ

Қай уақытта, қай заманда болмасын ұстаз үнемі ізденісте болуы керек. Себебі, ұстаз өзінің ізденісін, дамуын тоқтатса, мұғалімдік қасиетін жою қаупі де жоғары болатынын ғұламаларымыз сонау заманда-ақ дәлелдеп кеткен. Қазіргі кезде жас ұрпақты оқытып, алған білімін кеңейтіп, көркемдік талғамдарын арттыруда, өмірге көзқарастарын дұрыс қалыптастырып халықтық тәрбие беруде қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарының міндеті мол, орны ерекше. Сол себепті сабақта ұлттық ойын түрлерін қолдану арқылы оқушылардың дүниетанымдық көзқарасын қалыптастыру керек деп ойлаймын.

"Әр сабақ - бір әлем" демекші оқушы білімінің сапалы болуы сабақ жүйесіне, әр сабақтың ішкі мүмкіндігіне, оларды ұлттық дәстүрмен ұштастыра білуге, оқушыларды шығармашылықпен жұмыс істетіп, біліктерін іскерлікпен дамытуға байланысты. Қазіргі таңда мұғалімдердің алдында тұрған ең басты міндет – оқушыларды сабаққа ынталандыра білу, сол арқылы әр тақырыпты жете түсіндіру.

Ал, оқушыларды сабаққа қалай ынталандыруға болады?

Бұл сұрақтың бір ғана жауабы бар: тек сабақ қызықты өткенде ғана, әр сабағына тыңғылықты дайындалғанда ғана нәтиже болатыны анық.

Сабақ барысында өзіміздің қазақ халқымыздың ұлттық ойын түрлерін өтілетін тақырыпқа сай пайдаланудың да өзіндік әсері де, берері де мол. Бұндай ойын түрлерін тек қазақ тілі мен әдебиеті ғана емес, басқа пәндерді оқытуда да қолдануға болады. Ол әрине мұғалімнің шеберлігіне байланысты. Әр мұғалім ең құрығанда ұлттық ойындарымыздың шағын бір элементін сабақтарына пайдалана білсе, бұл да үлкен жетістік деп есептеймін.

Халық педагогикасының ішіндегі қазақтың ұлттық ойындары: «Алтын сақа», «Көкпар», «Сақина салу», «Бес тас», «Ақсүйек», «Теңге ілу», «Тоғызқұмалақ» тағы да басқа ұлттық ойындар ата-бабамыздан бізге жеткен байлығымыз, асыл қазынамыз. Сондықтан оны үйренудің, күнделікті тұрмысқа пайдаланудың заманымызға сай ұрпақ тәрбиелеуге пайдасы орасан зор. Мен де әр сабағымда болмаса да ұлттық ойындарды ұштастыра отырып сабақ өткізуге тырысамын. Сондай сабағымның бір көрінісін сіздермен де бөлісуді жөн көрдім.

7-сыныптың Оқу бағдарламасында берілген М.О.Әуезовтің "Көксерек" повесі бойынша төмендегідей жоспарда сабақ өткіздім. Нәтижесінде оқушыларымыздың сабаққа деген қызығушылықтары күндегіден арта түспесе, кеміген жоқ деп ойлаймын.

Сабақты ұйымдастыру кезеңін де ерекше өткізуді жөн көрдім. Атап айтасам, интербелсенді тақтада қасқырдың суреті мен ұлыған дауысы шығып тұрды. Дыбыс аяқталған бетте төмендегідей өлең жолдарымен сабақты бастадым.

Айлы түн, ұлуын ай мына маңның.
Бөрі ғой, көкке қарап жылаған кім.
Атында атамаған киелі деп
Жаман ауыз жауабы сұрағанның
Көк бөрі ол қазақтың бір символы
Жыртқыш деп топшылайды бірақ әркім.
Ендеше талқылаймыз бұл сабақта.
Көксерегін Әуезовтей ұлы адамның.

Өлеңді оқып болған соң, сабағымды "Ханталапай" ойыны арқылы бастадым.

Ортаға "Көк", "Жасыл", "Сары" түстермен боялған 15 асықты ортаға шашып, бір-бірден таңдату арқылы 3 топқа бөліп алдым. Топ аттары "Арлан", "Бөрі", "Бөлтірік" бөлінді.

Келесі өткен сабақты пысықтау үшін, бұл кезең "Арқан тартыс" ойыны арқылы жүзеге асты. Топтарды ортаға шығарып, әр топқа 5 сұрақтан қойылды, әр дұрыс жауап берген топ кәдімгі арқанды ұстау арқылы 1 қадам артқа шегініп отырды. Төмендегідей мысалда сұрақтар қойылды:

1. М.Әуезов кім және қай жылдары өмір сүрген?
2. Жазушы повесті неге "Көксерек" деп атаған?
3. Осы повесті жазуға жазушыға әсер еткен фактор?
4. Басты кейіпкер кім?
5. Көксерек ұрлық пен адал астың айырмасы не екенін неге ұға алмады деп ойлайсың?

"Мағынаны тану" кезеңі "Қыз қуу" ойыны арқылы жалғасын тапты. Сынып оқушылары ұлдар мен қыздар болып 2 топқа бөлінді. Тақтаға "Ұлдар" мен "Қыздар" тобына жеке-жеке "Рафт" әдісі арқылы 2 тақырып беріледі.

Р - рөл	А - аудитория	Ф - форма	Т - тақырып

Топтық жұмыс тапсырмасы **"Қазақ күресі" ойыны арқылы жүзеге асты** М.Әуезовтің "Көксерек" повесін **"SWOT талдау"** әдісі арқылы қорғап шығыңыздар.

Әлді жақтары	Әлсіз жақтары
Мүмкіндіктері	Қауіп-қатер

Сабақтың соңында оқушылар кері байланысты "Білім қоржыны" әдісі негізінде берді. Сонымен қатар, білім алушыларға сабақтың соңында қорытынды бағалау ретінде ұлттық асымыз "кұрт" беру арқылы іске асырылды.

Сөзімді қорытқанда, осындайда «Болат мықты беку үшін, оны бекітетін затта болат болуы керек» дейтін пәлсапасына еріксіз тоқтайсың. Шәкірт мықты болу үшін білуге деген ерік, ұстаз мықты болуы үшін табандылық серік болуы қажет. Ал, ұстаздық еткен тек ізденгенде ғана жалықпайды. Түнгі аспанда да темірқазығын нық бағандап, шыңға қарай қалықтайды дегім келеді.

P.s. Сабағымның практикалық түрін https://youtu.be/Lp_ki-9O8fc?feature=shared ютуб каналынан көре аласыздар

Әдебиеттер:

1. 7-сынып қазақ әдебиеті оқулығы "Арман-ПВ" баспасы, 2017 жыл. М.О.Әуезов "Көксерек" повесі.
2. <https://www.google.kz/>

ТАЙТИ С.В.

КТУ ШЛ №1, г. Сарань

АКТИВИЗАЦИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В РАМКАХ «ПРОГРАММЫ ЦЕЛОСТНОГО ВОСПИТАНИЯ» И ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ У УЧАЩИХСЯ СРЕДНЕГО И СТАРШЕГО ЗВЕНА»

В рамках работы конференции «Развитие общечеловеческих жизненных ценностей подрастающего поколения в рамках реализации «Программы целостного воспитания»» я решила рассмотреть обучение английскому языку при активизации коммуникативных навыков в рамках формирования функциональной грамотности учащихся среднего и старшего звена. Ведь данная программа говорит о стремлениях современной молодежи, направленных на обучение критическому и творческому мышлению, общению, труд и саморазвитие. И в этом, безусловно, помогаем мы, учителя современной школы.

Основная задача учителя – смоделировать такую ситуацию на уроке, которая побуждает учащихся на использование иностранной речи общаясь в друг с другом для развития функциональной грамотности.

Функциональная грамотность – одно из важнейших понятий в процессе обучения в современном образовании – способность человека использовать приобретаемые в течение жизни знания для решения широкого круга жизненных задач, использовать навыки чтения и письма для взаимодействия с социумом.

Основной целью обучения иностранному языку является формирование навыков общения и практического применения, поэтому на всех уровнях обучения английскому языку учителя работают по всем направлениям формирования функциональной грамотности.

Однако существует проблема, что в современном мире общение перешло на уровень интернет общения, т.е. мы читаем и пишем в социальных сетях, а не общаемся «Лицом к лицу». Это требует изменить подходы к организации учебного процесса и направить его на развитие коммуникативных навыков в рамках развития функциональной грамотности учащихся.

Казахстан участвует в шести международных исследованиях по оценке школьной среды и образовательных достижений учащихся, т.к. входит в состав различных мировых организаций. И принимает участие в программе CEFR (Common European Framework of Reference)

С 4 апреля по 24 мая 2022 года около 19 тысяч учащихся казахстанских школ и колледжей прошли проверку на функциональную грамотность в рамках PISA.

Программа международной оценки учащихся (PISA) представляет собой проводимый раз в три года опрос 15-летних учащихся, в ходе которого оценивается степень, в которой они приобрели ключевые знания и навыки, необходимые для полноценного участия в жизни общества.

Глобальные компетенции в исследовании PISA понимаются как “способность критически рассматривать с различных точек зрения проблемы глобального характера и межкультурного взаимодействия; осознавать, как культурные, религиозные, политические, расовые и иные различия могут оказывать влияние на восприятие, суждения и взгляды людей; вступать в открытое, уважительное и эффективное взаимодействие с другими людьми на основе разделяемого всеми уважения к человеческому достоинству”.

Казахстанские подростки показывают низкий уровень. Необходимо понимать, что причиной является низкий уровень подготовки, отсутствие или недостаточная отработка заданий на развитие функциональной грамотности в школьном образовании.

А так же нужно знать, что в 2025 году в задания будет включен английский язык.

В нашей школе-лицей №1 ведется работа по формированию основных направлений функциональной грамотности на уроках английского языка в среднем и старшем звене с помощью заданий, подобранных для учащихся из имеющихся источников или разработанных учителями, организуется работа кружков, создаются условия для проявления социальной активности, направленной на усвоение определенных образцов речи в коммуникативных ситуациях и реализации знаний в области изучения английского языка, что пробуждает интерес к овладению иностранным языком, а также познавательных и языковых способностей учащихся.

На кружковых занятиях формируется речевая, языковая компетенция. Учащихся работа вне уроков побуждает к самостоятельному решению коммуникативных задач на английском языке в рамках тематики. С помощью разнообразных упражнений развиваются умения коммуницировать.

Так же мы работаем ежедневно на уроках и включаем упражнения для достижения цели по развитию коммуникативных навыков в рамках функциональной грамотности.

Хочу поделиться некоторыми стратегиями, которые я использую на своих уроках.

Наш урок начинается с warm-up для активизации речевой и мыслительной деятельности. Warm-up можно запланировать и провести его с помощью упражнений, которые помогут развить коммуникативные навыки учащихся посредством использования языковых умений.

Одна из интересных стратегий “Icebreaker activity” предполагает различные варианты взаимодействия с целью создания коллаборативной среды и коммуникации на начальных этапах урока. Рассмотрим несколько вариантов данной стратегии.

1 вариант «Similarities and Differences» - Дайте каждому участнику лист бумаги и ручку и попросите каждого нарисовать на своем листе бумаги три столбца с заголовками: имя, похожие и разные. Заставьте свою команду смешаться друг с другом и выяснить, что у них есть общего и отличного друг от друга. Поставьте ограничение по времени в 5 минут. После того, как часы остановятся, победителем становится тот, кто заполнит как можно больше имен на своей карточке.

2 вариант «My name» - Дайте членам группы от 3 до 5 минут подумать об интересных фактах, которые соответствуют буквам их имени. Попросите каждого участника поделиться своей аббревиатурой.

3 вариант «My neighbor» - Все встают в круг с одним человеком в середине. Дайте вашей команде 3 минуты, чтобы запомнить имя, отчество и фамилию соседей по обе стороны от них. Назначенный средний человек укажет на кого-то случайным образом и скажет либо «сосед слева», либо «сосед справа». Человек, на которого указывают, должен назвать полное имя своего соседа. Если они ошибаются, то должны поменяться местами с человеком в середине. Продолжайте игру, пока все не узнают имена всех остальных. Если

все знакомы, можно варьировать данную игру. Например, раздавать карточки со словами из домашнего задания и вместо имен говорим дефиниции, синонимы слов.

4 вариант «Rather than...» - Рассадите всех так, чтобы все могли видеть друг друга - рекомендую сесть в круг. Начните с того, что расскажите всем остальным о том, что вам нравится делать (например, пробежать 10 км).

Затем человек слева от вас повторяет то, что вы сказали, а затем говорит то, что он предпочел бы сделать (например, пробежать 10 км, съесть целую ванну мороженого). Затем следующий член команды повторяет сказанное и добавляет, что он предпочел бы сделать (например, пробежать 10 км, съесть целую ванну мороженого, прыгнуть с парашютом). Игра продолжается до тех пор, пока каждый человек не произнесет весь список и не добавит того, что он предпочел бы сделать.

5 вариант «Ready, Set, Reorganise» - Разделите группу пополам и организуйте свою команду так, чтобы они стояли в две линии лицом друг к другу. Раздайте каждой команде буквы. Затем произносите слова, которые она должны собрать из букв и продемонстрировать другой команде. Буквы участники команды должны держать в руках.

6 вариант «Gossip Time» - Выберите одного члена команды в качестве первой цели, он должен стоять за пределами кабинета. Все остальные члены команды пишут что-то одно об этом человеке (убедитесь, что это приятно или приятно!) на листе бумаги. Соберите все листы бумаги и случайным образом выберите один, чтобы прочитать вслух. Цель должна угадать, кто, по ее мнению, написал о ней «сплетни». Если догадка цели верна, выбирается новая цель. Однако, если цель угадывает неправильно, продолжайте зачитывать утверждения до тех пор, пока цель не угадает!

7 вариант «QuizBreaker» - Зарегистрируйтесь, чтобы получить бесплатную пробную версию QuizBreaker, и пригласите свою команду ответить на любой из сотен ледокольных вопросов, встроенных в платформу. Затем QuizBreaker автоматически отправляет викторины в любое время, когда вы выбираете, где игроки должны угадывать ответы друг друга. Как это работает.

Вы создаете учетную запись и приглашаете свою команду, чтобы ответить на вопросы ледокола. Платформа содержит более 100 кураторских забавных вопросов о ледоколе, но вы также можете добавить свои собственные. Как только ваша команда начнет отвечать на первоочередные вопросы, автоматические викторины могут быть отправлены по электронной почте, где игроки должны будут угадывать ответы друг друга. Например; «Грэг или Грейс сказали, что их любимый сериал всех времен — «Офис»?»

Очки, значки и уровни открываются в каждом последующем раунде игры. И вы можете запланировать отправку викторины на выбранной вами частоте; ежедневно, еженедельно, ежемесячно и т. Это действительно веселое и простое развлечение для взрослых, здесь даже есть таблица лидеров для небольшого дружеского соревнования.

Разделите свою команду пополам и создайте два концентрических круга (один внутренний круг и один внешний круг).

Люди во внешнем круге должны смотреть внутрь, а люди во внутреннем круге должны смотреть наружу.

Соедините каждого внутреннего человека с внешним человеком.

Раздайте каждому карточки с заданием. Это могут быть дефиниции слов, синонимы, вопросы по тексту или по домашнему заданию, грамматические упражнения или просто формы приветствия и вопросы о настроении, т.е. те задания, которые возможно выполнять в сменных парах.

Внешний круг движется по кругу, и образуются новые пары, в которых снова выполняется задание.

Стратегия «Карусель». Данная стратегия имеет многообразие вариантов работы. Общее в них то, что учащиеся разделяются для работы в небольших группах. А уж как они проводят работу далее, зависит только от нашей с вами фантазии. Возможные варианты: после обсуждения вопроса или проблемы спикер идет во все группы, презентуя идею работы

группы. После этого спикер обязательно получает обратную связь. Или спикер идет только в одну группу. Затем спикер характеризует работу группы, в которой он презентовал идею. И спикер так же получает обратную связь от группы. Либо каждый участник группы имеет свой номер, после обсуждения вопроса или проблемы учащиеся группируются по своим номерам и далее организуют работу в новых группах для более детального изучения вопроса или для того, чтобы поделиться идеями.

Применяя задания на формирование коммуникативных навыков в рамках развития функциональной грамотности начиная с 1 класса и продолжая эту работу на каждом уроке и во внеурочной деятельности в среднем и старшем звене, учитель способствует повышению мотивации учащихся, расширяет их кругозор, развивает творческие способности, помогает осознать ценности современного мира – всё это необходимо для дальнейшей мотивации гармоничного развития личности и дальнейшего взаимодействия с обществом.

Использованы ресурсы:

1. <https://www.quizbreaker.com/icebreakers-for-adults>

2. <https://www.quizbreaker.com/>

3. <https://community.articulate.com/articles/4-flashcard-interactions-your-learners-will-love>

ТЕМЕРЕВА Н.П.

КГКП Карагандинский высший гуманитарный колледж

ВЛИЯНИЕ МУЗЫКАЛЬНОГО РЕПЕРТУАРА НА УРОКАХ БАЯНА В ДУХОВНОМ РАЗВИТИИ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ

«Программа целостного воспитания», принятая в Республике Казахстан ставит перед каждым педагогом нашей страны задачи активизации достижения цели воспитания всесторонней и гармоничной личности на основе общечеловеческих и национальных ценностей.

Я работаю преподавателем по классу «баян», и главным фактором воздействия на развитие духовных ценностей в моей педагогической деятельности является Музыка, как одна из главных сфер искусства человечества.

Влияние музыки на духовно-нравственное развитие человека были подтверждены многочисленными исследованиями ученых различных стран мира. Известный советский педагог В.А. Сухомлинский писал: «Музыка является чудодейственным, самым тонким средством проявления к добру, красоте, человечности...». Выдающийся казахский поэт, философ, музыкант, народный просветитель Абай Кунанбаев отмечал важность влияния музыки на человека словами: «Глубокий кюй будто слова мудреца, когда слушаешь, поднимается дух человека.»

Эффективное восприятие музыки обучающимся определяется мерой познания художественно-образного языка, и овладением этим языком. Познание художественного языка музыки для наших студентов происходит на различных музыкальных дисциплинах, таких как: «баян», «фортепиано», «домбыра», «дирижирование», «вокал», «музыкальная литература». Каждый из перечисленных предметов имеет свой характерный музыкальный язык, которому педагог обучает своих студентов.

На уроках «баяна» студенты не только учатся постигать музыкальное искусство, которое раскрывает перед ними духовные ценности, но также они готовятся к будущей профессиональной деятельности «учителя музыки». Владение инструментом баян расширяет возможности для будущего учителя, позволяет ему быть более мобильным при проведении музыкальных занятий и мероприятий в организациях дошкольного и основного среднего образования.

Музыка, исполняемая самостоятельно на инструменте, воздействует на духовное развитие прежде всего через широкий спектр чувств и эмоций. На уроках «баян», прежде

чем студент сможет самостоятельно исполнять музыкальные произведения, ему требуется педагогическая поддержка в его первых шагах на пути к свободному общению с музыкой. Но даже начальное обучение игре на инструменте происходит неразрывно с обращением к чувствам и эмоциям обучающегося путем объяснений и показа педагога. Так, например, при освоении плавного ведения меха и при изучении штрихового приема «легато» у студента происходит понимание – какими средствами можно выразить лирические чувства. Освоение штрихов «стаккато», «акцент», «портаменто», а также освоение ведения меха на динамическом уровне «форте», «сфорцандо», «крещендо» помогают понять исполнительские средства передачи других настроений – радости, праздничности, торжественности.

При обучении игре на баяне студенты колледжа изучают и исполняют произведения не только мировых классиков, но и национальную музыку. Ведь общечеловеческие ценности не могут быть без национальных ценностей, а национальные ценности опираются на общечеловеческие. Музыка композитора XVIII века И.С.Баха помогает расширить мышление до философских горизонтов, чувствовать себя причастным к существованию вселенной. Музыка В.А.Моцарта заряжает другими эмоциями и чувствами – блеска, яркости и радости жизни. Но очень важно научить нашего студента получать вдохновение и радость от исполнения национальной музыки: казахских народных песен, танцев и произведений казахских композиторов.

Важность изучения национальной музыки состоит еще и в том, что наши студенты – это будущие учителя детей дошкольного и школьного возраста. И как учителя они призваны поддерживать преемственность поколений и прививать духовные ценности будущим гражданам Республики Казахстан.

В зависимости от того, что может лежать в основе содержания музыкального произведения, музыка может побудить человека к совершению добрых дел и поступков, научить человека сопереживать, быть терпимым к людям, или наоборот, музыка может пробудить в человеке вспышку гнева, вызвать страх, агрессию. Поэтому для педагога так важно очень взвешено и продумано подбирать правильный индивидуальный музыкальный репертуар для своих студентов.

Какие же музыкальные произведения помогут преподавателю баяна в воспитании духовных качеств, человеческих ценностей?

Например, любовь к родине, патриотизм начинаются в семье с формирования семейных ценностей: любви к родителям, уважению к старшим, ответственности, щедрости, благодарности. И в воспитании этих ценностей помогут такие музыкальные произведения, как казахские народные песни: «Әлди-әлди», «Бесік жыры», «Еркем-ай», а также композиторские песни: «Анамызға мың алғыс» Б.Гизатов, «Құттықтаймын мама, туған күніңмен!» Н.Тілендиев, «Әке туралы жыр» Н.Тілендиев. Разучивание этих песен на инструменте может начинаться с небольшой беседы с учеником о важности семейных ценностей в жизни человека и о музыкальных средствах выражения.

Изучая и исполняя такие произведения как: «Ақша қар» Е.Умиров, «Жау-жау, жаңбыр» К.Дүйсекеев, «Көктем» Е.Ерзакович, «Ақ қайың» халық әні, «Ақ бидай» халық әні, «Қарлығаш» А.Жұбанов, мы воспитываем у студентов чувства любви к природе родного края и гордость за свою страну.

Умение проявлять чувства дружбы, чувства доброго отношения к людям, благодарность к своим учителям, к своей школе зарождается еще в детстве. Как будущие учителя наши студенты также исполняют на баяне произведения, посвященные годам, проведенным в школе. Мы разучиваем такие песни и пьесы как: «Мектеп вальсі» И.Нүсіпбаев, «Бейбітшілік жыры» А.Жұбанов, «Жарқын жүзді ұстазым» И.Нүсіпбаев, «Бақытты балалық шақ» Ә.Еспаев, «Дос туралы жыр» Т.Молдағалиев, «Анадай асыл мектебім» И.Нүсіпбаев. А с разучиванием такой песни, как «Бақыт жыры» К.Қуатбаев мы можем поговорить со своими студентами и об умении мечтать о счастье.

Уважение к традициям своего народа, обычаям, праздникам мы можем воспитывать в наших студентах при разучивании таких произведений, как: «Би» Х.Тастанов, «Тойбастар» М.Қойшыбаев, «Қара жорға» халық күйі, «Әгугәй, домбыра» А.Қоразбаев, «Шашу» Е.Брусиловский танец из оперы «Қыз-Жібек», «Көкпар» К.Қуатбаев.

И, конечно, в результате воспитания духовных ценностей в семье, в школе, в колледже у студентов будет рождаться осознанное, пламенеющее в душе чувство патриотизма, чувство национальной гордости за свою родную страну. Каждый наш студент с радостью разучивает и исполняет произведения патриотического содержания: «Туған жер» Қ.Дүйсекеев, «Туған ел» Л.Хамиди, «Қазақ маршы» А.Затаевич, «Көкшетау» Біржан, «Менің Отаным» Ө.Байділдаев, «Гүлдей жайна, Қазақстан» Н.Әлімқұлов и многие другие произведения на тему любви к Родине.

Репертуарный подбор изучаемых произведений на уроке баяна педагогом осуществляется на основе программных требований и наличия печатного нотного материала. Конечно библиотеки заполнены многочисленными нотными сборниками зарубежной музыки классиков и современных композиторов, а также нотным материалом музыки различных народов мира в обработках для баяна. Но потребности в нотном материале произведений для баяна именно казахской народной музыки и композиторов Казахстана не вполне реализованы.

Чтобы внести свой личный вклад в воспитание национальных духовных ценностей у наших студентов за долгие годы своей преподавательской деятельности в колледже я постоянно работаю над созданием нотного материала казахской музыки конкретно для инструмента баян. Так, мною для этого инструмента были сделаны переложения многочисленных песен казахских композиторов, таких как, например: «Ана тілім» Б.Бейсенова, «Ұстазым» А.Дүйсенов, «Қос бәйтерек» С.Бабаханов, «Аққу арман» М.Салыков. Также я сделала вариационную обработку для баяна казахской народной песни «Дайдидау». Эти и другие мои обработки и переложения готовы для выпуска будущего нотного учебника. В настоящее время студенты колледжа с удовольствием исполняют эти произведения на баяне.

Для проведения нашими студентами занятий по практике в детском саду мною были сочинены пьесы для слушания и для игр: «Жаңбыр», «Көңілді доп», «Жоғалған қуыршақ», «Қоян мен аю», «Поезда». Они были напечатаны в нотном сборнике детских песен для баяна «Музыкалық палитра» в 2017 году. Эти пьесы помогают в работе над формированием музыкального эмоционального отклика у детей дошкольного возраста. Ведь музыка духовно влияет как на ребенка, так и на взрослого именно через эмоциональный спектр восприятия. И здесь важную роль играет то, что мы разучиваем музыкальные произведения на индивидуальных уроках. Ведь в индивидуальной работе у педагога больше возможностей вызвать эмоциональный отклик от исполняемой музыки и донести до студентов важность духовного воспитания подрастающего поколения.

На республиканском семинаре по «Программе целостного воспитания» в августе 2023 года министром просвещения Республики Казахстан Гани Бейсембаевым были сказаны такие слова: «Воспитание детей – задача всего общества. Нам необходимо уделить особое внимание подрастающему поколению, ориентировать их на достижение благих дел. Важно эффективно организовать воспитательный процесс во всех организациях образования, прививать человеческие ценности, усилить взаимодействие школы и семьи. Программа целостного воспитания в школах станет одним из эффективных инструментов в достижении этих целей».

И эти слова стали руководством в творческом поиске для всех педагогов нашей страны и, конечно, для преподавателей-музыкантов.

Литература:

1.Шацкая В.Н. «Музыкально-эстетическое воспитание детей и юношества» - М.; Просвещение. 1975г.

ТЕРГЕУБАЕВА К.А., ЖУМАНОВА Г.М.

Балқаш қаласы

«Әлихан Бөкейханов атындағы №15 мектеп-лицейі»КММ

**ЖАЛПЫАДАМЗАТТЫҚ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚАРДЫ БОЙЫНА СІҢІРГЕН
ҰРПАҚ ТӘРБИЕЛЕУ**

Кез-келген елдегі жағдайдың шынайы өлшемі-балаларға қаншалықты қамқорлық жасалуы, олардың денсаулығы мен қорғалуы,материалдық әл-ауқаты,білімі және әлеуеттенуі. 2022 жылы Халықаралық балаларды қорғау күніне орайластырылған сөзінде Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К.Тоқаев мемлекеттік саясаттың балалық шақты қолдаудың басты назарда ұстайтынын атап өтті: «...әлемде балалардың бақыты мен күлкісінен маңызды ештеңе жоқ.Өскелең ұрпақтың жан- жақты дамуы үшін қолайлы жағдайлар жасау әрқашан біздің мемлекетіміздің басты міндеттерінің бірі болады»

Қазақстандық отбасылардың көпшілігінің балаларды толыққанды тәрбиелеу мен дамыту, олардың әл-ауқатын қамтамасыз ету үшін қолайлы жағдайлар жасаудағы мүмкіндіктері қандай? Өкінішке орай,зерттеулер қазақстандық қоғамда отбасы институттарының әлсіреп,ғасырлар бойы қалыптасқан отбасылық құндылықтар мен дәстүрлердің жоғалып бара жатқанын анықтап отыр.

Ертеңгі еліміздің болашағы осы жас ұрпақтың қолында. Еліміздің іргесін ұстайтын қазақ азаматы деген атқа лайық болуы қажет. Ол үшін кешегі Абай атамыз айтқандай кез келген пенде «Адам» деген атқа лайық болмауы мүмкін. Адам болуы үшін адами құндылықтарға бай болуы қажет. Ол дегеніңіз,жанның тазалығы, әділдігі, еңбексүйгіштігі, жауапкершілігі, үлкенді сыйлап, кішіге ізет етуі, ар-намысты, ұқыпты, мейірбан, жомарт болуы сияқты түрлі қасиеттердің бойынан табылуы. Осы қасиеттердің барлығын бір ғана ұғымның шеңберінде қарастыруға болады. Ол «адамгершілік» ұғымы.

Оқушылардыңбойында жалпыадамзаттық құндылықтардың қалыптасып, дамып, инабатты кішіпейіл жеке тұлға болып өсуі үшін мектеп киелі орта болып табылады.

Әдептілік, имандылық, мейірімділік, қайырымдылық, ізеттілік құндылықтары қалыптасқан халқымыз осы асыл да абыройлы қасиеттерін жас ұрпақтың ақыл-парасатына азық ете білу үшін, әрбір білім беруші ұстаз қазақ халқының сан ғасырларда қалыптасқан салт-дәстүрлерін, әдет-ғұрыптарды жан-жақты терең білумен қатар, өзінің бойына адамдық құндылықтарды терең сіңірген, рухани жаны таза адам болуы шарт.

Алайда үлкен мен баланың қарым-қатынасы, мұғалімнің білім алушыға деген қарым-қатынасы кейде байланыспай жатады. Оқушылардың өзінің мұғаліміне деген жақсы көрушіліктен барынша шалғай жатқан қорқыныш, жек –көру, сыйламау сияқты сезімдерді бастан кешіретіні жиі кездеседі. Мұның себебі . мұғалім мен білім алушылардың жеке бастарының сапасы мен оқу әдістерінің сапасына да,сыныптан тыс іс-шараларды тиімді ұйымдастыруына да байланысты болуы мүмкін.

Мұғалім әр сабақты тиімді жоспарлап, білім алушының қажеттілігін қанағаттандыратын ұлттық тәрбиеге бағытталған тапсырмалар әзірлеп, сабақты жан-тәнімен беріле оқытуды ,бала жанына әсер ететін құндылықтарды қалыптастыруды өзі үшін сақтауы қажет. Үлкен адам қай жерде болмасын рухани белсенділік танытатын болса,сол арқылы тәрбие бере алады.

Өскелең ұрпақтың бойына құндылықтарды дарыту жеке тұлғаның өзін тануына жетелеу- ол ұстаз міндеті. Сондықтан жас ұрпақтың бойына білім мен тәрбиені қатар дамытып, жетілдіруде мұғалім төмендегідей қағидаларды назарына ұстаған жөн:

- жеке тұлғаның білім алуға деген қызығушылығын ояту,оның шығармашылық қабілетін ашу;
- қызығушылығын ояту үшін оны сүйе білу;
- жеке тұлғаның өзгені өзіндей білуге үйрету;
- әр білім алушыны өзіндік әрекеттеріне, ісіне қарай бағалай білу, жақсы көре білу.

Құндылықтарға бағытталған тәрбие берудегі мұғалімнің қызметі:

- өмірдегі маңызды құндылықтар мен рухани құндылықтарды оқып үйрену;
- өз адамгершілік қасиеттері мен рухани түсінігін анықтау мақсатында өзін-өзі дамытудың тренингтерін тәжірибиеге енгізу;
- оқушылармен бірге халқымыздың салт-дәстүрлерін,туан өлке, туған қаламыздың тарихы мен дәстүрлерін,өз отбасының дәстүрлерін оқып үйрену;
- оқушылардың рухани потенциалын ата-аналарға көрсету;
- оқушылардың бойындағы дарынды,талантты дәріптеу.

Адами құндылықтарды,ағартушылық қасиеттерді бүгінгі ұрпақтың меншігіне айналдыру ата-бабамыздың салт-дәстүрлері мен тәжірибиелерін меңгерте отырып, яғни өзіміздің төл құндылығымызбен, ұлттық рухымызбен үлес қосуға мүмкіндігіміздің бар екенін ескеру қажет. Жас ұрпақтың айналадағы өмірден алған әсерін анықтап, педагог тарапынан ауызша айтылған ақыл өнегені бір сөзбен ғана жеткізіп, құндылықтарға баулу құралы-тәрбие баспалдақтары. Ұлттық асыл қасиеттерімізді жас ұрпақтың бойына, ақыл-парасатына азық ете білуге қалыптастыру жолында яғни құндылықтар ұғымына енетін өмір құбылыстарының бәрін сабақ процесінің кез келген кезеңінде көрсетуге болады деп шектелмеу керек. Сонымен қатар сыныптан тыс өткен тәрбиелік іс шаралардың мәні өте зор.

Бүгінгі таңда үлкендерге балалардың ынтасы мен назарын өзіне аударуға қол жеткізу оңайға түспейді. Баланың дұрыс өсіп жетілуіне олардың танымына кері әсер етуші факторлар: соғыс ойыншықтары, жат қылықты жариялайтын фильмдер,ғаламтор желісіндегі зиянды ойындар, соның ішінде «тик-ток» желісінің жылдамдықпен дамып жатқаны, оны балалардың өзіне тиімді етіп пайдалана білмеуі алаңдатуда.

Сондықтан сыныптан тыс кездегі іс-шараларды ұйымдастыруда мұғалім барынша тапқырлық танытқан жөн. Мұндай іс- шаралар төмен сыныптардан басталып, мектеп-лицейімізде «Шаңырақ» топтары арқылы іске асырылуда.

Сынып жетекші ретінде 2 сынып оқушылары мен ата-аналарын мектебіміздің жоспарланған тәрбие бағытындағы ұйымдастырылған жұмыстарына белсенді араластыруды назардан тыс қалдырмаймыз.

Мектеп-лицейімізде «Мектеп-өмірі,менің-өмірім» тақырыбында ұйымдастырылған ашық есік күнінде «Біртұтас тәрбие» бағдарламасын іске асыруда «Даналық мектебі» клубы жобасы аясында ұрпақтар сабақтастығын жалғастыруда әулеттің тірегі болған ардақты аталар «Ата сөзі-ақылдың көзі» тақырыбында әлеуметтік өнер жобасы өтті. «Руханият» аталар мектебі іс-шара барысында «Ата қайратты болса,бала ғибратты болады» демекші, отбасындағы атаның алатын орнын дәріптеу, үлкенге құрмет көрсету, салт-дәстүр мен ұлттық құндылықтарымызды сақтауда атаның ұрпақ тәрбиесіне қосатын үлесін насихатталды.

Сонымен қатар жыл сайын оқушылары арасында «Асық ату», «Арқан тартыс» ойынын өткізу арқылы оқушылардың бойына қазақтың ұлттық ойындарын дәріптеп, ұқыптылыққа,төзімділік қасиеттерін дарыта тәрбиелеудеміз.

Ұрпақтың жүрегі болған аяулы әжелер «Әже-көңілдің ажары, немере-өмірдің базары»тақырыбында әлеуметтік өнер жобасы өтті. «Асыл қазына» әжелер мектебі іс-шара барысында халқымыздың салт-дәстүрінен нәр алуға, ой-өрісін дамыту, өнерге баули отырып, инабаттылық пен мейірімділікке тәрбиелеу өнегесін көрсетті.

Отбасындағы ананың міндеттері мен жауапкершілігін қалыптастыра отырып,балаларын ұлттық рухта әдеп-ғұрыпты,салт-дәстүрді насихаттап тәрбиелеуде қыз бала өнеге мен әдептілікті,сыпайы мінез құлықты, биязылық,инабаттылық,нәзіктік қасиеттерін ана бойынан сіңіреді, «Парасат аналар мектебінің» мүшелері тоқыма тоқу,іс тігу,

кесте тоқу өнерлерін көрсетті. Қыздарымыз ана бойындағы Қыз балалардың тәрбиесін құндылыққа негіздеуде «Қыз Жібек» қыздар клубының кіші тобы қуыршаққа киім тігуден бастады. Аналарының қолдауымен тігін тіге отырып, ептілікке, шығармашылыққа үйренудің нәтижесінде Қалибекова Малика қалалық деңгейде өткен «Қуыршақ» байқауына қатысып, I орын иеленді.

Ата-аналармен Білім беру ұйымдарының ата-аналарына педагогикалық қолдау бойынша «Отбасы бақыт мекені», «Әр бір бала жарық жұлдыз», «Сенім арту жетістік кепілі» тақырыптарында шеберлік сағаттарын өткізіп кеңестер берілді.

Әр дүйсенбі күндері өткізіліп отыратын сынып сағаттары арқылы «Жаман арба жол бұзар, жаман ел бұзар», «Алтын белдік белге жарасар, Асыл адам елге жарасар», «Екі жүзді пышақтан сақтанба, Екі жүзді адамнан сақтан» деген сияқты тақырыпқа сай мақал-мәтелдерді де тәрбие ережесі деп түсіну керек.

«Ұлдың ұяты әкеге, қыздың ұяты шешеге», «Мейірімі мол ананың, жүрегі жылы қолы кең». Бұл сияқты қағидалар ата-ананың мейірімді, қайырымды, тәртіпті, тәрбиелі, өнегелі болуының әсер-ықпалын танытады.

Сонымен жас ұрпақтың бойында жалпыадамзаттық ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген ұрпақ тәрбиелеу дегеніміз-оқушылардың мінез құлқын, тәртібін, адамгершілік сезімі мен санасын белгілі бір нысанаға бағыттап қалыптастыру.

Адамгершілік тәрбиесі яғни адами құндылықтарды дарыту адамның барлық әрекетіне, әдетіне және мінез-құлқына дұрыс бағыт береді, жөн сілтейді.

Жалпыадамзаттық құндылық мәдениеті қалыптасқан адам ғана біреуге қамқорлық жасауға дайын тұрады.

Шындығында адамгершілік-мінез негіздерінің астарында жалпыадамдық пен ұлттық құндылықтар бірігіп, адамдардың рухани мәдениетін жүзеге асыратыны белгілі. Себебі қазіргі қоғам мен мемлекет өзін таныған, отансүйгіш, түсінігі мол, ұлтын сүйетін, қоғамдық еңбегі мен кәсібі, дағдысы, іскерлік негіздері қалыптасқан рухани сау, табиғи мықты, жалпыадамдық және ұлттық әдет-ғұрпын іске асыра білетін, рухани жағынан жетілген жан-жақты адамды тәрбиелеп, кәметке жеткізуге міндетті. Осы бағытта жүргізілген әрбір жұмысымызды ұлттық құндылықтарымызды насихаттау негізінде өткізудің нәтижесінде заман талабына сай сегіз қырлы, бір сырлы, өнерлі, өнегелі, сұлу да батыр, адами құндылықтары адамгершілік қасиеттері жоғары, намысқой азамат тәрбиелеп шығатынымызға сенімдіміз.

Әдебиеттер:

1. Аудұи. Ата-аналарды білім беру ұйымдарында педагогикалық қолдау бойынша нұсқаулық. Алматы, 2023 ж.
2. Біртұтас тәрбие бағдарламасы. Астана, 2023 ж.
3. Сынып жетекшілерге арналған тәрбие журналы. №3, 2022 ж.

ТӘНІРБЕРГЕН З.Т.

«№2 жалпы білім беретін мектебі» КММ, Приозерск қ.

ТҮЛҒАНЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАҒЫТТАП ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУ

Білім алушылар арасындағы оқу - тәрбие жұмысы – білім беру мекемелері қызметінің басым бағыттарының бірі болып табылады. Халық даналығы: «Ең жақсы мұра - тәрбие», - дейді.

Білім беру жүйесінің алдына қойған басты мақсаттарының бірі – мәдениетті және білімді жастарды тәрбиелеу.

Мектептің әр оқушысын келесі міндеттер арқылы тәрбие процесіне тарту:

1. Оқушылардың бойында азаматтық – патриоттық сананы, Қазақстан азаматының рухани – адамгершілік құндылықтарын қалыптастыру.
2. Оқушылармен сауықтыру жұмыстарын жетілдіру және салауатты өмір салтын қалыптастыру дағдыларын қалыптастыру.
3. Барлық қызмет салаларында оқушылардың шығармашылық белсенділігін қолдау.
4. Отбасылық тәрбие жүйесін жетілдіру, ата – аналардың балаларды тәрбиелеу мен оқытуға жауапкершілігін артыру.

«Қазақстан халықтарының рухани және адамгершілік құндылықтары, тарихи тамыры мен ұлттық – мәдени дәстүрлері негізінде үйлесімді дамыған және әлеуметтік жауапты тұлғаны тәрбиелеу үшін база құру» - білім беру сапасын одан әрі арттырудың қисынды жалғасы болып табылады.

Білім беруді дамытудың қазіргі кезеңінде рухани – адамгершілік тәрбие – жас ұрпақты тәрбиелеудегі маңызды міндеттердің бірі болып табылады.

Жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтар негізінде жан – жақты тұлғаны қалыптастыру бойынша табысты оқыту мен тәрбие жұмысы үшін дұрыс ұйымдастырылған үдеріс үлкен рөл атқарады. Тәрбие мен оқыту үдерісінде мұғалімге оқушылардың мотивациясын арттыруға ықпал ететін жұмыс формалары мен әдістерін таңдау міндеті қойылады. Тәрбие мен оқытудың негізгі құралы – оқушыларды әртүрлі іс – шараларға қосу және олардың дағдылары мен әдеттерін, патриоттық мінез – құлық тәжірибесін қалыптастыру. Сондай – ақ, әртүрлі, шығармашылық, эмоционалды бай іс – шаралар негізінде оқушылардың құндылық бағдарларын дамытуға жағдай жасау. Азаматтық белсенді ұстанымды қалыптастыруға, баланың жеке басын әлеуметтендіруге, оның белсенді өмірлік ұстанымдарын қалыптастыруға, оқушылардың өзін – өзі басқару кеңестерінің жүйесін дамыту, оқушылардың құқықтық мәдениетін дамыту, басқаларға төзімділікті қалыптастыру, салауатты өмір салты дағдыларын енгізу және әлеуметтік мінез – құлықтың алдын алу бағдарламаларын жүзеге асыруға бағытталған мектептің оқу - тәрбие жүйесін жетілдіру.

Бұл мақсаттар мен міндеттерді ата – аналармен тығыз ынтымақтастықта ерте және мектепке дейінгі жастан бастап шешу керек. Барлық қызмет түрлері арқылы әлеуметтік – коммуникативтік дамытуды жүзеге асыру қажет.

Қойылған мақсаттар мен міндеттер білім беру қызметінің мынадай нысандары арқылы іске асырылуы мүмкін:

- Тікелей ұйымдастырылған білім беру қызметі;
- Жобалық қызмет;
- Шеберлік сыныптары;
- Шығармашылық бірлестіктер.

Оқу - тәрбие жүйесін дамытуың маңызды бөлігі – мектеп дәстүрлерін қалыптастыру және нығайту болып табылады. Мектеп оларды сақтайды және нығайтады, өйткені олардың тәрбиелік әлеуеті баға жетпес. Жыл бойы дәстүрлі іс – шаралар өткізіледі: «Білім күні», «Денсаулық күні», «Күзгі мерекеге арналған іс - шаралар», «Мұғалімдер күні», «Қарттар күні», «Қазақстан Тәуелсіздігінің күні», «Жаңа жылдық мерекелер», «8 - наурыз», «Наурыз», «7 - мамыр – Отан қорғаушылар күні», «Жеңіс күні», «Соңғы қоңырау».

Мектептің оқу – тәрбие жұмысы – оқу білімін, сыныптан тыс, мектептен тыс іс – шараларды біріктіре отырып, бүкіл педагогикалық процесті қамтиды:

- Жалпыадамзаттық құндылықтарды тәрбиелеу – оқушылардың мектепке, бір – біріне және өзіне құрметпен қарау, басқа адамның көзқарасына төзімділік, сезімталдық, жауаптылық деген қасиеттерін дамытады;

- Достық пен серіктестіктің құндылығын тәрбиелеу;
- Оқушыларды азаматтық – патриоттық тәрбиелеу;
- Шығармашылық қабілеттерін көрсету және ашу үшін жағдай жасау, көркем өнерді дамыту.

Үйлесімді дамыған және әлеуметтік жауапты тұлғаны тәрбиелеуде үлкен рөл тек мектеп мекемесіне ғана емес, отбасына да тиесілі. Бала өмірінің алғашқы жылдарынан бастап сіңірген отбасылық өмірдің құндылықтары кез – келген жастағы адам үшін тұрақты мәнге ие. Отбасындағы қарым – қатынастар қоғамдағы қатынастарға проекцияланады және адамның азаматтық мінез – құлқының негізін құрайды.

Барлық оқу – тәрбие жұмысы мұғалім мен ата – ананың білімі, сенімі мен іс – әрекетінің негізінде құрылуы керек. Ересектердің мысалы үлкен маңызға ие. Отбасы, туыстары, достары, табиғи орта және әлеуметтік орта арқылы «Отан», «кіші Отан», «Туған жер», «Ана тілі», «Менің отбасым», «Менің үйім» сияқты ұғымдар нақты мазмұнмен толтырылады.

Сондықтан, қазіргі уақытта рухани – адамгершілік тәрбиенің қалыпты жұмыс істейтін жүйесін құру өте маңызды. Дәстүрлі рухани мәдениеттің құндылықтарына негізделген, баланың жеке басының даму қажеттілігіне жауап беретін жүйе және ата – аналардың жеке мысалы – тәрбиенің негізгі шарты. Бала күнделікті отбасында не көреді, содан кейін ол міндетті түрде ересек өмірге ауысады.

Сабақ барысында сабақ мақсаты әр оқушының табысты оқуына, өз білімдерін күнделікті өмірде қолдана алуларына ықпал жасап, бейімделуіне бағытталу қажет. Мектептегі балалардың әлеуметтік және жеке тұлға ретінде дамуы үшін мұғалім әр оқушының жетістігіне мән беріп, жеке құзіреттілікке ерекше назар аударуы тиіс. Сол кезде жоспарланған әрекеттер орындалады. Оқу – тәрбие жұмыстарында тұлғаның бойында құндылықтарды дарытуға бағытталған әдіс-тәсілдерді қолданудан оқушыдан да өзгеріс байқалады. Оқушылардың эмоционалдық белсенділіктері артады, оқушылар өзара сөйлеседі, сынып бөлмесінде еркін қозғалады, өздерін еркін сезінеді. Бір – біріне ойларын түсіндіреді, талдайды.

Бұдан шығатын қорытынды – білім беру саласында бірінші кезекте тәрбиені басшылыққа алған жөн. Бауыржан Момышұлы: «Тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы», – деп бекер айтпаған. Білім берудің қай түрі болмасын, тұлғаның бойында құндылықты дарытуға бағытталғаны жөн.

Әдебиеттер:

1. Мұғалімге арналған нұсқаулық «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ, 2016
2. «Мектептегі ғылыми жұмыс» Республикалық ғылыми – әдістемелік журнал, №5, 2010

ТИЛЕУБАЕВА К.О.

«Жамбыл атындағы ММЛИ» КММ, Қарағанды қ.

ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫН ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРМЕН БАЙЛАНЫСТЫРА ОҚЫТУ

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіптік шыңдауға бағытталған сапалы білім үшін қажетті жағдайлар жасау; жеке адамның шығармашылық, рухани және күш-қуат мүмкіндіктерін дамыту, адамгершілік пен салауатты өмі салтының берік негіздерін қалыптастыру, даралықты дамыту үшін жағдай жасау арқылы ой-өрісін байыту» деп атап көрсетілген [1].

Қ.К.Тоқаев Ұлттық құрылтайда: «Ата-бабадан қалған мәдени-мұраны заман талабына сай жаңғыртып, әлемге насихаттау қажет. Өзге елде мұндай ұйымдар ұлттық брендті, тарихты және мәдениетті насихаттап, мемлекеттің жағымды имиджін қалыптастыруға ықпал етеді» [2] деген екен. Президенттің айтуынша адал азаматқа тән қасиеттер әрбір жастың

бойынан табылуы керек. Ұлттың жаңа болмысы білім, ғылым және мәдениет саласын дамыту арқылы қалыптасады. Осы үш бағытты рухани даму саласындағы жұмыстың мызғымас ұштағаны деуге болады.

Бүгінгі таңда жас ұрпақты өз халқының тарихын, тегін, салт-дәстүрін, тілін білімін, адамзаттық мәдениетті, адами қасиетті мол терең түсінетін шығармашылық тұлға етіп тәрбиелеу өмір талабы, қоғам қажеттілігі. Ұлттық тәрбие деп, жеке тұлғаның ұлттық сана сезімі мен мінез-құлқының ана тілін, ата тарихын, төл мәдениетін және ұлттық салт-дәстүрлерді меңгеруі негізінде қалыптасуын айтамыз. Ұлттық сана-сезімі қалыптасқан, ұлттық мүдденің өркендеуіне үлес қоса алатын ұлттық құндылықтар мен жалпы адамзаттық құндылықтарды өзара ұштастыра алатын ұлтжанды тұлғаны тәрбиелеу аса маңызды болып табылады. Оқушылардың санасына ұлттық құндылықтарды сіңірудің бір жолы – қазақ әдебиеті сабағында әртүрлі тапсырма арқылы шығарманы ұлттық құндылықтарға бағыттап оқытылуында. Өйткені жасынан ертегі, жаңылтпаштар, жұмбақтар, мақал-мәтелдер, аңыз әңгімелер, шешендік сөздер мен батырлар жырларын, жыраулар шығармаларын оқып, жаттап, халық әдебиетінің тұнығына қанып өскен баланың бойында еліне, жеріне, халқына адамзатқа деген сүйіспеншілігі арта отырып, ұлтжанды, намысқой, арлы азамат қалыптасады.

«Сабақ беру – үйреншікті жай ғана шеберлік емес, ол – жаңадан жаңаны табатын өнер» - деген екен Жүсіпбек Аймауытов. Сондықтан қазіргі таңда оқушыларға қазақ әдебиеті сабағында саналы тәрбие мен сапалы білім беру ісін жаңа талап тұрғысынан өзгертіп, оқыту тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыруға міндеттіміз. Осы орайда әр тақырып аясында ұлттық құндылықтарды бала бойына сіңіріп функционалдық сауаттылықтарын қалыптастыра білуіміз керек.

Ұлтымыздың рухани жұлдызы Мағжан Жұмабаевтың: «Қазақтың тағдыры да, келешек ел болуы да мектебінің қандай негізде құрылуына барып тіреледі. Мектебімізді таза, берік, жанымызға қабысатын, үйлесетін негізде құра білсек, келешегіміз үшін тайынбай-ақ серттесуге болады» [3] деген өсиеттің мәні қазіргі жаһандану кезеңіндегі Қазақстан үшін орасан зор. Қазақстанның болашағын айқындайтын, оны тұрақты даму деңгейіне көтеретін бірден-бір құндылық, ол – жас ұрпақты отаншылдық, ұлтжандылық рухта тәрбиелеу.

Қазақ әдебиеті сабағында жаңартылған білімге сәйкес оқу мақсатына сай тапсырмалар арқылы оқушылардың пәнге деген қызығушылығын, құштарлығын арттырудың бір жолы – қосымша деректер, тапсырмалар арқылы ұлттық құндылықтарға бағыттай оқыту.

Қазақ әдебиеті пәнінде ұлттық құндылықтарды қалыптастыруға бағытталған көркем шығармалардың маңызы зор. Қазақ әдебиеті сабағында 5-сынып оқушылары Ыбырай Алтынсариннің шығармашылығымен танысады. Олар Ы.Алтынсариннің «Атымтай Жомарт», «Әке мен бала», «Қыпшақ Сейітқұл» әңгімелерін қызыға оқиды десек те болады. Мысалы, «Қыпшақ Сейітқұл» әңгімесін алсақ, бұл шығармада Сейітқұлдың іс-әрекетінен оның өмірге жаңаша талаппен қарайтындығы байқалады. Жер шаруашылығымен айналысады, кәсіптің тиімді тәсілдерін қолданады. Әңгімені оқыта отыра оқушыларды бірлесе тіршілік етудің маңыздылығы жайында айта кетіп, жақсы нәтижеге жеткеннің өзі бірліктің, еңбектің нәтижесі екендігін айт кеткен жөн. Осы шығарма бойынша жасалған тапсырмалар арқылы оқушылар еңбектенудің маңызы туралы ойланады, адамдардың адамгершілік қасиеттеріне көңіл бөледі, жақсылық, ізгілік, азаматтық сезім, ар-ұят, өзін-өзі бағалау, қамқорлық, қарапайымдылық сияқты адамгершілік құндылықтарын қалыптастыруға көмектеседі.

Білім мен тәрбие егіз. Ы.Алтынсарин шығармаларын меңгерту барысында адамгершілік қасиетке баулу үшін «Таза бұлақ», «Бақша ағаштары» әңгімесін алуға болады. Мысалы, бақ аралаған әкесі мен баласының әңгімесінен үзіндіге назар аударсақ.

-Бағып-қағуда көп мағына барында шек жоқ, шырағым. Мұнан сен өзің ғибрат алсаң болады. Сен жас ағашсың. Саған да күтім керек. Мен сенің қате істеріңді түзеп, пайдалы іске үйретсем-жақсы, түзу кісі болып өсерсің. Бағусыз бетіңмен кетсең, сен де мынау қисық

біткен ағаштай қисық өсерсің[4],-деді. Осы тақырып айналасында төмендегідей сұрақтармен пікір алмасуға болады.

1. Бала тәрбиесіндегі ата-ананың рөлі қандай?
2. Өз мінезіңнің қалыптасу кезеңі қай кез деп ойлайсың?

Осы сұрақтар арқылы оқушылар өз ойларын ортаға сала отырып, мейірімділік, кішіпейілділік, ізеттілік, инабаттылық, жүрек тазылығы сияқты құндылықтарды біліп, өздері де осы құндылықтарды бойларын жинауға асығады.

Оқушы бойына ұлттық құндылықтарды қалыптастыруда Ы.Алтынсарин шығармаларының маңызы зор. Бар саналы ғұмырын Ы.Алтынсарин оқу-ағарту саласына жұмсаған ол қазақ жастарын еңбексүйгіш әділ, шыншыл, ар-ұятты, қарапайым да мейірімді, сабырлы да сүйкімді, өнерлі де өнегелі, азамат болуға үндейді. Сонымен алаш қайраткерлерінің ортақ идеясы халықтың санасын оятып, оқу-білімге үндеу болатын. Сонымен бірге қазақ халқы бойындағы ұлттық сананы, ұлттық сезімді, ұлттық тарихты, тілді, мәдениетті басқаларға таныту мақсатында еңбек етті.

Қорытындылай келсек, ұлттық құндылықтар ата-бабаларымыз қолданып келген қоғамдағы тәрбиенің қайнар бұлағы десек артық емес. Әр сабақ кезінде шығармаларды меңгеру барысында тапсырмаларды ұлттық құндылықтарға бағыттай отырып, оқушыларымызды ұлттық дәстүрді ұмытпауға, рухани интеллектіні жоғалтпауға және патриоттық сананы бала бойында бірінші орында ұстауға тәрбиелеуіміз керек. Тек қазақ психологиясында емес, бүкіл әлемге ортақ құндылықтардың бірі – ол ұлттық құндылықтар екенін ұмытпайық.

Әдебиеттер:

1. <https://kaz.tengrinews.kz/news/tokaevtyin-turkstandagyi-ulttyik-kuryiltayda-soylegen-soz-351892/>
2. Жұмабаев М. Педагогика. - Алматы:Ана тілі, 1992.- 160 б. 2.
3. Ы.Алтынсарин. Бақша ағаштары.

ТІЛЕУБЕК АМАНГҮЛ

Ақтоғай ауданы, Шашубай кентіндегі «МБК ТМ (РО)»КММ

АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҒЫНДА ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ

Ерекше білім беруді қажет ететін балалар санының өсуіне байланысты инклюзивті білім беру мәселелерінің өзектілігі артып келеді. Қазіргі таңда басты мәселе балалардың сұраныстары мен ерекшеліктеріне ортаның, отбасының қатысуымен білім беру үрдісіне толық қосуды қарастыратын инклюзивті білім беру.

Инклюзивті білім беру (ағылшынша «include» - қамту) – барлық балалардың түрлі қажеттіліктеріне бейімделген, барлық адам үшін білімнің қолжетімді екендігін білдіретін білім беру процесі.

Инклюзивті білім берудің негізгі мақсаты – даму мүмкіндігі шектеулі балаларды қалыпты балалармен бірге оқыту, білім беру болып табылады.

Қазіргі кезде ағылшын тілінің рөлі ерекше. Мүмкіндігі шектеулі балалардың ата-аналары балаларына жақсы білім алуына тырысып бағуда. Қазіргі күнде жалпы орта мектептерде де ағылшын тілі сабағында инклюзияны кіріктіру тәжірибеде қолданылып жатыр. Ағылшын тілі сабағына инклюзивті білім беруді кіріктіруде мынадай әдістер кеңес беріледі:

- жағымды психологиялық ахуал тудырту;
- балалардың ағылшын тілімен құлшыныспен айналысуына көмектесетін ақпараттық-коммуникативтік технологияларды пайдалану;
- жаңа сөздердің есте сақталуы мен күнделікті тілде қолданылуы үшін лексикалық жаттығулар ұйымдастыру;

- мұндай балаларға арналған CD-ға жазылған қарапайым тапсырмалар мен аудиоматериалдарды қолдану;

- әр сабақта мүмкіндігі шектеулі балалардың кішкене нәрседен де қуануына жағдай жасау;

Ағылшын тілі сабағында инклюзивті білім беру әдісін қолданудың жарқын мысалдарының бірі – көзі нашар көретін балаларды оқыту. Әртүрлі тапсырмалар мен ойындар баланың өтілген ақпаратты оңай және тез есте сақтауына көмектеседі. Оларды шет тіліне үйрету үшін арнайы іс-шаралар және қажетті, нақты оқу-әдістемелік материалдар қажет. Бірақ, осындай балалармен жұмыс істейтін мұғалімдер көзі мүлдем көрмейтін балаларға ағылшын тілін үйрету үшін мектептерде қажетті материалдардың қол жетімді еместігін айтады. Сондықтан, көптеген тифлопедагогтар көзі мүлдем көрмейтін балалармен жұмыс жасағанда тыңдау әдісін қолданады. Өйткені тыңдау бұл олардың білім алуға және шетел тілін дамытуына жалғыз мүмкіндік. Әрине, ағылшын тілін тыңдау арқылы үйрену – айтарлықтай қиын тапсырма. Мүлдем естімейтін және нашар еститін балаларға үйрету өте қиын. Бірақ, жүргізілген тәжірибелер естуінде ақауы бар балалардың жақсы нәтиже көрсетіп жатқанын айғақтады. Бұл бірнеше себептермен түсіндіріледі. Бірінші, ағылшын тілінде зат есімдер мен сын есімдер қазақ және орыс тіліндегі секілді көп түрленбейді. Ол сөздерді есте сақтау мен тілде қолдану оңайырақ. Екінші, өзінің жақсы еститін сыныптастарының алдында қолайсыз сезінбеуі үшін жақсы баға алуға ынталанады, тырысады. Әрине, бұлардың барлығы бір-бірімен байланысты. Барлық естуінде ақауы барлар жақсы оқуға тырыса бермейді және барлық денсаулығы жақсы оқушылар да күшті, сенімді емес. Бұл олардың бірге оқытуға болатынын көрсетеді.

Естуінде ақауы бар балалар ағылшын тіліне дайындығына көп зейін бөлуді талап етеді. Бұл тек пәнаралық байланысты ғана емес, мұғалімдердің, оқушылардың, ата-аналардың, психологтардың да бірлесе жұмыс атқаруын қажет етеді. Мұның барлығы оқыту процесіндегі күтілетін нәтижелерге бағытталуы керек.

Естуінде ауытқуы бар балалармен тыңдау әдісін көп қолданған дұрыс. Ол мынадай кезеңдерден тұрады: тыңдауға дайындалу; тыңдау (бірнеше рет), естігенімізді бекіту үшін жаттығулар орындау.

Әрине, құлағы естімейтін балалар жақсы еститін балалар сияқты ағылшын тілінде нақты дыбыстай да, сөйлей де алмайды. Олардың туа пайда болған кемшіліктерін түсіне қарап, мүмкіндігі шектеулі балаларды қоғамның бір толыққанды мүшесі ретінде қабылдай отырып ағылшын тілін үйрету керек.

Егер оқушы ағылшын тілінде сөйлегісі келмесе не істеу керек?

Мұндай жағдайда ағылшын тіліне қызығушылығын ояту үшін әр түрлі ойындар ұйымдастыруға болады. Мысалы, алақанмен шапалақтап, қолды жоғары көтеріп, дауысты өзгертіп, «Бұзық телефон» ойынын ойнатуға болады.

Жаңа сөздерді үйреу әдіс-тәсілдері:

- сининимдері мен антонимдерін атау;
- сөздердің аудармасын айту;
- сөздікпен жұмыс жасау.

Ағылшын тілін игеруде мүмкіндігі шектеулі балалар мынадай қиыншылықтарға кезігуі мүмкін: лексикалық материалдарды баяу игеруі, синтаксистік құрылымдарды сөйлеуде пайдалану, грамматикалық категориялар мен оларды іс жүзінде қолдану. Шет тілдерін меңгеру дәрежесі баланың дамуының жалпы деңгейіне байланысты.

Жалпы орта мектептерде мүмкіндігі шектеулі балаларды оқыту негізі ауызша түрде өтіледі. Мұндай сыныптарда ағылшын тілін үйренуден негізгі мақсат – «білім емес - дамушылық». Оқытушы шет тілі сабақтарында мына қабілеттерді арттыруы қажет: жад, сөйлеу, қабылдау, ойлау.

Арнайы осындай балалар үшін жыл сайын пәндік, сонымен қатар ағылшын тілінде жаңа бейімдік жұмыс бағдарламалары жасалынады. Бірақ лексикалық, синтаксистік, грамматикалық материалдар азайтылып отырады. Бос уақыттарында сөйлеуді дамытуға және

грамматиканы игеруге көмектесетін әдеби кітаптар оқуына болады. Тапсырмалардың түрлері оқушының мүмкіндігіне сәйкес келуі керек. Міне осының барлығы ағылшын тілі сабағында маңызды болып есептеледі. Әрине, барлық оқушылар мектепті бітіргенде ағылшын тілінің маманы болып шықпайды. Бірақ, адамдармен қарым-қатынасқа түскен кездегі сөйлеу мәдениетіне көмектеседі.

Жалпы орта мектептерде мүмкіндігі шектеулі балаларды оқытудың мысалдарын көре отыра біздің елімізде инклюзивті оқытудың енді ғана басталғанын айта кету керек. Біздің мүмкіндігі шектеулі балалар да өзге балалардай балабақшаларға қатысуы керектігіне көзіміз жетті. Олар өзге балалардай балабақшаға толығымен төселіп кетуі мүмкін емес шығар. Ол оқып немесе санап үйренбес, дегенмен ол өмірдегі басқа да маңызды дербес дағдыларды иемденеді. Біз, балалар үшін, бала өз әрекетінің қатысы мен керектігін сезінетіндей, жағдай жасауымыз керек.

Мемлекетіміздің әрбір азаматы – ұлттық құндылықтарымыз, әр баласы еліміздің ертеңі екенін ескерсек әрбір мүмкіндігі шектеулі балалардың сапалы білім алып, азамат болып қалыптасуына жағдай жасау біздің міндетіміз. Мемлекетіміз тәуелсіздік алғаннан бері мүмкіндігі шектеулі балаларға көмектесуден әсте тоқтаған емес те, даму мүмкіндігі шектеулі жандар үшін ел тарапынан бөлінетін көмек пен қамқорлық шектелмесе екен деген ойдамын. Бұл жандар ондай өмірді таңдап алмаса керек. Мүмкіндігі шектеулі балалардан болашақта қолдарынан іс келетін саналы азаматтар мен азаматшалар шықпасына кім кепіл?

Мүмкіндігі шектеулі балалардың қозғалыс мүмкіндігі шектелгенімен, жан - дүние кеңістігі аясының тарылып, күйзеліске ұшырауына жол бермеу - белгілі бір ұйымдардың міндеті ғана емес, қоршаған ортаның, қалың бұқараның басты парызы.

Әдебиеттер:

1. Жарықбаев Қ. Жалпы психология, 2000
2. Сардарова Ж. И., Жумашева Н. С. Инклюзивное и интегрированное обучение в Республике Казахстан //Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2017. – Т. 35. – С. 113–116.
3. Абенова, И.Б. Мүмкіндігі шектеулі балалардың жанұясымен жұмыс жүргізу ерекшеліктері // Специальное образование в Казахстане .- 2014.- № 4.- Б.12.
4. Инклюзивті білім беру – қайырымдылық пен адамгершілік бастауы. http://www.rusnauka.com/36_PVMN_2012/Pedagogica/5_123181.doc.htm
5. Қазақстандағы инклюзивті білім беру. <http://group-global.org/kk/publication/30323-kazakstandagy-inklyuzivti-bilim-beru>

ТЛЕМИСОВА В.В.

КТУ «ОШ №22 г.Темиртау»

РАЗВИТИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ МУЖЕСТВА

Урок мужества в контексте воспитания - это обучение детей навыкам справляться с трудностями, преодолевать испытания и не бояться выходить за пределы своей зоны комфорта. Реализация модели воспитания, направленной на развитие мужества у детей, включает в себя несколько ключевых аспектов: в первую очередь это, конечно же, постановка примера. Родители и другие взрослые должны быть примером мужества для детей. Это включает в себя демонстрацию способности справляться с трудностями, принятие рисков, если это необходимо, и открытое обсуждение своих собственных страхов и способов их преодоления. Не менее важным является поддержка при освоении новых навыков. Воспитание мужества включает в себя поощрение детей при освоении новых навыков и преодолении трудностей. Важно поддерживать их в усилиях и помогать найти ресурсы и стратегии для преодоления препятствий. При стимулировании самостоятельности и

инициативы важно давать детям возможность принимать решения и решать проблемы самостоятельно. Это помогает им развивать уверенность в собственных силах и умении действовать независимо. Мужество не всегда означает отсутствие страха, но это скорее способность действовать вопреки страху. Детям следует учиться, как управлять своими эмоциями, чтобы они могли принимать решения не под влиянием страха или тревоги. Важно обсуждать с детьми их опыт преодоления трудностей и извлекать уроки из них. Это поможет им развивать стратегии адаптации и готовности к будущим испытаниям. Важно поощрять и поддерживать проявления мужества у детей. Создавать атмосферу, в которой дети могут, открыто обсуждать свои страхи и опасения. А родители и учителя должны быть готовы выслушать их и помочь им найти способы справиться с ними.

Урок мужества, основанный на примере героев Казахстана, представляет собой ценный источник вдохновения для подрастающего поколения. Герои Казахстана – люди, чьи поступки и жизненные истории демонстрируют высокие качества мужества, героизма и патриотизма.

Поднятие этих историй на уроке мужества может быть полезным для формирования патриотических чувств и осознания важности мужественных поступков в обществе. Учащиеся могут обсуждать и анализировать действия этих героев, их мотивацию и последствия их поступков. Это может способствовать развитию у детей уважения к героическим поступкам и важности проявления мужества в повседневной жизни.

Развитие читательской грамотности и казахстанского патриотизма на уроках мужества представляет собой уникальную возможность сочетать литературные произведения, рассказывающие о героических поступках казахстанцев, с формированием понимания и уважения к своей стране. Вот несколько методов, которые использую для достижения этих целей:

Изучение литературных произведений о героических поступках казахстанцев: в план военно-патриотической работы включено чтение и обсуждение литературных произведений, рассказывающих о героических поступках казахстанцев. Это как художественные произведения, так и мемуары, отражающие реальные события.

Обсуждение героических поступков и их связь с патриотизмом: после чтения литературных произведений проводится обсуждение о том, какие качества и ценности проявили герои и как это связано с понятием патриотизма. Подчеркиваю важность гордости за свою страну и уважения к тем, кто делает ее лучше.

С помощью творческих заданий учащимся предоставляется возможность выразить свои мысли и эмоции относительно прочитанного, например, написание сочинений, создание рисунков или даже написание стихов о героических поступках.

Групповая работа: для этого необходимо разделить учащихся на группы и попросите каждую группу подготовить презентацию о каком-либо герое или событии из казахстанской истории, демонстрирующем мужество и патриотизм. Это позволяет им более глубоко погрузиться в тему и совместно создать знания.

При посещении мест памяти и памятников героям организуются экскурсии к памятникам и местам памяти, посвященным героям Казахстана. Это помогает учащимся лично ощутить и увидеть следы мужества и патриотизма своих соотечественников.

Использование медиа-ресурсов: применяются медиа-ресурсы, для просмотра документальных фильмов, видеороликов и интервью с героями, чтобы дополнить и углубить знания учащихся об истории героических поступков казахстанцев.

С целью выявления возможностей урока Мужества как формы работы по развитию читательской грамотности и патриотическому воспитанию помимо выше перечисленного было проведено, с прошлого года, практическое исследование по апробации комплекса занятий с помощью додекаэдра, способствующего развитию читательской грамотности, умению анализировать, сопоставлять, пересказывать.

С начало учебного года составляется и утверждается план военно-патриотической работы. В него были включены серии уроков – Мужества по теме: «Герои-Казахстанцы –

пример мужества героизма и патриотизма», с уклоном на развитие читательской грамотности, а также на воспитание патриотизма, на примере наших героев-Казахстанцев, воевавших в годы ВОВ.

В план ВПР в течение года были включены 5 частей на данную тематику:

Сентябрь - вводная часть

Декабрь – подробное изучение 1 части (2 Героя)

Февраль - подробное изучение 2 части (2 Героя)

Апрель - изучение 3 части (2 Героя)

Май – заключительная часть (итоги)

Так, например, в первой четверти на первом занятии мы изучили схему работы с додекаэдром, прослушали вводную информацию и поставили цели и задачи на другие уроки. На последующих уроках учащиеся были поделены на группы, а также на цифровых носителях каждая из групп выбирала себе героя-Казахстанца. Просканировав на додекаэдре QR код, загружается видеоролик, учащимся дается определенное количество времени на изучение этого видеоролика. Далее предлагается выполнение заданий на читательскую грамотность такие как: пересказ, воспроизведение отрывков по памяти, ответить на вопросы согласно просмотренному видео или составление кластера и диаграммы по видео и презентация своей работы.

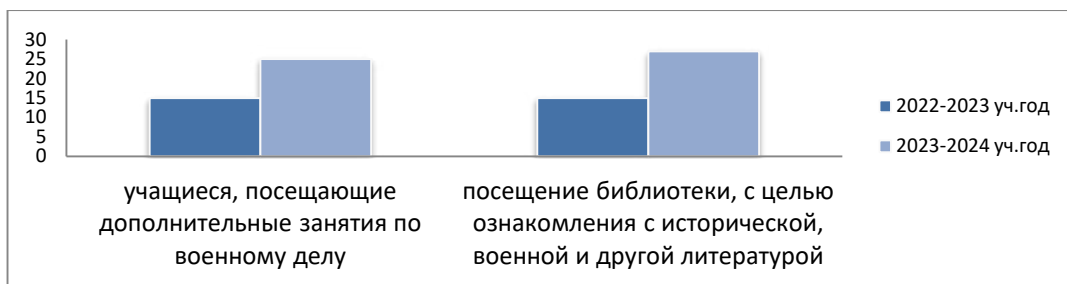
Для данного мероприятия были привлечены учащиеся 9 класса, а также индивидуальные и групповые работы проводились с учениками 6-7 классов, задания для выполнения подбираются с учетом возраста. Например, пересказ, задать вопросы по теме на выявление своего мнения на данную ситуацию, проанализировать подвиги героев. Составление буклетов, кластеров, выполнение приема с окошками, заполнение таблиц, прослушивание мелодий-песен, стихов о войне, одним из любимых этапов это составление диаграммы Вена.

Во время проведения уроков-Мужеств я пыталась немного отойти от стандартного урока Мужества, где мы приглашаем Ветеранов, проводим с ними увлекательные беседы (конечно, это я тоже использую в своей работе – так как живое общение, так сказать из первых уст, ни с чем не сравнить). Но здесь я практиковала и пыталась внедрить несколько других форм, такие как: работа с додекаэдром, рефераты, работы с текстом и видеороликами, а также с онлайн-сервисом, конструктором интерактивных заданий Learning Apps предназначенным для поддержки процесса обучения с помощью интерактивных модулей (упражнений).

Наглядные пособия, используемые в работе

Проанализировав проделанную работу можно смело сделать вывод о том, что с этого года увеличился приток желающих посещать дополнительные занятия по военному делу, если в прошлом году количество составляло 13-15 учащихся, где основная масса учащихся приходилась на 8 класс, то сейчас это учащиеся разных классов с количеством от 20-25 учащихся. А также увеличился приток учащихся посещающих библиотеку и увлекающихся книгами на военную и патриотическую тематику.

Сравнительная диаграмма увеличения числа учащихся, посещающих дополнительные занятия по военному делу и изучающих военно-патриотическую литературу

Война унесла миллионы жизни советских людей, в том числе и около миллиона жизней казахстанцев. Поэтому наш долг - помнить об этом, не забывая, кем и какой ценой завоевана Победа, помнить всех кто умер от ран, кто не дожил до сегодняшних дней, боготворить и помогать ветеранам.

Литература:

1. М.К. Козыбаев. Учебник «История Казахстана». Алматы. 1993 г.
2. Момышұлы, Бауыржан. Психология войны / - Семей , 2010

ТОЙБЕКОВА Р.А.

Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрлігі «Екі мәрте Кеңес Одағының Батыры Т.Ж. Бигелдинов атындағы Қарағанды республикалық «Жас ұлан» мектебі» РММ

ПЕДАГОГТАРДЫҢ БІЛІМ БЕРУДІ ӨЗГЕРТЕТІН ЦИФРЛЫҚ БІЛІКТІЛІГІ

Заманауи әлемде цифрлық трансформация адамның өмірінде көбірек салаларын қамтып, үйреніп қалған процестер мен тәсілдерді белсенді түрде өзгертуде. Бұл өзгерістер ерекше әсер ететін негізгі саланың бірі – білім беру. Соңғы жылдары педагогтар технологияның сабаққа еніп қана қоймай, оқыту мен тәрбиелеуге деген көзқарасын түбегейлі өзгертетінін байқады. Бұл тұрғыда цифрлық сауаттылық оқушыларға, мұғалімдерге және ата-аналарға ерекше маңызға ие.

Осыған орай, мектеп педагогтарының цифрлық сауаттылығын арттыру тек кәсіби даму мәселесі ғана емес, сонымен қатар қазіргі әлемнің тез өзгертін жағдайларына бейімделуге қабілетті, қорғанысқа қабілетті ұрпақты дайындау стратегиясының бір бөлігі болып табылады. Бұл міндет күрделі, бірақ сонымен бірге білім беру жүйесінің барлық деңгейінде жүйелі көзқарас пен қолдауды талап ететін өте маңызды және өзекті [1].

Сандық мазмұнды құру және тарату оқытудың маңызды бөлігіне айналуға, өйткені заманауи оқу материалдары интерактивті және визуализацияны қажет етеді. Деректер қауіпсіздігі, өз кезегінде, жеке ақпаратты қорғаудың және цифрлық кеңістіктегі ақпаратты оқытудың маңыздылығын атап көрсетеді.

Бұл бағыттағы педагогтардың біліктілігін арттыру жүйелі әдіс-тәсілдерді және оқыту бағдарламасына әртүрлі әдіс-тәсілдерді енгізуді талап етеді. Цифрлық сауаттылықты арттыруға арналған әртүрлі оқу бағдарламалары мен курстары бар, соның ішінде вебинарлар, Coursera және EdX сияқты платформалардағы онлайн курстар, IT және білім саласындағы сарапшылардың шеберлік сабақтары. Оқытуда семинарлар мен жұмыс топтары да маңызды рөл атқарады, мұғалімдерге тәжірибе және озық тәжірибе алмасуға мүмкіндік береді.

Қарағанды республикалық «Жас ұлан» мектеп педагогтарының оқу процесінде цифрлық білім беру ресурстарын (цббр) пайдалануы бойынша проблемаларды анықтау мақсатында 2023 жылдың қыркүйек айында 5 сұрақтардан тұратын сауалнама алынды. Сауалнамаға 26 педагог қатысты. Оның ішінде еңбек өтілдері бойынша: еңбек жолын жаңа

бастаған - 1; 1 жылдан 3 жыл аралығында - 2; 3 жылдан 10 жыл аралығында - 5; 10 жылдан 15 жыл аралығында - 3; 15 жылдан жоғары - 15. Біліктілік санаттары бойынша: санатсыз – 5; педагог-модератор санатында – 4; педагог-сарапшы санатында – 5; педагог-зерттеуші санатында – 13.

Сауалнама қорытындысы бойынша:

«Сіз өзіңіздің педагогикалық қызметіңізде цифрлық технологиялардың қандай элементтерін қаншалықты деңгейде қолданасыз?» дегенге педагогтардың 100%-электрондық журналды, 81%-і цифрлық білім беру ресурстарын, 100%-і оқулықтардың электрондық нысандарын, 81%-і мәтіндік редакторды, 73%-і электрондық кестелерді, ал 77%-і презентация жасауды меңгергенін көрсетті.

«Сіз педагогикалық қызметіңіздің технологияларын цифрландыру деңгейін қалай бағалайсыз (бағалау шкаласы 1-ден 5-ке дейін)?» деген сауалға педагогтардың 19%-і – 3, 58%-і – 4, 23%-і – 5 баллды белгілеген.

Білім беру процесінде цифрлық білім беру ресурстарын пайдалану деңгейіне (бағалау шкаласы 1-ден 5-ке дейін) педагогтар өздерін 23%-і – 3, 50%-і – 4, 27%-і – 5 деген баллмен бағалаған.

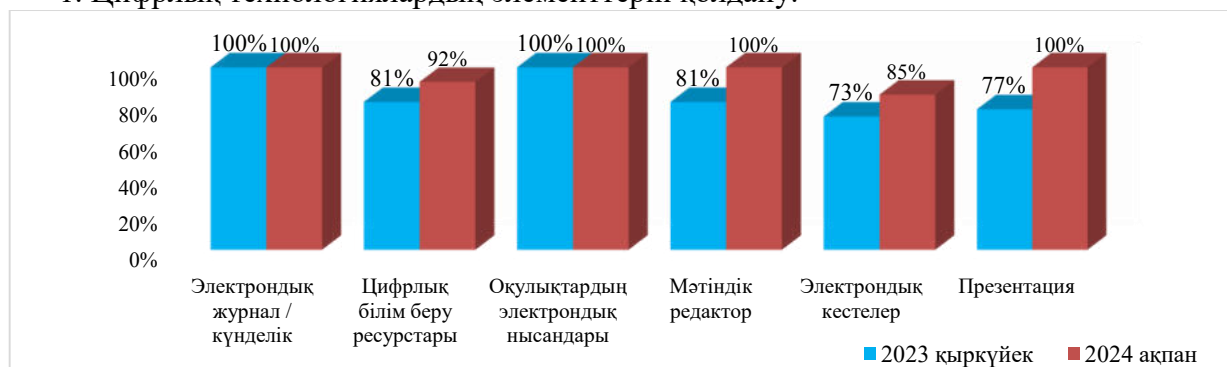
«Электрондық білім беру ресурстарын қолдану кезінде цифрлық технологиялар бойынша материалдарды іздеу қажеттілігі қаншалықты жиі туындайды?» деген сауалға 2 педагог - үнемі, өйткені мен цифрлық технологияны жақсы білмеймін деп, 10 – мектепте жаңа құралдар немесе әдістер енгізілген кезде деп, ал 14 – маған жеткілікті білім бар деп жауап берген.

«Білім беру процесінде цифрлық технологияларды белсенді қолдануды бастау үшін сізге бірінші кезекте не қажет?» деген сауалға 12%-і бұл үшін мектептің цифрлық инфрақұрылымы жеткілікті түрде дамытылуы тиіс деп, 85%-і қаныққан цифрлық ортада жұмысты орындау үшін қызметкер ретінде өзінің цифрлық құзыреттілігін шұғыл түрде арттыру қажет деп, 65%-і мектепті оқу-әдістемелік материалдардың, құралдар мен сервистердің жалпыға қолжетімді цифрлық коллекцияларына қосу деп, 70%-і сандық бақылау-өлшеу материалдары бойынша материалдар мен құралдарды жасауды қамтамасыз ететін құралдар мен сервистерді игеру деп жауап қайтарған.

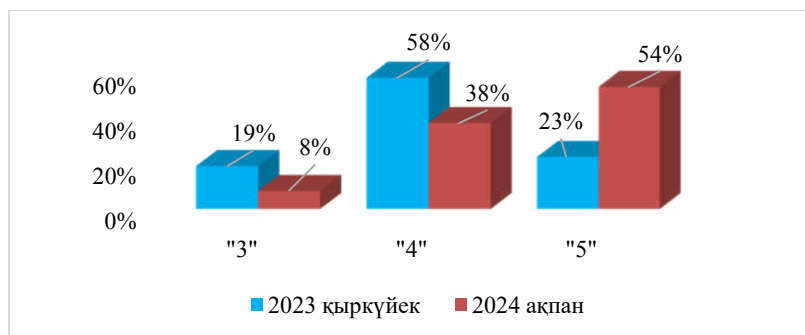
Сауалнаманың нәтижесінде 2023 жылғы қарашадан 2024 жылғы қаңтарға дейінгі аралықта «Цифрлық сауаттылық әр сабақта», «Заманауи білім беру заман талабы» атты 2 семинар және «Қашықтықтан оқытуға арналған онлайн-платформасымен жұмыс» атты 1 шеберлік сабағы өткізілді. Әр педагогпен жекеленген жұмыстар жүргізіліп, сонымен қатар тәрбие жұмысында цифрлық сауаттылықты арттыру жаңа білім мен дағдыларды меңгеруге кеңестер берілді.

2024 жылдың ақпан айында қайтадан 26 педагогтан сауалнама алынып, нәтижесі салыстырмалы диаграммаларда көрсетілген (1,2,3,4).

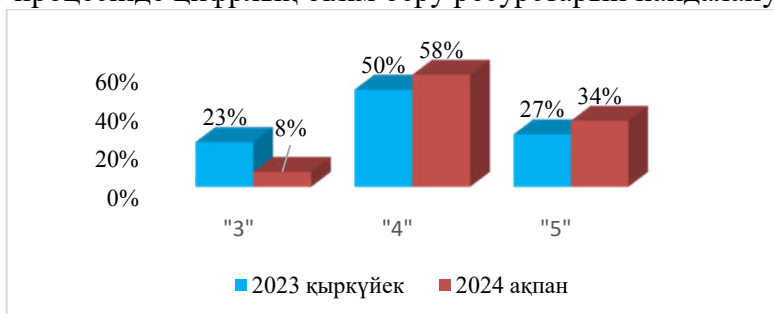
1. Цифрлық технологиялардың элементтерін қолдану:

2. Педагогикалық қызметінің технологияларын цифрландыру деңгейін бағалауы:

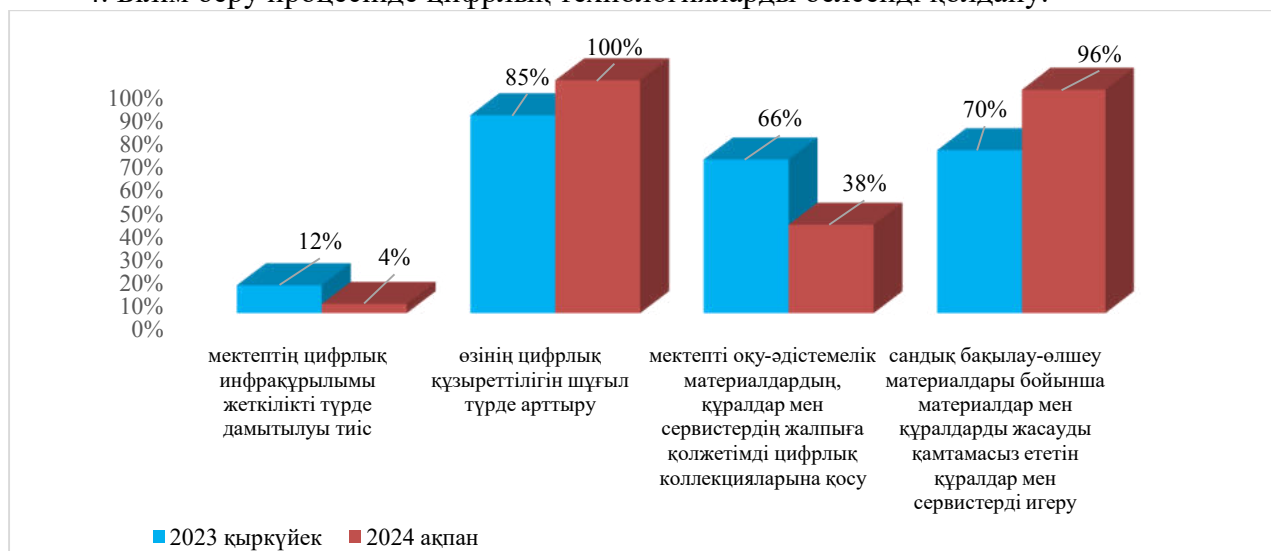

3. Білім беру процесінде цифрлық білім беру ресурстарын пайдалану деңгейі:

Білім беру процесінде электрондық білім беру ресурстарын қолдану кезінде цифрлық технологиялар бойынша материалдарды іздеу қажеттілігіне 8 педагог - мектепте жаңа құралдар немесе әдістер енгізілген кезде деп, ал 18 педагог - маған жеткілікті білім бар деп жауап берген.

4. Білім беру процесінде цифрлық технологияларды белсенді қолдану:

Педагогтардың жауаптарынан келесіндей қорытынды жасауға болады. Қазіргі уақытта педагогтар сабақтарын дайындау және өткізу кезінде цифрлық білім беру ресурстарын белсенді қолдана бастады. Презентация жасауда интерактивті презентациялар жасауға дағдыланды.

Мұғалімдердің цифрлық сауаттылығын дамыту перспективаларына келер болсақ, үздіксіз дамып жатқан цифрлық әлем жағдайында үздіксіз білім беру және өзін-өзі жетілдіру қажет екені анық. Жасанды интеллект пен машиналық оқытуды пайдалануды қоса, Edtech саласындағы болашақ трендтер оқытуды жекелендіруге, бағалауды автоматтандыруға және интерактивті оқыту тәжірибесін құруға жаңа мүмкіндіктер ұсынады. Бұл инновациялар әр оқушының жеке қажеттіліктері мен мүмкіндіктеріне қарай бейімделе отырып, білім сапасын айтарлықтай жақсарта алады.

Заманауи технологияларды пайдалана отырып, Қарағанды республикалық «Жас ұлан» мектебінде оқыту мен тәрбиелеу үдерісін одан әрі дамыту және жетілдіру үшін келесі тәсілдер мен бастамаларды іске асыру ұсынылады:

1. Мұғалімдерді жүйелі оқыту. Цифрлық технологиялар саласында мұғалімдердің үздіксіз кәсіби өсуіне жағдай жасау қажет.

2. Оқу процесіне заманауи технологияларды енгізу.

3. Инновациялық жобалар мен зерттеулерді қолдау.

4. Желілерді дамыту және тәжірибе алмасу.

Қорытындылай келе, цифрлық технологиялардың қарқынды дамуы мен білім сапасына қойылатын талаптардың күннен-күнге артып отырған жағдайында цифрлық сауаттылық саласындағы мұғалімдердің біліктілігін арттыру және заманауи технологияларды білім беру үдерісіне енгізу басты міндет екенін атап өткен жөн. Елдің болашақ қорғаушыларын табысты дайындаудың факторлары болып табылады. Ұсынылған ұсыныстарды жүзеге асыру әскери мектептегі білім сапасын арттырып қана қоймай, тәрбиеленушілерді заманауи жоғары технологиялық әлемде табысты қызмет пен өмір сүруге дайындайды.

Әдебиеттер:

1. Жоғары оқу орындарынан басқа білім беру ұйымдарына арналған «Біртұтас тәрбие бағдарламасы». Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің 2023 жылғы 19 қыркүйектегі №294 бұйрығы.

2. Иванов И.И., Смирнов А.А. Цифровая грамотность педагога: методическое пособие для военных учебных заведений. – М: Издательство «Образование и Технологии», 2023. – 156 с.

2. Петрова С.В. Инновационные технологии в образовании: Учебник для вузов. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Издательство «Наука и Образование», 2024. – 234 с.

3. Сидоров Г.Г. Применение электронных образовательных систем в военных учебных заведениях: монография. – Казань: Издательство «Знание», 2023. – 198 с.

4. Чернова В.Е., Михайлов Р.К. Онлайн-обучение в системе повышения квалификации педагогов: опыт, проблемы, перспективы. – Екатеринбург: Издательство Уральского университета, 2024. – 124 с.

ТОКЕЙБЕКОВА А.К.

КУСАНОВ А.К.

КГКП «Медицинский колледж г.Балхаш», Карагандинская область

ЦЕННОСТНО-СМЫСЛОВАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ ЛИЧНОСТИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ВЫБОРЕ

Компетентностный подход, призванный сблизить образование и профессиональную деятельность будущего специалиста в процессе развития в системе образования нашей страны, на сегодня имеет ряд неразрешенных проблем в плане практической реализации. К ним можно отнести следующие:

-стремительное развитие информационных технологий;

-усложнение содержания трудовой функции специалиста и, в этой связи изменение требований рынка труда;

-необходимость разрешения ряда задач специалистом, которые находятся в смежных областях профессионального самоопределения;

-преимущественная передача знаний, без пристального внимания на процессах формирования умений и навыков у будущих специалистов.

Указанный ряд проблем становится причиной того, что выпускникам приходится добирать умения и навыки в процессе трудовой деятельности. Профессиональная компетентность как целостная, интегративная совокупность свойств личности в настоящее

время большое внимание уделяет такому аспекту развития умений и навыков будущего специалиста, как ценностно-смысловая компетенция [1,с. 15].

Ценностно-смысловой компонент компетенций специалиста соотносится прежде всего мотивами поступления на обучение специалистов ТиПО, в частности, в медицинские колледжи.

В колледже с студентами первого курса в рамках работы по адаптации провели анкетирование, в котором респондентам было предложено указать, что повлияло на выбор специальности.

По результатам анкетирования:

38,90 % (чел) - хотели реализовать свою мечту лечить больных,

15,50 % поступили по рекомендации и настоянию родителей

24,10 % - проведенная колледжем профориентационная работа

14,30 % респондентов из-за «престижа» медицинской профессии.

5% респондентов выбрали данную профессию в надежде на высокий уровень оплаты труда.

2,20 % называлась такая причина, как «пошел учиться за компанию».

Личностные установки - это элемент ориентации ценностных ориентаций человека на достижение определенных целей. Основываясь на этом, в колледже проводятся встречи обучающихся 1-2 курсов с ветеранами здравоохранения, семейными династиями врачей, выпускниками колледжа прошлых лет.

Профессиональное развитие личности - это пошаговый процесс, включающий взаимосвязь профессиональных идей и тенденций, побуждений, убеждений и других мотивов, стимулирующих деятельность. Этот процесс начинается с момента профориентационной составляющей образовательного процесса в школе, которая закрепляется либо может быть полностью отвергнута в период профессионального обучения и становления в качестве молодого специалиста. С целью профориентации в 17 школах города Балхаш педагоги колледжа проводят информационно-разъяснительную работу с учащимися школ и их родителями, профессиональные пробы по специальностям, недели презентации специальностей, конкурс бизнес-проектов по фармации, дебатные игры, онлайн-олимпиады, «Игра в Кальмары в медицине», мастер-классы по практическим навыкам, проводимые студентами в школе, из которой они выпустились.

Развитие профессиональных ценностных ориентаций напрямую связано с особенностями среды, в которой развивается обучающийся. Она направлена на формирование у студентов профессиональных умений, навыков, приобретение первоначального практического опыта. Учебная практика в колледже проводится в кабинетах доклинической практики, симуляционных центрах, имеющих необходимое методическое обеспечение специальных дисциплин. Профессиональные навыки отрабатываются на фантомах и муляжах.

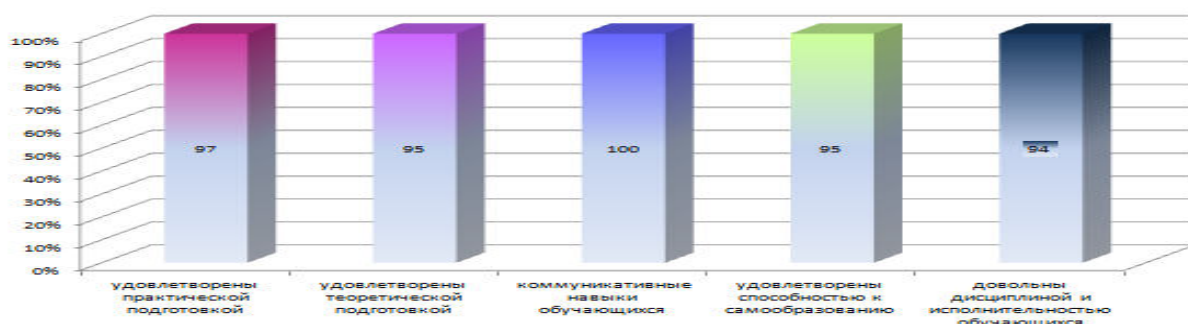
В период производственной практики студенты курируют пациентов, ведут учебные истории болезни (родов) и «Дневник производственной практики» под руководством ментора (обученного наставника работодателя).

Социальное партнерство с работодателями сокращает сроки трудовой адаптации студентов. На этом этапе уделяется внимание и развитию личностных качеств студента, в

частности коммуникативных способностей, ответственности, дисциплинированности, умения сотрудничать, проявлять должное внимание и милосердие к пациенту. На сегодняшний день между колледжем и 8 клиническими базами заключены договоры, где для студентов созданы условия для качественного прохождения практики. Работодатели принимают участие в разработке учебных программ, являются членами итоговой государственной аттестационной комиссии. В колледже ежегодно проводится «Ярмарка вакансий», где работодатели городских и близлежащих районных лечебных учреждений представляют выпускникам свои соц. пакеты. Главные и старшие медицинские сестры приглашаются на промежуточные «срезы знаний», которая дает возможность своевременного выявления пробелов знаний и практических навыков. Также они являются экспертами при проведении традиционного конкурса «Лучший выпускник» и отличившихся участников приглашают работать в их отделениях.

Ежегодно проводится анализ удовлетворённости работодателей образовательными услугами, предоставляемыми колледжем. В исследовании приняло участие 8 работодателей государственного и негосударственного сектора.

Анализ анкетирования работодателей

В целом, по результатам анкетирования можно сделать следующие выводы, что работодатели достаточно высоко оценивают качество подготовки специалистов колледжа.

Формирование и развитие личности происходит не только посредством профессиональной деятельности, а также посредством волонтерской работы, где вырабатывается чувство милосердия и эмпатии. Студенты колледжа – волонтеры оказывают помощь детям с ограниченными возможностями здоровья. Так в детском центре развития «Үлкен жүрек», они делают массаж детям с ДЦП, играют, читают книги, организуют концерты. Волонтерский клуб проводит также акции по сбору вещей и раздает малообеспеченным семьям.

Участие студентов в научной и творческой деятельности повышает интерес к учебе и, в конечном итоге, уровень подготовки специалистов. Студенты колледжа имеют возможность осуществить индивидуальный выбор предметного кружка, который удовлетворяет их интеллектуальным потребностям. Учебно - исследовательская работа студентов включает в себя: подготовку рефератов, презентаций, анализ историй болезни, курирование пациентов, создание наглядных пособий, мероприятия по санитарному просвещению и гигиеническому образованию населения. В ходе исследовательской деятельности у студентов формируется умение увидеть проблему; сформулировать цели исследовательской работы; выдвинуть гипотезу и построить программу исследования; анализировать полученные данные, данные научной и научно-популярной литературы по проблеме; пользоваться различными методами. Высшей инстанцией УИРС является научно-практическая конференция, которая проводится по результатам работы кружков и исследовательской работы за учебный год. Студенты, занявшие призовые места, участвуют в работе городских и республиканских научно-практических конференциях, что способствует самореализации их личностных, творческих способностей и развитию лидерских способностей.

Сформированность ценностно-смысловой компетенции будущего специалиста в стенах учебного заведения позволяет осознать, что будущая профессия является одним из ключевых компонентов жизнедеятельности человека, имеет влияние на личные и коммуникативные навыки взаимодействия, на успех в индивидуальном и социальном становлении себя, как личности. Как подчеркивает Е.Г. Белякова, «ценностно-смысловой подход выступает одним из перспективных путей преобразования современного образования и позволяет преодолеть противоречия «знаниевой» педагогики» [4, с.19].

В работах Виктора Франкла приводится изречение, которое особенно актуально для современности- «работа представляет собой то поле, на котором уникальность индивидуума находится во взаимоотношении с сообществом и получает смысл и ценность. Ни одна профессия сама по себе не делает человека счастливым, она лишь дает шанс реализовать свою уникальность» [5, с. 118].

Синергия и интеграция всех сфер жизнедеятельности, понимание взаимообусловленности процессов, необходимость наличия умений и навыков в различных отраслях профессиональной деятельности, дистанционные технологии обучения и пр. процессы, происходящих в обществе отражая необходимость формирования ценностно-смысловой компетенции, вместе с тем, позволяет расширять рамки восприятия и понимать, что ценно только то, в чем человек по внутренним убеждениям и мотивам видит ценность. То, на чем сфокусировано его внимание.

Литература:

1Москвин С. Н. Управление человеческими ресурсами в образовательной организации: учебное пособие для бакалавриата и магистратуры / С. Н. Москвин. — 2-е изд., испр.и доп. — М.: Издательство Юрайт, 2018. — 142 с. — (Серия : Бакалавр и магистр. Академический курс). — ISBN 978-5-534-04700-4. <https://www.biblio-online.ru/book/E2880307-4007-49E7-8D5D-91F838161B8A>-(дата обращения: 27.02.2024)

2Магогаджиева, Х. Г. Ценностные ориентации и профессиональный путь личности / Х. Г. Магогаджиева. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2019. — № 12 (250). — С. 233-237. — URL: <https://moluch.ru/archive/250/57476/> (дата обращения: 27.02.2024).

3 Ерина И. А. Профессиональное развитие личности: проблемы и решения / И.А. Ерина // Развитие современной науки: теоретические и прикладные аспекты. Сборник статей студентов, магистрантов, аспирантов, молодых ученых и преподавателей. Центр социально-экономических исследований. Пермь.- 2017. — С. 110–111.

4Митина Л.М. Управлять или подавлять: выбор стратегии профессиональной жизнедеятельности педагога [Текст] / Л.М. Митина.—М.: Инфра-М, 2019.—192 с.

5 Асафьева Н.В., Боронилова И.Г. Ценностно-смысловые ориентации и проблема осмысленности профессионального выбора современных студентов психолого-педагогических направлений // Научное обозрение. Педагогические науки. — 2020. — № 6. — С. 65-69.- URL: <https://science-pedagogy.ru/ru/article/view?id=2341> (дата обращения: 27.02.2024).

ТОЛЕУОВ А.Р.

КГУ «Школа-гимназия №14», г.Караганда

ВОСПИТАНИЕ КУЛЬТУРНОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ ЧЕРЕЗ ИЗУЧЕНИЕ РУССКОГО ЯЗЫКА

Воспитание толерантности имеет колоссальное значение для многонационального Казахстана, где на протяжении веков мирно уживались представители разных этносов и конфессий. Уважение к чужим традициям и обычаям, терпимость к иному мировосприятию,

отказ от этноцентризма - эти принципы лежат в основе стабильности и согласия нашей страны.

Казахстан издавна славился своим гостеприимством, широтой души своих жителей, принимавших в свои края переселенцев из разных уголков мира. В результате сложилась уникальная полиэтническая структура населения: здесь живут казахи, русские, украинцы, немцы, татары, уйгуры, корейцы, а также представители множества других этносов и народностей. Это накладывает огромную ответственность на систему образования, призванную воспитывать подрастающее поколение в духе терпимости и уважения к людям иных культур.

Особая роль в решении этой задачи принадлежит учителям русского языка. Именно на их уроках дети не только овладевают нормами русской речи, но и знакомятся с богатейшим культурным наследием русского народа, ее литературой и искусством. Анализируя произведения русских писателей и поэтов, школьники постигают такие вечные ценности, как добро, справедливость, патриотизм, гражданственность. При этом акцент делается на гуманистических идеалах, присущих разным народам, а не на их различиях.

Большую роль играет знакомство с фольклором, выражающим мудрость и быт русского народа. Оно помогает понять, насколько много общего в традициях и духовных устоях славянских, тюркских, финно-угорских и других народов. Изучая пословицы и поговорки, сказки и легенды, дети осознают, что основы нравственности у разных культур практически идентичны. Это сближает их носителей, преодолевая возможные предрассудки.

Много возможностей для воспитания уважения к другим народам дает сравнение особенностей русского языка с казахским, а также другими языками, распространенными в Казахстане. Это позволяет учащимся лучше понять и оценить как родную культуру, так и культуру соседних этносов. Главное, чтобы такое сопоставление носило не оценочный, а познавательный характер, исключая как пренебрежение, так и неоправданное превознесение той или иной традиции[1].

Уроки русского языка обладают уникальным потенциалом для приобщения школьников к культурному многообразию народов Казахстана и воспитания подлинного уважения к нему. Во-первых, работа с художественными текстами позволяет погрузиться в мир другой эпохи или этнической среды, почувствовать их неповторимый колорит.

Важно, чтобы в круг чтения учащихся входили не только классические произведения русских писателей, но и образцы устного народного творчества, а также произведения авторов других национальностей. Это могут быть казахские народные сказки, татарские легенды, немецкие баллады, корейская поэзия. Знакомство с ними расширяет кругозор детей, помогает им ощутить менталитет других народов через язык фольклора и художественной словесности.

Анализируя такие произведения, важно акцентировать внимание школьников на общечеловеческих ценностях, которые разделяют герои и авторы всех культур. Это дает возможность увидеть, что в своих нравственных основах и жизненных приоритетах люди разных этносов и конфессий гораздо ближе друг к другу, чем может показаться на первый взгляд.

Кроме художественных, большой потенциал имеют и научно-популярные тексты об истории, традициях и современной жизни различных групп населения Казахстана. Работая с такими материалами, дети узнают много нового и интересного о своих земляках других национальностей, их праздниках, обычаях, особенностях мировосприятия. Это помогает развенчать многие стереотипы и ломает негативные установки по отношению к «иногородцам».

Наконец, большие возможности кроются в сопоставлении русского языка с другими, прежде всего с казахским как государственным. Сравнивая грамматические конструкции, словарный запас, фонетические особенности языков, школьники начинают лучше понимать логику и «дух» каждого из них. Главное при этом – представлять различия как равноценное

разнообразие способов выражения мыслей и чувств, а не как превосходство одного языка над другим [2].

Помимо работы с текстами, существует множество эффективных методов и приемов воспитания уважительного отношения к культурным традициям всех народов Казахстана, которые учителя могут использовать в рамках уроков и внеурочных занятий.

Один из наиболее действенных подходов - применение интерактивных и имитационных форм работы, таких как ролевые, деловые и ситуативные игры. В процессе их проведения учащиеся моделируют ситуации межкультурного диалога, сталкиваясь с необходимостью преодолевать возникающие непонимания и барьеры. Разрешая заданные конфликты, дети учатся искать компромиссы, проявлять эмпатию к представителям чуждых им сообществ.

Ещё один эффективный подход - вовлечение школьников в проектную деятельность, ориентированную на изучение традиций и культурных реалий различных этносов Казахстана. Это могут быть как индивидуальные исследовательские работы, так и коллективные творческие проекты - создание фильмов, альманахов, музейных экспозиций, посвящённых наследию конкретных народов региона.

Работая над такими проектами под руководством учителя, школьники не просто расширяют кругозор, но и учатся с пониманием, интересом и сочувствием относиться к культурным реалиям других этносов. Они начинают ценить их самобытность, видеть за внешними различиями общность жизненного опыта и нравственных ориентиров.

Очень важны личные контакты детей с носителями других языков и традиций. Для этого полезно приглашать на внеклассные мероприятия гостей - представителей разных диаспор, а также организовывать посещение культурных центров народов Казахстана. Ничто так не сближает, как живое человеческое общение. Дети, увидевшие в приезжих интересных собеседников со своими радостями и проблемами, не смогут сохранить установки на культурное превосходство или неприятие.

Главное, чтобы любые формы работы не навязывали этнические стереотипы, а раскрывали общую человечность представителей разных народов - при всём различии языков и традиций. Тогда они станут действенным инструментом воспитания учащихся в духе подлинной толерантности и уважения ко всем жителям нашей многонациональной Родины.

В рамках реализации проекта "Диалог культур", направленного на воспитание толерантности в нашей школе, была организована постановка серии спектаклей по мотивам народных сказок и легенд различных этносов нашего региона [3].

В создании сценариев и подготовке представлений приняли участие как сами школьники под руководством учителей и родителей, так и приглашенные носители традиций тех или иных народов. Так, казахскую сказку "Алдар Косе" инсценировали дети-казахи, татарскую легенду "Шурале" - татарские ребята и т.д. Костюмы, декорации и музыкальное сопровождение также отражали культурное своеобразие конкретных этносов.

Показ спектаклей проходил как в рамках классных и общешкольных мероприятий, так и на городских фестивалях национальных культур. Каждый раз зал был полон, а публика - в восторге! Дети с удовольствием смотрели представления, инсценированные их одноклассниками, родители гордились талантами своих чад. А самое главное - эти спектакли позволили ребятам из разных культур лучше узнать и понять друг друга через общение языком искусства. Многие стереотипы и предрассудки были развенчаны, уступив место искреннему интересу и уважению.

Еще одной яркой традицией, направленной на воспитание толерантности и сплочение нашего школьного коллектива, стало проведение этнокультурных праздников и фестивалей. Каждый такой праздник был посвящен определенной национальной культуре и проходил при активном участии ее носителей из числа родителей и общественных организаций.

Так, в День единства народа Казахстана ребята учились исполнять традиционные танцы, плести национальные браслеты, играть в этнические игры. Праздник татарской

культуры был отмечен выступлением фольклорных коллективов и мастер-классом по приготовлению чак-чака. Немецкие общины провели для ребят настоящий октоберфест с конкурсами и традиционным угощением. Все мероприятия проходили в атмосфере радости, всеобщего веселья и дружбы.

Их позитивный эффект выразился в значительном росте интереса детей к культуре друг друга, желании больше узнать о традициях разных народов. Многие ребята подружились в процессе совместного творчества и игр. Так шаг за шагом мы приближаемся к взаимопониманию и согласию в нашем многонациональном сообществе.

Эффективность работы школы по воспитанию толерантности можно оценить по целому ряду критериев. Важнейший из них - наблюдение за поведением и высказываниями самих учеников в повседневной жизни, в их кругу. Позитивная динамика проявится в том, что ребята станут меньше конфликтовать на межнациональной почве, реже использовать оскорбительные этнические прозвища и стереотипы в отношении своих одноклассников других национальностей.

На переменах и после уроков дети разных этносов будут чаще общаться друг с другом, проявлять интерес к особенностям культуры и быта соседей по парте. В кругу сверстников будут цениться не этническое происхождение, а личные качества: честность, порядочность, чувство юмора. Межнациональные барьеры и предрассудки перестанут быть нормой школьного сообщества [4].

Для объективности оценки важно регулярно проводить мониторинг уровня толерантности в классах, используя социологические опросы, анкетирование, проективные методики. Сравнивая результаты на входе и выходе, можно увидеть реальную динамику - рост показателей межнационального согласия и снижение конфликтogenicности.

Наконец, обратная связь от родителей также поможет понять эффективность усилий педагогов. Мамы и папы из разных семей, представляющих этническое многообразие страны, отметят, что их дети стали терпимее и с пониманием относятся к особенностям иной культуры. При встречах со сверстниками других национальностей они демонстрируют уважение, интерес, стремление к диалогу и взаимодействию.

Таким образом, есть много способов на практике убедиться в том, что системная работа школы по воспитанию толерантности приносит реальные плоды. Главный показатель - рост взаимного уважения и согласия между учениками разных национальностей, осознающими себя гражданами единой родины - нашего многонационального Казахстана.

Литература:

1. Асмолов А.Г. Формирование установок толерантного сознания: что могут СМИ? // Век толерантности. 2001. No 1-2.
2. Барышников Н.В. Параметры и методика оценки уровня толерантности в образовательной среде // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. 2008. No 58.
3. Гукаленко О.В., Ильевич Т.П. Инновационные технологии: проектирование учебных задач в контексте личностно-ориентированного ценностно-смыслового обучения // Русский язык в школе. 2007.
4. Декларация принципов толерантности: утверждена резолюцией 5.61 Генеральной конференции ЮНЕСКО от 16 ноября 1995 г. // Век толерантности. 2001. No 1-2.

ТОЛЕУОВА Г.М.

*Нұра ауданы Ақмешіт ауылы
С.О.Талжанов атындағы ЖББМ*

БИОЛОГИЯ ПӘНІНЕН ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫ АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Функционалдық сауаттылық оқушылардың танымдық қабілеттерінің деңгейін және оқушылардың өнімді жұмысының көрсеткішін білім деңгейі ретінде қарастырады. Бұл деңгей өмірдің әртүрлі саласындағы тапсырмаларды шешуде мектептік білім мазмұнының қолданбалық сипатына және оқушылардың игерген біліміне негізделеді.

Сондықтан қоғамдағы өмірлік пен практикалық іс-әрекеттердің дағдылары мен әлеуметтік іс-тәжірибені меңгеру үшін оқушылардың білім алу барысында негізгі және пәндік құзыреттіліктері қалыптасуы тиіс.

Биология – ХХІ ғасыр ғылымы. Сондықтан да ол жаңа ақпараттық технологиялармен тығыз байланысты. Мектептегі биология пәнінің бастауыш білім беру сатысындағы дүниетану пәні негізінде құралады. Бұл пән бойынша оқушыларға еліміздің табиғаты, табиғи байлығы, экономикасы, ғылымы мен мәдениеті, этика, әдеп, эстетика, адам-адам, адам қоғам, адам табиғат арасындағы қарым қатынас түрлері жайында ғылыми сарамандық ұғымдар беріледі. Пәнді оқып үйрену барысында оқушылар дүниенің үш құрамдас бөлігі: адам, қоғам, табиғат саласынан білім алады. Биология, химия, география пәндерінің бастама негіздері қаланып, соның ішінде қоршаған дүние заттары, құбылыстары, табиғат экология туралы ғылыми түсінік қалыптасады. Биология – бұл орта буында алғаш қосылатын пән. Сондықтан орта буында өсімдік құрылысы өсімдік жайындағы білім берудің алғашқы баспалдағымен танысады. Осы пәнді оқытуда жаңа технологиялардың тиімді әдісін алып жетілдіру барысында есте сақтауға негізделген ақыл ойын дамытатын оқуға көшу, мұғалім мен оқушының тең субъектіге түсіп, ынтымақтастықта болуын қажет етеді.

Функционалдық сауаттылық оқушылардың танымдық қабілеттерінің деңгейін және оқушылардың өнімді жұмысының көрсеткішін білім деңгейі ретінде қарастырады. Бұл деңгей өмірдің әртүрлі саласындағы тапсырмаларды шешуде мектептік білім мазмұнының қолданбалық сипатына және оқушылардың игерген біліміне негізделеді. Сондықтан, қоғамдағы өмірлік пен практикалық іс-әрекеттердің дағдылары мен әлеуметтік іс- тәжірибені меңгеру үшін оқушылардың білім алу барысында негізгі және пәндік құзыреттіліктері қалыптасуы тиіс. Мектептің алдында тұрған үлкен мәселе – шынайы өмірге белсенді, әлеуметтік жауапкершілігі жоғары, ой – өрісі кең, сауатты, танымдық әрекетке қызығушылығы мол оқушы білімнің қолданбалылығын дамытуды қамтамасыз ету. Функционалды сауатты болу үшін оқу және жазу, жаратылыстану ғылымдарындағы, математикалық, компьютерлік отбасылық өмір, денсаулық және тағы басқа сауаттылықтар қалыптастыру қажет соның негізінде өмірлік дағдылар қалыптасады. Жалпы адам баласы есту, көру, ұстап көру, сезу және иіскеу арқылы есте сақтайды. Кейбір оқушылар жазбашаға, кейбірі ауызшаға қабілетті болып келеді. Биология сабақтары оқушылардың мәдениетін, ойлау интеллектуалды дағдыларын сонымен қатар функционалды сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған. Бұл жұмыстарда берілген материалдар оқушылардың әр түрлі деңгейдегі функционалды сауаттылығына талдау жасау арқылы оқушының қалыптасқан оқу – білу құзіреттілігінің ХХІ ғасырдағы білім және ғылымның өзекті мәселелері. Мұғалім мен оқушының іс-әрекетінің байланысын әр түрлі кезеңдерде функционалды сауаттылығының қалыптасуын мақсаттылық, жоспарлау, шешім қабылдау, орындау, нәтижеге баға беру арқылы жүзеге асыруға болады.

Биология сабақтарында алғашқы сауаттылықтың қалыптасу кезеңдерімен жүзеге асады.

1. Мақсат қою. Оқушы мәтінмен жұмыс істеу, тірек – конспектісін құру, бағдарланған сұрақтар құрау, сызбанұсқаны, суреттерді оқу, жаңа терминдермен жұмыс істеу, түсініктердің жүйелігін құру және алгоритмін анықтай білу.

2. Жоспарлау кезінде міндеттер қойып, проблемаларға талдау жасау. Ол үшін ақпарат көздерін таңдау қажет.
3. Шешім қабылдау үшін ақпараттарды пайдаланып, зерттеу жүргізу.
4. Орындалуы. Ол үшін білім беру объектісімен жұмыс істей отыра орындау және оны өңдеу.
5. Нәтижелерді бағалау үшін жасалған жұмыстарға талдау жасау және егер қателіктер болса себептерін анықтау, өзіндік талдау, өзіндік бағалау жасау.
6. Білім объектісімен жасалған жұмыс нәтижелерін қорғау және нәтижелерді бағалауға қатысу.

Осы кезеңдер арқылы оқушының іс-әрекеті анықталады. Оқушы білім алып қана қоймай, сонымен қатар білімді алу құралдарымен қарулану қажет. Осындай сабақтар арқылы оқушының өзін – өзі бақылау картасының көмегімен қаншалықты интеллектуалдық, ұйымдастырушылық және коммуникативтілік меңгерген деңгейін анықтауға болады. Сөйтіп, оқу үрдісі кезіндегі кемшіліктерді, алға басушылықтарды анықтай отыра қай жерде қателіктер жіберілді, нені қайталау керектігін түсінеді.

Мұғалім оқытудың жаңа ақпараттық технологияларын меңгеріп, оны пайдалану арқылы өзінің материалдық базасын толықтырып, әрі уақытты үнемдейді.

Сын тұрғысынан ойлау технологиясының стратегияларын пайдалануда оқушылардың ізденушілік, зерттеушілік әрекетін ұйымдастыруға жол ашады. Оқушы жүрегіне жол тауып, оның білімге деген құштарлығын арттырып, өзін-өзі тәрбиелеуін ғылыми деңгейде ұйымдастыру үшін, әр оқушының дара ерекшеліктерін ескере білім алуға қабілетін зерттей отырып, тұлғалық негізінің ашылуына жол ашатын ұстаз. Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан жобасымен танысып, оның стратегияларын өз тәжірибелеріңізде қолданудан өзіңіздің біліктілігіңіздің арта түскендігін аңғарасыз. Биология пәні бойынша, «өсімдіктердің көбею мүшелері», «гүлдің құрылысы» атты тақырыптардағы сабақтарда осы технологиялардың тиімді әдістерін қолдануға болады. Сонымен қатар сабақтарда «кубизм», «топтастыру», «бес жолды өлең», «түртіп алу жүйесі», «венн диаграммасы» стратегияларын жиі пайдалануға болады. Оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін осындай тиімді әдістердің пайдасы бар. Бұл сабақтардың дәстүрлі сабақтардан өзгешелігі топтап отырып, оқушыларға жеке, жұпта, топта ойларын ортаға салып талдайды. Осы стратегияларды пайдаланып өткізген сабақтарда өз ойын анық айтып, өзін еркін ұстап, өз білімін өзі талқылауға оқушыларға мүмкіндік жасалынады.

Ортаға салған ойларын мәтіндегі негізгі ойға сәйкестендіріп қағаз бетіне түсірерде де қорғайды. Әр топ қағаз бетіне түсірген сызбаларды талқылап жатқанда сөйлейтін оқушы да топ мүшелерінің оргументтерін жинақтап сөйлеуге дайындалады. Бірінші кезеңде оқушылар әрі ойланып, әрі еске түсіріп, әрі жазып, өз ойларын саралап, өзге оқушылардың пікірін тыңдап, білімін кеңейте түседі. Ортамен қарым қатынас жасай білуге, басқаны тыңдай білуге, топта бір тұжырымға келуге, топ алдында өз ойын қорғай білуге, айта білуге үйретеді. Оқушылардың жазған пікірі басқа оқушылардың пікірін тыңдап толықтырып, топта сызба ретінде түсіргенде ойындағы негізгі қажеттігін жазады.

Білім саласындағы міндеттерді жүзеге асыру үшін, мектеп ұжымында әр мұғалім күнделікті ізденіс арқылы барлық жаңалықтар мен өзгерістерді сабақтарында енгізіп отырады. Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше жан-жақты сауатты маман болу мүмкін емес. Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік және көптеген адами қабілеттің қалыптасуына игі әсерін тигізеді. Өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. Оқыту мен тәрбиелеуге тың әдіс-тәсілдер енгізілді. Нәтижесінде тұтас педагогикалық үрдістер өзгертіліп, білім берудің тиімді деп танылған жаңа технологиялары дүниеге келеді. Кез-келген оқыту технологиясы мұғалімнен терең теориялық, психологиялық, педагогикалық, әдістемелік білімді, үлкен педагогикалық шеберлікті, шәкірттердің жан дүниесіне терең үңіліп, оны ұғына білуді талап етеді.

Төмендегі кесте бойынша сыныптағы оқушылардың деңгейін анықтау арқылы сабақтың барысы кезеңдерінде функционалдық сауаттылықтың деңгейлерін анықтауға болады. Жалпы

оқудың біліктілік және дағдыларының өзіндік бақылау деңгейлерінің анықтайтын картасы. (Оқушының аты – жөні, сыныбы)

Деңгейлер I тапсырма II тапсырма III тапсырма IV тапсырма

Жоғары Орташа Төмен

Осындай өзіндік диагностика әр кезеңде жеткіліксіз оқу біліктілігімен және дағдылардың «қалыс қалған» және әр кезеңде функционалды сауаттылықты қалыптастыру кезінде байқалады. 6 сыныпта өткізілген сабағым «Ашық тұқымды өсімдіктер». Осы сабақты өткізу барысын төмендегідей тапсырмалар беру арқылы білімдерін тексердім.

№1 тапсырма. Ашық тұқымды өсімдіктер бойынша Ия/Жоқ жауаптары арқылы көрсет

1. Ашық тұқымдылар тұқымынан көбейеді, бірақ жеміс түзбейді Ия/жоқ
2. Ашық тұқымды өсімдіктер негізінен сүректі болып келеді Ия/жоқ
3. «Сүрек» деген - ағаш діңінің (сабағының) су өткізгіш бөлігі. Ия/жоқ
4. Ашық тұқымдылардың гүлі жоқ. Ия/жоқ
5. «Қылқан жапырақты» дейтін себебі жапырақтары ине тәрізді жіңішке. Ия/жоқ
6. Секвойяның биіктігі 110-112 м. Ия/жоқ

Бағалауы: «5» - 9, «4» - 7, «3» - 5, «2» - 4 кем болса

№ 2 тапсырма. Ашық тест

Ашықтұқымдылар бөліміне жататын өсімдіктер неге «қылқанжапырақтылар» деп аталады.

Осы ақпаратты қолдана отырып, төмендегі қорытындының қайсысы дұрыс.

А. Тұқымынан көбейгендіктен. В. Жапырақтары жіңішке ине тәрізді болғандықтан.

С. Мәңгі жасыл түсті болғандықтан.

Д. жапырақтары болмағандықтан.

Жауабы :В. Жапырақтары жіңішке ине тәрізді болғандықтан.

№ 3 тапсырма. Есеп №1.

Жатаған шыршаның биіктігі 10 метр, өмір сүру ұзақтығы 300 жыл, сонда ол бір жылда қандай биіктікте өседі?

Әр оқушы өз отбасына есептеп шығаруға болады.

$300\text{ж} / 10\text{м} = 30\text{см}$

№ 4 тапсырма. Танымдық сұрақтар.

1. Неліктен санаторийлер қылқан жапырақты ормандардың ортасына салынады?

Жауабы: бұл өсімдіктер ауаға микроптады өлтіретін фитонцид бөлгендіктен ауасы шипалы болады.

2. Екі үйлі өсімдік деп неге айтамыз?

Жауабы: аналық бүрінің бір өсімдікте, аталық бүрінің екінші өсімдікте болуын айтамыз

3. Неліктен ашық тұқымды деп аталады? Жауабы: тұқымдары тұқымқабыршақтың қойнауында қорғанышшыз, бүрде ашық болып жетілетіндіктен.

Мектеп оқушыларының функционалды сауаттылығын қалыптастыруда қатысымдық, дара тұлғаға бағдарланған оқыту және сұрақ-жауап әдістері арқылы жүзеге асатын жағдаяттық тапсырмалар, сұхбаттық тапсырмалар, құзыреттіліктерді қалыптастыратын тапсырмалар арқылы кешенді жүргізудің тиімділігі жоғары.

Әдебиеттер:

1. Биология оқулығы, 8-сынып, Р.Әлімқұлова, Р.Сәтімбеков, А.Соловьева
2. Табиғатым тағдырым. С.Байханов. Алматы «Қайнар» 1991ж;
3. Атмосфералық ауаны сақтау. Ғ.Сағымбаев, Алматы 1995ж;
4. Адам, табиғат, қоғам жүйесінде. Қ.О.Шайхислямова, И.Нұғманов;
5. Экология. ӘБейсенова, Ж.Шілдебаев. Экология. Мектеп. 2005ж;
6. Биолог анықтамалығы 2014ж №1,2,3,4,5,6

ТОРГАЕВА А.К.

«Ю.А.Гагарин атындағы мектеп-лицейі» Шет ауданы, Ақадыр кенті

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫМЕН ЖОБА ЖАЗУ АРҚЫЛЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ БОЙЛАРЫНА СІңІРУ

«Әрбір бала жарық жұлдыз, жарқырауына жәрдем ет»

Жүсіп Баласағұн

Тоғызқұмалақ-әлем мәдениетінің озық бой теңестіретін зияткерлік ойын, логикалық ойлау өнері. Археологиялық ғалымдардың пайымдауынша пайда болу мерзімі 4000 жыл шамасын қамтиды.

Тоғызқұмалақ-бабаларымыздың ұрпағына қалдырған баға жетпес сыйы, рухани құндылығы, аманаты. Бұл ойын ең жетілген спорт түрлерінің бірі ретінде адамзатты жаңа шыңдарға жетелейтін ойы кең, рухы биік, саналы тұлғаларды тәрбиелеудің қуатты құралы бола алады.

Тоғызқұмалақ ойлау жүйесін арттыруға арналған, есепке жүйрік болуы үйрететін бірден-бір ойын. Осыдан шамамен 10 жыл бұрын тоғызқұмалақты жастардың басым көпшілігі біле қоймайтын, ал қазір мұның халық тоғызқұмалаққа оң көзқараспен қарайды. «Ұлттық ойын» деп баса мән беруде.

Тоғызқұмалақ ойынының адамға сабырлылықты, қайсарлықты, тәуекелшілдікті, шыдамдылықты, әрқашан да дұрыс шешім қабылдауды, сондай-ақ алға мақсат қоя білуді және сол мақсатқа жетуді үйретеді.

«Математика күнделікті өмірде» вариативтік курсы өткізе отырып оқушыларға «Тоғызқұмалақ ойлау жүйесін арттыруға арналған, есепке жүйрік болуы үйрететін бірден-бір ойын екенін түсіндіріп тоғызқұмалақ үйірмесіне қатысындар», - дедім. Сыныбымнан 3 оқушы тоғызқұмалақ үйірмесіне қатысты. Айзере оқушым тоғызқұмалақшы апайының тоғызқұмалақтан әлем чемпионы екенін естіп келіп маған жалпы тоғызқұмалақ ойыны туралы және апайымның жеткен жетістіктерін сыныптастарыма таныстырғысы келетінін баяндады. Сол себепті мен оқушыммен бірге осы жобаны жазуды бастадық. «Тоғызқұмалақтан Азия чемпионы-Қожанәсіп Аңсаған» тақырыбы бойынша жеке зерттеу жұмысында жоба авторы тоғызқұмалақшы апайының жеткен жетістіктері туралы және тоғызқұмалақ ойынының пайдасын басқа оқушыларға түсіндіру мақсатын жүзеге асырдық. Зерттеу жұмысын дұрыс жинақтау үшін оқушыммен бірге күнделік жүргіздік. Ғылыми жобаның барысында тоғызқұмалақшы апайдан сұхбат алу арқылы өмірбаянымен, жетістіктерімен танысты. Аңсағанның жеткен жетістіктері жазылған газет-журналдардағы, әдеби кітаптардағы мақалалармен танысып, тоғызқұмалақ ойыны туралы әдебиеттерді тауып оқып, мәліметтер жинақтады. Сыныптастарының осы ойын жайлы және кентімізден шыққан чемпиондарымызды қаншалықты танытындарын білу мақсатында сауалнама алды.

Қожанәсіп Аңсаған Азаматқызы 2001 жылдың 5-і қыркүйегінде дүниеге келген. 2007 жылы Ю.А.Гагарин атындағы мектеп-лицейінің табалдырығын аттаған. 2018 жылы мектеп-лицейді қызылға аяқтап, біздің мектебіміздің түлегі атанды. 2018 жылы Еуразия Ұлттық Университетіне оқуға түсті. 2022 жылы Еуразия Ұлттық университетінің "Дене шынықтыру және спорт" мамандығын қызыл дипломға аяқтап, қазіргі таңда өз мамандығы бойынша Ақадыр кентінің Балалар және жасөспірімдер спорт мектебінде тоғызқұмалақтан жаттықтырушы болып жұмыс істейді. Ақадыр бойынша 100 шақты оқушы тоғызқұмалаққа қатысады екен. Апайдың ағасы Қожанәсіп Асылхан да тоғызқұмалақтан көп жетістіктерге жеткен. Аңсаған тоғызқұмалаққа 9 жасынан бастап қатысыпты. Тоғызқұмалақпен айналысып жүргеніне 12 жыл болыпты. Аңсағанның алғашқы жаттықтырушысы-Қасқырбаев Балтабай Ақтемирович. Аңсаған апай қазіргі жеке жаттықтырушысы өзінің туған ағасы Қожанәсіп Асылхан Азаматұлы екенін айтты. Мен тоғызқұмалақты ағам арқылы таныған болатынымын. Тоғызқұмалақты жаңадан бастаған сәттен бастап, қазіргі уақытқа дейін жарыстарға ағам екеуіміз бірге дайындаламыз. Әр жарысқа ойындарды талқылап

тыңғылықты дайындаламыз. Тіпті 1жарысқа дайындалу үшін, 1-2 апта уақыт кеткен уақыттар болды,- дейді Аңсаған апайдан алған сұхбатында.

Қожанәсіп Аңсаған апайымның жетістіктеріне тоқталатын болсақ:

- Тоғызқұмалақтан халықаралық дәрежедегі спорт шебері
- Тоғызқұмалақтан ересектер және жастар арасындағы Қазақстан Республикасының

Чемпионы және бірнеше дүркін жүлдегері

- Тоғызқұмалақтан 2 Дүркін Азия чемпионы
- Тоғызқұмалақтан Әлем чемпионатының қола жүлдегері
- Тоғызқұмалақтан Ашық Еуропа Кубогінің жеңімпазы
- Тоғызқұмалақтан Азия Кубогінің жеңімпазы және бірнеше дүркін жүлдегері
- Еуразия Кубогінің бірнеше дүркін жүлдегері
- Чехия, Латвия, Түркия, Ресей Федерациясы, Қырғызстан мемлекеттерінде өткен

халықаралық жарыстардың жеңімпазы және жүлдегері

- Дүниежүзілік Көшпенділер ойындарының күміс жүлдегері

Қожанәсіп Аңсаған жайында баспасөз беттеріндегі деректермен де таныстық.

«Нілді-Өспен» энциклопедиясының 200 бетінде Қожанәсіп аңсаған апайым жайлы алдыңғы мәліметтердің барлығы толық баяндалған.

Қарт қаламгер жазушы Өмір Кәріпұлының «Дала сыры» атты әпсанасының 588-595 беттеріндегі «Тоғызқұмалақ» ойыны туралы әңгімесінде Асылхан мен Аңсаған тоғызқұмалақ ойынының «жарқын жұлдыздары» екеніне аталық көңілмен тілекші болып жүремін,- деп ой толғайды.

Сонымен бірге тоғызқұмалақты ұлы ақын Абай Құнанбаевтың да қызыға ойнағаны туралы деректер жинады.

Мұхтар Әуезовтің әйгілі «Абай жолы» роман-эпопеясының «Биікте» тарауынан үзінді.

..Абайдың кейбір қыстарда, үйде отырып қалғанда әдейі шақырып алып, жиырма күн, бір айдан табан аудармай ойнап қалатын кісілерінің бірі – Мақыштың Смағұлы, не Марқабай болса, тағы бірі осы Көрпебай. Ішінде Абай да бар, осы үш-төрт ойыншы осы атыраптағы басқа ойыншылардан озып, ағалап шыққан және өзара бәсекелесі күшті ойыншылар. Абай мен Көрпебай ойынға кірісті. Басында үш-төрт кезекте, машықты бастаулар бойынша екі жағы да тез-тез жүріп барып, екі-екі ұядан тас алысты. Әлі тұздық алысып, беріскендері жоқ...»

Интеллектуалдық ойынның атмосферасы ерекше суреттелгеніне әрі Абайдың тоғызқұмалақ ойынының хас шебері болғандығына көз жеткіземіз. Болмысын әуен, саз күдіреті қаншалықты билеп алған болса, ақын тоғызқұмалаққа да бар ынтасымен беріле, еңсе салып ойнаған.

Ұлы Абай тоғызқұмалақтың шебер ойыншысы ғана емес, жарыстардың ұйымдастырушысы әрі демеушісі ретінде танылыпты. Ал Абайдың немере інісі Әрхам Ысқақов тоғызқұмалақ мектебін дамытып, алдыңғы үрдісті жалғастырған. Абай атамыздың сүйіп ойнаған ұлттық құндылығымызды кентімізде жалғастырушы аға-апаларымыз баршылық.

Қожанәсіп Аңсағанның жарыста түскен фотосуреттері және баспаға шыққан мақалалар

Жобаны жазған оқушым Айзеренің бір жылда тоғызқұмалақтан алған жетістіктері

Жобаны қорғау барысында «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында «Туған жерге тағзым» ұстанымымен Азия чемпионының туған жері Ақадыр кентінде еңбек етіп жатқанын үлкен мақтаныш екенін ұғынды. Ұлттық құндылығымыз «тоғызқұмалақ» ойынын Азияға паш етіп жүрген жерлестерімді мақтан тұтып, өзінің қатарластарына насихаттады. Тоғызқұмалақ үйірмесіне қатысып, жарыстардан жүлделі орындар алып жүр. Болашаққа қойған үлкен мақсаттары бар. «Тоғызқұмалақ» ойыны арқылы ұлттық құндылықтарымызды құрдастарының бойына сіңіруге ат салысуда. Ойыншылардың бір-бірімен ынтымақтаса ойнауы, қарсыласқа құрметпен қарау, жеңістің еңбекпен келетінін және осы ұлттық ойынымызды насихаттау арқылы жас ұрпақтың бойында патриоттық сезімді ояту құндылықтарын оқушыларымыздың бойынан байқай бастадым.

Жобаны ауданда қорғап І дәрежелі Диплом, облыста қорғап ІІІ дәрежелі Дипломмен марапатталдық.

Жобаны жазған оқушым Айзеренің жобадан алған жетістіктері

Қорытындылай келе, бастауыш сынып оқушыларын жоба қорғауға үйрету, негізгі мектептегі жобалау жұмыстарының даму негіздерін қалайды. Оқушылар жобалау жұмысының негізін ойын іске асыру барысында сұхбат алу үшін сұрақтар құрастыруға, сұхбат алуға, газет журнал, әдебиеттердегі, ғаламтордағы деректерді іздеуге, қажетті мәліметтерді дұрыс пайдалануға. Жобалау әдісі арқылы ұсынылатын тапсырмаларды орындау барысында оқушылар шығармашылықпен ойлауға, өз әрекетін өз бетінше жоспарлауға, жоба қорғау барысында алдына қойған міндеттерді шешуге алдын ала болжам жасай білуге, басқаша айтқанда, жұмыс істеу мәдениетіне үйренеді. Өз ойын ашық айту жоба құрушы логикалық, тілдік, грамматикалық жағынан дұрыс құруға ұмтылады. Оқушылар бойындағы жалпыадамзаттық өмірлік құндылықтарын дамытуға жобаның алатын орны зор.

Әдебиеттер:

1. М.Әуезов. «Абай жолы» роман-эпопеясы
2. Өмір Кәріпұлы. «Дала сыры». «Тоғызқұмалақ».
3. НІЛДІ-ӨСПЕН Энциклопедия. Қожанәсіп Аңсаған Азаматқызы туралы мәлімет
4. Интернет. <https://zh-shugylasy.kz/zhanalyqtar/sport/togyzqumalaq-abajdyn-en-sujikti-ojyny.html>

ХИМИЯ ПӘНІН ОҚЫТУ БАРЫСЫНДА САЛАУАТТЫ ӨМІР САЛТЫНЫҢ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Жастардың денсаулығы қазіргі өмірдің ең өзекті мәселелерінің бірі болып табылады. Ал оқушыларды денсаулық пен салауатты өмір салтын ұстануға жүйелі түрде тәрбиелеу бұл мәселені шешуге көмектеседі. Химия жаратылыстану пәндерінің бірі ретінде оқушылардың денсаулығын сақтау мен нығайтуға арналған кең ауқымды міндеттерге ие.

Сабақ - оқытуды ұйымдастырудың негізгі формасы. Заманауи химия сабағы технологиялық болып табылады, яғни оның ақпараттық жүктемесі, динамизмі, эмоционалдық күйзелісі жоғары, сондықтан сабақтың денсаулық сақтау потенциалының құрамдастарын анықтау және денсаулықты сақтау технологиясына негізделген сабақты құру мұғалімнің ең маңызды міндет болып табылады. Денсаулықты сақтайтын білім беру технологиясы кез келген инновациялық білім беру технологиясының сапалық сипаттамасы болып табылады. Бұл білім берудің барлық субъектілерінің (оқушылар, мұғалімдер және т.б.) рухани, эмоционалдық, интеллектуалдық, тұлғалық және физикалық денсаулығын сақтауға, нығайтуға және дамытуға барынша жағдай жасайтын жүйе. Сондықтан әрбір сабақта денсаулық компоненті болуы керек.

Денсаулық сақтау технологиясының негізгі компоненттері:

Сурет 1. Денсаулық сақтау технологиясының негізгі компоненттері

- ✓ **Білімді**, өзін-өзі тануға, өзінің әлеуетті қабілеттері мен мүмкіндіктерін білуге, өз денсаулығына қатысты мәселелерге қызығушылық танытуға, осы мәселе бойынша әдебиеттерді оқуға, денені сауықтыру мен нығайтудың әртүрлі әдістерін білуге қажетті білім мен дағдыларды алуға бағытталған.
- ✓ Өмірлік құндылықтар мен дүниетанымның құрамдас бөлігі ретінде денсаулықты сақтауға құндылық-бағдарланған көзқарасты қалыптастыруға бағытталған **әлеуметтік** маңызды.
- ✓ **Денсаулықты сақтау**, құндылықтар жүйесін қамтиды: күнделікті режимді сақтау, диета, жұмыс пен демалысты алмастыру, бұл зиянды әдеттердің, функционалдық бұзылулардың, аурулардың, стресске төзімділіктің қалыптасуын болдырмауға көмектеседі.
- ✓ **Эмоционалды-ерікті**, психологиялық механизмдердің көрінуіне бағытталған: жағымды эмоциялар, тәжірибелер, ерік-жігердің көрінісі, соның арқасында адамның салауатты өмір салтын ұстануға деген ұмтылысы бекітіледі.
- ✓ **Экологиялық**, адамның белгілі бір биологиялық, экономикалық және өндірістік ресурстармен қамтамасыз ететін табиғи ортада өмір сүретінін ескереді.

Химия сабақтарында оқылатын кез келген дерлік тақырып оқушылардың денсаулығына деген дұрыс көзқарасын қалыптастыруға ықпал ететін белгілі бір факторларды бөліп көрсету үшін пайдаланылуы мүмкін.

1-кесте «Химия сабақтарында денсаулықты сақтау компоненттері»

Қалыптасатын құндылықтар	Сабақтың тақырыбы:	Денсаулықты сақтау компоненті
Физикалық денсаулық	Кіріспе сабақ.	Химия кабинетіндегі қауіпсіздік шаралары.
	1-бөлім. Бейорганикалық химия	
Рухани-адамгершілік денсаулығы	Тақырып 1.1. Химияның негізгі ұғымдары мен заңдары	Химия пәнінің өмірмен практикалық байланысы.
	Тақырып 1.2. Периодтық заң және химиялық элементтердің периодтық жүйесі Д.И. Менделеев. Атомның құрылымы.	Жасушаның химиялық құрамы: макро-, микро- және ультра-микроэлементтер. Радиоактивтілік.
Экологиялық денсаулық	Тақырып 1.3. Заттың құрылымы	Заттың агрегаттық күйі. Коллоидты ерітінділер, гельдер, ерітінділер. Су, ауа – экология. Темекі шегу кезінде көміртегі тотығының түзілуі. Қышқылды жаңбыр. Парниктік эффект. Озон тесіктері. Экологиялық іздерді азайту жолдары.
	Тақырып 1.4. Су. Ерітінді. Ерігіштік.	Судың биологиялық рөлі. Адам терісінің рН. Судың кермектігі. Минералды су. Берілген концентрациядағы ерітінділерді дайындау.
	Тақырып 1.5. Химиялық реакциялар	Химиялық реакциялардың адам ағзасындағы биологиялық рөлі.
	Тақырып 1.6. Металдар және бейметалдар.	Металдардың адам ағзасындағы биологиялық рөлі. Ауыр металл тұздарының адам ағзасына улы әсері. Галогендердің биологиялық рөлі. Йод препараттарының психикалық белсенділікке әсері.
	Тақырып 1.7. Бейорганикалық қосылыстардың жіктелуі және олардың қасиеттері	Жасушаның бейорганикалық заттары. Агрессивті орта: қышқылдар, сілтілер, тұздар. Тұрмыстық химиямен жұмыс істеген кезде қауіпсіздік техникасын сақтау.
2-бөлім. Органикалық химия		
	Тақырып 2.1. Органикалық химияның негізгі түсініктері және органикалық заттардың құрылыс теориясы	Органикалық заттардың биологиялық рөлі. Көміртектің табиғаттағы айналымы.
	Тақырып 2.2. Көмірсутектер және олардың табиғи көздері	Мұнай көмірсутектері мен күкіртті сутегінің адам ағзасына әсері. Көмірсутектерді өндіру мен өндеудің экологиялық аспектілері.
	Тақырып 2.3. Құрамында оттегі бар органикалық қосылыстар	Алкогольдің адам ағзасына әсері. Дұрыс тамақтану дағдыларын қалыптастыру. Диеталар. Тағам қоспалары. Витаминдер, гормондар, дәрілер. Жұмыс орнының гигиенасы.

	Тақырып 2.4. Құрамында азот бар органикалық қосылыстар	Пластмассалар. Талшықтар. Қазіргі өндірістің экологиялық мәселелері. Генетикалық түрлендірілген тағамдар. Пестицидтер. Импланттарды өндіруге арналған полимерлер. Жасанды материалдарды қайта өңдеу мәселелері.

Химия сабақтарында денсаулықты сақтау компоненттері (*1-кесте*) әрбір тақырыпта денсаулықты сақтау бойынша материалды қамтуға болатынын көрсетеді, бұл білім деңгейін арттырады, күнделікті өмірде, табиғатта, жұмыста сауатты мінез-құлықты қалыптастырады, оқушылардың ой-өрісін кеңейтеді және салауатты өмір салтын қалыптастыруға тәрбиелік ықпалын күшейтеді. Оқушылардың химия пәніне деген көзқарасын өзгертуге мүмкіндік береді, танымдық қызығушылықты, бастаманы, нәтижеге жауапкершілікті қалыптастырады.

Мұғалімнің сабақта мақсатты бірлескен оқу-тәрбие жұмысы оқушылардың салауатты өмір салты қағидалары туралы білімдерін қалыптастыруға, оларды қолдана білуге, талдауға, болашағын болжауға ықпал етеді деген ойдамын.

Сурет 2. Химия сабағында салауатты өмір салтын қалыптастыру принциптері

Сурет 2-де аталған принциптер тұлғаға бағытталған көзқарас негізінде жүзеге асырылады және нәтижесінде мынаны білдіреді:

- ✓ оқу материалын меңгеруге студенттің өзінің белсенді қатысуы;
- ✓ денсаулықты сақтау тәжірибесін қалыптастыру, өз өміріне жауапкершілік және айналадағы адамдардың денсаулығы;
- ✓ жаман әдеттер мен теріс әрекеттерге қарсы тұру қабілетін қалыптастыру;
- ✓ қоршаған ортаның әсерлері, салауатты өмір салтын ұстануға ұмтылу қабілеті;
- ✓ жеке тұлғаның жалпы және тұтыну мәдениетін дамытуға ықпал ету;
- ✓ «Химия» пәнін оқуға ынталандыру.

Сонымен, химияны оқыту практикаға бағытталған тапсырмалар, проблемалық жағдаяттар, ізденіс, зерттеу және жобалық оқу әрекетінің элементтері, оқушылардың ғылыми-тәжірибелік конференцияларға, конкурстарға, олимпиадаларға, пәндік сабақтарға қатысуы арқылы денсаулықты сақтау қағидаттарын оқу үдерісінде тиімді қолдануға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер:

1. Ә.Х. Сағымбаев, М.М. Ақмырзаев. «Валеология», Алматы 2001.

2. Құлшынбай П. Бала денсаулығы – қоғам байлығы //Б мен балаб. – 2012.
3. Абзал К.Ж. Денсаулықты нығайтуға ықпал ететін мектеп //Спр.рук.ОУ 2012 - №11 35, 81б.
4. Ахутина Т.В. Здоровьесберегающие технологии обучения: индивидуально-ориентированный подход // Школа здоровья. 2013.
5. Ковалько, В.И. Здоровьесберегающие технологии /В.И.Ковалько. - М.:ВАКО, 2007.- 304 б.

ТОРИНА М. Б., ЕЛЕУКЕШОВА Н.Е.
«Ю.Н.Павлов атындағы ЖББМ» КММ

КӨРКЕМ ШЫҒАРМАНЫҢ ТҰЛҒА ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ РӨЛІ

Заманауи мектептер өздерінің дамуының жаңа кезеңін бастан кешуде. Біздің қоғамға үздіксіз өзін-өзі тәрбиелеуге және өзін-өзі дамытуға қабілетті жоғары мәдениетті, терең адамгершілік азаматтар қажет. Қазақстанның рухани-адамгершілік және интеллектуалды дамуының болашағын анықтайтын мектеп алдында тұрған жалпыұлттық міндет-оқырман баланың қалыптасу процесіне ықпал ету. Бүгінгі таңда жеке тұлғаның оқырман мәдениетін әлемдік қауымдастық жоғары бағалайды. Алайда елімізде халықтың оқу мәдениеті деңгейінің төмендеуі байқалады. Соңғы отыз жылдағы қоғам өміріндегі көптеген өзгерістердің нәтижесінде оқу мәртебесі, оның рөлі, оған деген көзқарасы айтарлықтай өзгереді. Электрондық мәдениет-бейне өнімдері, әртүрлі мультимедиа баспа сөзінің бәсекелестері болып табылады. Бұқаралық ақпараттық құралдар көркем әдебиетте қалыптасқан мәңгілік адамгершілік құндылықтарды бұзады.

Оқушының оқырман ретінде қалыптастыру мәселесі бүгінгі таңда өзекті және ол мәселені жою үшін мына мәселелерді басты назарға алуымыз тиіс:

- балалардың көркем әдебиетті оқуына назар аудармауы;
- «рухани ләззат алу» үшін оқу қажеттілігінің болмауы;
- электрондық мәдениеттің әсері.

Баланы оқуға үйрету, кітапты білім мен ақпарат көзі ретінде пайдалану, кітаптар әлемімен таныстыру және сол арқылы оқу іс – әрекетінің тәуелсіздігін дамытуға ықпал ету-қазақ тілі мұғалімінің басты міндеті [2]

Әдебиет сабағындағы басты нысан оқушы мен көркем шығарма. Мұғалімнің бастапқы міндеті-көркем шығарманы алдын-ала түсіну және сабаққа дайындалу. Ол үшін мәтінді терең талдауды қолдануға болады. Өмірлік проблемалар, кейіпкерлердің моральдық мотивтері, олардың іс – әрекеттерінің ішкі және сыртқы мотивтері, автордың кейіпкерлерге деген көзқарасы, авторлық позицияны көрсету құралдары-осының бәрінде шығарманың оқырманға ықтимал әсерінің ерекшелігі мен күші, сондай-ақ балалардағы эстетикалық талғамды қалыптастыру процесінде көркем әдебиетті қолдану жатыр.

Әр әдеби шығармада өмір тек көшіріліп қана қоймай, түрлендіріліп, суретшінің шығармашылығымен рухтандырылады. Адам суретшінің қиялымен жасалған және бейнелі түрде түсірілген екінші шындықты қабылдайды.

Әдеби шығарма тұлғаның қалыптасуына, дүниетанымның қалыптасуына тікелей және әржақты әсер етеді. Әдебиет баланы байыта алатын, оның дамуының қуатты құралы бола алатын рухани құндылықтардың орасан зор әлеуетін қамтиды.

Орта буын оқушыларында эмоциялар мен сезімдер сананы өзіне бағындырады, сондықтан эстетикалық талғамды қалыптастыру процесінде өте маңызды. Оқушылар жақсы сезінетін нәрсені, оның эмоционалды саласына терең әсер ететін нәрсені және басқа адамдардың іс-әрекеттері мен іс-әрекеттерінде өзін сезінетін нәрсені түсініп, есте сақтай алады. Оқушылардың сұрақтарына немесе пайымдауларына, өз тәжірибесіне, жолдасының жауабына немесе көргеніне эмоционалды реакция баланың осы құбылысқа деген көзқарасын сезінетінін көрсетеді. Бала бей-жай бақылаушы болып қала бермейді, өйткені эмоционалды реакция міндетті, өйткені жауап беру міндетті болып табылады.

Орта буын оқушыларына әдебиет сабағында балаларды жүйелі түрде өнерді түсінуге, әдебиеттің ерекшелігін өнер ретінде қарастыруға, көркем сөздің сұлулығын бағалауға үйрету керек. Әдебиет сабақтарындағы жұмыс баланы моральдық-эстетикалық идеалмен қаруландырады, рухани сұлулықтың үлгісіне айналатын көркем образдар жасайды.

Балалардың толыққанды эстетикалық тәрбиесі балалардың көркемдік және шығармашылық қабілеттерін қамтиды және дамытады.

Шынайы көркем шығармамен қарым – қатынас баланың шығармашылық энергиясын қоздырады және, ең бастысы, тәрбиелейді. Балалар әр уақытта әдеби өнердің «құпияларын» ашады. Олар оқи бастайды және өздерін басқа әлемде табады. Баланың бейнесінде біреудің өмірі пайда болады, олар бейнелердің көркемдік күшімен баурап алады. Балаға осы дүниеден нақты әлемге қайта оралу үшін күш қажет.

Әдебиет, көркем сөз және баланың жеке тәжірибесі оқушыларда көркемдік байқауды, эстетикалық қабылдауды, эмоционалды жауаптылықты тәрбиелейді және қоршаған әлем өсіп келе жатқан адамға қажетті қасиеттер мен сезімдердің қайнар көзіне айналады. Сондықтан, ең алдымен, оларды жазушы сөзбен жеткізетін адам өмірінің алуан түрлілігін елестетуге үйрету керек.

Оқушылардың эстетикалық талғамын қалыптастыру процесінде әдебиеттің тәрбиелік мәні ерекше зор. Н. Ә. Көшаев айтқандай, «Балалар әдебиеті белсенді тәрбиелік және танымдық мазмұнға ие және мектепке дейінгі жастан бастап тұлғаның қалыптасуының барлық кезеңінде қалыптастырушы әсер етеді». Оқушының өзін және айналасындағы шындықты білуге деген қызығушылығы ғана сөзсіз көркем әдебиет пен өнермен кездесуге әкеледі. Мәселен, 7-сынып бағдарламасында Абай Құнанбаевтың «Сағаттың шықылдағы емес ермек» өлеңінде уақыттың тоқтамай алға жүре беретінін айта отырып, өткенді қайтаруға болмайтынын меңзейді. Яғни бұл ойдың астарында осы шақта өкінбейтін іс жасау керек деген ойды басты идеясы деп алып, «Үштік» әдісі (ойлан, жұптас, бөліс) арқылы бейнекөрініс сөздерінің көмегімен, сұрақтарға жауап бере отырып, мәтіндегі негізгі ойды анықтайды. Тірек сөздер оқушыларға «Конверт» әдісі арқылы беріледі. Тақырып бойынша мәтіндегі ақпаратты «Төрт сөйлем» тәсілі арқылы жүзеге асырамыз. Яғни оқушы шығарма бойынша пікірін білдіріп, шығармадан дәлелдер іздеп табады. Оны мысалдармен анықтап, жалпы қорытындылайды. Бұл әдіс-тәсіл арқылы оқушы шығарманы талдауына, пікірін бөлісуіне, негізгі тірек сөздердің мән-мағынасын терең түсінуіне мол мүмкіндік алады.

Оқу барысында оқушылары өнерге, демек олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға қатысады. Бұл оқушыларды көркем әдебиетке өнер ретінде таныстыру, оқушыларды көркем әдебиет арқылы дамыту – қазіргі мектептің маңызды және күрделі мәселелерінің бірі. Мұнда көркем әдебиетті оқудың жеке тұлғаның жалпы дамуымен байланысы туралы мәселе туындайды. Мысалы, Ақан серінің «Жігіт сыны» шығармасымен таныса отырып, ер жігітке тән қасиеттер жайлы түсінік алады. Яғни, «Жігітке жеті өнер де аз» демекші, ақын нағыз ер жігіттің бойынан адамгершілік, еңбекқорлық қасиеттерімен қоса, өнерлі болғаны дұрыс екені жайлы айтады.

Шығарма арқылы елін сүйер патриоттар тәрбиелейтініміз де жасырын емес. Мысалы, аталған сыныптың М.Жұмабаевтің «Қазақ тілі» өлеңі арқылы ақын халқымыздың «тар жол, тайғақ кешу» өтсек те, ана тілімізді сақтап қалғанымыз жайлы сөз қозғаған. Осы орайда осынау қиындықпен сақталынған тілімізге құрметтері арта түсетіні хақ. Бүгінгі таңда М.Жұмабаевтың шығармашылығын педагогтар, ең алдымен, балаларға ескінің орнына келетін жаңа ұрпақты ойлаған және оған қамқорлық жасаған суретші туралы айтады.

Алғаш рет К. Д. Ушинский оқудың жеке тұлғаның жалпы дамуымен байланысын көрсетті. Осылайша, қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің негізгі міндеті, еркін, саналы оқуды үйретумен қатар, балаларды көркем әдебиет арқылы дамыту, олардың кітаппен рухани қарым-қатынас қажеттіліктерін тәрбиелеу, олардың эстетикалық талғамын қалыптастыру, көркемдік құбылысқа саналы бағалау[4, 103 с.].

Әдіскер ғалымдар әдеби дамудан тыс толыққанды оқырман құра алмайтындығын бұрыннан мойындаған, сондықтан оқушы-оқырмандарды даярлау мен олардың әдеби білім

беру жүйесіндегі жауапкершілік тіл мамандарына артылды. Әдеби дамудың негізі жасына қарай өзгертін, жоғалып кететін ойлау, қабылдау, сезімнің ерекшеліктерін пайдалану үшін бірінші сыныптан бастап құрылуы керек. Бұл «бастапқы кезеңде «орта және жоғары сыныптарда толтыру қиын әдеби дамудың пайдаланылмаған мүмкіндіктері жасырылған». Әдеби оқу сыныптан тыс оқу сабақтарымен тығыз байланысты.

Қазақ классикалық әдебиеті шығармаларынан мен бірнеше жыл бойы қазақ тілі сабақтарында және сабақтан тыс уақытта (қосымша сабақтар, факультативтер) жұмыста қолданатын жүзге жуық бейімделмеген мәтіндерді таңдадым. Мәтіндерге арналған тапсырмалар қазақ тілі курсының барлық тақырыптары, барлық орфограммалар мен пунктограммалар қамтылған.

Мәтінмен жұмыс жасау арқылы орыс тілді сынып оқушыларының қазақ тіліне деген сүйіспеншілігін оятумен қатар, қазақ классиктерінің шығармаларымен таныстыруды мақсат етемін. Оқушылардың білімдегі жетістіктерін көргенде еңбегімнің зая кетпегендігін түсінемін.

Тәжірибе көрсеткендей, қазіргі заманғы мектеп оқушылары компьютерге, телефондарға өте құштар, қарым-қатынаста жаргон өрнектерін, қысқартылған сөздерді көбірек қолданады, көбінесе тірі, мәдени сөйлеуді мимика мен ым-ишаратпен алмастырады. Мұндай балаларға тәуелсіз үйлесімді ауызша, әсіресе жазбаша мәлімдемелер жасау қиынға соғады. «Буктрейлер» ұғымы қазіргі кезде таралып жатқан тың жоба десем болады. НЗМ жобаларының ішінде өз пәніме қатысы болғандықтан, буктрейлерді таңдап, насихаттап жұмыс жасап келемін. Аудандық, облыстық деңгейде жақсы бағаланып жүр. Буктрейлер - көркем шығарма туралы айтылатын шағын бейнетүсірілім. Мақсаты: жаңа оқырман табу, кітапқа деген қызығушылығын ояту, шығарма мазмұнын қысқаша баяндау. Book – кітап, trailer- фильмнен үзінді. Егер шығарма желісі бойынша түсірілген кино болмаса, шығарма мазмұны негізіне ұқсас видеолар алуға болады.

Сонымен кітапқа қызығушылықты оятудың нақты қадамдарын буктрейлер жасаудың жолымен түсіндірсем:

1. Оқырман тарту мақсатында буктрейлер сценарийін ойдан құрау.
 2. Кітап туралы жарнамалы сөздерді алға тарту./3-4 сөйлем/
 3. Видеослайдқа арналған суреттер жинақтау
 4. Мақал, нақыл сөздермен буктрейлердің мазмұнын ашу.
 5. Видео барысына сыни сұрақтар қолдану
 6. Жасайтын компьютерлік бағдарламаны таңдау
 7. Буктрейлер уақыты 3-5 минут аралығында болу керек
 8. Қолданылатын слайд он санының айналасында болу керек.
 9. Видео болмаса суреттермен слайд көрсету арқылы дауыс жазуға болады.
- Осы қадамдармен жұмыс жасағанда буктрейлер мазмұнды, қызықты шығады.

Сөз соңында айтарым «кітап – үнсіз мұғалім» екенін ескере отырып, балаларымыздың төмендегі қабілеттерін дамытуға бірге ықпал етейік. Кітап оқыған адамның: білімі, ой – өрісі кеңейеді, өздік қоры дамиды, елестету қабілеті жақсарады. Қиялдау, елестету арқылы жақсы идеялар туады, психикасы, денсаулығы және өзіне сенімділігі күшейеді, жадыны дамытады, есте сақтауы артады, зейінді шоғырландырады, тұрақтылыққа баулиды, амудың негізгі кілті, өмірді өзгертетін, жақсы жетістікке жеткен адамдардың негізгі кілті – кітап оқу!

Сондықтан мектеп оқушыларының мәдени қарым — қатынасы мәселесі бүгінгі күннің ең маңыздыларының бірі деп сеніммен айтуға болады. Өйткені, бұл кәсіби дайындық пен еңбек қызметінде көмектесе отырып, негізгі рөл атқара бастайтын коммуникативті құзыреттілік. Қазіргі оқушының тәрбиесінде, дамуында жеке тұлғаның рухани-адамгершілік дамуына бағытталған мәтіндер ерекше рөл атқарады: есте сақтау мәдениеті, өткенге, бүгінге және болашаққа деген көзқарас, ұлттық дәстүрлер, экологиялық проблемалар және т. б.

Осыдан шығаратын қорытынды, көркем шығарма қандай болсын технология заманы болса да, адамзаттың дамушы, алға жетелер құралы болып қалатыны сөзсіз.

Қорыта келе, тәрбие болмаса, білімнің құны көк тиын деген тұжырымға келдім. Көреген ата-бабамыз «Оқу мен тәрбие-егіз» деп айтқан сөзінің мәні тереңде жатыр. Осы орайда оқу сауаттылығын арттыру мақсатында «Бір ел-бір кітап» жобасы аясында мектепшілік іс-шараларды жүйелі өткізіп, ата-ана, мектеп, оқушы арасындағы байланысты үзбей жүзеге асыру қажеттілікті басты ұсынымға аламыз. Ендеше, «оқыған азамат» деген атқа лайықты ұрпағымыз көп болғай.

Әдебиеттер:

1. Өтешова.Б. Ұлт ұрпағының дүниетанымын халық тағылымдары арқылы дамыту. Алматы, 2007.
2. Ж. Қоянбаев, Р. Қоянбаев. Педагогика. Астана. 1998.
3. Дүйсембекова Ш.Д. Оқушыларды адамгершілік тәрбиелеуде педагогикалық жағдаяттар. Семей, 1999. 213 б.
4. Ушинский К.Д. Человек как предмет воспитания. Москва. 1974.

ТУЗОВА ИРИНА ВАЛЕРЬЕВНА

КГУ «Специальная школа-интернат № 10» г. Балхаш

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ПЕДАГОГА И РОДИТЕЛЕЙ В РЕАЛИЗАЦИИ МОДЕЛИ ВОСПИТАНИЯ В СПЕЦИАЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

Воспитание детей и подростков, предоставление им социальной поддержки, создание условий для полноценного образования, защита их прав и законных интересов является одними из основных направлений национальной политики Казахстана.

«Единая программа воспитания» основана на национальных, общечеловеческих ценностях казахского народа. Уважение родителей, исполнение внутрисемейных обязанностей, формирование чувства заботы, справедливости и трудолюбия, сплоченности и национального единства-все эти качества нужно укоренить в сознании подрастающего поколения.

Актуальность темы определяется тем, что школа, в том числе коррекционная – новое учреждение, с которым вступают в контакт родители, и где начинается их необходимое просвещение. Конфликт между педагогом и родителем - явление частое и деструктивно влияющее на результат обучения и воспитания обучающегося. Чаще всего, конфликтующие родители очень равнодушны к своим детям. Это равнодушие можно переключить в режим конструктивного диалога.

Родительская тревога

Родители, не владея в достаточной мере знанием возрастных и индивидуальных особенностей развития ребенка с ограниченными возможностями здоровья, часто осуществляют воспитание интуитивно и испытывают трудности в установлении контактов с детьми. Чтобы обсуждение проблем ребенка стало по-настоящему конструктивным, необходимо учитывать диагноз, особенности развития ребенка и потребности родителей и строить взаимодействие, опираясь на эти знания.

Практика показывает, что достижение коррекционного положительного эффекта в специальной школе не гарантирует переноса этих позитивных сдвигов в реальную жизнедеятельность ребенка. В педагогике есть мнение, что не так сложно работать с детьми, как с их родителями. Трудности во взаимодействии школы и семьи возникают оттого, в каком эмоциональном состоянии находятся родители, решившие поговорить о своём ребенке.

Существуют два связанных аспекта родительского отношения: первый-это то, что родитель любит и принимает своего ребенка таким, какой он есть, второй – ему важно, чтобы ребёнок был успешен на любом доступном уровне своего развития. Родитель не сможет относиться к своему ребенку так же объективно и беспристрастно, как педагог.

Беседа о трудностях ребенка – волнительная ситуация, которая сопровождается эмоциональными переживаниями сторон: родитель тревожится, стыдится того, что он недостаточно делает для ребенка, бояться осуждения со стороны учителя. Одни родители не обращают внимания на проблемы ребенка, другие – возлагают ответственность на школу, третьи нападают на учителя. Негативное эмоциональное состояние родителя может быть вообще не связано с тем педагогом, с которым он разговаривает в данный момент.

Сущность эффективного общения

Технологии эффективного общения – это способы, приемы и средства общения, приводящие к взаимопониманию сторон.

Существуют три основных аспекта общения:

- коммуникативный аспект-это стремления партнеров;
- интерактивный аспект - это соблюдение общественных норм общения, активное воздействие друг на друга в нужном направлении;
- перцептивный аспект выражает сочувствие, сопереживание партнёров.

Большое значение имеют целевые установки сторон, которые конфликтуют. Существует противоречие в самом процессе общения в конфликте. С одной стороны, соперники нуждаются в правильном взаимопонимании. С другой стороны, взаимопониманию мешает малое доверие между ними, закрытость, обусловленная подсознательной самозащитой в конфликте. Значит, для обеспечения конструктивного общения в конфликте необходимо сформировать, прежде всего, у себя целевую установку на сотрудничество.

Педагог-союзник, а не противник

Успех взаимодействия школы и семьи во многом зависит от эффективного выстраивания взаимоотношений с учетом состояния родителя. Не стоит ожидать немедленного согласия родителя с мнением педагога о трудностях обучения ребёнка. Прямое противостояние не будет продуктивным и не приведёт к положительному сотрудничеству.

Семья хочет от педагога и школы поддержки. Если для одних родителей важно признание факта, что они реально много делают для ребенка, то для других – понимание, как нелегко им приходится.

Понимание, что ребенок учителю небезразличен - важнейший фактор в формировании коммуникации. От педагога необходима конкретная помощь, ясные и четкие рекомендации.

Рассмотрим некоторые психолого-педагогические приемы, которые помогают установить контакт и взаимопонимание с родителем.

Основы эффективного взаимодействия

При общении с семьёй о трудностях ребенка, прежде всего, нужна правильная реакция на переживания родителей, определение их чувств. Лучшей формой такой поддержки может быть утверждение чувств отца или матери. Фразы типа «да, это действительно нелегко» помогают родителю определить, что педагог его слышит и понимает. Важно подчеркивать, что трудности у данного ученика свойственны многим детям этого возраста, понятны и разрешимы. Это помогает семье почувствовать, что не только их ребенок проблемный.

Необходимо отмечать усилия, которые родитель прилагает для ребенка. Полезно выделять воспитательные задачи, которые родитель успешно решает, обращать внимание на авторитет членов семьи для ребёнка.

Очень эффективный прием повысить активность родителя – поставить его в позицию эксперта. Когда важно привлечь семью к решению каких-то образовательных задач, прекрасный аргумент – подчеркнуть, что никто не знает ребенка так хорошо, как родители.

Педагогу следует давать конкретные и понятные рекомендации. Для того чтобы родитель начал себя вести по-другому, нужно обсудить конкретные поведенческие модели ситуаций.

В итоге беседы необходимо получить от родителя обратную связь. Узнав, какие из советов родители смогут применить, помогут обеим сторонам сфокусироваться на главном и привести рекомендации педагога в действие.

Общие рекомендации взаимодействия с родителями

Эффективному взаимодействию педагога с родителем мешают утвердительные оценочные высказывания. Даже справедливые, они совершенно не воспринимаются родителями. Лучше превратить замечания в описательную форму, например, показать, что при быстрых подсказках у ребёнка нет необходимости искать верное решение самому.

Выделим черты «гениев общения» в работе с родителями.

Первое – это огромное любопытство к людям, повышенная наблюдательность и память на всё, что касается другого человека. Второе - душевное спокойствие и отсутствие тревожности: это привлекает людей. Третье - обязательная обратная связь. И тогда собеседник замечает лишь одно: разговор идёт в теплой и тактичной обстановке. Четвёртое - артистизм. «Гений общения» разный с разными людьми. Пятое – низкая агрессивность, которая при общем добродушии проявляется очень редко, но метко. Шестое - общение без предвзятости. Седьмое - предвидение, эмпатия и симпатия к оппоненту.

Рекомендации к консультации с родителями:

1. Нереплексивное или рефлексивное слушание: умение слушать, держать паузу, не перебивая, или отражение чувств собеседника через обратную связь. Применяются ободрение, успокаивание, постановка открытого или закрытого вопроса.

2. Консультация с определенной структурой выделяет этапы решения вопроса и совместное определение результативности:

- зачем одна из сторон подняла данный вопрос?
- как каждая сторона видит свою проблему?
- каковы пути решения проблемы?
- какой предполагается результат для обеих сторон?
- какой результат получен в действительности?
- было ли ваше взаимодействие конечным пунктом получения желаемого результата?

Позволяет эффективнее спрогнозировать стратегию взаимодействия с семьей сбор следующих данных:

1. Возраст родителей, так как часто молодая семья (возраст до 25 лет) ориентирована на решение личных интересов и проблем заработка, воспитание ребенка обычно осуществляется стихийно; у родителей старшего возраста уже сформирована потребность заниматься ребенком.

2. Социальный статус родителей позволяет определить уровень материального благополучия и степень участия в воспитании других членов семьи.

3. Образ жизни и культурный потенциал семьи позволяет рассчитывать педагогу индивидуальную ступень общения.

Изучение семьи - дело деликатное, тонкое, требующее от педагога проявления уважения, искренности, желания оказать конкретную помощь в обучении и воспитании ребёнка.

Личное участие педагога в вопросе преодоления трудностей и успехов чрезвычайно ценно на пути воспитания особенного ребенка в семье. Педагогам необходимо установить партнерские отношения с семьей каждого воспитанника, создать атмосферу взаимной поддержки и искренних интересов. Особенно важна помощь друг другу в понимании ребенка и решении его индивидуальных проблем.

Подростающему поколению нужно прививать любовь к национальным традициям и ценностям. Деятельность семьи и образовательной организации в интересах ребенка может быть успешной только в случае их союзничества. Это позволит лучше узнать и увидеть ребенка в разных ситуациях и помочь в понимании индивидуальных особенностей, развитии способностей, формировании социальных ориентиров и навыков, в преодолении негативных моментов в поведении.

Литература:

- 1.Выступление Президента Касым-Жомарта Токаева на Республиканском съезде педагогов (г. Астана, 5 октября 2023 года) https://online.zakon.kz/document/?doc_id=32372401&pos=74;-28#pos=74;-28
- 2.Рогов Е.И., Психология общения - М.:ВЛАДОС, 2004. - 336 с.
- 3.Тренин, Н.Н. Управление конфликтами: учебно-практическое пособие/Н.Н. Тренин. - М.:ПРИОР, 1999. - 96 с.
- 4.Чибисова М., Чего они хотят? Общение с родителями. «Классное руководство и воспитание школьников», 2014, №1
- 5.С.Г.Чухин, О.Ф.Левичев. Основы духовно-нравственного воспитания школьников./— 2-е изд., перераб. и доп. — Москва: Издательство Юрайт, 2020. — 113 с.
- 6.<https://nsportal.ru/shkola/rabota-s-ditelyami/library/2017/03/14/metodicheskie-rekomendatsii-po-rabote-s-roditelyami>

ТУЛЕНБАЕВА БАКЫТГУЛЬ АДЫЛКАНОВНА

*КГУ «Карагандинская областная психолого - медико- педагогическая консультация
№ 2», город Темиртау*

РОЛЬ ЛОГОПЕДА В ПСИХОЛОГО-МЕДИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОНСУЛЬТАЦИИ С ПОЗИЦИИ ЕДИНОГО МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОГО ПОДХОДА

Актуальность. В настоящее время в ПМПК часто обращаются родители детей 3-5 лет, с жалобами на то, что ребенок не говорит. У всех этих детей не сформирована самостоятельная речь. Родители указывают на то, что речь ребенка не соответствует речи сверстников. Наряду с речевыми параметрами, в ряде случаев тревогу родителя вызывает также и то, что ребенок не выполняет простую словесную инструкцию: «Принеси мяч», «Дай игрушку» «Собери кубики» и т.д.

Анализируя статистические данные ПМПК количества контингента детей нозологической группы «тяжелые нарушения речи» дошкольного возраста, отмечается количественный спад данной категории в 2021- 2023 годах.

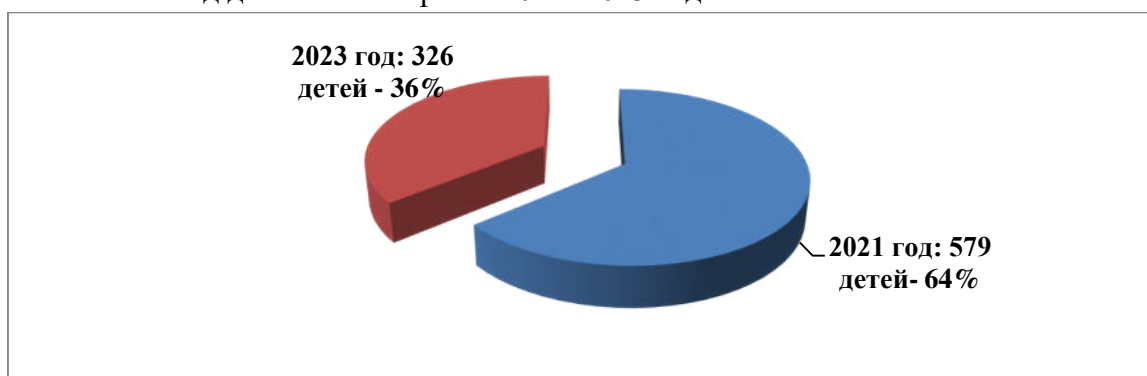

Рис1. Дети 3- 5 лет с тяжелыми нарушениями речи в 2021 и 2023 годах

Выявленная выраженная положительная динамика в преодолении имеющихся тяжелых нарушений речи у детей дошкольного возраста является ярким показателем эффективности реализаций рекомендаций учителя- логопеда ПМПК в составе комплексного обследования и консультирования специалистов, определения необходимой образовательной траектории.

Выявленный в 2021 году рассматриваемый контингент детей, согласно рекомендаций ПМПК получили специальную помощь учителя - логопеда в организациях образования: специальный детский сад- 337 детей, общие группы детского сада с поддержкой учителя-

логопеда- 195 детей, реабилитационные центры- 15, кабинеты психолого- педагогической коррекции- 32 ребенка.

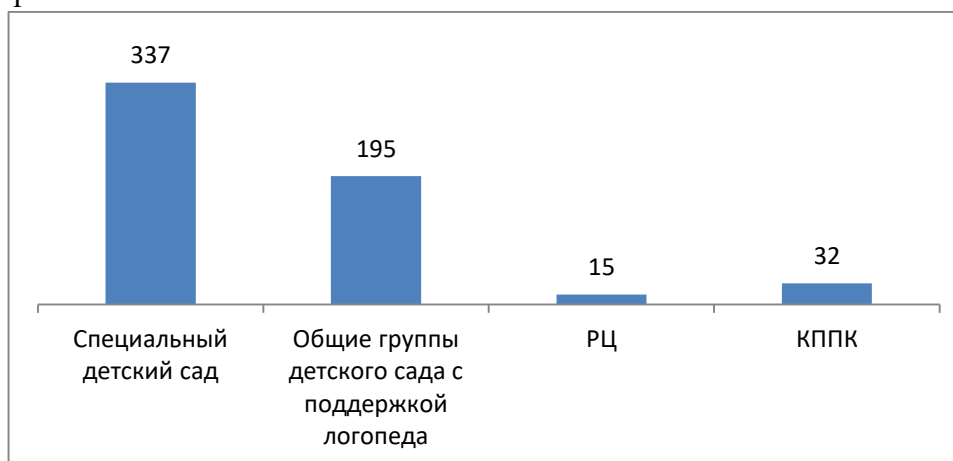

Рис2. Охват логопедической помощью детей 3-5 лет в 2021 году в организациях образования

Закон РК «О социальной и медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями» определяет роль ПМПК в качестве первоначальной организации, направляющей ребенка для специальной психолого-педагогической поддержки в специальные и общие организации образования. В данном контексте несомненна роль учителя - логопеда ПМПК для минимизации речевых нарушений, вторичных проявлений трудностей развития ребенка дошкольного возраста. В разрезе междисциплинарного подхода обследования в ПМПК, роль учителя - логопеда заключается в исследовании всех сторон речи и других функций, обеспечивающих развитие речи, сильных сторон и потенциальных возможностей ребенка, определения адекватных мер логопедической помощи, разработка рекомендаций для родителей, воспитателей и логопедов организаций образования. Логопедическое обследование проводится в соответствии с методическими рекомендациями Национального научно- практического центра развития специального и инклюзивного образования: «Психолого-медико-педагогическое обследование детей дошкольного и младшего школьного возраста [А.К. Ерсарина, 2000].

При комплексном обследовании ребенка специалистами ПМПК, зачастую наряду с нарушениями речи у детей выявляются нарушения памяти, внимания, мышления, расстройства эмоционально-волевой сферы и поведения. Учитель - логопед является неотъемлемой частью междисциплинарной команды, обеспечивающей всестороннее обследование и учет особенностей всех параметров развития ребенка для определения адекватной траектории принимаемых педагогических мер. Инструментами для реализации объективного обследования учителя- логопеда, являются применяемые им методы.

Таблица 1

Основные методы обследования ребенка учителя-логопеда в ПМПК

Методы обследования учителя-логопеда в ПМПК				
Изучение документации	Беседа (опрос) с ребенком/ родителями	Наблюдение	Алгоритм обследования	Эксперимент стандартизированного обследования

Качество проведения диагностической работы учителя - логопеда в ПМПК напрямую зависит как от мастерства и своевременности применения методов обследования, так и от соблюдения условий его проведения. Таблица 2

Условия повышения объективности обследования

Учет характеристик всех специалистов		
Мультидисциплинарность	Междисциплинарность	Трансдисциплинарность

предполагает			
Учет мнений специалистов и родителей /законных представителей	Выработка коллегиального, согласованного решения, исходя из мнений всех сторон	Исследование ситуации обращения в ПМПК на уровнях -физическом, -ментальном, -глобальном, -локальном	
Документальное подтверждение возможностей ребенка			
Психолого-педагогические характеристики из организаций образования	Продукты деятельности ребенка: тетради, рисунки, поделки	Видеозаписи родителей (законных представителей) при необходимости	
Соответствие процедуры обследования индивидуальным особенностям ребенка			
Ранний возраст	Дошкольный возраст	Школьный возраст	Дети с аутизмом и РАС
Выездные заседания ПМПК с целью обследования и консультирования детей и подростков, проживающих в отдаленных районах, сёлах области			

Рассматривая роль учителя- логопеда в работе междисциплинарной команды ПМПК для определения индивидуального маршрута ребенка с тяжелым нарушением речи дошкольного возраста, с опорой на объективные данные статистического учета детей данной нозологической группы в разрезе 2021- 2023 годов, можем уверенно говорить об эффективности рекомендаций учителя- логопеда в реализации комплексного междисциплинарного подхода. Доказательством чего служат данные контрольного обследования детей с тяжелыми нарушениями речи после получения ими специальной логопедической помощи в организациях образования.

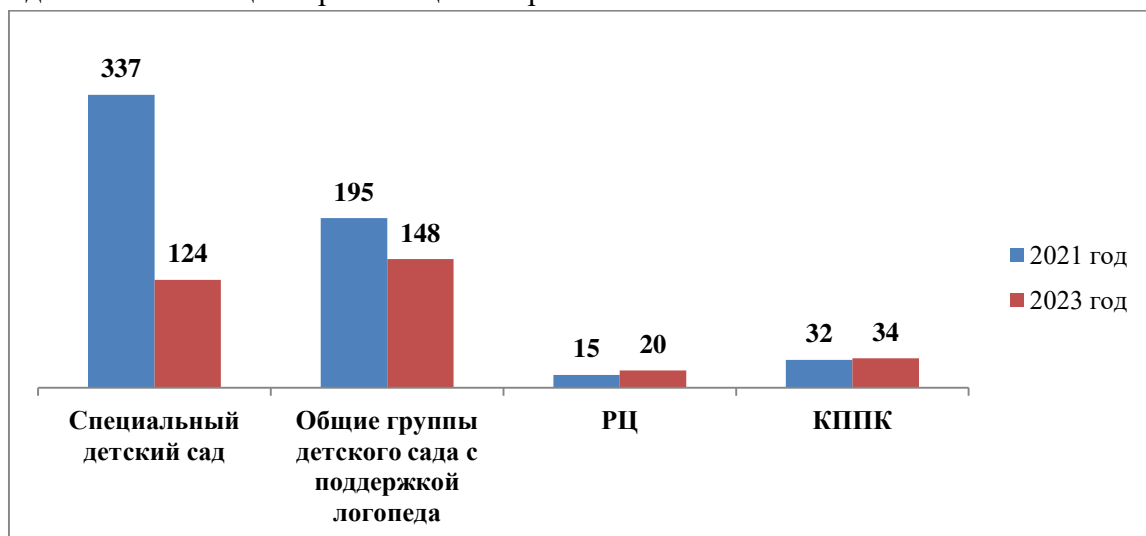

Рис 3. Мониторинг эффективности реализации рекомендаций ПМПК охвата логопедической помощью

Опираясь на полученные данные, можем сделать вывод о высокой роли необходимости участия учителя - логопеда в междисциплинарной команде ПМПК для обеспечения стабильного эффективного результата преодоления речевых и общих нарушений у детей дошкольного возраста, своевременного предоставления им специальной педагогической помощи в организациях образования с целью преодоления речевых и общих нарушений, и как следствие в дальнейшем минимизации вторичных трудностей школьного обучения.

Литература:

1. Жукова Н.С., Мастюкова Е.М., Филичева Т.Б. Преодоление общего недоразвития речи у дошкольников. М. 1990 г.
2. Волкова Г.А. Психолого-логопедическое исследование детей с нарушениями речи. СПб., 1993 г.

3. Бессонова Т.П., под общей редакцией Власенко И. Т. и Чиркиной Г. В. Методы обследования речи у детей М., 1992 г.
4. Ерсарина А.К. и др. Под ред. Сулейменовой Р.А. «Психолого-педагогическое обследование детей дошкольного и школьного возраста». Алматы, 2000 г.
5. Ерсарина А.К. Айтжанова Р.К. Диагностика нарушений психофизического развития» Справочно-методическое руководство для специалистов ПМПК: ч.3. Клиническая и психолого-педагогическая классификация речевых нарушений у детей. - Алматы, 2010 г.
6. Ерсарина А.К. Диагностика проблем обучения и воспитания детей раннего дошкольного и школьного возраста. Алматы 2014 г.
7. Семаго Н.Я., Семаго М.М. Теория и практика углубленной психологической диагностики. От раннего до подросткового возраста: Монография. 2016 г.
8. Глозман Ж.М., Потанина А.Ю., Соболева А.Е. Нейропсихологическая диагностика в дошкольном возрасте. - СПб.: Питер, 2006 г.

ТУЛЕПБЕКОВА СВЕТЛАНА КАРАГУЛОВНА
*методист учебно-методического центра развития образования
Карагандинской области*

РЕАЛИЗАЦИЯ ПРОЕКТА «ТУҒАН ӨЛКЕ СЫРЛАРЫ»

Краеведение является уникальным воспитательным процессом, изучение родного края – это пространственно-наполненное понятие, предполагающее географически ограниченную территорию (место) и сообщество проживающих на ней людей. Это место есть то особенное, духовное, индивидуальное, неповторимое, что формирует и составляет «самый фундамент культуры». Учебно-методический центр развития образования Карагандинской области, разработал проект в рамках реализации государственной политики в сфере науки, образования, культуры, спорта.

В условиях модернизации общественного сознания, представляется особо важным сохранение собственного национального кода, своей культуры и национальной идентичности. Именно на это нацелена «Программа целостного воспитания».

Глава государства Касым-Жомарт Токаев на второй сессии Национального Курултая «Әділетті Қазақстан – Адал азамат» отметил «Нужно культивировать в детях общечеловеческие и национальные ценности. Выпускники наших школ в первую очередь должны воплощать в себе качества ответственного гражданина. В каждом ребенке необходимо укоренять чувство патриотизма. Любовь к Родине – это не громкие лозунги и бравурные марши на больших собраниях. Патриотизм – это чувство, идущее глубоко из сердца. Патриотизм – это когда человек постоянно следит за чистотой и порядком в своем доме, дворе и городе, бережно относится к общественным пространствам, не мусорит и не плюется, где не попадая».

В программе определены новые задачи на основе воспитания образованного, честного, благородного поколения, способного укрепить самобытность страны и создать справедливое общество, основанное на национальных ценностях.

Цель программы целостного воспитания - вырастить поколение, впитавшее общечеловеческие и национальные ценности. Основа общенационального патриотизма, также нацелена соединить рациональное и эмоциональное отношение к Родине. Патриотизм, выраженный в любви к родной земле, ее культуре, обычаям и традициям выступает основой культурно-генетического кода.

Областной проект «Туған өлке сырлары» предусматривает организацию краеведческой работы, укрепление имманентно присущей привязанности и любви к родному краю как важного фактора патриотического воспитания нового поколения казахстанцев. В силу

многокомпонентности понятия «край», мы предполагаем, что в проекте примут участие не только учителя истории, географии, естествознания, биология, но и остальные педагоги школ области.

Объектом краеведения является край, как локальная (административная, географическая, культурно-историческая) территория проживания человека, ограниченная административными, природно-географическими и историко-географическими границами. Частными объектами признаются:

- история и демография (этнография, урбанистика, топонимика и т.д.);
- этнография и фольклор (народные знания, ремесла, промыслы);
- язык и литература (ономастика, фольклор, литературные произведения);
- культура и искусство (музыка, народное искусство, архитектура).
- экономика и хозяйство (социум, территория, отрасли производства);
- природа и все ее компоненты (геология, рельеф, богатства недр, почва, климат, водоемы, растительность, животный мир).

Сегодня изучение краеведения актуально как никогда, оно является одним из ведущих факторов формирования исторического и патриотического сознания детей, воспитания ценности подрастающего поколения – патриотического воспитания через любовь к малой родине. Необходимость развития интересов учащихся в области краеведения связана с социальным запросом общества; чем полнее, глубже, содержательнее будут знания учащихся о родном крае и его лучших людях, тем более действенной и результативной окажется работа педагогов по развитию ценности подрастающего поколения. Важным условием изучения краеведения являются интерес обучающихся, к своему историческому прошлому, народным обычаям и традициям, проблемам регионального развития и возрождения своей самобытности.

Учебно-методическим центром развития образования Карагандинской области в течение трех лет были проведены нетворкинги, вебинары и мастер классы, в рамках областного проекта «Туған өлке сырлары» на темы «Экспонаты Актогайского района», об известных поэтах, о прекрасной природе и охраняемых растениях, «Батыры», «Легенды», «Акыны и композиторы», о большом вкладе в развитие района выдающихся людей, таких как Нияз батыр, Байдалы Бикшеұлы, Қызыр Рамазанұлы, Наурызхан Анаргүль и другие. Об этом и многом другом рассказали учащиеся и педагоги школы. Помимо этого, педагогами школ были проведены дебаты на тему переименования поселка «Осакаровка или Сарыбел?». Участникам был представлен опыт работы по краеведению. Педагоги представили исследовательские работы на темы «По следам памятника родного края-Талдинской пирамиды (Мавзолей Қаражартас)», «Вехи жизни Әмір Қаріпұлы», «Использование различных стратегий обучения, связывая урок истории Казахстана с историей края», «Тайнами полный край и мавзолей Ер Ағыбай батыра». Проекты не только осветили историю, историко-географическое положение Шетского района, п. Агадырь, но и затронули искусство и литературу. Данное мероприятие показало, что Агадырский регион очень богат своей историей, уходящей в глубь веков, своими историческими памятниками и выдающимися личностями, внесшими большой вклад в развитие края. Педагоги создали электронный учебник-книгу памяти человечества «Бектау Ата: природно-рекреационный потенциал, древняя металлургия Центрального Казахстана», которая привлекла обучающихся к научно-исследовательской работе по историческому краеведению. Обучающихся проектно-исследовательская деятельность мотивировала к творчеству.

В марте 2024 года было проведено анкетирование в Google для учителей истории и географии. Анкета проведена с целью определения профессиональных затруднений педагогов в реализации проекта «Туған өлке сырлары».

Анализ результатов анкетирования педагогов показал следующее: доля учителей, использующих в своей работе интернет-платформы, цифровые географические карты в рамках реализации проекта «Туған өлке сырлары» определяется следующим образом

регионы	количество, %	регионы	количество, %
Абайский	82	Караганда	78
Актогайский	73	Темиртау	72
Бухаржырауский	69	Шахтинск	67
Каркаралинский	82	Балхаш	89
Нуринский	72	Приозерск	100
Осакаровский	76	Сарань	100
Шетский	72		

Вводное анкетирование показало, что учителя истории и географии Карагандинской области знают и эффективно используют интерактивные возможности в учебном процессе через применение современных интерактивных карт, электронных мультимедиа-учебников и видео наглядных пособий для пропаганды успешного опыта в организации краеведческой работы.

Вместе с тем 23% педагогов испытывают трудности и нуждаются в методической помощи. Особенно педагоги Актогайского, Нуринского и Осакаровского районов, а также городов Приозерск и Балхаш. Исследование выявило затруднение среди педагогов, а значит это не позволило широко использовать электронные программы цифровых и интерактивных карт, что негативно повлияло на применение заданий практико-ориентированного, проблемного характера и отрицательно сказалось на развитии умений применять полученные знания в нестандартных ситуациях.

Проект «Туған өлке сырлары» всем своим содержанием призван воспитать у обучающихся чувства национального самосознания, собственного достоинства, положительных качеств личности. Велика роль учителя в данном процессе воспитания. Велика роль, велика и ответственность. Его активная жизненная позиция, профессионализм, увлечённость, понимание значимости своей деятельности, способность заинтересовать и повести за собой передаются окружающим, прежде всего подрастающему поколению. Вместе с ним юные граждане пристально и с любовью вглядываются в свой отчий дом, в родной город, аул, посёлок, в жизнь дорогих и близких ему людей, осознают причастность своей малой родины к великой истории своей страны.

ТУЛЕУХАНОВА САГЫНЫШ КАМИДУЛЛОВНА
КТУ «ОШ имени Юрия Гагарина», Бухар-Жырауский район

РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Критическое мышление является частью функциональной грамотности особенно читательской. Практика критического мышления прочно вошла в школьную жизнь. Учителя применяют такие приемы как синквейн, мозговой штурм, бортовой журнал, чтение с остановками, инсерт и другие. Овладевая критическим мышлением, школьники учатся ставить проблемные вопросы и решать их. «Очень важно не перестать задавать вопросы. Любопытство не случайно дано человеку», - писал Альберт Эйнштейн, лауреат Нобелевской премии. Можно сказать, что критическое мышление развивает умение мыслить креативно и принимать независимые, продуманные решения, соблюдать коммуникативную культуру.

Действительно, прошло время знаний, умений и навыков, приобретаемых учащимися в школе на всю жизнь. Мы живем в эпоху развития высоких технологий, когда от человека требуется умение приспосабливаться, сталкиваясь с новыми профессиями, переучиваться, переквалифицироваться. Таким образом, «образование на всю жизнь» изменилось на необходимость «образования на протяжении всей жизни».

Учитель превратился в проводника знаний, в человека, не дающего готовые знания, а направляющего, показывающего возможности и варианты приобретения новых знаний. Научить ребенка учиться – вот главная задача современного учителя. Поэтому стоит вопрос о функциональной грамотности.

«Функциональная грамотность (англ. Functional literacy) – результат образования, который обеспечивает навыки и знания, необходимые для развития личности, получения новых знаний и достижений культуры, овладение новой техникой, успешного выполнения профессиональных обязанностей, организации семейной жизни, в т.ч. воспитания детей, решении различных жизненных проблем».

Данная формулировка Е.В. Рой определяет функциональную грамотность как умение человека грамотно, квалифицированно функционировать во всех сферах человеческой деятельности.

На наш взгляд, в рамках обучения русскому языку и литературе было бы уместно говорить и об универсальных учебных действиях (УУД), т.е. «совокупности способов действий обучающегося, которая обеспечивает его способность к самостоятельному усвоению новых знаний, т. е. способность субъекта к саморазвитию и самосовершенствованию путём сознательного и активного присвоения нового социального опыта» [3].

Ведущую роль в формировании УУД играет учитель. Подбор содержания, разработка конкретного набора наиболее эффективных учебных заданий (в рамках каждой предметной области), определение планируемых результатов – всё это требует от педагога грамотного подхода. В обилии новых методов, технологий, приемов важное место занимает «Технология развития критического мышления через чтение и письмо».

В составе основных видов универсальных учебных действий, соответствующих ключевым целям общего образования, можно выделить четыре блока: личностный, регулятивный, познавательный и коммуникативный. Рассмотрим преимущества использования приемов данной технологии на уроках русского языка и литературы для развития различных аспектов УУД учащихся 6 класса.

Таблица 1.

УУД и приемы их развития

	УУД	Задачи УУД	Приемы критического мышления
1	Личностные	Формировать устойчивую мотивацию к самостоятельной и коллективной аналитической деятельности; устойчивый познавательный интерес к чтению; потребность в самовыражении через слово; ориентация в системе моральных норм и ценностей, их присвоение; оценивать свои и чужие поступки.	1.Перескажите кратко содержание текста, выразите свое мнение о герое. 2.Предложите свою версию мифа, ответьте на проблемный вопрос: «Почему люди Земли говорят на разных языках?» 3. «Эссе» 4. «Рюкзак»
2	Регулятивные	Самостоятельно формулировать проблему (тему) и цели урока; планировать пути достижения целей; прогнозирование. прогнозировать, корректировать свою деятельность; саморегуляция в учебной и познавательной деятельности в форме осознанного управления своим поведением и деятельностью, направленной на достижение поставленных целей.	1.Целеполагание в начале урока. 2.Прогнозирование. 3.Сформулируйте тему урока. 4. «Что общего?» 5. «Самоанализ» 6. «Что я возьму с собой?» 7. Письмо по кругу 8. ДЖИГСО
3	Познавательные	Преобразовывать и перерабатывать информацию из одной формы в другую;	1. Прием «Запиши словами». 2. Прием «Важно-неважно»

		учиться ознакомительному, поисковому чтению; структурировать тексты, включая умение выделять главное и второстепенное, главную идею текста; объяснять языковые явления, процессы, связи и отношения, выделяемые в ходе исследования структуры и содержания текста.	3. Прием «5 W» 4. Приём «Что я знаю» 5. Приём «Свободное письмо» 6. Приём «Ассоциация» 7. Приём «Ключевые слова» 8. Приём «Перепутанные логические цепочки» 9. Приём «Кластер» 10. Приём «Пометки на полях» (Инсерт).
4	Коммуникативные	Формировать навыки работы в группах, парах; излагать свое мнение, аргументируя его, создавать устные и письменные тексты; строить монологическое и диалогическое высказывание; умение анализировать и отбирать необходимую информацию; достаточно точно, последовательно и полно передавать необходимую информацию.	1. Приём «Рассказ-предположение на основе ключевых слов» 2. «РАФТ» 3. Таблица «тонких» и «толстых» вопросов, «Шляпа вопросов», «Ромашка Блума» 4. «Диалог» 5. «Карты» 6. «Рассказ наоборот» 7. Письмо герою 8. Словесное рисование

В результате проведения цикла уроков по русскому языку и литературе в 6 классе с использованием приемов критического мышления было проведено исследование.

Остановимся на тех позициях, которые мы диагностируем при изучении уровня сформированности УУД младших школьников через выполнение заданий [6].

Для изучения сформированности познавательных УУД диагностируются умения:

- определять необходимость и достаточность информации для решения задачи;
- отбирать источники информации, необходимые для решения задачи;
- извлекать информацию из текстов, таблиц, схем, иллюстраций;
- сравнивать и группировать факты и явления;
- определять причины явлений и событий; делать выводы на основе обобщения знаний;

- представлять информацию в виде таблиц, схем, диаграмм.

Для изучения сформированности регулятивных УУД диагностируются умения:

- самостоятельно формулировать цель деятельности;
- составлять план действий;
- действовать по плану;
- сверять действия с целью, находить и исправлять ошибки;
- проверять и оценивать результаты работы.

Для изучения сформированности коммуникативных УУД диагностируются умения:

- вычитывать информацию, данную в явном виде;
- объяснять смысл слов и словосочетаний;
- вычитывать информацию, данную в неявном виде;
- понимать смысл текста в целом (главную мысль);
- истолковывать текст (через творческий пересказ).

Для изучения сформированности личностных УУД диагностируются умения:

- оценивать поступки с позиции нравственных ценностей;
- объяснять оценку поступка с позиции нравственных ценностей;
- определять важные для себя и окружающих правила поведения;
- выбирать поведение, соответствующее общепринятым правилам;
- отделять оценку поступка от оценки самого человека;
- определять поступок как неоднозначный (его нельзя однозначно оценить как хороший или плохой).

Нужно помнить, что личностно-ориентированный подход к диагностике УУД не предполагает сравнения результатов ученика с результатами его одноклассников, а личностные результаты не оцениваются индивидуально, а только в целом по классу.

Результаты диагностики дают возможность учителю определять эффективность реализации образовательного процесса, корректировать при необходимости собственную деятельность и содержание образования, видеть возможности осуществления индивидуального подхода к развитию каждого обучающегося. Неоднократное проведение диагностики позволяет отслеживать динамику формирования универсальных учебных действий и влиять на их дальнейшее развитие.

Так как не существует установленных, специально изданных способов, тестов для определения уровня развития УУД учащихся, нами был разработан следующий способ диагностики. Учащимся были предложены задания на развитие определенного вида УУД. Далее выполнение заданий оценивалось следующим образом:

- «Выполнил на отлично» - высокий уровень
- «Выполнил хорошо» - средний уровень
- «Выполнил удовлетворительно» - низкий уровень
- «Не справился с заданием» - низкий уровень

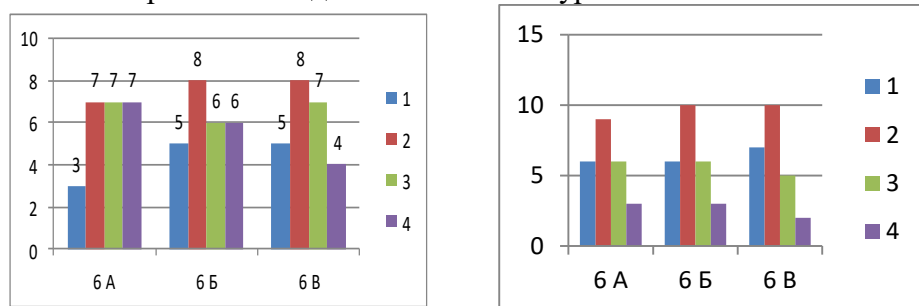

Рис. 2. Входящее и промежуточное исследование учащихся 6-х классов

Результаты исследования уровня развития УУД у учащихся 6 классов показывают, что приемы критического мышления эффективно работают на достижение целей обновленного содержания образования и позволяют развивать функциональную грамотность учащихся. Очень ценным достижением педагогической науки - личностно-ориентированный подход. Самое важное: мы должны научить ребенка ориентироваться в реалиях настоящего времени, совершенствовать свои знания в течение всей жизни, развиваться, не стоять на месте. Личностно-ориентированное обучение - это такое обучение, которое во главу угла ставит самобытность ребенка, его самооценку, субъективность процесса учения. Саморазвитие и саморефлексия должны стать ведущими принципами развития личности.

Литература:

1. Н.А. Назарбаев «Послание народу Казахстана»
2. Е. В. Рой. Формирование функциональной грамотности у обучающихся.

ТУЛЕШОВА КУРАЛАЙ АРЫСТАМБАЙКЫЗЫ,

ТАРЫБАЕВА АСЕМ КАЙРАТҚЫЗЫ, ИБРАЕВА ЖУЛДЫЗ БАГЕНОВНА

Н.Нұрмақов атындағы ММЛП-дің география, тарих, информатика пәндерінің мұғалімдері

ВИРТУАЛДЫ ТУР ОҚУШЫЛАРДЫ ТУҒАН ӨЛКЕМЕН ТАНЫСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

Қазіргі кезде заманауи ақпараттық технологиялардың кең ауқымда қолданылуы адамзаттың тіршілік әрекетіндегі ақпаратты инновациялық әдістермен ұсынуды талап етеді. Ақпаратты виртуалды шынайылық түрінде ұсыну әдісі негізінде білім алушылардың

объектілер мен процестерді модельдеу ептіліктерін дамыту білім беру саласындағы аса маңызды мәселелердің бірі болып табылады.

Оқу үрдісінде алған технологиялық білімімен қоршаған ортаға экологиялық жағдайлардың әсерін, тарихи архитектуралық ескерткіштерді шынайылық әдістермен танып-білуге арналған динамикалық құралды модельдей алатын, жобалау-зерттеу іскерліктері қалыптасқан, функционалды сауатты, жалпыадамзаттық құндылықтарды бойына сіңірген құзыретті тұлғаның қалыптасуына жағдай жасауды мақсат етеміз. Мақсатты іске асыру үшін алға міндеттер қойылады:

- Өз бетінше білім алуына қажеттілік тудыру;
- Оқушының VR және AR құралдарын қолдануда танымдық қызығушылығын арттыру;
- Елінің жаһандық мәселелерін шешуге ықпал ету;
- Ұлы дала өркениетін зерттеуге жоғары деңгейдегі тапсырмаларды ұсыну арқылы зияткерлік және шығармашылық қабілеттерін дамыту;
- Түрлі байқауларға қатысып, өзін-өзі бағалауына, дамытуына жағдай туғызу;
- Шынайылық өнімдерді құрастыра алатын тұлға дайындау;
- Сандық технологияны меңгерген тұлғаның кәсіби дамуына мүмкіндік туғызу;
- Цифрлық дағдыларды ілгерлету құндылықтарының дамуына жағдай жасау;
- Қашықтықтан білім алуына жағдай жасау;

Мектебімізде кәсіптік бағдаралды білім және білік қалыптастыру негізінде оқушылардың кәсіби қызығушылығының қалыптасуы мен нақты мамандықты таңдауы, бейімділігі және қабілеттілігінің толыққанды ескерілуіне баса назар аударылады. Базалық пәндердің материалдарын ұғыну деңгейін жоғарылатып қана қоймай, сонымен қатар оқушылардың зияткерлік іскерлігін, функционалды сауаттылығын қалыптастыруға жағдай жасайды. Елдің еңбек нарығы мен экономикасының болашағында сұранысқа ие және мамандығын сәтті таңдауы үшін жаратылыстану-математика бағытындағы мамандықтарды таныстыруда мектепте шығармашылық алаңдар жұмыс жасайды. Тарих, география және информатика пәндері бойынша интеграцияланған мақсаттағы «Тарихи мәдени мұралар», «Экологиялық мәдениет», «VR және AR негіздері» арнайы біріккен курстардың бағдарламасы құрастырылуда. Курстардың ерекшелігі STEM бойынша білім беру шарттарын қамтиды:

- пәндердегі тақырыптар бойынша кіріктіріп оқыту;
- ғылыми-техникалық білімін өмірде қолдану;
- сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын дамыту;
- белсенді қарым-қатынас және топтық жұмыс;
- жобаларға кереативті және жаңашыл қарау;
- білім мен мансап арасындағы көпір;

Оқыту курстары жаратылыстану-математика бағытындағы базалық пәндерге арналған үлгілік оқу бағдарламасындағы «модельдеу арқылы түрлі тапсырмаларды шеше білуді дамыту» міндетіне сәйкес материалды тереңдету, заманауи ақпараттық технологияларды практикада тиімді пайдалану, сонымен қатар білім алушылардың бойындағы жалпыадамзаттық құндылықтарды дамыту мақсатында құрастырылды. Мектептің даму тұжырымдамасындағы зерттеуші мектеп, құндылыққа негізделген білім беру стратегиялық бағыттары ескерілді.

Тарих пәнінде «Тәуелсіз Қазақстан мәдениетінің дамуы», география пәнінде «Қазақстанның ерекше қорғалатын табиғи аумақтары», информатика пәнінде «3D панорама» тақырыптарын кіріктіріп оқыту қоршаған ортаны виртуалды және кеңейтілген шынайылық арқылы жете танып-білуде маңызы зор. Сонымен қатар, жай ғана оқудан қарағанда шынайы көрінетіндігі, белгілі аумақты жан-жағынан бақылағанда айқын әсер беретіндігі, қол жетімділігі, уақытты үнемдеу, шексіз уақыт көру мүмкіндігі және көру процесін басқару мүмкіндігімен ерекшеленеді.

Оқу кезінде біліктілік пен дағдыларды қалыптастыру және дамыту үшін сабақта дәстүрлі емес ұйымдастыру түрлері қолданылады: оқушылар алғашқы сабақ – экскурсия

сабағында смартфон немесе 3D камерамен түсірілімдер жасайды. Туған өлкесінің тарихи орындары, ескерткіштер, театр, мұражай, мұрағаттар, ұлттық парктер мен қорықтарға экскурсия жасап, ел мен жер ерекшеліктерін зерттеудегі білімін информатика, география, тарих пәндерден алған базалық білімімен ұштастырады, тереңірек танысады. Оқу үрдісінде пәнаралық байланыстың дамуына мүмкіндік беретін кіріктірілген сабақтарда оқушылар бастапқы дереккөздерге зерттеулер жүргізіп, мәселені анықтау және ақпаратты жинау арқылы:

- өз елінің Ұлы дала өркениетін, тарихи тұлғаларын, сәулеті мен қасиетті орындарын, ата-бабаларымыздан қалған жәдігерлерді құрметтейді;
- ұлттық тарихымызға терең үңіліп, өзіндік ой-көзқарасымен пайымдайды;
- тарихи тұлғалардың ел өміріндегі маңызын, мәдениет қорына айналған маңызды оқиғалардың болу себебін түсінеді;
- туған өлкесінің көрікті жерлерін, флорасы мен фаунасын, географиялық табиғи ерекшеліктерімен таныс болады;
- еліміздің экологиялық жағдайынан хабардар ғана болып қоймай, табиғи ресурстарды ұтымды пайдалануға, қоршаған ортаның сапасын жақсартуға үлес қоса алады;
- «Адам-табиғат-қоғам» жүйесін танып, қоғамның табиғатқа тәуелділігін ұғынады;
- өлкесінің табиғаты пен жан-жануарларға сүйіспеншілігі оянып, қызығушылығы артады, оларды қорғау қажеттілігін түсінеді;

Оқытудың негізгі дидактикалық құралдарының бірі оқушының компьютердегі оқу-тәжірибелік әрекеті болып табылады. Stepik сервисінде құрастырылған онлайн-курстағы зертханалық-тәжірибелік жаттығулар, АКТ технологиясы негізінде виртуалды турлар дайындалады. Оқытудың тәжірибелік әдістері жекеше және саралап оқыту, жобалық технологиялар басым әдістері болып табылады. Виртуалды тур құру пәнаралық және метапәндік сипаттағы интеграцияланған тапсырмаларды орындау, дербес және топтық зерттеу жұмыстарын, жобалау-зерттеу қызметін көздейді. Шығармашылық жұмыс, жобалық қызметке бағытталған сабақтарда оқушының зерттеуші ретінде сезіну, коммуникативтік біліктерге ие болу, өзін-өзі дамытуына мүмкіндік беру, жобалық-зерттеуде бақылау, эксперимент жүргізу, талдау, гипотезалар құру іскерліктері қалыптасады. Оқушылардың жобалық-зерттеудегі іс-әрекетінің дағдылары мен біліктерін бағалауда зерттеу жұмысының өзектілігі, мақсат мен міндеттерін тұжырымдау, зерттеу аспектісі, пайдаланған жаңа ақпарат көлемі критерийлерімен өлшенеді.

Жобалау-зерттеудегі жұмыстар веб-дизайнер, зерттеуші, журналист, PR-менеджер рольдерге бөлінген кіші топтағы сабақтарда да жүргізіледі. Дөңгелек үстел, конференция, хабарлама-презентация үлгідегі сабақтарда оқушының презентацияны ұйымдастыру, қорғау деңгейін, көрнекілікті дайындаудағы шығармашылығын қалыптастыруға бағытталған тапсырмалар беріледі. Шынайы әлемнің үшөлшемді үлгісін компьютерлік модельдейтін кіріктірілген сабақтарда оқушыларға келесі тапсырмалардың бірін таңдау ұсынылады:

- Тарих пәні бойынша туған өлкесінің қасиетті жерлері, сәулеті, мұражай, мұрағаттар, архитектуралық ескерткіштерін зерттей отырып, тарихи мұраларды насихаттайтын виртуалды тур құру;
- География пәні бойынша қоғамның табиғатқа сүйіспеншілігін ояту мақсатында жасанды экожүйелерге, мысалы өлкенің көрнекті орны ландшафт пен пейзаждың рахатына бөлейтін тропиктік және субтропиктік өсімдіктерді өсіретін Қысқы баққа виртуалды тур құру;
- Виртуалды серуендеуді жоспарлағанда, панорамасы арқылы алдын-ала инфрақұрылымымен, флорасы мен фаунасымен танысып, атракциондарды таңдауда көмектесетін Орталық мәдениет демалыс саябағына виртуалды тур құру;
- Тұрғындардың экологиялық мәдениеттілікке бағыттайтын, табиғат пен жануарларға деген қызығушылығы мен сүйіспеншілігін оятатын сирек және құрып кету қаупі бар жануарларды қорғау және өсіру шараларын жүргізетін Хайуанаттар бағына виртуалды тур құру;

Оқушылар әлемнің кішкентай бөлігінің сызбасын салуға ұйымдастырылған концепциялық сабақта google картада виртуалды турлардың атласын құрайды. Қоғам дамуындағы заманауи инновациялық технологияларға қоғамның хабардар болуы үшін мәтіндік, дыбыстық және бейнелік ілеспе ақпараттармен сүйемелденген виртуалды турларды youtube, google карта, telegram бот интернет русурстарымен іздеп табуды ұйымдастыратын жасанды интеллект тапсырмалары беріледі. Әрбір адамзат мобильдік құрылғымен немесе қабылдау әсерлі болуы үшін 3D-көзілдірікпен көре алатындай қолжетімді динамикалық құралды дайындау медиа сабақта жүзеге асады. Оқушылардың құрастырған өнімдері қоғам дамуындағы әлеуметтік-мәдени жағдайға әсерімен ерекшеленеді.

Құрастырған өнімдерді таныстыру үшін көрме, әртүрлі байқауларға қатысу ұйымдастырылады. Жобалау-зерттеу қызметі нәтижесінде оқушылар өзін-өзі бағалауда Қарағанды облысында білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығы ұйымдастыратын «Менің өлкем. Қарағанды облысы бойынша виртуалды саяхат» облыстық байқауына жобасын ұсынады. «Менің өлкемнің үздік 3D жобасы» тақырыбында тәжірибелік және жобалық-зерттеу жұмыстарын орындау үрдісінде оқушының шығармашылық мүмкіндігін ашады.

Танымдық қызығушылықты арттыруға бағытталған VR және AR құралдарын қолдана отырып, ұйымдастырылған әртүрлі формадағы сабақтарда оқушының бойында құндылықтар қалыптасуы тиіс:

- *Ұлттық мүдде құндылығы:* Қоғам игілігі үшін қызмет ету; Ұлттық мирасты дәріптеу;
- *Ар-ұят құндылығы:* Адал еңбекті бағалау; Сөзіне берік, ісіне жауапкершілік таныту; Отанның бірмүшесі екенін сезіну.
- *Талап құндылығы:* Уақыт пен қаржыны тиімді жоспарлау; Технологиялық және цифрлық дағдыларды ілгерілету.

Осындай практикалық маңыздылығы арқасында білім беру саласында инновациялық қызмет, заманауи инновациялық технологиялардың дамуы, білім сапасының оң нәтижелі мониторингісін көрсетуі, тұлғаны құзыретті етіп дамыту мен тәрбиелеудегі әсері нәтижелеріне қол жеткізу сөзсіз. Жалпыадамзаттық құндылықтарды бойына сіңірген сыни және креативті ойлайтын, ғылыми-ізденіске бейімделген ізденімпаз, озық білімін әлемдегі ақпаратты цифрландыруға қолдана алатын жасампаз, өмірлік кәсіби бағыт-бағдары қалыптасқан құзыретті тұлға қалыптасуы тиіс деген тұжырымға келеміз.

Әдебиеттер:

1. <https://uba.edu.kz/qaz/metodology/2> «2023-2024 оқу жылында ҚР орта білім беру ұйымдарындағы оқу-тәрбие процесінің ерекшеліктері туралы» әдістемелік нұсқау хат. Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2023ж. – 41 б.
2. <https://uba.edu.kz/qaz/metodology/10?page=2> «Қазақстан Республикасында бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» ҚР БҒМ 8.11.2012ж. №500 бұйрығы (ҚР Оқу-ағарту министрінің 12.08.2022 ж. №365, 30.09.2022ж. №412 бұйрығымен енгізілген өзгерістерімен) – 140 б.
3. <https://uba.edu.kz/qaz/metodology/4> «Жалпы білім беру ұйымдарына арналған жалпы білім беретін пәндер, таңдау курстары мен факультативтер бойынша үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы» ҚР Оқу-ағарту министрінің 16.09.22ж. №399 бұйрығы, – 2100 б.
4. М.Б.Ибрагимов, А.А.Елубаева, С.Х.Смақов, Д.Д.Қалық. «Қадам» оқу-әдістемелік құрал: Астана-кітап, 2021. – 15 б.
5. Жалпы білім беретін мектептің жаратылыстану-математика бағытындағы 11-сынып оқушыларына арналған оқулық. В.Г.Архипова, Р.Г.Амдамова, Н.К.Беристемова, К.Б.Кадыракунов. «Алматыкітап баспасы» ЖШС, 2020ж.
6. Қазақстан тарихы. Жалпы білім беретін мектептің 9-сыныбына арналған оқулық/ Б.Ғ.Аяған, Қ.Б.Әдиет, А.Б.Сатанов – Алматы: Атамұра, 2019. – 224 б.

ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕДЕГІ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ МАҢЫЗЫ

География – ежелгі ғылымдардың бірі. Бұл Жер туралы және оны мекендейтін тірі ағзалар туралы ғылым, ғана емес... География – бізді қоршаған бүкіл әлем бейнесі. Әлем өте осал ол күнен-күнге дамып өзгеретіндігі белгілі. Бүгінгі таңда біздің ғаламшарымызда көптеген мәселелер бар, біз және болашақ ұрпақ оларды үнемі шешуіміз керек. Оларды шешу үшін адам бйынан жастайынан экологиялық мәдениетті қалыптастырып, әлеуметтік жауапкершілікке баули отырып, толеранттылықты дамыта отырып, географиялық білім арқылы негізгі ұлттық құндылықтарды танитын дүниетанымдық қасиеттерді бойына сіңіру қажет. Ұлттық идеяның мұраты мен құндылықтары тәрбие жұмысының барлық түрлері арқылы жүзеге асады. Оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың ең маңызды белгісі – тәрбие мен білім берудің бірлігі. Ең бастысы – жан-жақты білімді, үйлесімді тұлға тәрбиелеу, Қазақстанның жаңа азаматын қалыптастыру. Ұлттық мұраға (салт-дәстүр, әдет-ғұрып, мәдениетке) деген мақтаныш пен терең құрмет сезімін ояту, көркемдік сабақ барысында оқушылардың бойында өз Отанына, туған жерге деген құндылық көзқарасты қалыптастыру бойынша жүйелі жұмыс. Оқушылардың бойында әлеуметтік жауапкершілік, ел тағдырына, өз Отанының тағдырына деген қамқорлық сияқты қасиеттерді белсенді әлеуметтендіру және қалыптастыру. Азаматтық пен ұлтжандылық адамның туып-өскен жерімен, оның есейген өмірімен байланысты. Халқының салт-дәстүрін қастерлеп, қастерлейтін, материалдық және рухани мәдениетін мақтан ететін азамат тәрбиелеу – басты міндет. Қазақстандық патриотизм – Отанға, туған жерге деген сезім – бұл қасиетті сезім, Отанға деген сүйіспеншілік осы сезімді, байланысты күшейтеді. Отанға деген сүйіспеншілік бала кезінен санаға сіңіп, отбасы мен мектепте тәрбиеленген, халықтың дәстүрі мен тұрмыс-тіршілігімен, қоғамның күш-жігерімен, өз Отанының игілігі үшін тынымсыз еңбек ету, заңдарды құрметтеу және сақтау арқылы қалыптасады. Биік руханиятты, ұлттық мақтанышты, ұлттық қадір-қасиетті жаңғыртпай, өз тарихын, аға ұрпақтың ісі мен дәстүрін құрметтемей, адамгершілік жағынан дені сау тұлға тәрбиелеу мүмкін емес.

Тәрбиенің басты мақсаты – оқушыларды үлкен өмірге мейірімді, адал, әдепті адам етіп дайындау. Өнер сабағында рухани-адамгершілік тәрбие мен дамыту адамгершілік құндылықтармен таныстыру – ізгілікке қызмет ету, борыш, алғыс, ұқыптылық, мейірімділік, жанашырлық, өмірлік қиындықтарды жеңуге дайын болу, адамгершілік мінез-құлыққа ынталандыру. Тәрбиенің негізі халықтың ұлттық, рухани-адамгершілік дәстүрлері болуы керек. Бейнелеу өнері сабағында рухани-адамгершілік, патриоттық, азаматтық тәрбие берудің мақсаты – Отанға, халықтың мәдениетіне деген сүйіспеншілікті ояту, сыныпта қоғамдық өмірдің қатысушысы және жасаушысы ретінде белсенді әлеуметтік ұстанымын дамыту. Азаматтың жеке басының рухани-адамгершілік дамуы мен тәрбиесін қамтамасыз ету Қазақстан Республикасының қазіргі мемлекеттік саясатының басты міндеті болып табылады. Рухани-адамгершілік құндылықтар жүйесінде негізгі ұлттық құндылықтар ашылады: қазақстандық патриотизм – Отанға, халқына, туған жерге деген сүйіспеншілік, азаматтық – Отанға қызмет ету, заңдылық, азаматтық қоғам, көпмәдениетті әлем, отбасы – сүйіспеншілік пен денсаулық, ата-анаға құрмет, еңбек пен шығармашылық – еңбекке, шығармашылық пен жасампаздыққа, табиғат – туған жерге деген сүйіспеншілік, экологиялық тәрбие, басқа халықтардың мәдениетін құрметтеу, прогресс, ынтымақтастық.

Жалпы орта білім беру мазмұнының негізгі құндылықтары ретінде мыналар айқындалады:

Білім құндылықтарын сіңіре отырып, оқушыларды дамыту керек:

- 1) Қазақстанның мүдделеріне қызмет етуге дайын болу;
- 2) Қазақстан Республикасы Конституциясы мен заңдарының нормаларын құрметтеуге және сақтауға;

- 3) әлеуметтік жауапкершілік және шешім қабылдау қабілеті;
- 4) мемлекеттік тілді меңгеруге ынталандыру;
- 5) Қазақстан халқының мәдениеті мен дәстүрлеріне, әлемнің мәдени әртүрлілігіне құрметпен қарау;
- 6) рухани келісім мен толеранттылық идеяларына берілгендік;
- 7) қоршаған ортаға және экологиялық тепе-теңдікті сақтауға оң көзқарас;
- 8) шығармашылық және сыни тұрғыдан ойлау;
- 9) коммуникациялық дағдылар және ақпараттық-коммуникациялық құралдар мен технологияларды тиімді пайдалана білу;
- 10) оқуға және өзін-өзі жетілдіруге мотивация

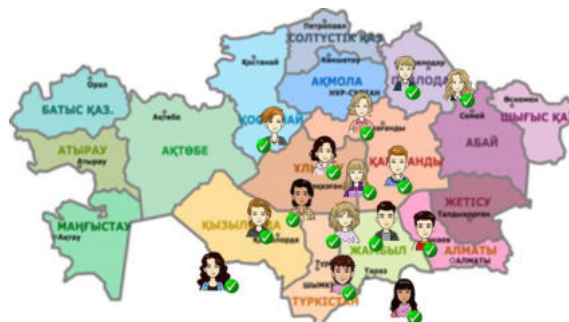
География пәні оқушыларды географиялық біліммен және дағдылармен қаруландыруға, қоршаған орта мен қазіргі әлем жағдайларына бейімделуге ғана емес, сонымен бірге осы дүниеде өзін-өзі ұстау мәдениетін тәрбиелеуге, сондай-ақ рухани, адамгершілік, және патриоттық тәрбие беру.

Мектеп оқушыларының бойында бұл қасиеттерді дамыту үшін географияның мүмкіндігі шексіз. Ел азаматының жеке басын рухани-адамгершілік дамыту және тәрбиелеу тұжырымдамасына сәйкес мұғалім тәрбиелеуі керек негізгі негізгі құндылықтар анықталды. Олар: адам, отбасы, Отан, көп ұлттылық, дін, еңбек, өнер, ғылым, табиғат. Осы құндылықтардың барлығының қалыптасуына көңіл бөлуге тырысамын. Дағдылар: қоршаған әлемде, отбасында, ұжымда, мемлекетте алатын орны мен рөлін анықтау, география сабағында белгіленген мәдени нормалар мен дәстүрлерді меңгеру. Адам өмірі – құндылық, ол табиғатқа, адамның қоршаған ортаға деген көзқарасымен тығыз байланысты. Тұлғаны тану Жер – біздің ортақ үйіміз екенін түсінуден басталуы керек. Бүгінгі таңда тұтынушылардың табиғатқа деген көзқарасы бүкіл адамзат үшін экологиялық апаттарға әкелетін қауіпті құбылысқа айналууда. Сондықтан адам мен қоршаған ортаның қарым-қатынасы табиғатты құрметтеуге негізделуі керек. Бала кішкентай кезінен бастап табиғаттың оны қоректендіретінін, оның күш-қуатын қолдайтынын түсінуі керек, сондықтан ол табиғаттың бір бөлігі бола отырып, табиғатпен бірлікте өмір сүруі керек.

Географияны оқытудағы мұғалімнің басты мақсаты – балалардың география ғылымына деген сүйіспеншілігін ояту, олардың біздің ғаламшарды, оның барлық бұрыштары туралы көбірек білуге ұмтылуын қамтамасыз ету. Өз Отанына деген сүйіспеншілік сезімін тәрбиелеу, олар үшін Қазақстан деген дерексіз сөз емес, олардың ортақ үйі болуы үшін, бұл үйдегі өмір өзіне байланысты екенін түсінуі үшін көп септігін тигізеді. Ал мектеп оқушыларын табиғаттағы әсемдікті түсіне білуге, музыкаға, поэзияға, прозаға, бейнелеу өнеріне үйрету басты міндет болды. Ал география пәнінің балалардың шығармашылық ой-өрісін оятуға мүмкіндіктері зор. Мектеп географиясы оқушыларға табиғаттың қоғам үшін маңызын түсінуге, табиғаттың адамның өмірлік және рухани қажеттіліктерін қанағаттандыру көзі екенін түсінуге, оған жауапкершілікпен және ұқыптылықпен қарау қажеттілігін түсінуге көмектеседі. География сабақтарында мектеп оқушылары табиғатта адамгершілік нормалары мен мінез-құлық әдеттерін қалыптастырады және дамытады. Әсемдік сезімін дамытып, жоғары эстетикалық талғамдарын, өнер туындыларын, тарихи-сәулет ескерткіштерін, туған табиғатымыздың, туған жеріміздің әсемдігі мен байлығын түсініп, бағалай білуге дағдыландыру қажет. Табиғат сұлулық объектісі ретінде қабылдануы үшін жағымды эмоцияларды ояту қажет. Әр ұстаздың өзіндік әдіс-тәсілдері, өз сырлары бар. Жеке тұлғаны рухани-адамгершілікке тәрбиелеу процесінде әр адам өзіне жақынын пайдаланады. Мен сабағымда АКТ пайдаланамын, пәнге деген қызығушылықты сақтаудың бір жолы – саяхат сабақтары, сабақтары, экскурсиялық сабақтар, ойын сабақтарын оның ішінде ұлттық ойын түрлерін әдіс-тәсілдерін қолдану. Мысалы: Пән нені зерттейді? Қазақстанның физикалық географиясы нені оқытады? Өз өлкеміз жайлы не білеміз? Әрі қарай, балалар бір-бірінің сөзін бөліп, облыстың көрікті жерлері, өз ауылдары туралы әңгімелейді.

1-сурет Көкпар ойынын ұйымдастыру

2-сурет Картамен тапсырмалар

Әлеуметтік-экономикалық география тақырыптарында оқушылар адамның қоғам ретіндегі адамгершілік негіздері мен міндеттерін түсініп, экологиялық құрамдас бөлікке аздап көңіл бөледі. Ал қоғамдағы әлеуметтік байланыстардың пайда болуының кейбір себептерін ашатын «Неге?», «Қайда?», «Қалай?» деп әлеуметтік қабылдаудың детерминациясының негізін қалаушы – география. адамдар өзара әрекеттеседі. Әлеуметтік және экономикалық география адамзат қоғамдарының сұлулығы мен әртүрлілігін аша отырып, біздің әлемге біржақты ксенофобиялық көзқарастардан аулақ болуға көмектеседі. Патриоттық сезімге ұлтжандылыққа тәрбиелеуде географияның алатын орны орасан зор. Әсіресе, 8-9 сыныптарда География курсына туған елімізді жерімізді оқытуға баса назар аударылса. Әсіресе 8-сыныпта Қазақстанның физикалық географиясына табиғатының әсемдігі мен алуан түрлілігіне, оның нәзіктігіне және қорғау қажеттілігіне баса мән берілсе, 9-сыныпта біздің елдегі халық топтары арасындағы экономикалық және әлеуметтік байланыстар, тығыз қарым-қатынастың қажеттілігі көрсетіледі. Бұл орайда негізгі және маңызды мәселелердің бірі де бірегейі – ел тану, жер тану мақсат-мұратымен ұштасып жатқандығы. Ал бұлардың барлығы баланың бойына кішкентай кезден сіңіріліп, сонау мектеп жасынан қалыптасады. Демек, жалпы білім беретін мектепте оқытылатын география пәнінің алар орны ерекше. Олардың бірқатары пән оқулығына да тікелей байланысты.

Әдебиеттер:

1. Ана телі газеті 12 Шілде, 2018 ж
2. Негізгі орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығына 3-қосымша.
3. Мектеп оқушыларының рухани-адамгершілік дамуы мен тәрбиесі. Әдістемелік ұсыныстар 2 сағатта 1 бөлім, 2 бөлім / ред. А.Я.Данилюк. М.: Білім, 2011 ж
4. Заманауи мектепті басқару, оқу журналы, ИД.: Білім туралы ғылым, 2011, № 4,5,6

ТУРСУНОВА Ж.А., НУРЖАЕВА З.У.

КТУ «ОШ им.Жумабека Ташенева». г. Караганда

СОТРУДНИЧЕСТВО С РОДИТЕЛЯМИ ОДНО ИЗ НАПРАВЛЕНИЙ В ВОСПИТАНИИ ЦЕННОСТЕЙ, У ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Глава государства, неоднократно подчеркивая в своих выступлениях ценность просвещения и воспитания детей, в Послании народу Казахстана «Экономический курс: Справедливого Казахстана», также отметил, что «основы формирования гармоничной личности и ответственного гражданина закладываются в детском возрасте». Для формирования процветающего казахстанского общества, отношения внутри которого будут базироваться на единых общечеловеческих и национальных ценностях.

Жизнь ребенка состоит из двух важных сфер: школа и семья, которые подвергаются изменению, развитию. На современном этапе развития общества потеря семейных ценностей наряду с другими стала одной из основных причин демографических проблем. Поэтому одной из важных и насущных проблем является сотрудничество школы и семьи.

Успешное решение задач воспитания возможно только при условии взаимодействия семьи и школы. Сотрудничество семьи и школы становится все более актуальным и востребованным. Обе стороны предъявляют свои, порой справедливые претензии. Так учителя жалуются на отсутствие интереса у родителей к школьной жизни своих детей, порой плохое воспитание, отсутствие моральных ценностей, пассивность. Родители же в свою очередь недовольны чрезмерными нагрузками, равнодушием педагога, взаимоотношениями

Семья является самым важным звеном в развитии и становлении личности ребенка. От того какое внимание занимает семья, зависит дальнейшее развитие ребенка, его успех и самоутверждение в подростковом возрасте.

Законодательством Республики Казахстан в соответствии с основополагающими международными документами в области образования предусматривается принцип равных прав на образование и воспитание для лиц с ограниченными возможностями. Специальные классы в КГУ «ОШ имени Ж.Ташенева» функционируют на основании приказа отдела образования с 2015 года. В школе обучается 3 коррекционных класса в возрасте от 6-12 лет.

Дети в младшем школьном возрасте открыты для изучения нового, любопытны и стремятся учиться. Стараются правильно выполнять поставленную задачу, любое действие стремятся совершать с искренними намерениями, проявляют активность в заботе о животных и природе, склонны проявлять доброту к детям младше себя.

В целях реализации целей и задач «Единой национальной программы воспитания» в специальных коррекционных классах в рамках содержания учебных предметов, классных часов проводится работа по всем базовым направлениям. Особое значение уделяется работе по сотрудничеству с семьей. Это оказание педагогической поддержки родителям по вопросам, касающимся воспитания детей в организациях образования (планирование воспитательной работы, совместное управление и принятие решений); установление контакта с родителями как получателей информации через страницы социальных сетей образовательной организации (Instagram, Facebook, Telegram);

Сотрудничество с родителями формирует у наших ребят уважительное отношение к родителям и старшему поколению бабушкам, дедушкам. Родители класса очень сплоченные с радостью принимают активное участие во всех классных и открытых мероприятиях. Ежеквартально проводятся родительские собрания. Так в начале учебного года провели родительское собрание с привлечением специалистов школы логопеда, психолога, социального педагога, где родители получили консультацию по интересующим вопросам, так как это 1 класс и для многих родителей – это первый опыт, у большинства родителей это первые дети и к сожалению, имеют ООП (особые образовательные потребности).

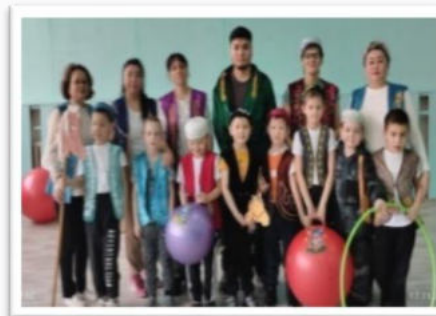
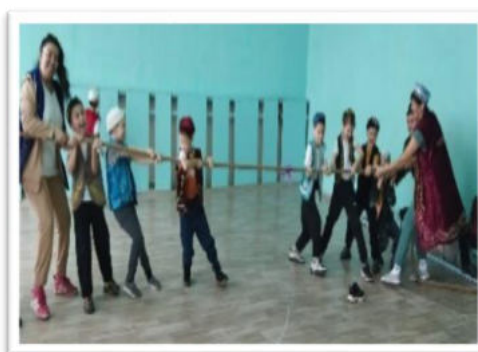
Проведение ярмарки «Дары осени» и проведение открытого классного часа «Здравствуй, осень золотая!» способствовало развитию познавательной сферы, расширению общего кругозора, эрудиции, творческих способностей повышению двигательной активности. У учащихся пополняется словарный запас, развивается логическое мышление. Обучающиеся узнают о витаминных свойствах овощей и фруктов для здоровья, узнают о профессиях людей, которые выращивают овощи и фрукты. Формируются такие ценности, как ценить здоровье, уважение, доброта, бережное отношение к природе, а также сплачивает межличностные взаимоотношения в подсистеме «родитель-ребенок», «родитель-учитель».

Эффективный и положительный результат можно получить благодаря использованию учета особенностей современных детей и особенностей детей с ООП, приоритетными в работе являются активные методы и приемы, игровые и здоровьесберегающие технологии. Мероприятия способствуют самореализации потенциальных творческих способностей детей с ООП, ребята пели песни «Вкусная песенка», танцевали танец «Тучка», играли в различные

игры, где дифференцировали овощи и фрукты, так же проводились совместные игры и упражнения с родителями, отгадывали загадки на тему осень, отвечали на вопросы викторины, показали инсценировку русской народной сказки «Репка». Родители собственноручно подготовили красочные костюмы. Благодаря такому тесному сотрудничеству родители и ребята получили благоприятный положительный опыт и огромный заряд эмоций, рефлексировали и делились впечатлениями.

Особое внимание в сотрудничестве с родителями направлено на формирование национальных ценностей у детей и родителей. В учебно-воспитательном процессе класса культивируются семейные ценности и важность института семьи. Внедряются системы воспитания и обучения на основе общечеловеческих ценностей, основанных на тесном взаимоотношении школы и родителей по принципу триады «Школа-ребенок-родитель», так в рамках ежегодной «Декады толерантности», согласно плану городского отдела образования, были организованы и проведены спортивные соревнования и национальные игры, куда были приглашены родители нашего дружного класса.

Родители и ребята узнали о правилах национальных игр: «Асық ату», «Арқан тарту», «Қыз қуу», «Теңге алу», «Тақия тастамақ». Одним из условий участия было соблюдение дресс-кода это национальная одежда для всех.

В детях с ООП данные игры развивают познавательные функции памяти,

внимание, зрительные-двигательные анализаторы, эмоционально-волевую сферу, а так же такие качества личности как сообразительность, смекалка, ловкость и гибкость, пространственную ориентацию. В национальной игре детям передается мудрость поколений и достояний казахского народа. Игры воспитывают у детей чувство сопереживания, командной поддержки и желание стать победителями. Многие родители не коренной национальности впервые узнали об этих играх и с большим интересом и удовольствием принимали участие. Для родителей и ребят это был первый совместный опыт национальных игр. Данный вид деятельности воспитывает такие ценности у детей как стремление, патриотизм, обеспечения реального воспитания детей в семьях, знание традиций и сохранение их, уважение к национальной культуре. Поэтому в настоящий период для укрепления человеческого достоинства важны национальные интересы, национальное наследие, совесть, здоровье, компетенции, что являются основой воспитания подрастающего поколения.

В целях педагогической поддержки родителей» в рамках Единой национальной программы воспитания, в нашей школе открыт новый кабинет, где размещены необходимые информационные и методические материалы, где проводятся регулярные встречи с родителями.

Составлены и утверждены планы на весь учебный год, мы тоже с нашими родителями неоднократно организовали встречи, проводили беседы, круглые столы, диспуты, конференции, консультации на такие темы:

- ✓ «Отбасы – бақыт бесігі. Проект жизни родителей – счастливый человек»;
- ✓ «Білімдіге дүние жарық. Радость познания: как помочь ребенку учиться с удовольствием»;
- ✓ Әрбір бала – жарық жұлдыз. Каждый ребенок уникален: как его раскрыть
- ✓ Сенім арту – жетістік кепілі. Как поддержать ребенка в сложной ситуации и т.д. Данный проект способствует сплочению родительского коллектива, способствует плодотворному сотрудничеству семьи и школы. Родители нашего класса знают, что могут получить квалифицированную психолого-педагогическую помощь и поддержку при необходимости.

Ежегодно во всех школах нашего города проходит декада толерантности, где родители нашего класса впервые приняли активное участие. В рамках декады были проведены все мероприятия согласно утвержденному плану ГОО. Родители нашего класса проявили творчество, участвовали в квестах, акциях, марафонах, классных часах. Участие в данной декаде прививает такие ценности, как уважение и принятие прав другого человека, принятие и понимания многообразия культур нашего мира, равенство всех людей независимо от социальной принадлежности, пола, национальности и вероисповедания.

Воспитание сегодняшнего подрастающего поколения – это та опора, которая завтра будет формировать образ нашей страны. Вот почему образование будет эффективным, если оно основано на ценностях.

Ценность способствует формированию системы взглядов, которая лежит в основе жизненной позиции человека, выбора, принятия решений, определяет его действия и поведение, которые совместно формируют родители и школа.

Литература:

1. Единая национальная программа воспитания;
2. Интернет ресурсы: <https://www.zakon.kz/obshestvo/6412077-v-kazakhstan-razrabotali-edinuyu-programmu-vospitaniya-dlya-shkol-i-kolledzhey.html>;
3. <https://multiurok.ru/blog/tsiennosti-tolierantnosti.html>.

ТУРЫСБЕКОВА В.М., ТУРЫСБЕКОВА С.М.

КГУ Детский дом «Асем», г. Караганда

РОЛЬ АРТ-ТЕРАПИИ В РАБОТЕ С ВОСПИТАННИКАМИ ДЕТСКОГО ДОМА

«Истоки способностей и дарования детей – на кончиках пальцев. От пальцев, образно говоря, идут тончайшие нити – ручейки, которые питают источник творческой мысли. Другими словами, чем больше мастерства в детской руке, тем умнее ребёнок».

В.А.Сухомлинский.

В настоящее время остается актуальной проблема воспитания под-растающего поколения. И эти проблемы связаны с изменениями самого общества, с переосмыслением общественных ценностей. Нравственные изменения, с которыми встретилось наше общество в результате политических перемен, оказывают негативное воздействие, прежде всего на детей, подростков и молодёжь. Подрастающее поколение не обладает сформированной культурой и поэтому как губка впитывает не только положительные, но и отрицательные стороны сегодняшней жизни. Век высоких технологий, огромный поток различной информации через интернет, виртуальный мир все больше затягивает детей и молодежь в свои невидимые сети. Бездуховность, потеря ценностных ориентиров, внутренняя слабость людей, низкий уровень жизни, поиск легких путей ведут к опустошению, полной потере интереса к саморазвитию, самореализации как личности. И как следствие остро стоит проблема детского сиротства при живых родителях. Это дети, которые теряют самое дорогое для каждого человека близких людей. Людей, которых они любят, кто им нужен. Они лишены родительской любви и теплоты, а их родственники не имеют представления, что переживают их дети, как они (родители) ранят их хрупкие сердца. В учреждениях для детей-сирот создаются условия приближенные к домашним, педагоги отдают все свои силы и энергию для создания атмосферы любви, доброты, понимания, поддержки. Но никто и ничто не заменит материнскую любовь, отцовскую теплоту... Ведь родители для маленького человека – это опора, пример для подражания, глядя на них ребенок перенимает опыт поколений, становится личностью. Основу духовного развития ребенка закладывают родители в семье...

Многолетний опыт работы в детском доме показывает, что с каждым годом приходят дети все сложнее и сложнее. Если двадцать лет назад дети были более добрые, трудолюбивые, ответственные, целеустремленные, то в настоящее время приходят дети, которые стали свидетелями деструктивного поведения родителей. Есть примеры, когда дети не осознанно пытаются копировать поведение родителей. Как не печально, но это оставляет свой след в неокрепшей детской душе. Все что ребенок видит в семье, откладывается в его памяти, становится образом его жизни. И этот негатив непроизвольно начинает проявляться

в поведении, во взаимоотношении с окружающими. Возникают трудности в работе с такими детьми, особенно в первые дни пребывания в детском доме. Педагоги находятся в поиске новых креативных методов работы, изучают труды мировых и отечественных психологов. Одним из методов, позволяющих быстро и безболезненно построить отношения с ребенком в детском доме является метод арт-терапии.

В детском доме «Асем» используется арт-терапия. Что такое арт-терапия? Арт-терапия (креативная терапия) представляет собой лечение искусством и творчеством психических и психологических нарушений у людей.

Главная цель арт-терапии — позитивное воздействие на психоэмоциональное состояние детей посредством самовыражения и самопознания через рисование, лепку, создание скульптур или фотографирование. Она позволяет раскрыть, выразить и исследовать весь спектр чувств и эмоций, доступных человеку, — от боли и ненависти до любви и восторга.

Суть методики основывается на том, что все произведения искусства, созданные человеком, отражают его внутреннее «Я» и помогают выплеснуть напряжение в творчестве. В итоге эмоции утихают, внутреннее состояние стабилизируется, наступает гармония и покой.

Арт-терапия действенна, как вспомогательное средство в лечении целого ряда отклонений в психическом здоровье человека. Это различные стрессы, депрессии, фобии и страхи, недовольство собой и собственной жизнью.

Арт-терапия помогает справиться с припадками немотивированной агрессии, участвует в исцелении последствий пережитых психотравм. Она не заменяет медикаментозную и психотерапию, но качественно ее дополняет.

Дети, поступающие к нам, быстро адаптируются к условиям детского дома, потому что условия максимально приближены к домашним. И постепенно включаются в различные виды деятельности, кружки по интересам, занятия вокалом, хореографией, посещают спортивные секции, занимаются в музыкальной школе. Но особое внимание уделяется творческой деятельности — это арт-терапевтические занятия в кружках рисования «Жас суретші», ручного труда «Сиқырлы сандық». На этих занятиях не ставится цель сделать лучшую поделку, нарисовать шедевр. Каждому ребенку дается возможность выразить свое внутреннее состояние, через лепку, рисование, аппликацию. Ребенку мы предоставляем материал, объясняем тематику, показываем образцы работ, основные техники выполнения. При этом каждый воспитанник выбирает материал, берет за основу образец либо сам придумывает свой сюжет рисунка, поделку и материал с которым будет работать. Работам не дается оценка, не выделяются лучшие или худшие работы. Поэтому дети работают свободно, непринужденно. В процессе этих занятий у детей появляется уверенность в себе, осознание себя творческой личностью создающей свой неповторимый шедевр, со своим эстетическим вкусом, фантазией, оригинальностью. Со стороны кому-то может показаться странной какая-то деталь в работе, но это состояние его души, внутренний творческий порыв, выражение своей индивидуальности. Постепенно ребята учатся правильно строить рисунки, делать эскизы, правильно подбирать цвета, выбирать необходимый материал. Но все это труд не одного дня и ни одного занятия. Постепенно замкнутый агрессивный ребенок становится открытым, более доброжелательным по отношению к окружающим. Кроме того эти занятия влияют и на развитие духовных качеств. В ходе занятия дети научаются - помогать друг-другу вырезать, чертить, рисовать, делать эскизы, делиться идеями.

До прихода в детский дом дети зачастую не имеют возможности самовыражения, у них плохо развита речь, память, моторика. Предоставленные самим себе они отстают в развитии от своих сверстников, становятся педагогически запущенными, а также у них проявляется задержка психического развития. Одним словом приходят с различными диагнозами, агрессивно настроенные, озлобленные, ранимые, некоторые с суицидальными наклонностями. Работая с такими детьми, педагоги ищут индивидуальные подходы к каждому ребенку. И арт-терапия помогает вытаскивать наружу через творческую

деятельность внутренние переживания, помогает справиться с припадками немотивированной агрессии, участвует в исцелении последствий пережитых психотравм, способствует развитию уверенности в себе и в собственных силах.

Из практики работы можно привести много примеров детей, которые приходили в детский дом очень агрессивные, озлобленные, обиженные на всех. А также наивно считавшие виноватыми соседей, тетю, дядю, которые поспособствовали, чтобы их сдали в детский дом. Мы педагоги терпеливо принимали на себя удар, выслушивали все претензии и обвинения, стараясь объяснить, что для них лучше в их ситуации. И в первую очередь включали этих детей в активную творческую деятельность. В младшем возрасте у детей неосознанный интерес к рисованию, лепке, аппликации. Как - будто бы сама природа заложила в них это желание выражать в рисунках свое настроение, восприятие мира. И на самом деле глядя на рисунки можно понять, о чем думает ребенок, кого считает главным в своей жизни, что его беспокоит и что приносит радость. Дети старшего возраста не всегда сразу готовы заниматься арт-терапевтическими занятиями, они более закрыты для выражения своих внутренних переживаний, тревог, обид. Но под наставничеством опытного педагога они постепенно раскрывают весь свой потенциал и их работы более глубоки по содержанию.

Таким образом, наблюдения педагогов детского дома показывают, что посредством арт-терапевтических занятий воспитанники детского дома преодолевают свои фобии, комплексы, у них происходит раскрытие творческого потенциала, избавление от стрессов и самое главное у них формируются навыки общения в группе сверстников, взрослых, окружающих. Что является главным и необходимым в жизни взрослого социума.

Литература:

1. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика, система занятий. СПб.: Речь 2003г.

2. Киселёва М.В. Арт-терапия в работе с детьми: Руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми. Санкт-Петербург СПб.: Речь 2006г.

3. Копытин А.И., Свистовская Е.Е. Арт - терапия детей и подростков. М.: Когито - Центр, СП б., 2007г.

**ТУСУПБЕКОВА РЗЫКГУЛЬ АЛКЕНОВНА,
МАКИШОВА ГУЛЬМИРА НОЯНОВНА**
«№2 арнайы мектеп – интернаты» КММ

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІГІ БАР БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫ ОҚЫТУДА «ЖАРАТЫЛЫСТАНУ» САБАҒЫНДА ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ГАДЖЕТ ПЕН QR КОДТЫ ҚОЛДАНУ

Ерекше білім беру қажеттілігі бар балалар заманауи технологияны қолдана отырып, өмірге тез бейімделеді. QR код және әр түрлі заманауи гаджеттер, ерекше балаларды оқытудың тиімді тәсілі, танымдық процестерін, зейін, есте сақтау, логикалық ойлау, қиялын дамытуға, қоршаған әлем туралы жаңа білім, білік дағдыларын алуға мүмкіндік беретін оңтайлы құрал.

Қазіргі білім саласының жүйесінің негізгі мақсаты – білімді ұрпақ тәрбиелеу. Бұл мақсатқа қол жеткізудің сараланған әдісі – оқытудың жаңа тәсілдерін қолдану. Дәстүрлі оқыту әдістері мен заманауи ақпараттық технологиялардың үйлесімі мұғалімге күрделі мәселені айқындауға көмектеседі. Айталық, ерекше білімді қажет ететін балаларды қатарға қосу, әлеуметтендіру процесін дұрыс жүйелеп, білікті тұлғаны дамытуда ақпараттық технологияның барлық мүмкіндігін іске асыру жеке тұлға ретінде маңызды шарт.

Ерекше оқушыларды ынталандыру мақсатында олардың жеке психофизиологиялық қабілеттерін назарға алып, оқу-тәрбие жұмысының нәтижесінде оқушыларды қоғамдық

ортаға бейімдеп және ерік жігерін ынталандыру, ойлау мен есте сақтау дағдыларын және қарым-қатынас дағдыларын түзете-дамыту барысында арнайы мамандар түрлі заманауи технологияларды қолданады.

Ақпараттық технологияның нақты мақсаты - оқушыны қоғам сұранысына сәйкес болатындай, қажетті іс-әрекетті жеке компьютерлік құралдарын нақты пайдаланатын жан-жақты дара тұлға ретінде тәрбиелеу, яғни оқушыны ақпараттық қоғамға бейімдеу. Заманауи гаджеттар және құралдарымен жұмыс жалғастыру оқушыларды ұқыптылыққа, нақтылыққа, бағыт тапсырмалардың нәтижелі жасалуына, нақты мәселеге көңіл аударуға білуге үйретеді, сондай-ақ, заманауи технологиялармен жұмыс істеу кезінде оқушылардың нақты әрекетін дұрыс жоспарлауға, дұрыс қорытынды жасауға тәрбиелейді.

Ақпараттық технологияны қолдануда оқу үрдісінің тиімділігін қамтамасыз етуде не қажет?

- деңгейі бойынша оқушылардың іс әрекетін ауыстырып отыру;
 - оқушының зейінін дамытуға бағытталуы, яғни армандау, байқағыштық айырмашылықты ажырату, ұқсастықты байқау қабілетін ширату, дамыту;
 - әр оқушының қабылдау, түйсіну қабілетін байланысты сараланған тапсырманы ескеру;
 - дара және жұптық, ұжымдық бірлесу шарттары;
- АКТ-ны сабақ барысында ақпарат алуда қолдану.

Білім алушылармен «Жаратылыстану» пәнінен «Қазақстандағы дәрілік өсімдіктер. Бақбақ және түймедақ гүлдерінің айырмашылығы, маңызы, емдік қасиеті» атты тақырыпта жаңа сабақ өтті.

Мақсаты: ерекше білімді қажет ететін балаларды оқытуда әр түрлі заманауи технологиялар гаджет пен QR кодты қолданудың жолдарын көрсету.

Міндеттері:

-Ерекше білімді қажет ететін балаларды оқытуда заманауи технологияларды қолдана отырып, оқушыларды өмірге бейімдеу, алған білім дағдыларын іскерлікпен өмірде қажетіне асыра білу, қолдану;

-Оқушыларда коммуникативті және бейімделу дағдысын қалыптастыру.

Алдымен тақырыпқа байланысты кабинет безендірілді. Сабақтың барысы әдеттегідей ұйымдастыру кезеңінен басталып, оқушыларда жағымды көңіл-күй орнатылды. Жаңа тақырыпты әр оқушы планшетті пайдалана отырып, берілген QR код арқылы жаңа тақырыптың атын QR код арқылы ашты. Әрі қарай оқушылар «Бақбақ және түймедақ гүлдерінің айырмашылығы, маңызы, емдік қасиеті» туралы ақпаратпен танысқаннан кейін «Бақбақ» және «Түймедақ» гүлдері бойынша 2 топқа бөлінді. Жеке топ өздеріне берілген гүлдің атына сәйкес, QR кодты сканерлап берілген тапсырмамен танысты. Екі топ бір-біріне гүлдерге байланысты сұрақ жауап әдісіменмен алмасып, берілген мәтіндегі сұрақ жауабының дұрыс не бұрыс екенін QR код арқылы ашып сәйкестендірді. Сабақтың тақырыбын меңгеру мақсатында оқушылармен шығармашылық жұмыстар жүргізілді. «Бақбақ» командасы гүлдің құрылысын қима үлгі суреттер арқылы А3 қағазына жүйелеп өсіп – өну ретімен жапсырды және сәйкестендірді. «Түймедақ» тобындағы оқушылар гүлдің суреті арқылы өсімдік құрылысын қима қағаздарды сәйкестендіру арқылы түсіндірді. Сабақтың ортасында оқушылармен «Гүлдер-гүлдер» қимыл-қозғалыс жаттығуын жасап сергіп алып, әрі қарай тақырыпты бекітуге тапсырмалар орындап жалғастырды. Сабақтың бекіту бөлімінде алға қойылған мақсат-міндеттерді орындау барысында оқушылар планшет пен гаджеттар арқылы QR код арқылы сілтемесін ашып, «Түймедақ пен бақбақтың адам ағзасына пайдасы мен зияны» туралы сараланып алдын- ала дайындалған бейнероликті берілген сілтеме арқылы көрді. Екі топтың оқушылары сабақ барысында алған білімдерін емдік шәй тұнбасын дайындау арқылы бекітті.

QR әдісінің 21 ғасырдағы өзектілігі және қолданылуы: Қазіргі дамыған ақпараттық технология заманында QR кодты әр салада: білім,ғылым, мәдениет тағы басқа салаларда, яғни мекемелер мен кәсіпорындарда да түрлі мақсатта, әртүрлі бағытта кеңінен

қолданатыны жаңалық емес. QR әдісін, ерекше білім беру қажеттілігі бар білім алушыларға қолданудағы мақсатым барлық қатарлас балалармен бір саты алға жылжып, білім және білік дағдыларын жеңіл түрде қабылдап, күнделікті қарапайым өмірде қолдануларына жағдай жасай отырып бағдар беру. QR код әдісіне қысқаша тоқталып өтсем. Күнделікті сабақ барысында, жаңа сабақ тақырып ашу, ертегі мәтіндерін оқу, сабақ бекіту, не үй тапсырмасын дәптерге жапсырып беру, оңтайлы түрлендіріп беру (тек қолда бар ұялы телефонмен кодты сканерлеу арқылы), қызықты ақпараттар алуда, күнделікті қарапайым өмірде, түрлі ақпараттар алуда, төлем төлеуде қолдану ыңғайлы.

QR қолдану жалпы өмірде артықшылықтары және сабақ барысында тигізетін пайдасы:

QR әдісінің тиімділігі, ұтымдылығы, ыңғайлылығы:

Кәзіргі таңда менің бұл әдісімді ерекше балалар үшін қолдану өте ұтымды және озық, себебі: 1-ден сканерлеу қызықты, оңай және қарапайым, 2-ден жылдам, ерекшелігі уақытты үнемдейді бала жалықпайды. Егер сіз салыстырмалы түрде басқа joyteka.com және Kahoot платформаларды қолданатын болсаңыз уақыттан ұтыласыз, мысал келтірсем сайттан сілтеме арқылы тақырып мәтінін іздеу бұлда уақыты алады, кітаптан 1 беттік мәтінді оқу, сұраққа жауап іздеу барысы, басқа платформаларды қолдану, не сайттардан ақпарат іздеуде оқушыға қиындық туғызады және ерекше оқушы үшін күрделі жалығады, ұтыласыз. Үшінші жағынан қарайтын болсаңыз: QR әдісі ыңғайлы себебі: 1-ден дайын штрихтарды гаджеттар арқылы бірден сканерлайды, кез келген тапсырманы жаусау: аудио не болмаса бейне ролик, суретті мәтін ерекшелігі. 2-ден оқулықтағы 2-3 беттік мәтін қысқа және түсінікті, әр оқушының даму ерекшелігін ескеріп мәтінді қысқаша түсінікті ықшамдап, әр оқушыға жеке сараланып терминдік сөздермен түсінікті жазу, суретті мәтінді не ертегіні оқу, түсіну мүмкіндігі қарапайым, штрихталған тапсырманы ашып көру, түсінуі, үйге дәптерге жапсыру ұмытқан жағдайда. 3-ден аудио сұраққа жауапты жылдам берулері, берілген тапсырманы орындау жеңіл болады. Салыстырмалы түрде басқа платформаларды айтатын болсақ тіркеліп аттарын жазып, кодтар беріледі, сілтемелер бойынша ақпарат іздейді, бейне роликтерді сайттан іздеп тапсырмалары күрделенеді тиімсіз, күрделі.

3. QR әдісінің тиімділігі, басқа әдістерден озық себебі: салыстырмалы түрде дәлел ретінде жойтек платформасын қолданатын болсаңыз: біріншіден оқушының тіркелуі, пәнді таңдауы, екіншіден рұқсат беру кнопкасын басу барысындағы ұзақтық, шаршайды яғни орташа зият бұзылыстары бар оқушылар үшін сабақ барысында жойтека платформасында жұмыс жасау өте күрделі.

Күтілетін нәтижелер:

QR әдісімен жұмыс жасау оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын оятады;

- Оқушыларға бағыт беруде, топтық, жеке жұмыс жасауда қарым-қатынас дағдылары дамып, сұрақ қоюға, сұраққа жауап іздеуге үйренеді;
- Сенсорлық дағдылары есте сақтау, көру, сөйлеу, ойлау қабілеттері мен ұсақ қол моторикасы дамиды;
- Эмоциялық ерік саласын түзетеді және жетілдіреді;

Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйінін қортындылап айтатын болсам, QR әдісім қазіргі таңда менің ойымша ерекше білім беру қажеттілігі бар оқушылар оның ішінде орташа зият бұзылыстары бар білім алушылар үшін ең тиімді «Оқ бойы озық» әдіс деп санаймын. Себебі: жоғарыда айтып келтірген дәлелдер нәтижесін, В.В.Воронкова әдісі бойынша 2-3 деңгейімен бағаланатын білім алушылармен практикалық жұмыс жасау нәтижесін жаратылыстану сабағынан алынған бейнеролик фрагментін назарларыңызға ұсынамын.

Бейнеролик

сілтемесі

:

https://drive.google.com/file/d/1rucH3pVvn3bZi0LIBJLVNJxq4jWJUafA/view?usp=drive_link

QR код арқылы видео сілтемесін ашып, оқушылар берілген ақпарат нұсқаулығы бойынша шығармашылық жұмыс жасау арқылы сабақты бекіту

<https://youtube.com/shorts/4obbZogdTpI?feature=share>

<https://youtu.be/egom8gGyNWQ>

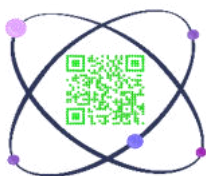
Сурет 1 тақырыпты ашу

Сурет 2 бекіту шығармашылық жұмыс

Күнделікті қарапайым үй жағдайында дәрілік өсімдіктерден емдік тұнба қалай дайындау керек нұсқаулығы. <https://youtu.be/egom8gGyNWQ>

Сурет 3 суретті мәтін жасырылған:

Сурет4 ертегілер:

Балықтар неге сөйлемейді?

Қу түлкі

Әдебиеттер:

1. Кукушкина О.И. Применение информационных технологий в специальном образовании// Специальное образование: состояние, перспективы развития. Вестник № 3- 2003.
2. Швед М.В. Информационное обеспечение педагогических технологий в интегрированном обучении.
3. Жаратылыстану әдістемелік құрал. Зерде бұзылыстары бар балаларға арналған арнайы мектептердің (сыныптардың) 7-сыныбындағы жеңіл ақыл-ой кемістігі бар балаларды оқытуға арналған әдістемелік құрал / А. А. Айдарбекова, Н. Ю. Юлдабаева, Т. Н. Даутова. – Алматы: «ӘБЕО орталығы» ЖШС, 2019. – 68 б..
4. Жаратылыстану оқулығы А.А.Айдарбекова, Н.Ю.Юлдабаева, Т.Н.Даутова 7 сынып – Алматы, «ӘБЕО орталығы» ЖШС, 2019ж. 138-139стр
5. Настольная книга педагога-дефектолога, Т.Б.Епифанцева., Ростов н/Д: Феникс, 2007.

ТУШИНА С.Ю.

КГУ «Гимназия №1» г. Караганда

ДАВАЙТЕ ПОТАНЦУЕМ!

Школьный предмет «Физическая культура» отвечает за формирование у школьников установки на здоровый образ жизни, потому как значительную часть дня ребёнок проводит в школе. В статье представлено влияние активных занятий физическими упражнениями на формирование и развитие стрессоустойчивости школьников. На основе экспериментальных исследований и наблюдений сделан вывод о возможности использования на уроках физкультуры и внеурочных занятиях профилактических технологий для укрепления мышц спины и профилактики нарушения осанки. Обозначены эффективные условия достижения

результатов использования в урочное и внеурочное время активных форм сочетания физической культуры, спорта и танца.

Как сохранить интерес у современных детей к уроку физической культуры? Ведь интерес к компьютерным играм значительно вырос. У современных детей нет желания приносить спортивную форму и включаться в двигательную активность на уроке. Куда проще и легче поиграть в игру, сидя на скамейке.

Нужен ли урок физической культуры в школе? Каким он должен быть в современном мире? Необходимым условием для современного урока должна быть инновационная деятельность учителя физической культуры в 21 веке. При этом важно уметь сделать объективную оценку нововведениям, глубоко проанализировать плюсы и минусы, сформировать правильные выводы, наметить перспективные направления и методику педагогической деятельности учителя

Для подрастающего поколения Казахстана эта дисциплина жизненно необходима как один из способов защиты против возрастающей опасности наркомании, алкоголизма, никотиновой и лекарственной зависимости. Уроки физической культуры в школе учат школьника дисциплине, самоконтролю, целеустремленности, выдержке, самокритике, уверенности, умению правильно планировать своё время, организовать распорядок дня, без чего невозможна нормальная жизнь любого человека. Помимо этого, безусловно, важное следствие успешных спортивных занятий - психологическое здоровье, а значит уравновешенность, выдержка, здоровый сон, а отсюда логично вытекающее успешное обучение другим предметам.

По моему наблюдению учителя- практика с большим стажем работы с подростками на уроках физкультуры, недостаток школьных занятий проявляется в том, что они не формируют у детей правильного понимания необходимости занятий физкультурой. Программа несколько устарела: занятия проводятся циклично по всем видам спорта, не углубляясь ни в один. Это называется общей физической подготовкой. Трудно научиться чему-то человеку, который поверхностно знакомится с несколькими специальностями или предметами, при этом не разбираясь ни в одном.

Методическая тема самообразования - «Совершенствование методов и форм по профилактике правильной осанки учащихся в урочное и внеурочное время с учетом современных технологий» - позволяет мне изучать разнообразные методики укрепления мышц спины.

Определены основные задачи:

- раскрытие связи обозначенной темы с ежедневной жизнью и практикой учащихся;
- совершенствование методов и форм по профилактике правильной осанки учащихся в урочное и внеурочное время с учетом современных технологий;
- творческое применение профессионально-педагогических знаний в решении конкретных учебных и воспитательных задач с учетом возрастных, индивидуальных, социально-психологических особенностей учащихся;
- повышение мотивации учебной деятельности за счет нестандартной формы урока;
- разработка комплекса физических упражнений для формирования правильной осанки.

Ожидаемый результат:

- понижение процента учащихся, имеющих проблемы с нарушением осанки;
- повышение успеваемости и уровень образования учащихся физической культуре, развить мотивацию к изучению предмета.

Начиная свою работу по профилактике нарушения осанки, были изучены множество источников в поиске современных и оптимальных подходов. Одним из решений была ритмическая гимнастика и танцевальная аэробика. Благодаря своему спортивному опыту и специальному образованию, мне доступны активные формы сочетания физической культуры, спорта и танца. Флешмобы, зумба, танцевальная аэробика кажутся мне наиболее привлекательными, яркими и интересными одновременно: кроме того, они влияют на укрепление спинных мышц. Зумба - ритмичное попурри из латиноамериканских,

африканских, испанских танцевальных движений, совмещенное с аэробикой, некий фитнес на латиноамериканский манер. Захватывающие друг друга быстрые и медленные ритмы делают процесс обучения легким и непринужденным. Урок строится на многократно повторяющихся движениях. Занятия зумбой очень легки и жизнерадостны. Мини-комбинации с легкостью может повторить любой. Движения энергичные и эмоциональные. Зажигательные ритмы не дают заскучать. Девочки особое внимание стали уделять осанке, своему телу. С большим удовольствием посещают уроки, самостоятельно подготавливают танцевальные движения. Физическая культура не должна быть лишь школьным предметом, она должна быть образом жизни детей. Для этого необходимо отходить от устаревших традиционных форм, методов и средств педагогической деятельности.

Обратим внимание еще на одно решение - партерная гимнастика. Это понятие соединяет в себе два термина - гимнастика и партер. Это цикл особо скомбинированных физических упражнений, доминирующая форма выполнения которых совершается в положении сидя, лежа, на боку, из различных упоров. Партерная гимнастика преследует достижение трёх целей: улучшить эластичность мышц и связок, нарастить силу мышц, повысить гибкость суставов.

Обучение логично строить по принципу «от легкого к сложному», в игровой форме. В классах начальной ступени обучения тренинги имеет смысл называть словами-образами по внешней или поведенческой схожести: «берёзка», «лягушка», «колечко», «кошечка», «мостик» и т.п. Систематическое правильное выполнение этих упражнений приблизит к успешным результатам, а постепенное введение новых и усложненных заданий позволит обеспечить максимальную разгрузку позвоночника, увеличить подвижность суставов, повысить эластичность связок и улучшить работу кровеносной системы. Данный вид занятий снимает усталость, раздражительность, стресс, повышает иммунитет, улучшает настроение. Танцевальные упражнения: флешмобы, зумба, танцевальная аэробика, партерная гимнастика - значительно повышают уровень здоровья учащихся, так как физически подготовленный организм меньше подвержен каким-либо заболеваниям. Ребенок приобретает определенные навыки, необходимые для здоровой жизни.

Для того, чтобы убедиться в своем правильном подходе с использованием здоровьесберегающих технологий, а это использование в урочное и в неурочное время танцевальные направления и партерную гимнастику для профилактики правильной осанки, были проведены исследования, где объектом исследования были две группы школьников 14-15 лет по 8 человек. К первой группе учащихся относились дети, имеющие медицинскую группу — основная. Ко второй группе учащихся относились дети, имеющие медицинскую группу подготовительная.

Эксперимент начался с тестов уровня физической подготовленности учащихся. Тесты состояли из 4 заданий:

Тест №1- поднимание туловища из положения лежа на спине, руки за головой -норма 40-45 раз;

Тест №2 - поднимание туловища из положения лежа на животе, руки за головой –норма 25-30 раз;

Тест №3 – прыжки ч/з скакалку за 1 мин.- норма 110-120 раз;

Тест №4 – наклон туловища в горизонтальном положении с прямыми ногами, носки на себя - норма достать пальцами рук до пяток и удержать 30 сек.

Таблица 1. Таблица результатов уровня физической подготовленности учащихся 1 группы

№	ФИО	Тест №1	%	Тест №2	%	Тест №3	%	Тест №4	%	Ср. %
1	Ученик 1	36	80%	20	80%	100	90%	-	0%	55%

2	Ученик 2	30	65%	18	72%	110	100%	+	100%	70%
3	Ученик 3	45	100%	35	100%	135	100%	+	100%	100%
4	Ученик 4	25	58%	21	82%	72	66%	-	0%	54%
5	Ученик 5	42	100%	25	100%	95	88%	-	0%	65%

Таблица 2 .Таблица результатов уровня физической подготовленности учащихся 2 групп

№	ФИО	Тест №1	%	Тест №2	%	Тест №3	%	Тест №4	%	Ср. %
1	Ученик 1	21	51%	20	80%	100	90%	-	0%	65%
2	Ученик 2	15	36%	18	72%	85	75%	+	100%	70%
3	Ученик 3	20	40%	13	46%	89	75%	+	100%	64%
4	Ученик 4	25	55%	15	52%	72	66%	-	0%	75%
5	Ученик 5	40	100%	15	52%	95	88%	-	0%	60%

По результатам тестов видно, что в первой группе, девушки, относящиеся к основной медицинской группе имеют средний процент уровня физической подготовленности – 65%.

Во второй группе, девушки относящиеся к подготовительной медицинской группе имеют средний процент уровня физической подготовленности – 55%.

С помощью этих тестов был выявлен показатель физической подготовленности на выносливость, эластичность, гибкость позвоночника и суставов, а также работа мышц спины и мышц живота. Все эти физические качества не малую роль играют в формировании правильной осанки, укреплению мышц спины, пресса. С помощью использования в урочное и в неурочное время здоровье сберегающих технологий целью эксперимента была повысить уровень физической подготовленности школьников.

Литература:

1. Кузнецова З.И. Развитие двигательных качеств в условиях урока// Физическая культура в школе, 1976. – №8. – С. 11-15.
2. Лисицкая Т.С. Физическая культура: 3-4 классы: учебник/Т. С. Лисицкая, Л. А. Новикова. – М.: Астрель, 2012. – 126 с.
3. Петровский Л. Правила для благородных общественных танцев, изданные учителем танцеванья при Слободско-украинской гимназии Людовиком Петровским. – Харьков: Тип. университета, 1825. –145 с.

ТЮРИНА В.П., МАЛАХОВА О.В.

КГУ «Специальная школа-интернат №5», г. Темиртау

БАЗОВЫЕ ЦЕННОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ 1 КЛАССА С УМЕРЕННЫМ НАРУШЕНИЕМ ИНТЕЛЛЕКТА

В современной образовательной концепции признание уникальности каждого обучающегося базируется на понимании и учете индивидуальных потребностей детей, в том числе и детей с умеренными нарушениями интеллекта. Особенно актуальной становится эта тема в контексте формирования базовых ценностей обучающихся 1 класса, где закладываются основы их отношения к окружающему миру и самим себе.

Практическая значимость нашего опыта, наших наблюдений и педагогических экспериментов заключается в определении и уточнении образовательных потребностей детей с умеренным нарушением интеллекта. Это позволит учителю строить такие учебные программы и планы, в которых будет отражена уникальность каждого ребёнка. Педагоги смогут точно направлять учебные задачи и активности по формированию базовых ценностей на развитие эффективного взаимодействия детей с миром и их абилитацию.

Безусловно, в своей работе по формированию конкретных базовых ценностей у детей с умеренным нарушением интеллекта мы сталкиваемся со множеством проблем. Сам класс составляет очень разнородную группу, в которой обучаются дети с разными видами психофизических нарушений. Каждый из них имеет своеобразные, но грубые нарушения моторики, всех сторон психики: сенсорики, внимания, памяти, речи, мышления, эмоциональной сферы. Часто наблюдается неприемлемое поведение. У наших детей слабо развиты волевые процессы, отсутствует инициатива и самостоятельность, самооценка и уровень притязаний не всегда адекватны. Зачастую они не воспринимают переданную словами или жестами информацию, не могут разобраться в своих сенсорных ощущениях, в той или иной степени избегают людей и контактов с окружающим миром. Они заклиниваются на определённых действиях или предметах, и это мешает развитию их игровой деятельности. Они мало интересуются другими детьми, и, как правило, не учатся у них, как это делают нормотипичные школьники: наблюдают за действиями сверстников и копируют их. Поэтому формирование личностных базовых ценностей в коллективе имеет важное значение в обучении данной категории детей.

Одной из ключевых базовых ценностей для детей с умеренным нарушением интеллекта является чувство собственной значимости и признания. Внимание к «Я» детей с умеренным нарушением интеллекта является ключевым элементом создания благоприятной образовательной среды. Создавая дружелюбную педагогическую атмосферу, учитель стремится к тому, чтобы каждый ученик ощущал себя ценным и важным членом обучающего коллектива. Это подразумевает не только акцент на успехах, но и подчеркнутое уважение к стараниям и усилиям каждого ребенка через приёмы «Хвалилки», «Аплодисменты», «Хлопки», «Салют», «Медаль». Прилежание ребенка визуально отражается на «Доске почета и достижений». Когда дети чувствуют, что их учитель и соклассники ценят их попытки и успехи, они становятся более мотивированными к преодолению трудностей. Воспитывая понимание того, что каждый шаг к новым навыкам имеет значение, педагоги и товарищи становятся поддерживающей командой, способствующей развитию самоуважения и веры в свои собственные силы.

Следующее направление реализации базовых ценностей обучающихся с умеренными нарушениями интеллекта – это обеспечение базовой потребности человека в безопасности.

Доброжелательная образовательная среда в нашей школе ориентирована на создание условий формирования положительного опыта взаимодействия с другими людьми. Ежедневная поддержка благоприятного климата для дружбы и заботы друг о друге сегодня в классном коллективе станет основой появления продуктивных социальных контактов завтра. Тренировка жестов нежности, «Обнимашки», назначение ребенка – наставника, ритуалы утреннего приветствия и прощания перед уходом домой, упражнения с телесным взаимодействием, работа в парах, хороводы – становятся возможностью проявить простые положительные человеческие чувства, а главное – базой чувства безопасности.

Еще одной фундаментальной ценностью является социальная интеграция. Дети с умеренными нарушениями интеллекта не стремятся к включению и взаимодействию в коллективе. Задача учителя – развивать чувство принадлежности к группе и способность позитивно общаться, учить заводить друзей, приучать участвовать в массовых мероприятиях и проектах. Учитывая, что дети с умеренными нарушениями интеллекта сталкиваются с трудностями в взаимодействии, обучение коммуникативным навыкам становится нашей приоритетной задачей. Формирование навыков сотрудничества и взаимодействия в команде идет через развитие взаимопонимания и уважения к мнению других участников

образовательного процесса, создание условий для взаимопомощи, взаимомассажа, взаимокормления, действия с зеркалом, взаимной поддержки: «Делай как я», «Каравай, каравай, кого хочешь выбирай», «Кошки-мышки», «У оленя дом большой», «Пузырь», творческие игры с реквизитом: построить домик или палатку, игры в паровозик с диванными подушками, поиск «клада», игры в магазин, в больницу, в которой можно позаботиться друг о друге.

Формирование навыков саморегуляции является неотъемлемой частью личностного развития обучающихся с умеренным нарушением интеллекта. Поэтому в сердце базовых ценностей обучающихся 1 класса с умеренными нарушениями интеллекта расположено формирования навыков саморегуляции через тренировку воли. Учебные задания на терпение с песочными часами способствуют развитию контроля своих действий и навыка управлять ими, помогают детям в повседневной жизни. «Волшебными ингредиентами» наших эффективных тренингов управления эмоциями становятся шумовые игры, где дети проявляют свои яркие эмоции, активные действия с бумагой, включение беговой, силовой, прыжковой физической активности в учебный процесс, дыхательные упражнения, помогающие обучающимся успокоиться и почувствовать себя «здесь и сейчас», ролевые игры, воссоздающие разные проблемные жизненные ситуации и требующие поиска их решения без нежелательного поведения. Использование визуальных подсказок и расписаний позволяет детям стабилизироваться через фиксацию временной реальности.

Для создания прогнозируемой действительности нами используются визуальные правила и инструкции: «Как раздеваться», «Как мыть руки», «Как ходить в туалет», «Как вести себя в столовой», визуальные расписания уроков и режима дня, которые информирует детей о предстоящих занятиях, событиях, направляют ребенка к деятельности в определённой последовательности.

Уменьшая тревожность и проблемные виды поведения, визуальное расписание может быть использовано как школе, так и дома. Оно может быть: а) из реальных предметов, что уместно для детей с очень низкими речевыми навыками или невербальных; б) расписание из рисунков или фото (используем самостоятельно нарисованные рисунки или готовые рисунки); в) письменные расписания (можно использовать парную форму: текст и картинка). Используя визуальное расписание в своей работе, мы научаем детей большей гибкости и независимости.

Базовые ценности придают учебно-воспитательному процессу смысл, облегчают интеграцию усвоенных знаний с реальными бытовыми ситуациями. Они обеспечивают ясность в нравственных нормах и правилах, а также формируют личную позицию в отношении к окружающему миру.

Применяя личностный подход в образовательно-коррекционном процессе, мы учитываем особенности каждого ребенка, создаём условия для максимального раскрытия его потенциала, его способностей и интересов. Переводим фокус внимания с недостатков на поиск уникальности ребенка, поиск его точек роста.

Таким образом, магистральные ценности обучающихся 1 класса с умеренными нарушениями интеллекта ориентированы на создание поддерживающей среды и формирование ключевых социальных и когнитивных навыков. Учет этих ценностей в образовательном процессе позволяет заложить фундамент для дальнейшего развития каждого учащегося.

Литература:

1. Кузма Л.П. Системный подход к формированию базовых учебных действий у обучающихся с умственной отсталостью / Л.П. Кузма, Л.А. Клещева // Кубанская школа. - 2016. - № 3. - С. 39-43.
2. Лиф Р., Макэкен Д. Стратегии работы с поведением. Учебный план интенсивного поведенческого вмешательства при аутизме. /Перевод с англ. Под общей редакцией Толкачева Л.Л.- Москва: ИП Толкачев, 2023 – с.47.

3. Лынская М.И. М.А.Р (Motive, Adaptive, Play) метод активации и развития речи у детей с нарушениями в развитии / М.И. Лынская. - М.: Парадигма, 2018-с.19-20, с.62.
4. Малофеев Н.Н. От равных прав к равным возможностям, от специальной школы к инклюзии / Н.Н. Малофеев // Известия РГПУ им. А.И. Герцена. - 2018. - №190. - С. 8-15.
5. Скира Е.В. Формирование базовых учебных действий у младших школьников с легкой умственной отсталостью на уроках математики / Е.В. Скира // Дефектология. - 2019. - № 2. - С. 54-62.
6. Скира Е.В. Педагогическая технология формирования базовых учебных действий у умственно отсталых младших школьников / Е.В. Скира // Педагогическое образование: новые вызовы и цели. VII Международный форум по педагогическому образованию: сборник научных трудов. - Казань: Издательство Казанского университета, 2021. -С. 129-136.

УАТАЕВА Г.С.

Қарағанды қаласы, «М.Жұмабаев атындағы гимназиясы» КММ

ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУ МЕН ШЕШІМ ҚАБЫЛДАУДЫ ДАМУЫҒА МАТЕМАТИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДІҢ ҚОСҚАН ҮЛЕСІ

Технологияның, инновацияның және жаһандандудың әсерінен қарқынды дамып келе жатқан қазіргі заманда математикалық білім берудің өзектілігі тек қана артып келеді. Ғылыми білімнің негізі ретінде бұрыннан танылған математика адам қызметінің әртүрлі салаларында – ақпараттық технологиялар мен техникадан экономика мен медицинаға дейін шешуші рөл атқарады. Ол арнайы білім мен біліктерді игеруге ықпал етіп қана қоймайды, сонымен қатар жалпы ойлаудың қалыптасуына терең әсер етеді.

Математикалық білім беру логика, аналитикалық ойлау, есептер шығару, бөлшектерге назар аудару және кеңістікті қабылдау сияқты танымдық қабілеттердің дамуына зор үлес қосады. Зерттеулер көрсеткендей, математиканы оқыту нейрондық байланыстарды қалыптастырады, есте сақтау мен зейінді жақсартады және сыни ойлауды ынталандырады. Бұл дағдылар 21 ғасырдағы өмір мен жұмыстың үнемі өзгеретін жағдайларына сәтті бейімделу үшін өте маңызды.

Қазіргі әлемдегі математикалық білімнің маңыздылығын асыра бағалау қиын. Бұл кәсіби мақсатқа жету құралы ғана емес, сонымен қатар логикалық ойлау қабілеті жоғары, аналитикалық қабілеті жоғары және саналы шешім қабылдай алатын үйлесімді тұлғаны дамытудың кілті. Келесі бөлімдерде біз математикалық білімнің осы және басқа когнитивтік дағдыларды дамытуға қалай әсер ететінін егжей-тегжейлі қарастырамыз.

Логикалық ойлау – адамның жағдайды, фактілерді және деректерді талдау қабілеті, оларға негізделген қорытындылар жасауға және ұтымды шешім қабылдауға мүмкіндік береді. Ойлаудың бұл түрі логиканы қолдануға, яғни жалпы қабылданған және негізді қорытынды шығару заңдары мен ережелерін тану мен қолдануға негізделген. Қазіргі әлемдегі логикалық ойлаудың маңыздылығын асыра бағалау мүмкін емес, өйткені ол ғылыми әдістің, сыни талдаудың және практикалық мәселелерді шешуге ұтымды көзқарастың негізінде жатыр.

Математика логикалық ойлауды дамытудың қуатты құралы болып табылады, өйткені ол дәлелдеудің айқындылығын, жүйелілігін және қатаңдығын талап етеді. Математикалық білім беру құрылымдық ойлау тәсілін үйретеді, мұнда есепті шешудегі әрбір қадам логикалық түрде негізделуі және алдыңғысынан жалғасуы керек. Бұл тәсіл оқушыларға математикалық ұғымдарды түсінуге көмектесіп қана қоймайды, сонымен қатар әртүрлі жағдайларда логикалық ойлау қабілетін дамытады.

Логиканы дамытуға ықпал ететін математикалық есептердің мысалдары:

1. Дәлелдеу мәселелері. Үшбұрыштың бұрыштарының қосындысы туралы теорема сияқты тұжырымды дәлелдеуді қажет ететін есептер логикалық тізбектерді құру және себеп-салдар байланысын орнату қабілетін дамытуға көмектеседі.

2. Логикалық жұмбақтар. Эйнштейннің есептері немесе шешімін табу үшін логикалық байланысты болуы қажет шарттарды қамтитын басқатырғыштар сияқты есептер абстрактілі ұғымдармен жұмыс істеу қабілетін жаттықтырады және дедуктивті пайымдауды дамытады.

3. Құрылыс тапсырмалары. Белгілі бір шарттарды қанағаттандыратын геометриялық фигураны құрастыру қажет тапсырмалар кеңістікті қабылдауды және логикалық пайымдауға негізделген әрекеттерді жоспарлау қабілетін дамытуға көмектеседі.

4. Параметрлері бар алгебралық есептер. Белгілі бір шарттарды қанағаттандыратын айнымалылардың мәндерін табуды талап ететін есептер бақыланатын жағдайларда сынақ пен қателікке үйретеді, сол арқылы аналитикалық ойлау мен қорытынды жасау қабілетін дамытады.

Математикалық есептердің осы және басқа да көптеген түрлері математикадағы білімді тереңдетуге көмектесіп қана қоймай, логикалық ойлауды дамытудың тиімді құралы болып табылады. Осындай есептерді шешу барысында студенттер интеллектуалды дамудың құрамдас бөлігі болып табылатын ақпаратты талдауға, қорытынды жасауға, логикалық заңдылықтарды әртүрлі жағдайларда қолдануға үйренеді.

Аналитикалық дағдылар – ақпаратты тиімді талдау, оны құрамдас бөліктерге бөлу, оларды бағалау және есептерді шешу үшін жаңа білімге синтездеу қабілеті. Бұл дағдылар негізделген шешім қабылдау үшін өте маңызды, өйткені олар адамға жағдайдың әртүрлі аспектілерін өлшеуге, ықтимал нәтижелерді болжауға және ең жақсы әрекет жолдарын таңдауға мүмкіндік береді. Қазіргі әлемде ақпарат көбейіп, оны өңдеуге уақыт аз болған кезде аналитикалық дағдылар кез келген кәсіби салада табысқа жетудің кілтіне айналууда.

Математикалық білім аналитикалық дағдыларды дамытуда негізгі рөл атқарады. Ол ақпаратты талдаудың құрылымдық тәсілін үйретеді, мұнда әрбір мәселе шешімін табу үшін түсіну, зерделеу және байланыстыру қажет әртүрлі элементтерден тұратын жүйе ретінде қарастырылады. Математикалық модельдермен, формулалармен және алгоритмдермен жұмыс дұрыс қорытындылар жасау үшін есеп шарттарын терең талдауды және мәліметтердің логикалық синтезін талап етеді. Бұл процесс талдау және синтездеу қабілетін дамытуға көмектесіп қана қоймайды, сонымен қатар алынған нәтижелерді бағалау және тексеру әдістерін үйретеді.

Математикалық білім берудің негізгі аспектілерінің бірі әртүрлі заттар мен құбылыстар арасындағы заңдылықтар мен қатынастарды көру қабілетін дамыту болып табылады. Математика күрделі жүйелерді модельдеуге және талдауға мүмкіндік беретін абстрактілі ойлау құралдарын ұсынады. Мысалы, функциялар мен олардың графиктерін зерттеу физика мен химиядан бастап экономика мен әлеуметтік ғылымдарға дейінгі көптеген салаларда қолданылатын айнымалылар арасындағы байланысты түсінуге көмектеседі.

Математикалық есептерді шығару тәжірибесі арқылы оқушылар аналитикалық ойлауға негіз болатын әртүрлі құбылыстардың негізінде жатқан жалпы принциптерді анықтауға үйренеді. Олар белгілі әдістерді стандартты есептерге қолдануды ғана емес, сонымен қатар бұл әдістерді жаңа, стандартты емес есептерді шешуге бейімдеуді де үйренеді. Бұл жалпылау және абстракциялау қабілетін, аналитикалық ойлаудың негізгі элементтерін қамтиды.

Осылайша, математикалық білім беру студенттерге ақпаратты тиімді талдау, синтездеу және қоршаған әлемде заңдылықтарды табу үшін құралдар мен әдістерді қамтамасыз ете отырып, аналитикалық дағдыларды дамыту үшін қуатты ынталандыру қызметін атқарады. Бұл дағдылар сіздің жеке, білім беру және кәсіби өміріңізде сәтті шешім қабылдаудың ажырамас бөлігі болып табылады.

Математикалық модельдеу – нақты жүйелердің мінез-құлқын талдау және нәтижелерді болжау мақсатында олардың абстрактілі модельдерін құру процесі. Бұл әдіс ғылымда, техникада, экономикада және басқа да көптеген салаларда негізделген шешімдер қабылдау үшін орталық болып табылады. Оның көмегімен күрделі жүйелер мен процестер математикалық теңдеулер мен формулаларға оңайлатылады, бұл олардың қасиеттерін зерттеуге және болашақ күйлерін болжауға мүмкіндік береді. Математикалық модельдеу

накты өмірде тестілеу мүмкін емес немесе өте қымбат тұратын орталарда эксперименттер жүргізу мүмкіндігін қамтамасыз етеді, осылайша жаңа технологиялар мен стратегияларды әзірлеуде маңызды рөл атқарады.

Өмірдің әртүрлі салаларында математикалық әдістерді сәтті қолдану мысалдары:

1. Медицина және биология. Математикалық модельдеу жұқпалы аурулардың таралуын зерттеу, дәрілік заттардың дозасын оңтайландыру және емдеу стратегияларын әзірлеу үшін қолданылады. Мысалы, COVID-19 пандемиясын модельдеу карантиндік шаралар мен әлеуметтік қашықтықты сақтаудың тиімділігін анықтауға көмектесті.

2. Қаржы. Қаржы және экономика саласында математикалық модельдер нарықтық үрдістерді талдау, тәуекелдерді бағалау және экономикалық нәтижелерді болжау үшін пайдаланылады, бұл инвесторлар мен талдаушыларға негізделген шешім қабылдауға мүмкіндік береді.

3. Техника және технология. Математика көпірлер мен ғимараттарды құрудан бастап бағдарламалық жасақтама мен жасанды интеллектті дамытуға дейін инженерлік жүйелерді жобалау мен оңтайландырудың негізінде жатыр. Мысалы, математикалық модельдерге негізделген машиналық оқыту алгоритмдері автономды көліктердің дамуын алға тартады.

4. Экология және климатология. Математикалық климат модельдері адамның қоршаған ортаға әсерін түсінуге, климаттың өзгеруін болжауға және планетаға жағымсыз әсерді азайту стратегияларын жасауға көмектеседі.

Математиканы оқыту нақты есептерді шешу дағдыларын дамытып қана қоймайды, сонымен қатар сыни тұрғыдан ойлауға ықпал етеді. Математикалық тренинг сізге сұрақтар қоюды, дәлелдер мен деректерді талдауды және сыни тұрғыдан бағалауды үйретеді, бұл кез келген мәселеге сыни көзқарастың негізі болып табылады. Проблеманың мәнін көру, оны құрамдас бөліктерге бөлу және жүйелі түрде шешімін табу қабілеті жеке қаржыдан бастап жаһандық әлеуметтік және ғылыми мәселелерге дейін әртүрлі өмірлік жағдайларда қолданылады.

Математиканың танымдық қабілеттерін дамытуға, атап айтқанда есте сақтауды, зейінді және зейінді арттыруға әсері зор. Когнитивті дамудың бұл аспектілері математика мен жаратылыстану саласындағы табысқа ғана емес, сонымен қатар жалпы білім беру және кәсіби табысқа жетудің кілті болып табылады.

Есте сақтау қабілетін дамытуға математиканың қосқан үлесі

Математика қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді есте сақтауды жаттықтырады. Математикалық есептерді шешу формулаларды, ережелерді, теоремаларды және анықтамаларды есте сақтауды қажет етеді. Бұл есте сақтауды жақсартуға көмектесіп қана қоймайды, сонымен қатар жаңа ақпарат бұрыннан белгілі фактілермен байланыстырылған кезде ассоциативті есте сақтау қабілетін дамытады, осылайша ақпаратты есте сақтау және алу процесін жеңілдетеді.

Математиканың зейінді дамытуға қосқан үлесі

Математика сабақтары жоғары концентрация мен егжей-тегжейге назар аударуды талап етеді. Оқушылар есептерді шешу барысында маңызды емес ақпаратты және есептеу қателерін сүзгіден өткізіп, назарын берілген тапсырмаға аударуды үйренеді.

Математиканың зейінді дамытуға қосқан үлесі

Математикалық есептермен жұмыс істеу күрделі, дерексіз ұғымдарға ұзақ уақыт шоғырлануды талап етеді. Бұл мида ұзақ уақыт бойы жоғары зейін деңгейін сақтауға жаттықтырады, осылайша жалпы зейінді шоғырландыру қабілетін жақсартады.

Синергетикалық әсер

Математикалық білімнің әсерінен есте сақтауды, зейінді және зейінді дамыту адамның жалпы танымдық қабілетін жақсартып отырып, синергетикалық әсер етеді. Бұл математиканы және басқа да ғылыми пәндерді неғұрлым табысты меңгеруге ықпал етіп қана қоймайды, сонымен қатар жалпы оқуды жеңілдетеді, ақыл-ой әрекетінің тиімділігін арттырады және интеллектуалды тапсырмалардың әртүрлі түрлеріне бейімделеді.

Қорытындылай келе, математикалық білім беру тек сандар мен формулаларды үйренумен шектелмейді, логикалық ойлауды, аналитикалық дағдыларды, негізделген шешім қабылдау қабілетін дамытуға, сонымен қатар есте сақтауды, зейінді және зейінді арттыруға терең әсер етеді. Бұл когнитивті қабілеттер қазіргі әлемде табысты қызмет ету үшін іргелі болып табылады, үнемі өзгеріп отыратын жағдайларға бейімделу, күрделі мәселелерді шешу және қоршаған шындықпен тиімді әрекеттесу үшін қажетті жағдайларды қамтамасыз етеді. Осылайша, математиканың маңыздылығы жеке тұлғаның жан-жақты дамуына және өмірлік қиындықтарға дайындалуына елеулі үлес қоса отырып, оқу жетістіктерінен әлдеқайда жоғары.

Әдебиеттер:

1. Иванова А.П. Математикалық білім беру арқылы аналитикалық ойлауды дамыту: әдістер мен тәжірибелер / А.П. Иванова. – Мәскеу: Білім және ғылым, 2022. – 320 б.
2. Петров В.Н. Математика және танымдық қабілеттер: қатынастарды зерттеу / В.Н. Петров. – Петербург: Ғылым және өмір, 2020. – 289 б.
3. Сидорова Е.Ю. Математиканы өмірде және білім беруде практикалық қолдану / Е.Ю. Сидорова. – Новосибирск: Сібір университетінің баспасы, 2023. – 256 б.

УАШЕВ АЙДОС КУАНЫШЕВИЧ

КТУ «ОШ имени Р. Асубаева», Нуринский Район

УЧИМ ДЕТЕЙ СТРАТЕГИИ, ТЕРПЕНИЮ И АНАЛИТИЧЕСКОМУ МЫШЛЕНИЮ

*Без шахмат нельзя представить полноценное воспитание
умственных способностей и памяти.*

*Эта игра должна войти в жизнь школы,
как один из элементов умственной культуры
В.А. Сухомлинский.*

История появления шахмат относится к V-VI вв до нашей эры и связана с Индией. Считается что эту игру придумал мудрец по имени Сисса. После того как он показал игру правителю удовлетворенный раджа, желая отблагодарить мудреца попросил его самому выбрать себе награду. Мудрец попросил заплатить ему за первую клетку одно зерно пшеницы, за вторую клетку-два, за третью-четыре, и так далее постоянно умножая получившееся число в квадратной степени на каждой клетке. Не разбиравшийся в математике, и удивленный столь невысокой самооценкой мудреца раджа, распорядился выдать ему зерно. Однако неделю спустя зерно еще не было выдано, и раджа вызвал к себе казначея чтобы узнать о причинах задержки. Смущенный казначей показав ему расчеты, сказал что расплатиться невозможно, разве только осушить все моря и океаны и засеять всю землю пшеницей. (Согласно данным из интернет ресурсов количество зерна запрошенное мудрецом, примерно в 1800 раз превышает мировой урожай за 2018-2019 аграрный год, который составил порядка 2,12 млрд тонн). Растерянный раджа, поняв невыполнимость своего обещания предложил мудрецу выбрать любой другой подарок. На что мудрец ответил что ему ничего не надо, просто он хотел показать людям скрытые и всеобъемлющие возможности шахматной доски, а также самой игры в целом.

Шахматы - это бескрайний океан упражнений для ума, развивающий умственные способности используемые на протяжении всей жизни: критическое мышление, концентрация, абстрактное мышление, решение проблем, стратегическое планирование, анализ, синтез, оценка, интерпретация. Шахматы развивают логику, улучшают детское познание, улучшают математические способности. Для развития навыков учащихся по таксономии Блума лучше игры предложить просто невозможно. На мой взгляд эта

древнейшая игра буквально с первых занятий позволяет выявить наиболее талантливых и одаренных учащихся. На шахматной доске обнажается вся видимая реальность и на первое место выступают способности к логическому мышлению, память, выдержка, характер и много других интеллектуальных способностей.

Актуальность обучения шахматам обусловлена поиском эффективных методов интеллектуального развития учащихся. Доказано что в шахматной игре содержатся бесчисленные возможности для интеллектуального развития детей, начиная с раннего возраста. Идея использования игры в шахматы для развития интеллекта учащихся, научно доказана, практически апробирована и реализуется во многих странах.

Во время шахматной игры работают сразу два полушария мозга. Ребенок одновременно использует абстрактное и логическое мышление. Левое полушарие отвечает за логическое мышление. Продумывается исход партии, составляется план и последовательность ходов, Правое полушарие отвечает за абстрактное мышление. В уме создаются потенциальные ситуации. Игрок прогнозирует возможные ходы соперника и строит партию на основе смоделированных ситуаций. Активно используется оперативная и долгосрочная память. Стимулируются умственные процессы. Игра основана на цифровой и визуальной информации, которую мозг ребенка должен обрабатывать одновременно. Следовательно, такая нагрузка положительно сказывается на развитии интеллектуальных способностей. Учащийся должен правильно прогнозировать игровую ситуацию, ориентироваться и предугадывать возможные действия соперника, строить и реализовывать свои планы на игру. И что не менее важно, воспитанник учится быстро принимать решения, учитывая их последствия. Приобретение таких навыков-неоценимая польза шахмат.

В мире современного образования широко признается, что игра в шахматы способствует развитию умственных способностей учеников. В школьных программах все чаще встречаются уроки шахмат, и это не случайно. Учителя, внедряющие шахматы в обучение, отмечают значительное улучшение ученических успехов и развитие ключевых навыков.

Игра, которая учит думать: Одним из ключевых аспектов шахмат является их способность развивать умственные навыки. Ученики, играя в шахматы, учатся стратегии, логике, планированию и анализу. Эти навыки не только пригодятся им в игре, но и в решении повседневных задач и в учебе.

Стимулирует умственное развитие: Игра в шахматы требует от учеников концентрации внимания и аналитического мышления. Учитель, внедряя шахматы в учебный процесс, помогает ученикам развивать эти навыки, что способствует улучшению учебной успеваемости и когнитивного развития.

Формирует уверенность и самодисциплину: В процессе игры в шахматы ученики учатся принимать решения и принимать ответственность за свои действия. Это помогает им развивать уверенность в себе и самодисциплину, что важно не только в игре, но и в жизни.

Содействует социальной адаптации: Шахматы могут быть отличным средством социальной адаптации. Ученики играют в паре или в группе, обсуждая свои ходы и стратегии. Это способствует развитию коммуникативных навыков, уважения к мнению других и умению работать в коллективе.

Создает интерес к учебе: Уроки шахмат могут стать интересным и захватывающим занятием для учеников. Играя в шахматы, дети получают удовольствие от умственных вызовов и достижений, что может стимулировать их интерес к учебе в целом.

Учителя, внедряющие шахматы в школьную программу, отмечают не только улучшение ученических результатов, но и развитие ключевых навыков, которые будут полезны ученикам в будущем. И это делает игру в шахматы не только занимательным развлечением, но и мощным инструментом обучения.

Шахматы – это не просто игра. Это искусство стратегии, где каждый ход имеет значение, а каждая фигура имеет свою роль. Обучая детей шахматам, я стараюсь передать им не только правила игры, но и ценные уроки, которые они могут применить в жизни.

Развитие стратегического мышления. В шахматах важно думать на несколько ходов вперед и предвидеть возможные действия противника. Это развивает стратегическое мышление у детей, помогая им учитывать последствия своих действий и принимать обдуманные решения.

Учим терпению и концентрации. Шахматы требуют терпения и концентрации. Дети учатся обдумывать каждый свой ход и не торопиться, а также сосредотачиваться на игре, игнорируя внешние отвлекающие факторы.

Поддерживаем спортивный дух и уважение к сопернику. В шахматах есть победители и проигравшие, но сама игра учит детей спортивному духу и уважению к сопернику. Мы обсуждаем игру после завершения партии, выявляя ошибки и анализируя стратегии. Это помогает детям понимать, что поражение – это не конец, а возможность учиться и расти.

Создаем командный дух. Шахматы могут быть игрой одиночек, но также могут объединять детей в команды для коллективных турниров. Это способствует развитию командного духа, сотрудничества и взаимопомощи.

Приобщаем к культурному наследию. Шахматы имеют богатую историю и являются частью культурного наследия многих народов. Обучая детей шахматам, мы знакомим их не только с правилами игры, но и с историей шахматного мира и великими шахматистами.

В обучении шахматам я видел, как дети развиваются не только как игроки, но и как личности. Они становятся более уверенными, стратегичными и целеустремленными. И в этом заключается настоящая ценность шахматного обучения – в формировании навыков и качеств, которые они применяют в жизни за пределами шахматной доски.

Пример использования шахмат на уроке направлено на развитие логического мышления и математических навыков через игру в шахматы.

Введение (5 минут): Начнем урок с краткого обсуждения пользы игры в шахматы для развития умственных способностей. Обсудим, какие навыки можно развить, играя в шахматы, и как они могут помочь в решении математических задач.

Основные понятия (10 минут): Объясним основные понятия шахмат: доска, фигуры, ходы и правила игры. Продемонстрируем, как двигаются фигуры и как происходит захват.

Практическое упражнение (15 минут): Разделим учеников на пары и дадим каждой паре шахматную доску и фигуры. Попросим их сыграть партию шахмат, используя только ладьи. Целью этого упражнения будет научить учеников размещать фигуры на доске и думать стратегически.

Решение математических задач (15 минут): После завершения игры в шахматы попросим учеников решить несколько математических задач, связанных с количеством возможных ходов каждой фигуры на доске. Например: «Сколько возможных ходов может сделать ладья на пустой шахматной доске?» или «Сколько различных путей может пройти конь с одной клетки на другую?».

Заключение (5 минут): Обсудим с учениками, какие навыки они приобрели через игру в шахматы и как эти навыки могут быть полезны в решении математических задач и в жизни в целом.

Итог. На этом уроке мы использовали шахматы как инструмент для развития логического мышления и математических навыков. Ученики не только узнали основы игры в шахматы, но и применили свои знания для решения математических задач. Этот урок продемонстрировал, как игра в шахматы может быть эффективным инструментом обучения и стимулировать умственное развитие учеников.

Литература:

1. Сухомлинский В.А. «Сердце отдаю детям». Кишинев. 1978 г.
2. Гарри Каспаров. «Шахматы как модель жизни». Изд. ЭКСМО. 2007 г.
3. <https://chess-genius.ru>

ФОРМИРОВАНИЕ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ У УЧАЩИХСЯ С НАРУШЕНИЕМ ЗРЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

К числу важнейших задач, поставленных современным казахстанским обществом перед образованием, относится приобщение подрастающего поколения к национальным и общечеловеческим ценностям.

Вопрос нравственного воспитания настолько актуален, что нашел отражение в нескольких государственных нормативных актах нашей страны. Например, в концепции «Әділетті Қазақстан – Адал азамат» президент К.-Ж. Токаев отметил необходимость проведения системной идеологической работы для укоренения новых ценностей и усиления общенациональной идентичности, а также обозначил конкретные направления работы. А в Концепции развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования Республики Казахстан на 2023 – 2029 годы необходимость совершенствования содержания образования, отражающего знания, навыки, подходы и ценности, необходимые обучающимся 21 века выделена как проблема, требующая решения в среднем образовании.

Кроме того, в Инструктивно-методическом письме «Об особенностях организации образовательного процесса в школах РК в 2023-2024 учебном году» указано, что одним из основных направлений в системе воспитания в организациях образования является ценностно-ориентированный подход в обучении и воспитании. Он предусматривает воспитание общечеловеческих и национальных ценностей, жизни и здоровья человека, приоритетов свободного развития личности, патриотизма, трудолюбия, уважения прав и свобод человека.

Таким образом, перед образованием стоит задача - направить обучающихся на достижение метапредметных и личностных результатов, а также развивать в них способности и готовность решать задачи в реальной жизни, применяя полученные знания, принимать решения в ситуации реального мира на основе актуальной информации, используя цифровые технологии.

В коррекционной школе эта задача стоит ещё более остро. Общие задачи воспитания сочетаются со специальными задачами, связанными с преодолением, коррекцией и компенсацией первичных и вторичных отклонений в развитии детей. Работа по нравственному воспитанию детей с нарушением зрения осложняется тем, что, во-первых, не смотря на то, что дети с нарушениями зрения в состоянии усвоить основные понятия этики и нормы поведения, но практическое овладение этими нормами для них затруднено, что объясняется ограничением наблюдения за поведением людей в различных ситуациях, трудностями в подражании их действиям, формировании навыков культурного самообслуживания, сужением круга общения по сравнению с нормально видящими сверстниками. Во-вторых, педагогу приходится преодолевать негативные последствия отношения к своему дефекту детей и активно заниматься коррекцией личности слепых и слабовидящих, побуждая их к нравственным поступкам, учить управлять своим поведением в соответствии с усвоенными ими нормами социального поведения.

Кроме того, необходимо учитывать, что при работе с учащимися с нарушением зрения необходимо уделить особое внимание организации учебного процесса для данной категории детей. Во время урока необходимо постоянно следить за осанкой учеников. Необходимо помнить также об охране и гигиене зрения. Расстояние от глаз ученика до рабочей поверхности должно быть не менее 30 см. Для чтения можно использовать подставки. Оптимальная нагрузка на зрение у слабовидящих учащихся составляет не более 15-20 минут, для учеников с глубокими поражениями зрения, в зависимости от

индивидуальных особенностей, она не должна превышать 10-20 минут. Если есть возможность работать с опорой на слух, необходимо ее использовать.

Язык и литература — это предметы, позволяющие на каждом уроке рассмотреть вопросы духовно-нравственного воспитания учащихся, формирования нравственных чувств, нравственного облика, нравственной позиции, нравственного поведения. Безусловно, задача формирования национальных и общечеловеческих ценностей решается школой на всех уроках и во внеурочной деятельности. Однако именно литература как искусство слова формирует духовно-нравственные ценности человека и оказывает влияние на его отношение к людям, окружающему миру.

Формирование национальных ценностей возможно при проведении диктантов. Согласно ИМП в 2023-2024 учебном году при проведении текущего контроля для выполнения СОР по языковым предметам рекомендуется написание диктантов и изложений (не менее 4 раз в год). Так, при проведении суммативного оценивания за раздел "Научные открытия и технология" мы предлагаем для диктанта отрывок из 32 слова Абая («Пути науки»). Кроме достижения цели 8.4.3.1 (использовать правильно обособленные члены предложения), у учащихся формируется правильное представление о моральных позициях человека.

«Тем, кто стремится усвоить науку, необходимо знать условия, без которых невозможно достигь цели.

Во-первых, обретая знания, не ставь себе задачи получить через них какую-нибудь выгоду. Чтобы заняться наукой, прежде всего нужно полюбить ее, иметь стремление к ней.

Во-вторых, изучая науки, ставь перед собой ясные и благородные цели, не стремись приобрести знания для того, чтобы иметь возможность спорить с другими.

В-третьих, если ты добился истины, не отступай от нее даже под страхом смерти.

В-шестых, сосуд, хранящий ум и знания — характер человека. Воспитывай свой характер!

Для того, чтобы достигнуть намеченной цели и быть верным своему долгу, в характере человека должны быть постоянство, решимость, сильная воля, способные сберечь трезвость рассудка и чистоту совести. Все должно служить делу разума и чести». (117слов)

Наиболее благоприятным средством формирования нравственных ценностей у ребенка с нарушением зрения является использование на уроках активных методов обучения (АМО). Использование АМО способствует не только усвоению учащимися знаний и формированию умений и навыков, но и развитию творческих и коммуникативных способностей личности, формированию личностного подхода к возникающей проблеме. Но надо отметить, что не все методы активного обучения возможно применить в работе с обучающимися с нарушением зрения. Учителю необходимо отобрать такие приемы, которые будут доступны физическим возможностям слабовидящих и незрячих детей. К примеру, на уроках можно применять такие активные методы обучения как «Горячий стул», «Научи другого», «Шесть шляп» и др.

Применение метода «б шляп» на уроке русского языка в 8 «А» классе

Для развития коммуникативных навыков учащихся с нарушением зрения на уроках русского языка и литературы нами используется прием «Научи другого», который способствует навыку работы в группах, умению прислушиваться к мнению других, выдвигать свои идеи. Суть его заключается в том, что учащиеся получают информацию, после самостоятельного изучения этой информации они должны поделиться ею с учениками. Преимущество этого приема заключается в том, что он решает не только образовательные и воспитательные цели, но и помогает развивать у незрячих и слабовидящих учащихся умение ориентироваться в пространстве. Важно отметить, что тексты для слабовидящих детей печатаются крупным шрифтом, а для незрячих - рельефно-точечным шрифтом Брайля.

Прием «Научи другого». Учащиеся 10"А" класса делятся информацией друг с другом

Помогает учащимся выбрать из большого потока информации главную – синквейн. Синквейн – это пятистишие, используемое как способ синтеза материала. Он развивает способность резюмировать информацию, кратко излагать свою мысль, а значит, развивает у данной категории обучающихся такие навыки мышления высокого порядка, как анализ и синтез. После изучения романа А.С. Пушкина «Капитанская дочка» на уроке учащимся было дано задание составить синквейн на тему «Петр Гринев». Незрячая ученица 9 «А» класса Коханенко Надежда составила следующее:

Петр Гринев
Смелый, честный
Любит, служит, рискует
Петр Гринев верен своему слову
Честь

В ходе работы по данной методике ученики способны определить свою позицию и кратко выразить отношение к другим людям. В конце урока Надежда написала следующее четверостишие:

Готов он жизнь свою отдать,
Чтоб не пришлось ей вновь страдать.
Пройдет отважно все ненастья,
И обретет он с нею счастье.

Следует помнить, что человек не рождается богатым в духовном и нравственном смысле, поэтому нужно внешнее воздействие образовательной среды. Школа – это дом, в котором учитель развивает не только умственные способности учащихся, но и развивает внутренний и духовный мир ребёнка. В этот дом ребёнок приходит не просто учиться, а проживать, осваивать определённое культурное пространство, творить в нём. Духовно-нравственное воспитание на уроках русского языка и литературы является важным средством формирования у детей таких важных нравственных ценностей как доброта, щедрость души, уверенность в себе, умение наслаждаться окружающим миром.

Литература:

1. Концепция «Әділетті Қазақстан – Адал азамат»
2. Концепции развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования Республики Казахстан на 2023 – 2029 годы
3. Инструктивно-методическое письмо «Об особенностях учебно-воспитательного процесса в организациях среднего образования РК в 2023-2024 учебном году»
4. Ермаков В.П., Якунин Г.А. Развитие, обучение и воспитание детей с нарушениями зрения: Справочно-методическое пособие для учителя. – М.: Просвещение, 1990.
5. Методы активного обучения и преподавания для Основного Уровня 3. – НИШ, Балхаш, 2018.
6. Михайлюкова З.К. Советы тифлопедагога. - Алматы, 2020

УМАРОВА К.

Школа-лицей имени Бауыржана Момышулы г. Темиртау

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ «ДЕБАТЫ» В ПРЕПОДАВАНИИ БИОЛОГИИ

Главная задача нашего общества является воспитание подрастающего поколения. Концепция программы целостного воспитания «Біртұтас тәрбие» направлена на воспитание образованного, честного, благородного поколения, способного укрепить самобытность страны и создать справедливое общество, основанное на национальных ценностях. Одной из ценностей программы целостного воспитания «Біртұтас тәрбие» является стремление. Данная ценность направлена на развитие: - критически и творчески мыслить. А это значит, что эта программа также предусматривает интерактивные методы обучения, которые обеспечивают участие подрастающего поколения в практике, обмене опытом. К ним относятся ролевые игры, исследовательские проекты, дебаты и др. "Использование интерактивных методов помогает детям и подросткам глубже понять ценности воспитания и применять их в повседневной жизни", - считают в Минпросвещения. Школьные дебаты — уникальный учебный инструмент, с помощью которого любой ученик может глубоко погрузиться в тему и развить навыки критического мышления, но и повысить самооценку. В рамках исследования, в данной статье анализируется значение игр на примере ролевой игры «Парламентские дебаты», широко применяемой в общеобразовательных учреждениях, высших учебных заведениях, в рамках урочной и внеурочной деятельности. Отличительной особенностью парламентских дебатов является возможность использования участниками практических и теоретических (философских) аргументов в защиту своей позиции. Данная игра позволяет научиться анализировать проблемные ситуации, критически и нестандартно мыслить по поводу различных вопросов, развивает ораторские способности, эрудицию, кругозор. Школьники в рамках проведения парламентских дебатов учатся конструктивно и

грамотно выражать и доказывать собственное мнение, четко аргументировать его и уметь доносить до общественности. Развиваются и исследовательские навыки, так как, приводя аргументы, участники подкрепляют их конкретными фактами и доказательствами, полученными из различных источников. Данную технологию можно эффективно использовать в старших классах – 9,10, 11.

Я использую данную технологию в учебной образовательной деятельности. В учебнике по биологии за 9 класс под редакцией Асанова Н.Г и др. после изучения некоторых тем в рубрике «Оценка» имеется задание: организуйте дебаты по формату К. Поппера. Хотя этот формат устарел, но суть остается. Вначале мы с учащимися 9 классов начали играть по этому формату. Перед каждой игрой придерживались алгоритма. Задачи для развития учащихся дополняются – поиском материала для составления кейса по определенной теме, самостоятельный поиск аргументов, доказательств и опровержений каждой командой с обязательным условием – использование дополнительных источников, исследований и т. д. На самостоятельную подготовку к уроку – выделяется неделя. Определяется четкое определение изучаемого вопроса, анализируются источники необходимые для сбора информации.

В предыдущем учебном году в форме дебатов учащимся 9 классов были проведены следующие темы: Тема 1 а/ Резолюция утверждения: «Добыча /транспортировка, переработка, и использование / полезных ископаемых приносит больше пользы, чем вреда» б/ Резолюция опровержения: ««Добыча /транспортировка, переработка, и использование / полезных ископаемых приносит больше вреда, чем пользы» Тема 2а /Резолюция утверждения: «Нервная регуляция важнее для организма, чем гуморальная» б/Резолюция опровержения: «Гуморальная регуляция важнее для организма, чем нервная» Первая и вторая темы были проведены по формату Карла Поппера Тема 3 «Описанные методы генетики человека способны устранять генетические дефекты». Третья тема по американскому парламентскому формату /АПФ / Все темы взяты с учебника под редакцией Асанова Н.Г.«Биология» -9класс

В этом учебном году выходили на городские турниры. Формат был британский парламентский формат /БПФ/ Резолюции городских дебатов турниров:

1. ЭП поддерживает жесткий контроль родителей над детьми
2. ЭП закроет зоопарки
- 3.ЭП введет дебаты как обязательный курс в школах Казахстана
- 4.ЭП назовет лучшее достижение Независимого Казахстана
- 5.ЭП назовет лучшего хана Казахского ханства
- 6.ЭП считает, что школа убивает личность
- 7.ЭП считает, что цифровизация позволит победить коррупцию

Заключение:

Дебаты учат критически мыслить, приводить веские аргументы, повышают самооценку. Когда человек хорошо разбирается в теме и уверен в том, о чём говорит, его самооценка естественным образом растёт. Это может быть очень полезно для подростков, которые борются с самооценкой в школьные годы.

По сравнению с традиционным обучением во время дебатов ученики могут лучше запоминать информацию. Это связано с тем, что дебаты — это активное обучение на основе интересов учеников. Во всём процессе дебатов также постоянно меняются форматы изучения информации: поиск информации, построение аргументации, поиск альтернативных точек зрения, говорение и активное слушание. Поэтому дебаты помогают учащимся запоминать на более длительное время, чем через заучивание.

Наблюдения показали, что при использовании игровых методов работы, в частности посредством игры парламентские дебаты учащиеся, во-первых, с большим интересом осваивают теоретический материал, а во-вторых, приобретенные знания забываются в меньшей степени, чем информация, полученная без применения правовых игр. Таким образом, необходимо отметить, что применение игровой технологии «Парламентские

дебаты» в учебной деятельности позволяет решать воспитательные задачи в школе. Как известно, сколько существуют люди, столько существует и воспитание. Всегда взрослые растили детей и готовили их к жизни – обучали их жизненным ценностям, навыкам общения с другими людьми, принятым в то время, трудовым умениям, знакомили с правилами и укладом жизни общества. По существу, воспитание существовало всегда. Главную роль в этом конечно же играла и играет школа, где учителя работают в данном направлении, реализуя программу целостного воспитания «Біртұтас тәрбие».

Фото 1. Работа в группах. Проработка дебатов на вопросы естественно-научного цикла . Передача старшеклассниками опыта дебатов.

Фото 2. Дебаты на внеурочной деятельности. Проработка схемы в небольших группах

Литература:

1. Асанов Н.Г. Учебник Биология
2. Лэй С. Интеллектуальная игра дебатов: формы организации и особенности проведения // Наука и школа. Педагогические исследования, 2012.- №5. - С. 58-61.

УСАЙНОВА САУЛЕ МУКАТАЕВНА

Қарқаралы ауданы, Егіндібұлақ селосы «Қ.Смайылов атындағы ЖББ №43 тірек мектебі (РО) жанындағы интернат» КММ, қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫНДА САРАЛАП ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Оқытуды саралау дегеніміз – оқушылардың қажеттіліктері мен қабілеттеріне сәйкес әртүрлі сыныптар, топтар, мектептер үшін әртүрлі оқу ортасын құру және әртүрлі топтарда оқытуды қамтамасыз ететін әдістемелік, психологиялық-педагогикалық және ұйымдастырушылық шаралардың кешені. Ал саралап оқыту дегеніміз: оқыту мен оқуға қатысты анықталған ортақ қасиетті ескере отырып дайындалған, оқушылар тобына мұғалімнің оқу үрдісін ұйымдастыру нысаны. Саралап оқыту - әрбір оқушының мақсатқа жетуіне оң ықпал етудің тиімді жолы.

Қазақ тілі мен әдебиеті сабағында саралап оқыту кезінде жнзеге асыратын қағидаларым:

- Оқушылардың оқу стиліне негізделген дизайн сабақтар дайындаймын.
- Бірлескен қызығушылық, тақырып немесе тапсырмаларды орындауға қабілетті оқушыларды топтастырамын.
- Оқушылардың білімін формативті бағалаймын.
- Қауіпсіз және қолдау ортасын жасау арқылы сыныпты басқара аламын.
- Оқушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін сабақ мазмұнын үнемі бағалап және реттеп отырамын.

Ең әуелі, білім алушылардың әлеуетін зерттеймін. Алғашқыда оқушыларды ең қарапайым ақпаратты қабылдау қабілетіне қарай 3 топқа бөліп алыңыз: аудиал, визуал, кинестетик. Қолдауды қажет ететіндігі/етпейтіндігіне қарай топтастыруға, жұптастыруға болады. Және өз бетінше жұмыс істей алу қабілеттеріне қарай жеке жұмыстарды дайындау ұсынылады. Осы және бұдан да басқа ерекшеліктерді ескере отырып дайындалған тапсырманы сұранысқа қарай бейімдеу қажет.

Саралау үдерісінде: барлық оқушыларға бірдей тапсырма беремін, бірақ олардың алдыңғы білімі мен тәжірибесін ескере отырып, оқушыдан деңгейіне сай нәтиже күтемін. Барлық оқушыларға бірдей тапсырма беремін, бірақ олардың жылдамдығын ескеріп тапсырманы орындау уақытын түрлі етіп береді. Тапсырма ортақ, бірақ ресурстар әртүрлі болу керек.

Төменде саралау тапсырмаларын ұсындым. Әдебиет пәні бойынша, тапсырма барлық оқушыға бірдей беріледі. Осы қағиданы естен шығармағаны абзал.

Тапсырма. Әдеби туындыдағы кейіпкердің типтерін тек тұрғысынан сипаттаңдар.

- Қолдауды көп қажет ететін оқушыға көмек ретінде дайын ұсынылады. тек оқушы «сәйкестендіру әдісі» арқылы сөйлемдер мен тіркес сөздерге тиісті қасиеттерді сәйкестендіреді.
- Қолдауды орташа қажет ететін оқушыға қасиеттер ұсынылмайды, өздері тауып жазады.
- Қолдауды мүлдем қажет етпейтін оқушы тапсырманы өз бетінше орындайды.

Сынып ішіндегі саралаудың мынадай түрлері бар: қабілеттері бойынша саралау, деңгейлік саралау, қызығушылықтары бойынша саралау. Әдетте, оқушылардың жеке өзіндік ерекшеліктері бойынша ішкі саралау олардың әрқайысына жеке қарауға негізделеді.

Оқушы қарқынын ескере отыра, қосымша тапсырмаларды қолдану тиімді тәсіл. Сондықтан да қосымша тапсырмалар қолданылады. Әдетте бұл қосымша тапсырмаларды оқушылардың орындауы немесе орындамауы өз еріктеріне байланысты. Бірақ мұғалім міндетті емес бұл тапсырмаларды орындаулары үшін әр түрлі мадақтауларды пайдалана отыра оқушыларды арнайы ынталандырып отыруы керек. Мұғалімдер тапсырмаларды оқушы қарқыны бойынша саралауды басқа да саралау тәсілдерімен біріктіре алады. Мысалы, қосымша тапсырма ретінде шығармашылық жаттығулар немесе деңгейі қиынырақ тапсырмалар ұсынылады. Қосымша тапсырмаларды жоспарлайтын мұғалімдер тапсырмаларды тақтаға жазып қояды немесе арнайы карточкалар береді. Негізгі тапсырмаларды ерте орындап болған оқушылар қосымша тапсырмаларды орындауға мұғалімнен сұрамай өздері орындауға кіріседі. Ал мұғалім бұл уақытта негізгі тапсырманы орындауда қиналып отырған оқушыларға көмектеседі. Мұғалім әр түрлі типтегі қосымша тапсырмаларды алып, оқушылардың таңдауына ұсына алады.

Қосымша тапсырмаларды орындау жұмысын ұйымдастыру ережесі:

- негізгі тапсырманы тексермей тұрып қосымша тапсырманы орындауға кіріспеңіз;
- қосымша тапсырмалар міндетті емес, сондықтан да оларды ішінара, толық емес орындауға да болады. Бірақ оқушыларды қосымша тапсырманы орындауы үшін ынталандыру қажет;
- егер сыныпта негізгі тапсырманы тексеру жүріп жатырса, қосымша тапсырманы кейінге қалдырып, мұғаліммен бірге жұмыс жасаған жөн;
- қосымша тапсырмаларды орындауға сабақтың басқа кезеңдерінде оралуға болады.

Оқыту барысында саралаудың дереккөздер тәсілі деген оқушылардың қажеттілігіне, қызығушылығына, білімді, ақпаратты қабылдауына қарай әр түрлі дереккөздермен жұмыс жасайтындай тапсырмалар беру болып табылады. Психологтар оқушылардың білімді немесе ақпаратты қабылдауын үш түрге бөліп қарастырады. Олар визуалдар, аудиалдар және кинестетиктер. Сондайақ, ақпаратты қабылдаудың сирек кездесетін дискреттер деген түрі де бар.

Аудиалдар – бұл оқушылар ақпаратты есту арқылы қабылдайды. Ақпаратты игеру және түсіну үшін аудиал оқушыларға тыңдатып және қайталап айтып өту керек. Бұл типтегі оқушыларға тыңдау арқылы қабылдауға болатын дереккөздерді ұсынған жөн. Мысал үшін аудио және видео жазбалар, аудио кітаптар т.б алуға болады.

Визуалдар – бұл оқушылар көптеген жағдайда дүниені көзбен көру арқылы қабылдайды. Бірақ бұл визуалдар есту, сезу арқылы білімді қабылдай алмайды деген сөз емес. Дегенменен де олар ақпаратты көру арқылы көбірек қабылдайды. Бұндай оқушыларға кестелер, мәтіндер, суреттер, презентациялар, картиналар, видеожазбалар секілді көру арқылы қабылдауға мүмкіндік беретін дереккөздер ұсынып жұмыс жасатқан жөн.

Кинестетиктер (көне грек – «қозғалтамын, ұстап көремін», ағыл. kinesthetic – «қозғалысқа сезімтал») – ақпараттың көптеген бөлігін дене арқылы сезіну жолымен жанасу арқылы қабылдайтын оқушылар. Бұндай оқушыларға өз көзімен көріп, қолымен жұмыс жасап қабылдауына мүмкіндік беретін дереккөздермен жұмыс жасаған жөн.

Деңгейлеп-саралап оқыту технологиясы - оқушының туа біткен ақыл-ой қабілетінің жеке даму жанжақтылығына негізделген білім беру жүйесі. Бұл технологияда бірінші орында оқушы туралы және өз бетімен білім алудағы белсенділігіне баса назар аударады. Деңгейлеп-саралап оқыту технологиясының екінші бір жағы – оқушыларды дүниежүзілік білім жүйесінде қолдананылаты рейтинг – ұпай жинау әдісіне баулу. Деңгейлік тапсырмалар рейтинг-ұпай – балл жинау әдісімен бағаланатынын ескерсек, оқушылардың деңгейлік сабақ өткеннен кейін де сол тапсырмаларда жіберген қателіктеріне, тапсырмаларын орындауда қолданған тәсілдеріне анализ жасап, қателіктері мен кемшіліктерін анықтай білуге мүмкіндік береді. Жоспарлау мен оқыту үдерісінде саралаудың тәсілдерін қолдану балаларға оқу тапсырмаларын өз деңгейі бойынша, қолдау немесе көмек көрсету арқылы орындауына мүмкіндік береді. Бұл оқушылардың оқуға деген сенімділігі мен ынтасын арттырады. Баяндамада ұсынылған саралаудың әдіс-тәсілдері мен сараланған тапсырмалардың үлгілері оқыту барысында мұғалімдерге оқушылардың мүмкіндіктерін анықтауға, ерекшеліктерін ескеруге, қызығушылықтарын арттыруға, қажеттіліктерін қанағаттандыруға және оқушыларға өз мүмкіндіктері мен қабілеттерін анықтап жетілдірулеріне, тапсырмаларды жеңілден күрделіге қарай және де таңдап орындауларына жол ашады.

Орыс данасы Л. Толстойдың «Жақсы дерлік те, жаман дерлік те бір әдіс жоқ. Олқылықтың белгісі – бір ғана әдісті болу; керек орында жоқ әдісті табу да қолынан келу. Мұғалім әдісті көп білуге тырысу керек. Оларды өзіне сүйеніш, қолғабыс нәрсе есебінде қолдану керек» - деген кеңесін Ахмет Байтұрсынов «... әр әдіс өз орнында жақсы», - деп өрбітеді. Сондықтан да мұғалімдер мен оқытушыларға әдіс-тәсілдерді барынша көбірек білу артық етпейді деп ойлаймын.

Әдебиеттер:

1. М.М. Жанпейісова «Модульдік оқыту технологиясы оқушыны дамыту құралы ретінде» Алматы 2002 ж.
2. Жұмабекова А.Л. «Деңгейлік тапсырмалар арқылы дамыта оқыту». 2012.

**ФИЛИППОВА ИНГА АЛЕКСАНДРОВНА
КОЖЕНОВСКАЯ МАРИНА НИКОЛАЕВНА**

учителя начальных классов, КГУ «ОШ им. Ю.Н.Павлова» г.Караганда

**АКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ
ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ
В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ**

Метод обучения – способы совместной деятельности учителя и обучающихся для формирования того или другого понятия, упорядоченный комплекс дидактических приемов и реализуются цели обучения и воспитания.

М. Новик показывает следующие отличительные характеристики активного обучения:

- принудительная активизация мышления, когда обучаемый вынужден быть активным независимо от его желания;
- достаточно долгое время вовлечения обучаемых в учебный процесс, поскольку их активность должна быть не маленькой и эпизодической, а в значительной степени устойчивой и длительной (т.е. в течение всего занятия);
- самостоятельная творческая выработка решений, увеличенная степень мотивации и эмоциональности обучаемых.

Активные методы обучения — это методы, которые активизируют учащихся к функциональной мыслительной и практической деятельности в процессе овладения учебным материалом. Активное обучение предполагает использование такой системы методов, которая направлена не на изложение педагогом готовых знаний, их усвоение и воссоздание, а на самостоятельное исследование учащимися знаниями и умениями в процессе активной функциональной и утилитарной деятельности.

Применение активных методов обучения состоит в том, что в их основе заложено побуждение к практической и функциональной деятельности, без которой нет движения вперед в овладении знаниями. Происхождение и формирование активных методов обусловлено тем, что перед обучением вошли новые задачи: не только дать учащимся знания, но и обеспечить установление и формирование познавательных интересов и способностей, творческого мышления, умений и навыков самостоятельного умственного труда. Возникновение новых задач обусловлено бурным развитием информации. Если раньше знания, приобретенные в школе, техникуме, вузе, могли служить человеку долго, иногда в течение всей его трудовой жизни, то в век информационного бума их необходимо безостановочно обновлять, что может быть достигнуто главным образом путем самообразования, а это требует от человека познавательной активности и самостоятельности.

Познавательная активность обозначает интеллектуально-эмоциональный отклик на процесс познания, стремление учащегося к учению, к выполнению индивидуальных и групповых заданий, интерес к деятельности учителя и других учащихся.

В настоящее время проводятся интенсивные попытки классификации активных методов обучения. Она имеет большое значение для приведения всех известных методов в обусловленную систему и порядок, выявления их общих черт и особенностей. Преимущественно распространенной является классификация активных методов обучения: по источникам получения знаний; по дидактическим целям; по уровню активности учащихся; по характеру познавательной деятельности учащихся.

Рассмотрим более подробно каждую классификацию и присущие ей цели. В классификации методов по источнику выделяют: словесные, наглядные, практические. В классификации методов по дидактической цели выделяют:

- методы приобретения новых знаний;
- методы формирования умений и навыков;
- методы закрепления и проверки знаний, умений, навыков.

Следующая классификация методов по учащимся – одна из ранних классификаций. Согласно этой классификации, методы обучения делятся на пассивные и активные в зависимости от степени включенности учащегося в учебную деятельность. В классификации методов по характеру познавательной деятельности учащихся выделяют: объяснительно-иллюстративные; методы проблемного изложения; частично-поисковые (эвристические); исследовательские.

Начальный курс математики состоит из следующих разделов, разных по своему содержанию. В 1 классе: «Числа и величины», «Геометрические фигуры», «Величины и измерения», «Сложение и вычитание чисел в пределах 20», «Числа и закономерности», «Измерения и величины» и т.д.

Во 2 классе: «Двузначные числа», «Действия с числами», «Величины и их единицы измерения», «Сложение и вычитание двузначных чисел. Сотни. Задачи», «Величины и их единицы» и т.д.

В 3 классе: «Числа и величины», «Элементы алгебры», «Элементы геометрии», «Множества. Элементы логики», «Математическое моделирование» и т.д.

В 4 классе: «Натуральные числа и число 0. Дроби», «Операции над числами», «Величины и их единицы измерения», «Операции над числами» и т.д.

Каждый из этих разделов, имея свое особое содержание, имеет в то же время и свою, частную методику, свои методы, которые находятся в соответствии со спецификой содержания и формой учебных занятий.

На уроках математики в начальной школе можно применять такие методы как: «Круглый стол» — это метод активного обучения, одна из организационных форм познавательной деятельности учащихся, позволяющая усвоить полученные ранее знания, устранить пробелы, создать умение решать проблемы, зафиксировать позиции, порекомендовать культуре ведения дискуссии. Отличительной особенностью «круглого стола» представляется сочетание тематической дискуссии с групповой консультацией. Вместе с активным обменом знаниями, у учащихся изготавливаются профессиональные умения излагать мысли, аргументировать свои соображения, аргументировать представляемые решения и отстаивать свои убеждения. При всем этом происходит закрепление информации и самостоятельной работы с дополнительным материалом, а также выявление проблем и вопросов для обсуждения.

Мозговой штурм - широко применяемый способ продуцирования мыслей для решения научных и практических проблем. Его цель — организация коллективной мыслительной деятельности по поиску нестандартных путей решения проблем. Применение метода мозгового штурма в учебном процессе позволяет решить последующие задачи: творческое усвоение школьниками учебного материала; связь теоретических знаний с практикой; активизация учебно-познавательной деятельности обучаемых; формирование способности сосредоточить внимание и мыслительные усилия на решении актуальной задачи; формирование опыта групповой мыслительной деятельности.

Проблема, формулируемая на занятии по методике мозгового штурма, должна иметь теоретическую или практическую актуальность и располагать активный интерес школьников. Общим требованием, которое нужно учитывать при выборе трудности для мозгового штурма — возможность многозначных вариантов решения проблемы, которая выступает перед учащимися как учебная задача.

Деловая игра — метод имитации ситуаций, моделирующих профессиональную или иную деятельность путем игры, по заданным правилам. К деловым играм нельзя относить все появляющиеся новые приемы и методы обучения и любую учебную игру, как это иногда делается как в педагогической практике, так и в отдельных выступлениях в печати. Поэтому такие формы проведения уроков, как урок-концерт, урок-экзамен и т.н.; урок-соревнование, урок-викторина, имитация познавательно-развлекательных телепередач на уроках, не имеют никакого отношения не только к деловой игре, но и к технологии активного обучения, да и вообще к новым формам и методам. Данные технологии и приемы активизации

познавательной деятельности учащихся, оживление учебного процесса с помощью всевозможных игровых ситуаций не отвечают тем особенностям и условиям организации, которые определяют технологию активного обучения.

Главная задача начальной школы – оснастить развитие личности ребенка на самом высоком уровне. Источником значительного развития ребенка начальных классов школы выступают два вида деятельности. Во-первых, любой ребенок развивается по мере освоения прошлого опыта человечества за счет приобщения к современной ему культуре. В основе этого процесса лежит учебная деятельность, которая направлена на усвоение ребенком знаниями и умениями, необходимыми для жизни в обществе. Во-вторых, любой ребенок в процессе развития сам реализует свои возможности, благодаря творческой практики. Она содействует проявлению у ребенка самовыражению, воплощению его собственных идей, которые направлены на создание нового.

При использовании активных методов обучения нужно, чтобы школьники умели прогнозировать, размышлять, планировать, комбинировать, создавать новое. Все указанные активные методы в этой или иной степени употребляются в практике начального обучения. Опыт показал, что их результативность зависит от целей и задач конкретного занятия, особенностей содержания учебного материала, уровня зрелости учебной деятельности учащихся.

Литература:

1. Мендыгалиева, А.К. Учебное пособие: общие вопросы методики преподавания математики в начальной школе. 2019.

ФИНЬКО ОЛЬГА ВАЛЕНТИНОВНА

учитель начальных классов, КГУ «ОСШ 64» г. Караганда

МЕЖПРЕДМЕТНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ ПО РАЗВИТИЮ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Перед школой стоит важная задача научить учащихся применять в жизни знания, полученные в школе. Растет потребность в людях, умеющих самостоятельно принимать решения, быстро адаптироваться к изменениям, происходящим в мире, инициативных и изобретательных. Поэтому так необходимо также уделять большое внимание функциональной грамотности наших детей, в целом всего подрастающего поколения. Это важно, чтобы наши дети были адаптированы к современной жизни».

Межпредметная интеграция — это организованная деятельность младших школьников по решению учебной задачи, ориентированная на развитие познавательной деятельности школьников, что стало возможным при помощи взаимодействия учителей, создания интегративной среды разных учебных дисциплин. При этом появляется возможность создания комфортного состояния для младших школьников при обучении. Расширяется объем знаний без увеличения времени, отводимого для их усвоения, оказывается положительное влияние на физическое и психическое здоровье детей, повышается мотивация в учебе. Обучающимся интересно и важно посмотреть на предмет или явление с разных сторон. Стремление к интеграции учебного материала является естественной и ведущей линией образовательного процесса. Она может обеспечить формирование у ребенка таких умений, которые позволили бы ему без особых трудностей продолжить дальнейшее образование. Процесс развития функциональной грамотности осуществляется на основе формирования навыков мышления учащихся средствами учебных дисциплин через задания проблемного, практического, интегрированного характера, требующие комплексного применения предметных компетенций и креативности.

Очень часто перевод жизненной ситуации в предметную представляет значительную трудность для младших школьников так как необходимо сконцентрировать свое внимание на «рассыпанных» по всему тексту частях условия и требования. Для решения некоторых задач необходимо привлечение личного опыта детей или информации из других образовательных областей. Чем понятие «чтение» отличается от понятия «функциональное чтение»?

Чтение — это технология интеллектуального развития, способ обретения культуры, посредник в общении, средство для решения жизненных проблем. Без чтения невозможно интеллектуальное развитие и самообразование, которое продолжается в течение всей жизни. Содержание текста всегда имеет множество степеней свободы: разные люди понимают один и тот же текст по-разному в силу своих индивидуальных особенностей и жизненного опыта.

Функциональное чтение — это чтение с целью поиска информации для решения конкретной задачи или выполнения определенного задания. При функциональном чтении применяются приемы просмотрового чтения (сканирования) и аналитического чтения (выделение ключевых слов, подбор цитат, составление схем, графиков, таблиц).

Под грамотностью чтения предлагается понимать способность ученика к осмыслению письменных текстов и их рефлексии, к использованию их содержания для достижения собственных целей, развития знаний и возможностей, для активного участия в жизни общества. Слово «грамотность» подразумевает успешность в овладении учащимися чтением как средством осуществления своих дальнейших планов: продолжения образования и подготовки к трудовой деятельности.

Ученик, у которого сформированы навыки функционального чтения, может свободно использовать навыки чтения и письма для получения информации из текста - для его понимания, сжатия, преобразования и т.д. Ученик, у которого сформированы навыки функциональной грамотности, умеет пользоваться различными видами чтения (изучающим, просмотровым, ознакомительным). Он способен переходить от одной системы приемов чтения и понимания текста к другой, адекватной данной цели чтения и понимания и данному виду текстов.

Учителю в эпоху развития информационных технологий необходимо проектировать учебные задания, связанные с поиском, пониманием, преобразованием и использованием информации в контексте повседневной жизни ученика и решения жизненно важных проблем. С этой целью для создания учебных ситуаций, связанных, например, со сквозными темами «Окружающая среда» и «Общество» можно использовать примеры из реальной жизни, а в качестве материалов для учебных заданий - объявления, рекламу, инструкции, меню, входные билеты и т.д. На основе этих материалов можно создавать не только тесты и задания на проверку функциональной грамотности чтения, но и викторины, ролевые игры, веб-квесты. Существуют различные типы заданий, которые позволяют развивать и проверять навыки чтения.

Приведу примеры заданий в соответствии с развиваемыми компетенциями.

- Задания «множественного выбора»:

- 1) выбор правильного ответа из предложенных вариантов;
- 2) определение вариантов утверждений, соответствующих/не соответствующих содержанию текста/не имеющих отношения к тексту;
- 3) установление истинности/ложности информации по отношению к содержанию текста.

- Задания «на соотнесение»:

- 1) нахождение соответствия между вопросами, названиями, утверждениями, пунктами плана, картинками, знаками, схемами, диаграммами и частями текста (короткими текстами);
- 2) нахождение соответствующих содержанию текста слов, выражений, предложений;
- 3) картинок, схем и т. п.;
- 4) соотнесение данных слов (выражений) со словами из текста (нахождение синонимов/антонимов).

- Задания «на дополнение информации»:

- 1) заполнение пропусков в тексте предложениями/несколькими словами/одним словом;

2) дополнение (завершение) предложений.

-Задания «на перенос информации»:

1) заполнение таблиц на основе прочитанного;

2) дополнение таблиц/схем на основе прочитанного.

- Задания «на восстановление деформированного текста»:

1) расположение «перепутанных» фрагментов текста в правильной последовательности.

Для проверки уровня сформированности функционального чтения учитель может использовать комплексные тесты. Суть задания заключается в том, чтобы учащийся, прочитав текст, смог выполнить задания к нему по математике, русскому языку, познанию мира, литературе, опираясь на содержание прочитанного. Ни у кого не вызывает сомнений тот факт, что только при использовании межпредметных связей (а не просто их установлении) возможно развитие функциональной грамотности.

Проведение интегрированных уроков позволяет объединить достижения цифровых технологий и естественно-математическое образование в единую функциональную систему. Создание системы интегрированных уроков должно быть организовано поэтапно. Первым этапом данной работы является согласование учебных программ по предметам, обсуждение и формулирование общих понятий, согласование времени их изучения. Из курсов изучения различных предметов выявляются темы для интегрированного обучения. На втором этапе необходимо рассмотреть, как подходить к изучению одних и тех же процессов явлений, теорий в различных курсах учебных дисциплин.

Элементы содержания других учебных предметов, характеризующие какую-либо действительность с других позиций, могут стать основой для параллельного рассмотрения действительности, для создания интегрированных курсов. Это позволит существенно повысить уровень понимания, глубину изучения содержания учебных предметов. Третий этап — планирование тематики и конспектов интегрированных уроков. Во время работы над календарно-тематическим планированием определить количество интегрированных уроков, их тематику и сроки проведения. Это избавит от элементов случайности, позволит чётко определить их роль и место в системе уроков, поможет планомерно вести работу по подготовке к интегрированному уроку.

Использование в системе межпредметной интеграции в урочной и внеурочной деятельности способствует формированию устойчивых умений высказывать предположения, строить доказательства. Обучающиеся овладевают навыками смыслового чтения, получают возможность для развития умения работать с моделями, диаграммами, таблицами, схемами. У детей формируется навык решения задач, требующих анализа и обобщения, а также на интерпретацию информации.

Таким образом, межпредметная интеграция является одним из эффективных средств для формирования функциональной грамотности младших школьников.

Литература:

1. Ковалева Г.С. Возможные направления совершенствования общего образования для обеспечения инновационного развития страны. 2012
2. Сергеева Т.Ф. Информационно-категориальный подход к обучению как педагогическая технология. М.: 2002.

ФЕСЕНКО О.Н.

ОШ № 74, г. Караганда

**ПРОИЗВОЛЬНОСТЬ И СПОСОБНОСТЬ К САМОРЕГУЛЯЦИИ
УЧАЩИХСЯ КАК НОВЫЕ АДАПТАЦИОННЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ПРИ ПЕРЕХОДЕ
В СРЕДНЕЕ ЗВЕНО**

В жизни человека наблюдаются такие обстоятельства, которые в определенные моменты его жизни начинают резко отличаться от других, они какие-то особые, выходящие за рамки привычного поведения, восприятия и жизни в целом.

Человек в этот момент понимает, что его размеренная жизнь, выстроенный взгляд на мир вдруг стал неопределенным и шатким. Появились новые задачи, от которых он не может уйти и главное, которые он не может решить, как раньше привычным способом и достаточно быстро. Уже не совпадают его потребности и возможности, что не дает полноценно жить дальше в рамках прежней модели поведения, то есть возникает определенный дискомфорт: психические и физиологические отклонения. Данный временной период в жизни человека называется кризисом. Кризис – это всегда не просто и неприятно, так как человек ищет свой новый образ – образ Я. В психологии все кризисы подробно описаны, даны характеристики, особенности, новообразования, адаптационные возможности, базовые мотивации и системы представлений человека о самом себе в кризисный период. Кризисные моменты переносятся людьми достаточно сложно, особенно маленькими детьми и подростками, так как им не хватает опыта, осознания, сформированности эмоционально – волевой и когнитивной сферы. Именно появление психологических новообразований позволяет нам судить о том, как ребенок или подросток пережил тот или иной кризис. В своей статье хочется обратить внимание на формирование произвольности и способности к саморегуляции. Два очень важных компонента, необходимых учащимся при переходе в среднее звено, так как он также относится к кризисному периоду. Психологами хорошо освещен переход четвероклассников в среднюю школу. Почему он относится к кризисному периоду? В чем его сложность и какие последствия несет дезадаптация детей постарше мы раскрываем в данной статье. В этом году мои четвероклассники пойдут в пятый класс. Мне как учителю начальных классов не безразлично их дальнейшее обучение, взаимоотношение с другими учителями и учащимися не только в классе, но и в школе. Всем известно, что у пятиклассников значительно расширяется информационное, коммуникативное поле деятельности и главное, не затеряться в нем, а найти свое место и чувствовать себя комфортно. Если в начальной школе ученикам важно было быть успешным в учебе, то пятиклассника волнуют проблемы личностного развития и межличностных отношений. Если ученику в начальной школе было важно мнение родителей и одного учителя, то у пятиклассника появляется страх не соответствовать ожиданиям окружающим в целом. Успешность адаптации будущего пятиклассника во многом зависит не только от интеллектуальной готовности, от умения хорошо общаться, но и умения соблюдать школьные правила, ориентироваться в новых ситуациях. А это во многом зависит от произвольности и саморегуляции.

Произвольность и саморегуляция – это те компоненты, которые являются центральными линиями в развитии детей. Саморегуляция – процесс управления человеком собственными психологическими и физиологическими состояниями, а также поступками. [1] С того момента, как мы говорим о том, что ребенок умеет управлять своими поступками, имеет место говорить о наличии у него совести. А совесть – это фундамент духовно – нравственного воспитания. В Программе целостного воспитания РК сделан огромный акцент на «воспитание трудолюбивого, честного, сознательного, созидательного гражданина на основе общечеловеческих и национальных ценностей» [2], в основе которых лежат национальный интерес, совесть и стремление. «Думай, прежде чем делать», так считают некоторые психологи, описывая суть психической саморегуляции. Казалось бы, так просто, однако мы понимаем, что дети не могут думать о серьезных вещах, потому что их мыслительные навыки не такие как у взрослых, зато детская психика более гибкая, поэтому навыки саморегуляции в детстве осваиваются проще и легче. Естественно, что уровень осознанности не столь высокий, как у взрослых, но дети последовательно осваивают уровни саморегуляции от непроизвольного до полностью осознанного и мотивированного. Уже к 6-7 годам осознанная саморегуляция начинает преобладать над непроизвольной. [3] Поэтому при переходе в среднее звено у учащихся совершенствуются навыки саморегуляции, а школа им в этом помогает. Например, из своего опыта работы могу отметить, что естественные

способы регуляции формируются на уроках пения, рисования, физической культуры, литературного чтения, релаксации и т.д. Как было сказано выше, человек должен уметь пользоваться приемами саморегуляции в определенных жизненных ситуациях, поэтому и детей нужно этому обучать. Например, в своей практике использую упражнения направленные, на развитие произвольных движений и самоконтроля: «Волшебное число», «Стой!», «Волшебное слово», «Запрещенное движение», «Игра в мяч». Очень интересные упражнения, направленные на развитие произвольной активности, формирование эмоциональной и волевой сфер, такие как: «Иголка и нитка», «Тренируем эмоции», «Лото настроений», «Продолжи фразу», «Обзывалки», «Молчание», «Минута тишины, минута – можно». А такие игры как: «Прогулка в лес», «Изобрази явление», «Знаете ли вы цифры?», «Знаете ли вы буквы?», «Слушай команду» и другие направлены на развитие психической саморегуляции, способствующие успокоению и снятию напряжения. Для организации данных игр не требуется особой специальной подготовки. Такие игры регулярно включаю в различные части уроков, физкультурные минутки, физкультурные уроки, организовываю свободную деятельность на переменах, также включая дыхательные упражнения. Очень важна саморегуляция при контроле эмоций, которые у младших школьников еще сформированы не полностью. Результатом проведенной работы явилась диагностика с помощью «Теста на определение уровня развития произвольной регуляции деятельности», проведенной педагогом - психологом школы, который определил уровень развития действий самоконтроля и самооценки четвероклассников, способность понимать задачу, поставленную учителем и руководствоваться ею при самостоятельном выполнении задания. Результаты показали, хороший результат у 68% учащихся, т.е. у них достаточно сформирован навык работы по инструкции взрослого, они способны внимательно слушать педагога и точно выполнять задания. 23% недостаточно хорошо справились, так как были не совсем внимательны, не были настроены на работу, не поняли задание. Два ученика, а это составило 9% плохо взаимодействуют с педагогом в ситуации обучения, не имеют навыка работы по пошаговой инструкции, так как имеют достаточно низкий когнитивный уровень.

Таким образом, можно сделать выводы:

1. Именно уровень овладения учащимися элементарными умениями регуляции эмоциональной сферы и способность устанавливать эмоциональный контакт составляют уровень развития эмоционального контроля его личности, что так необходимо в среднем звене. Ребята должны практиковать самодисциплину, то есть не останавливаться на пути к достижению своей цели, а добиваться ее. Овладев начальными навыками эмоциональной саморегуляции, учащиеся смогут регулировать свое общение.

2. Учащиеся, которые научились таким техникам, чаще видят хорошее в окружающих, легко общаются, спокойно принимают перемены и справляются с трудностями, действуют согласно собственным ценностям, сами себя утешают и помогают справиться с негативными переживаниями, особенно в период адаптации в среднем звене. Когда ребенок расстроен, он может, не задумываясь, быть агрессивным, грубым, непослушным. Саморегуляция позволяет взять осознанную паузу между чувством и дальнейшим действием. Это помогает справиться с импульсивным поведением, которое часто может усугубить ситуацию, а затем осознать происходящее и выбрать лучшую из возможных стратегий.

Литература:

1. Боркина Н. П. Основы развития саморегуляции ребенка, 2007, URL: <https://festival.1september.ru>.
2. Министерство просвещения РК «Программа целостного воспитания», Астана, 2023 г.
3. Кувалкина Л.И. Нескучные правила для формирования саморегуляции младших школьников // Открытый урок. – 2018. – №11. – С.148-159.

ОБУЧЕНИЕ РУССКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЕ, ОСНОВАННОЕ НА ЦЕННОСТЯХ

В современных условиях социокультурных изменений казахстанского общества и государственной политики непрерывного образования Республики Казахстан приоритетной становится задача развития личности ученика на основе национальных и общечеловеческих ценностей. Новая модель интегрированной системы обучения и воспитания находит отражение в «Единой программе воспитания», утвержденной Министром просвещения РК от 19 сентября 2023 года.

В документе говорится: «Воспитание обучающихся осуществляется через организацию внеурочной деятельности и в том числе через содержание учебных предметов, что обеспечивает целостность воспитания и обучения. Образование будет эффективным, если оно основано на таких ценностях, как национальный интерес, совесть, стремление».

Овладение языком - начало любого культурного сближения народов, поскольку именно язык - важнейшее орудие культуры, средство ее трансляции и сохранения, ключ к ее пониманию. И потому особенно важно преподавать русский язык с опорой на жизненные позиции человека тем, кому принадлежит завтрашний день.

Казахскую культуру невозможно представить без наследия Ибрагима Кунанбаева. И уроки русского языка становятся актуальными в раскрытии и донесении языка, лирики, философии великого мыслителя. Актуализируется передача народного опыта и духовности через проведение диктантов «Наследие Абая». Появляется возможность использовать воспитательный потенциал сквозных тем программы, которые способствуют реализации задач по формированию национальных ценностей.

В пятом классе при изучении раздела «Культура: язык и общение» учащиеся познают, что язык - это не только предмет для изучения, а живая душа народа, сокровище. Работа с иллюстрацией, когда нужно назвать членов семьи на русском и казахском языках, укрепляет обыденное лингвистическое сознание детей.

В шестом классе при проведении суммативного оценивания за раздел «Путешествия и достопримечательности» обучающиеся изучают текст «Мавзолей Айша-Биби». Удивительная история влюбленных вызывает эмоциональный отклик, желание посетить удивительное место в Казахстане и уважение к национальному наследию страны.

В седьмом классе, изучая содержание раздела «Традиции и обычаи», ученики познают культуру разных народов, сравнивают традиционные порядки, устои, праздники русских, казахов, японцев, греков. Закрепляют правописание глаголов, деепричастий на материале текстов «Тұсаукесер», «Сарқыт», «Бешбармак». По итогам уроков все едины во мнении: «(Не) познакомившись с культурным наследием, (не)льзя познать м...нтал...тет, характер народа».

В восьмом классе расширяют знания о воспитании семейных ценностей на основе текстов о детстве Томирис, Абая, Закона «О правах ребенка в РК», житейских притчах. Дети постигают правовую культуру и определяют семейные ценности как основу национального благополучия.

Деятиклассники рассматривают вопросы национальной безопасности Республики Казахстан, в том числе участие казахстанских воинов в миротворческой деятельности по поддержанию и сохранению мира. Таким образом воспитывается готовность служить Родине, патриотические качества.

Ученики десятого класса обсуждают понятия толерантности и диалога в межнациональной среде, дискутируют, обмениваются мнениями. Эти важные темы злободневны, поскольку мир, согласие, единение являются базовыми в политике нашего государства. Уроки русского языка содействуют укреплению казахстанского имиджа.

Старшеклассники в одиннадцатом классе при изучении раздела «Экология: нефтяная и ядерная промышленность» принимают участие в обсуждении глобальных проблем, таких как экологические последствия атомной энергетики, парниковый эффект, добыча нефти. Работа со сплошными и несплошными текстами на данные темы повышает уровень экологической культуры детей и закладывает основы национальных ценностей.

Совесь утверждалась писателями-классиками как основная мера всех вещей. Сегодня ясно, что главное назначение словесника - быть источником нравственного влияния.

Литература, как ни один из предметов, способствует духовно-нравственному становлению личности, познанию и самопознанию человека. Словесное искусство духовно по своей природе. Специфика нравственного воздействия урока литературы заключается в том, что читатель - подросток имеет возможность сверить свои оценки жизни с авторитетными оценками писателей, осмысляя подход к миру и человеку. Таким образом, через познание других, осуществляется процесс самопознания.

Характеристика героя - это основной вид учебной деятельности на уроке русской литературы. Описание портрета персонажа, его жилища, поведения, жестов, отношения к природе и другим действующим лицам учит детей видеть внешние проявления внутреннего состояния героев, глубже воспринимать мир их чувств.

В пятом классе при знакомстве с произведением М. Шаханова «Отрарская поэма о побежденном победителе, или Просчет Чингисхана» учащиеся характеризуют образ предателя, выполняют краткосрочный проект или пишут эссе «Судьба предателей карает». В ответах осуждают отрицательного персонажа и разделяют авторскую позицию, выраженную в цитате: Карашоки «в испуге дрожа, на колени упал». Учатся ценить честь, достоинство, служение народу на примере патриотов Ильи Муромца и Каира.

В шестом классе читают притчу «Соломоново решение», анализируют образ женщины, которая подменила ребенка и согласилась разделить его на две части. Обучающие однозначно называют такую мать бессовестной, непорядочной и переосмысливают заботу и любовь своих родителей.

В седьмом классе исследуют произведения одного тематического ряда: «Притча о блудном сыне», «Станционный смотритель» А.С. Пушкина, «Телеграмма» К.Г. Паустовского. Литературные дети одинаково плохо относились к своим родителям; Дуня и Настя испытывали муки совести, раскаивались в своем неблагодарном обращении, сожалели поздно, когда близких уже не вернешь. Проникая в эмоциональный мир героев, учащиеся вырабатывают собственные оценки персонажей, что усиливает становление нравственных идеалов.

В восьмом классе изучаем произведение А.Г. Алексина «А тем временем где-то...», характеризуем Сережу Емельянова в начале повести и в конце. Отмечаем его эволюцию взросления после принятия ответственности по отношению к женщине, которая уже дважды была предана близкими людьми. На вопрос «Какие качества личности не позволили мальчику оставить без внимания Нину Георгиевну?» дети отвечают единодушно. Совесь. Гуманизм. Стыд за отца. Иначе говоря, постигая внутренний мир героя, обучающие соотносят его поступки со своим мироощущением. Данное произведение становится еще примером, когда совесь проявляется не в моменте отрицательного поведения, а наоборот.

В старших классах дети погружены в атмосферу гражданской войны, любви в судьбах людей. Молодежь учится у исполнителей полюболюбившихся произведений разным чувствам: радости и огорчению, восторгу и печали, нравственному очищению. Литературными фигурами выступают господин Н. из повести «Ася» (А.И. Куприн), Иван Тимофеевич из повести «Олеся» (И.С. Тургенев), Евгений Онегин (А.С. Пушкин), Трофим из рассказа «Жеребенок» (М.А. Шолохов). Последний из перечисленных спасает жизнь жеребенка и погибает. Уроки художественной литературы обучают жизни в широком понимании слова, формируют опыт, развивают чувства. Книга обогащает духовно, воспитывает совесь через оценку поступков героев.

К.Д. Ушинский писал: «В преподавателе знание предмета далеко не составляет главного достоинства, главное достоинство преподавателя в том, чтобы он умел воспитывать своим предметом». Первостепенная задача каждого учителя - не только дать ученикам определённую сумму знаний, но и развить у них стремление к учению, саморазвитию, желание учиться, познавать, постигать новое. Мыслить критически, творчески на уроках русского языка и русской литературы помогают разные формы продуктивной деятельности.

В пятом-шестом классе такую возможность дают «Творческие мастерские». Дети с удовольствием иллюстрируют прочитанные произведения, заполняют ленту кадрами к отрывку, создают презентации, ролики.

В седьмом классе дискутируют на темы нравственного выбора «Является ли поступок учительницы безнравственным?» (по произведению «Уроки французского» В.Г. Распутина), пишут творческие работы «Прав ли директор, уволивший учительницу французского?», создают психорисунки «Совість», «Милосердие», «Доброта».

В восьмом классе органайзер «Персонаж на стене» способствует внимательному прочтению, максимальному извлечению информации об отдельном персонаже для дальнейшего анализа; тренирует в составлении «толстых» и «тонких», проблемных вопросов; помогает извлекать нравственные уроки из поступков героев. Через вопросы ученик осмысливает идею произведения.

В девятом классе сравнивают произведения казахских и русских писателей, близких по тематике, разных видов искусства. Например: сравните портретные описания Тогжан, Айгерим в романе М. Ауэзова «Путь Абая» и героинь повестей И. С. Тургенева «Ася» и А.И. Куприна «Олеся».

Десятый класс проявляет познавательную активность, посещая театр. Одиннадцатый - создает обложки к прочитанным произведениям.

Стремление грамотно и безошибочно писать на русском языке осуществляется через применение активных методов обучения и стратегий технологии развития критического мышления. Способность к энергичному восприятию информации усиливается через хорошо знакомые приемы: «Инсерт», «Ромашка Блума», «Таблица», «Редактор», «Слово-эстафета», «Инфографика», «Рафт», «Опорная таблица».

Правильное использование графических органайзеров, разных видов творческих заданий делает занятия разнообразными, непредсказуемыми, что повышает внутреннюю мотивацию школьников к изучению предмета и порождает интерес к самостоятельному поиску; развивает навыки работы в коллективе и публичного выступления с предоставлением доказательств и аргументов, умение логически мыслить, открывает простор для развития исследовательских навыков.

Обучение русскому языку и литературе, основанное на ценностях национального интереса, совести и стремления, целенаправленно, современно, устремлено в будущее; отражает ключевые аспекты единого учебно-воспитательного процесса.

Когда идет борьба за сознание, роль учителя русского языка и литературы становится особо значимой. Поэтому главные задачи педагога - это обогащение учеников разносторонними и глубокими знаниями о своем народе, его прошлом, традициях, культуре. Народ жив, пока жива его национальная культура: язык, обычаи, предания, легенды, искусство и, конечно, литература.

Литература:

1. «Единая программа воспитания» в организациях образования, за исключением высших учебных заведений. Приложение 1 к приказу Министра просвещения РК № 294 от 19.09.2023. Астана
2. «Об утверждении типовых учебных программ по общеобразовательным предметам, курсам по выбору и факультативам для общеобразовательных организаций». Приказ Министра просвещения РК от 16.09.2022 № 399; с изменениями от 21.11.2022 № 467, с изменениями от 5.07.2023 г. № 199. Астана

ПРИЁМЫ РАЗВИТИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

В век инновационных технологий и непрерывного потока информации не только взрослые, но и дети регулярно пребывают в состоянии стресса: легко обижаются, чувствуют себя непонятыми, тяжело переносят ошибки и неудачи, подавляют негативные эмоции или наоборот агрессивно их выражают.

Область моего мини-исследования находится на стыке двух наук: психологии и методики преподавания. **Цель исследования** – разработка, апробация и внедрение приёмов развития эмоционального интеллекта на уроках русской литературы.

Способность распознавать и контролировать свои эмоции, желания и мотивацию в современной науке относят к **эмоциональному интеллекту**.

Люди с развитым эмоциональным интеллектом умеют договариваться с другими людьми, сопереживать им, принимать решения и адекватно реагировать на негативные ситуации.

В ходе своей деятельности я задумалась над вопросом: каким образом можно развивать эмоциональный интеллект учащихся на уроках? Ведь часто при изучении художественного произведения, характеристике героев, их поступков и ситуаций учащиеся проявляют нетерпимость, агрессию и делают достаточно резкие высказывания.

Ряд методик, используемых в психологии при работе с эмоциональным состоянием детей, я попыталась адаптировать для работы с литературным произведением, при этом стараясь не выходить за рамки образовательных целей учебной программы.

В качестве одного из приемов я использовала так называемый **«Дневник эмоций»**, который предполагает заполнение учащимися четырех колонок: **ситуация; мысли, действия, физические ощущения героя; эмоции; как бы отреагировал я**.

Рассмотрим данный прием в действии при изучении произведений «Муму» И.С.Тургенева и «Станционный смотритель» А.С.Пушкина. Цель 6.2.4.1 анализировать эпизоды драматических и прозаических произведений, важные для характеристики главных героев.

После заполнения таблицы обязательно следует обсуждение содержимого последней колонки «Как бы реагировал я». Необходимо отметить культурные, цивилизованные, законные выходы из трудной ситуации и исключить агрессивные, неэкологичные, типа «я бы его убил», «избила бы их», «тоже бы утопилась» и т.п.

Следующий **прием** – **«Немой телевизор»**. Внимательно рассмотрите кадр, наблюдая за жестами, мимикой и расположением в пространстве героев и размышляя, какие эмоции они сейчас испытывают. Какие эмоции возникают у вас при виде этих кадров?

Умение правильно определить эмоцию, дать ей название – уже залог успешного развития эмоционального интеллекта. Часто во время

«Дневник эмоций»

ситуация	мысли, действия, физические ощущения героя	эмоции	как бы реагировал я

«Немой телевизор»

Внимательно рассмотрите кадр, наблюдая за жестами, мимикой и расположением в пространстве героев и размышляя, какие эмоции они сейчас испытывают. Какие эмоции возникают у вас при виде этих кадров?

предмета, животного и тп

просмотра кадров из фильма, на которых герои явно испытывают тоску, боль и прочие отрицательные эмоции, некоторые учащиеся отвечают, что герои в этот момент вызывают у них не сочувствие и жалость, а смех и раздражение. В таких случаях следует обсуждение: что именно в мимике или позе героя показалось вам смешным или жалким, какие эмоции вы бы испытывали на месте героя в данный момент?

Прием «Нарисуй эмоции»

Попробуйте нарисовать «портрет» эмоционального состояния героя в данной ситуации. Он может быть представлен в виде абстрактного рисунка, символа, предмета, животного и т.п.

Прием «Но зато»

Попробуйте переосмыслить негативное событие в произведении, найдите в нём небольшую выгоду. Запишите два минуса и два плюса сложившейся ситуации для героя произведения. На примере «Уроки французского» В.Распутина. Во время данного вида работы учащиеся совместно рассуждают и пытаются (зачастую очень даже креативно) найти плюсы даже в самом сложном или трагичном эпизоде.

Таким образом, вышеперечисленные приемы в рамках уроков литературы позволяют развить такие умения учащихся, как:

- умение определять эмоции и называть их;
- умение сопереживать;
- умение выражать свои мысли и чувства культурно, цивилизованно, без агрессии;
- умение выражать свои эмоции невербально, например, в виде абстрактного рисунка.

Все данные навыки влияют на уровень эмоционального интеллекта учащихся, который, наравне с умственным, необходимо развивать в современной школе.

Литература:

- 1.Меренкова В.С., Пронина А.Н. Словарь психологических терминов.- Елец, 2016.
2. Типовая учебная программа по учебному предмету «Русская литература» для 5-9 классов уровня основного среднего образования (с русским языком обучения).-Астана, 2022.

ФОГЕЛЬГЕЗАНГ В.В., МЕЛЬНИКОВА М.Ю.

КТУ ОШ №85, г. Караганда

РЕЧЕВЫЕ ПАТТЕРНЫ КАК СПОСОБ РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

А знаете ли вы, что в штаб квартире ООН уборщица знает фразу «Куда по помывому полу?» на 19 языках! Эта шутка показывает, что неплохо бы выучить готовую фразу, чтобы суметь применить её в предлагаемых реальных обстоятельствах. В процессе обучения учителя постоянно сталкиваются с неумением учащихся высказать собственное мнение или суждение по определенной теме. Как часто шутят в педагогической среде «Ученик, как собака. Все понимает, а сказать не может». Наблюдая за тем, как учащимся бывает трудно сформулировать собственную мысль, была определена проблема: неумение полноценно высказывать собственное мнение по предложенной теме на уроках английского языка. В

связи с данной проблемой была определена цель исследования: Улучшить или развить навык функциональной грамотности в сфере говорения, применяя речевые ситуативные паттерны.

Как пробудить активность школьника? Как помочь ему приобрести уверенность и высказать свое мнение?

Мы решили исследовать, как речевые паттерны помогут развить функциональную грамотность через умение сформулировать собственное мнение по предложенной теме на уроках английского языка в 11 классе. Известно, что речевые паттерны - это, обычно похожие грамматические фразы. Мы, со своей стороны, предлагаем использовать паттерны, которые являются ситуативными, и могут быть использованы в ходе всего разговора: вступление, развитие, вовлечение собеседника, аргументирование своего мнения и логическое завершение. В этом новизна нашего исследования.

Определенные речевые подсказки, используемые на уроках, всегда помогают ученикам сформулировать ответ. Мы предположили, что если окружить ребят речевыми образцами для высказывания собственного мнения, то возникнет речевая ситуация, которая послужит триггером для формулирования дальнейшего высказывания.

Были определены задачи:

- ознакомить учащихся с речевыми паттернами;
- активизировать употребление речевых паттернов в высказывании.

Ожидаемый результат: Формулирование и высказывание собственной точки зрения с помощью предложенных речевых паттернов.

Мы собрали данные, используя наблюдение за учащимися 11 «А» класса, беседу с классным руководителем, анкетирование учащихся, а также задание с использованием паттернов. Для выявления причин, почему так трудно высказать собственное мнение, учащимся 11 «А» класса была предложена следующая анкета:

1. Имя, Фамилия, класс.
2. Нравится ли тебе предмет «Английский язык». Почему?
3. Как ты считаешь, нужно ли изучать английский язык? Пригодится ли он тебе в жизни?
4. Тебе на уроке английского языка интересно или скучно?
5. Что тебе больше всего нравится делать на уроке английского языка?
6. Какие трудности в изучении английского языка ты испытываешь?
7. Почему иногда бывает трудно высказать свое собственное мнение?
 - не хватает языковых средств
 - трудно сформулировать собственное мнение
 - другая причина (какая?)

Анкета на выявление трудностей в изучении английского языка.

Анкетирование показало, что...

Учащимся 11 «А» класса (14 учащихся);

1. Нравится предмет «Английский язык» (13 учащихся);
2. Язык надо изучать, поскольку он может пригодиться в жизни (13 учащихся);
3. Все учащиеся отметили, что им интересно на уроке английского языка (14 учащихся);
4. Больше всего нравится разговаривать на английском языке (10 учащихся);
5. В основном, трудности вызывает грамматика (13 учащихся);
6. - Не хватает уверенности в себе (3 учащихся) - Недостаточно языковых средств (11 учащихся).

Таким образом, анкетирование выявило, что эффективность формулирования высказывания зависит от двух основных факторов: 1) Не хватает уверенности в себе; 2) Недостаточно языковых средств.

На первый взгляд разные факторы на самом деле тесно взаимосвязаны друг с другом. Не хватает уверенности как раз из-за недостатка языковых средств!

Анкетирование 11 «А» класса, а также беседа с классным руководителем показали, что у ребят достаточно сильная внутренняя мотивация к изучению английского языка. Наблюдение также показывает, насколько качественно ребята готовятся к урокам, повышается желание изучать новую лексику, разбирать грамматику. Однако, проблема остается, ребятам по-прежнему трудно выражать свое мнение. Тем не менее, опираясь на паттерны, у них пропадает страх начинать говорить. Используя паттерн, который является «спасательным кругом» при начале разговора, ребёнок продолжает выстраивать фразу, опираясь на последующий паттерн, и таким образом получается монологическое высказывание, которое продумывается заранее. О важности умения грамотно сформулировать монологическое высказывание говорил еще древний оратор Цицерон, отмечая, что только та речь удачна, которая продумана от начала до конца.[4, с.94]. Более того, употребление в речи готовых фраз помогает выстраивать и диалогическую речь.

Особенно хотелось бы отметить, что для учащихся со слабым уровнем обученности, которым не удастся легко схватывать и овладеть лексическим материалом, такая помощь может оказаться незаменимой.

Во время работы в 11 классе по теме Collaborative task, Module 6G, авторы учебника Solution предложили Key Phrases, которые являются отличными речевыми паттернами.

Речевые паттерны:

Starting a discussion 1. Shall we start with...? 2. Let's begin with..., shall we? 3. We could start by talking about... Expressing an opinion 4. To my mind... 5. In my opinion... 6. For me, the chief consideration is... 7. Personally, I would say that... 8. I feel quite strongly that... Adding an opinion 9. Not only that,... 10. Yes, and another thing... 11. Good point. And I also believe that... Agreeing and disagreeing 12. Absolutely. I couldn't agree more. 13. I'm with you on that. 14. Yes, I think you're right. 15. That's true to some extent. However,... 16. I'm not sure I agree. 17. I take a rather different view on that. 18. That's not quite how I see it. Involving your partner 19. Would you agree with that? 20. ..., don't you think? 21. Can we agree that...? 22. What do you think about...? Interrupting 23. Sorry to interrupt, but... 24. Hang on a moment, I think... Reaching an agreement 25. So, shall we make a decision? 26. We need to decide what/which 27. That's settled, then.	Начало дискуссии 1. Начнем с...? 2. Давайте начнем с..., не так ли? 3. Мы могли бы начать с разговора о... Выражение своего мнения 4. На мой взгляд... 5. По моему мнению... 6. Для меня главным соображением является... 7. Лично я бы сказал, что... 8. Я очень сильно чувствую, что... Добавление мнения 9. Не только это,... 10. Да, и еще одно:... 11. Хорошая мысль. И я тоже в это верю... Согласие или несогласие 12. Абсолютно. Я не мог не согласиться. 13. В этом я с вами согласен. 14. Да, я думаю, вы правы. 15. В какой-то степени это верно. Однако,... 16. Я не уверен, что согласен. 17. У меня на этот счет несколько иная точка зрения. 18. Я вижу это не совсем так. Вовлечение вашего партнера 19. Согласны ли вы с этим? 20. ..., вы так не думаете? 21. Можем ли мы согласиться, что...? 22. Что вы думаете о...? Перебивая... 23. Извините, что прерываю, но... 24. Подождите минутку, я думаю... Достижение соглашения 25. Итак, примем ли мы решение? 26. Нам нужно решить, что/что 27. Значит, решено.

Речевые паттерны.

На последующем уроке, учащиеся получили задание «Сформулировать свое мнение по отношению к предложенным высказываниям, как например, "You can't judge a book by its cover". "Нельзя судить о книге по обложке", а также пословицам на тему «Книги и чтение».

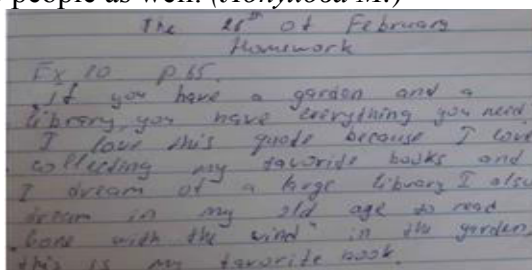
Ниже примеры высказывания учащихся с употреблением речевых паттернов:

1. Personally, I would say that my favorite quote is "You can't judge a book by its cover" because we often judge by the cover. Many people choose books only because of the beautiful cover, but the content is terrible. And books in a simple cover can be very interesting. That's true to some extent. (Аникина В.)

2. 'The world is a book and those that do not travel read only one page.' (St Augustine)
I couldn't agree more with the quote from St. Augustine, because each book has its own atmosphere, its own world. (Барулина В.)

3. You can't judge a book by its cover. 'I love this quote because it applies not only to books but also to people. Just as a book cannot be judged by its cover, people cannot be judged by their appearance. That's how I see it. (Бахытова Т.)

4. My favorite quote: "You can't judge a book by its cover". Good point. And I also believe that this quote applies to people as well. (Лонухова М.)

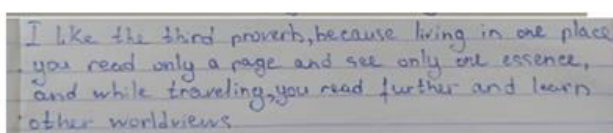
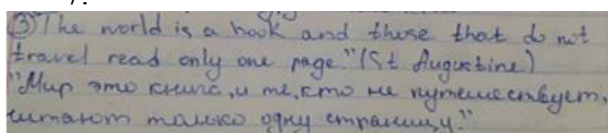

(Пушилова К.)

5. I really like the quote "There is no friend as loyal as book" . Because **to my mind** it really is. Books are my best friends. Books open up a world of endless possibilities for me. (Сухотерина М.)

6. **In my opinion** you can't judge a book by its cover. And **I think** the best part of both the book and the person is inside them. (Ткачук А.)

7.

(Толеутаев А.)

Проанализировав ответы учащихся, можно сделать вывод, что цель, поставленная в начале исследования, была достигнута, так как ребята стали более уверенно высказывать свою точку зрения.

Результат проделанной работы показал, что если научить ребят пользоваться речевыми образцами, рекомендовать больше высказываться вслух и делать это систематически из урока в урок – то проблема формулирования самостоятельного высказывания может быть эффективно решена.

Проблема неразвитости устных навыков актуальна на всех ступенях обучения и не только на уроках английского языка. Поэтому, речевые ситуативные паттерны могут быть использованы и на других предметах. Сделав акцент на речевых паттернах, используемых в реальных ситуациях, мы помогаем сформулировать собственное мнение, умение высказать его, тем самым непосредственно развивая функциональную грамотность.

Литература:

1. Borg W. Applying educational research: A practical guide for teachers. New York: Longman, 1981.
2. Tim Falla. Paul. A Davies. Solutions Science Schools Grade 11 Student's Book p.66
3. Электронные ресурсы: Кузнецова Т.И., Стрельникова И.П. Ораторское искусство в древнем Риме. Москва, "Наука", 1976.
http://www.sno.pro1.ru/lib/kuznetsova-strelnikova_oratorskoe_iskusstvo/4.htm

ХИМИЯ ПӘНІН ОҚУ ҮРДІСІНДЕ ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАҒЫТТАП ОҚЫТУ

Білім берудегі құндылықтарды дарыту негізінде білім алушылардың мынадай қабілеттері дамуы тиіс: Қазақстан мүдделеріне қызмет етуге дайындығы; Қазақстан Республикасының Конституциясы мен заңдарының нормаларын құрметтеу және сақтау; әлеуметтік жауапкершілік және шешім қабылдай алу; қоршаған ортаға және экологиялық тұрақтылықты сақтауға оң қарым-қатынас; шығармашылықпен және сын тұрғысынан ойлау; коммуникативтілік және ақпараттық-коммуникациялық құралдар мен технологияларды тиімді қолдана білу; өмір бойы білім алуға және өзін-өзі жетілдіруге талпыну.

Орта білім беру мектептерде білім алушыларды химия пәнінен оқытудың мақсаты:

- Барлық білім алушыларға химиялық білім дегейін қамтамасыз ету.
- қоршаған ортада болатын химиялық құбылыстарды шешуге болатын мәселелерді анықтай білу;
- химиялық әдістерді қолдана отырып бұл мәселелерді шешу;
- пайдаланылатын шешу әдістерін талдай алу;
- нәтижелерін түсіндіре білу;
- шешімдердің нәтижелерін құрастырып жаза алу

9 сынып оқушыларын қызықтырып, ынталандыру үшін «Фосфор және оның қосылыстары» тақырыбын өздігінен оқу үшін мынандай тапсырма беріледі:

Ынталандыру тапсырмасы:

Егер сендер бұл тапсырманы дұрыс орындасаңдар, онда фосфорды, оның қосылыстарын қалай қолдануға болатынын, және табиғатта таралуын білесіңдер.

Оқушылардың іздену жұмысы:

Фосфор және табиғи қосылыстары туралы қосымша мәліметтер іздеу.

Тапсырма орындау үлгісі:

Фосфор табиғатта _____ кездеседі. Фосфордың физикалық қасиеттері: _____

Фосфордың оттекті және сутекті қосылыстары _____.

Тексеру тапсырмалары:

1. Фосфордың аллотропиялық түрөзгерісін жазыңыз
2. фосфордың және фосфиннің жану реакция теңдеуін жаз.

Ақпарат көзі: Оқулық, анықтамалықтар

Жауабы: 1-сұрақ: Ақ фосфор улы; қызыл және қара фосфор

2-сұрақ: $4P + 5O_2 = 2P_2O_5$; $2PH_3 + 4O_2 = P_2O_5 + 3H_2O$

1-сұраққа дұрыс жауап берсе: 3 балл.

2- сұраққа дұрыс жауап берсе: 7 балл. Барлығы 10 балл.

10 сынып тақырыбы: Қаныққан көмірсутектер.

Ынталандыру тапсырмасы:

Егер сендер бұл тапсырманы дұрыс орындасаңдар, онда сендер метанның қасиеттерін және қолдануы туралы білесіңдер.

Оқушылардың іздену жұмысы:

Алкандар туралы қосымша ақпараттар іздеу.

Тапсырма орындау үлгісі:

Сіз өзіңізді кенші технолог деп елестетіңіз. Сізге жаңадан келген жас кенші метанның «кен газы» және «батпақ газы» деп аталу себебін сұрады.

Тексеру тапсырмалары:

1. Метан газының пайда болуы және қандай физикалық қасиеттері бар?

2. Метан газынан синтез газын алу реакция теңдеуін жазыңыз.

Ақпарат көзі: Оқулық, анықтамалықтар

Жауабы: 1-сұрақ: Метан ауасыз ортада өсімдіктердің шөгінділері шірігенде пайда болып батпақтың бетіне газ көпіршіктері түрінде бөлініп шығады. Сондықтан батпақ газы деп аталады. Сонымен қатар ол жер астында таскөмір баяу ыдырағанда және көп мөлшерде шахталарда пайда болады.

2-сұрақ: $2CH_4 + O_2 \xrightarrow{850^\circ C} 2CO \uparrow + 4H_2 \uparrow$

1-сұраққа дұрыс жауап берсе: 5 балл.

2- сұраққа дұрыс жауап берсе: 5 балл. Барлығы 10 балл.

9 сынып тақырыбы «Хлор».

Ынталандыру тапсырмасы:

Егер сендер бұл тапсырманы дұрыс орындасандар, онда сендер хлордың, оның қосылыстарының маңызын, қасиеттерін және қолдануы туралы білесіңдер.

Оқушылардың іздену жұмысы:

Хлор туралы қосымша ақпарат іздеу

Тапсырма орындау үлгісі:

Егер сендер бұл тапсырманы дұрыс орындасандар, онда хлордың, оның қосылыстарын маңызын, қалай қолдануға болатынын, және табиғатта таралуын білесіңдер.

Тапсырма орындау үлгісі:

Хлор - _____ түсті газ. Суда жақсы ериді. Оның судағы ерітіндісі _____ деп аталады.

Дүниежүзіндегі хлордың жылдық сұранысы 1 млн тоннадан артық. Себбі хлор _____, _____, _____ қолданады.

Тексеру тапсырмалары:

1. Хлордың түзілуін, тұншықтырғыш иісті сары жасыл газдың пайда болуынан байқауға болады. Хлорды марганец диоксидінен алу реакция теңдеуін жазыңыз.

2. Хлор күшті тотықтырғыш. Хлордың темірмен реакция теңдеуін жазыңыз.

Ақпарат көзі: Оқулық, анықтамалықтар

Жауабы: 1-сұрақ: $MnO_2 + 4HCl = Cl_2 \uparrow + MnCl_2 + 2H_2O$

2-сұрақ: $2Fe^0 + 3Cl_2^0 = 2Fe^{+3}Cl_3^-$

1-сұраққа дұрыс жауап берсе: 5 балл.

2- сұраққа дұрыс жауап берсе: 5 балл. Барлығы 10 балл

Қорытындылай келе сабақ барысында білім алушыларға берілетін шығармашылық тапсырмаларды құрастыруда ескеретін жағдай: сұрақтар мазмұны ғылыми, мәселелі және қызықты болуы; танымдық және тәжірибелік тұрғысында құнды болуы; химиялық заттардың қасиеттері, құрылымы, құрамы арасындағы генетикалық байланысты жүзеге асыратын болуы; пәнішілік және пәнаралық байланыс негізінде болуы керек.

Мысалы:

Неліктен былғары аяқ киімді ыстық жерге қоюға болмайды?

Неге құстың ұясын пластмассадан салуға болмайды?

Неліктен ағзадағы глюкозаның жеткіліксіз мөлшері мидың әлсіреуіне, бастың айналуына әсер етеді?

Неліктен дельфиндердің сүтінің майлылығы жоғары (40%)?

Бассейнде не үшін басқа су өткізбейтін киім кию керек?

Қант неге тез балқиды ал ас тұзы қиын балқиды?

Су барлық жалынды сөндіреді, бірақ неге су астында ацетиленнің жалыны көрінеді?

Білім алушылар бойында шығармашылықпен сыни тұрғысынан ойлау құндылықтарын дамыту жеке тұлға ретінде өзін-өзі жетілдіруге талпындырады.

Әдебиеттер:

1. Ергешбаева Ш.Н. «Мүдде мен максат – жарқын болашақтың кепілі»././ Өрлеу – Шымкент №1 (7) 02.2014 ж.
2. Қ.Бөлеев «Болашақ мұғалімдерді оқушыларға ұлттық тәрбие беруге кәсіби дайындау».-Алматы, 2004

ХРАМКОВА Ю. А., КАППУЧИ О. М.
Гимназия им К. Сатпаева, г Караганда

ВЛИЯНИЕ МУЗЫКИ НА РАЗВИТИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

В современной психологии возрастает интерес к исследованиям эмоционального интеллекта – совокупности ментальных способностей к пониманию эмоций и управлению ими. Важность эмоционально-волевой регуляции подчёркивается многими учёными позже в профессиональной деятельности. Так же деятельность во многих профессиональных сферах имеет эмоциогенный характер, что обусловлено высокой ответственностью, интенсивными межличностными отношениями. В современной науке есть множество исследований восприятия и именно музыкального восприятия, эмоционального реагирования на содержание музыки.

Особой частью развития эмоциональной сферы детей является адекватное восприятие музыки, которому нужно и можно учить [2]. «Музыкальное воспитание как средство формирования интеллекта, эмоциональной культуры чувств, нравственности – такой подход характерен для современной музыкальной педагогики. Л. С. Выготский отмечал что музыка имеет особую ценность в воспитании и развитии эмоций.

«Содержанием» музыки являются настроение, эмоциональные переживания и чувства. Обладая сильным эмоциональным воздействием, музыка открывает в человеке разнообразные чувства, пробуждает возвышенные эмоции. [3]. В.В. Медушевский, анализируя вопросы психологии восприятия, отмечал, что значение музыки заключается не просто в информировании слушателей о чувствах, мыслях, идеалах композитора. Музыка должна «заражать» своим содержанием, овладевает направленным вниманием, может вести за собой, активизируя внимание и мышление [6, с. 6]. По А.Н. Леонтьеву, эмоции являются результатом деятельности. П.М. Якобсон отмечал, что признаком художественного восприятия произведения искусства является эмоционально-содержательный отклик на него. «Он может отвечать содержанию и смыслу художественного произведения или же может носить искаженный характер» [8, с. 213]. Нам стало интересно, будут ли разными, более интенсивными эмоциональные переживания при разных внешних стимулах.

Гипотеза исследования: прослушивание музыкального произведения вызовет более разные по интенсивности эмоциональные переживания и разные по окрашиванию эмоциональные переживания в отличии от литературного произведения у учащихся младших классов.

Методы исследования: анализ психолого-педагогической литературы, педагогический эксперимент, наблюдение, анкетирование, сбор и обобщение независимых характеристик, анализ и обобщение результатов.

Учащимся были предложены два произведения пьеса «Баба Яга» П. И. Чайковского и русская народная сказка «Баба-яга». После прослушивания каждый участник отмечал эмоцию и отмечал ее интенсивность на изображенном на бланке градуснике. Приняли участие в опросе: 72 учащихся 3 классов

Таблица 1. Результаты исследования.

1. Слушая эту пьесу, я почувствовал	2. Оцени эмоцию и отметь ее интенсивность на	3. Слушая сказку, я почувствовал	4. Оцени эмоцию отметь ее интенсивность на

(почеркни одну эмоцию)	градуснике (от 1 до 5)		градуснике (от 1-5)
Тревогу -34 чел	1 – 1 чел 2 – 4 чел 3 -11 чел 4 -11 чел 5 – 7 чел	Тревога - 3	1- 2-1 3-1 4-1 5-
Страх -15 чел	1 – 2 чел 2 – 1 чел 3 - 2чел 4 - 6чел 5 – 4 чел	Страх- 5 чел	1- 2- 3-2 4-2 5-1
Злость -12 чел	1 – 3 чел 2 – 1чел 3 - 3чел 4 - 2чел 5 – 3 чел	Злость – 4 чел	1- 2-1 3-2 4- 5-1
Интерес- 9 чел	1 – 1чел 2 – 0 3 - 0 4 -2 чел 5 – 6 чел	Интерес 56-чел	1-2 2-3 3-7 4-16 5-28
Печаль – 1 чел	1 – 1чел 2 – 0 3 - 0 4 -0 5 – 0	Печаль-1 чел	1- 2- 3-1 4- 5-
Радость – 1 чел	1 – 0 2 – 0 3 - 0 4 -1 чел 5 – 0	Радость 3 чел	1- 2- 3-3 4- 5-

Таким образом, анализ данных осуществленный в процессе исследования, позволяет нам сделать выводы о позитивных результатах проведенной работы. Мы видим, как активны в эмоциональных переживаниях дети при прослушивании музыкального произведения и как разнообразна их интенсивность.

Так же мы видим, что эмоциональный отклик в виде тревоги, страха, злости – выше при прослушивании музыкального произведения, при текстовом прослушивании сказки, тревога, страх выражены минимально в той же группе респондентов. При прослушивании произведения – сказки проявляется интерес у большинства испытуемых, мы наблюдаем включение больше мыслительного процесса.

В ходе анализа мы выяснили, что определенные музыкальные композиции способствуют стимуляции различных аспектов эмоционального интеллекта для развития эмпатии, саморегуляции, развития социальных навыков самоосознания, способствовать саморефлексии и осознанию собственных эмоций и мыслей.

Литература:

1. Готтман, Джон Г Эмоциональный интеллект ребенка. Практическое руководство для родителей / Джон Готтман, Джоан Деклер ; пер. с англ. Г. Федотовой. — М. : Манн, Иванов и Фербер, 2015. — 288 с.
2. Константинова Н.И. Воображение как компонент музыкального развития детей младшего школьного возраста / Н.И. Константинова, С.В. Гани, Т.В. Калинина // Актуальные

вопросы обучения и воспитания подрастающего поколения: материалы VI научно-практической конференции. – М.: Перо, 2018. – С. 37–41.

3. Константинова Н.И. Эмоциональная отзывчивость на музыку как компонент духовно-нравственного воспитания младших школьников/ Н.И. Константинова, Т.В. Калинина, С.В. Гани // Материалы XI Международной научно-практической конференции «Современные проблемы развития образования и воспитания молодежи». – Махачкала: ООО «Апробация», 2016. – С. 90–94. Константинова Н.И. К65 Психологические аспекты музыкального воспитания школьников: монография / Н.И. Константинова, С.В. Гани. – Чебоксары: ИД «Среда», 2020. – 76 с.

4. Лаптева Е.И., Кабрина О.И. Музыка как средство развития эмоционального интеллекта дошкольников

5. Леонтьев А.Н. Мотивы, эмоции и личность: Психология личности/ А.Н. Леонтьев; под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, А.А. Пузырея. – М.: Издательство Московского университета, 1982. – С. 71–79

6. Медушевский В.В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки/ В.В. Медушевский. – М.: Музыка, 1976. – 253 с

7. Наука и технологии: достижения и инновации: сборник научных трудов по материалам Междисциплинарного форума speed-up, 4 марта 2020 г., Санкт-Петербург: Профессиональная наука, 2020. – 125 с.

8. Якобсон П.В. Психология чувств [Текст] / П.М. Якобсон; под ред. К.Н. Корнилова. – М.: АПН РСФСР, 1956. – 238 с.

ХУАНЫШ АЛТЫНГҮЛ

Абай ауданы, Қарабас кенті №15 ЖББМ КММ

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚ-ТӘРБИЕНІҢ ТҮПҚАЗЫҒЫ

Тәрбиелеу дегеніміз – адамның бойына білімге негізделген этикалық құндылықтар мен өнер қуатын дарыту.

Әл – Фараби

Әл-Фараби бабамыздың «Тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың хас жауы» деп айтқан нақыл сөзі қай кезеңде болмасын ұлт тәрбиесінде өміршең болып қала бермек. Ұлттық құндылықтар негізіндегі тәрбиенің орны бөлек екені өмір тәжірибесінде дәлелденіп отыр. Өйткені, ұрпаққа саналы тәрбие беру қоғамның жарқын болашағын қалыптастырады. Қазіргі кезде елімізде халықтың денсаулығын нығайту жолында біршама шаруалар атқарылып, үкімет осы салаға ерекше көңіл бөліп отыр. 2023-2024 оқу жылынан бастап мектебімізде ұлттық құндылықтың үш бағытымын жұмыс жасаудамыз.

1) Ұлттық мүдде құндылығы;

2) Ар-ұят құндылығы;

3) Талап құндылығы;

Философ Т.Қ. Ғабитов «құндылықтар – қасиеттер» дей отырып, бұл қасиеттердің бала кезден, ана сүтімен бірге өзінің ана тілі арқылы мораль негіздері ретінде, өз тарихын, мәдениетін, әдет-ғұрыптары мен салт-дәстүрлерін игеру нәтижесінде орнығатындығын ерекше бағалайды. Яғни, философиялық тұрғыдан алсақ, құндылықтар – адам үшін пайдалы мәнге ие болатындардың барлығы, адамзат қоғамының іргелі дамуы мен адамның жеке тұлғасын жетілдіруге тиімді ықпал ететіндерінің барлығы құндылық болып табылады. «Біртұтас тәрбие бағдарламасы» енгізіліп, ұлттық құндылықтармен сусындап өскен ұрпақ ұлағатты болмақ. Жас ұрпақты ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиелеу - аса өзекті тақырып. Жастардың бойында ұлттық құндылықтарға негізделген адамгершілік тәрбие мен адами сезімді қалыптастыру және дамыту мәселесі қазақ ақын-жырауларының ой иірімдері, даналық тұжырымдары, халықтың адамгершілік ұғымдары, этнопедагогикалық ойлар арқылы жүргізілуі тиіс. Абай атамыздың «Ұстаздық еткен жалықпас, үйретуден

балаға» деген накыл сөздерің ұстанамыз. Себебі, тек қана үнемі ізденіс үстінде жүретін, жаңашылдыққа жаны құмар, іскер ұстаз ғана баланы жан-жақты дамыта алады. Абай атамыз тәрбие мен білім берудің адамгершілік мақсаттарын айқындайды. Тәрбиенің басты мақсаты, баладан еңбекқор және ұлтжанды азаматты тәрбиелеп шығару, ал оқытудың мақсаты — ғылымды тану, білім алу және мамандық алу деп түйіндеген. Абай атамыз жастарды тәрбиелеуде отбасылық тәрбиеге ерекше мән берді. Абайдың ойынша, алғашқы және ең маңызды тәрбиешілер, мұғалімдер — ата-аналар. Бұлар өз кезегінде жас ұрпақтың адамгершілік сезімдерін дамытып, Отан алдындағы міндеті мен борышын адал атқаруға деген оң көзқарасының қалыптасуына мақсатты ықпал етеді. Халқымыз "Білімдіден шыққан сөз, талаптыға болсын кез" дегенді тегін айтпаған. Сондықтан да ғасырлар бойына сөз құдіретін сезіне білген, шешеннің билігіне тоқтаған, елдікті сақтаудағы тапқырлығына тәнті болып, дәріптеген.

Осы тақырыптар аясында сыныптан тыс іс-шаралар өткізудеміз. Тәрбие мен оқытудағы адамгершілікке бағытталған идеалдар құндылықтар деп қарастырылады. Оларға: шындық, қайырымдылық, тұлға, бостандық, махаббат, шығармашылық және т.б. жатады. Құндылықтар идеалдарды қабылдау немесе қабылдамау сезімі арқылы айқындалып, ақыл-ой, сана арқылы қабылданады, құрметтеу, қошаметтеу, қабылдау тәрізді ұмтылысты білдіреді. Бұл сезім мен ақыл-ойдың ұштасуын және сол арқылы адамның іс-әрекетін белгілейді. Құндылықтар сезім арқылы қабылданады, сана арқылы түсінуге болады. Соның нәтижесінде тұлға құндылықты игереді де, іс-әрекет етеді. Осы аталмыш құндылықтардың бастау көзі халықтың мол мұрасында. Құндылықтар туралы алғашқы түсінік ежелге грек ғалымы Сократтан бастау алады. Сократ үшін құндылық «адамның өмірді бағалауы» екен.

Адам баласының бойындағы дұрыс іс-әрекеті икемделіп әдетке, әдеттен дағдыға айналады. Дағдыдан салт-дәстүрге, әрі қарай құндылығымызға айналады дейсіз ғой... — Әрине, Абай атамыз айтқан «бес дұшпан» — қоғамға емес, әрбір жекелеген адамға қатысты айтылған кемшіліктер. Бұл дертпен адамзат пайда болғаннан бері күресіп келеді. Аталған кемшіліктер кез-келген қоғамда бар. Бүгінде Абай сөзінің қай дәуірмен де үндес келетін маңыздылығын, өзектілігін ерекше сезінесің. Қазір «бес дұшпаннан» басқа, қазақ арасында кеңінен таралған тағы бір-екі қисық әдет — «құмарлық» және «қисынсыз еліктеу». Құмарлық дейтініміз, ұлт жастары жаппай құмар ойынға бет алып барады, оның арты талай трагедияға ұласып жатыр. Құмарлықтың бір көрінісі — есірткі, оның сан қилы синтетикалық түрлерін қазір өрімдей қыздар, буыны қатпаған ұлдар тұтынып, ұлт алдында қауіп төніп тұр. Еліктеу деуімізге себеп, отбасы мен адам өмірінің мәніне қатысты қазір әлемде түрлі жаңа көзқарастар пайда болған. Соған үлкен де, кіші де еліктеп жүрген жағдайымыз бар. Өзге елдің жиіркенішті дүниелерін, жат мәдениетті ұлттың қанына сіңіруден аулақ болғанымыз жөн. Әлеуметтік теңсіздік, діни күштер, жемқорлық сияқты кертартпа дүниелерге жол бермеу қажет. Кез-келгенге еліктеп, ілесе бермейік. Атам қазақ «Қажет еткенге уақыт табылады, қажет етпегенге сылтау табылады» деп — уақыт пен сылтауды, «Қуана білмегенге құт қонбайды, бағалай білмегенге бақ қонбайды» деп — құт пен бақты, «Жақсыны көру басқа, бірге қуану басқа» деп — көру мен қуануды қадірлей білуді осындай терең мағыналы мақалдармен жеткізген. Мен қоғам, әр ата-ана ұрпақ тәрбиесінде тәрбиенің түсіндірілетін, үлгі болатын, шабыттандыратын үш түрін орнымен қолданып, жетілдіріп отырғаны дұрыс деп ойлаймын. Бұдан шығатын қорытынды — «Окитын оқуы жеңіл болса, бала дамымайды. Алатын тәрбиесі жеңіл болса, ата-ана қуанбайды». Осының бәрін қойын дәптерімізге түртіп алып, қоржынымызға салып, миымызды қозғап, есімізде сақтап, әрі қарай қолымыздан келгенше орындауға, таратуға, дамытуға күш салсақ тәрбиеде олқылық болмас еді.

Жалпы адамгершілік құндылықтардың мәні мен мазмұндары көне заманнан бүгінге дейін философия, әлеуметтану, мәдениеттану, этика, эстетика, психология, педагогика ғылымдарында кеңінен қарастырылып, қоғам ерекшеліктері мен сұраныстарына орай талданып, жүйеленіп келеді...

Ұлттық сана-сезімі қалыптасқан, ұлттық мүдденің өркендеуіне үлес қоса алатын ұлттық құндылықтар мен жалпы адамзаттық құндылықтарды өзара ұштастыра алатын

ұлтжанды тұлғаны тәрбиелеуде. Әр сынып сағатында ақындардың өлең жолдарын оқушы санасына сіңіре отырып, ұлттық құндылықты дарыту. Өйткені жасынан ертегі, жаңылтпаштар, жұмбақтар, мақал-мәтелдер, аңыз әңгімелер, шешендік сөздер мен батырлар жырларын, жыраулар шығармаларын оқып, жаттап, маңызды да, құнды тұнығына қанып өскен баланың бойында еліне, жеріне, халқына адамзатқа деген сүйіспеншілігі арта отырып, ұлтжанды, намысқой, арлы азамат болып өсетініне кәміл сенемін.

Әдебиеттер:

1. Atr.kz
2. Құнанбаев А. Шығармаларының толық жинағы (екі томдық). – Алматы: Көркем әдебиет, 2002. – 368 б.
3. Злиха Қадырбайқызы сұхбатынын 2021ж.
4. Умиралиев К. Использование назидательных слов Абая в учебно-воспитательном процессе. Алма-Ата, 1968.
5. Сынып жетекші журналы 2007 жыл №3

ХАРИТОНОВА Л.М., ЦОЙ К.П.

Карагандинский университет им.Е.А.Букетова

Учебно-методический центр развития образования Карагандинской области

СЕМЕЙНЫЕ ЦЕННОСТИ В СОВРЕМЕННОМ РОМАНЕ

Тема семьи семейных ценностей одна из древних в литературе и относится к числу «вечных тем». Достаточно вспомнить русскую агиографию («Повесть о Петре и Февронии Муромских», «Житие протопопа Аввакума»), чтобы понять истоки семейного романа. На протяжении 20 века семейный роман очень активно изучался М.М. Бахтиным, А.Н. Богдановой, А.Г. Татьяниной, Т.Д. Проскуриной, Е.В. Никольским. А.Г. Татьяна считает, что существенными чертами семейного романа можно назвать значимость «домашнего» и «семейного» идеала, «создание особого коллективного героя – семьи», семейный роман предполагает «решение проблемы существования семьи как...института» [1].

Следует отметить, что жанр семейного романа в чистом виде практически не существует, он соединяет в себе элементы романа-идиллии, романа-хроники, романа об историческом времени, автобиографии и мемуаров. Целостная концепция семейного романа отражена в работе М.М. Бахтина «Формы времени и хронотопа в романе». Автор рассматривает семейный роман, говоря о жанре идиллии, выделяя идиллию семейную. Идиллия – лирический жанр литературного произведения, в котором показана радостная «растроганность мирным, устойчивым и гармоничным сложением жизни, где находят себе место спокойное семейное бытие и счастливая любовь <...> единение человека с природой, его живой, творческий труд. Идиллический мир далек от бурных страстей, от всяческой розни, от каких-либо преобразующих жизнь действий» [2]. При этом идиллическое бытие не защищено, уязвимо, подвластно вторжениям враждебных ему сил. М.М.Бахтин определяет общие черты различных типов идиллий: прикрепленность жизни и ее событий к одному месту. Жизнь разных поколений в этом «мирке» может быть достаточно длительным. Единство места в жизни разных поколений – характерная черта для идиллических произведений. «Единство места сближает и сливает колыбель и могилу, детство и старость, жизнь различных поколений, живших там же, в тех же условиях, видевших то же самое» [3]. Второй особенностью идиллии М.М.Бахтин считает ограниченность основными реалиями жизни – это любовь, рождение, смерть, брак, труд, еда и питье, возрасты. И, наконец, третья особенность идиллии – связь жизни человека с природой, «единство их ритма, общий язык для явлений природы и событий человеческой жизни»[3].

Разновидностью семейного романа является семейная хроника, для которой характерно соблюдение хронологии, датировка событий, обозначающих действия глав, а также естественные принципы старения или взросления персонажей. Время в семейных хрониках представлено жизнью двух-четырех поколений. Этот период занимает достаточно долгий отрезок времени не только в истории общества, но и в истории страны, что дает возможность выделить важную особенность романа-хроники – соотношение истории страны и истории семьи.

Обратимся к роману А. Чудакова «Ложится мгла на старые ступени». Сам автор называет его романом-идиллией. Действие в произведении разворачивается в городке Северного Казахстана Чебачинске, куда семья Леонида Львовича Саввина попала в тяжелые для русского народа 40-е годы 20 века. В этом городке на фоне необыкновенной природы разворачивается жизнь трех поколений одной семьи: «Чебачинский район был узким языком, которым горы, лес, Сибирь последний раз протягивались в Степь <...> А до самой Степи раскинулся райский уголок, курорт, казахская Швейцария» [4]. Здесь родился, учился и прожил первые шестнадцать лет своей жизни Антон, внук Леонида Львовича: «Дед выучил Антона и счету, сложению-вычитанию в пределах сотни; таблицу умножения он показывал, играя «в пальцы» [4]. «Басни Крылова всегда разыгрывались в лицах...», «Географии и естествознанию дед обучал не в классе, а на прогулках в лесу...» [4]. «Уроки начинались с арифметики <...> дальше шла грамматика – писали тоже на печке...» [4]. «Потом Антон читал вслух – рассказы Толстого» [4]. «Первого сентября с огромным и слегка кособоким телячьим ранцем, который шили всей семьей <...> шел в школу. Шел впопрыжку, <...> отгоняя страх, потому что чувствовал себя слабым в переводе простых дробей в десятичные...» [4].

В Чебачинске мать Антона Евгения работает в школе учителем химии: «Занятия проходили в химической лаборатории, где не было даже вытяжного шкафа. Однажды она после двенадцатого урока пошла не домой <...> непонятно, как она при такой нагрузке еще руководила студенческим драмкружком...» [4].

Семья Саввиных - Стремоуховых выращивала и производила для собственного пользования все, что только можно было: «Умели столярничать, шить, вязать, копать, стирать, работать серпом и вилами» [4]. Ели и пили то, что сами заготовили.

В Чебачинске, завершается жизненный путь деда, Леонида Львовича Саввина и его друзей, соседей-поселенцев Чебачинска: «Дед умер накануне Пасхи. В последний раз придя в сознание, он спросил какой сегодня день. Была Страстная Пятница. Проговорил: «Как хорошо.. умереть в...» [4]. «Умерли все. Там я узнал о кончине профессора Резенкампа. Из друзей вашего дедушки остался только я. (Он умер через три недели)» [4].

Одно оставалось неизменным, все жизненные события происходили в единстве с любимой природой: «...С трудом узнавались места – по тополям, которые школа высаживала на воскресниках. Саженьцы обгрызали козы, ломали коровы, но мы сажали их снова, они опять гибли, мы сажали опять <...> те слабые прутики стали могучими деревьями...» [4]. «Под косогором текла речка, без названия: просто Речка <...> Купаться можно было только у плотины, на Березке, где глубенело сразу; над водой там нависал мощный березовый пень, первое острое сожаленье о безвозвратном прошлом: какие счастливы были те, кто застал саму березу, каково с нее нырялось! <...> Не было погожего летнего дня, чтоб на Березке не купались <...> из воды не вылезали часами» [4]. Дед говорил: «Чтобы пользоваться силами природы и благожелательными ее дарами, надобно постичь законы механики, ботаники, знать естественную историю и действовать соответственно. И тогда Природа будет не только строга, но и дружественна» [4].

Таким образом, мы наблюдаем, что жизнь героев и ее события прикреплены к единому месту – Чебачинску, которое сближает героев, их жизнь, труд, рождение и смерть, и, конечно, наблюдаем связь жизни и событий с природой, ее законами, любимым лесом, степью, горами, деревьями, речкой. Наблюдая и выделяя эти черты в произведении, мы можем говорить о наличии черт жанра идиллии в романе.

Как упоминалось выше, в центре романа – глава семьи – дед, Леонид Львович, жена его – Ольга Петровна, их пятеро детей, младшая дочь из которых, Евгения с мужем – родители Антона.

Бабка, Ольга Петровна, была выпускницей Виленского института: «сидела необычайно прямо, как из всех женщин мира сидят только выпускницы институтов благородных девиц <...> На столе возле нее, как и раньше, на специальных зубчатых колесиках, соединенных блестящей осью, располагался столовый прибор из девяти предметов <...> Владеть этими предметами Ольга Петровна пыталась приучить сначала своих детей, потом внуков, затем правнуков, однако ни с кем в том не преуспела» [4].

Бабка, вместе со своими дочерьми была очень хорошей кулинаркой, «овладевшая поварским искусством еще в институте благородных девиц и помогавшая своей матери готовить «Семейные обеды», на которых Ольга Петровна и познакомилась с Леонидом Львовичем: «И Оля, и обеды деду настолько понравились, что он обедал целый год, пока не сделал предложение» [4]. Жизнь Ольги Петровны после замужества была не просто тяжелой: «Ей приходилось стирать белье на одиннадцать человек, потом его отбеливать и крахмалить <...> Белья такой живой свежести Антон не видел потом ни в профессорских домах в Америке, ни в пятизвездочном отеле Баден-Бадена» [4]. Полы бабка мыла через день, одеяла выхлопывала ежедневно во дворе, постели застилала сама, потому что «все остальные делали это неэстетично» [4]. Когда заболел дед, жизнь и все вокруг стало для Ольги Петровны «в густом тумане, все сместилось и ушло – память, мысль, чувства. Незатронутым осталось одно: ее дворянское воспитание» [4].

Дед Антона, Леонид Львович, происходил родом из семьи потомственных священников, окончил Виленскую духовную семинарию: «Те, кому предстояло нести людям слово Божие, должны быть красивые, высокие, сильные люди. К тому ж у них чаще бывает бас или баритон – тоже момент немаловажный. Отбирали таких...» [4]. Он был очень силен, никогда не болел, никакой гимнастики не принимал: «Лучше расколоть утром три-четыре чурки, побросать навоз». Работал сотрудником единственного метеопункта, который находился на территории их же двора.

Он был учителем с тридцатилетним стажем: «Дед преподавал литературу в расквартированном неподалеку рабоче-крестьянском батальоне первой конармии» [4]. С самого детства Леонид Львович учил внука читать, писать, сложению-вычитанию, таблицу умножения, литературе и географии, пополнял знания, рассказывая про все самое-самое, «за столом все же почти не сидели – дед считал, что усвоение гораздо успешнее происходит за партой» [4]. Методика работы Леонида Львовича давала чудесные результаты: «у него было множество каких-то поощрительных листов, а в двенадцатом году ко дню Св.Пасхи он был согласно представлению Министра Народного Просвещения пожалован большой золотой медалью Великого князя для ношения на шее» [4].

По второй профессии Леонид Львович был агрономом: «На огороде и в саду дитятей Антон проводил с дедом целые дни. Высевали семена, сажали рассаду, вносили органические удобрения, по ходу дела дед осуждал увлечение неорганическими и предсказывал, что мир вернется к навозу» [4]. Свои знания в этой области он также передавал Антону, который уже в шестом классе <...> объявил, что будет агрономом, как дед, или биологом» [4].

Вышеуказанные подробные описания представителей семьи Саввиных-Стремоуховых, их жизни, рода деятельности – одна из отличительных черт семейного романа. С другой стороны, как мы уже говорили, семейный роман стремится передать явления жизни в формах, близких к действительности, что, конечно же, присутствует в романе, подтверждение чему служит описание жизни семьи. Для жизни семья выращивала и производила все сама, «для этого в семье имелись необходимые кадры: агроном, плотник и шорник (дед), химик-органик (мама), дипломированный зоотехник (тетя Лариса), повар-кухарка (бабка), черная кухарка (тетя Тамара), слесарь, лесоруб и косарь (отец)» [4]. Их руки умели делать все, что нужно: «В этой стране, чтобы выжить, все должны были уметь делать

все». А умели шить и вязать, занимались столярными работами, сами копали, работали серпом и вилами, стирали, сами сумели наладить сахарное производство, занимались заготовкой сена, дров и конопли, делали свечи, варили мыло, пекли хлеб, обрабатывали кожу, сами все шили, даже сумели самостоятельно изготовить ртутный градусник, бедствиям эвакуированных не сочувствовали: «В ее глазах стояло постоянное удивление, почему все не работают так, как ее семья, - ведь вполне можно прокормиться в самое голодное время» [4]. Третьей отличительной чертой, сходной с романом-идиллией и описанной выше – своеобразие композиции, основой которой являются такие события как свадьба, рождение ребенка, смерть.

Таким образом, топос романа, персонажная система романа, отношения героев друг к другу свидетельствуют о контаминации двух жанровых тенденций – хроникального повествования и романа-идиллии.

Литература:

1. Татьяна А.Г. Проза молодого Толстого и проблема семейного романа: дис.канд.фил.наук/ А.Г.Татьянина. – М., 2000.
2. Гумбольдт В. Язык и философия культуры. – М., 1985.
3. М.М. Бахтин Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике // Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики. – М.: Худож. лит., 1975.
4. Чудаков А.П. Ложится мгла на старые ступени/ А.Чудаков. – М.: Эксмо, 2018.

ХАМИТОВ ҚАЙРОЛЛА УКУБАСОВИЧ

*«Сұлтанмахмұт Торайғыров атындағы тірек мектебі (РО)» КММ
тарих пәні мұғалімі*

ТАРИХ ПӘНІН ОҚЫТУДА САРАЛАУ ТӘСІЛДЕРІНІҢ ТИІМДІЛІГІ

Оқытудағы «Саралау тәсілі» ұғымының негізін салушыларды К.Роджерс, А.Маслоу т.б гуманистік психология өкілдері деп есептеледі. Гуманистік тәрбие үшін басты құндылық – барша жақсы жаман тараптарымен, артықшылығы және олқылықтарымен, тұлғалық ерекшеліктерімен танылған оқушының өзі. Гуманист педагог өзінің тәрбиелік істерін баланың жеке қызығуларын ескере отырып, атқарады. Әлемдік педагогика оқуды саралау туралы ХХ ғасырдың 20-шы жылдары ойлана бастаған. Бұл кезеңде кеңестік және шетелдік педагогикада оқуды жеке даралау және саралау саласында белсенді жұмыстар жүргізген. Өткен ғасырдың басында оқыту үдерісіндегі даралау әдістеріңізде АҚШ-да кеңете калған.

Кеңес, Батыс Еуропа және Америкада білім беру саласындағы жеке даралау және саралау бағытындағы зерттеулер бір уақытта басталғанымен, қазіргі таңда батыстық педагогиканың бұл бағытта үлкен практикалық және теориялық тәжірибесі басым.

Саралап оқыту — бұл білім алуға бағытталған әрекет. Ол өз бетінше, әр мұғалімнің жетекшілігімен жүргізіледі. Біз қарастырып отырған саралап оқытудың теориялық негізін Л.Выготский, А.Леонтьев, Б.Ананьев, С.Рубинштейн т. б ғалымдар жасаған. Ал, бастауыш мектеп кезеңіндегі саралауға байланысты мұғалім әрекеттерін В.Давыдов, Л.Занков, Ш.Амонашвили т.б зерттеулерінде қарастырылған.

Қазақ зиялы қауым өкілдерінің педагогика саласындағы еңбектерінен және әртүрлі ой-пікірлерінен баланың ерекшеліктері, оның қажеттіліктері турасындағы тұжырымдарын көруге болады. Мысалы, Мағжан Жұмабаевтің «Педагогика» атты еңбегінде: «Баланың әсерленуі, суреттеу, ойлау һәм сезінуі ер жеткен адамнан әжеп тәуір басқа. Баланың бұл жанкөріністерінің әрқайсысының жеке-жеке алғанда басқалығы болған сықылды, бұлардың бәрін тұта салғанда да басқалық бар» — делінген.

Демек, өткен ғасырдың басындағы қазақ мектептерінің мұғалімдеріне баланың ерекшелігі туралы бағыт бергені деп түсінуге болады. Дәл осы орайда Ахмет Байтұрсыновта: «Бала білімді тәжірибе арқылы өздігінен алу керек. Мұғалімнің қызметі оның біліміне шеберлігінің керек орны, өздігінен алатын тәжірибелі білімнің ұзақ жолын қысқарту үшін, сол жолдан балалар қиналмай өту үшін, балаға жұмысты әліне шағындап беруі мен бетін белгілеген мақсатқа түзеп отыру керек», — деп пікір білдірген.

Саралап оқыту дегеніміз:

- Мұғалім оқу үдерісінде маңызды болып табылатын белгілі бір ортақ ерекшеліктеріне қарай топтастырылған оқушылар тобымен (гомогенді топ) жұмыс жүргізетін оқу үдерісін ұйымдастыру түрі;
- Оқу үдерісін оқушылардың әртүрлі топтары үшін бейімдеуге мүмкіндік беретіндей етіп құрылған жалпы дидактикалық жүйенің құрамдас бөлігі.
- Оқушылардың оқу талаптарына сәйкес оқыту үдерісін реттеу;
- Оқушылардың тиімді оқуына мүмкіндік беретін кішкентайдан үлкенге дейін өзгерістер енгізу;
- Оқу бағдарламасын әртүрлі жолмен жүргізу. Дағды, білім, түсінік және сан алуан тапсырмаларды берудің әртүрлі жолымен келетінін көрсету;
- Оқушылардың ерекшеліктерін ескеру және оған сәйкес жоспарлау;
- Оқушылардың білімдерін кеңейту үшін жеке тұлғалардың не оқушы топтарының әртүрлі қабілеттіліктеріне сай жұмыс беру.

Кэрол Анн Томлинсонның зерттеуі бойынша мұғалімдер саралап оқытуды төрт жолмен жүргізе алады.

Мазмұн бойынша: Мұғалім оқу мазмұнын Блум таксономиясы (төменгі ойлау деңгейінен жоғары ойлау деңгейіне дейін зияткерлік деңгейлер жіктелесі) бойынша әр түрлі деңгейді қамтитын оқушылар тобына әртүрлі оқу әдістерін ұйымдастыруы керек.

Үдеріс бойынша: Оқушыларды ақпараттық абылдау қабілеттеріне қарай визуалдарды оқулықпен қамтамасыз ету, аудиалдарға аудио жазбаларды тыңдату, кинестетиктерге тапсырмаларды өздеріне жасап көруге мүмкіндік беру.

Нәтиже бойынша. Нәтиже дегеніміз сабақтың соңында мазмұн бойынша оқушының алған білімін демонстрациялау әрекеті. Мұғалім білімді игерту мақсатында тапсырма береді, барлық оқушылар бір тапсырманы орындаса да олардың нәтижелері әртүрлі болады. Бірақ жалғыз «дұрыс» жауаптың бағытында жұмыс жасаудан гөрі оқушылар өздерінің мықты және әлсіз тұстарына қарай жауап береді және жетпей тұрған білімдерін жетілдіру туралы ойланғандары маңызды. Сабақта мұғалім барлық оқушыларға бағытталған нұсқау бере отырып, олардың әрқайсысының өздерінен не күтетіндігін түсінгендеріне көз жеткізулеріне әрекет жасайды.

Оқу ортасы бойынша: Мұғалімдер сыныпта қауіпсіз және қолайлы оқу ортасын қамтамасыз ететіндей оқу үдерісін ұйымдастыруы қажет. Сыныптағы саралау жұмысының жалпы ортақ қабылданған келесі тәсілдерін қарастыруға болады: Сынып тағысаралау жұмысының жалпы ортақ қабылданған келесі тәсілдерін қарастыруға болады:

- Тапсырма;
- Дереккөз;
- Қарқын;
- Қорытынды;
- Жіктеу;
- Диалог және қолдау көрсету;
- Бағалау.

Сабақтың басты міндеті оқу мақсаттарын жүзеге асыру болып табылады және сабақ жоспары осы оқу мақсатының төңірегінде құрылады. Сараланған сабақ мақсаттары да, одан туындайтын бағалау критерийлері мен тапсырмалары да оқу мақсатын жүзеге асыру үшін

құрастырылады. Сабақ мақсаттары (барлық оқушылар, оқушылардың басым бөлігі және кейбір оқушылар) оқушылардың танымдық деңгейлеріне қарай қойылады. Демек, Блум таксономиясының санаттары арқылы жүзеге асырылады.

Мысал: 9 сынып Қазақстан тарихы

Сабақтың тақырыбы: Қазақстандағы әскери-өнеркәсіп кешені. Зерттеу сұрағы: Неліктен Қазақстан ядролық сынақтар алаңына айналды? Оқу мақсаты: 9.3.1.1 қоғамдық-саяси өмірдің ерекшеліктерін түсіндіру және өзіндік интерпретация жасау;

9.3.2.1 XX ғасырдың екінші жартысындағы әскери-өнеркәсіп кешендерінің Қазақстанға тигізген зардаптарын талдау

Сабақ мақсаттары:

Барлық оқушылар:

Қазақстанның өндірістік кешенін дамыта отырып, экологияны қорғау жолдарын әзірлейді;

Байқоңыр ғарыш айлағының жағымды және жағымсыз жақтарын тұжырымдайды

Оқушылардың басым бөлігі: Қазақстанның өндірістік кешенін дамыта отырып, экологияны қорғау жолдарын әзірлейді;

Кейбір оқушылар:

Ғаламдану процесіндегі зардаптарды салыстыра отырып Қазақстанға тигізген зардаптарын бағалайды.

Бұл тарих сабақтарын жоспарлауда оқу мақсаттарын оқушы қажеттіліктеріне қарай саралап жүзеге асыру болып табылады. Енді сабақты жоспарлау барысындағы сараланған тапсырмалар үлгісіне назар аударайық.

Тапсырмалар:

№1. «F» әдісі «Қазақстанның өндірістік кешенін дамыта отырып, экологияны қорғау жолдары» талдау жасаңыз

«F» - негізгі фактіні анықтаңыз	
«I»- негізгі идеясын айқындаңыз	
«L» - көтерілген негізгі анықтаныз	
«E» - Көтерілген мәселелерді өзіндік көзқарасыңызбен талданыз	

Осы әдісті кейбір оқушылар ғана толық орындап шығады, ал кейбіреулері жартысын ғана толтыруы мүмкін. Сол оқушылармен көбірек жұмыс атқару қажеттігі туындайды.

№2 тапсырма: Мәтінмен жұмыс. Кілт-сөздер: заңдарды қатайту, социализмнің сталиндік моделінің идеологиясы, депортация нәтижесі, «Отанға опасыздық жасағандар».

Соғыстан кейінгі қоғамдық-саяси өмірде орын алған өзгерістерді анықтаңыз.

1. Қазақстандағы тоталитарлық жүйенің сал-дарлары.

2. Қазақстанның өндірістік кешенін дамыта отырып, экологияны қорғау жолдары» кіші зерттеу.

3. Экономиканы әскерилендіру.

Бұл тапсырманы басым бөлігі орындауы мүмкін. Тапсырмаларды ортаға салып саралау, талдау қажет. Сонымен қатар тарих сабақтарын жоспарлауда оқушыларға тапсырмаларды жеңілден күрделіге қарай күрделендіріп беруге дағдыланған дұрыс. Бұл арқылы сіз қарқыны жылдам оқушыларды қосымша тапсырмалармен қамтамасыз ете аласыз. Жоспарлау мен оқыту үдерісінде саралаудың тәсілдерін қолдану балаларға оқу тапсырмаларын өз деңгейі бойынша, қолдау немесе көмек көрсету арқылы орындауына мүмкіндік береді. Бұл оқушылардың оқуға деген сенімділігі мен ынтасын арттырады.

Әдебиеттер:

- М.Жұмабаев. Педагогика. 1922 жыл, 15 сентябрь, Қызылжар. https://qamba.info/site/book/online/maghzhan-zhumabaev_pedaggika/content/content_1.xhtml/
- А.Байтұрсынов. Тіл тағылымы. Алматы. Ана тілі. 1992.

МЕКТЕПТЕ ИНФОРМАТИКАНЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА НЕГІЗДЕП ОҚЫТУ

Қоғам дамуының қазіргі кезеңінде жастарды, әсіресе бұқаралық ақпарат құралдарының, экстремизмге шақыратын желілік қауымдастықтардың, рухани дәстүрлерді ұмытып кетуге, елдің тарихы мен мәдениетін құрметтемеуге, рұқсат етілуге және моральдық деградацияға ұшырайтын мектеп оқушыларын рухани-адамгершілік тәрбиелеу проблемасы барған сайын маңызды бола түсуде.

Біздің заманымыздың философтары, педагогтары мен психологтары желілік қауымдастықтардың жасөспірімдердің дүниетанымына теріс әсерін, сондай-ақ олардың ақпараттық мәдениетінің қалыптаспағанын көрсетеді, бұл ақпараттық ағындармен дұрыс жұмыс істеу және деструктивті ақпаратты алып тастау қабілетін болжайды. Сонымен қатар, заманауи ақпараттық технологиялар, оларды шебер мақсатты қолдана отырып, мұғалімдер жасөспірімдердің аксиосферасына, олардың жүйелі рухани-адамгершілік тәрбиесіне конструктивті әсер ету үшін үлкен мүмкіндіктер ашады.

Педагогикалық модельді құрудың мақсаттары мен принциптерін айқындау кезінде біз қоғамның мектеп түлегіне елдің тарихы мен мәдениетін құрметтейтін, жалпы адамзаттық әмбебаптар мен өз халқының рухани- адамгершілік құндылықтарын түсінетін және қабылдайтын, өзінің мінез- құлқын конституциялық-құқықтық, әлеуметтік және моральдық нормаларға сәйкес құратын, рухани және адамгершілік жағынан дамыған тұлға, азамат, патриот ретіндегі қажеттіліктерін бағдарладық. Қазақстан қоғамының нормалары. Біз мектептегі білім беру процесін реттейтін бірқатар негізгі Мемлекеттік құжаттардың ережелерін назарға алдық, оған сәйкес оның мақсаты жасөспірімдерде маңызды рухани-адамгершілік қасиеттерді қалыптастыру болып табылады: Отанды қорғауға дайындық, азаматтық, отбасы құндылықтарын қабылдау, жауапкершілік сезімі; мейірімділік, құрбандық; мемлекеттік рәміздерге құрмет, ұжымшылдық және т. б.

Информатика сабақтарында жасөспірімдерді рухани-адамгершілік тәрбиелеу принциптерін анықтау кезінде біз ғылымның, жүйеліліктің, сабақтастықтың, тұтастықтың, теорияның практикамен байланысы, көрнекілік, сабақтастық сияқты жалпы дидактикалық принциптеріне сүйендік және сонымен бірге информатиканың ерекшелігін рухани-адамгершілік тәрбие мәселелерін шешудегі оқу пәні ретінде ескердік. Осыған байланысты, педагогикалық модельді құру кезінде, ең алдымен, «Информатика» пәнін оқытуда дидактикалық материалдың рухани-адамгершілік компонентінің басымдығы принципі басшылыққа алынды.

Бұл принцип жасөспірімге айтарлықтай әсер ететін, оны рухани- адамгершілік бағыттағы материалды түсінуге бағыттайтын «Компьютер және ақпарат», «адам және ақпарат», «ақпараттық модельдеу» және т.б. модульдерді зерделеу кезінде аксиологиялық бай ақпаратты мақсатты таңдауды реттейді.

Педагогикалық модельді құрудың екінші анықталған және Біз сипаттаған принципі – информатика сабағының технологиялық және аксиологиялық компоненттерінің дұрыс байланысы - «Информатика» пәнін оқу кезінде оқушы бір жағынан ақпаратпен жұмыс істеу туралы ғылыми идеяларды қалыптастырады, ақпараттық процестер туралы білім береді, компьютер негізінде әртүрлі ақпарат түрлерімен жұмыс істеу қабілеті қалыптасады. Екінші жағынан, бұл принцип мұғалімнің жасөспірімде алынған ақпаратқа селективті қатынасын, оның сенімділігін анықтау дағдыларын дамытуды, оны «тұтыну» мен таратудың құқықтық, этикалық және моральдық аспектілері аясында Ақпаратқа жауапкершілікпен қарауды тәрбиелеуді анықтайды.

Педагогикалық модельді құрудың үшінші қағидасы-жасөспірімдердің жас ерекшеліктерін және олардың дүниетанымын информатика арқылы қалыптастыру және

түзету тәсілдерін ескеру-біз жасөспірімнің эмоционалды тұрақсыздық, импульсивтілік, басқаларға деген сұраныстың артуы және өзін-өзі бағалаудың жеткіліксіздігі тұрғысынан өте күрделі екенін түсінумен байланысты болдық, бұл аналитикалық дағдыларды дамытуды қиындатады. гетерогенді ақпаратпен жұмыс жасау кезінде сыни ойлау. Алайда, жасөспірімдерде өзін-өзі тануға және тануға деген ұмтылыс бар, сондықтан оларды ақпараттық технологияларды қолдана отырып жасалған маңызды әлеуметтік жобалар қызықтыруы мүмкін.

Осы бағыттарды іске асыруды технологиялық қамтамасыз ету педагогикалық модель аясында мақсатты түрде таңдалған Оқу ақпаратының кешенімен байланысты болды, оны талдау, жалпылау үшін, сондай-ақ оқытуды зерттеу, графикалық құрылыс, проблемалық жағдай жасау, сюжеттік сурет салу, презентация жасау, пікірталас, веб-сайт, веб-сайт сияқты әдістер мен әдістер негізінде арнайы ұйымдастырылған іс-шаралар негізінде қолдануға болады. «шығармашылық зертхана», виртуалды экскурсиялар, жобалық қызмет және т. б.

Сонымен қатар, педагогикалық модель шеңберіндегі әлеуметтік бағыттағы Жобалық іс-әрекетке ерекше мән берілді, өйткені ол бір жағынан оқу-зерттеу қызығушылығын дамыта отырып, пәнаралық интеграцияны қамтамасыз ете отырып, әртүрлі қолданбалы салаларда бағдарламалық жасақтаманы қолдану дағдыларын қалыптастыруға бағытталған.

Екінші жағынан, мұндай жобалық іс-шаралар жасөспірімдердің шығармашылық ынтымақтастығын олар үшін қызықты түрде ұйымдастыруға және олардың күш-жігерін әлеуметтік пайдалы нәтижеге жетуге бағыттауға мүмкіндік берді. Бұл фактіні түсіну іс жүзінде рухани-адамгершілік тәрбие тұрғысынан өте маңызды әлеуметтік жауапкершілік пен азаматтық сезімді қалыптастырады, әсіресе жобалармен жұмыс жасау кезінде бұл жасөспірімнің эмпатия мен бірлесіп құру арқылы идеялар мен рухани-адамгершілік құндылықтарды терең жеке қабылдауымен байланысты болды. Сондықтан біз педагогикалық модельдеу аясында «оқу дамыту ортасы» және «ұсынылған модельді іске асырудың ұйымдастырушылық-педагогикалық шарттары» ұғымдарын қолдандық.

Осыған байланысты, біздің ойымызша, бұл принцип саналы әлеуметтену принципімен байланысты, өйткені жасөспірім өзінің қажеттілігін сезінуі маңызды, сондықтан информатика сабақтарында оқу-шығармашылық, оқу- зерттеу жұмыстары барысында оны саналы әлеуметтік пайдалы іс-әрекетке қосуға болады, ол да бізді байланыстырады жасөспірімдердің белгілі бір рухани құндылықтарды қабылдауымен. Әлеуметтік маңызы бар азаматтық және әлеуметтік-мәдени қызметке оң мотивация қағидаты да маңызды, ол оқу материалының мектепте ғана емес, шағын ауданда, қалада, өңірде әлеуметтік маңызы бар жобаларға ықтимал «шығуын» қамтамасыз етумен байланысты.

Осылайша, дамыған және теориялық негізделген педагогикалық модель жасөспірімнің аксиосферасын дамытудағы информатика сабақтарының ерекше рөліне байланысты информатика сабақтарында жасөспірімдердің мақсатты рухани-адамгершілік тәрбиесін қамтамасыз ете алады. Информатика мұғалімі жасөспірімдер үшін ақпараттың қол жетімділігін және мектеп оқушыларының интернет-коммуникацияның ғаламдық жүйесіне үнемі қосылуын ескере отырып, олардың сыни ойлауын дамытуға және материалды арнайы таңдау арқылы рухани-адамгершілік тәрбиені жүзеге асыруға, сананы айла-шарғы жасауға және жалған құндылықтарды енгізуге қарсы тұру қабілетін дамытуға мүмкіндік алады. Модельді іске асыру үшін отбасы мен мектептің өзара іс- қимылы, сондай-ақ мектептің білім беру процесінде жасөспірімдердің барлық пәндерді оқуы кезінде рухани-адамгершілік тәрбиені өзектендіру өте маңызды.

Әдебиеттер:

1. Анкудинова Е.В. Рухани-адамгершілік тәрбие процесі: әлемдік тәжірибе. 2015.
2. Гронский И.А. Интернет-аудиторияның желілік коммуникациядағы белсенділігінің әлеуметтік-философиялық негіздері. 2011.

ХАСЕНОВА ГАЛИЯ АБДРАХМАНОВНА

*Қарағанды қаласы, «Ю.Н. Павлов атындағы жалпы білім беретін мектеп» КММ
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі*

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА АҚПАРАТТЫҚ- КОММУНИКАТИВТІК ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ПАЙДАЛАНУ НӘТИЖЕГЕ БІЛІМ БЕРУДІҢ ТИІМДІ

Бүгінгі таңда ХХІ ғасыр табылдырығын еркін аттаған азат ұрпаққа тәлімтәрбие және білім беруді жетілдірудің басым бағыттарын айқындау педагогика тәжірибесінің көкейкесті мәселелерінің бірі болып отырғаны анық. Республикамыздың егемендік алып, тіліміздің мемлекеттік мәртебеге ие болуы ұлттық мәдениетіміздің жан-жақты өркендеуіне негіз болды. Мемлекеттік тіл-халықтың барлық мұқтажын, өнер, мәдениет, дипломатиялық қарым-қатынас, ғылым, өндіріс, шаруашылық, ресми іс-қағаздарды т.б. салаларға дейін қызмет ететін қоғамның қуатты қолданыс құралына айналуы қажет. Оқушылардың тәрбиесі сен білім деңгейінің жоғарғы болуы, сауаттылығы, қазақ тілін меңгеру, түсініп оқуы мен қатесіз жазуына байланысты екендігін көрсетеді. Тіл тағдырын жетілдіру көп ретте мектепте атқарылатын жұмыс деңгейіне байланысты. Өйткені, өскелең ұрпақтың балған санасына бай тіліміздің нәрін сіндіріп, көкірегіне ұялатуға әр пән мұғалімі ауқымды істер атқаруы тиіс. Бірақ, оқушының тілін қалыптастыру үшін, мұғалімнің өзі бір құзырлыққа жету керек. Сол оқушы санасына, қазақ тілі ертеңгі күні үлкен өмірге араласқанда оның қоғамдағы қызметіне көмегін тигізетін, жұмысында, күнделікті өмірінде қажетіне жарайтыны туралы ұғым қалыптастыру керек.

Қазақ тілін оқыту барысында оқушының тілін дамытып, сөз байлығын арттыру ең маңызды жұмыстардың бірі. Қазақстан Республикасының «Білім беру туралы» Заңында еліміздің білім беру жүйесінің басты міндеттері атап көрсетілген. Соның бірі: «Білім беру жүйесін ақпараттандыру, оқытудың жаңа технологиясын енгізу, халықаралық коммуникациялық желілерге шығу» делінген. Бұл міндеттерді шешу үшін, нәтижеге бағытталған білім берудің жаңа жүйесіне көшу үшін әр мұғалім, жеке тұлға күнделікті ізденіс арқылы барлық жаңалықтар мен өзгерістерге батыл жол ашарлық жаңа тәжірибеге, жаңа ақпараттық технологияларға, әлеуметтік, тұлғалық және жеке құзыреттіктерге ие болуы тиіс. Бұл талаптар күнделікті әдістемелік жұмыстың жүйелі түрде ұйымдастырылуы негізінде жүзеге асырылады. Жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы дамыта оқыту, қашықтан оқыту, дара тұлғаға бағыттап, оқыту мақсаттарын жүзеге асыра отырып, оқу-тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарылату – бүгінгі күннің басты талабы.

Ақпараттық технологияларды пайдаланудың негізгі артықшылықтары мынадай:

1. Олар оқушыларға тақырып шеңберінде немесе белгілі уақыт аралығында айтылуға тиіс мәліметтер көлемін ұлғайтады;
2. Оқыту жүйесінің көп деңгейлі жетілдірілуі олардың тарамдалуы мен оқу материалдарының сапасын арттырады. Қазақ тілі сабағында ақпараттық технология арқылы берілетін білім оқу материалын жүйелі беруге, ақпаратты көруге, есте сақтауға, қатысымдық тұрғыдан меңгеруге, қазақша тілдік қатынасты игеруге мүмкіндік береді.

Қазақ тілі сабақтарында ақпараттық және коммуникативтік технологиялардың мүмкіндіктерін қолдануда төмендегідей нәтиже беруде:

-Ілімділік оқу материалын оқу бағдарламасы бойынша ғылыми негізінде ең жоғарғы дәрежеде меңгеріп шығуы және ілімдік білімін іс жүзінде тиянақты, саналы түрде қолдана білуі;

-Ақпараттық технология мүмкіндіктерін қолданып, өз бетімен білімін толықтыруға дағдылануы;

-Игерген материалдарын шығармашылықпен талдап, өңдеп, қорытындылап, өз көзқарасын қорғай алуы;

-Жеке қабілеттеріне қарай шығармашылық жұмыстарға белсене араласып, белгілі бір ғылыми білім саласында өз мүмкіндігін көрсете алуы;
– Ілімді жаңалық ашуға немесе ілімді іс жүзінде қолданудың жаңа жолдарын іздеуге ұмтылуы тиіс.

Білім беру саласындағы көп қолданыста жүрген АКТ құралдары:

Интерактивтітақта Мультимедия Интернет кеңістігі Электронды оқулық Интерактивті тақтаны пайдалану «Ауызша айтсаң – тез ұмыттым, Көрсетсең – естесактаймын, Іскекіріссең – үйренем» деген екен қытайдан алығында. Ендеше оқушылар интербелсенді тақтаға назараудара отырып, өтіліп отырған сабақтарын ұтымды түсінуге мүмкінді калады. Интерактивті тақта-топтағы оқушылардың барлығын оқыту үшін құнды құрал. Бұл оқытушы жаңа материалды өте қызықты етіп түсіндіруге көмектесетін көзге көрінетін құнды құрал. Оның ақпаратты түрлі мультимедиялық ресурстар көмегі арқылы танысуға мүмкіндігі зор.

Қазақ тілін, мемлекеттік тілді оқыту жүйесі қарапайым және бастапқы, негізгі, орта және ортадан жоғары деңгей бойынша базалық және пәндік құзыреттерді жүзеге асыра отырып, қазақ тілін қатысымдық тұрғыдан меңгерту; сөйлесім әрекетінің түрлеріне сай оқушыны тілдік білім негізінде әдеби тілде сөйлеуге, сауатты жазуға үйрету арқылы дара тұлғаның тілдік қабілетін дамыту, бір-бірімен сабақтас, жүйелі тақырыптарды коммуникативтік тұрғыдан ұсына отырып, оқушыларға тілдік қатынасты игерту мақсатын көздейді. Осы аталған мақсатқа қол жеткізу үшін оқытудың ақпараттық технологияларын пайдаланған орынды.

Сабақ барысында ақпараттық-қатынастық технологияны қолданудың жақсы жақтары:

- 1.Түрлі – түсті иллюстрациялар, ұлттық музыка, анимациялар есте сақтау үрдісі үшін тиімді.
- 2.Әр сабақта сөйлеу әрекетінің бес түрі де қолданылады: тыңдалым, сөйлесім, оқылым, жазылым, айтылым.
- 3.Әр сабақ төмендегілерді қамтиды: а) компьютермен үзіліс сіз тілдік қарым – қатынас;
ә) бірнеше реттыңдау мен оқып – білген материалды қайталаудың арқасында дағдыларды машықтандырғанға дейін меңгертіледі.
- 4.Компьютер оқушының өзіндік жұмысын ұйымдастырады.
- 5.Компьютер оқытудың аудио және бейне құралдардың мүмкіндіктерін табысты байланыстырады.
- 6.Компьютерлік желілермен жұмыс істеу арқылы оқушылардың тілдік сауаттылығы, шығармашылық потенциалының, тілдік құзіреттілігінің дамуына мүмкіндік туады.

Осы кезеңдер бойынша сынып оқушыларының қазақ тілі сабағында оқу әрекеті қалыптасып, белсенді қызмет етуге ұмтылады. Бұл эро қушының дербес компьютердің және мұғалімнің көмегімен өзара түсінісу ортасында қазақ тілі сабағында жаңа білімдерді алуына, танымдық іс-әрекетін дамытуына айтарлықтай септігін тигізеді және оқушының танымын, тілдік құзіреттілігін қалыптастыруда бірігіп жұмыс жасаудың жоғары түрлеріне көтереді. Оқушылардың тілін дамыту және сауаттылығын арттыру жұмысы. Енді бір айта кететін жайт, қазіргі заман талабына сай жаңа технологиялардың оқушылар тілінің дамуына және жүйелі сөйлеуіне тигізетін әсері мол. Менің өз ойымша СТО проектісі оқушының өз бетімен жұмыс жасай отырып, тілін дамуға мол ықпал етеді.

Бұл проектті қолдану барысында, өтілген материалды жақсы меңгеруге, оны көзқарасын айта білуге, ойлау қабілетін мен қиялын арттыруға, жалпы оқушының шығармашылықпен жұмыс жасауына септігін тигізеді. Сонымен қатар сабаққа деген ынтасын, қызығушылығын арттырады және оқушылардың бірінен-бірі қалғысы келмей тапсырмаларды орындап, нашар оқитын оқушылар жақсы оқитын оқушы дәрежесіне көтерілуіне мүмкіндік жасайды.

Жоғарғыда аталған әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, мұғалім өз жұмысына талдау жасап, қызметіндегі артықшылықтары мен кемшіліктерін көре алады. Өзіне –өзі сын көзбен қарап отырып, кемшілік болса түзеп, артықшылықтарымен өз әріптестерімен бөлісе алады, олай ету әр маман үшін өте тиімді.

Қорыта келе айтарым, оқу үрдісінде ақпараттық технологияларды қолданудың маңызы өте зор. Ақпараттық технологияны қолдана отырып, қазіргі заман талабына сай дамыған тұлға тәрбиелеуге болады.

Әдебиеттер:

1. Қазақстан мектебі. 2008 ж. №6 «Ақпараттық технологиялардың тиімділігі».
2. Қазақ тілі мен әдебиеті 2004 ж. №6 «Қазақ тілі сабақтарында АКТ-ны пайдалану»

ХАСЕНОВА АККУ ТОЛЕУБАЕВНА
ШВЕЦ ТАТЬЯНА ВИКТОРОВНА
КГУ «Гимназия им. Шакарима», г. Караганда

**ФОРМИРОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ
МЛАДШИХ КЛАССОВ**

Современное общество не стоит на месте. В большом потоке информации можно потеряться. Взрослый человек не успевает усваивать поступающие сведения, а маленький ребенок тем более. Как же помочь малышу не потеряться в информационном потоке, научиться выбирать только главное и понимать, что от него требуется? Нам педагогам на помощь приходит функциональная грамотность, а как ее часть, читательская грамотность. По моему мнению, данный вид компетенций имеет огромное значение в процессе формирования конкурентноспособной личности ребенка.

Сначала определим, что же такое «читательская грамотность»? «Читательская грамотность – это способность человека понимать и использовать письменные тексты, размышлять о них и заниматься чтением для того, чтобы достигать своих целей, расширять свои знания и возможности, участвовать в социальной жизни». Нынешние ребята – в большей части «зрители», которые запоминают только яркие образы, поэтому чтение книг становится не интересным, ненужным. В первое место выходит сеть интернет, которая является для детей источником информации. В лета уходит любовь к чтению, которая была у наших предков. Отсюда вытекает низкий уровень сформированности навыков чтения, и как следствие непонимания прочитанной информации. Исходя из всего вышеизложенного, работу по формированию навыков чтения, в своей практике начинаем с первого класса. В первом классе у детей еще нет навыков чтения, но им очень нравится слушать сказки. Стараемся приучать ребят к чтению, начиная с театрализации прочитанных сказок. Детям это очень нравится. Слушая сказки, стихи или другой литературный материал, ребята стараются выделить главное, определить тему и основную мысль произведения.

Ребята начальной школы большие почемучки. Им все интересно, они все хотят знать. В этот период времени ребята получают знания из окружающей среды, у них формируются привычки, знания и умения. Именно сейчас нужно помочь ребенку научиться вычленять только нужное, полезное. Для того, чтобы научить детей говорить, используем поговорки, стишки, шутки и прибаутки. Наглядные картинки очень нравятся малышам. Для нас важно, чтобы дети развивались как читатели в контексте литературы, прочитанный текст мы не оставляем без внимания, беседуем об услышанном, учим их думать над книгой. Процесс постоянного осмысления прочитанного рождает и навсегда сохраняет желание думать.

Мы знаем, что ребенок учится тому, что ведет у себя в дому. Поэтому очень важно приобщать и родителей к чтению. В своей практике мы используем практикумы для родителей. В ходе которых рассказываем родителям о том, что важно разностороннее развитие детей, для создания тесного контакта родителей и детей подходит совместное чтение. Учитель является путеводителем маленьких испытателей в мир чтения. И именно от

нас зависит полюбит ребенок книгу, будет приносить радость чтение ребенку или наоборот он будет не любить читать.

Только плановая работа на уроках по осмысленному чтению, поможет развить у ребят:

- Любовь чтению
- Умение находить только главное, при этом оставлять без внимания не нужную информацию
- Обогащение словарного запаса
- Умения задавать вопросы и отвечать по существу.

На уроках в начальных классах используем следующие методы и приемы:

- Прием «Верите ли вы, что...»

Данный прием позволяет ребятам вспомнить и упорядочить имеющуюся информацию. Можно использовать на разных этапах урока. Используется, например, при умножении и делении на 1,0 (3класс): Что при делении на 1 получается 1? Что при умножении и делении 0 всегда получается то же число и др.

Прием «Ассоциация». Происходит вызов уже имеющихся знаний по изучаемому вопросу, мотивация для дальнейшей работы. Данное упражнение помогает ребятам запомнить информацию на фоне образов. Пример. Тема «Тюрки и их образ жизни (3 класс). Ассоциации: земледелие, ремесло, племена, потомки, гунны, кочевой образ жизни. Выводится определение: тюрки – это племена, которые вели кочевой образ жизни. Потомки гуннов, занимались земледелием и ремеслом.

Приём «Помощник». Для формирования читательского умения находить и извлекать информацию из текста предлагаем задания, в которых требуется работать с графической информацией: извлекать информацию, ориентируясь на слова (подписи под рисунками, названия столбиков диаграммы, название таблиц, схем); понимать язык графика, схемы, диаграммы.

Прием «Посылка». Данный прием использую для отработки умений детей понимать и оценивать текст. Всех детей делю на группы. У каждого члена группа есть лист бумаги. Предлагаю детям записать по одному предложению по теме текста, затем листочки передаются в группе по кругу, до того момента пока листочки не вернуться к хозяевам. При этом, каждый кто читает информацию на листе, добавляет ее своими предложениями. После этого, даю выступить право одно из учеников группы. Остальные проверяют свои записи и дополняют их, если нужно.

Приём «Азбука Морзе». Данный прием использую при пересказах или изложении. Он помогает ребятам выделить только нужное и главное. Развивается орфографическая зоркость, развивается внимание и мышление. У каждого ребенка есть прозрачный файловый лист, они прикладывают его к тексту и маркерами выделяют главное в каждом абзаце.

«Читай и запоминай» Этот прием использую для того, чтобы ребята отрабатывали навыки понимания и восприятия текста. Один ребенок читает текст, остальные его слушают и придумывают вопросы по прочитанному абзацу. Читающий отвечает на них.

Таким образом, для формирования успешной личности ребенка необходимо использовать самые передовые технологии, опираясь на литературный источник, с применением различных форм урочной и внеурочной деятельности, систематически организовывать работу учащихся с текстом на всех уроках, добывать и вычленять информацию на каждом уроке, аргументировать свой ответ, развивать умения грамотного читателя, проводить постоянный мониторинг понимания прочитанного. Если мы систематически и целенаправленно будем использовать методические приемы в работе над развитием чтения, то сформируем читательскую самостоятельность школьников, а ценность книги и чтения снова станет неоспоримой.

В заключение хочется отметить, что эффективность данной работы прежде всего зависит от педагога, задача которого, выступая организатором учебной деятельности, стать заинтересованным и интересным соучастником этого процесса.

Литература:

1. Козлова Н.Ю. Формирование читательских умений на уроках литературного чтения через моделирование. 2013.
2. Чиндилова О.В., Бунеева Е.В. Технология продуктивного чтения как образовательная технология деятельностного типа. 2012.

ЦАЙ ЕЛЕНА ВЛАДИМИРОВНА, АҚЫНОВА АЙДАНА ӘСЕТҚЫЗЫ

*методист учебно-методического центра развития образования Карагандинской области
проект-менеджер компании ТОО «Центр инновационных технологий «Өрлеу»*

РАЗВИТИЕ «БІЛІМАЛ»: СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Информационно-образовательный проект «Білімал» (далее – АСУ «Білімал») работает в Карагандинской и Улытауской областях с 2010 года и на сегодняшний день охватывает больше 500 учебных заведений.

Проект представляет собой комплекс автоматизированных систем управления «Білімал», разработанный компанией ТОО «Центр инновационных технологий «Өрлеу». Учебно-методический центр развития образования и ведущие учителя школ Карагандинской области в рамках заседаний рабочих групп принимают в этом активное участие, передавая свой опыт и знания.

Начав с автоматизации учета контингента работников образования и учеников команда проекта развила программу до уровня ведомственной автоматизированной системы управления учебно-воспитательным процессом, разработанный для широкого круга пользователей, начиная с учеников и их родителей и заканчивая сотрудниками государственных учреждений сферы контроля над сферой образования.

На сегодня собран электронный банк данных, который содержит полную информацию о педагогических коллективах, обеспечивает реализацию процессов управления персоналом (мониторинг качественного состава кадров, потребность в повышении квалификации, прогноз потребности в кадрах, учет отпусков, расчет стажа и др.) Учет материально-технической базы, разработанный как компонент для облегчения ее укомплектования и модернизации, позволяет проводить мониторинг загруженности учебных заведений, а также укомплектованность материально-технической базы.

В АСУ «Білімал.Электронды мектеп» имеется более 200 отчетных форм, которые в своей профессиональной деятельности используют учителя предметники, классные руководители, заместители директоров по учебной работе, директора, социальные педагоги и психологи. Система автоматизирует весь учебный процесс школы. Также данные об успеваемости и ходе учебного процесса доступны учащимся и родителям посредством приложения «EduMark 2.0» и веб-версии.

Согласно Приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 6 апреля 2020 года № 130 было реализовано 18 форм строгой отчетности и и автоматизирован электронный журнал успеваемости, при распечатке которого в этом году реализован функционал подписания ЭЦП. Успешно используются электронные факультативные и кружковые журналы, журнал надомного обучения, лист инклюзии и коррекционный журнал.

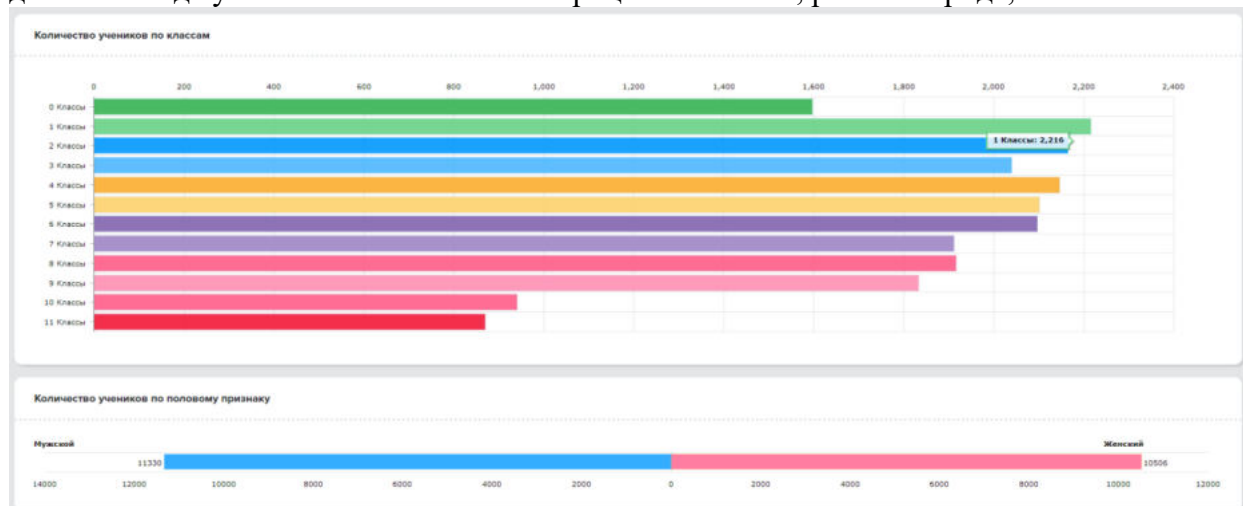
На городском и областном уровне системой производится сбор и свод статистических отчетов.

Помимо вышеперечисленных возможностей комплекс «Білімал» имеет следующий перечень систем, подсистем и модулей:

«Білімал. ПедАтт» - система, позволяющая автоматизировать процесс прохождения второго этапа аттестации педагогов учебных заведений области. Система позволяет накапливать и хранить материалы, демонстрирующие уровень профессионализма педагога, а

также использовать их при подаче заявления и портфолио для педагогической аттестации. В системе задействованы все участники аттестации педагогов (аттестуемые, экспертный совет, аттестационная комиссия, секретари и пр.), имеется возможность проведения мониторинга хода аттестации.

«Білімал.Аналитика» - система, формирующая статистические и аналитические отчеты на основе данных системы «Білімал.Электронды мектеп», а также оперативные данные о ходе учебно-воспитательного процесса в школе, районе/городе, области.

Автоматизированное рабочее место услугодателя для обработки заявлений с целью оказания государственной услуги «Прием документов и зачисление в организации образования независимо от ведомственной подчиненности для обучения по общеобразовательным программам начального, основного среднего, общего среднего образования» в рамках системы «E-bilimal». Система даёт возможность информационного взаимодействия услугополучателя и услугодателя, отслеживание статуса поданной заявки на всех этапах рассмотрения, контроль за своевременным оказанием государственной услуги, визуальное отображение отчетов всей статистической информации, формирующейся в системе в виде dashboard.

«Система дистанционного обучения и тестирования» (СДОТ) - система позволяет организовать обучение в дистанционном формате (как синхронное, так и асинхронное). Данная система интегрирована с системой «Білімал. Электронды мектеп», что позволяет учителям работать в единой экосистеме без дублирования. В рамках дистанционного обучения для пользователей предоставлены следующие возможности:

1. добавление материалов, видео-ссылок, заданий, тестов;
2. онлайн-вебинары;
3. просмотр и проверка домашних заданий и ответов обучающихся;
4. возможность добавления обратной связи в виде комментариев;
5. отображение статусов выполнения заданий.

Для учеников и родителей разработано мобильное приложение «Edu-Mark 2.0», в котором имеются следующие возможности:

1. отображение расписания занятий;
2. просмотр прикрепленных материалов, заданий, тестов;
3. доступ на участие в назначенном онлайн-вебинаре;
4. переписка с учителем в виде комментариев к заданиям;
5. отслеживание невыполненных заданий;
6. прикрепление файлов для ответов на домашние задания;
7. мониторинг успеваемости;

Для школ, отделов образования и управления образования доступен мониторинг отчетности о ходе дистанционного обучения (количество материалов, заданий и пр.).

«Білімал. Электронды колледж» - система, автоматизирующая образовательную и административную систему управления в организациях технического и профессионального, после среднего образования. Основными преимуществами системы являются централизованный контроль за процессом обучения, автоматизированное рабочее место для работы приемной комиссии, анализ хода приемной кампании, оперативный доступ к информации об абитуриенте, студенте и кадровом составе организаций, контроль и анализ движения контингента, состояния успеваемости и посещаемости, распределение нагрузки на основе рабочих учебных планов, расписание учебных занятий, электронная сессия, ведение форм журналов (теоретический, учебной практики, производственной практики, факультативов, индивидуальных занятий и др.) и возможность формирования и экспорта отчетности.

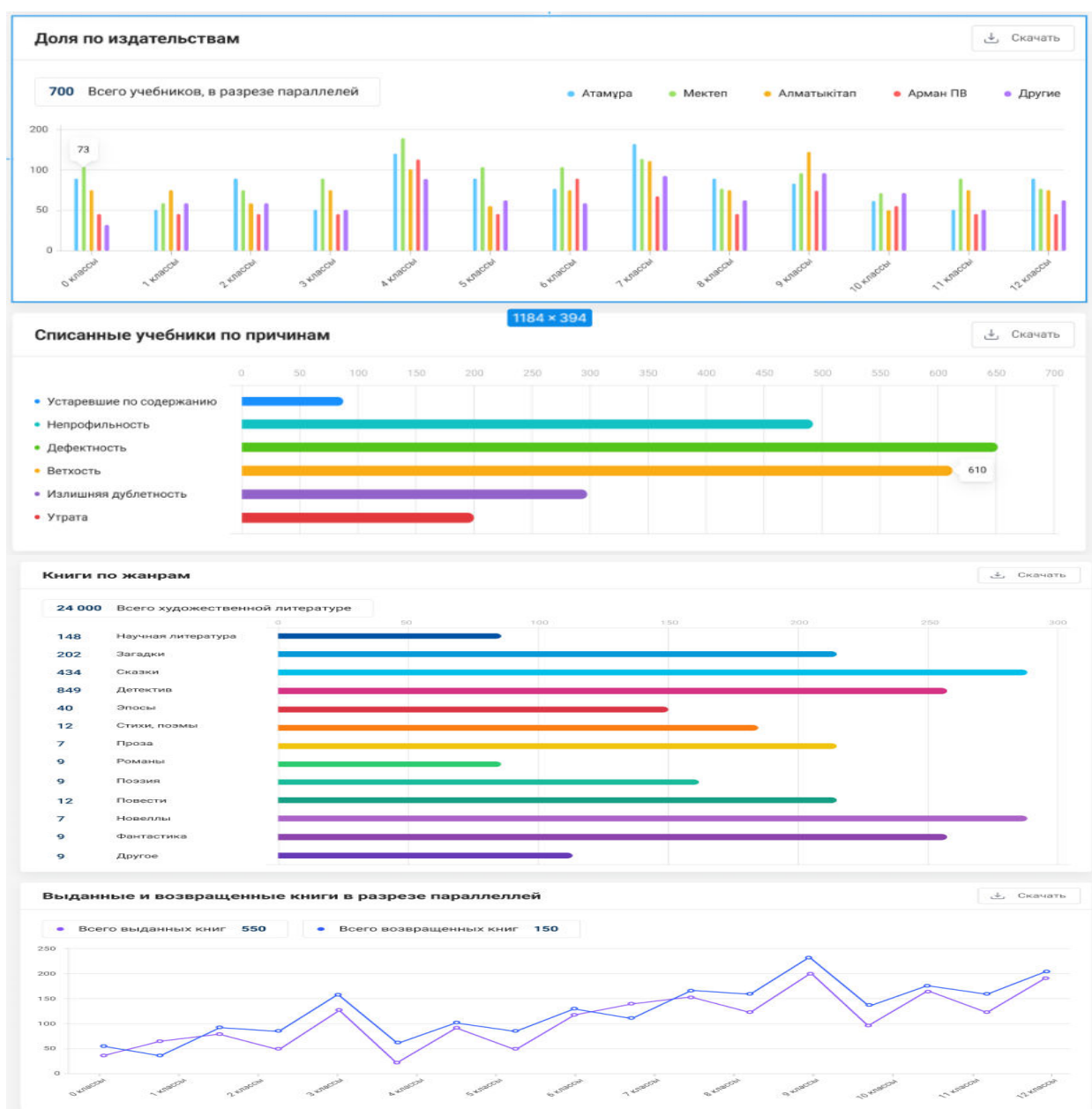
Основной функцией интерактивной системы "E-daryn" является прием и обработка заявок на зачисление в организации дополнительного образования в электронном формате. Система предлагает автоматизированное рабочее место для учителей школ дополнительного образования, в котором они могут вести картотеку сотрудников и учащихся, формировать группы и план уроков, распределять нагрузку преподавателей, заполнять электронный журнал посещаемости и успеваемости. Действия пользователей фиксируются в журнале событий, что способствует прозрачности работы организаций. Для органов управления предусмотрены выходные отчеты мониторинга и контроля деятельности подведомственных учреждений. Родителям так же доступна вся информация для подачи заявок по кружкам и просмотр табелей успеваемости своих детей.

В рамках единой экосистемы «Білімал» учителя работают без дублирования, данные переходят в нужные системы автоматически.

АСУ «Білімал» интегрирован с Национальной Образовательной Базой данных (НОБД), что оптимизирует работу заполнения данных об учениках и их успеваемости, данные об учебных заведениях и педагогическом составе, а также интегрирован с государственной базой данных (ГБД) «Физические лица», издательством «Алматыкітап баспасы» и электронным правительством РК Egov посредством SmartBridge.

АСУ «Білімал. Кітапхана» предназначена для упрощения хранения и выдачи книг, обеспечивает эффективное управление библиотечным фондом и обмен учебниками между образовательными организациями. Являясь отличным решением для автоматизации школьных библиотек, данная система обладает удобством использования, простотой в освоении и при этом обширной функциональностью, позволяющей автоматизировать все библиотечные процессы. Это позволит сократить время, затрачиваемое на рутинные процессы, и сосредоточиться на важных задачах, делая систему неотъемлемой при внедрении умной библиотеки в современных школах.

На данном этапе система включает в себя самые необходимые модули для начала работы: Администрирование, Картотека читателей, Фонд, Архив, Прогноз, Книговыдача, Рекомендации, Передача учебников, Отчеты. Развитие системы включает в себя создание каталога электронных книг, реализацию модуля заказа учебников, интеграцию с приложением "Edu-Mark 2.0", с помощью которого осуществляется онлайн бронирование книг, а также другие инновационные функции для улучшения работы библиотеки.

На стадии разработки находится АСУ «Білімал. Балабакша», предназначенная на первых порах для автоматизации индивидуальной карты развития ребенка в детских садах Карагандинской области, что значительно разгрузит педагога от трудоемкой работы подсчетов процентного соотношения качества знаний, позволит увидеть западающие зоны по каждому критерию. Будут автоматизированы: свод по группе, свод по дошкольной организации, свод для методистов районных и городских отделов образования, автоматический анализ сравнительных данных по каждому периоду, а также общий свод по дошкольным организациям целого региона.

Данные своды позволят проследить динамику и западающие зоны по каждой дошкольной организации и региону в целом.

В дальнейшем система будет развиваться и включать в себя мобильное приложение для родителей, которые смогут наблюдать за развитием своих детей.

АСУ «Білімал» предоставляет новые функции и возможности для образования. Центр инновационных технологий «Өрлеу» и учебно-методический центр развития образования Карагандинской области всегда открыты к диалогу и готовы принять предложения по совершенствованию системы.

ОРГАНИЗАЦИЯ РАБОТЫ «ШКОЛЫ ЮНОГО СУДЬИ» КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ СОВРЕМЕННОГО УЧЕНИКА

Сегодня школа динамично меняет свой облик. Это связано, прежде всего, с серьезными переменами в Казахстанском образовании.

Перед современными учителями встают проблемы: Как учить в век информатизации; как повысить качество знаний; как знания, полученные на уроках, помогут ученику стать конкурентоспособной личностью?

Обновление содержания образования в Республике Казахстан ставит перед собой главную цель: совершенствование педагогического мастерства учителей в контексте обновления образовательной программы и внедрение системы критериального оценивания. Также развитие казахстанских учащихся в системе обновлённого образования должно проходить путем внедрения активных форм обучения, в ходе которых предполагается, что учащиеся будут самостоятельно развивать функциональную грамотность, активно «добывать» знания, развивать коммуникативные навыки общения со сверстниками, и творчески подходить к решению проблем. Задача педагогов в ходе применения обновленной программы, привить учащимся основные человеческие нормы и морали, сформировать толерантность и уважение к другим культурам и точкам зрения, воспитать ответственного, здорового ребенка.

В целях развития отрасли физической культуры и спорта Республики, создания благоприятных условий для формирования эффективной модели государственной политики в области физической культуры и спорта была разработана и утверждена «Концепция развития физической культуры и спорта Республики Казахстан до 2025 года».

Данная Концепция обозначает: «Сфера физической культуры и спорта выступает в качестве одной из перспективных площадок, способствующих прочной социальной консолидации общества, независимо от возраста и социального статуса, формированию нации единого будущего, системному воспитанию патриотизма. Таким образом, спорт можно рассматривать как важнейший фактор укрепления межнационального общения, приобретающий особое значение в условиях возрастающей глобализации, когда государственной национальной политике нужны новые концептуальные подходы, отвечающие современным потребностям и интересам многонационального общества».

В Законе Республики Казахстан «О физической культуре и спорте» (статья 1., пункт 23) указано: «школьный спорт - часть спорта, направленная на физическое воспитание обучающихся в организациях образования начального, основного среднего и общего среднего образования, их подготовку к участию в спортивных мероприятиях».

Существует определенный порядок организации спортивных мероприятий среди школьников:

1. Все спортивные мероприятия, проводимые среди школьников должны решать основную задачу - привлечение учащихся к систематическим занятиям физкультурой и спортом, развитие массовой физической культуры и спорта в общеобразовательных школах и внешкольных учреждениях и всемерно способствовать укреплению здоровья учащихся и их физической подготовленности.

2. Центром организации массовых мероприятий должна быть школа. К участию во внутри - школьных мероприятиях следует вовлекать всех учащихся, начиная с первого класса, согласно изучаемой государственной программе. Самым ярким примером спортивного мероприятия является соревновательная деятельность. Соревнования в школах проводятся в классах и между классами, в группах и между группами продленного дня школы. Все внутри - школьные соревнования проводятся в соответствии с календарным

планом, утвержденным директором школы и являющимся частью общего плана работы школы.

3. Основой системы организации внутри - школьных соревнований являются городские, областные и Республиканские соревнования по видам спорта.

Внутришкольные соревнования должны проводиться организованно, в торжественной обстановке, при участии в их организации педагогов школы и максимальном охвате учащихся.

4. Участию в спортивных соревнованиях любого ученика должна предшествовать соответствующая спортивная подготовка. При допуске учащихся к массовым внутри - школьным соревнованиям, а также при комплектовании сборных команд для участия в городских, областных Республиканских соревнованиях, руководителям школ и учителям физической культуры необходимо строго придерживаться этого условия.

Все участники соревнований любого масштаба должны иметь разрешение врача на выступление в них.

5. Соревнования с участием школьников должны тщательно готовиться, красочно оформляться, проводиться на высоком организационном уровне. К проведению соревнований широко привлекаются судьи из числа школьников.

Опыт работы методического объединения учителей физической культуры нашей гимназии подтвердил необходимость организации «Школы юных судей». Для этого школьным Парламентом была создана «Фракция спорта», которая состоит из «депутатов»: старшего «физорга» школы, «физоргов» классов, капитанов сборных команд, судей по различным видам спорта (физкультурный актив).

В начале года путем общешкольного голосования был избран Президент, а так же выдвинуты депутаты от каждой фракции. Депутатом фракции спорта и ЗОЖ был избран ученик 11 класса - подросток с активной жизненной позицией, десять лет занимающийся в секции футбола, в составе сборной не раз становившийся победителем соревнований различного уровня, включая Республиканский.

Однако этого еще недостаточно. Чтобы самостоятельно решать вопросы, руководить советом физкультурного коллектива, проводить различные соревнования, массовые спортивные мероприятия важно обладать некоторыми специальными знаниями, такими как: организация работы по физической культуре и спорту в школе; организация и проведение спортивных соревнований, смотров, традиционных праздников в школе (составление положения, подготовка необходимого инвентаря, привлечение спортивного актива школы и юных судей по видам спорта). Данные знания были переданы ученику учителями физической культуры во время семинарных занятий. В ходе обучения был совместно разработан и утвержден администрацией годовой план работы фракции спорта. После того, как депутат фракции спорта и ЗОЖ школы получил надлежащие знания, приступили к практической части, а именно - организация и проведение спортивного мероприятия.

И в это время перед коллективом учителей физической культуры нашей гимназии встал вопрос: как помочь ученикам - активистам организовать и провести спортивное соревнование самостоятельно? Так возникла идея по организации «Школы юных судей».

Юным судьей по спорту может быть каждый подросток, преимущественно - занимающийся определенное время в той или иной секции по виду спорта. Такой ученик является первым помощником преподавателя физкультуры. Обладая знаниями правил, жестов судьи и имея необходимые навыки в судействе соревнований, юный судья по спорту имеет право проводить (под общим руководством учителя, тренера) занятия с группами ребят по легкой атлетике (бег, прыжки, метание мяча в цель и на дальность), баскетболу, волейболу, настольному теннису, шахматам, футболу, ручному мячу, гимнастике, лыжам (на пришкольной лыжне), подвижным и национальным играм.

Был разработан примерный план по подготовке юных судей для любого вида спорта.

Теоретический раздел:

1. Физкультура и спорт в Казахстане;

2. Обзор развития данного вида спорта;
3. Организация работы секции, группы, команды;
4. Общие основы методики обучения и тренировки;
5. Оборудование и инвентарь.

Методический раздел:

1. Техника и тактика вида спорта;
2. Правила соревнований и судейство.

Практические занятия:

1. Инструкторская практика;
2. Организация, проведение соревнований и судейство.

Так как согласно плану, составленному школьным Парламентом, предстояли внутри - школьные соревнования по футзалу, был разработан план по подготовке юных судей по данному виду спорта.

Работа началась с выявления учащихся, желающих участвовать в судействе соревнований по футболу. Учителя привлекали их в качестве помощников при разучивании какого-либо приема игры, при проведении комплекса обще - развивающих упражнений, при судействе тренировочных игр во время уроков. Когда выявилось достаточное число учащихся, проявивших стойкий интерес к судейству, был проведен специальный семинар.

В программу семинара включены как теоретические, так и практические занятия. Теоретическую часть семинара, организуемую в форме лекций или бесед, проводил учитель физической культуры и опытный судья по футболу. Учащиеся изучили правила соревнований по футболу, познакомились с действиями судей в личных игровых ситуациях и методикой судейства. Развивая интерес учащихся к этому виду спорта, руководители семинара приводили пример на практике, приглашали учащихся к обсуждению сложных для судейства игровых ситуаций, использовали макет футбольного поля, рисунки, схемы, видео - материал, учебные фильмы.

Для ведения практической деятельности юных судей на каждого из них была заведена специальная карточка, в которую заносились данные о выполнении конкретных судейских обязанностей, оценки за качество судейства.

По окончании игр учащимся предлагалось оценить знание судьями специальных жестов, правил игры и умение применять их в различных игровых ситуациях, умение правильно выбрать место, внешний вид арбитров и т.

Практика проведения внутри - школьных соревнований по фут залу, организованная и проведенная полностью силами учащихся, показала следующие преимущества: повышение заинтересованности со стороны как участников соревнований, так и юных судей; получение возможности юным судьям применить свои знания на практике. Исходя из полученного опыта, было решено продолжить работу «Школы юного судьи».

Вернемся к тому, о чем говорилось ранее - о задачах, которые ставит перед нами система обновленного образования. Посредством привлечения к занятиям в школе юного судьи ученики имеют возможность самостоятельно развивать функциональную грамотность, развивать коммуникативные навыки общения со сверстниками, и творчески подходить к решению проблем, применять свои знания на практике. Педагоги в ходе работы над данным проектом имеют возможность, привить учащимся основные человеческие нормы и морали, сформировать толерантность и уважение к другим точкам зрения, воспитать ответственного, здорового ребенка. В связи с этим коллектив учителей физической культуры нашей гимназии поставил перед собой задачу по дальнейшей работе в данном направлении и планирует обобщить свой опыт в методическом пособии, где будут представлены примерные планы работы по подготовке юных судей по всем разделам, представленным в Государственной программе по предмету «Физическая культура» в школе.

Литература:

1. Лебедкова Н. В. Формирование ключевых компетенций у студентов через применение ИКТ / Н. В. Лебедкова, А. Н. Шушакова // Молодой ученый. — 2012. — №4. — С. 425-427.
2. Нетеров Н. В. Формирования функциональной грамотности современного ученика / Н. В. Нетеров, А. Н. Шушакова // Молодой ученый. — 2019. — №4. — С. 425-427.

ЧАЙКА Л.Г.

КГКП «Карагандинский колледж питания и сервиса» г.Караганда

ВОЗВРАЩАЯСЬ К ИСТОКАМ: ПОДГОТОВКА ПОВАРОВ, ОСНОВАННАЯ НА ЦЕННОСТЯХ КАЗАХСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ КУХНИ

Престиж и популярность специальностей в сфере индустрии питания и гостеприимства из года в год растет в Международном сообществе

Когда мы слышим слово «повар», мы сразу представляем себе человека, который стоит у плиты и что - то с удовольствием готовит. Готовить еду - это необходимость, а готовить вкусную, полезную еду – это искусство.

Хорошие повара не просто готовят еду, они знают о питательных свойствах продуктов, о сочетании продуктов между собой, о кулинарных традициях, обычаях и предпочтениях людей разных стран и еще многое, многое другое.

Сейчас мы живем в очень стремительное время. Нужно много работать, чтобы обеспечить себе достойную жизнь, а если ты еще и семейный человек, то и своим детям. Поэтому сейчас очень часто в семье работают и мама и папа. И маму, стоящую у плиты можно увидеть только в выходные дни или в праздники. Молодые люди из-за нехватки времени очень часто переходят на быструю еду и полуфабрикаты. Постепенно уходят замечательные семейные традиции: общего обеда за столом, тесный семейный круг, где обсуждаются новости дня, празднования радостных событий.

Казахский народ всегда отличался своим радушием и гостеприимством. Вспомнить сколько Казахстан принял людей во время репрессий и Великой Отечественной войны. И никого из них не оставили голодными. У казахов много традиций связано с приготовлением еды, с подачей блюд, с посудой для подачи блюд. Кто-то когда-то справедливо заметил, что по блюдам можно изучать историю народа, а по культуре его «стола» - культуре жизни. Даже главное блюдо – бесбармак издревле подавалось на общем блюде за общим столом, что говорит об открытом характере народа и его хлебосольности.

Молодежь, особенно, которая родилась и выросла в городе, плохо ориентируется в тонкостях приготовления национальных блюд. Утрачиваются знания наших предков.

Поэтому на моих теоретических и практических занятиях обязательным пунктом стало включение в образовательную программу раздела – «Казахская кухня». Раздел начинается с основ обработки и разделки туши конины (разделку других животных изучают в общих разделах).

Вся туша лошади делится на следующие основные части, рисунок 1:

жал – продолговатое отложение жира в подгивной части шеи;

жая и жамбас – тазобедренные части;

казы – реберная часть и шужык – продукт последующего приготовления;

карта – толстая кишка;

жаурын – лопатка;

омыртка – позвоночник;

бельдеме – нижняя позвоночная часть.

На бесбармак из конины обязательно берут части мяса:

1. Мясо с частью тазовой кости (жанбас);
2. Позвонок из грудной части (омыртқа);
3. Сало из под гривы (жал);

4. Казы;
5. Вывернутую наизнанку толстую кишку (карта);

Бесбармак кладут традиционную колбасу из конины (шұжық), куски мяса (кесек-ет), куски требухи (қарын).

Также объясняю студентам, что мясо перед намеченным мероприятием лучше посолить сухим посолом на сутки. Мясо приобретает ярко выраженный вкус и аромат, потому что образовавшийся каркас из соли сохраняет весь мясной сок внутри. Если времени достаточно, то можно даже в домашних условиях развешать в тени или на сквозняке и просушить полторы – две недели. И мы получим деликатес наших предков – кочевников (Сур ет) рисунок 2.

рисунок 1 – части туши

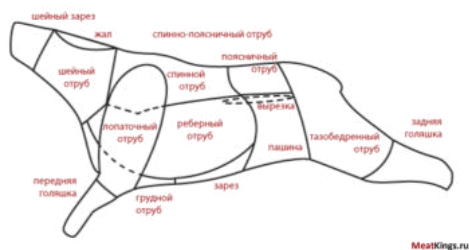

рисунок 2 – «Сур ет»

Когда бесбармак сварен нужно обязательно положить все части мяса не разрезанными и отдельно обязательно подают голову. У каждой части конины есть свое назначение. Бас – табак (с лучшими кусками мяса) и голова ставится перед самыми почетными гостями. Хозяин дома по иерархии должен распределить правильно мясо между гостями. Но весь смысл в том, что самые хорошие куски отдаются старшим гостям и сватам. В этом заключен сакральный смысл - уважение старшим и благодарность людям, ребенок которых пришел в их семью. С подачей казахских блюд связано много ритуалов и традиций. Этот момент тоже подробно изучается на уроках теоретического обучения.

Не мало важный аспект это пищевая ценность конины. Употреблять конину рекомендуют медики. Холестерин в конине полностью отсутствует, поэтому при употреблении этого мяса происходит улучшения показателей крови и укрепления сосудов, а детям конина рекомендована из - за своей гипоаллергенности. Содержание в мясе витаминов, белков, железа, фосфора и других важных компонентов в прежние времена фактически заменяли людям лекарства.

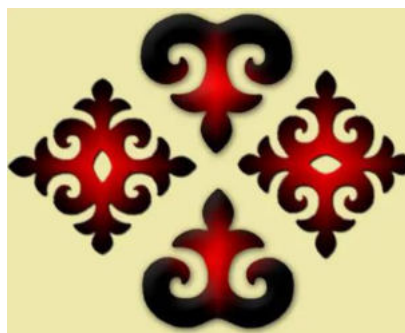
В Казахстане и сейчас разводят лошадей, потому что в нашей стране идеальные условия для разведения этих животных, она имеет большие территории пастбищ. С учетом того, что лошадь очень вольное животное, на откорм их ставят всего на 15-20 дней, иначе мясо изменит свои вкусовые качества. В результате получается мясо высокого качества, вскормленное на разнотравье степи.

Так же на моих теоретических и практических уроках студенты изучают виды национальной посуды и ее назначение. Посуда для подачи блюд казахской кухни имеет большое значение и сакральный смысл. Для подачи горячих блюд используется Астау (рисунок 3) - исконно казахская посуда - блюдо из дерева. Это блюдо, которое долго сохраняет тепло, выполнено из экологически чистого материала и украшено традиционными казахскими орнаментами. Посуда пришла к нам с древних времен, когда наши предки верили в силу природы. Астау очень часто украшено элементом «Қошқар мүйіз» – бараньи рога (рисунок 4), который символизирует - жизненную силу, благодать, достаток и благополучие. У этого знака очень много производных, но значение хороших пожеланий сохраняется. Очень часто молодоженам на свадьбе родители дарят Астау, как талисман и оберег от злых духов и несчастий для новой семьи.

рисунок 3 - «Астау»

рисунок 4 - «Қошқар мүйіз»

Все аспекты по разделке туш, приготовлению и подаче блюд казахской кухни подробно изучается. Так же обучающиеся с интересом узнают традиции и обряды которые обязательно выполняются при разных видах мероприятий.

Карагандинскому колледжу питания и сервиса в этом году исполняется 85 лет. Каждый год колледж выпускает более 200 выпускников и это число постоянно растет. Ребята уезжают на работу в ближнее и дальнее зарубежье, меняют место жительства, и знания о национальной кухне, традициях и обычаях страны, где родился и вырос, благотворно влияют на последующее становление в жизни. Колледж уже 3 год практикует стажировку обучающихся в Турции, ребята не только изучают турецкую кухню, но и делятся своими знаниями. Ведь турецкие курорты излюбленное место казахстанских туристов и блюда казахской кухни становятся там очень популярны.

Знание национальной кухни влияет на формирование профессиональной деятельности обучающихся. Выпускники колледжа, которые уезжают из страны, популяризируют культуру казахской национальной кухни в других странах. Ну и конечно те молодые люди, которые остаются на своей Родине очень востребованы, на предприятиях питания.

Изучение не только кухни, но и традиций, культуры родной страны помогает молодым людям лучше понять свой народ и с уважением относиться к наследию предков.

«Воспитание личности начинается с приобщения к духовному наследию предков, а формирование наступает с осознанием ею ответственности за его приумножение» - эту идею, автор статьи популяризирует в своих статьях: «Блюда на Новый год», «Блюда из сайги» в газете «Индустриальная Караганда» от 14.11.2023 года, а также в прямом эфире на телеканале «Зеленая волна».

Литература:

1. Закон Республики Казахстан от 27 июля 2007 года № 319-III «Об образовании» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 01.01.2024 г.)

ЧЕРНУШЕНКО Н.Е., РЕЙБАНДТ О.В.

Школа-лицей №66, г. Караганды

ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ, КАК ОДНО ИЗ НАПРАВЛЕНИЙ РАБОТЫ В ЦЕЛОСТНОЙ ПРОГРАММЕ ВОСПИТАНИЯ

Глобальные проблемы современности требуют от учителя искать новые подходы к организации процесса обучения и воспитания, позволяющие сформировать личность, способную рационально мыслить, эффективно использовать имеющиеся знания, умения и навыки, готовую к постоянному саморазвитию и самосовершенствованию. Очень важно, чтобы такая конкурентно-способная и универсально-образованная личность являлась бы добросовестным гражданином, у которого на высоком уровне развиты общечеловеческие и

национальные ценности. Современная система образования должна быть нацелена на их формирование через реализацию «Программы целостного воспитания».

Министр просвещения Г.Бейсембаев отмечает, что «воспитание детей – задача всего общества. Нам необходимо уделить особое внимание подрастающему поколению, ориентировать их на достижение благих дел. Важно эффективно организовать воспитательный процесс во всех организациях образования, прививать человеческие ценности, усилить взаимодействие школы и семьи. Программа целостного воспитания в школах станет одним из эффективных инструментов в достижении этих целей».

Одним из направлений программы является формирование национальных ценностей и патриотизма. При этом решаются задачи сохранения и приумножения национального достояния, в том числе и природы Казахстана. Поэтому сейчас остро стоит вопрос экологического образования с его направленностью на ответственное отношение к социоприродной среде, просвещения в области экологии, экологическое воспитание.

В младшем школьном возрасте формируется личность человека, его отношение с окружающим миром. Чувствительность и эмоциональность в этом возрасте создают предпосылки для проявления интереса к природе, людям, истории своего края. В этом возрасте начинается формирование мировоззрения, культуры поведения в природе и социуме.

Целью экологического образования является формирование основ экологической культуры, выработка элементарных умений и навыков по ее защите и охране, развитие экологического мышления. Решить его только на уроках естествознания и познания мира невозможно, для этого требуется организация системной работы. В КГУ «Школа-лицей №66» сформирована система работы с младшими школьниками по формированию экологической культуры, которая включает в себя такие составляющие:

- экологическое образование (реализуется в учебной деятельности через все предметы начальной школы);
- внеклассная работа по экологическому воспитанию (краеведческая, исследовательская и проектная деятельность);
- формирование экологической культуры через взаимодействие семьи и школы.

Основы экологического воспитания начинаются на уроках естествознания, где ежегодно рассматриваются такие темы, как «Охрана воздуха», «Бережное использование питьевой воды», «Как охраняют животных» и др. На данных уроках ученики приобретают элементарные знания, отражающие экологическое взаимодействие в природной среде. Например, приспособление живых организмов к среде обитания, пищевые цепочки, информационные связи природных объектов и другие. Материал учебников построен системно и циклически, т.е. каждый год знания обучающихся по данной проблеме расширяются и углубляются. Это позволяет увидеть конкретные среды обитания живых организмов, многосторонние связи со средой обитания, многие экологические закономерности. Усвоение содержания формирует понимание о природе как взаимосвязанной и чувствительной к вмешательству человека целостности, нравственные установки на невозможность причинения ущерба природным объектам, начальный опыт защиты окружающей среды.

Необходимо указать на важность межпредметных связей при организации работы по экологическому образованию. На уроках математики решаются задачи, имеющие экологическую составляющую, на уроках русского языка и литературного чтения обучающиеся пишут экологические сказки и рассказы, составляют синквейны и интеллект-карты. Например на уроках естествознания изучается материал по теме «Охрана воздуха», а на уроках математики решаются экологические задачи. Например, такие: «Протяженность маршрута автобуса №53 в Караганде составляет 25 км. На каждый километр пробега автобус выделяет в атмосферу 23 грамма азота. Сколько вредного газа выделит автобус, если за день он совершает 6 поездок?».

Учениками на уроках выполняются различные мини-проекты, которые помогают сформировать у них понятие об исследовательской деятельности. Многие проекты разрабатываются на экологическую тематику: «Красная книга Казахстана», «Экономь воду», «Лампочка и защита природы. Какая связь?». Такие проекты носят практическую направленность. Ученики подсчитывают, какой экономический «удар» по семейному бюджету наносит неисправный кран с водой или включенная без нужды лампочка. Они бывают удивлены, когда произведут подсчеты того, сколько пресной воды расходует их семья на различные бытовые нужды. Младшие школьники начинают мыслить экологически, учитывая истощающиеся запасы пресной воды на планете.

На уроках литературного чтения эффективна работа с текстами по экологии. Ученики знакомятся с экологическими сказками «Прозрачный невидимка», «Снежинка-балеринка» и другими. Работа с текстами строится с использованием различных стратегий критического мышления «Чтение с пометами», «Дневник двойной записи». Такие стратегии помогают обучающимся не только понимать содержание текста, но осмысливать и оценивать свои поступки и действия, а также поступки и действия других людей. Итогом изучения таких текстов является составление постеров с экологическим содержанием «Береги природу!», «Они нуждаются в нашей защите», интеллект-карт, систематизирующих знания по теме и направленных на формирование правильного экологического поведения.

Важнейшей, на наш взгляд, составляющей системы экологического воспитания является внеклассная работа. Экологическое воспитание организуется через классные часы, конкурсы и познавательные игры, исследовательскую деятельность, экскурсии и субботники. С удовольствием ученики начальной школы принимают участие в таких интеллектуальных играх как «Своя игра» на темы «Растения и животные Казахстана», «Красная книга Карагандинской области», «Цветущая земля», «Эти забавные животные» и другие.

Экскурсии как одна из форм экологического воспитания широко используется в нашей работе. На экскурсиях ученики могут провести наблюдения за объектами живой и неживой природы в естественной обстановке. Экскурсии «Золотая осень», «Растения родной степи» знакомят не только с красотой родного края, формируют знания о растениях, но и решают вопросы экологического воспитания. При наблюдении за растениями в их среде обитания, ученики видят большие и малые раны, которые человек наносит природе (сломанные ветки, сорванные и брошенные цветы, затоптанные клумбы). Они учатся бережно относиться к тому, что их окружает, учатся изучать природу, не нарушая баланса, не нанося вред растениям и животным.

Одной из форм работы по экологическому воспитанию является проведение экологических бесед. Тематика этих бесед очень широка и разнообразна «Букет подснежников», «Птичье гнездышко», «На берегу Нуры», «Наш Балхаш» и др. В беседах ученики делятся своими впечатлениями по теме, делают выводы о разумном поведении в природе, оценивают свою ответственность за сохранение природы.

В последнее время из школьных традиций исчезает такая хорошая форма работы, как субботники. Но в рамках экологического воспитания младших школьников мы проводим субботники, на которых работают вместе ученики, учителя и родители. На пришкольном участке весной дружно проводим сбор прошлогодних листьев, попутно объясняя, что именно весной надо делать эту работу, т.к. все питательные вещества из опавших листьев за осень и зиму уже попали в почву и станут источником питания для растений. Совместно с учениками проводится посадка кустарников и молодых деревьев. Приведение пришкольного участка в порядок помогает не только в экологическом воспитании, но и приучает ребят к труду, укрепляет дружбу в коллективе, дарит всем радость.

Исследовательская и проектная работа имеет немаловажное значение в экологическом воспитании младших школьников. В рамках работы научного общества учащихся «Жас талап» школы-лицей №66 ежегодно в секции «Совенок» (начальные классы) рассматриваются различные экологические проекты. Призовые места в данных конференциях занимали школьники, разрабатывающие такие темы, как «Ветряной

двигатель», «Экологический дом», «Вторая жизнь вещей», «Газированные напитки. Польза или вред?» и другие. Данные проекты ученики защищали на областных конкурсах МАН и «Зерде», где также получали призовые места.

Третьей составляющей системы работы по экологическому воспитанию является работа с родителями. Разнообразны формы такой работы. Это проведение классных родительских собраний вместе с учениками, встречи на классных часах, где родители знакомят ребят с традициями, которые издревле существовали у народов Казахстана и были направлены на сохранение природы, экскурсии на производство. Например, в ходе классного часа родители познакомили ребят с такими прекрасными традициями, как «Үме», «Сабан той», «Биебау», которые связаны не только с воспитание любви к труду, но также и с экологическим воспитанием. Особое место в этой работе является подготовка к празднику Наурыз. Она связана с прекрасной экологической традицией – очистка родников и рек, приведение в порядок территории. Когда о таких традициях рассказывают родители, это остается в душах детей, как наставление - «Бата», а подготовка презентаций с фотографиями бабушек и дедушек по подготовке к Наурызу будит желание поддержать и развить эти традиции.

Родители организовали экскурсию для ребят на предприятие «Жарык». Ученики узнали много нового о соблюдении техники безопасности при обращении с электрическими приборами, первой помощи при ударе током. Но самое главное, в ходе рассказа они поняли, что надо экономить электричество, потому что это помогает сохранить природные ресурсы (уголь, нефть и газ).

Внедрение в «Программу целостного воспитания» системы работы по экологическому воспитанию позволяет:

- углубить и расширить экологические знания младших школьников;
- прививает первоначальные экологические навыки по защите и охране природы;
- развивает творческую и познавательную активность школьников;
- формируют нравственную позицию по отношению к природе;
- ставят ученика в позицию исследователя природных взаимосвязей;
- возрождают народные традиции по сохранению природных богатств.

Решить проблемы экологического воспитания только в рамках начальной школы невозможно, но целостная система работы позволяет заложить основы воспитания гражданина, который ценит национальные интересы и стремиться их приумножить.

Литература

1 «Программа целостного воспитания: ценности и план их формирования» Материалы республиканского семинара - <https://bilimdinews.kz/?p=240959>, 2024.

2. С. Кенжеахметулы. Традиции и обряды. – Ана тілі, 2001.

3. Проблемы и перспективы профессиональной подготовки учителей начальных классов. Материалы региональной НПК. – 2003.

ЧИГУР Т.П.

КГУ «Центр поддержки детей с ООП», город Караганда

ФОРМИРОВАНИЕ ГОТОВНОСТИ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ САМООПРЕДЕЛЕНИЮ У ВОСПИТАННИКОВ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Профориентация- (от фран. Orientation- установка) научно обоснованная система подготовки молодежи к свободному и самостоятельному выбору профессии, призванная

учитывать как индивидуальные особенности каждой личности, так и необходимость полноценного распределения трудовых ресурсов в интересах общества.

После достижения определенного возраста, что бы начать самостоятельную жизнь или преодолеть трудности на определенных этапах жизненного пути, каждый человек, прежде всего, обязан ответить на вопрос: кем быть? От содержания этого ответа и выбора пути его достижения зависит практически вся его дальнейшая судьба. Поэтому профориентационная работа является важнейшим элементом социальной защиты личности.

Главной целью профориентации в современных условиях является формирование профессионального самоопределения, соответствующего индивидуальным особенностям каждой личности и запросам общества в кадрах.

Одним из недостатков профориентации является отсутствие индивидуального, дифференцированного подхода к личности выбирающего профессию.

Помощь детям в профессиональном и личностном самоопределении должна быть ориентирована на поиск личностного смысла в трудовой деятельности. Сегодня эта задача особенно актуальна, поскольку на первое место все больше выходят так называемые «престижные профессии». Соответственно, меняется и характер профориентационной помощи.

Традиционная схема предлагает выдачу готовой рекомендации о выборе профессии и учебного заведения. Новая тенденция рекомендует постепенно готовить подростка самостоятельно делать важные жизненные выборы: только в этом случае можно говорить о профессиональном и личностном самоопределении.

Профессиональное самоопределение складывается на протяжении всей жизни:

1 этап- детская игра, в ходе которой ребенок принимает на себя разные профессиональные роли и «проигрывает» отдельные элементы связанного с ними поведения.

2 этап – подростковая фантазия, когда подросток видит себя в мечтах представителем той или иной привлекательной для него профессии.

3 этап - предварительный выбор профессии с точки зрения интересов подростка (Я люблю исторические романы стану-ка я историком), с точки зрения его способностей (у меня хорошо идет биология, не заняться ли ею?), и с точки зрения его системы ценностей (Я хочу помогать больным людям, стану врачом.)

4 этап - завершается осознанным, желанным, а иногда вынужденным (как в нашем случае - выбором профессии.

Проблема выбора профессии, низкая самооценка, слабые склонности, неумение выделить у себя профессионально – значимые качества, недостаточная информированность о мире профессий и о своих качествах, отсутствие понимания (видения) жизненной перспективы, указывают на решение важной задачи – работать над формированием жизненных планов воспитанников, выявляя наиболее значимые ориентиры ребенка, тем самым способствуя его самоопределению.

Учитывая тот факт, что воспитанники центра поддержки детей с ООП– лишены важнейшей опоры профессиональной ориентации: опыта родителей, задача взрослых – создать условия для того, что бы они могли как можно лучше разобраться в себе и в том, что им нужно.

Воспитанник, всесторонне подготовленный к самостоятельной жизни, способен сделать осознанный выбор жизненного пути. Выбрать будущую профессию, организовать свой досуг, личную жизнь и наладить взаимоотношения с членами того социума, в который он попадет после выпуска из центра поддержки детей с ООП.

Согласно ежегодно проводимым исследованиям выявлено, что у 75% детей – низкий уровень готовности к выбору профессии, у 25% - средний уровень готовности, а высокую готовность не продемонстрировал ни один воспитанник.

Анализ изучения трудов по профессиональной ориентации подростков: Ланг Дмитрия и Тумгоева Саадла, «как выбрать профессию», позволяет сделать вывод о недостаточной разработанности данной проблемы для воспитания детей, проживающих в центре поддержки

детей с ООП. С воспитанниками проводится кружковая работа по темам: «Самоделкин», «Юный ресторатор», «Мир профессий», где целью стоит формирование профессионального самоопределения, ответственного отношения к выбору профессионального пути через расширение границ самопознания и получения информации о мире профессий. Задачами является ознакомление детьми со спецификой профессиональной деятельности и новыми формами труда в условиях конкуренции. Формирование мотивации саморазвития, направленности личности на успешность профессиональной деятельности. Развития у детей положительного отношения к себе, уверенности в своих способностях, применительно к реализации себя в будущей профессии. Во время кружковых занятий дети смогут изучить свои личностные особенности, интересы и склонности, получить подробную информацию об учебных заведениях, определиться в выборе будущей профессии.

Методики и психологические диагностики являются объективным способом изучения индивидуально психологических особенности воспитанников. Для изучения профессиональных намерений применяются тесты, анкеты, опросники, беседы, сочинения на тему выбора профессий. Направленные наблюдения за детьми в течение длительного времени, могут дать информацию для планирования и построения работы по активизации профессионального самоопределения. С целью исследования профессиональных склонностей и интересов был использован дифференциально-диагностический опросник Е.А. Климова «ДДО». Анализ результата обследования воспитанников в группе позволил выявить склонности к следующим типам профессий:

«Человек-человек»- 2 воспитанника

«Человек-Знаковая система»- 1 воспитанник

«Человек-Художественный образ»- 1 воспитанник.

Целью выявления той или иной профессии стоит формирование профессионального самоопределения, ответственного отношения к выбору профессионального пути через расширение границ самопознания и получения информации о мире профессий. Задачами является ознакомление детьми со спецификой профессиональной деятельности и новыми формами труда в условиях конкуренции. Формирование мотивации саморазвития, направленности личности на успешность профессиональной деятельности. Развития у детей положительного отношения к себе, уверенности в своих способностях, применительно к реализации себя в будущей профессии. Во время кружковых занятий дети смогут изучить свои личностные особенности, интересы и склонности, получить подробную информацию об учебных заведениях, определиться в выборе будущей профессии.

Профессиональное развитие личности является сложным и длительным процессом, который охватывает значительный период жизни человека. Его успешность зависит от степени согласованности возможностей человека с содержанием и требованиями профессиональной деятельности. Становление и развитие личности происходит посредством профессиональной деятельности, в процессе которой человек развивается и повышает свой социальный статус и имеет возможность реализоваться как профессионал. Профессиональное развитие личности можно представить, как стремление индивида к профессиональному самовыражению и профессиональному самосовершенствованию, но, к сожалению, личность сталкивается с рядом проблем: самообразование индивида, собственное желание для приближения к профессиональным целям. В связи с этим в профессиональном развитии может возникнуть ряд проблем:

- недостаток методического материала (справочники, учебные пособия и т. д.);
- нехватка времени для самообразования (ненормированный рабочий день, бытовые дела, неумение организовать свое время);
- недостаток материальных средств (низкая заработная плата, отсутствие желания тратить личные финансы на самообразование и др.); –неосознание недостаточного уровня своей профессиональной компетентности.

В целом, мотивацию профессионального развития можно представить, как процесс побуждения сотрудников к активной профессиональной деятельности, сфокусированной на

достижении личных целей в профессии. От мотивации зависит эффективность профессиональной деятельности человека, а также развитие его карьеры. Большую роль в мотивации к профессиональной деятельности играет профессиональное окружение личности, которое может трансформировать мотивацию сотрудников к профессиональной деятельности.

Кроме рассмотренных выше проблем, возникающих в профессиональном развитии личности, немаловажную роль играют и кризисы, от выхода из которых зависит дальнейшее успешное или неуспешное профессиональное развитие человека, которые могут возникать из-за представлений о профессии, о профессиональной деятельности, условиях это человек осуществляет свое профессиональное развитие при межличностном взаимодействии и общении иногда с большим коллективом, а иногда с малой группой, но то, что они связаны одними профессиональными задачами, условиями труда, влияет на сознание человека, возможности реализации его способностей, знаний, умений и навыков. Все это связано с тем, что человек осуществляет свое профессиональное развитие при межличностном взаимодействии и общении иногда с большим коллективом, а иногда с малой группой, но то, что они связаны одними профессиональными задачами, условиями труда, влияет на сознание человека, возможности реализации его способностей, знаний, умений и навыков. Расхождения в установках, ценностях, предполагаемом результате деятельности, могут приводить и к внутриличностному конфликту, так как социально-психологический климат коллектива, групповые эффекты и т. д., также оказывают влияние процесс профессионального развития.

Литература:

1. Ерина И. А. Профессиональное развитие личности: проблемы и решения // Развитие современной науки: теоретические и прикладные аспекты. Сборник статей студентов, магистрантов, аспирантов, молодых ученых и преподавателей. Центр социально-экономических исследований. Пермь, 2017. — С. 110–111.
2. Шляпкинова О. А. Профессиональное развитие личности. — Ярославль: ЯрГУ им. П. Г. Демидова, 2012. — 132 с. Сыромятников И. В. Психология профессиональной субъектности и профессионального самоопределения. — М.: Изд-во СГУ, 2013. — 200 с.
3. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения: учебное пособие для вузов — М: Академия, 2013. — 304 с

ЧИКАЛОВА П.С., ЯРЫМЧУК Т.Е.

ОСШ №73, г. Караганда

НРАВСТВЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ НА КОРРЕКЦИОННЫХ ЗАНЯТИЯХ ПОСРЕДСТВОМ ИГР

*В вашей семье и под вашим руководством
растёт будущий гражданин.
Все, что совершается в стране,
через вашу душу и вашу мысль
должно приходить к детям.
А. С. Макаренко*

Проблема нравственно-патриотического воспитания в современном мире актуальна и сложна. Патриотическое воспитание, являясь важной и неотъемлемой составляющей духовно-нравственного развития личности ребенка с особыми образовательными

потребностями, а также может служить средством в коррекционно-развивающей работе с данной категорией детей.

Воспитание гражданственности и патриотизма сложнейшая задача воспитательного процесса, которая закладывается в начальной школе и красной нитью следует через всю его жизнь. В этом сложном процессе должны быть задействованы не только учителя, но и специалисты кабинета поддержки инклюзивного образования.

В ходе первичной диагностики нами было выявлено, что дети имеют не достаточные представления о родном городе, о школе, о правилах поведения на улице. У некоторых учащихся отсутствовал познавательный интерес к жизни города. Несколько детей смогли рассказать, что им нравится в родном городе. А ведь город, в котором мы живём неповторим. Караганда имеет богатую историю, которую должны знать наши дети.

В начале года специалистами КПИО был составлен план по взаимосвязи тематических занятий направленных на реализацию задач по нравственно- патриотического воспитанию детей с особыми образовательными потребностями. В перечень первичных представлений, формирующихся у младших школьников в ходе познавательно-речевого развития, включая ряд социокультурных категорий представлений о родном городе и стране, традициях и обычаях.

Ребенок познает мир через игру, поэтому лучший способ рассказать маленькому гражданину о патриотизме - поиграть с ним. А все игры дефектолога и логопеда связаны с развитием речи, расширением и актуализацией словаря, освоением лексико-грамматических категорий, развитием внимания и памяти. Игровые технологии повышают интерес и мотивацию, помогают не бояться ошибок, развивают коммуникацию. Ведь игра - это естественное состояние и потребность любого ребенка. Абсолютно у любой игры есть развивающий потенциал.

Нами был создан каталог нейропсихологических игр, направленных на воспитание патриотизма.

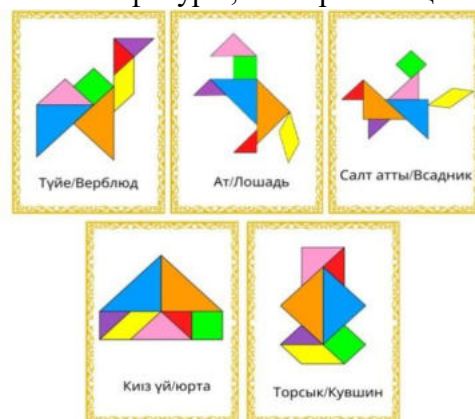
Игра 1. Доббль «Моя Родина - Казахстан». Настольная игра «Доббль» состоит из круглых карточек на каждой из которых по 7 изображений по лексической теме Казахстан. Принцип игры – в поиске одинаковых картинок: чем быстрее и внимательнее игрок ищет, тем больше у него шансов на победу. Тем самым, при регулярных играх в «Доббль» у детей, развивается концентрация внимания, скорость реакции, умение различать похожие изображения без долгих размышлений. А благодаря тематике данных карточек, ребенок узнает больше о стране, в которой живет.

Доббль «Моя родина Казахстан»

Игра 2. Танграм «Символы Казахстана».

Настольная игра «Танграм» состоит из семи плоских фигур, или танов. Их необходимо сложить определенным образом для получения более сложной фигуры, изображающей человека, животное, растение, предмет, цифру, букву и т.д. Условиями игры являются использование всех семи фигур танграма и отсутствие наложения между фигурами. Несмотря на кажущуюся простоту, танграм является отличным развивающим пособием. Не зря его называют также разрезной головоломкой или геометрическим конструктором. Собирая различные фигуры из деталей танграма, ребенок может многому научиться.

Танграм «Символы Казахстана»

Сборник рабочих листов по теме: доброта, честность, порядочность. Данный рабочий лист №1 называется: «Водопад доброты». Ребятам нужно будет

выполнять по одному хорошему поступку каждый день, и отрезать полоску, когда 12 заданий будет выполнено, то челендж будет считаться выполненным. Всего в 2023-2024 учебном году 34 учебные недели, поэтому мы составили 15 заданий и попросили детей выкладывать выполненные задания в свои социальные сети, чтобы привлечь как можно больше учащихся к активной социальной жизни.

Применение на коррекционно-развивающих занятиях разнообразных методов, форм, создание определенных организационно-педагогических условий позволили обеспечить повышение эффективности патриотического воспитания учащихся школы, достигать положительных результатов. Поскольку, «Казахстанец будущего» - это высококлассный специалист, владеющий казахским, русским и английским языками, он социально активен, мобилен, не боится перемен. И наша задача совместными усилиями школы, семьи, общественности воспитывать «Казахстанцев будущего» - патриотов страны. И мы верим, что всегда будут с гордостью произноситься слова: «Мы, народ Казахстана».

Рабочий лист «Водопад доброты»

Итак, какой же видится работа школы по воспитанию казахстанского патриотизма школьников. Эта работа системная, многоплановая, повседневная. Наша цель – воспитание казахстанского патриотизма, т.е. любви к малой Родине, а затем – к Родине – Республике Казахстан, к народу, родному языку, традициям народа. Наши дети должны знать и любить свою Родину Казахстан.

Литература:

1. Абдулина, Г. К. Воспитание патриотизма – основа успеха нашего общества // Оқушы тәрбиесі = Воспитание школьника. - 2014. - №3. - С. 16-18.
2. Аккулиева, Г. М. Патриотическое воспитание как необходимое средство воспитания подрастающего поколения в современном обществе // Қазақстандағы мектептегі дейінгі білім = Дошкольное образование в Казахстане. - 2010. - №6. - С. 7-9.
3. Бекетаева, С. С. Воспитание казахстанского патриотизма в условиях школьного ученического самоуправления // Профессional Казахстана. - 2008. - №3. - С. 36-38.
4. Кайдалова, Н. С. Проектирование модели патриотического воспитания подрастающего поколения в сфере досуга / Н. С. Кайдалова, А. А. Фасоля // Мир образования – образование в мире. - 2015. - №3. - С. 229-234.
5. Лагутова, С. В. Патриотическое воспитание младших школьников / С. В. Лагутова, Т. Г. Казанцева // Преподавание истории в школе. - 2013. - №4. - С. 27-32.

ЧУЛАНОВА ВЕРАНИКА НИКОЛАЕВНА

КТУ «Общеобразовательная средняя школа № 21» г. Караганда

АКТИВНЫЕ ФОРМЫ И МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

В последнее время многое изменилось в образовании. Уход от традиционного урока через использование новых технологий позволяет устранить однообразность и монотонность учебного процесса, создаёт условия для смены видов деятельности обучающихся. На сегодняшний день каждого современного педагога волнует вопрос, как заинтересовать учащихся своим предметом, сделать урок эффективными увлекательным, привлечь всех учащихся к процессу обучения. Использование инновационных технологий на уроках русского языка и литературы, построенные на активизации учебно-познавательной мыслительной деятельности, повышают не только мотивацию, но и добиваться хороших

результатов в обучении. По моему мнению, этому могут способствовать использование активных методов и форм обучения на уроках. Активное обучение – организация и ведение учебного процесса, направленного на активизацию учебно-познавательной деятельности обучающихся посредством комплексного использования как педагогических, так и организационно-управленческих средств. Оно включает в себя повышение степени мотивации обучаемых посредством включения их в проведение эксперимента; соотнесение новых знаний с имеющимися; эффективное овладение знаниями, умениями и практическое их применение обучающимися и, конечно же, развитие мыслительных процессов на высоком уровне: анализ, синтез и оценивание.

Таким образом, активное обучение позволяет решать задачи труднодостижимые в традиционном обучении. Педагогу «нужно создать условия, при которых учащийся сам будет открывать, приобретать и конструировать знания, и, безусловно, применять знания при решении конкретных практических задач». Существует большой калейдоскоп методов, но в своей педагогической практике использую такие методы активного обучения: «Бриллиант», «Каждый учит каждого», «Один – вдвоем - все вместе», «Своя игра», «Молчаливый разговор», «Подумай – поделись с партнером», «Работа в малых группах» и многие другие. Используя метод «Бриллиант», учащиеся могут работать индивидуально, в паре или в группе. Учитель ставит перед обучающимися проблемный вопрос. Ученики разрабатывают и записывают на карточках 9 идей в отношении вопроса (на каждой карточке – одна идея). Принцип расположения идей на карточках: в верхнем поле одну наиболее приоритетную идею, на пятом, внизу – одна карточка, представляющая наименьший приоритет.

Интересен приём «Один-вдвоем- все вместе». Форма работы: индивидуально, парная, коллективная. Алгоритм работы: 1. Выполни индивидуально. 2. Обсуди в паре. 3. Объединитесь в группы. Например, задания для индивидуальной работы: прочитайте текст и ответьте на вопросы:

- К какому стилю речи относится текст?
- По средствам чего мы определяем тот или иной стиль речи?
- Выдели идеи автора и заполни первую колонку таблицы.

Идеи автора. Моё мнение. Собственные идеи.

Задания для парной работы:

- Обменяйтесь мнениями.
- Приведите два доказательства по стилю текста.
- Поразмышляйте и сформулируйте свои 2-3 идеи по отношению к подчеркнутым идеям автора.
- Выберите идеи, отличающиеся новизной, оригинальностью. Задания для групповой работы:
- Обсудите предлагаемые идеи пар.
- Синтезируйте доказательства по определению стиля текста.
- Сформулируйте на основе идей автора свои идеи для написания статьи.

Идеи автора. Моё мнение. Собственные идеи. Данный метод позволяет, во-первых, подумать ученику самому, затем поделиться в паре, только после этого поделиться в группе. «Один-вдвоем- все вместе» развивает навыки и умения убеждать, вести дискуссии, применять на практике навыки критического мышления.

Алгоритм работы метода «Подумай – поделись с партнером»: учитель продумывает задание, которое включает два основных шага в решении. Каждый ученик в классе работает индивидуально, выполняя первый шаг в решении задания. Затем организуются в пары и выполняют второй шаг в решении задания. Таким образом, используя данный метод на уроках русского языка, учу соорганизоваться друг с другом на разных уровнях, что позволяет более успешно формированию коммуникативных навыков, обеспечиванию социальной и сознательной ориентации учащихся на позиции других, а также умению слушать и вступать в диалог со сверстниками.

При применении метода «Своя игра» ученикам предоставляются ответы на вопросы, имеющие непосредственное отношение к теме урока. Учащимся необходимо

сформулировать вопросы для каждого предложенного ответа. Ответы могут варьироваться от простых фактических до представления абстрактных понятий. Если ответ не имеет однозначного вопроса, ученики сравнивают и противопоставляют вопросы, которые они придумали, аргументируя свою формулировку вопроса. Выбор метода – это кропотливая работа, которая включает тщательный анализ: насколько цель метода соотносится с учебной целью, зачем используется данный метод на уроке, посредством данного метода, что хотите добиться. Именно соблюдение пошагового алгоритма использования метода приведет к достижению поставленной цели. «Нужно учитывать психологические особенности учащихся, насколько метод учитывает их особенности, тип мышления, характер, восприятие».

Методы активного обучения позволяют перевести ученика в позицию субъекта обучения, активизировать мыслительную деятельность учащегося, эффективно овладеть знаниями, умениями и навыками.

Использование инновационных технологий способствует развитию функциональной грамотности школьников, максимальной творческой активности, широкого диапазона практических навыков и умений.

Литература:

1. Анцибор М.М. Активные формы и методы обучения. Тула 2002, с.17.
2. Мынбаева А.К., Садракасова З.М. Искусство преподавания: концепции и инновационные методы обучения: Учебное пособие. 2-е изд. - доп., Алматы, 2012, с.34.

ШАКЕНОВА АЛТЫНАЙ СЕКЕРБАЕВНА, САХИЕВА КЫМБАТ БОЛАТКЫЗЫ

*«Жамбыл Ақылбаев атындағы мектеп-гимназиясы» КММ
Қарағанды облысы Шет ауданы Ақсу-Аюлы ауылы*

БҮГІНГІ БІЛІМ БЕРУ: ТҰЛҒАНЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАҒЫТТАП ОҚЫТУ

Бүгінгі ғаламдану үрдісінде ұлттық құндылықтарды сақтау мен өзінің бет-бейнесін, ізгі дәстүрлерін сақтау жолындағы күрес ұлттық сананы сақтау күресі екенін түсіну.

Ұлттық тәрбие деп жеке тұлғаның ұлттық сана сезімі мен мінез-құлқының ана тілін, ата тарихын, төл мәдениетін және ұлттық салт-дәстүрлерді меңгеруі негізінде қалыптасуын айтамыз.

Ұлттық мәдени құндылықтар дегеніміз не? Қарапайым тілмен айтқанда ұлттық мәдени құндылықтар-белгілі бір ұлтқа, ұлт азаматына тән зат, адами қадір-қасиет, яғни халық ғасырлар бойы жинақтаған ұлттық рухани және материалдық құндылықтар.

Білім алушылардың бойында қалыптасқан имандылық қадір-қасиеттер рухани құндылықтарға, ал адамдардың қолымен жасалған тұтыну заттары мен кәсіби материалы құндылықтарға жатады.

Өзімізді өзіміз бағалай білуге бет бұру-ұлттық байлығымызды игеру, ұлттық санамызды дамыту. Ұлттық құндылықтарды іріктеп, оқыту процесіне еңгізу арқылы ұлттың тұнып тұрған асыл мұралық рухани байлығынан болашақта ел билейтін ұрпақтарды сусындатып, отбасында да, мектепте де ұлтжандылық пен отаншылдыққа баулып, өз халқын, өз мемлекетін көздің қарашығындай қорғайтын тұлғаларды тәрбиелеп шығару.

Өз ұлтын қадірлеп-қастерлеген, ұлт қадірін білген азаматтың бірі Жүсіпбек Аймауытов: «Мен халыққа кіндігіммен байланып қалғанмын. Оны үзе алмаймын. Ұзу қолымнан келмейді»-дейді. Сырым Датұлы: «Мен ағайынды екеумін: бірі-өзім, екіншісі-халқым»-дейді.

Қазақ халқының осындай дәріптеуге, қастерлеуге, дамытуға тұрарлық ұлттық рухани және материалдық құндылықтары туралы ұлағатты, құнды ойларын халық игілігіне, келешек ұрпақты, ел-жұртқа ие болар азаматтарды тәрбиелеуге неге қолданбасқа?

Қоғамдағы адамдар жасаған рухани, материалдық, мәдени құндылықтардың алмасуы оқыту процесі арқылы жүзеге асырылады. Соның ішінде сын тұрғысынан ойлау жобасы арқылы оқыту-саналы процесс екенін айтқымыз келеді. Интеллетуалдық деңгейі жоғары тұлғаны қалыптастыру үшін, оны оқытып қана қою жеткіліксіз. Оны тұлға ретінде жан-жақты дамытуға қолайлы, оқытудың шығармашылық түрін жасау қажет, яғни шығармашылық оқу әрекетін туғызу қажет. Бұл баланы, берілген оқу материалын жаттап алу ғана емес, керісінше өз бетімен білім алу үшін ізденуге үйретеді.

Бастауыш сынып оқушыларының тұлғалық қасиеттерін қалыптастыру жұмыстарына балалардың жас ерекшеліктерін ескеріп, олардың қабылдау мүмкіндіктеріне сәйкес лайықтыларын ғана пайдаланып, оларды тиімді қолдана білген жөн.

Қазіргі таңда бұл талаптарды жүзеге асырудың мынадай мүмкіндіктері бар: - тұлғалық қасиеттерді қалыптастыру бойынша адамгершілік құндылықтарды кез келген пәнді оқытудың мазмұнына кіріктіру;

- сыныптан тыс сабақтарды баланың тұлғалық қасиеттерінің қалыптасуына ықпал ететіндей бағытта ұйымдастыру;

- жеке пән ретінде жүргізілетін сабақтардың бағдарламасына енгізу.

Бастауыш сынып оқушысы тұлғасын қалыптастыруда халық педагогикасы материалдарымен таныстыру, оларды тыңдағанын қайта әңгімелеп беруге, мақал-мәтелдерді, жаңылтпаштарды мәнерлеп айтуға үйрету мен сөздік қорларын байыту, сөздік шығармашылықтың бастапқы формаларын дамыту мен адами ізгілік қасиеттерді, психикалық процестерді жетілдіру жөніндегі жұмыс төмендегі жеке тұлғаның қалыптасу мүмкіндіктерін шешуге көмектесе алады.

Ол үшін:

- ұлттық ойындарды түсініп, қызыға ойлануға баулу;

- халық педагогикасының асыл мұрасы – халық ауыз әдебиеті үлгілерін тыңдай білу;

- бейнелеу құралдарын (сахналау, кейіптендіру, диалог, кестелі-модельдер, т.б.) ойында қолдана отырып, шығарманы мәнерлеп, белгілі бір жанрмен орындауға үйрету, сөздік қорларын дамыту;

- әдет-ғұрып, салт-дәстүрлерді түсіну;

- алған білімдері мен іскерлік-дағдыларын оқушының өзі атқаратын іс-әрекетте, өмірде қолдануға үйрету.

Жеке тұлғаны ұлттық тәрбие арқылы дамыта отырып, нақты әрекет арқылы оқытуда төмендегі құндылықтардың болуы қажет:

- белсенді қарым-қатынас: оқушы мен мұғалімнің әрбір мәселеде өз көзқарастарын білдіріп отыруы;

- индивидтік: мұғалімнің әр жеке оқушының ерекшелігін дамытуы, қоғам алдындағы жауапкершіліктің болуы;

- өзіндік тәртіп: өзіндік бақылау мен бағалауды, шешім қабылдауды үйрену және оны дамыту;

- шыдамдылық: әр түрлі пікірлерді қабылдай алу, бір-бірінің пікірлері мен ерекшеліктерін құрметтеу, қабылдау;

Бала бойына ұлттық құндылықтарды дамытудағы негізгі құралдарға мыналарды жатқызуға болады: Оқыту үрдісі, тәрбие шаралары (пікірталас, кездесулер), кітап оқу, сыныптағы тәрбие сағаттары, саяхат жасау.

Бастауыш сыныпта ұлттық құндылықты қалыптастыру ана тілі, математика, бейнелеу өнері сабақтарында жүзеге асырылады. Рухани – адамгершілік құндылықтардың маңызын айқындау көбінесе ана тілі сабағында жүзеге асырылып жатады.

Мысалы: С.Мәуленовтің «Мен елімді сүйемін» шығармасын талдап көрсек. Сабақты бастамас бұрын туған жер туралы түсіндірме жүргізіледі. Өздерінің туған жерін сұрай

отырып, туған жерге деген сағынышын қалай жеткізетінін тыңдау қажет. Бұл жерде мұғалімнің асқан шеберлігі, жауапкершілігі маңызды.

Біріншіден, мұғалімнің өзі туған жерді сағынып тұрған күйді кешпей, оқушыға туған жердің қадір қасиетін жеткізе алмайды. Сөйтіп, олардың туған жерлері туралы жан – жақты ойлануына мүмкіндік бере алмауы мүмкін.

Екіншіден, бастауыш сынып оқушыларының әлі туған жерден алысқа шығып көрмеген, оның сағынатын жағдайларыда бар екенін ескеру керек. Ол үшін ұстаз сол жердің оқушы көңілін аудармай жүрген сұлу табиғаты, жері, суы, жан – жануарлар туралы тамсандыра әңгімелеп берсе өте жақсы болады.

Оқушылармен шығарманы таңдағанда мынадай сұрақтарды беруге болады:

1. Туған жер адамды несімен тартады?
2. Туған жерге деген сағыныш қалай пайда болады деп ойлайсың?
3. Туған жерсіз адамның күні жоқ дегенді қалай түсінесің?

Қазақстан Республикасының ата заңының Қазақстан Республикасының мемлекеттік нышандары туралы бапта «Адамзаттыққа және Отансүйгіштікке, өз Отаны – Қазақстан Республикасына деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу. Қазақстан Республикасының мемлекеттік нышандарын құрметтеуді қалыптастыру, сондай-ақ олардың мәні мен маңызын түсіндіру мақсатында оларды оқыту, білім беру ұйымдарының негізгі жалпы білім беру бағдарламаларына енгізеді» - деп атап көрсеткен.

Мектепте мемлекеттік рәміздерді оқып үйрену бастауыш сыныпта, сабақтан тыс тәрбиелік – танымдық жұмыстарды жүргізгенде алғашқы түсініктер беріліп, өз елінің туы, елтаңбасы, әнұранына деген құрмет сезімдерінің қалыптасуына негіз жасалады. Мемлекеттік рәміздерді құрметтеу – елді, халықты, тарихты, әдеп – ғұрыпты, салт – дәстүрді құрметтеу болып табылатынын түсінеді.

Осылайша қарастыру негізінде білім беру үрдісінде оқушының өзіндік сана, өзіндік таным, өзіндік білім алу, өзара қарым-қатынас, өз өмірінің субъектілігі сияқты педагогикалық рефлексиялық сапалары пайда болады және одан әрі дамиды деген тұжырым жасауға болады.

«Баланы тәрбие қылу-тұрмыс майданында ақылмен, әріспен күресе білетін адам шығару деген сөз. Қалса өзін, асса барлық адам баласын әділ жолмен өрге сүйрейтін ер шығару деген сөз. Тұрмыста түйінді мәселелерді те шеше білетін, адалдық жолда құрбан бола білетін, қысқасы, адамзат дүниесінің керек бір мүшесі бола алатын төрт жағы түгел кісі қылып шығару. Баланы мұндай адам қыла алу үшін ұстаз бар күшін, бар білімін жұмсап, жалықпай, шаршамай үйрете білу керек»

Қорытындылай келгенде, М. Дулатов «... жалғыз құрғақ білім үйрену емес, біліммен бірге ұлттық тәрбиені қоса беру, балқыған жас баланың ойына, қанына, сүйегіне ұлт рухын сіңіріп, ана тілін үйретіп шығару. Мұндай балалар мектепті бітіргеннен кейін қай жұрттың арасында жүрсе де, сүйегіне сіңген ұлт рухы жасымайды, қайда болсады, тіршілігінде қандай ауырлық өзгерістер көрсе де, ұлт ұлы болып қалады» деген.

Әдебиеттер:

1. Қ. Бөлеев «Болашақ мұғалімдерді оқушыларға тәрбие беруге кәсіби дайындау» Алматы, 2004
2. Ұлттық құндылықтар арқылы тәрбие жұмыстарын ұйымдастырудағы сынып жетекшінің орны.
3. Бастауыш мектеп журналы/ республикалық ғылыми-әдістемелік және педагогикалық журнал/ №7, 2007.

ОРГАНИЗАЦИЯ УРОКОВ ИНФОРМАТИКИ В РАМКАХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Глобальным трендом современного общества является инклюзивное образование. Инклюзивное образование – это такая форма организации процесса обучения, при которой все дети, независимо от их интеллектуальных, психических, физических, языковых и других особенностей обучаются в общеобразовательных школах общего типа вместе со своими сверстниками. Целью инклюзивного образования является создание таких условий получения образования, в которых любой ребенок сможет адаптироваться независимо от его индивидуальных особенностей.

В нашей школе также реализуются принципы инклюзивного образования и перед каждым педагогом стоит задача организации уроков таким образом, чтобы включить всех детей в школьную систему и обеспечить их равноправие в получении доступного для каждого образования.

Каждая деятельность учителя начинается с планирования, поэтому, большим подспорьем для педагогов является сайт [special - edu.kz](http://special-edu.kz), на котором находятся методические материалы, учебники, типовые учебные программы для детей с особыми образовательными потребностями. В зависимости от диагноза ребенка, учителя составляют для них адаптированные учебные программы, упрощая цели обучения.

Для социализации и адаптации учащихся с особыми образовательными способностями в современном обществе большое значение имеют уроки информатики. Умение получать, правильно интерпретировать информацию из различных Интернет – источников, умение использовать программы для передачи информации, умение пользоваться нейросетями, знание правил для безопасного общения и защиты от буллинга в социальных сетях, мессенджерах – вот этим компетенциям очень важно научить детей с ООП. Поэтому учителю информатики необходимо не только знать содержание своего предмета, но и владеть различными формами и методами организации обучающей и доступной для всех деятельности практической направленности, осуществлять индивидуально - дифференцированный подход к учащимся.

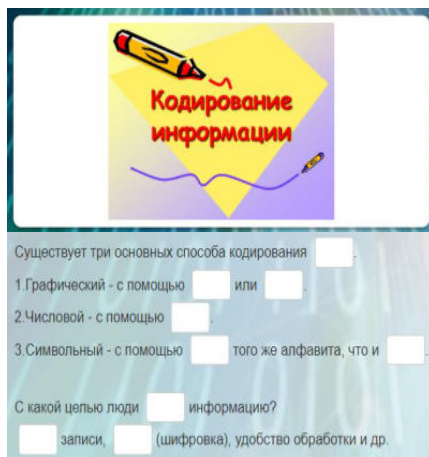
Большую роль при проведении урока играет наглядность, поэтому всегда использую возможности интерактивной доски на всех этапах урока, обязательно привлекая к выполнению заданий учащихся с ООП. Хорошими помощниками для этого являются платформы LearningApps.org, Quizlet.com, quizizz.com. Также использую платформу learnis.ru, с помощью которой можно создавать квесты, викторины, игры с терминами, интерактивные видео. Квесты создаю несложные, из 3-5 заданий, чтобы для их прохождения не требовалось слишком много времени и не терялся смысл их применения – повторение, закрепление полученных знаний. Интересные интерактивные задания имеются и в электронных учебниках на платформе TopIQ.kz. В таблице 1 представлены примеры таких заданий.

Таблица 1. Примеры интерактивных заданий

Learnis.ru

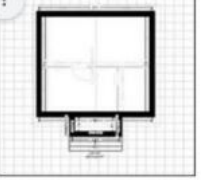
LearningApps.org

TopIQ.kz

Особую трудность для учащихся с особыми образовательными потребностями представляет суммативное оценивание. Поэтому составляю для них Соры в виде Google – форм с применением изображений. Примеры вопросов таких СОР представлены в таблице 2.

Таблица 2. Примеры вопросов СОР

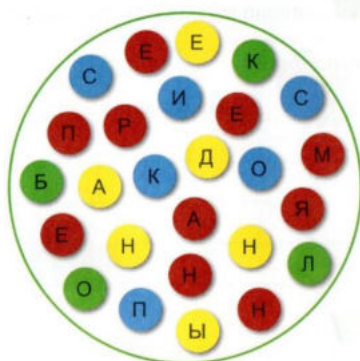
С помощью какого инструмента в программе Paint можно вставить текст в рисунок? ☐ Вариант 1 ☐ Вариант 2 ☐ Вариант 3 	Рассмотрите представленные модели дачного домика. Опишите отличия моделей. 	Какие инструменты необходимы для создания модели параллелепипеда? ☐ Вариант 1 ☐ Вариант 2 ☐ Вариант 3

Уроки информатики предполагают развитие практических навыков. При подготовке практических работ продумываю несколько вариантов или несколько уровней в соответствии с возможностями детей, так как чаще всего у детей с особыми образовательными способностями замедленный темп обучения. Задания по программированию, решение прикладных задач в электронных таблицах даются им особенно сложно. Поэтому предлагаю им подробные инструкции с примерами, облегчаю задания, наблюдаю за ходом их выполнения, указываю на их ошибки, объясняю, как их исправить.

Для того, чтобы настроить детей с разными психологическими, физическими и умственными возможностями на продуктивную работу я использую упражнения на активизацию внимания, применяю игровые технологии, использую короткие видео. Примеры таких заданий представлены в таблице 3.

Таблица 3. Примеры заданий для начала урока

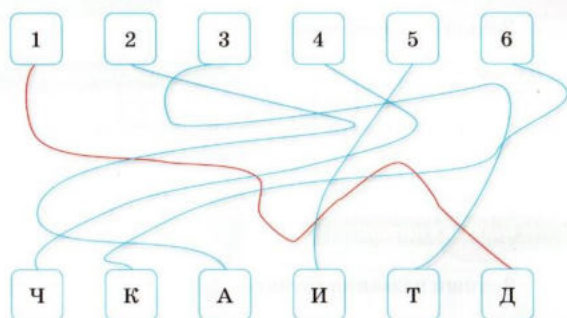
Составь слова, используя буквы одного цвета.

Выпиши из строки неповторяющиеся буквы. Какое слово получилось?

Г В С О Ш Л В А Г Й В О Д Ш

Связав цифры и буквы, найди зашифрованное слово и составь предложение.

Составь слово, используя первые буквы названий предметов на каждом рисунке.

Реши задачи и найди зашифрованное слово.

Л	2*2	Г	27-19	Р	16:8
Е	19-12			К	3*2
И	27:9	Н	35:7	Ь	45:5

6 7 8 7 4 9 2 3 5 8

Разгадай ребус.

В заключение хочу отметить, что для организации уроков информатики в рамках инклюзивного образования учителю необходимо:

- опираться на принцип педагогического оптимизма – учиться могут все;
- при планировании урока использовать лично – ориентированный и дифференцированные подходы, оказывать поддержку всем обучающимся;
- внедрять различные методы активизации учебной деятельности;
- применять специальные дидактические материалы, изучать специальную литературу, при необходимости пройти курсы повышения квалификации по работе с инклюзивными детьми;
- задействовать различные цифровые образовательные ресурсы, постоянно расширяя их спектр.

Литература:

1. Копеева Г.А. Информационно – коммуникационные технологии: Рабочая тетрадь. Издательство «Арман – ПВ». 2019.
2. Исакова А.К. Обучение информатике в рамках инклюзивного образования. Сетевое издательство «SEVIBA: Образование». 2022.
3. Информатика в рамках инклюзивного образования. Электронный научно-практический журнал «Современная педагогика». 2016.

ОБРАЗОВАНИЕ: СОБЛЮДЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ЭТИКИ – ОСНОВА ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СУБЪЕКТОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

При упоминании о школе, у каждого человека в представлении сразу формируется образ учителя, именно того учителя, который оказал влияние на внутренние качества, внутренний мир, мировоззрение этого человека. Так вот, у меня в памяти запечатлелся образ моего классного руководителя. Она всегда вызывала у меня восторг не только своим внешним видом, элегантные платья в строгом стиле, всегда красиво уложенные локоны волос, красивая брошь, но и этот взгляд - строгий, но в то же время очень добродушный, голос - нежный, мягкий, но в тоже время уверенный. Она смотрела на нас, и каждого из нас она любила по – своему, каждому уделяла и без того времени, которого никогда не хватало, в виду загруженности. Она всегда находила к нам, на тот момент подросткам, свой подход, и мы ей доверяли, любили, и всякий раз переживали за то, что ей достанется от руководства за наши ошибки. А вот тут, что интересно, больше переживаний мы испытывали за нее, и старались никогда не позволять лишний раз своими делами обидеть того, кто всей душой волнуется за нас.

Присоединяюсь к мнению, что педагогам, в успешном осуществлении своей деятельности, наряду с профессиональными компетенциями, важно обращать внимание на личностные качества детей. Именно это является той стрункой, которая поддерживает связь между учителем и его детьми, которая ведет к взаимопониманию, доверию, открытости и честности по отношению друг к другу. Этическая основа затрагивает разные области навыков, умений, ценностей и характеристик, являющихся важным багажом педагога. Данная тема особенно актуальна в условиях быстро меняющегося современного мира, детей, подростков, молодежи, с которыми каждый день приходится сталкиваться любому педагогу.

Актуальность данной темы характеризуется многогранностью морально -этической стороны педагогического воздействия во время педагогического процесса и после него.

Объектом моего изучения выступает педагог в своей профессиональной деятельности, а в качестве субъекта – педагогическая этика.

Какую же роль играет этика в профессии педагога и почему ее можно относить как к характеру, личности педагога, так и к компетенциям и профессиональным навыкам, которые он каждый день использует в педагогическом процессе? Бесспорно, значение огромно!

Профессиональная этика выдвигает следующие категории:

- педагогический долг;
- свобода и ответственность;
- честность и справедливость.

Ведь научить ребенка может учитель только своим примером, положительным влиянием на характер взаимодействия с ним, родителями, коллегами. А это, в свою очередь, способствует улучшению нравственно – психологического климата коллектива школы, укреплению положительной роли семейного воспитания ребенка.

Педагогическая этика имеет равнозначную ценность со знаниями, которыми владеет педагог и которыми делиться каждый день на своих уроках. Важно не только то, чему он учит ребят, но и как он учит, как будет вступать во взаимодействие с ними, каким образом использует дисциплинарные меры, каким образом мотивирует и решает различные проблемы, которые могут возникнуть на занятиях, а также во внеклассное время. Педагог является для ребенка авторитетом, примером для подражания.

В рекомендациях ЮНЕСКО «О Положении Учителей» от 05.10. 1966г. раскрываются аспекты целесообразного поведения учителя: вежливость, внимательность при взаимодействии с обучающимися, родителями и членами коллектива учебного учреждения. Делается ставка на формирование нравственного примера педагога для учеников.

Нравственные аспекты декларируются также в следующих документах: «Конституции РК», «Законе об Образовании в РК», «Об утверждении профессионального стандарта педагога» и др.

Помимо прочего в профессиональный стандарт входят следующие компетенции педагога:

- умение видеть трудности или проблемы, которые могут возникнуть в личной жизни учащегося, через его поведение, реагирование на похвалу или наказание, общение в коллективе сверстников, с педагогами и др.

- соблюдение нравственных, этических, правовых норм, требований этической направленности.

В жизни проявление неэтического поведения педагога может проявляться по-разному:

- через несправедливость педагога по отношению к учащимся;

- обсуждению личной жизни ученика с посторонними членами коллектива;

- предвзятому отношению к ученикам, которое может повлиять на успеваемость класса, и которое влечет к снижению мотивации, недоверию к учителю и даже в целом, к учебному заведению;

- отказу посещать занятия в школе;

- негативному отношению к педагогу или к учебе и др.

Из личной практики хочу поделиться историей, которая сложилась в семье моей ученицы, с которой в школе не было особых проблем, училась удовлетворительно, всегда посещала школу, с мамой девочки мы всегда были на связи. Но в один день, получаю звонок от мамы ученицы, которая говорит мне о том, что девочка ушла с дома в школу и поинтересовалась, дошла ли ее дочь в учебное заведение. Ученицы в школе не оказалось, ближайшие несколько часов нашего ожидания так и не увенчались успехом. По мере общения с мамой школьницы я выясняю, что между ними произошел конфликт, который сложился на почве бытовых вопросов, учебы, ближайшего окружения девочки и др. Таким образом, девочка, проявляя свой подростковый характер, нежелание идти на компромисс с мамой, выразила свой протест, в виде побега из дома. Позже, конечно, она вышла на связь, (мы нашли ее у бабушки, в пригороде) но долго не желала разговаривать с мамой.

В такой ситуации мне, как посреднику, между мамой и моей ученицей, предстояла огромная работа выяснить, что стало причиной данного конфликта, что повлияло на ребенка, который пошел на такой шаг. И если повлиять на ученицу, достучаться до сознания ребенка мне удалось, девочка поняла, где ею была допущена ошибка, то с мамой тут оказалось значительно сложнее, потому что мне пришлось ненавязчиво предложить маме пересмотреть свое отношение к модели воспитания, через грубость, нажим, родительский авторитет, который проявлялся в действиях мамы весьма отчетливо. Мною было предложено услышать друг друга, перейти на дружеский, демократический, основанный на сотрудничестве, диалог, доверять и понимать друг друга. И каждый увидел, и мама, и дочь, в данной ситуации, свои ошибки.

Задумываясь о случившемся, нам, педагогам, важно встречать ребят в школе и думать о том, а что происходит там, в голове у ребенка, в каком состоянии он приходит в учебное заведение, все ли хорошо у него в семье, готов ли он всецело погрузиться в учебный процесс.

В результате хочется сформулировать вывод: профессиональная этика педагога имеет огромное значение, важность в педагогической практике и направлена на улучшение ее результатов. В этом случае педагог выступает как наставник, моральный авторитет для обучающихся, сочетая в себе уже сформированные личностные качества и ценности, а также принципы профессиональной этики, которыми он обязан не поступаться, чтобы не потерять доверие тех, кто приходит на каждый урок и с восхищением смотрит в глаза педагог- это его ДЕТИ!

Литература:

1. Гусейнов А. А. Этика // Новая философская энциклопедия / Ин-т философии РАН; — М.: Мысль, 2010
2. Чабанова С. С. Авторитет учителя: генезис педагогических подходов // Знание. Понимание. Умение. — 2009. — №3. — с.37-39.
3. Яценко Т.С. Психологические основы активной подготовки будущего педагога к общению с учащимися. — Киев, 2009.

ШАХАТОВА Г.К.

Абай ауданы Топар кенті «Абай атындағы тірек мектебі» КММ

БҮГІНГІ БІЛІМ БЕРУ: ТҰЛҒАНЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАҒЫТТАП ОҚЫТУ

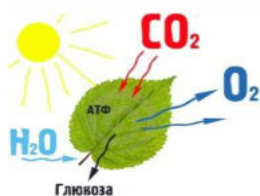
Неміс философы, психолог-педагог Иоганн Гербарт айтқандай: «Тәрбиенің біртұтас мақсатын бір ақ сөбен сипаттауға болар еді: адамгершілік». Адамгершілік ұғымына жататын барлық құндылықтар Біртұтас тәрбие бағдарламасында тәрбие құндылықтары: ұлттық мүдде, ар-ұят, талап бағыттары толық, әрі нақты айшықталған. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Ұлттық құрылтайда ұлттық құндылықтарды жан-жақты дәріптеп, ата-бабадан қалған мәдени-мұраны заман талабына сай жаңғыртып, насихаттау қажеттігін атап өткен болатын. Президенттің айтуынша, адал азаматқа тән қасиеттер әрбір жастың бойынан табылуы керек. Ұлттың жаңа болмысы білім, ғылым және мәдениет саласын дамыту арқылы қалыптасады. Осы үш бағытты рухани даму саласындағы жұмыстың мызғымас ұштағаны деуге болады. Осы орайда екі сұрағымыздың жауабы өте маңызды, әрі өте өзекті: Білім маңыздырақ па, әлде тәрбие маңыздырақ па? Қазақстанның болашақ ұрпағының өте білімді болуы, ғылыми біліммен қарулануы маңыздырақ па, әлде бойында адами құндылықтары сіңірілген тәрбиелі ұрпақ маңызды ма? Тек білім мен ғылымды таңдасақ, жеміссіз ағаш өнімін алатынымыз сөзсіз. Ал тәрбие мен білімді ұштастыра отырып, педагогикалық ұстанымды, яғни тәрбиелей отырып, оқытсақ, оқыта отырып тәрбиелесек, баланы біліммен қаруландыра отырып, өнегелі тәрбие берсек-өлшеуі жоқ қазынаға қол жеткіземіз. Тәрбие, құндылықтар мәселесін айқындап алғандаймыз, пәндік білімге тоқталсақ.

Биология пәнінің мұғалімі ретінде өзіме мына сауалдарды қойдым: Биология сабағы мен тәрбие құндылықтары бір-бірімен байланысты ма? Биология сабағында тәрбие құндылықтарын қалай іске асырамын? Пән мұғалімі ретінде мен үшін не маңызды: оқушыларды ғылыми біліммен қаруландырып, сапалы білім беру ме, әлде құндылықтарға дәріптеу ме? Сабақта тәрбие құндылықтарын қандай жолдармен іске асыра аламын? Алдымен биология пәнін оқытудағы басты мақсатқа тоқталайын. "Биология" оқу пәнінің мақсаты – білім алушылардың заман талаптарына сай білімдері мен біліктерін дамыту; өмірдің мәнін, дамуын, оның түрлі ұйымдасу деңгейлерінде көрініс табуын түсіну; өмірдің ең басты құндылық ретіндегі маңызын түсінетін жан-жақты дамыған тұлғаны дайындау. Оқу пәнінің міндеттері:

- 1) табиғаттың даму заңдарын түсінуге негізделе отырып, адамның табиғаттағы рөлін анықтайтын маңызды биологиялық білімдер мен біліктер ауқымын кеңейту;
- 2) табиғаттың даму және тіршілігін жалғастыру заңдарын жаңа білімдерді алу, оларды ары қарай дамыту және тереңдету негізі және құралы ретінде пайдалану;
- 3) жүйені меңгеру барысында ғылым білім мен дүниетаным негіздерін; шығармашылық дербестік пен сын тұрғысынан ойлау қабілетін; зерттеушілік дағдыларын қалыптастыру;
- 4) әдеп мәселелерімен және қоғамның әлеуметтік өмірі мен еңбек әрекетіне тікелей қатысумен байланысты қоршаған шынайылықта еркін бағдарлануға мүмкіндік беретін, бастамашыл тұлғаның қасиеттерін дамыту;
- 5) білім алушылардың білім алуды және өздігінен білім алуды жалғастыруы үшін қажетті зияткерлік біліктерді дамыту. [1]

Биология пәні мен құндылықтарды ұштастырып, нақты жүйені қалыптастыру үшін биологияның әр бөліміне тоқталып өткенін жөн көрдім.

Оқу пәнінің бөлімдері	Құндылықтар	Біртұтас бағдарламасында құндылықтары	тәрбие тәрбие
Тірі ағзалардың көп түрлілігі. Биосфера және экожүйе	Табиғатқа сүйіспеншілік, экологиялық сана, ұқыптылық, жауапкершілік, қоршаған ортаның тазалығын сақтау	ТАЛАП	
Адам қызметінің қоршаған ортаға әсері	Патриотизм, тазалық, жауапкершілік, Отанға деген сүйіспеншілік, Кіші Отанына деген сүйіспеншілік, халқына адал қызмет ету, Отанның бір мүшесі екенін сезіну	ҰЛТТЫҚ МҮДДЕ	
Қоректену Тыныс алу Бөліп шығару	Денсаулық, жауапкершілік, тазалық, ұқыптылық, қамқорлық, әдеп нормаларын ұстану, салауатты өмір салтын ұстану	ТАЛАП	
Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары	Денсаулық, тазалық, әдеп нормаларын ұстану	ТАЛАП	
Көбею	Ұлттық құндылықтар, тазалық, адалдық, сөзіне берік болу, отбасының, қоғамның мүшесі екенін сезіну	ҰЛТТЫҚ МҮДДЕ ТАЛАП АР-ҰЯТ	
Өсу және даму	Денсаулық, тазалық, жауапкершілік	ТАЛАП	
Эволюциялық даму	Азаматтылық, жауапкершілік, экологиялық сана	ТАЛАП	
Қозғалыс Биофизика	Денсаулық, еңбекқорлық, салауатты өмір салтына деген қызығушылық, физикалық белсенді болу	ТАЛАП	

Биология сабағында тек ғылыми білім ғана беріп қоймай, құндылықтарға да баулитынымызға көз жеткіздік.

Нақты мысалдарға көшетін болсақ, 7-сыныпта «Фотосинтез» тақырыбын өту барысында академиялық біліммен қатар, фотосинтез үдерісінің маңыздылығына тоқталып өткенде оқушылардың ауасыз 1 минутта өмір сүре алмайтынымыз,

ауаның фабрикасы жасыл желектің орасан зор ролін сезінгенде бір ағаштың өзін кесілгенін көз алдында елестеткенде бойларында үрей туындағанын көріп, адамзат үшін, болашақ үшін, ғалам үшін қорқыныш сезімі басым болып, табиғатқа жанашырлықпен, қамқорлықпен қараудың маңыздылығын ерекше сезінеді.

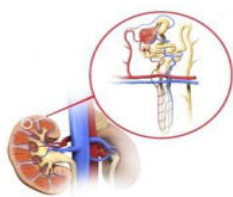
8-сыныптың биология тақырыптарын қайсысын да қарасақ, оқушылар әрмүшелер жүйесінің құрылысы мен қызметімен танысады. Адамның моторы-жүрек, басшысы-ми, фильтрі-бүйрек, қан заводы-сүйек, ауа фабрикасы-өкпе, денсаулық таразысы-гормондар, адамның денесі 500 бұлшықеттен, 206 сүйектен және 230 буыннан тұратынын, әр мүшенің ғажап табиғатымен таныса отырып, денсаулыққа жауапкершілікпен

қарауға, салауатты өмір салтын ұстануға, әр мүшенің күтіміне ерекше назар аударуды үйренеді. Бақыт деген не? сауалдың формуласын ашады.

9-сынып оқушылары Жылыжай эффектінің, Озон қабатының жұқаруы тақырыптарының ғылыми білімімен танысады, ғаламдық мәселе екенін түсінеді. Бірақ бұл мәселенің шешімі тек үкімет немесе ғалымдардың қолында ғана еместігін көз жеткізеді. Мәселенің шешілуіне өзінің титтей болса да үлесі, жауапкершілігі барын сезінеді. Азаматтылық позициялары оянады, экологиялық сана қалыптасады. Қарапайым мысал-көп қателік

жасалатын сенбіліктерде жапырақ, шөпті өртеу, ағаштарды кесу, қоқыстарды өртеу-мұның бәрі көзге бір қарағанда ұсақ болып көрінгенмен, үлкен мәселе.

10-сыныптың «Су алмасуды реттеу» тақырыбына ерекше назарды аударғым келеді. Адам шөлдеген кезде суды реттейтін орталық гипоталамус SOS сигналын қабылдап, дереу гипофиз орталығына қоңырау шалып, орталық АКТГ гормонының батырмасын басып, бүйрекүсті безінің қыртыс бөліміне смс хабарлама жібереді, хабарламаның дауысын естіген АДГ гормоны оянып, бүйректің есігін қағып, ренин гормонын шығуын сұрайды. [2] Міне осындай балама түсіндіру әдістерін қолдану арқылы оқушыларға академиялық білім беріледі, тақырыпты толық түсінеді, сонымен қатар денсаулық құндылығының мәнін ерекше сезеді. Оқушылар бүйректің миллион жасушалары нефрондар іске қосылып, үлкен заводтың жұмысын көз алдарында елестеткенде, «Мұғалім, бұл біз білмеген ғажап қой, бүйрекке қандай қамқорлық керек!» деген кері байланысын есітегенде үлкен мақсатыма қол жеткізгеніме ерекше бақытты болдым.

Биология пәнінің мұғалімдерінің ерекше назардағы тақырып 9-сыныптарда Көбею бөлімі бойынша “Екінші реттік жыныстық белгілер. Ұлдар мен қыздардың жыныстық жетілуі. Биологиялық және әлеуметтік жетілу” тақырыбында ұлттық құндылықтарға ерекше мән берудің маңыздылығы зор. Жан мен тәннің тазалығын сақтау, ар-ұят, намыс, адалдықты жоғары бағалау, отбасының, қоғамның алдындағы жауапкершілікті сезіну, саналылықты ояту мәселелеріне кеңінен тоқталу өте маңызды. Партада отырған әр балаға жауаптымыз. Қоғамда тек жастардың арасында ғана емес, өкінішке қарай жасөспірімдердің арасында болып жатқан ерте жүктілік, жаңа туылған сәбилерді тастау, өтірік айту-мұның бәрі сауатсыздықтан, құндылықтардың болмауынан. Сонымен, құндылықтар дегеніміз не? Wikipedia сүйенсек, белгілі бір заттың маңыздылығы, керектігі. Құндылықтарды баулу мәселесімен тек тәрбиешілер, психологтар немесе жауапты тұлғалар ғана айналысады, менің қатысым жоқ деген ойдан аулақ болу қажет. Григорий Петровтың “Ақ лалагүлдер өлкесі Финляндия” кітабінің үзіндісінен “Еліміздің барлық елді мекендерін суару үшін бір-екі арық жеткіліксіз. Бір ғана үйдің бақшасын суаруға бұлақ көзі немесе іргенсінде ағып жататын, құрғамайтын су бастауы қажет. Ал рухани нәрден мақұрым қалған ұлтымыздың шөлін қандыру үшін бірнеше рухани бастауларға мұқтажбыз. Еіміздің барлық жерінде шөлдеген халықтың сусынын қандыратын жанды су көздері болу керек” демекші, болашақ ұрпағымызға құндылықтарды ұялататын жанды су-біз, ұстаздармыз! [3] Мейірім мен сүйіспеншілікке бөленген бақша ағаштарының берері мол, берекесі көл-көсір болары дауыссыз.

Әдебиеттер:

1. «Биология» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы.
2. Очкур Е.А., Курманғалиева Ж., Нуртаева М. Биология оқулығы. Мектеп. 2019 ж
3. Григорий Петров «Ақ лалагүлдер өлкесі Финляндия». Алматы. 2020ж.

ШЕПЕЛЕНКО С.В.

КГУ ОШ № 21 г.Темиртау

ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННЫЕ ЦЕННОСТИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ВЫБОРЕ ЛИЧНОСТИ

Профессиональный выбор – это одно из самых важных решений, которые принимает каждый человек в своей жизни. Для школьников это особенно актуально, ведь они только начинают искать свое место в обществе и определить свое будущее. Однако, при выборе

профессии необходимо учитывать не только материальные и карьерные перспективы, но и духовно-нравственные ценности личности.

Духовность олицетворяет внутренние ценности, убеждения и стремления к духовному росту. Нравственность, с другой стороны, определяет моральные принципы и нормы, которые мы признаем и которые регулируют наше поведение и отношения с окружающими.

Взаимоотношения с одноклассниками

Духовно-нравственные ценности также способствуют формированию здоровых отношений с одноклассниками и обществом в целом.

Акция «Досболlike: предложи руку дружбы»

Они стимулируют школьников к построению гармоничных и доверительных связей, искреннего уважения и эмпатии. Благодаря духовно-нравственным ценностям они становятся более осознанными и ответственными членами общества, приносящими пользу другим и формирующими справедливое и равноправное сообщество.

Уважения к духовному наследию

Исследования в данной области подтверждают, что существует прочная связь между духовно-нравственными ценностями и успешностью в профессиональной сфере. В процессе исследования было установлено, что те люди, у которых развиты высокие духовные и нравственные принципы, обладают большей проницательностью, ответственностью и самодисциплиной. Они чаще справляются с трудностями, проявляют творческий подход к решению задач и могут успешно адаптироваться к меняющимся условиям современного рынка труда. [1]

Помимо эмпирических доказательств, существует также множество примеров успешных профессионалов, чьи ценности стали основой их карьерного роста. Одним из таких примеров является известный бизнесмен и филантроп Уоррен Баффет, который благодаря своему постоянству, этике и ценностям правильного делового поведения достиг великих результатов в своей карьере. Также стоит отметить выдающегося политика и дипломата Нельсона Манделу, который в своей работе руководствовался принципами справедливости, уважения и мира. Его нравственные ценности стали основой для борьбы за демократию и справедливость в Южной Африке. [2]

При выборе профессии, школьникам следует задуматься о том, какие духовно-нравственные ценности они считают важными в жизни. Например, кому-то может быть важна помощь другим людям, а для кого-то главным является достижение материального

благополучия. Важно понять, насколько выбранная профессия соответствует этим ценностям. Например, если школьник мечтает о карьере врача, это может быть связано с его желанием помогать людям и заботиться о их здоровье.

Однако, следует отметить, что выбор профессии должен быть осознанным и обдуманым. Важно учитывать реальность трудового рынка, потребности общества, собственные способности и интересы. Духовно-нравственные ценности личности не должны противоречить профессиональным целям и практическим аспектам работы. Они являются мощным мотиватором и ориентиром для достижения успеха и счастья в профессиональной сфере.

Литература:

1. Гончаров В.Н., Попова Н.А. Духовно-нравственные ценности в системе общественных отношений, источник: [https:// fundamental -research.ru /ru/article/view?id=37195](https://fundamental-research.ru/ru/article/view?id=37195) - Фундаментальные исследования (научный журнал) (fundamental-research.ru)

2. Егор Соколов, статья Успешные предприниматели и уроки их успеха, Источник: [https:// dasreda.ru /media /for- managers /uspeshnye -predprinimateli](https://dasreda.ru/media/for-managers/uspeshnye-predprinimateli) (dasreda.ru)

ШЕСТОВА Д.В.

ОШ №3, г. Балхаш

РАЗВИТИЕ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЖИЗНЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ В РАМКАХ РЕАЛИЗАЦИИ «ПРОГРАММЫ ЦЕЛОСТНОГО ВОСПИТАНИЯ»»

В условиях реализации новых образовательных стандартов возрастают воспитательные функции школы. Воспитательные функции в общеобразовательном учреждении выполняют все педагогические работники. Однако ключевая роль в решении задач личностного воспитания принадлежит педагогу, на которого возложены функции классного руководителя.

Классный руководитель – это основа жизни школы. Классный руководитель выступает в роли связующего звена между учеником, педагогами и родителями, социумом, а зачастую и между самими детьми. Это помощник ребёнка в решении личностных проблем, о которых зачастую родители даже не догадываются, в выборе жизненного пути, это, наконец, интересная личность, которая способна вести за собой детский коллектив через все перипетии школьной жизни. Он действительно ближе всех стоит к ребёнку в педагогическом коллективе школы. Главная его задача – воспитание ученика.

Я являюсь классным руководителем 8 класса. И прежде, чем приступить к воспитательной работе в классе, я изучила программу воспитания, познакомилась с целями и задачами. В 2023-2024 учебном году воспитательная работа основана на «Единой программе воспитания». В этом документе определены цель и задачи воспитания, которые должны быть реализованы в воспитательной работе. Наша цель – воспитать добросовестного гражданина, впитавшего в себя общечеловеческие и национальные ценности и освоившего передовое мировое образование.

Работая над развитием воспитательной системы, созданием воспитательного пространства, мною определены критерии эффективности воспитательного процесса:

- удовлетворенность учащихся и их родителей жизнедеятельностью класса;
- защищенность и комфорт учащихся;
- характер межличностных отношений в классе;
- создание благоприятных условий для реализации потенциала учащихся.

Определяя приоритетные вопросы формирования казахстанского патриотизма, уважения к государственным символам страны, гражданственности, толерантности, духовно-нравственной, физически здоровой личности, разработан план воспитательной работы, который включает в себя 3 направлений: **Национальные ценности**: национальный интерес, совесть, стремление.

Прежде всего, моя роль, как классного руководителя прививать любовь к Родине, воспитать настоящего гражданина своей страны. С этой целью в своем классе я провожу часы общения, посвященные Дню Республики, Дню Независимости на такие темы, как «Патриотизм и его значение», «Прославление национального наследия, казахский язык», «15 февраля – День национальной истории. День рождения Е. Бекмахана», «Казахстан – Единая земля, единый народ, единое будущее», «Я - дитя великой степи». Целью данных часов общения является воспитание патриотических чувств, любви, уважения к своей Родине, своему городу, семье и школе, формирование у молодого поколения чувства патриотизма, уважение к родной стране. Помимо часов общения, учащиеся моего класса принимают участие в школьных мероприятиях: конкурсе эссе «Моя Родина Казахстан», конкурсе рисунков «Под единым шаныраком», интеллектуальной школьной игре «Лидер 21 века», недели исторической грамотности.

В нашем школьном музее работает поисковый отряд, членами которого является мой класс. Ребята собрали много материала о Коныратском руднике, поселке, в котором живут и об этом рассказывают учащимся школы.

В нашей школе проводится комплекс мероприятий, направленных на формирование антикоррупционной культуры в школьной среде, то есть сохранение и укрепление системы ценностей, отражающей нетерпимость к коррупции, в том числе формирования у школьников стремления к соблюдению требований законов, повышению образовательного и культурного уровня.

Ученики моего класса приняли участие не только в школьных мероприятиях, но и городских, таких как, КВН «Мы против коррупции», участие в слете «Адал болайық»-1 место, агитбригаде «Вместе против коррупции»

Большую роль в воспитании подрастающего поколения играет проведение дебатов. Именно дебаты формируют такие качества, как умение отстаивать свою точку зрения, умение слушать, вести дискуссию. Мои ученики, являются главными участниками школьных и городских дебатов, занимают призовые места. А дискутируют на такие темы, как «Коррупция может быть искоренена», «Нужна ли нам школьная форма?», «Необходимо ли установление постоянного видеонаблюдения за учащимися в общеобразовательных учреждениях».

Немаловажную роль играет направление «Талап», главная цель этого направления: научить детей критически думать, стремиться к обучению, труду, самореализации, стремление вести здоровый образ жизни, уметь устанавливать правильные отношения.

В этом направлении провожу классные часы: «Профилактика вредных привычек», «Твори свое здоровье сам», призывая детей заниматься спортом и вести здоровый образ жизни. Но не только мои беседы играют важную роль в воспитании, но и беседы представителей центра «ЗОЖ», которые разъясняют, какой вред наносят наркотики, вейпы на организм человека. А с каким удовольствием мои, старшеклассники участвуют в спортивных турнирах по волейболу, спортивных эстафетах, веселых стартах.

Немаловажное значение имеет воспитание экологической культуры. Цель формирования экологической культуры состоит в воспитании ответственного, бережного отношения к природе. В этом направлении проводятся экологические часы общения, практические акции «Посади дерево», «Экологический субботник», «Я люблю свой город», «Помоги питомцу».

Так как мои ребята старшеклассники, через год им выбирать учебные заведения, то уже с этого года я большую роль уделяю внимание профориентационной работе, провожу беседы на темы: «Моя будущая профессия!», «Ошибки при выборе профессии», «Новые

профессии». Очень приятно, что мои будущие выпускники выбирают такие профессии, как учитель, врач, металлург, программист, которые очень нужны и востребованы в наше время.

Одно из важных направлений, я считаю это направление «Ар-ұят».

В этом направлении с целью воспитания чувства ответственности за свои поступки, воспитание нравственных качеств, таких как, честь и совесть я провожу часы общения о добропорядочности «Пробудись честь и верность», правовые часы общения «Профилактика правонарушений среди несовершеннолетних».

Также для определения уровня сформированности личных качеств я проводила с учащимися диагностику. По результатам проведенной диагностики (рис.1) я вижу, что у ребят развито чувство справедливости и доброты, честности, а вот над бережливостью предстоит поработать в будущем.

Рис.1.

Немаловажную роль играет классное самоуправление, которое состоит из 8 фракций. Ребята являются моими помощниками, ведь они уже самостоятельно организуют мероприятия в классе, такие как квест игра «Тропой дружбы», «Лидер 21 века», «Самый спортивный», проводят акции «Лучший дневник», «Лучшая прическа», «День добрых поступков». Каждое мероприятие направлено на сплочение коллектива, поддержку друг друга, внимание, заботу. И я вижу, как ребята получают огромное удовольствие от совместных мероприятий, вижу их результаты творческой деятельности, так как в школьных мероприятиях ребята занимают только призовые места в конкурсе агитбригад «Мы за ЗОЖ», «Дружба народов», «Радуга талантов».

Отрадно, что именно ученица моего класса, Казахбаева Алина, является президентом школьного парламента.

Конечно же, работа с родителями тоже является немаловажным фактором в воспитании учащихся. Мною было проведены родительские собрания, на которых мы с родителями обсуждали такие темы, как «Особенности подросткового возраста», «Семейные ценности в современном обществе», «Агрессия детей: ее причины и предупреждение». А также на своих собраниях я практикую тренинги с участием школьного психолога.

Я, классный руководитель в данном классе уже четыре года и вижу как повысилось стремление учащихся к участию в мероприятиях во всех направлениях воспитательного процесса, учащиеся глубже стали знать государственные символы РК, уважительно относиться к изучению государственного языка, активизировалась работа по здоровому образу жизни, уменьшилось количество детей, склонных к вредным привычкам, не правонарушений в классе, ребята пополнили багаж знаний по изучению родного края, оформили материал в школьный краеведческий музей.

Я, как классный руководитель, продолжу работу по воспитанию настоящего патриота и ответственного гражданина своей Родины.

Литература:

1. Министерство просвещения Республики Казахстан Национальная академия образования им. И. Алтынсарина. Инструктивно-методическое письмо «Об особенностях учебно-воспитательного процесса в организациях среднего образования Республики Казахстан». 2023 год
2. Программа целостного воспитания «Біртұтас тәрбие». 2023 год

ШЕФЕР О.А.

КГУ «ОШ № 21, города Темиртау»

КРАЕВЕДЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СРЕДСТВО НРАВСТВЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ

В современном модернизированном обществе важно воспитывать подрастающее поколение в духе понимания и принятия ценностей нравственного и патриотического воспитания, в котором каждый член нашего общества уважает, сохраняет и обогащает историко-культурное наследие, как всей Родины, так и области, города, приобщаясь к духовным ценностям и истокам казахской культуры.

На сегодняшний день требуются личности активные, компетентные в решении жизненных, профессиональных проблем, готовые к исполнению гражданских обязанностей, ответственные за собственное благополучие и благополучие своей страны. Общеобразовательные учреждения должны готовить выпускников, обладающих навыками практической деятельности в правовом государстве. Соответственно на одно из первых мест выдвигается проблема формирования патриотизма учащихся. В то же время у подрастающего поколения наблюдается недостаток гражданского, патриотического самосознания и конструктивного общественного поведения.

В связи с этим личность имеет право свободного выбора и самоопределения в условиях уважения прав других на свой выбор, основанный на гражданской общности и знании истории своего государства, в том числе и краеведения.

Краеведческая деятельность позволяет учащимся узнавать и понимать историческое и культурное наследие своей страны, родного края, формируя у них глубокое уважение и ответственность перед этим наследием. Краеведение развивает патриотическое самосознание и гражданскую идентичность учащихся, приобщая их к общекультурным ценностям и традициям своего народа.

Изучение краеведения позволяет детям познакомиться с историческими событиями и достижениями своего региона, узнать о знаменитых личностях, выросших на этих землях. Это способствует формированию гордости за свою Родину Казахстан, развитию чувства принадлежности к своему народу и стране. Краеведческая работа в школе позволяет детям увидеть, как их жизнь в настоящем связана с историей, и открыть для себя ценность и значимость их малой родины.

Одной из важных задач краеведческой работы является сохранение и распространение культурных традиций родного края. Школьная творческая деятельность, основанная на краеведении, помогает сохранить народную песню, музыку, танец, традиционные промыслы. Это развивает у детей чувство уважения к народной культуре и наследию предков.

Знакомство с яркими страницами местной истории, с известными земляками, с памятниками архитектуры вызывает гордость за своих предков. Изучение истории своей семьи помогает восстановить связь поколений, улучшает взаимоотношения с родителями. Исследовательская работа по краеведению помогает детям реализовать свои интересы и раскрывает новые страницы в летописи родных мест.

Все это способствует воспитанию патриота своей страны, что сделать в наше непростое время сложно, но очень важно. Человек будет любить свой край, его историю, если будет

знать его прошлое и настоящее. Одних громких призывов недостаточно, школа и семья должны стать союзниками, работать в одном направлении.

Для повышения нравственно-патриотического осознания школьников необходимо вести краеведческую работу в комплексе и вестись по нескольким взаимосвязанным направлениям. Направления краеведческой работы включают:

1. Мой дом. Родословная семьи.
2. Родная школа. Ее история и традиции.
3. Город: прошлое, настоящее, перспективы развития.
4. История области.
5. Великая Отечественная война глазами простых людей и их судьбы.
6. Сакральная география Карагандинской области.
7. Школьный музей.

Примером целенаправленной и систематической краеведческой деятельности является школьный музей в которой сконцентрирована вся творческая деятельность школьников. Это достигается благодаря тому, что педагогический коллектив школы проводит целенаправленную работу по воспитанию гражданской идентичности школьников, ответственного и творческого отношения молодых людей к историческому наследию своих предков. Педагоги, учащиеся и их родители участвуют в формировании музейного «капитала». В школе на постоянной основе проводятся следующие мероприятия:

- Я и моя семья (фотоконкурс);
- Мои родители и я, заканчиваем 21 школу (альбом);
- Участники-соотечественники ВОВ, (буклеты);
- Выпускники 21 школы (фотовыставка);
- Сбор винтажных предметов быта.

Краеведческая деятельность в школе пронизывает учебный и воспитательный процесс на разных ступенях обучения. Учителя-предметники используют на уроках местный материал, что значительно облегчает усвоение учебного материала, делает знания учащихся более прочными и глубокими. Так, уроки истории, географии проходят на территории темиртауского городского историко-краеведческого музея, историко-культурного центра Первого Президента, а также на территории этнокультурного центра города Темиртау, где одним из основных преимуществ является то, что все это позволяет формировать у молодежи глубокое уважение к своей истории, длящееся через поколения и позволяющее сохранить общественное единство и духовное наследие. Знание истории сильно связано с гордостью за свою родину и способствует развитию патриотических чувств.

Внеурочная деятельность школьников строится по программе «Жемчужина Казахстана – Центральный Казахстан». Направленность программы определяются опережающей модернизацией общественного сознания, необходимые для духовно-нравственного развития личности, что соответствует приоритетам национального проекта «Сакральная география Казахстана». Используются разные формы и методы, практикумы в местном музее, библиотеке, а также проведение экскурсий, встреч, походов, вечеров, конференций и т. п.

Благодаря деятельности школьников школьный музей был пополнен коллекцией экспонатов - макетов, на тему «Сарыарка - колыбель жизни»:

- Городище Баскамыр;
- Мавзолей Жубан-ана;
- Могильник Бегазы;
- Развалины Кзылкентского дворца;
- Поминальная ограда Каратомар;
- Пещера Бектау – ата.

Данное направление направлено на формирование и развитие у учащихся общенациональных ценностей: казахстанский патриотизм, гражданская ответственность,

уважение культуры и традиций народа Казахстана, труд и творчество, сотрудничество, открытость, образование в течение всей жизни.

Рисунок 1. Школьные макеты по направлению «Сарыарка - колыбель жизни»

В направлении Сакральная география была проделана огромная работа школьников, по формированию базы выдающихся личностей, выходцев с Карагандинской области, где материал книги предлагается на трех языках. «Sariarqa ösirdi» («Взращенные Сарыаркой») книга ориентирует учащихся на воспитание патриотизма, приобщение к культурному наследию страны, расширение кругозора, вызвать интерес к изучению языков.

В нынешних условиях очень важна работа школьного музея, поскольку историческое краеведение в школе является одним из источников обогащения учащихся знаниями о родном крае, воспитания любви к нему и формирования гражданских качеств.

Организуются встречи, где ветераны выступают на уроках мужества, их рассказы часто служат толчком к началу поисковой работы. Традиционным стало и приглашение ветеранов на праздничный концерт, посвященный Дню Победы, сбор материалов о судьбе своих предков, родственников – участников Великой Отечественной войны, знакомство с семейными реликвиями.

Любовь к родному краю воспитывается в рамках ежегодной акции «Именной цветок», в рамках которого дети занимаются эстетическим оформлением территорий вокруг школы.

Рисунок 3. Акция «Именной цветок»

Таким образом, краеведческая деятельность играет важнейшую роль в нравственно-патриотическом воспитании. Она помогает формировать у подрастающего поколения понимание и принятие ценностей нравственности, сохранение и развитие историко-культурного наследия своего края и Родины. Поддержка и развитие краеведческой деятельности является необходимым шагом для формирования гражданской и патриотической идентичности молодых людей, которые смогут благополучно преуспеть в развитии своего общества.

Главный результат краеведческой работы нашей школы – это осознание ответственности школьников за судьбу города, области, страны его настоящее и будущее, их созидательное отношение к происходящим событиям, активное участие школьников в делах по благоустройству школы и города, забота об окружающих людях, бережное отношение к природе.

Литература:

1. Борисов Н. С. Методика историко-краеведческой работы в школе. – М.: Просвещение, 2012.
2. Марченко, О. А. Краеведение как средство нравственно-патриотического воспитания школьников — Текст : непосредственный — 2023.
3. Муниров Р.Р. Учителю о краеведении: учеб.пособие. –Уфа: БИРО, 2005.

ШӘКӘРІМ ЖҰПАР ТОҚТАРҰЛЫ

Қарқаралы ауданы, Бесоба ауылының №8 тірек мектебі (РО) КММ

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ - ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ЗИЯТКЕРЛІК ДАМУ РЕСУРСЫ

Зерттелетін мәселенің өзектілігі. Елде болып жатқан әлеуметтік-экономикалық өзгерістер қоғамның өзіндік құндылықтарды құруға, стандартты емес шешімдер қабылдауға, белгілі бір деңгейден асып кетуге қабілетті ойлаудың жаңа түріне ие тұлғаға деген қажеттілігін көрсетеді. Әлеуметтік тәжірибе көрсеткендей, қоғамдық өмірдің барлық салаларын өзгертудің қазіргі жағдайында әлемдік қоғамдастықтың білім беру мақсаттарына, сондай-ақ жеке тұлғаны дамытуға деген көзқарасы өзгереді. "ЮНЕСКО және бейбітшілік рухында тәрбиелеу" құжатында білім берудің басым мақсаты баланың талантын дамыту және оны шығармашылық тұлға ретінде қалыптастыру болып табылады. Тұлғаның шығармашылық әлеуетінің негізгі сипаттамаларына адамның көркемдік-эстетикалық іс-әрекетке қатысу мүмкіндігі мен шекараларын анықтайтын қасиеттерінің жиынтығы жатады, олардың арасында: фокус, өзін-өзі тану, қиял, өзіндік ерекшелік, мәселені көру, жағдайды талдау, білімді жұмылдыру, гипотеза жасау, сыни тұрғыдан ойлау және т.б. [2]. Ғалымдардың пікірінше, шығармашылық әлеует-бұл табиғи-генетикалық, әлеуметтік-тұлғалық және логикалық компоненттерді қамтитын күрделі, интегралды тұжырымдама, олар адамның білімі, дағдылары, қабілеттері мен ұмтылыстары болып табылады. Адамгершілік пен адамгершіліктің жалпы адамгершілік нормалары шеңберінде әртүрлі қызмет салаларында қоршаған әлемді өзгерту (жақсарту). Тәжірибе көрсеткендей, бүгінгі күні көптеген оқушылардың әлеуетті қабілеттері іске асырылмаған күйінде қалып отыр. Әр адамның бірегейлігі күмән тудырмайды, бірақ өзін-өзі көрсете білу, өмірдің әр сәтін өзін-өзі жүзеге асыруға мүмкіндік беретін шығармашылық әрекет ретінде қарастыру көптеген адамдар үшін проблема болып табылады. Білім беру саласындағы үрдістер бұл процесті одан әрі күшейтеді: біріншіден, білім берудің негізгі парадигмасының өзгеруі (классикалық модель мен білім беру жүйесінің дағдарысы, білім беру философиясы мен әлеуметтануындағы жаңа іргелі идеяларды әзірлеу, эксперименттік және балама мектептер құру); екіншіден, мектебінің әлемдік білім беру жүйесі бағытындағы қозғалысы және адам құқығын оның өмірінің бір бөлігі ретінде жүзеге асыру ретінде қарастырылатын үздіксіз білім беру базасын құру. Жалпы білім беретін мектеп шеңберіндегі бейнелеу өнері саласында бұл ең алдымен бейнелеу өнері бойынша оқу сағаттарының қысқаруына алып келеді. Білім беру адамның еркін тұлғасын, ойлауын, қарым-қатынасын, практикалық әрекеттері мен іс-әрекеттерін қалыптастыру үшін жағдай жасауы керек, яғни білім берудің мақсаты толыққанды шығармашылық тұлғаны қалыптастыру болып табылады. Осылайша, білім беру жүйесінің жұмыс істеуінің әртүрлі кезеңдерінде тұлғаның шығармашылық әлеуетін қалыптастыру міндеті уақтылы болып табылады. Зерттеу материалы мен әдістемесі. Зерттеудің әдіснамалық негізі қосымша білім беру жүйесінде жинақталған педагогикалық тәжірибені пайдалана отырып, осы тақырып бойынша ғылыми әдебиеттерді талдау болып табылады. Зерттеу нәтижелері және оларды талқылау. Оқу-тәрбие процесін ізгілендірумен байланысты қазіргі заманғы білім беру жүйесін жаңғырту шығармашылық әлеуетті дамытуды, сондай-ақ осы қызмет барынша тиімді жүргізілетін жағдайларды қарастыру

қажеттілігін болжайды. Бейнелеу өнері мұғалімдерінің практикалық іс-әрекетін бақылау, Егер білім беру процесі дәстүрлі мектептен тыс болса, балалардағы шығармашылық әлеует барынша толық жүзеге асырылатындығын көрсетті. Баланың шығармашылық әлеуетін дамытудың бұл мүмкіндігі Қосымша білім беруді толық қамтамасыз етеді, ол жақында жалпы білім беретін мектеппен қатар балаларды тәрбиелеу мен дамыту процесіне белсенді қатысады. Бүгінгі таңда **қосымша білім**–бұл мемлекеттік муниципалды мекемелердің, сондай-ақ оқушылар шығармашылығының әртүрлі бірлестіктерінің күрделі, ұйымдық тұрғыдан әлі толық қалыптаспаған кешені. Қосымша білім беру жүйесінің ерекшелігі-білім алуға, шығармашылық ойлауға, зерттеу қызметіне мотивацияны қалыптастыруды қамтамасыз ететін оқушылар бірлестіктеріндегі сабақтардың полипрофессионалды сипаты.

Педагогикалық энциклопедияда балаларға қосымша білім беру балалардың, жасөспірімдердің, оқушы жастардың білім беру және тәрбиелеу жүйесінің құрамдас бөлігі ретінде анықталады, оқушылардың қосымша білім беру бағдарламаларын еркін таңдауына және игеруіне бағытталған. В. п. Голованов балалардың қосымша білімін баланың дамып келе жатқан тұлғасын таным мен шығармашылыққа ынталандыруды қалыптастыруға бағытталған ерекше түрде ұйымдастырылған, тұрақты қарым-қатынас процесі деп түсіндіреді. Жоғарыда айтылғандар қосымша білім берудің мақсатын анықтауға мүмкіндік береді – өскелең ұрпақтың табиғи шығармашылық әлеуетін іске асыруы үшін педагогикалық жағдайларды анықтау, білім мен еңбекке деген ынтаны дамыту, әлеуметтік нормалар мен дәстүрлерді сәтті игеру. Демек, балаларға қосымша білім берудің маңызды компоненттері әлеуметтік бағдарланған, білім беру процесінің барлық қатысушыларының субъективті өзара іс-қимылына негізделген, оқушылардың жеке-жеке бейіндерін одан әрі профильдеу бағытында анықтауға және дамытуға бағытталған болуы керек. Бұл мәселені зерттеу қосымша білім беру білім беру процесінің қажетті буыны екенін айтуға мүмкіндік береді. Қосымша білім беру жүйесі баланың жеке басының жеке қабілеттері мен қажеттіліктерін барынша ашуға, оның бірегейлігі мен әлеуметтік сауаттылығын қалыптастыруға, өмірлік перспективаны анықтауға және оған жету жолдарын анықтауға мүмкіндік беретін ерте кәсіби бағдарлау мүмкіндігін қамтамасыз етуге бағытталған. Көбінесе оқушылардың құмарлығы олардың әлеуетті қабілеттері мен мүмкіндіктерін біртіндеп ашуға, көптеген қызмет салаларында балалардың дарындылығы мен талантын көрсетуге ықпал етеді, сонымен қатар жеке тұлғаның одан әрі кәсіби дамуына белгілі бір негіз болады. Яғни, оқу бағдарламаларының өзгергіштігі мен саралануы бар, таңдау еркіндігі, оқытуды демократияландыру және гуманитаризациялау бар қосымша білім беру жүйесі біртұтас және үйлесімді дамыған тұлғаны тәрбиелеу үшін жақсы негіз болып табылады. Көркемдік-эстетикалық қызмет әрқашан шығармашылық әлеуетті қалыптастыруда және шығармашылық қабілеттерін дамытуда, кез-келген іске стандартты емес көзқараста ерекше орын алды. Қызметтің бұл түрі бұл процесті толерантты, адамгершілікті, тәрбие мен білім берудің мақсаттары мен міндеттеріне ғана емес, сонымен бірге баланың жеке басының құндылық-мотивациялық саласына да сәйкес етеді. Шығармашылық қабілеттер – интеллектуалды бастама, іздеу белсенділігі және қоршаған әлемде өзін-өзі жетілдіруге бағытталған.

Қазіргі заманғы бейнелеу өнері өз шекараларын едәуір кеңейтті: кино, теледидар, фотография, компьютерлік дизайн және анимация, бейнелер және тағы басқалар біздің өмірімізге белсенді кірді. Мәдениет синтезі ұғымы бүгінде шығармашылық ойлау мен білімді сапалы жаңа деңгейде біріктіретін қиялдың осындай жұмысын білдіреді. Осылайша, шығармашылық әлеуетті қалыптастыру көптеген тиісті жағдайлар мен факторлардың жиынтығын қажет етеді, олардың бастысы қажетті қасиеттер болған кезде жүзеге асырылатын шығармашылық доминантты мақсаттың болуы: таным, зияткерлік, шығармашылық және практикалық дағдыларды меңгеру. Шығармашылық қабілеттерін дамытудың тағы бір қажетті шарты-адам қатысатын іс-әрекеттің формалары мен түрлерінің әртүрлілігі. Көркемдік-эстетикалық қызмет арқылы қосымша білім беру жүйесінде оқушылардың шығармашылық әлеуетін қалыптастырудың көптеген жылдар бойы

қалыптасқан тәжірибесі жалпылау мен жүйелеуді, қолданылатын бағдарламалар мен әдістердің тиімділігін арттыруға ықпал ететін инновациялық педагогикалық технологиялар мен модельдерді құруды қажет етеді. Оқушының шығармашылық тұлғасын қалыптастыру процесін жетілдірудің бір жолы-білім алушылардың жеке өсуіне ықпал ететін факторлардың, принциптердің және әртүрлі тәрбиелеу шараларының өзара байланысты жиынтығын түсінетін ерекше педагогикалық жағдайлар жасау. Біз көркемдік-эстетикалық қызметті білім алушы мен мұғалімнің субъективті ұстанымының кепілі ретінде қарастырамыз. Шығармашылық ортаны құруға бағытталған педагогикалық қызмет бірқатар белгілермен ерекшеленетінін атап өткен жөн: ерекше мәселелер мен ерекше идеяларға мұқият қарау, олардың құндылығын көрсету; білім алушыларға үлкен дербестік беру; еркін, жайбарақат оқу ортасын құру. Бұл жағдайда шығармашылық адамның практикалық іс-әрекетімен байланысты және оның осы іс-әрекетке қалай әсер ететініне байланысты бағаланады. Әр оқушының шығармашылық әлеуеті, егер көркемдік-эстетикалық іс-әрекет баланың эмоционалды, сезімтал, психикалық ресурстарын белсендіруге бағытталған болса ғана толық жүзеге асырылады. Жоғарыда айтылғандарға байланысты қосымша білім беру жағдайында оқушылардың шығармашылық әлеуетін қалыптастыру процесін ұйымдастыру ерекше маңызға ие және келесі педагогикалық жағдайларды білдіреді: - педагог пен білім алушылардың ынтымақтастығы; - өз бетінше шешім қабылдауға еркіндік беру арқылы оқушылардың шығармашылық әлеуетін ашуды көздейтін тапсырмаларды пайдалану; - шығармашылық, мейірімді атмосфераны немесе басқаша айтқанда психологиялық климатты құру (көркемдік-эстетикалық іс-әрекеттің барлық қатысушыларының әлеуетін өзектендіру үшін қолайлы климатты анықтайтын жағдайлар жиынтығы) [3]; - сәттіліктің жеке жағдайын ұйымдастыру (жеке тұлғаның да, жалпы ұжымның да қызметінде айтарлықтай нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік туғызатын жағдайлардың мақсатты, ұйымдастырылған үйлесімі) [1]; – "импровизация" жағдайын құру (оны "навзрид" шығармашылығы деп атауға болады (Б. Пастернак), ақылдың сәттілігі (Б. Ахмадулина), шығармашылық процестің логикалық және психологиялық моделі, өйткені импровизация алғашқы шығармашылық формасы ретінде жан мен ақылдың күштері мен есте сақтау қабілеттерін шоғырландыру мүмкіндігі болып табылады, бұл ең жоғары көркемдік жеңілдік, онда "Қол ойды өзі басқарады және жаратылысты автор бекітеді, алады және бағалайды. фактіден кейін ғана"). Оқушының шығармашылық әлеуетін қалыптастыру процесінің әдіснамалық және жалпы теориялық негізі инновациялық білім беру процесінде тұлғаның интеллектуалды-шығармашылық даму динамикасын зерттеу, педагогикалық жағдайлардың шығармашылық ойлауды қалыптастыруға және тұлғаның тұтас динамикалық дамып келе жатқан жүйе ретінде дамуына әсерін анықтау болып табылады; мәдени білім беру ортасының, дамытушылық оқыту мен тәрбиелеу технологияларының оқушының шығармашылық әлеуетін қалыптастыруға, оның даралығының табиғатын ескере отырып, тұлғаның шығармашылық өсуіне әсерін қарастыруға мүмкіндік беретін коммуникативті және тұлғалық-іс-әрекеттік тәсілдерді қолдану.

Көркемдік-эстетикалық іс-әрекеттің психологиялық-педагогикалық компоненттерін анықтай отырып, біз қосымша білім беру жүйесін балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға ең сәйкес деп қарастыра аламыз, өйткені бұл оқушының үнемі дамуы және оның шығармашылық әлеуетін қалыптастыру идеясын жүзеге асыруға мүмкіндік береді, демек оның бейімделу, инновациялық, эвристикалық қабілеттері, білімі, дағдылары мен дағдылары, онсыз тұлғаның дамуы болады іс жүзінде қол жетпейтін міндет.

Әдебиеттер:

1. Белкин, А. С. сәттілік жағдайы: мұғалімдерге арналған кітап / А. С. Белкин. – Екатеринбург: Білім, 1997. - 56 б.
2. Волков, В. И. Айнаға қол тигізу / В. И. Волков / / шығармашылық тұлғаның даму теориясының мәселелері. - Жоқ. 1. - Челябинск: "Алау" ЧГПУ баспасы, 1998 ж. - 98 б.

3. Лошакова, Т. Ф. білім беру мекемесінде жайлы орта құру процесін педагогикалық басқару / т. ф. Лошакова. – Екатеринбург: Сәуле, 2001. – 120 б.
4. Усова, Н. А. тұлғаның шығармашылық компонентін қалыптастыру шарттары / Н. А. Усова. - Челябинск: "Алау" ЧГПУ баспасы, 1998 ж. - 48 б.

ШМИК И.Э., САГАДИЕВА С.С.
КГКП «Дворец школьников», г.Шахтинска

РАЗВИТИЕ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ В ДОПОЛНИТЕЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

(из опыта работы Дворца школьников г.Шахтинска)

В соответствии с Концептуальными подходами к развитию дополнительного образования детей в Республике Казахстан, работа во Дворце школьников г.Шахтинска направлена не только на осуществление учебно-воспитательного процесса, а так же на введение актуальных направлений образовательной деятельности.

Нами проводится серьезная работа по интеграции дошкольного, среднего, технического и профессионального и дополнительного образования.

Для увеличения охвата детей и подростков дополнительным образованием детские объединения Дворца школьников работают на базе детских садов, школ и Шахтинского Технологического Колледжа, с которыми заключены меморандумы и договоры.

Проблема социально-психологической адаптации детей с особыми образовательными потребностями к условиям жизни в обществе является одной из важнейших граней общей интеграционной системы.

У учащихся с ограниченными возможностями здоровья наряду с физическими проблемами существуют отклонения и в эмоционально-волевой сфере. Возбудимость, чувствительность, пассивность этих детей обусловлена не только физическими проблемами здоровья, но и дефицитом общения и социального развития в целом.

Таким образом, в условиях дополнительного образования дети с особыми образовательными потребностями могут развивать свой творческий потенциал, навыки адаптации к современному обществу, получают возможность полноценной организации свободного времени.

Деятельность Дворца школьников нацелена на дальнейшее развитие инклюзивного образования, педагогическую поддержку творческой инициативы детей с особыми образовательными потребностями, направление ее в русло созидательной продуктивной деятельности в соответствии с городским социальным проектом «Я в большом мире» (разработанным нами в рамках реализации Программы «Рухани жаңғыру»), целью которого является: создание условий в системе дополнительного образования, обеспечивающие интеграцию детей с особыми образовательными потребностями в социум.

В рамках реализации данного проекта деятельность коллектива направлена на разработку системы мероприятий для развития сетевого взаимодействия по работе с детьми с особыми образовательными потребностями (планы совместной деятельности, меморандумы и т.д.); создание условий для развития коммуникативных компетенций и творческих способностей у детей с особыми потребностями при общении в группе сверстников; педагогическую поддержку творческой инициативы детей и направление ее в русло созидательной продуктивной деятельности; оказание помощи педагогам в работе с детьми с особыми потребностями.

Поддерживая культуру инклюзивного образования, реализуя его идеи, наше образовательное учреждение – КГКП «Дворец школьников» каждодневно действует в инновационном режиме в силу того, что инклюзивное образование – это постепенный, детальный и очень бережный процесс включения ребенка с особыми образовательными

потребностями в общую образовательную среду, которая главным образом должна соответствовать его индивидуальным потребностям и возможностям.

Создание специальных образовательных условий для учащихся с ООП и дальнейшая их реализация возможна при командном взаимодействии всех участников образовательного процесса.

Для детей данной категории проводятся занятия в клубах «Особый ребенок» и «Здоровье» (на базе Дворца школьников), на базе кабинета инклюзии КГУ «Общеобразовательная школа №3» – «Фантазийки», а на базе КГУ СШИ №7 УО КО - различные детские объединения: «Чудеса из бумаги», «Фантазийки», «Краски радуги», «Веселые нотки», «Домашний парикмахер». Также открыта группа по обучению детей с нарушением опорно-двигательной системы национальной игре тоғызқұмалақ (проводятся индивидуальные занятия на дому).

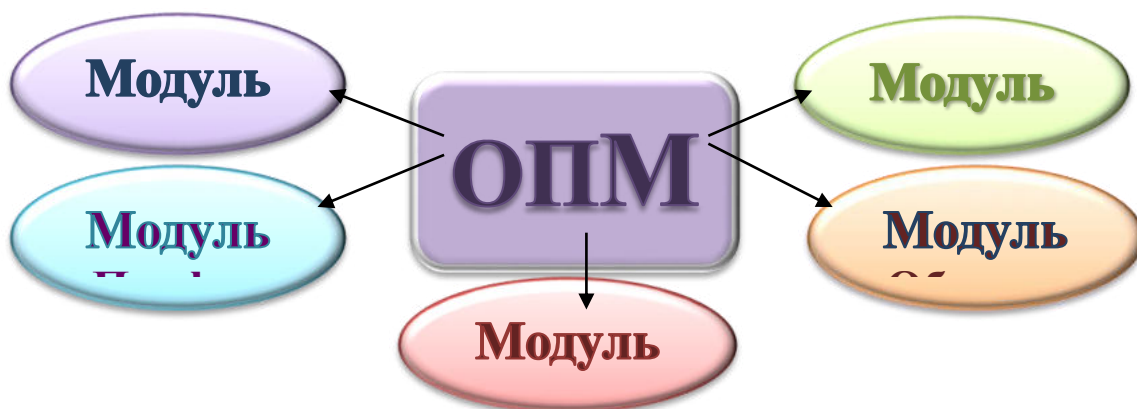
Занятие клуба «Здоровье»

Занятие клуба «Особый ребенок»

Обучение детей с особыми образовательными потребностями требует сотрудничества большого числа людей, в особенности различных специалистов, профессионалов и родителей. Далеко немногие области педагогики требуют такого же уровня сотрудничества и командной работы как инклюзивное образование. Поэтому администрация Дворца школьников и педагогический коллектив посчитали наиболее необходимым создать такую модель сопровождения инклюзивным образованием, реализация которой основана на командном взаимодействии.

Под организационно-педагогической моделью сопровождения (ОПМ – сопровождение) мы понимаем систему организационных, диагностических, обучающих и развивающих мероприятий для учащихся и их родителей, администрации и педагогов, направленных на создание оптимальных условий эффективного развития инклюзивной практики во Дворце школьников:

1 модуль: «Сетевое сотрудничество» - разработка системы мероприятий для развития сетевого взаимодействия по работе с детьми с особыми образовательными потребностями (планы совместной деятельности, подписание меморандумов и т.д.).

Как уже говорилось выше, нами проводится планомерная работа по педагогической поддержке детей с особыми образовательными потребностями, мы сотрудничаем с ГУ

«Отдел занятости и социальных программ г.Шахтинска», КГУ «Специальная школа – интернат №7» УО КО, с кабинетом инклюзивного образования КГУ «Общеобразовательная школа № 3» г.Шахтинска. С данными организациями заключены меморандумы о совместной деятельности.

- работа по объединению образовательных ресурсов профессиональных, специализированных образовательных организаций, школ, организаций ТиПО

2 модуль: «Информационно-методическое сопровождение» - оказание помощи педагогам в работе с детьми с особыми потребностями через обеспечение эффективной и оперативной информации о новых методиках организации образовательно-воспитательного процесса.

Ряд наших педагогов прошли курсы повышения квалификации РУМЦДО МП РК по теме «Развитие детей с особыми образовательными потребностями в дополнительном образовании».

Регулярно рассматриваются вопросы по работе с данной категорией детей на педагогических советах, совещаниях при директоре, проводятся круглые столы, семинары и др. Оказывается методическая и консультативная помощь педагогам при составлении дополнительных образовательных программ.

3 модуль: «Образование и социализация» - педагогическая поддержка творческой инициативы детей и направление ее в русло созидательной продуктивной деятельности.

100 детей данной категории занимаются бесплатно в кружках Дворца школьников. Деятельность педагогов направлена на формирование личности ребенка с особыми

образовательными потребностями, способного принять себя таким, какой он есть, умеющего чувствовать себя полноценным членом общества. Работа в данном направлении способствует развитию памяти, мелкой моторики и мышления обучающегося; формирует познавательную активность и познавательную самостоятельность. А самое главное, данная деятельность позволяет

обучающемуся расширить круг своего общения и дает возможность адаптироваться в социуме.

Педагогом - психологом Дворца школьников создан клуб психологической поддержки «Шаг навстречу» для родителей, воспитывающих детей-инвалидов.

Занятие клуба «Шаг навстречу»

4 модуль: «Культурно-досуговый» - создание условий для развития коммуникативных компетенций и творческих способностей у детей с особыми потребностями при общении в группе сверстников, уделяя особое внимание толерантному, доброжелательному отношению к многообразию жизни. Для детей «особой заботы» проводятся различные игровые программы, творческие занятия, праздничные мероприятия, а также педагоги Дворца школьников оказывают помощь в организации и подготовке детей с особыми образовательными потребностями к городским и областным творческим конкурсам, выставкам, соревнованиям. Также ежегодно дети данной категории принимаются в ряды РОО ЕДЮО « Жас Ұлан».

5 модуль: «Профориентационный» - организация профориентационной поддержки детям с ООП в процессе выбора профиля обучения и сферы будущей профессиональной деятельности в соответствии со своими желаниями, возможностями, способностями, индивидуальными особенностями.

Большое внимание уделяется организации и проведению семинаров, мастер-классов, консультаций с педагогами профессиональных образовательных организаций в нашем «Центре профессиональных компетенций и карьерного роста» по вопросам ранней профориентации детей с ООП и своевременности профориентационной работы.

Надо отметить, что оба корпуса Дворца школьников 100% адаптированы для различных маломобильных групп населения

В итоге, дети с особыми образовательными потребностями включаются в общественную жизнь, имеют возможности для самореализации и личностного роста. В обществе формируется толерантное отношение к людям с ограниченными возможностями. Создается система взаимодействия между семьей, воспитывающей ребенка-инвалида, людьми и организациями, готовыми оказать им помощь и поддержку.

Мы все разные, но должны учиться лучше узнавать окружающих нас людей и их особенности, понимать друг друга, общаться вместе и дружить.

Литература:

1. Закон Республики Казахстан «Об образовании» (с изменениями и дополнениями) <http://online.zakon.kz>.
2. Указ Президента Республики Казахстан от 15 февраля 2018 года №636 «Об утверждении Национального плана развития Республики Казахстан до 2025 года».
3. Постановление Правительства Республики Казахстан от 27 марта 2023 года №249 (с изменениями и дополнениями) «Об утверждении Концепции развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования Республики Казахстан на 2023 – 2029 годы».
4. Концептуальные подходы к развитию дополнительного образования детей в Казахстане на 2023 - 2029 годы

ШНЕЛЬ Т.И., СУХОТЕПЛОВ Е.О.

КГУ «Гимназия №1», г.Караганда

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В ЦЕЛЯХ ВОСПИТАНИЯ ЦЕННОСТИ «СТРЕМЛЕНИЕ»

Одной из задач общего среднего образования в РК является формирование и развитие у обучающихся навыков осуществления учебной, проектной, исследовательской деятельности. Поэтому изучение школьных предметов предполагает обучение различным видам исследовательской деятельности. Однако, кроме обучения, не менее важно на уроках русского языка и литературы и воспитание школьников. «Воспитание – это основа качественного образования, которая ведет поколение к высоким идеалам», - утверждает Программа целостного воспитания, разработанная совместно НАО им. Ы.Алтынсарина и Министерством просвещения Казахстана и основанной на трудах отечественных ученых, педагогов, просветителей. Программа легла в основу разработки концептуальных основ воспитания в организациях образования и направлена «на воспитание образованного, честного, благородного поколения, способного укрепить самобытность страны».

В основе Программы лежит три ценности, которые являются фундаментом для построения воспитательной работы в организациях образования: это Национальный интерес, Совесть и Стремление. К ценностям разработаны индикаторы, которые позволят достичь ожидаемого результата, например, для ценности «Стремление» - это учиться критически и творчески мыслить, а также желать учиться, познавать и постигать новое, что возможно достичь при применении исследовательских методов на уроках.

Касаясь этимологического анализа понятие «исследование», заметим, что под этим типом деятельности подразумевается извлечь нечто «из следа», т.е. восстановить некоторый порядок вещей по косвенным признакам, отпечаткам общего закона в случайных предметах.

Это является принципиальной особенностью организации мышления при исследовании, с которым сопряжены развитие наблюдательности, внимательности, аналитических навыков.

Ценность исследования как вида деятельности подтверждается «пирамидой познания» Джона Мартина. Согласно данной пирамиде, обучение других, практические действия, дискуссионные методы более эффективны для запоминания и усваивания учебного материала, чем демонстрации, аудиовизуальные методы обучения и лекции. Поэтому в процессе организации учебной деятельности учащихся, имеющей целью воспитания ценности «Стремление», мы рекомендуем применять разнообразные приемы, носящие исследовательский характер:

1. Приемы, соответствующие частично-поисковому методу обучения:

- включение учащихся в аргументацию выдвинутой учителем гипотезы;
- задание учащимся на поиск скрытых узловых звеньев рассуждения, предложенного учителем;
- задание учащимся на решение нескольких подзадач, выделенных из трудной исходной, после чего учащиеся возвращаются к исходной задаче и др.

2. Приемы, адекватные исследовательскому методу обучения:

- задание учащимся на самостоятельное составление нестандартных задач;
- задание учащимся с несформулированным вопросом;
- задание с избыточными данными и др.

3. Приемы, соответствующие проблемному методу изложения:

- контрдоводы учителя предполагаемому оппоненту в процессе изложения;
- предъявление учащимся преднамеренно нарушенной логики изложения, доказательства и анализ учителем полученных при этом результатов;
- раскрытие учителем причин и характера неудач, встречавшихся на пути решения проблем и др.;

Приведем примеры использования активных методов и приемов на уроках русского языка и литературы с целью развития навыков исследовательской деятельности учащихся и воспитания ценности «Стремление»:

1. Прием «Прогнозируемая тема».

Учащимся предлагается работа с текстом. Выписать ключевые слова из текста, определить тему, идею, проблему. Учитель предлагает определить, как данный текст может быть связан с новой темой урока. Так, например, на уроке по теме «Каникулы и отдых. Однородные члены предложения» (6 класс) можно предложить текст с примерами разного вида отдыха для детей в летний период, где используются предложения с однородными членами.

Мы думаем, что на стадии «Вызова» удачно будет предложить пятиклассникам для прогнозирования темы урока «Синонимы» загадки: «Надеюсь, вы, друзья, готовы отелль назвать мне русским словом?» (Гостиница)

Учащиеся дают определения понятиям, выдвигают свои гипотезы.

2. Прием «Фишбоун»

Прием «Фишбоун» (скелет рыбы) позволяет проанализировать причины конкретных явлений, событий; продемонстрировать результаты обсуждений, выводы и умозаключения. Данный прием помогает ранжировать факторы по степени их значимости, организовать работу в парах, группах, развивать критическое мышление.

Например, урок литературы в 6 классе «Кавказский пленник» Л.Н. Толстого. Проблема: «Почему Жилин выбрался из плена».

Жилин был смелым, отважным, наладил отношения с татарами, наблюдал за жизнью татар в ауле. На помощь родных он не рассчитывал, поэтому готовился к побегу. Первый побег оказался неудачным из-за Костылина, второй побег был удачным – ему удалось выбраться из плена.

Вывод: «Девочка Дина помогла Жилину организовать второй побег».

3. Прием «Снежный ком».

Применять данный прием можно двумя способами:

I-й способ - предлагаем учащимся одному за другим составлять характеристику какого-то языкового явления, например, что они знают о местоимении. II-й способ предполагает, что учитель сам начинает, задавая вопрос по определенной теме; ученик, ответивший на вопрос учителя, сам задает вопрос следующему ученику и т.д.

Например, класс делим на три группы и распределяем темы: 1 группа – разряды местоимений; 2 группа – склонение местоимений; 3 группа – правописание местоимений.

Используя теоретический материал учебника, в течение 10 минут каждая группа готовит информацию в виде схемы, кластера. Затем каждый выбранный ученик (получивший снежный ком) объясняет свою тему другой группе. Для подведения итога урока можно кинуть снежный ком ученику, который у доски объяснит тему, используя материал, подготовленный группой. Таким образом, учащиеся не только задают вопросы, выдвигают гипотезы, но и успешно работают в команде, что является индикатором ценности «Стремление».

4. Прием «Лови ошибку».

Данный прием используем на обобщающих уроках. Мы работаем с текстами по русскому языку и литературе. Учитель намеренно допускает ошибки. Так, например, на уроке литературы по теме «Д. Фонвизин «Недоросль» даем цитаты с ошибками, а учащиеся должны их исправить: «Не хочу учиться, хочу жениться» (Скотинин); «Суженого конем не объешишь, душенька!» (Милон); «Без вины виноват» (Простаков); «Вить с задами-то век назади останесся» (Вральман). Учащиеся рассуждают, анализируют информацию, обнаружив ошибку, вносят коррективы.

5. Прием «Верно – неверно».

Прием формирует умение анализировать информацию, оценивать факты.

На уроке русского языка в 6 классе необходимо заполнить таблицу «Верно – неверно» по теме «Однородные члены предложения»:

Утверждения	верно	неверно
Однородные члены – это всегда слова одной и той же части речи		
Однородные члены бывают только нераспространенными		
Однородные члены соединяются только союзами		
Однородными могут быть все члены предложения: подлежащее, сказуемое, дополнение, определение, обстоятельство		
Однородные члены в предложении всегда располагаются рядом		
В предложении может быть только один ряд однородных членов		

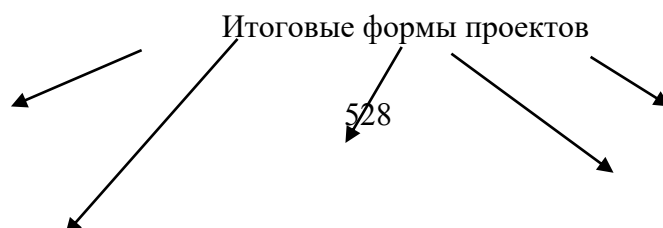
Заполняем таблицу, обсуждаем в паре верно/неверно. Таким образом, развиваем умение строить логические цепочки, наглядно учимся видеть взаимосвязь известного и нового.

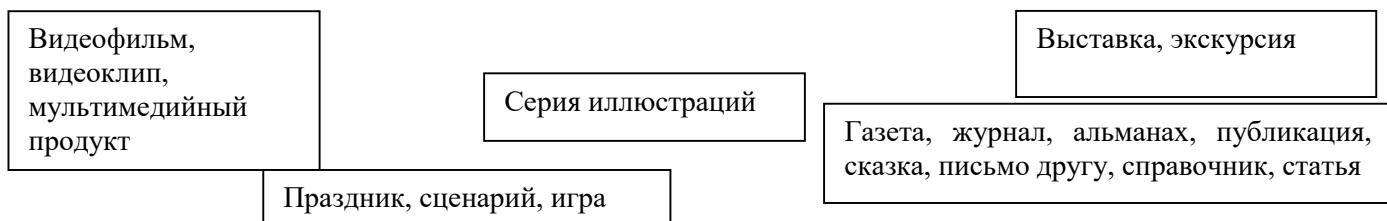
5. Прием «Кластер».

Этот прием воспитывает творческое воображение учащихся, которые могут записывать все, что им придет на ум. Его используют как при индивидуальной, так и при групповой работе. Например, на уроке русского языка в 5-6 классах нужно заполнить кластер «Написание письма», «Имя числительное» - совместно с учащимися формулируем тему, цель урока, выявляем проблему, находим методы ее исследования, готовим вывод.

Главным условием этой работы является постоянная обратная связь между учителем и учеником.

Активные методы и приемы можно использовать не только на отдельных этапах урока, но и в течение всего урока, что помогает развивать мотивацию к обучению, прививать любовь к предмету, добывать самостоятельно знания. Результатом данной работы являются итоговые работы – проекты. Эта работа позволяет внедрять воспитательные ценности в содержание образования

Считаем, что исследовательская деятельность на уроках русского языка и литературы помогает воспитывать образованных учащихся, способных принимать самостоятельные решения, готовых к сотрудничеству, что является целевыми индикаторами для воспитания ценности «Стремление». Мы видим, что такие уроки нравятся ученикам. Они утверждают, что в ответах появляется уверенность в своих силах, могут овладевать новыми видами деятельности и работать самостоятельно.

Литература:

1. «Программа целостного воспитания», Астана, 2023.
2. Учебно-исследовательская и проектная деятельность студентов как фактор формирования профессиональных компетенций в среднем профессиональном образовании. // Материалы республиканской НПК. ИРО Республики Башкортостан (Уфа). 2017
Редакторы: Мазитов Р.Г., Давлетова К.Ж., Гайнуллин И.А., перевод: Прядильникова О.В.
3. Методика обучения математике. Поисково-исследовательская деятельность учащихся. Учебник и практикум. Издательство Юрайт (Москва), 2017 г., стр.47 автор Далингер В.А.
4. Проектная и исследовательская деятельность в сфере территориального планирования, градостроительного зонирования, области планировки. Сибирский ФУ. Красноярск, 2017 г., стр. 212 Кукина И. В., Унагаева Н.А., Федченко И.Г., Чуй Я.В.

ШЕНГИСПАЕВА АЙГУЛЬ УКУБАСОВНА

*«Сұлтанмахмұт Торайғыров атындағы тірек мектебі (РО)» КММ,
бастауыш сынып мұғалімі*

ОҚЫТУДЫҢ АЛҒАШҚЫ ҚАДАМЫНДА ОҚУҒА ЖӘНЕ ОЙЛАУҒА ҮЙРЕТУ

Педогог ғалым Д.И.Тихомиров: «Оқушыны оқытудың алғашқы қадамдарында оқуға және ойлауға үйретуге болады, ал кейін оқуға деген қызығушылығын туғызу керек» дейді. Ендеше осы айтылған қанатты сөздерден балаға кітап оқытуды неден бастау керек екенін, оқыту дағдысын үйретуде қандай аспектілерге баса назар аудару керектігін айқын байқауға болады.

Баланы сөйлеуге, басқалардың сөзін ұғуға, өз бетімен жазуға, оқуға төселдіру талабына қолжеткізу үшін әдіскерлерге, педагогтерге төрт тілдік дағды бойынша педагогикалық технологияларды тиімді пайдаланып, тренингтер мен түрлі жаттығуларды әзірлеп, өз тәжірибелерінде қолдану парыз. Жаңартылған білім беру бағдарламасында белгіленгендей орыс және қазақ тілінде оқытатын мектептердегі қазақ тілін оқытудың негізгі бағыттары тілді үйретудің 4 негізгі дағдысын қамтиды:

- 1-бағыт: Тыңдалым;
- 2-бағыт: Айтылым;
- 3-бағыт: Оқылым;
- 4-бағыт: Жазылым.

Осы 4 негізгі тілдік дағдылардың өзіне тән жеңілден күрделілеп отыратын оқу мақсаттары бар. Оқу мақсаттары әрбір негізгі дағды бойынша ілгерілеуді білдіріп, мұғалімдердің жоспарлауына және бағалауына, оқушылармен олардың алдағы қадамдары

туралы ойларымен бөлісуіне мүмкіндік береді. Бағдарламада көрсетілгендей әрбір тілдік дағдының міндеті:

-тыңдалым ауызша хабарламаларды, сөздер мен мәтіндердің мағынасын түсінуді, алдын ала бағалауды және ақпараттың негізгі және маңызды сәттерін анықтау мен әдеби нормаларды өзектендіруді қамтиды.

Айтылым сөздік қорды қолдануды, әңгімелеуді және тыңдалған немесе оқылған мәтінді сараптауды, ауызша өтініш құрастыру мен бағалауды және дыбысбейне материалдар негізінде дәлелдерді қуаттауды қамтиды.

Оқылым арқылы оқушылар мәтінді және оқу стратегиясының типтерін түсінуге, негізгі ойды анықтауға, негізгі ойды және мәтіннің құрылымдық бөліктерін, мәтіннің стилі мен типін анықтауды, оқылған мәтін негізінде сұрақ құрастыруды, әртүрлі деректерден қосымша ақпаратты айқындауды және мәтіндердің салыстырмалы сараптамасын қолдануды үйренеді.

Жазылым сипаттау құралдарын, материалдарды оқу мен дыбыс бейне материалдарды, грамматикалық және сөздік нормаларды, орфографиялық қағидаттар мен пунктуациялық нормаларды және шығармашылықты қолдана отырып әртүрлі стильдегі және типтегі мәтін құруды көздейді.

Бұл мақсатқа жету барысында табысты болу үшін оқушыларға білім қандай қажет болса, дағды да сондай қажет екендігіне көзіміз жетті. Дағды оқушылардың ақпаратты есте сақтап, алған білімдерін ұғынуын, түсінуін және әртүрлі салада қолдана білуін талап етеді. Білімді дәл осылай қолдану оқушыларға соңғы кезде ХХІ ғасыр дағдылары деп аталып жүрген кең ауқымды құзыреттіліктерді меңгеруге мүмкіндік береді. Біз педагогтердің тәжірибелік дағдылары мен біліктілігін жетілдіру мақсатында жас ұрпаққа қажетті дағдылардың әрқайсысына тоқталып өтеміз.

Оқылым, біріншіден, ой мен мидың бірлескен жұмысына байланысты болады, екіншіден, жазылған графикалық таңбалардың тізбегін дұрыс танып білуге қатысты. Үшіншіден, мұнда осы таңбалардың ішкі мән мағынасын дұрыс түсінудің рөлі зор. Осындай ерекшеліктер іске асқан жағдайда ғана оқылған материалдан керек ақпараттар жинақталып алынып, оқушының қажетіне жарайды.

Мектеп тәжірибесінде мұғалімнің қолдануында нәтижелі стратегияларға тоқталсақ, олар мынаны құрайды: Мазмұнын түсіну үшін оқу немесе көз жүгіртіп оқу – мәтіндегі жалпы идеяны түсіну үшін тез оқып шығу.

Нақты ақпараттарды табу үшін оқу – мәтін ішіндегі ақпараттарды тауып алу үшін оқу, яғни ол үшін тұтас мәтінді түсініп оқу, мазмұнын білу маңызды емес. Мысалы, мәтіннен қажет пайыздық көрсеткіштерді, жылдарды немесе қажетті сөздерді табу. Детальді түрде оқу – әрбір сөздің мағынасын түсіну үшін мәтінді сөзбе-сөз оқу. Мысалы, келісімшарттағы, басқа да құжаттардағы талаптарды немесе нұсқауларды түсіну үшін сөзбе –сөз оқу.

Болжай білу – оқылым тапсырмасы алдында қолданылатын тәсіл. Оқушылар мәтінді оқымас бұрын оның мазмұны мен көтеретін мәселесі жөнінде ойланып, талқылап көреді. Ол үшін олар мәтін тақырыбына, оған берілген суретке қарап болжай отырып, сол тақырыпта өз білімдерін қолданады. Бұл тәсіл мәтінді оңай түсінуге көмектеседі.

Мәтін түрлерін ажырата білу – әр мәтіннің өзіне тән ерекшелігін, ұйымдастырылуын, стилін ажырата білу. Мәтін түрлері: хат, мақала, жарнама, әңгімелер, поэма, құттықтау қағазы, ақпараттық брошюра, үнпарақ, хабарландыру, т.б.

Сөз мағынасын контекстен ажырату - мәтін ішіндегі таныс емес сөздің мағынасын болжау үшін, оның айналасындағы сөздер мен сөйлемге назар аудару.

Оқушылардың оқылым әрекеті бойынша дайындық деңгейлеріне қойылатын талаптар: Оқылым әрекеті бойынша:

- қазақ тіліндегі бірегей дыбыстарды дұрыс оқиды;
- сөйлем мазмұнына және емле белгілеріне сүйеніп, дауыс әуенін дұрыс қояды;
- сөйлемнің араларындағы дауыс үзілістері мен логикалық үн байланыстарын аңғарады;
- сөз, сөз тіркесі, сөйлем, абзац, мәтін сияқты бірліктерді айырады;

- сөйлем түрлерін дұрыс оқиды;
- мәтінді мәнерлі және жүргізіп оқи алады;
- өлең мәтіндерін мәнерлеп оқи алады және т.б.

Мұғалімдерге оқылымды тиімді жүзеге асыратын әдіс-тәсілдері өз тәжірибелеріне дендеп енгізу қажет деп, төмендегі әдістемелік кеңестер мен стратегияларды ұсынып отырмыз:

-Мұғалім оқушылардың бұған дейінгі біліміне жүгінеді.

Мұғалім оқушыларды оқуды жалғастыруға және мәтіндегі ақпаратты лайықты түрде пайдалануға уәждейді.

Оқушылар мәнмәтіндегі таныс емес сөздердің мағынасын ашады.

Мұғалім сабақтарды оқылым алды, оқылым кезінде және оқығаннан кейін деп құрылымдайды.

Мұғалім оқылым сыныпта әрбір күні немесе әр сабақта орын алады деп күтеді. О Мұғалім оқылым үшін қызықты, сан-алуан, әдемі және қол жетімді ресурстарды пайдаланады.

Оқушылар жан-жақты оқылымға тартылады (мұғалім оқылым үшін тартымды материалдарды таңдап, сыныпта оқуға уақыт береді;

оқушылардың қызығушылықтарын айқындайды, оларға комикс, газет, журнал оқуға мүмкіндік береді, мұғалім оқылымның барлық түрлері үшін жан-жақты мүмкіндік қарастырады, оның ішіне Интернет те кіреді;

ол оқушылар не оқитынын және неліктен оқитынын әңгімеге арқау етеді).

Оқушылар жүгіртіп оқиды.

Оқушылар мәтінді қайта оқиды.

Оқушылар оқылым тапсырмалары бойынша игерген сөздік қорын тәжірибеде қолданып көреді (сәйкес келетін сыңарын табуға арналған жаттығулар, бос жерлерді толтыруға арналған жаттығулар т.б.).

Оқушылар сөздік қордың баюына назар аударады.

Мұғалім жаңа сөздерді қолдануға жаттығуға мүмкіндік береді.

Мұғалім мәтіннің негізгі идеясы мен нақты ақпаратты айқындауға арналған о жаттығуларды орындауға береді.

Оқушылар келесі жаттығуларды орындай отырып, мәтін құрылымын талдайды:себеп-салдар байланысын табу, салыстырмалы сипаттама, араластырылып берілген азатжолдарды қайта құрау, қорытындыдан қате сөйлемдерді алып тастау, негізгі идея мен қосымша ақпаратты сәйкестендіру және т.б.).

Оқушылар мәтінді және авторды бағамдайды.

Оқушылар мәтіндегі ақпарат туралы ойланады.

Уақыт бойынша оқу тапсырмасы және жүгіртіп оқуға дағдылануға арналған оқылым жаттығулары.

Мұғалім мәтінге жақсы кіріспе ұсына отырып, оқушыларға лайықты білім беру бағдарламасын құра отырып, оқушыларға бірнеше нұсқа ұсына отырып, оқушыларды табысқа ұмтылуға жұмылдырады. Оқу жоспарындағы мұғалімнің жетекшілігімен жүретін оқылым түрлеріне тоқталатын болсақ: Бірлескен оқылым Бұл тәсілдің аясында оқыту білім берушілер мен білім алушылар арасындағы тығыз қарым-қатынас негізінде ұйымдастырылып, оқыту үдерісіне қатысушы әрбір жеке тұлғаның жеке үлесі мен қабілеті мойындалады. Үдеріске қатысушылар ақпаратты бірлесіп отырып белсенді іздеу, талқылау, талдау және жинақтау арқылы жаңа білім алады.

Қабырғадағы рөл. Флипчарт парағындағы бірлескен оқылым бойынша мәтіндегі кейіпкердің бейнесіне қараңыз. Кейіпкер сұлбасының іш жағына кейіпкер туралы бар білетіндеріңізді жазыңыз. Сұлбаның сыртына не ойлайтындарыңыз, не білетіндеріңіз немесе не сұрағыларыңыз келетіндігі жайлы жазыңыз. Ыстық орындық. Бір мұғалім бірлескен оқылым сабағында оқылған хикаядағы кейіпкердің рөлін ойнайды. Басқа мұғалімдер «кейіпкерге» ол туралы көбірек білуге мүмкіндік беретін сұрақтарды қояды.

Оқылымды жүзеге асыруда графикалық орғайзерлер өте қызықты да оқушыларды мәжбүрлемей оқуға итермелейтін тиімді тәсіл. Графикалық орғайзерлерді (тірек-сызбаларды) пайдалану арқылы оқыту В.Ф.Шаталовтың технологиясына негізделіп жасалған оқытудың интенсивтендіру технологиясы болып табылады.

Әдебиеттер:

- 1.Тұрғынбаева Б.А. Мұғалімдердің шығармашылық әлеуетін біліктілікті арттыру жағдайында дамыту: теория және тәжірибе. - Алматы, 2005.
2. Г.К. Селевко. Педагогикалық технологияларды меңгеру факторы.2009.

ШЕРКЕНОВА БОТАГОЗ КУАНЫШЕВНА

*Нұра ауданы білім бөлімінің, Көбетей ауылы, «Р. Асубаев атындағы ЖББМ» КММ
информатика пәні мұғалімі*

ИНФОРМАТИКА МҰҒАЛІМІНІҢ АКТ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІ

Ақпараттық технологиялар қазіргі әлемде тез дамып келе жатқаны соншалық, артта қалу пайдаланушыны да, маманды да жаңа білімді, құралдар мен бағдарламалық-техникалық іске асырудың мүмкіндіктерін игерудің бүкіл дәуіріне қалдырады. Жаңа стандарттар жасалады, мемлекеттік білім беру стандарттары толықтырылады және жаңартылады, бекітілген құзыреттер әзірленеді және сынақтан өтеді. Бірақ әлі де жоғары білім алатын мамандарды даярлаудағы басты рөл оқытушының жеке басына жүктеледі. Қазіргі заманғы технологияларды меңгерген оқытушы өз пәнінің құпиялары мен ерекшеліктерін ұсынып қана қоймай, жасырын, тривиалды емес шешімді көру қабілетін қалыптастырады, сонымен қатар студенттерге оқу дағдысын қалыптастырады. Ең бастысы - өз бетінше оқу, кәсіби салада маңызды шешімдер қабылдау.

Қазіргі заманғы жоғары білім беруді реформалаудың перспективалық үрдістерінің бірі әртүрлі салаларда мамандар даярлау кезінде басым құзыреттілік тәсіл ретінде ұсыну болып табылады. Құзыреттілік тәсіл деп оқу үрдісінің барлық компоненттерін болашақ маманның кәсіби қызметті жүзеге асыру үшін қажетті құзыреттерді игеруіне бағыттау түсініледі. Өз кезегінде, құзыреттіліктер нәтижелі кәсіби қызмет процесінде туындайтын міндеттерді шешудің тиімділігін анықтайтын өзара байланысты жеке тұлғалық қасиеттердің (білім, білік, дағдылар, қызмет әдістері, қабілеттер) жиынтығын қамтиды. В.А. Болотов, и. А. Зимней, Д. А. Иванов, И. Д. Фрумин және басқа зерттеушілердің жұмыстарында университетте мамандар даярлауға құзыреттілік тәсілдің теориялық аспектілері қарастырылған. Сонымен қатар, құзыреттілік тәсілді практикалық іске асыру тетіктері жеткілікті терең зерттелмеген күйінде қалып отыр.

А.В. Хуторская "құзыреттілік" ұғымын белгілі бір қызмет саласында жұмыс істеу үшін қажет қасиеттердің жиынтығы ретінде қарастырады. Құзыреттілік – "Оқушының бұрыннан қалыптасқан жеке сапасы (қасиеттер жиынтығы) және берілген саладағы қызметтің минималды тәжірибесі", яғни "Оқушының тиісті құзыреттілікке ие болуы".

Құзыреттілік - адамның өзіне және қызмет тақырыбына деген жеке көзқарасын қамтитын тиісті құзыреттіліктерді иеленуі. И.В. Соколова "құзыреттілік" термині, бір жағынан, білім беру жүйесіндегі маманның қызмет саласының шекараларын анықтау үшін, екінші жағынан, маман иеленетін білім мөлшерін, ал маман қызметінің сапасын бағалау үшін ҰБТ-ның "құзыреттілігін" белгілеу үшін қолданыла алатынын атап өтті.

Қазіргі уақытта жас маманның мамандыққа тез енуін талап ететін нарықтық экономика жағдайында кәсіби біліктіліктің жоғары деңгейі ғана емес, сонымен қатар маманның бәсекеге қабілеттілігін арттыратын жеке тұлғаның белгілі бір кәсіби маңызды қасиеттері — жаңа технологиялық құралдарды, мамандықтарды тез игеру, кәсіби деңгейін

арттыру мүмкіндігі маңызды. Бұл қасиеттер информатика оқытушыларының кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруда ерекше маңызды, өйткені қазіргі заманғы ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) университетте маман даярлау кезінде де, оның мектептегі практикалық қызметі барысында да айтарлықтай дамиды. Демек, осы сала мамандарының маңызды құзыреттерінің бірі өзін-өзі тәрбиелеу, өзін-өзі дамыту және инновацияларды дербес игеру қабілеті болуы керек.

Білім берудің нормативтік және практикалық компонентіне құзыреттілікті енгізу білім беру мекемелеріне тән мәселені шешуге мүмкіндік береді, мұнда білім алушылар теориялық білім жиынтығын жақсы меңгере алады, бірақ нақты өмірлік мәселелерді немесе проблемалық жағдайларды шешу үшін осы білімді қолдануды қажет ететін іс-әрекетте айтарлықтай қиындықтар туындайды.

Соңғы уақытта негізгі құзыреттерге ерекше назар аударылуда. Қазіргі уақытта құзыреттіліктің жалпы қабылданған анықтамасы жоқ. Барлық анықтамаларға ортақ нәрсе-оны жеке тұлғаның әртүрлі тапсырмаларды орындау қабілеті ретінде түсіну.

Білім берудің жаңа сын-тегеуріндері, білім алушылардың жаңа сұраныстары мен күтулері оқытушылардың жаңа құзыреттеріне сәйкес келуі тиіс. Сонымен қатар, білім беруді дамыту олардың қызметінде құзыреттердің екі ерекше тобын (олардың кәсібилігі тараптарын) ажырату қажеттілігін тудырады. Біріншіден, бұл жалпы мәдени мазмұндық сипаттағы құзыреттер — әмбебап білім беру — өзіндік және басқаларға бағытталған. Мұнда, әрине, оқытушының ақпараттық құзыреттілігі - компьютерлік сауаттылық және ақпаратты іздеу, пайдалану және бағалау қабілеті ерекше рөл атқарады,

Компьютерлік коммуникация технологияларын меңгеру, проблемаларды шешу үшін ақпараттық технологиялардың мүмкіндіктерін игеру және пайдалану мүмкіндігі. Екіншіден, әдістемелік сипаттағы құзыреттер, білім алушылардың жеке және топтық дамуын қолдауды қамтамасыз ететін кәсіби - педагогикалық құзыреттер.

Қазіргі білім берудегі бастамашылық, кәсіпкерлік, тәуелсіздік, жеке тұлға болу, өз өлшемдеріне сәйкес өмір сүру сияқты негізгі қасиеттердің маңыздылығын мектептерде де, жоғары оқу орындарында да инновациялық қызметтің ғылыми-зерттеу компоненттерін дамыту қажеттілігінің шарты ретінде қарастыруға болады.

Жалпы қолданушы АКТ құзыреттілігі – бұл адамға сандық ортада тиімді жұмыс істеуге, сөйлесуге және ақпарат алуға мүмкіндік беретін білім мен дағдылардың негізгі жиынтығы. Қазіргі оқытушыға қатысты оның компоненттерін бөліп көрсетейік:

- 1) ақпараттық компонент (ақпаратты әртүрлі көздерден іздеу, оны салыстыру және осы салыстыру негізінде қорытынды жасау, ақпарат пен Интернетке сыни көзқарас, пайдаланушының сандық гигиенасы және т.б.);
- 2) компьютерлік компонент (сандық құрылғылардың техникалық компоненттерін түсіну, оларды платформаға қарамастан қолданудың қарапайымдылығы, мысалы, бұлтты технологиялар, мобильді қосымша және т.б.);
- 3) коммуникативтік компонент (байланыс үшін мессенджерлер мен әлеуметтік желілерді пайдалану, мультимедиялық мазмұн жасау).

Қазіргі информатика мұғалімінің құзыреттілігінің жаңа құрамдас бөліктеріне келесі дағдыларды жатқызу қажет:

- білім беру мекемесінің бірыңғай білім беру ақпараттық ортасын құруға жәрдемдесу;
- "желіде диалогты қозара іс-қимылын" жүзеге асыру, телекоммуникациялық білім беру технологияларының көмегімен біліктілікті арттыру және т.б. (желілік құзыреттілік);
- әртүрлі жастағы аудиторияда медиа-білім беру қызметін жүзеге асыру;
- ақпараттық-талдамалық қызметті іске асыру;
- білім беру жүйесінде әлеуметтанулық зерттеулердің нәтижелерін жүргізу, өңдеу және талдау;
- өзінің ұйымдастырушылық-басқарушылық мәдениетін дамыта отырып, бизнес-үрдістерге қатысу;
- білім беруді ақпараттандыру процестерін басқару саласындағы қызметті жүзеге асыру;

- информатиканы ерте оқыту бағдарламаларын іске асыру.

АКТ-құзыреттілік деңгейі информатика оқытушыларының қызметіне тікелей байланысты. Мұғалімнің біліктілігі білім алушылардың құзыреттілік деңгейіне әсер етеді: мұғалімнің біліктілігі неғұрлым жоғары болса, оның білім алушылардың АКТ құзыреттілігі соғұрлым жоғары болады.

Информатика мұғалімінің негізгі білім беру құзыреттері:

- Оқу-танымдық құзыреттілік (мақсат қою және оған жетуді ұйымдастыру, мақсатыңызды түсіндіре білу; жоспарлауды, талдауды, рефлексияны ұйымдастыру, өзінің оқу-танымдық іс-әрекетін өзін-өзі бағалау; танымдық міндеттер қою және гипотезалар қою; бақылау немесе тәжірибе жүргізу шарттарын таңдау).

- Ақпараттық құзыреттілік (әр түрлі дағдыларды меңгеру, ақпарат көздері-кітаптар, оқулықтар, анықтамалықтар, каталогтармен, электрондық ақпарат тасығыштармен жұмыс істеу, интернеттегі жұмыс; оқу міндеттерін шешу үшін қажетті ақпаратты өз бетінше іздеу, талдау және іріктеу).

- Коммуникативтік құзыреттілік (ауызша және жазбаша түрде ұсыну; өз тобын, елін мәдениеттер диалогы режимінде көрсете білу; айналадағы адамдармен және оқиғалармен өзара әрекеттесу тәсілдерін меңгеру; хабарламалармен сөйлесе білу, сұрақтар қоя білу, оқу ісін дұрыс жүргізу).

- Жалпы мәдени құзыреттілік (типтік әлеуметтік рөлдерді орындау бойынша білім мен тәжірибеге ие болу; әлеуметтік нормалар мен құндылықтар жүйелері туралы түсінікке ие болу).

- Әлеуметтік-еңбек құзыреті (бұл азаматтық-қоғамдық қызмет саласында; әлеуметтік-еңбек саласында; экономика және құқық мәселелерінде; кәсіби өзін-өзі анықтау саласында білім мен тәжірибені меңгеру).

- Жеке өзін-өзі жетілдіру құзыреті (өзін-өзі дамыту мен өзін-өзі танудың үздіксіздігі; өз мүдделері мен мүмкіндіктерінде қызмет тәсілдерін игеру; ойлау мен мінез-құлық мәдениетін қалыптастыру; өз денсаулығына қамқорлық жасау).

Құзыреттілік көзқарас тұрғысынан білім беру қызметінің негізгі тікелей нәтижесі негізгі құзыреттерді қалыптастыру болып табылады. Олар осылай аталады, өйткені олар адамның қоғамдағы табысты өмірінің кілті болып табылады.

Орта және жоғары оқу орнының міндеті тек білім алушылардың ақпараттық құзыреттілігінің де, ақпараттық мәдениетінің де негіздерін қалыптастыру міндеті деп санауға болады, олар одан әрі кәсіби қызмет барысында өзін-өзі тәрбиелеу, тәжірибе және біліктілікті арттырумен бірлікте қалыптасуы мүмкін.

Осылайша, қазіргі жоғары оқу орнының алдында келесі міндеттер тұр:

- білім беру үшін перспективалы АКТ пайда болуына байланысты болашақ информатика мұғалімдерін озық даярлау (толықтырылған және виртуалды шындық, бұлтты технологиялар және т. б.);

- болашақта педагогикалық қызметте АКТ мұғалімдерінің пайдалану мотивациясын арттыру.

Сонымен, информатика мұғалімінің кәсіби АКТ құзыреттілігін қалыптастыру кезінде оны жоғары оқу орнында дайындау барысында экономиканың жаңа технологиялық құрылымын, сұраныстар мен нарықтардың қазіргі тенденцияларын ескеру қажет. Білімге жоғары білікті мұғалімдер қажет, олар өздерінің кәсіби деңгейлерін үнемі көтеруге дайын және тәжірибеге бағытталған міндеттерді шешу үшін АКТ технологияларын сауатты және саналы түрде қолдана алады.

Әдебиеттер:

1. Подготовка и профессиональная деятельность учителей информатики: компетентностный подход. Соколова И.В., Иванченко Д.А., Ростовых Д.А., Смольникова И.А., Полянская А.В., Гриншкун В.В., Филатова Н.И., Сайков Б.П.

СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ИННОВАЦИИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА

В настоящее время сложились условия, когда востребованность специалиста на рынке труда, его конкурентоспособность в значительной степени зависят от наличия грамотной речи (устной и письменной), умения эффективно общаться, от знания приемов речевого воздействия, убеждения. По словам К. Д. Ушинского, «дитя входит в духовную жизнь окружающих его людей единственно через посредство отечественного языка ...».

Русский язык - учебный предмет, познавательная ценность которого чрезвычайно высока: на таких уроках формируется мышление, прививается чувство любви к родному языку, через язык осмысливаются общечеловеческие ценности, воспитывается личность, с помощью языка происходит интеллектуальное развитие ребенка, усвоение всех других учебных дисциплин. Гуманность общества, выражаемая через обучение языку, состоит в стремлении расширить рамки познания, поднять планку интеллектуального развития ученика. Язык связан со многими сферами человеческой жизнедеятельности, что объективно определяет высокую потребность в нем и его высокую ценность. Однако субъективная потребность в языке может быть сильно снижена из-за ограниченности социальной сферы его применения и из-за отсутствия интереса к нему. Поэтому одна из серьезнейших проблем сегодняшней школы – резкое падение интереса у учащихся к урокам русского языка и, как следствие, снижение грамотности, неумение правильно, логично выразить мысль.

Следующая проблема – проблема обобщения и систематизации учебного материала. Она приобретает особую значимость при изучении программного материала по орфографии и пунктуации в школе в связи с тем, что в действующих учебниках материал одной орфографической и пунктуационной темы изучается дробно, иногда оказывается разнесенным по учебникам разных классов. Непоследовательное представление орфографического материала является одной из причин его формального изучения, приводящей к недостаточной культуре обобщения. Поэтому эффективность работы по обучению орфографии во многом определяется способами формирования в сознании учащихся представления о логической структуре изучаемого материала. В связи с этим актуален выбор эффективных технологий, способствующих развитию лингвистической активности учащихся на уроках русского языка.

Главная цель использования инновационных технологий обучения русскому языку – повышение качества знаний учащихся, развитие их интеллектуальных и речевых способностей. Понятийную базу инновационной методики русского языка составляют:

1. Принципы инновационного обучения русскому языку:
 - принцип дидактической метафоризации лингвистических сведений,
 - принцип раскрытия творческих способностей приобретать активным путем знания в системе,
 - принцип взаимосвязи рационального и эмоционального.
- функционирующий при отборе и оценке текстового материала, вводимого в уроки;
2. Методы инновационного обучения русскому языку:
 - метод проблемной наглядности,
 - метод лингвистической аллюзии,
 - метод активизации ассоциативных связей;
3. Приемы работы на уроках русского языка: ассоциативный, -«немой» вопрос,
 - прием составления тематической сетки готового текста и прием ее вычисления при создании текста.

Опора на науку инноватику позволила разработать методику обучения русскому языку на уровне инновационной технологии, обеспечивающей функционирование поисково-

технологической модели одновременно на организационном, материально- дидактическом и структурном уровнях.

Организационная сторона инновационной технологии обеспечивается реализацией способа инновационного обучения, функционирующего в двух его разновидностях:

- в способе метафоризации лингвистических сведений (на уроке дидактической игры),
- в способе инновационного развития речи (на уроке-исследовании).

Таким образом организационная сторона инновационной технологии, применяемой на уроках русского языка, включает понятия: способ инновационного обучения, урок-дидактическая игра и урок-исследование. Материально-дидактическая сторона инновационной технологии связана с новой функцией лингвистической наглядности, обеспечивающей управление познавательной деятельностью ученика через аппарат эмоций, и с опорой на специально организованную работу со словесными ассоциациями. При этом материально-дидактическая сторона инновационной технологии включает главное понятие - инновационная опора (лингвистическая метафора-образ и текст с "прозрачным" ассоциативным рядом) - и результаты ее трансформации: схема-опора, рисунок (картина)-опора, крок, компакт, учебный видео клип, инновационный опорный конспект; тематическая сетка текста и др.

При такой организации инновационная опора, "провоцирующая" ученика на учебное действие, на "расшифровку" системно-структурной модели в режиме продуктивного творчества, выступает ориентировочной основой умственного действия. Обязательное одновременное внимание ко всем сторонам инновационной технологии дает возможность третьей стороне, структурной, формировать работу в режиме творческого учения, ориентированного на снятие существующего противоречия между целью обучения и организацией содержания, и процессом его присвоения. Поисково-технологическая модель, построенная по законам инноватики, обеспечивает учителя педагогической технологией, которая в процессе обучения русскому языку трансформируется в учебную технологию ученика.

Особенности педагогической технологии выражаются, во-первых, в стиле обучения, выдвигающем на первый план активные его (обучения) формы, предполагающие не только сотрудничество, но и сотворчество на нетрадиционно организованном уроке; во-вторых, в разработке и выборе таких учебных средств, которые помогают учителю - организатору процесса обучения и носителю целей – одновременно решать задачи организации на уроке учебной познавательной деятельности, вызывающей интерес учащихся, и задачи создания устойчивой положительной мотивации за счет нетрадиционного вовлечения класса в творческое познание.

Отличительной особенностью учебно-познавательной деятельности при инновационном обучении является тип овладения знаниями, при котором создаются условия для включения учащихся не просто в деятельность, а в деятельность творческую. Это достигается 1) использованием различных источников добывания знаний (инновационная наглядность, тексты с "прозрачным" ассоциативным рядом, 2) видом учебной деятельности (наблюдение и практические действия преобладают над слушанием, объяснением учителя или сопровождают его), 3) логикой познавательного процесса (индукция сопровождает дедукцию), 4) учетом психологии познавательного процесса, опирающегося на механизмы творческой деятельности (анализ через синтез, ассоциативный и эвристический, связь эмоционального и рационального).

За понятием «инновационная методика» видится новая методика использования инновационного способа организации учебного материала и инновационных дидактических средств, позволяющая предложить учебную и педагогическую технологию, направленную на воссоздание в условиях инновационной организации учебного процесса генезиса и развития креативных способностей личности. Формирование учебной мотивации в рамках выполненного исследования протекало на уроке-исследовании и уроке дидактической игры.

Урок-исследование - средство организации познавательной продуктивно-творческой деятельности учащихся введено с целью развития речи и построено на использовании текстов с "прозрачным" ассоциативным рядом и приемов инновационного обучения. В известном смысле исследованием является и дидактическая игра - форма урока, построенного вокруг и с использованием средств инновационной наглядности.

Особенность этих средств связана с правилами их конструирования, в результате соблюдения которых учащиеся не получают готовые знания, а идут к ним вместе с учителем, причем, процесс познания отличается единством усвоения знаний и умений. Дидактическая игра - средство организации познавательной продуктивно-творческой деятельности учащихся, направленное на вовлечение каждого ученика как субъекта деятельности в творческий коммуникативно-познавательный процесс, в котором происходит его интеллектуально-эмоциональное развитие и реализация индивидуальных возможностей и способностей. При осуществлении инновационного обучения особую роль играет общедидактический принцип наглядности, оказывая влияние на разработку средств обучения. Для разных разделов и этапов обучения разработана инновационная наглядность.

Схема-опора - это модель изучаемого языкового материала, изображение его "устройства", главных черт, взаимоотношения частей; применяется на уроке первичного усвоения. Рисунок-опора-учебное средство, основанное на сюжетно-лингвистической образности, используемое и для изучения основ русского языка, и как средство развития речи учащихся на уроках обобщающего и вводного повторения в 5-м классе. При инновационном изучении русского языка с 5-го класса, начиная с 6-го класса, может использоваться на уроках других типов. В инновационном обучении схемы-опоры и опоры-рисунки применяются для создания проблемной ситуации, в которой начальному моменту мышления помогает введенная в такую наглядность новая информация, новый способ ее подачи или новые условия ее действия.

Крок - «послесловие» к уроку первичного усвоения материала, составление схемы маршрута «лингвистического путешествия», проделанного в классе и восстанавливаемого дома по памяти. Это дидактическое средство выполняет мнемоническую функцию, способствуя самостоятельному осознанию и анализу учебного материала с помощью учебной книги. Крок выступает средством развития орфографической зоркости и устной речи.

Компакт - производное от опоры сюжетной картинки, ее интерпретация; отображение изучаемой темы на этапе закрепления материала при значительном сокращении опорных сигналов с сохранением главного; графический изучаемой темы, обнаруживающий не только знание учеником составляющих пройденного лингвистического материала, а и понимание характера связей и отношений между ними. Учебный клип-«склеивание» нескольких «кадров» в наглядный лингвистический сюжет, авторская защита которого проходит на уроке творческом зачете. Кадрами клипа могут быть все перечисленные ранее средства обучения и написанные в ходе изучения темы, раздела сочинения-миниатюры, сочинения-лингвистические сказки, а также опорный конспект с дополнениями ученика.

Такой опорный конспект - это 1) перенос лингвистического содержания темы в новые "наглядные" условия, дополнение или частичное изменение заданных условий, 2) внимание к орфографическим трудностям, преодолеваемым с помощью знания изученной теории 3) рассказ по ней. И конспект-опора, и учебный клип - индивидуализированная информация, основа творческого освоения знаний одновременно с умениями, продукт познавательной мотивации результат воображения и продуктивного мышления.

При разработке инновационных дидактических средств, предусматривающих путь от чувственного восприятия к восприятию логическому, учитывались «закон сильных отношений», «явление контраста», «феномен новизны раздражителя», что обеспечивало, пользуясь терминологией К.С. Станиславского, «сквозное действие», «вычленение кусковых задач». Такие средства позволяют каждому учиться на максимальном уровне успешности,

так как создаются условия для учета неравномерного развития учебных возможностей и сложностей подросткового возраста.

Проведенное исследование позволяет утверждать, что инновационное обучение неизбежно обеспечивает возникновение мотивационного резонанса, при котором происходит трансформация внешних целей педагога во внутренние цели обучаемых; при этом педагогическая технология учителя становится учебной технологией ученика, что выражается в значительном повышении качества обучения.

Таким образом продуктивность разработанного подхода проявляется в непроходящем интересе к предмету и возможности его удовлетворить в условиях обучения по поисково-технологической модели, а эффективность методики, подкрепляемая устойчивыми положительными результатами языкового, речевого, правописного развития, доказана не только повышением всеми учащимися ЭК учебных показателей, но и ростом их творческой позиции (развитием чувства нового, чувствительности к лингвистическим проблемам, чуткости к противоречиям, связи на первый взгляд несвязуемого, потребности в творчестве).

Литература:

1. Методические рекомендации к организации и проведению уроков обобщающего повторения в форме дидактической игры на материале морфологии. - Л.: ЛГПИ, 1985.
2. Метафоризация языка как способ его инновационного изучения: Методическое пособие для учителей. -Л.: ЛГИУУ, 1991. -47 с.

ШАЙКЕНОВА АСЕЛЬ КАМИДУЛЛАЕВНА

*«Юрий Гагарин атындағы ЖББ»КММ
қазақ тілі мен әдебиет пән мұғалімі*

ӘДЕБИЕТ САБАҒЫНДА ШЫҒАРМАЛАРДЫ ОҚЫТУДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЖАС ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ЕСКЕРУ ЖОЛДАРЫ

Мектептегі оқу мен тәрбие, сыныптан тыс жұмыстардың барлығы да оқушылардың жас ерекшелігі, психологиясына байланысты ұйымдастырылады. Балаларға көркем шығарманы оқыту, кітапқа деген құмарлығы, сөз өнеріне деген ынтасы мен құлшынысын дамыту мектептерде әдебиетті оқыту, одан білім берудің аса маңызды, әрі күрделі жұмыстарының бірі болып табылады. Бұл мәселелерде де оқушылардың психологиялық ерекшелігі, жасы, оқып жүрген сыныбы ескеріледі. Көптеген ғалымдар, психологтар, мұғалімдер зерттеулері, пікірлер бойынша, оқушыларды көркем шығарманы оқытуға баулу, оны оқырман ретінде қалыптастыру бірнеше сатыдан тұрады.

Кіші жастағыларға 5-7 сыныптардағы 10-12-дегі жасөспірімдер. Ересек жастағыларға 8-9 сыныптардағы 13-14-тегі жасөспірімдер. Үлкен жастағыларға 9-11 сыныптардағы 15-17-дегі жастар жатқызылды. Әдеби талдауда осы принциптерді басшылыққа алу оқылып жатқан көркем туынды туралы, оның авторы туралы үстірт пікірлер мен жалған бағалардан сақтандырады. Әдеби талдаудың қай дәрежеде болуы мұғалімнің талдау әдіс-тәсілдерін қалай меңгергеніне де байланысты болып келеді. Талдауда композиция, сюжет, жазушы стилі, көркем туынды негізінде жатқан идея, оның көтерген мәселесі ерекше назарға алынады.

Әдеби талдаудың негізгі тәсілдері, бағыттары Көркем туындыдағы жазушы ойы, идеясына көз жүгірту. Әдеби талдау үшін, ең алдымен, сол көркем туындыда жазылған, баяндалған оқиғалардың тарихи негізіне ерекше назар аудару керек. Мысалы, Абайдың көп өлеңдерін, соның ішіндегі «Қалың елім, қазағым» өлеңін жазуға әсер еткен, мәжбүр еткен 19 ғасырдың екінші жартысындағы қазақ қауымының, қоғамының әлеуметтік жайы болған.

Немесе Бұқар жырау толғауларының бәрі өз заманының тарихи айнасындай. Оның толғауларын сол өз заманындағы тарихи-әлеуметтік оқиғалар туғызған.

Көркем туынды композициясын талдау тәсіліне бас кейіпкерлердің іс-әрекетін салыстыру; негізгі оқиғаларды сұрыптау; портрет, суреттеулердің көркем туындыдағы орнына тоқталу жатады. Мысалы, «Қорғансыздың күні» (М. Әуезов) әңгімесінің басында жолаушылар суреттеледі. Әсіресе, Ақан портреті оның нәпсіқұмар жан екенін аңғартады, әңгімедегі негізгі сұмдық оқиғаларды осы портреттеу алдын ала болжатқандай болады. Жазушы стиліне талдау жасаудың маңызы сол, ол туында негізінде жатқан авторлық көзқарас, идеяны ашуға көмек жасайды. Жазушы стилі дегенде, ең алдымен, оның көркем тілі, поэтикалық бейнелер жасауы Мұғалім сабақты жоспарлағанда балаға нені және қалай үйрететіндігіне баса назар аударып, мақсатқа жетуде әдіс-тәсілдердің ең тиімдісін қолданып, оқушының назарын өзіне аударуға бар күш-жігерін жұмсауы керек. Сонда ғана оқушының қызығушылығы ерекше арта түсіп, оқуға деген ішкі уәждерінің оянуына ықпал етуге болады. Өз тәжірибеме сүйенсем, бүгінгі күні баланың тілдік қатынасын арттыруда әр сабағымда ісәрекет дағдыларына аса мән беріп, түрлі әдіс-тәсілдерді қолданып жүрміз.

Әлемдік тәжірибе ынтымақтастық оқыту нәтижеге қол жеткізуде табыстырақ болатынын көрсетіп отыр, ал оның басты идеясы қандай да бір жұмысты бірге жасау емес, бірлескен оқу болып табылады. Оқушылар алған білімдері мен үйренген дағдыларын (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) кез келген орта жағдайында қарым-қатынас үдерісінде тиімді қолдануға, бәсекеге қабілетті болуға мүмкіндік беретін білім алуы тиіс.

Әрбір сабақта баланың бойында патриотизмді дамыту, өз елінің кешесі мен бүгініне үңіле қарауға, өз елінің әдебиеті мен мәдениетін, әдет-ғұрпына құрметпен қарауға тәрбиелеу арқылы бала бойына құндылықтарды дарытамыз. Қазақ әдебиеті пәнінде тақырыпты меңгерту барысында тұлғаға бағдарланған тәсіл оқушының жеке қызығушылықтары мен қабілеттерін ескеруді, тіл мен әдебиетке қатысты күрделі мәселелерді талқылау барысында өзінің ой-пікірін анықтау мен қорғай білу дағдыларын қалыптастыруды, өз бетінше тұжырым, қорытынды шығару, қарастырылып отырған оқиғалар мен үдерістерге өзіндік көзқарасы мен пікірін білдіруді көздейді. Бұл оқыту технологиясы оқушының жеке тұлғасын, рухани қырларын үйлесімді түрде қалыптастыруды көздейді. Сондықтан тұлғаға бағдарланған оқыту жүйесінде сабақтың алатын орны аса маңызды болып табылады.

Айтылым мен тыңдалым дағдыларын іске асыру «Болжам жасау», «Джигсо», «Өрмекші торы», «ПОПС» формуласы, «Карусель», «4 түрлі сөйлем», «3-2-1» әдісі, «Бұрыш» стратегиясы, «Бес қадам» ойыны, проблема шешу тапсырмалары, тәжірибелік әдістер, тілдік әдістер, иллюстрациялар, аудио, видео көрсетілімдер диалогтық оқыту арқылы жүзеге асырылады. Рөлдік ойындар арқылы авторан сұхбат алып, сұрақтар беру оқушылардың сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін арттырады. Сондай-ақ, сабақ кезінде берілген тақырып аясында миға шабуыл жасай отырып, «пікірталас», «дебат», «дөңгелек үстел», «брифинг», баспасөз конференцияларын ұйымдастырып, монолог пен диалогке, әңгімелесуге жағдай жасасақ, оқушылар өз ойларын жеткізіп, еркін сөйлеп танымдық белсенділігі арта түседі. Осындай әдіс-тәсілдерді қолдану баланың айтылым және тыңдалым әрекеттерін дамытуда зор мүмкіндікке ие.

Оқушылардың бір-біріне жаңа тақырыпты түсіндіре отырып, диалогтік қарым-қатынас жасап, өз беттерінше қорытынды шығара білуін дәлел ретінде айтуға болады. Сабақ кезінде оқылым дағдысын ұйымдастырудың маңызы зор. Оқылым дағдысында оқушылар жазбаша берілген ақпарат мазмұнын түсінуге, мәтіннің негізгі идеясын, құрылымын анықтауға, терең тұшыныпұғынуға, қайталап оқуға, сұрақтарды тұжырымдауға, қорытындылауға мүмкіндік алады.

Оқыған мәтінді түсіну, оны түсінікті етіп айтып беру, оған қатысты ой-пікірін білдіру арқылы оқушының ойлау және сөйлей білу дағдысы қалыптасады, дамиды. Олар тапсырма алған сәттен бастап тапсырмамен таныса салып, өз пікірлерін ортаға салуға тырысады, пікірге сын көзбен қарап, ойдың дұрыстығын дәлелдеуге, өзгелер идеясын мұқият тыңдауға,

жеке жұмысты доғарып, жұп және топ болып жұмыс істеуге дағдыланып келе жатқандықтары байқалады.

Қызықты ұйымдастырылған жақсы сабақтар арқылы сауатты оқырман қалыптастыруға негіз қаланады. Осыған орай, сабағымда қолданып жүрген —ДЖИГСОІ, «Болжам жасау», «Т кестесі», «Кубизм», «Детальдарды қосу», «РАФТ», «Синквейн», «Бес минуттық эссе», «Соңғы сөзді біз айтамыз...», «Галереяда ой шарлау», «Жылқы сұлбасы», «Автор орындығын», «Идеяны суреттеу», т.б. әдістәсілдердің қайсысы болмасын, баланың ойлау қабілеттері мен сөйлеу мәдениеттерін арттыруға үлкен мүмкіндік туғызғанын өз тәжірибемде байқадым. Әрине, аталмыш әдіс-тәсілдерді сабақтың әр кезеңіне сай қолдана білгенде ғана, оқушылардың ойы шыңдалып, сабаққа белсенділігі, ынтажігері артады.

Мұғалім кей кезде әрбір оқушыға көңіл бөліп, көмек көрсетуге үлгермей жатады. Бірлескен жұмыс бұл мәселені шешуге мүмкіндік береді. Оқушылар бірнеше шағын топтарда жұмыс жасай отырып, бір-біріне көмек беруге және әрбіреуінің табысты болуы үшін жауапты болуға үйренеді. Ынтымақтастықта оқытудың мақсаты әрбір оқушының өзінің даму ерекшелігіне сәйкес білім мен білік, дағдыларды меңгеріп қана қою емес.

Әлеуметтену, коммуникативтік білік әсері аса маңызды. Бүгінде көп балалар жалғыздық пен шеттетуден қиналады, сондықтан балалар арасындағы психологиялық байланысты күшейту, олардың қарым-қатынасын орнату және қолдау, мұғалімге, бір-біріне тілектестік қажет. Мұндай қолдауды олар мұғалімдерден, сыныптастарынан, жұмыс дәптерлерінен, кітаптардан немесе басқа да көздерден ала алады. Жадақағидаты - оқушы жеке жұмыс істегенге қарағанда, сабақ үстінде (қолдау көрсетілген кезде) анағұрлым көбірек үйренеді.

Әдебиеттер:

1. Нұрғалиева. Г.Қ Педагогиканың логикалық-құрылымдық курсы. Алматы, 1996.
2. Тұрсынғалиева С., Р. Зайкенова «Қазақ әдебиеті мұғалім кітабы» «Арман ПВ», 2017.

ШЕНГИСПАЕВА АЙГУЛЬ УКУБАСОВНА

Бұқар жырау ауданы «Сұлтанмахмұт Торайғыров атындағы тірек мектебі(ресурстық орталық)» КММ

ОҚУШЫ БОЙЫНДА ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Рухани байлық әуеліден әр халықтың ұлттық әдет-салты мен дүниетанымы, шыққан түп тамырында жататыны белгілі. Сол ұлттық байлықты адамзат баласы ұрпағын тәрбиелеуде бойына сіңіретіндігі, сол арқылы әр баланың қабілетін, талантын ашу, өзіне-өзінің сенімін нығайту- бүгінгі күннің міндеті.

Қазақ қоғамында құндылықтарды жоғары қою ертеден бар дәстүр. Осы дәстүр арқылы баласына білім мен тәрбие берген, осы тәрбие арқылы тиым жасап, ізгілікке баулыған.

Білім беру саласы да оқушыны оқыта отырып тәрбиелеген. Педагогиканың негізі еткен бірақ-та оны құндылық деп көрсетпеген тәрбиенің түрлі саласы ретінде алып, идеологиялық шарт жасаған. Қазіргі таңда құндылықтар арқылы тәрбие беріп оқыту басты назарда ұсталып тұр. Құндылықтарға негізделген білім мен тәрбиеде Отансүйгіштікке, еңбексүйгіштікке, өмір бойы білім алуға, ашықтыққа, прагматизм сынды құндылықтарды бала бойына сіңіруді көздеп отыр. Осы жүйе арқылы білім берудің сапасын дамыту, оқыту әдістерін өзгерту заман талабына бейімдеуді қажет етуде. Себебі ертеңгі әрбір күн әлеуметтік өзгеріске, ғылыми жаңалыққа толы. Сабақтарда ұстаз емес, оқушы басты роль атқаруда. Сабақ оқушы әрекетімен бағалануда. Сабақта нені оқыту? емес, қалай оқыту? деген

сұрақ маңыздырақ болуда. Оқушы тәрбиесінде нені басты назарға алу керек?, ұлттық құндылықтарды қалай беру керек? сынды толғақты ойлар бірінші тұруда.

Ал, енді осы сұрақтарға жауап алу үшін оқу үдерісін қалай ұйымдастыру мен сыртқы пішіміне көңіл бөлуді есепке алдым, Оқушыға тәрбие мен білімді тек мектеп емес сонымен қатар ата-ана бірлесе беруі қажет, яғни үштік одақ қалыптасуы керек. Осы одақ арқылы құндылыққа негізделген білім мен тәрбие ұштаса алады, яғни бала бойына жақсы мінез бен тұрақты қасиет пен әдеттерді қалыптастырады. Тек құндылықтарды бойына сіңіру ғана емес баланың отбасымен, әлеуметтік ортасымен, ұстаздарымен тұрақты, тиімді қарым-қатынас жасауға оң әсер беретін білім бағытына айналдырсақ.

«Оқытудағы мақсат-жалғыз құрғақ білім үйрету емес, біліммен бірге жақсы тәрбиені қоса беру»- деп Міржақып Дулатов айтқандай ұстаз оқушыны жан-жақтағы түрлі ортада өзін ұстай білуге дайындай алуы да керек.

Мектепте құндылыққа негізделген білімді осы іс-әрекеттерді ұштастыра отырып, ұйымдастыруға тырыстым:

1. Ай басында оқушыларға ай құндылығы жайлы мәлімет беру
2. Сыныпты ай құндылығы суреттерімен безендіру
3. Құндылық тақырыбына іс-шаралар ұйымдастыру
4. Ай құндылығын күнделікті өмірде қолдануына әсер ету
5. Құндылықтарды дәріптеу жұмысына ата-аналар тартылады
6. Ай соңында кері байланыс алынады, сараптама жасалады

Ал бұл әрекеттердің өзі келесі жұмыстар арқылы ұйымдастырылады, олар:

- Құндылыққа негізделген білім мен тәрбие негізінде жоспар құру
- Сыныптан тыс іс-шаралар өткізу
- Ата-аналармен және педагогикалық ұжыммен бірлескен жұмыстар

ұйымдастыру

- Сабақты құндылыққа негізделген білім мен тәрбиеге ұйымдастыру

Бастауыш сыныптарда құндылыққа негізделген білім мен тәрбие негізінде ұйымдастырылған сабақтарда пайдаланған жаңаша әдіс-тәсілдерді келтірер болсам:

Жалпы бала ойын ойнағанды ұнатады. Осыны пайдала сабақтағы тапсырмаларды ойын түрінде ұсыну, мысалы: «Ақсүйек», «Жамбы ату», «Бәйге», «Аударыспақ», асық ату т.б. Бұл ұлттық ойындарды әр пән барысында түрлендіре қолдануға болады. Ойын арқылы оқушының халқына деген құрметі мен сүйіспеншілігі артады, шыңдалады.

Сүйіспеншілік пен қызығушылықты арттыра отырып «Үштік» одақпен бірлесе сыныптан тыс іс-шара ұйымдастырдым. Шығыс халқының дәстүрлі жаңа жылы Наурыз мерекесіне «Қош келдің, әз-Наурыз» атты шарада оқушылардың бойында ұлттық құндылықтарды қалыптастыра отырып ұлтжандылыққа, шынайылыққа, адамгершілікке тәрбиелеуді мақсат етіп алдым. Шара барысында «Наурыз көже» әзірленді, қыздар би биледі, ұлдар түрлі ұлттық ойындар ойнады.

Әр сабақта оқушылар бойынан шынайылықты, еңбексүйгіштікті, адалдық пен ұлтжандылықты, ел мен жерді, тіліміз бен дінімізді дәріптеп, қастерлеуге арналған сабақтар ұйымдастыруға тырысамын.

Сабақ барыстарынан көрініс

Сөзімнің соңында Қазақ халқының тәрбиесі- ұлт үшін теңдесі жоқ дүние, демек осы барымызды жоғалтпай, болашақ ұрпаққа аманаттап тапсыру, бүгінгі- міндет. Басты жауапкершілік үштік одақта. Ата-ана, ұстаз, қоғам. «Ел боламын десен, бесігіңді түзе» демекші ұлт болып қалу үшін әр адам ерінбей еңбектенуі керек. Қай кезде де ұрпақ біздің болашағымыз, келешек жарқын күндеріміз, ендеше дұрыс тәрбие мен білім беруді бүгіннен бастағанымыз жөн.

Әдебиеттер:

1. «2022-2023 оқу жылында Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымында оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы» әдістемелік нұсқау хат
2. Мұғалімге арналған нұсқаулық, Педагогикалық шеберлік орталығы, 2021 ж.
3. Ж.Аймауытов Бес томдық шығармалар жинағы Алматы, Ғылым, 1992 ж.

ЫБЫТАЕВА АЙНАШ ЕГИСОВНА

*«Сұлтанмахмұт Торайғыров атындағы тірек мектебі (РО)» КММ
бастауыш сынып мұғалімі*

БАСТАУЫШ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫН МӘТІН ҚҰРАСТЫРУҒА ДАҒДЫЛАНДЫРУ

Қазіргі кезде мектеп оқушыларының ойлау мен сөйлеу әрекетін дамыту күн тәртібіне қойылуда. Ал сөйлеу ауызша және жазбаша болатыны белгілі. Сондықтан оқушының жазбаша сөйлеу икемділіктерін дамытуда қазақ тілі мен әдебиеті пәнін оқытудың маңызы ерекше. Сондықтан баланы жазбаша сөйлеуге үйрету мәтін құрастырудан басталады. Демек, сөйлеу тілін дамыту үшін баланың мәтін туралы түсінігі мен оны құрастыра білу икемділіктері мен дағдылары қалыптастырылады. Ой белгілі бір сөздер мен сөз тіркестерін байланыстырып, сөйлем арқылы жасалатыны белгілі. Сөйлем – синтаксистің қарастыратын нысаны. Сөйлем жай және күрделі болады. Яғни құрмалас сөйлемнің анықтамасы: «Екі я бірнеше жай сөйлемдерден құралып, күрделі ойды Білдіреді» деген пікірмен анықталады. Ал, бірнеше емес, ондаған сөйлемнің мәні де сол ізбен түсіндіріліп, оны қайырым (абзац) деп, мәтіннің мәні ашылмай жүр. Сондықтан қазақ тіл білімінде, ғылыми әдебиеттерде, мектеп оқулықтарында мәтін туралы түрліше түсіндіріру байқалады. Мәселен, мәтін түзетін қайырымды белгілі бір үзінді, жаңа ойдың басталуы десе, мәтін – сол шығарманың формасы деп те жүр.

Бұл пікірлерге қарағанда мәтін дегеніміз сөйлемдер арқылы жасалған шығарманың толық түрі, немесе мазмұнды бөлшегі екендігін байқаймыз. Олай болса, оқушыларды мәтін түзе білуге жаттықтыру үшін мәтін туралы жүйелі білім, теориялық негіз берілуі керек.

Бастауыш мектеп бағдарламасында балалардың жас ерекшелігіне байланысты тапсырмалар жаттығу жұмыстары берілген. Сол сияқты тіл дамыту жұмыстары мәтіндерді оқу, оны мазмұндап айту, сұрақтарға жауап беру және шығарма, мазмұндама жаздыру арқылы жүзеге асырылады. Тіл дамыту жұмыстары мынандай бағытта жүргізілсе:

1. Мұғалім сабақты түсіндіру барысында баламен қарым-қатынас жасағанда әсерлі сөйлеп, тыңдаушысын өзіне қаратып баулап алуы яғни тыңдаушысын тіл мәдениетінің өте жоғары болуы шарт;
2. Баланың тілін дамыту үшін өзі қажет деген әдісті пайдаланса;
3. Өтілетін мәтіндерді, орындалатын жаттығу жұмыстары, иллюстративтік материалдар қазақ баласының халықтық ұғымына таныс және жеңіл болуы;
4. Тіл дамытуда мақал-мәтелдер, мысалдыр, өлең-жыр, қызықты әңгімелер, шешендік сөздер іріктеп алыну керек;
5. Лексикалық жұмыстарды жиі жүргізу;
6. Сөздік жұмысын жүргізу, жаңа сөздерді үйрете отырып, оны іс-жүзінде қолдана білу.
7. Фразеологизмдердің жеңіл түрімен сөйлемдер құрату және ауызекі сөзде қолдана білу.
8. Баланы әдеби тілде ауызша сөйлетуге және жазбаша сауатты жазуға үйрету.

Демек: мәтін түзе білу үшін, ең алдымен, мәтіннің мазмұнына сай сөйлемдердің құралатыны туралы білім қалыптастырылады. Қазіргі кезде ойды жеткізудің функциялық жағына назар аударылып келеді. Осыған байланысты мәтін лингвистикасы деген сала қалыптаса бастады. Сондай-ақ мәтін стилистикасы деген атпен әр түрлі жанрларды талдаудан бастап мәтін стилистикасын зерттейтін ғылым пайда болды.

Ал мектеп оқушыларының сөйлеу икемділіктерін дамытуда мәтін құрастыра білу – қажетті мәселе. Сондықтан баланы шығарма жазуға үйретуден бұрынғы мәтін құрастыра білу икемділігі мен дағдысы қалыптастырылады. Ол үшін:

- ғылыми әдебиеттердің негізінде мәтіннің ерекшелігін ашу;
- мәтіннің құрылымын анықтау;
- мәтіннің жасалуы үшін оны құрайтын элементтерді, сөйлем, қайырым ерекшелігін көрсету;
- мәтіннің түрлері туралы мәлімет беру;
- мәтін құрастыру туралы икемділіктері мен дағдыларын шығарма жаза білу шеберліктеріне ұластыру.

Сондықтан бұл тақырыптың мақсаты баланың өз ойын жүйелі жеткізе білу үшін сөйлеудің нәтижесі мәтін құрастыру дағдылары мен икемділіктерін жетілдіру болды. Мәтін тек соңғы он жылдықтарда ғана қолға алынып, зерттеле бастады. Сондықтан мәтіннің құрылымдық және мазмұндық жағынан зерттейтін тіл білімінің саласы мәтін лингвистикасы зерттеле бастады. Ал, лингвистикалық зерттеулердің аясының кеңеюіне байланысты осы жаңа сала шетелдердегі сияқты біздің елімізде де 60-жылдардың екінші жартысынан бастап лингвистердің назарын аудара бастады. Бұл ұғым соңғы кезде мәтін лингвистиканың зерттеу нысаны бола отырып, сөйлемдердің мағыналық және құрылымдық жағынан байланысқан сөйлемдердің жиынтығы деген мәселемен айтылады. Демек, зерттеушілердің назары мәтіннің бүтіндік, тұтастық жағынан, оның сөйлемдер бойынша құрылысындағы ортақ байланыстылық, заңдылықтары мен стилистикасын анықтауға аударылуда. Мұндай мәтіннің байланыстылық, тұтастық қабілеті осы терминнің этимологиясынан да аңғарылғандай-ақ: *textum* – латын тілінде «байланысу, тоқу» дегенді білдіреді.

Тілді үйретіп, дамытуға қатысты Ахмет Байтұрсынұлы төмендегідей тиімді тәсілдер мен қағидаларды ұсынған.

1. Оқушыға арналған материалдар аса түсінікті болуы шарт.
2. Мәтін көрнекілік, иллюстративтік материалдар қазақ баласының ұғымына таныс болуы шарт.
3. Тілді оқытуда мақал-мәтелдер, нақыл сөздер, мысалдар, өлең-жырлар, қызық әңгімелер маңызды орын алуы қажет.
4. Тілді оқытуда тіл ұстартуға көркемсөзге де ден қойғаны дұрыс.

Ахмет Байтұрсынұлы тілді дамытуда тиімді деген әдіс-тәсілдердің әр түрін ұсынған. Әдіскер ғалым А.Байтұрсынұлының қағидалары мен тиімді тәсілдерін кәдеге жаратып, жас ұрпаққа тіл нақыштарын, мәтін құрастыра алу мен сөйлеу мәнерін үйрете білсек, ойы озық болып, тілі дамиды, сөздік қоры байи түседі. Жас ұрпақты өзінің ана тілінде еркін, мүдірмей сөйлетіп үйрету үшін оқыту әдістемесін жетілдіре түсу – бүгінгі күннің аса маңызды мәселесі. Бүгінгі күннің тілек-талабы тұрғысынан білім мазмұны жаңарту, өмір талабына орай дамыта оқыту, оқытудың жаңаша әдіс-тәсілдерін қолданып, заман ағымына жауап беру мұғалімдерге жауапты істер жүктейді. Демек, мәтін дегеніміз – өзін құрайтын сөйлемдер мен қайырымдардың жай қосындысы емес. Оның өзіндік белгілері, жүйесі, сипаты, формасы, мазмұны өлшемдері мен құрылысы бар өте күрделі тілдік категория.

Яғни мәтіннің қалыптасқан өзіндік құрылымдық жүйесі бар. Яғни мәтін болу үшін оны құрайтын элементтердің олардың бір-бірімен байланыстылығын, яғни тұтас мазмұнын, жасалу құрылымын ажыратуымыз керек. Мәтін бөлшектерінің мәтін түзіміндегі рөлі бірдей дәрежеде болмайды. Осының нәтижесінде осы екі терминнің қиылысынан тағы бір түсінік туындайды. Оны И.В. Арнольд «мәтін иерархиясы» деп атайды.

Мәтін ерекшеліктеріне төмендегідей ерекшеліктер тән болып келеді:

1. Мәтіннің бірбүтіндігі;
2. Мәтіннің байланыстылығы;
3. Мәтіннің бөлектігі;
4. Мәтіннің метареференттілігі.

Осы ерекшеліктердің барлығы мәтіннің семантикалық сипаты ұғымымен тығыз байланысты болып келеді. Қазіргі әлемдік лингвистикада мәтін құрылымдық – мағыналық жағынан бетбұрыс болып келуі, қамтамасыз ететін құралдар бар. Солардың қатарында қайталамалар аталады. Қайталамалардың мәтін түзу және мәтін дамыту қызметі туралы айтқан кезде, ең алдымен, мәтіннің семантикалық тұтастығын ұйымдастыру қызметі ерекше аталады. Бұл туралы оқушының шығарма жаза білу дағдысымен байланысты.

Сондықтан бұл тақырыптың мақсаты қазақ тілі мен әдебиеті пәндерін оқытуда мәтін түрлерін саналы түсініп, оқу арқылы есте сақтап, өз пікірлері мен тұжырымы бойынша белгілі мәселе, тақырыпқа сай ауызша-жазбаша сөйлеу икемділіктері мен дағдыларын дамыту, яғни мәтін құрастыру икемділіктерін арттырып, ойын жүйелі жеткізе білуге дағдыландыру болмақ.

Бастауыш сыныпта ана тілін оқытудың негізгі мақсаттарының бірі оқушылардың сөздік қорын, ауызша және жазбаша сөйлеу тілін, сөйлеу мәдениетінің қалыптастыру болып табылады. Сондықтан да қазіргі кезде бастауыш мектеп мұғалімдері оқушылардың сөздік қорын молайтып, сол үйренуіне сөздерін қолдана отырып, айтайын деген ойын анық жеткізіп сөйлеуіне зор көңіл бөлуде. Осыған орай, өз сабақтарымызда оқушының дұрыс сөйлеу мәдениетін жоғары деңгейге көтеру, яғни сөйлеу тілін дамытуға ерекше назар аударып отырамыз. Сабақ барысында бастауыш сынып оқушыларының сөйлеген сөздерінде жиі кездесетін кемшіліктерге көңіл бөлсек, баланың сабақ үстінде айтайын деген ойын анық жеткізе алмауы, яғни мәтінге байланысты мазмұнын айтуда бір деректі айтып бітпей жатып басқасына ауысып кетуі немесе керексіз сөзді орынсыз қолдануы (мысалы: жаңағы, сосын, яғни, сөйтіп, т.б.) сияқты ауызша сөйлеу тіліндегі қатерлерді көптеп кездестіреміз.

Байқалған кемшіліктерді ескере отырып оқушыны ойлауы мен сөйлеу дағдыларын жетілдіру жолдарындағы ізденістерімізді оның тірі тіл неғұрлым түсінікті, жинақты, нақыт болғанын талап етіп, өз ойын дәл айтуын қадағалап отырамыз. Баланың оқуға деген ынтаықыласын, қызығушылығын жойып алмау мақсатында кез-келген тапсырманы берер кезде: Біріншіден, оның бала ұғымына сәйкес, түсінікті болуын ескереміз. Себебі, «баланың түсінбей қалған сөзі топтастықтың бастамасы» деген нақыл сөз бар. Мысалы: калькуляторда бір сан қате болса, сол санмен орындалған есептеу нәтижесі де қате болып шығады. Міне, тап осы сияқты оқушының түсінбеген сөзге қате мағына немесе балама тауып, нәтижесінде сөйлемді қате түсінуі жиі кездеседі. (Мысалы: Ағашты аралау – сөздің кесу деген мағынаын, көшені аралау – жүру деген мағынамен шатастырады).

Екіншіден, берілетін тапсырманың тәрбиелік мәніне көбірек көңіл бөлеміз.

Үшіншіден, қандай да болсын берілген тапсырма бала бір қызығушылығын оятатындай деңгейде бөлу керектігін түсінеміз. Егер бала бір нәрсеге қызықса, онда оның табиғатына тән білсем, білгенімді айтсам деген сөйлеуге деген талпынсты күшейте түседі де, сөйлеуге деген қажеттілік туады. Логикалық мағынасын бұзбай мәтін құрастыруды үйрету жолын қарастырамыз. Себебі, мәтінмен жұмыс бір жағынан, сөздің грамматикалық және лексикалық жақтарын талдауға мүмкіндік берсе, екінші жағынан баланың сөйлеу дағдысын қалыптастырудың негізі болып саналады.

Қорыта айтқанда, оқушыларды мәтін түзе білуге жаттықтыру үшін мәтін туралы жүйелі білім, теориялық негіз берілуі керек. Бастауыш сыныпта ана тілін оқытудың негізгі мақсаттарының бірі-оқушылардың сөздік қорын, ауызша және жазбаша сөйлеу тілін, сөйлеу мәдениетін қалыптастыру болып табылады.

Сондықтан да қазіргі кезде бастауыш мектеп мұғалімдері оқушылардың сөздік қорын молайтып, сол үйренген сөздерін қолдана отырып, айтайын деген ойын анық жеткізіп, сөйлеуіне зор көңіл бөлуде. Осыған орай, өз сабақтарымызды оқушының дұрыс сөйлеу мәдениетін жоғары деңгейге көтеру, яғни сөйлеу тілін дамытуға ерекше назар аударуымыз керек.

Әдебиеттер:

1. Мұғалімдерге арналған нұсқаулық.- Алматы, 2010.- 256 б.
2. «Педагогикалық диалог» ақпараттық- әдістемелік журнал. 2007.

ЫБЫРАЙ Н.Ш.

Қарағанды қ. «№2 оқушылар сарайы» КММ

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ САБАҚТАРЫНДА ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ (ЖИ) ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ПАЙДАЛАНУ МӘСЕЛЕСІ

1. Жасанды интеллект технологиялардың мүмкіншіліктері

2023 ж. мамыр айының Дүниежүзілік экономикалық форум жасаған есепте, жасанды интеллект дамуы арқасында алдымыздағы 5 жылдың ішінде әлемдегі жұмыс нарығында түбегейлі өзгерістер болатынын хабарлады [1]. Осыған байланысты ЖИ технологияларды мектеп жасынан бастап оқу керектігі аян. Екінші жағынан, мемлекетімізде ЖИ технологияларын пайдалану жалпы білім беретін орындарының оқу бағдарламаларына әзір енгізілмеген, сондықтан ЖИ құралдары дегеніміз не, оларды білім беру саласында қалай дұрыс пайдалану жайлы сұрақтар көп.

2024 ж. Ақпанның 12-14 жұлдыздарында Біріккен Эмират елінде Дубай қ. өткен Дүниежүзілік Үкіметтер Жиналысында (World Government Summit) Нвидиа (Nvidia) компанияның басшысы (CEO) Женсен Хуанг (Jensen Huang) ЖИ қатысты программалау мүмкіндігі туралы айрықша ой білдірген; оның пікірі бойынша балаларға компьютер ғылымын, дәлірек айтқанда, компьютерлік бағдарламаларды жазуға бейімділіктерді үйретуге осыдан бастап қажеті жоқ, себебі ЖИ құралдары көмегімен әркім компьютерлік бағдарламаларды жазуға қауқары жететін болды [2]. Осыған байланысты бастапқы, орташы және жалпы білім беру саласында тек қана информатика саласында үлкен өзгерістер күтуді қажет. Ал егер басқа пәндерді оқытуды алсақ, бұл үрдіс үлкен өзгерістерді алып келе жатқаны сөзсіз.

Жалпы, ЖИ әр түрлі технологиялары бар. Ең бірінші бұл технологиялар пайдалану саласы бойынша топтастырылады: медицинада болса - медициналық ЖИ технологиялар, биология болса – биологиялық зерттеулерге көмектесетін ЖИ технологиялар, қоршаған

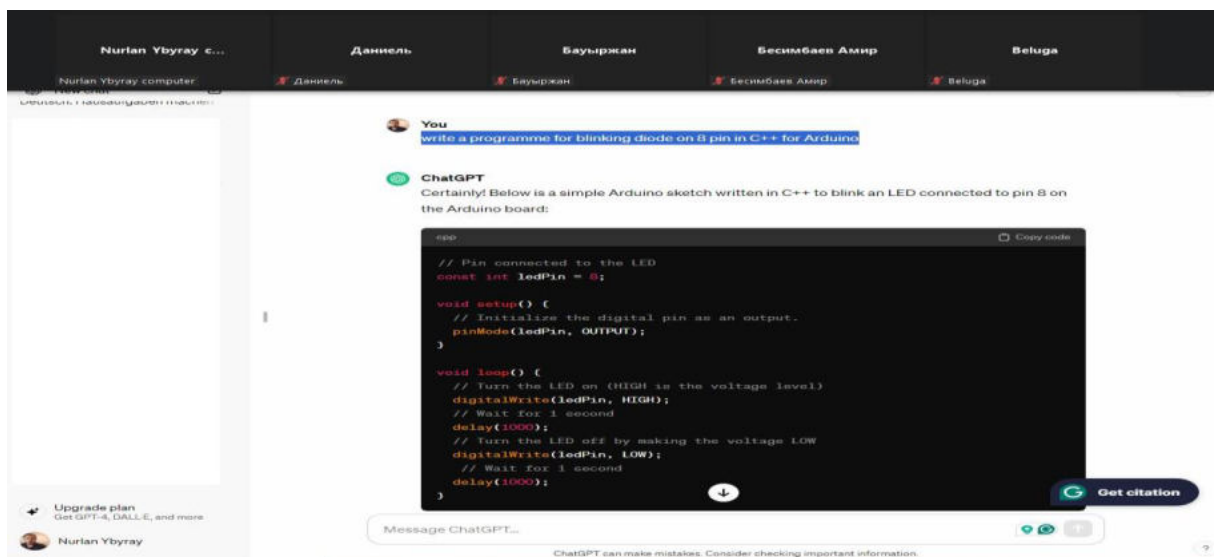
ортаны қорғау болса – қоршаған ортаны қорғау шараларды таба білетін ЖИ технологиялар және т.с.с. Демек, жалпы білім беру саласын алсақ – оның әр пәннің өзінің және мета-пәндік ЖИ технологиялардың әр түрлі құралдары болуы мүмкін. Мысалы, тіл саласын алсақ ЖИ технологиялардың қарапайым алгоритмдер түрлерінің пайдаланатын Гугл аудармашы ([Google translate](#)) $x=x$ алгоритмді қолданады, демек ол бір тілден екінші тілге тең аударарды, бұл да - ЖИ құралдарының бірі болып саналады. ЖИ құралдар көбінесе күрделілігіне қарай бөлінгенімен пайдаланатын алгоритмнің күрделілігіне қарай бөленеді – қарапайым алгоритмдерді пайдаланатын құралдар бар, одан күрделі алгоритмдерді пайдаланатын құралдар және де т.с.с. Бүгінгі таңда адам баласы алгоритмді даму деңгейі бойынша 4 деңгейде болып жүр. Бұл деңгейде пайымдай алатын машиналар (Reasoning Machines) – «сана теориясын» пайдаланатын алгоритмдерді пайдаланатын бағдарламалар. Бұл деңгейіндегі алгоритмдерімен жасайтын, мысалы, түрлі чат-боттар; бұл бағдарламалар адам сияқты жауап бере алады және ойлай алады [3].

Дегенмен, алгоритмдердің күрделілігі қанша өссе де, әзірше көп салаларда адамдарды алмастырмайды, бұған оның метакогнитивті, тек қана адам баласына және қоғамға лайықты сипаттарынан болып жатқанынан көрінеді. Мысалы, американдық физик, футуролог және ғылым насихаттаушысы Митиу Каку ([Michio Kaku](#)) қазақстандық интернет порталына берген сұхбатында былай деп айтқан: «Әзірге роботтың мүмкіндігі пайымдау және сыни ойлау мүмкіндігіне ие емес» және «роботтар юриспруденция, журналистика және компьютерлік бағдарламалау сынды салаларды игере алмайды». Сонымен қатар ол «сыни ойлауды және сараптамалық шешімдерді талап ететін мамандықтарға жасанды интеллектіге ие роботтар тарапынан қауіп төніп тұрған жоқ» деп ойлайды [3]. Бірақ бұл жағдай уақытша, себебі егер ЖИ бүгінгі қарқынымен дамуын жалғастырса, бұл төңіректе көптеген өзгерістер болатыны әбден мүмкін.

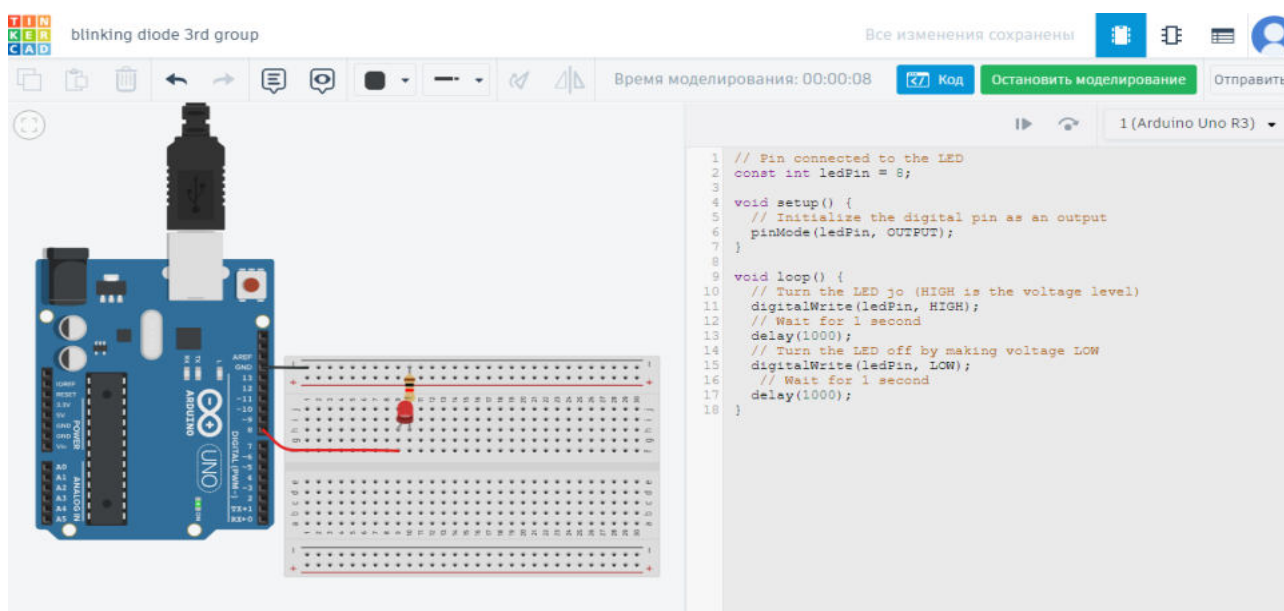
ЖИ технологиялар болашақта мұғалімдерді ауыстыру мүмкін бе деген сұраққа, былай деп жауап беруге болады. Осыған дейін көптеген бағдарламалар мұғалімдердің жұмыстарын бұрыннан да атқарып келе жатыр, олар көбінесе қашықтан оқу қызметтер, әсіресе шет тілдерді оқу саласында, мысалы [Puzzle English](#), [Rosetta Stone](#), [Duolingo](#) және т.с.с. Дегенмен, тіл оқыту саласын алсақ, басқа білім беру салаларды алсақ, әзірше ЖИ құралдары мұғалімдерінің, әсіресе бетпе-бет, көп жұмыстарын атқара алмайды [4]. Сондықтан білім беру саласындағы ЖИ технологияларына қатысты пайдалану тактикасы - мұғалімдердің рөлін, барлық ЖИ жасай алмайтын бейімділіктерді оқыту кезеңде, онымен қатар ауызша өткізілетін сабақтарында жоғары бағалауы қалу керек. Ал көмек ретінде мұғалімдермен көптеген ЖИ технологияларды пайдаланып жүруі, мұғалімдердің уақытын үнемдейтін қорларды мен сайттарды пайдаланудың жылдан жылға артып келе жатқанын түсінікпен қарап, ынталандыру керек.

ЖИ технологияның генеративті (өңдеуші) чат-бот құралдарына жататын OpenAI компанияның [ChatGPT](#) пайдалану мысалы ретінде, қосымша білім беру мекемеде сабақ барысында бағдарламалауды пайдаланатын «Микроэлектроника» үйірмеде өткізілген тәжірибені атап өтуге болады. Сабақ барысында [Arduino](#) құрама жинағының [Arduino UNO](#) платасын, жарық диод пен кедергіні алып үйірменің балалардың алдына электр-схеманы жасауға есеп қойылған. Сонымен қатар, осы жарық диодты плата арқылы жанып-сөнуіне бағдарламаны жасауға чат-бот [ChatGPT3.5](#) нұсқасы көмегімен ұсынылған. Барлық чат-ботқа қойылатын сұрақтар кез-келген тілінде қоюға болатыны ескертіліп айтылған. Сурет 1 [ChatGPT3.5](#) қойылған есеп бойынша сұрақ қойылып одан дайын бағдарлама алынғаны көрсетілген. Сурет 2 балалармен [Tinkercad](#) симуляторы пайдаланып онлайн электр-схемасы құрғанда, [ChatGPT](#) жазған бағдарламаны қосымшаның кодты қамтитын тұсына енгізіп, электр-схемалары сәтті іске қосылғанын байқаймыз.

Айта кететін жайт, [ChatGPT](#) бөлек, одан да күрделі бағдарламалар бар, кейбіреулер нақ сол бағдарламаларды кез-келген тілде жазуына бағытталған, мысалы [Microsoft Copilot](#). Оған қоса жасанды аудиоклиптерді, фотосуреттерді, видео-роликтерді, жасауға [Writesonic](#), [LeonardoAI](#), [Sora](#) сияқты бағдарламалар.

Сурет 1. ChatGPT бағдарламаны жасауға қойылған сұрақ пен оның жауабы.

Сурет 2. Tinkercad симуляторында балалармен жасаған электр-схемасы және ChatGPT жазған схеманы пайдаланып жарық диодты іске қосуы

2. Жасанды интеллект құралдарын пайдаланудың этикалық аспектілер

Қазіргі түріндегі ЖИ технологияның құру жұмыстарының тарихы бір ғасырдай уақытты қамтиды. Ең маңызды жұмыстары Алан Тьюринг, Айзек Азимов, Джон Сёрл атты есімдермен байланыстыруға болады. Олардың атақты Тьюринг тесті, робототехниканың 3 заңы және «Қытай бөлмесі» тәжірибесі арқылы кеңінен танымал болды. Сайып келгенде, бұлардың бәрі бір ғана сұраққа жауап беруге тырысқан: қаншалықты ЖИ құралдар, сонымен бірге адамға ұқсастырған роботтар (дроидтер) адамның болмысына сәйкес бола алады. Дегенмен, ЖИ құралдарын пайдалану этикалық аспектілер әлі толық анықталмаған.

Балаларды ЖИ құралдарымен оқытудың этикалық аспектілеріне келсек, Катерин Адамс (Catherine Adams) оларды 4 аспектілер деп таниды:

1. Педагогикалық сәйкестік (Pedagogical appropriateness);
2. Балалар құқығы (Children's rights);

3. ЖИ туралы сауаттылығы (AI literacy);
4. Мұғалімнің дұрыстығы (Teacher well-being) [5].

Жалпы, ЖИ технологиялардың керемет мүмкіндіктеріне келетін болсақ, кейбір балалардың материалдық жағдайына қарай барлығына бірдей есептерді тезірек немесе жеңіл шешуге қабілеті этикалық мәселелерді туындау мүмкін, себебі бұл кезде әрқайсысының нәтижелерін қалай бағалауы моральдік дилемманы шешуі толықтай мұғалімнің жауапкершілігінде болатыны анық.

Әдебиеттер:

1. Дүниежүзілік экономикалық форум. Болашақтағы жұмыс туралы есеп. 2023. 91-93 route de la Capite CH-1223 Кантон /Женева Швейцария. ISBN-13: 978-2-940631-96-4. <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2023/>
2. NVIDIA негізін қалаушымен әңгіме: AI болашағын кім қалыптастырады? Дүниежүзі Үкіметтер Жиналысы. Дубай. 2024. <https://www.youtube.com/watch?v=8Pm2xEViNIo> timing 18:30-19:15.
3. Informburo порталы. Жасанды интеллект деген не және оның адамзатқа қауіпі қандай? 16.01.2019. Алматы. <https://informburo.kz/kaz/zhasandy-intellekt-degen-ne-zhne-ony-adamzata-aup-anday.html>
4. Inbusiness.kz порталы. Жасанды интеллект мұғалімді алмастыра ала ма? 06.12.2023. Алматы. <https://inbusiness.kz/kz/news/zhasandy-intellekt-mugalimdi-almastyra-ala-ma>
5. К-12 жасындағы білім берудегі жасанды интеллекттің этикалық принциптері. Катерин Адамс, Патти Пент, Джиллиан Лемермейер, Джеффри Роквелл. Компьютер мен білім беру: Жасанды интеллект, 4 том, 2023. ISSN 2666-920X <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2023.100131> (<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666920X23000103>)

ЭЛЬСИЕВА С.П.

КТУ «Кабинет психолога – педагогической коррекции №6»

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ СОЦИАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ У ДЕТЕЙ С ООП КАК ФАКТОР СОЦИАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В УСЛОВИЯХ КАБИНЕТА ПСИХОЛОГА – ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОРРЕКЦИИ

Непреклонными приоритетами учебно – воспитательного процесса в образовании являются обеспечение благополучия детей, уважение и доверие к личности ребенка, обеспечение защиты прав человека.

Система специального образования в воспитании и социализации личности с особыми образовательными потребностями дает возможность реализации наиболее полноценной социальной жизни каждого ребенка, активного участия в коллективе, при этом обеспечивает наиболее полное взаимодействие друг с другом. Для общества и для самой личности представляется чрезвычайно важным ценностные основы их функционирования и развития.

Понятие ценностей специального образования рассматривается в неразрывном единстве с системой жизненных ценностей и ориентаций человека и общества. Удовлетворяя естественные потребности ребенка в познании им внешнего мира и самого себя, уже создает мощную предпосылку того, чтобы считаться одной из важнейших жизненных ценностей.

Будущая самостоятельная жизнь, активное включение в качестве полноценных членов сообщества, напрямую зависит от успешной социальной адаптации ребенка с ООП. Прежде чем дети полностью смогут адаптироваться к окружающей действительности, им необходимо, овладеть навыками самообслуживания и культурно-гигиеническими навыками, расширить представления и знания об окружающем мире, научиться играть.

Приспособление ребенка к условиям социальной среды происходит через усвоение им правил и норм поведения, принятых в обществе во время специально организованного непрерывного коррекционно - образовательного процесса. Какие же специальные меры социальной адаптации и реабилитации помогут обеспечить детям с ООП не только вхождение в социум, но и реализацию своих потенциальных возможностей.

Гипотеза исследования: разработанная модель взаимодействия педагогов обеспечит эффективность процесса социализации детей с ООП, если специалисты будут иметь единый подход к стилю работы в целом.

Основная цель социализации детей с ООП в нашей организации – безболезненная адаптация к окружающему их обществу.

В нашей специальной организации образования КГУ «Кабинет психолого - педагогической коррекции №6» созданы условия для максимально полноценной социализации детей с ООП, которая подразумевает:

1. Установление максимально комфортного контакта с внешним миром. Специалисты создают атмосферу тепла, уюта и благожелательности, тем самым способствуют контакту детей со сверстниками и взрослыми, где ребенок становится намного общительней, у него формируется доверие к взрослым, умение просить о помощи, если возникают трудности.

2. Поддержка, повышение и постоянное восстановление эмоционального и психологического благополучия, а также физического здоровья детей с ООП. Созданная благоприятная, социально-педагогическая развивающая среда включает организованное предметно-игровое пространство, обеспечивает условия для эмоционального, познавательного, коммуникативного развития, для развития всех видов деятельности.

3. Организация условий, позволяющих обеспечить полноценное участие в общественной и культурной жизни нашей организации.

В ходе адаптации у детей проявляются неадекватные поведенческие реакции, понижение самооценки, усиление тревожности по причине неуверенности в себе и собственных силах, а также отсутствия самостоятельности. Но при совместных усилиях педагогов и родителей постепенно достигается успешная адаптация детей. Дети с интересом и вниманием участвуют в игровой деятельности, активнее ведут себя на коррекционных занятиях, они подвижны и активны, их словарный запас обогащается, так намного легче проходит адаптация.

Наши педагоги включают детей в систему социальных отношений посредством разных видов деятельности: игровой, коммуникативной, продуктивной, а также совместной с педагогом и самостоятельной.

В учебном плане нашей организации предусмотрены часы для подгрупповых и индивидуальных коррекционных занятий с педагогом-психологом, специальными педагогами, учителем ЛФК. Исходным принципом является принцип единства диагностики и коррекции развития. Задачи коррекционной работы могут быть правильно поставлены только на основе комплексной диагностики и оценки резервов потенциальных возможностей

ребенка, исходя из понятия «зона ближайшего развития», поэтому разработанная индивидуально – развивающая программа ребенка позволяет более гибко строить работу с ребенком, и учитывает его личностные особенности и возможности, его потенциал.

Ведущим звеном развития навыков социальной адаптации являются специальные коррекционные занятия, направленные на практическую подготовку детей с ООП к элементарному труду, на развитие и совершенствование у детей навыков самообслуживания, ориентировки в окружающей их жизни, формирование морально-этических норм поведения, выработки навыков общения со знакомыми и незнакомыми людьми. Во время работы с Монтессори — материалами из области

упражнений в повседневной жизни, происходит возмещение недостающего опыта ребенка, ему предоставляется возможность самостоятельно выполнить интересующую работу. Педагоги, во время тренировки отдельного навыка или группы умений, ведут ребенка к частому повторению опыта успешности, что в свою очередь, повышает его уверенность в себе, стимулирует к дальнейшему развитию, и успешной интеграции в общество.

Основной задачей учителя - логопеда в данном направлении является развитие навыков социального общения у детей, умений эффективно общаться и взаимодействовать с другими людьми. Умение слушать и понимать собеседника, выполнять инструкцию педагога, умение выражать свои мысли и чувства, адаптироваться к различным социальным ситуациям играет ключевую роль в социальной адаптации и общем развитии детей с ООП.

Одним из эффективным средством по формированию социальной адаптации у детей является арт – терапия, где ребенок решает свои психологические проблемы через процесс творчества, происходит нормализация и улучшение отношений между детьми и педагогом.

Педагогами нашего кабинета коррекции была разработана программа социально-педагогического направления «Мыльные истории», цель которой формирование речевого развития и познавательных способностей детей, развитие социальных навыков, индивидуальных творческих способностей, через освоение основных способов мыловарения.

Важный момент во время проведения коррекционных занятий по мыловарению: построение комфортного общения, желания взаимодействовать в коллективе, умение радоваться чужому успеху и прийти на помощь товарищу, все это бесценные навыки самостоятельной жизни в обществе. Такие занятия возрождают традицию изготовления и дарения подарков своими руками, что является старинной традицией. Подарив такой подарок, ребенок порадует своих родных, близких и друзей.

Детский праздник - одна из наиболее эффективных форм педагогического воздействия на детей с ООП, где ребенок получает эмоциональную приподнятость, желание проявлять себя в танцах и песнях, где происходит соединение фольклора с современной действительностью, формированию патриотических чувств, навыков нравственного поведения в настоящем.

Мероприятие «Встречаем Наурыз» способствовало знакомству детей с народными традициями и историей казахского народа, своеобразием быта, обычаев, костюма, взаимоотношений между взрослыми и детьми. Воссоздавая все обряды и традиции праздничной культуры казахского народа в сценариях фольклорного праздника в нашем Кабинете психолого-

педагогической коррекции, мы формируем основы нравственной культуры: приобретение детьми нравственного опыта, наследование духовного достояния казахского народа, достижение культуры межличностных и межнациональных отношений.

Каждый праздник – это радость общения, радость творчества и сотворчества, радость самовыражения, радость раскрепощения и взаимообогащения. Афоризмом стали слова: «Без праздников не бывает детства!», а без Нового года нет сказки. В этот волшебный праздник дети надевают маскарадные костюмы, тем самым превращаются в любимого героя. Ребята веселились с Дедом Морозом и

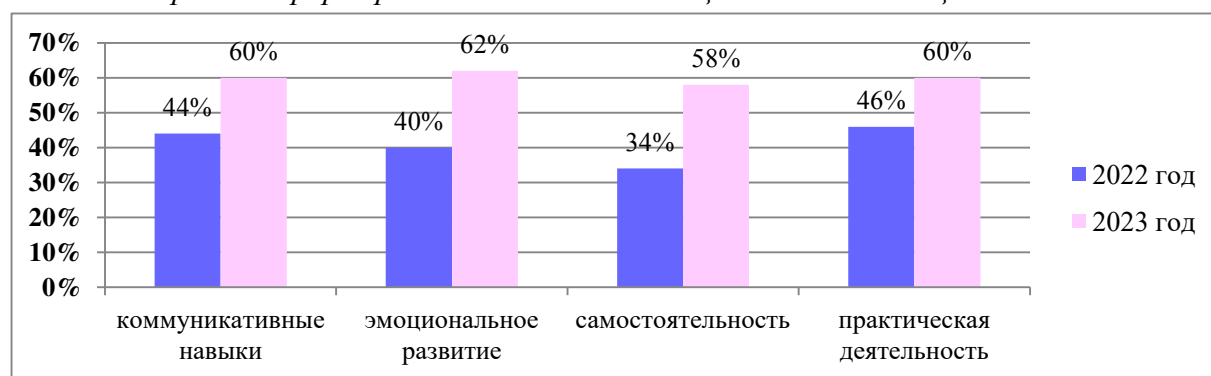

Снегурочкой, с увлечением рассказывали стихи о зиме, вместе со сказочными героями водили хоровод вокруг елки, участвовали в весёлых играх, получили новогодние подарки. Такое мероприятие дает возможность каждому ребенку приобрести чудесное праздничное настроение.

По традиции, 1 июня, в нашей организации проходят мероприятия для детей и их родителей. В этот день проводим не только весёлое представление для детей, но устраиваем выставки детского рисунка, в которых принимают участие сами дети, и их родители.

Важнейшее условие успешной в развитии навыков социальной адаптации ребёнка с ООП – это сознательное участие его семьи. Взаимодействие специалистов и родителей рассматривается как партнеры в рамках целостного процесса социализации ребенка, то есть это равенство сторон, взаимное уважение, высокий уровень толерантности, доброжелательности и заинтересованности в успешном осуществлении сотрудничества.

Уровень сформированности навыков социальной адаптации детей с ООП

Полученные данные в ходе экспериментальной проверки (в виде мониторинга по развитию навыков социальной адаптации) убедительно показывают, что совокупность проведённых коррекционных занятий и мероприятий эффективны и подтверждают результативность системного подхода к организации помощи детям с ООП, коррекции недостатков в коммуникативном и эмоциональном развитии, формировании самостоятельности и их социальной адаптации. Гипотеза, выдвинутая в исходном положении исследования, нашла свое подтверждение.

Литература:

- 1.Ефимова. Н.С. Психология взаимопонимания / Психологический практикум – Москва, С-Пб, Воронеж, Минск, 2004.
2. Иванова Л. В. К вопросу о социализации детей с ограниченными возможностями в развитии - Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2016.
- 3.Савина М.С. Социализация детей с ограниченными возможностями здоровья средствами искусства / Проблемы современного педагогического образования. — 2020.
4. Тригер Р.Д. Психологические особенности социализации детей с задержкой психического развития. - СПб.: Питер, 2008.